XXI. évfolyam. 1. szám. Sárospatak, 1926 január 3.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 10 korona.
Fél évre ... 5 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M.*: Új esztendő. — *Forgács Gyula*: Az ORLE és a világiak. — *Nádházy Bertalan*: Igehirdetésünk. — Comenius Sárospatakon. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Szerk. üzenetek. — Hirdetés.

Új esztendő.

Drága ajándékként új esztendőt adott kegyelmes Istenünk. Itt áll előttünk üdén, frissen és biztatóan. Olyan csodálatos a jövetele! A kis újjunkat se mozdítottuk meg érte és mégis itt van, S ha ezer kézzel húztuk, vontuk és erőltettük volna is a jövetelét, mégsem jött volna el. Jött csodálatos könnyen, halkan és nesztelenül, ahogy száll mély éjszakák öléből a harmat, virág kelyhéből az illat, zord tél komorságából a tavasz.

Reggelenként a fény megszületését csodálom így egyre megújuló áhítattal. Csak percek múlnak el és mégis mily óriási a változás! Még alig előbb tompa, vak, süket és szürke volt minden. Nagy álomfüggöny lógott a fáradt alvókon. Fekete zászlókba bújtak a fák, nem tudott rejtekhelyekre a madarak s mindaz, ami élet. S egyszerre a fény eláradó világossága mindenen. Már itt van az új nap. Megelevenedett az élet Körülölel, átfog, buzdít és serkent. Mint drága alkalom áll elénk, mint öröm és áldás hull reánk. S szívünk hálával szól: Óh felséges Ur, mi kegyes Istenünk!

A mi Urunké a napok hosszú sorát jelentő idő: az új esztendő is. Mint nagy, kedves ajándékot vegyük el Istenünk kezéből. Vegyük el alázattal. Érezzük át, hogy Ő adta, kegyelmessége hozta el, szeretete küldte s mondjuk előtte leborúlva: Légy áldott, Istenünk!

A reggel világosságában már előttünk vannak munkáink, tennivalóink, feladataink és bajaink. Ne kezdjünk ezek felsorolásához, ne fogjunk ezek megoldásához addig, amig szívünket át nem járja egészen, hogy minden annak a kezében van, mindent az hordoz, akié az év, az idő, az élet.

Keressük először az ő országát, amint Idvezitőnk mondja.

Egyre több és nagyobb szükség van olyan emberekre, akik nem magukban bíznak, hanem örökkévaló mélységekből táplálkoznak, akik nem a maguk, hanem Isten dicsőségének eszközei, akik nem azt akarják, hogy nekik szolgáljanak, hanem hogy az ő életük szolgálatát fogadja el az élet Ura.

Az új esztendő eljöttének csodája tölti el lelkemet. Az Úr hozta el. S ámulva érzem, hogy Ő fogja végezni annak igazi munkáját is, gyüjtve magának az övéit az alázatosak, a kicsinyek, az előtte leborulók, az egyedül benne bízók, az egyedül benne élők közül.

Legyenek, Atyám, a tíeid közt a mi íróink és a mi olvasóink. *M.*

Az ORLE és a világiak.

Sütő Kálmán lapunk 44. számában e cimen közölt cikkében kifogásolja az ORLE kecskeméti kongresszusáról irott cikkem e kitételét: „ne mondjuk kizárja, hanem kínosan megkülönbözteti" az ORLE egyházunk világi tagjait.

S. K. érdemes cikkében azt mondja, hogy az ORLE annyira nem zárja ki a világiakat, hogy azok pártoló tagokul be is léphetnek. Továbbá azt hangsúlyozza, hogy más egynemű foglalkozású egyéneknek is pd. tanítóknak stb. vannak szakegyletei, miért ne lehetne a lelkészeknek is.

E megállapitásokkal szemben természetesen nincs és nem is lehet ellenvetésem. Hogy azonban nem ok nélkül használtam a fenti kifogás alá eső kitételt, legyen szabad igazolásomra megjegyeznem a következőket.

A kecskeméti kongresszus főtárgya az „Egységes politikai, kulturális, szociális és gazdasági programm a magyar Kálvinizmus részére" cimű füzetbe foglalt nagy jelentőségü normák és pia desideriak megvitatása volt. E programm, amint cime is mutatja az egyházi és iskolai kérdéseken kívül foglalkozik politikával, nyomdai, művészeti, anyavédelmi, lakásügyi, ipari, kereskedelmi stb. kérdésekkel is. Cikkem irása alatt előttem volt a programm és önkénytelenül is arra gondoltam, hogy ezt a nagyszabású tervet maga az ORLE, helyesebben mi lelkészek egymagunkban nem vagyunk képesek kellőképp propagálni, annál kevésbbé megvalósitani. Eszembe jutott azután, hogy milyen jó is lenne nekünk lelkészeknek, ha egyszer már a magunk pásztori kötelességeinknek szentelhetnők minden időnket és erőnket, ha a gyülekezet világi tagjai levennék vállainkról az erősen világi gondok, az egyházadó kivetés, behajtás stb. terheit. És igy jutottam arra a megállapitásra, hogy az ORLE ilyen programmot csak a világiakkal együtt képes megvalósitani, tehát a világiaknak ott kellene lenniök igazság szerint a cél kitűzésnél is, különben várhatjuk-e segítségüket a végrehajtásnál? Vegyük tekintetbe továbbá azt is, hogy

az ORLE alapszabályaiban az egyesület célja nem par excellence lelkészi. „A református egyház szellemi és anyagi felvirágoztatása“ azt hiszem olyan cél, amely minden református egyháztagot kötelez. A cél elérésére szolgáló eszközök között első helyen olvassuk az 1848 XX. t.-c. végrehajtásának sürgetését. Erre sem mondhatjuk, hogy a lelkészek szakbeli feladata, sőt kénytelenek vagyunk koncedálni, hogy úgy a cél, mint az eszköz legalább is annyira kell hogy érdekelje világi atyánkfiait, mint a lelkészeket. Adjuk hozzá ezekhez pd. azt a tényt, hogy a Kálvin Szövetség is lényegében a református egyház szellemi és anyagi felvirágoztatására igyekszik és könnyen kérdésbe tehető, hogy az ORLE a szó szoros értelmében szak-egyesület-e?

Aki ismeri az ORLE alapításának történetét, ismeri a lelkész árvák érdekében kifejtett bámulatra méltó alkotó erejét és azokat az eredményeket, amelyekre Istennek hála eddigelé büszkén rámutathat, csakis tisztelettel tekinthet ez egyesületre s boldogan vallhatja tagjának magát. Az én kifogásolt megjegyzésemet egyszerüen az az érzés és az az óhajtás sugallta, hogy egy olyan nagyszabású programm megvitatásába, amely nem exkluzive lelkészi szak-kérdésekre vonatkozik, hanem egyetemes egyházunk egyetemes érdekeit öleli fel, valami módon a világiakat is be kellett volna vonni.

Meg vagyok győződve, hogy ha az ORLE közgyűlése olyan programmról tárgyal, amely a lelkipásztori teendőkre, liturgiára, homiletikára vagy misszióra vonatkozik, egy világi emberünknek se eshetnék zokon, hogy őt nem hívják oda és nem hallgatják meg. Ha azonban az ORLE olyan programmot tárgyal, amelyhez én, ha világi volnék, jobban értek, mert politikus vagy művész, vagy kereskedő, vagy iparos vagyok, méltán roszszúl esnék, ha mellőznének egy olyan egyházban, amelyben úgy a törvényhozó testületben, mint az összes hivatalos fórumokon, sőt a biróságban is lelkészek és világiak mint egyenrangu alkotó tagok szerepelnek.

Adja Isten, hogy a kecskeméti programm megvalósítása folyamán a tények az én föltevésemet igazolják és derüljön ki, hogy a világiak nemcsak a zöld asztalok mellett, hanem az egyháztársadalmi életben is készek szaktudásukkal támogatni egy olyan programmot, melyet nélkülük, mi lelkészek, megvalósítani nem lennénk képesek. Bizonyos vagyok benne, hogy az ORLE vezetősége meg fogja találni a módját annak, hogy a közérdekü, egyetemes célok megvalósítása érdekében a világiak értékes és nélkülözhetetlen közreműködése biztosítva legyen.

Forgács Gyula.

Igehirdetésünk.

A belmisszió erőteljes hullámverései a legmakacsabb lelkeket is kimozdítják állásaikból és csaknem mindenik lelkipásztor munkába kezd, a néki adott talantumok mértéke szerint.

A belmisszió célja: az Ige átömlesztése az életnek minél szélesebb sikjaira, hogy ott termékenyítsen és gazdagítson bő gyümölcsözésre.

Célja tehát: az Ige erejével átformálni, megjobbitani, a tökéletesség felé lendíteni az emberi életeket.

Eszköze — merném mondani — egyetlen eszköze: az Ige.

A belmissziói munkálkodás épen ezért: igehirdetés.

Akármilyen intenzív legyen is a belmissziói munka, nem teheti feleslegessé, sőt el se homályosíthatja a templomi igehirdetést.

Pedig — valljuk meg — a nagy hullámokat verő belmissziói munkák közepette, mintha egy kicsit megfeledkeztünk volna a templomi igehirdetés fontosságáról.

Egy templomt ünnepély, nőegyleti, ifjusági egyleti stb. előadásra sokkal jobb erőinket állítjuk munkába, mint — mondjuk — vasárnap délutáni, vagy köznapi templomi szolgálataink alkalmával.

Nagyon elérkezettnek látnám az időt, hogy belmissziói megbeszéléseink, vitáink, megállapitásaink során, közvéleményt alakitanánk ki abban az irányban is, hogy *mit* és *hogyan* prédikáljunk?

Nem érzem magamat arra hivatottnak, hogy ezt a legnagyobb fontosságu lelkipásztori kérdésünket elvi alapokon próbáljam fejtegetni, de néhány subjektiv elgondolásomat, átélésemet mégis papirra vetem.

Az első kérdésre, hogy *mit* prédikáljunk, egy skót lelkész megállapitását minden maradék nélkül elfogadom. *A Bibliát* s akit a Biblia örök fenségben elibénk állit: a megfeszitett és feltámadott *Krisztust.* Ha a Bibliának minden drágaságát kihalászta a lelkész, abból a megmérhetetlen tengerből, ha minden értékét átültette hiveinek szivébe, ha a Krisztus minden lélekben lakozást vett: akkor predikálhat a lelkész mást is. Például hirdethet a templomi szószékből — a Krisztusról való elfeledkezéssel — keresztyén napisajtóba se való gyűlöletet, mert a Krisztusba beoltott hivek lelkiéletét már nem veszélyezteti.

Lázíthat a fennálló törvényes rend ellen. Szidhatja az istentelen munkásokat, vagy döröghet a fukar gazdagok ellen stb. Hiszen ilyen irányú témánk tömérdek van. De addig, amig csak egy lélek is van a lelkész gyülekezetében, aki nem a Krisztusé, azt a rövid templomi órácskát — akármennyit veszít is a prédikáció „szép“-ségéből, akkor használjuk fel leghelyesebben, s legeredményesebben, ha az evangéliom Krisztusát és nem az erők változása szerinti Krisztust predikáljuk.

Hogy hatásos legyen igehirdetésünk, ezt az egységet be kell vinnünk a kathedráinkba, hogy akár Patakon, akár Sajóvelezden menjek a ref. templomba, mindenütt tudjam eleve, hogy a Biblia élő Krisztusáról fogok hallani és amit hallani fogok, az nem alkalom szerint megfogalmazott vezércikk.

Hogyan predikáljunk? Ha a Biblia Krisztusát predikáljuk, akkor a lélek csatornáin keresztül úgy folyik az evangéliom vize, amint azt a lélek titokzatos zsilipei szabályozzák. Most, mint patak csergedez, majd mint folyó zúg, mint folyam vágtat, mint tenger csapkod hullám-szárnyaival.

Bizzuk csak magunkat a lélek vezetésére s ne akarjuk felülmulni se mélységeit, se magasságait és — önmagunkat fogjuk felülmúlni.

Felvett textusunk olyan legyen, ami teljesen a miénk. Ami a mi lelkünket, mint kovász a tésztát, át meg átjárta. Amelyik textus él mibennünk, abból nem fogunk elgaloppirozni más mezőkre, mert nem enged el. Ha prizmájának egyik végében már elég mennyei gyönyört találtunk, odaforditja szemünk elé a másikat, a harmadikat a hatodikat.

Ne keressünk olyan textust, amelyiknek a fénye még nem ért el mihozzánk, mert azt hiába ürgetjük-forgatjuk: legfeljebb hangot adhatunk hozzá, ami esetleg megborzongatja a szelid hallgató idegközpontjait, de fényt nem lövell a sötét helyekre.

Sohase izgasson bennünket az a kétely, hogy másvalaki a felvett textusról szebben beszélt és ha azt elmondhatjuk, talán nagyobb hatást érhetnénk el. A mások értékes beszédeivel gazdagithatjuk magunkat, de hiveinket csak a magunk beszédeivel tehetjük gazdagabbakká. A magunk beszédei pedig azok, amelyek a lelkünk vetitésével jutnak a hivek lelkébe.

Ha a lelkünkön át függönyök alkalmazása nélkül szórtuk a Biblia fényét, akkor akár gratulálnak a predikációnk után, akár nem, magunk érezzük, hogy megtettük, amit tehettünk, mert az Ige villanásai bennünk is maradandó fénysávokat hagytak s áldott melegség járja át bensőnket.

És mi — szerintem — magunknak is predikálunk . . . *Nádházy Bertalan.*

Comenius Sárospatakon.

1892 március 28-án a sárospataki főiskola magas szinvonalú ünnepéllyel ülte meg a kollégium XVII. századi nagy reformátorának: *Comenius Ámos Jánosnak* emlékezetét. *Szinyei Gerzson* akad. tanár, főkönyvtárnok s a neveléstan tanára tartott *A sárospataki főiskola Comenius előtt* cím alatt nagyszabású, eredeti forráskutatáson alapuló felolvasást. E felolvasás, melyet a *Sárospataki Lapok* 1892. évi 14, 15, 16, 17. és 20. száma közöl, első nagyobb felében főiskolánk Comenius idejövetele előtti külső és belső viszonyait, tanügyi állapotait ismerteti, mig utolsó, *A sárospataki főiskola Comenius idejében* címen közzétett részlete Comenius itteni működését kezdi tárgyalni s az 1651 elején elkészitett *Scholae pansophicae delineatio* tartalmának tüzetes ismertetésével végződik.

Két év mulva, 1894-ben Szinyei G. újra hozzáfogott a munkához és *Comenius Sárospatakon* cím alatt, kiegészitéseül és befejezéseül 1892 ben közölt tanúlmányának, öt közleményben (*Sárospataki Lapok* 1894 évf. 19, 20, 23, 24, 25. sz.) ismerteti Comenius pataki tevékenységét s dolgozata Com. 1652-ben megjelent *Fortius redivivus seu de pellenda scholis ignavia* (Az újraéledt Fortius vagy a hanyagságnak az iskolákból való kiűzéséről) c. művének, illetőleg a mű I—IV. fejezetének részletes elemzésével végződik. Az utolsó közlemény alá az van írva, hogy „Folyt. köv.", de a folytatást sem ebben, sem a következő években nem adta át a szerkesztőségnek közlésre Sz. G. Miért? nem tudjuk. Nem azért, mintha a folytatása nem lett volna megírva, mert a dolgozat folytatását kéziratai közt megtalálta kézirati hagyatékának rendezője: *Harsányi István* akad. tanár s főkönyvtárnok. E folytatás ugyanolyan külalakkal, betükkel, ugyanolyan fajta papirosra van irva, mint a leközölt részlet és igy kétségtelen, hogy ez azzal egyidejüleg készült. Mi úgy érezzük: mind főiskolánk történetének és abban Comenius nagyhírű szereplésének, mind néhai Szinyei G. emlékezetének tartozunk azzal, hogy — habár elkésve is — leközöljük nagyértékű dolgozatának hátramaradt részletét.

Az itt közölt részlet közvetlenül csatlakozik a *Sárospataki Lapok* 1894. évf. 566. lapján abbamaradt közléshez s folytatólag nyújtja Comenius föntemlített *A hanyagság leküzdéséről* szóló művének ismertetését. Mig az 1894. évi utolsó közlemény a *hanyagság* elleni küzdelemben 1. a tanítók, 2. a tanúlók, 3. az iskolai felügyelők s 4. a szülék feladatát, kötelességét adta elő, — a most közzétett folytatás 5. pontúl a lelkészek, 6. pontúl a fejedelmek ebbeli feladatát ismerteti. Ezután következik majd Com. egyéb, Patakon írt műveinek tárgyalása. *Szerkesztő.*

*

V. A lelkészeknek is nagy szerepök van az iskola jólétének emelésében, ha komolyan veszik a dolgot, nevezetesen, ha Krisztusnak nemcsak szolgái, hanem követői is akarván lenni, pásztori gondjukat nemcsak a felnőttekre, a juhokra, hanem a gyermekekre, a bárányokra is kiterjesztik. Nem azt teszi ez, hogy maguk foglalkozzanak a tanitással, mert ezt meg nem birnák, hanem hogy azokat, akiknek a tanítás és nevelés kötelességökben áll, az istenbeszédéből hivatásuk betöltésére figyelmeztessék. Az ő pásztori gondjukhoz tartozik továbbá, hogy az egész községgel együtt buzgón imádkozzanak az iskolákért. Ha mindazon munkáink után, melyek életfentartásunkra szükségesek, istentől várjuk és kérjük az áldást: mennyivel inkább kell kérni isten segitő kegyelmét az iskolákra, az állam és egyház veteményes kertjeire, hol a jó és bölcs emberek a jelen és jövő számára képeztetnek. „Ha valaki ezt" mondja ő, „csekélybe veszi, azt árulja el, hogy az ügyet érdeme szerint nem tudja méltányolni.[41]

VI. Szükségesnek tartja végre, hogy a földi hatalmasok is megtegyék kötelességöket, magukra vonatkoztatván azt, amit Sába királyné mondott bölcs Salamonnak (2. Kronik. 9 : 8). Bárcsak meggondolnák, hogy ők istennek helyettesei e földön s csak azt cselekednék, ami által isten dicsősége és a nép jóléte előmozdittatik, még pedig nemcsak a jelenben az állam és egyház bölcs kormányzása által, hanem a jövendőre nézve is, az ifjúság gondos nevelése által, mert olyan lesz az utánunk következő kor, mint a polgárok, akiket nevelünk számára. Mutassák meg azért a fejedelmek példájuk által, hogy az ilyen nagy dolgok szivükön feküsznek. Nyissanak új iskolákat, a romladozókat állítsák helyre, az olyanokat, melyekben a tudomány és jó erkölcs hanyatlóban van, támasszák új életre; az ifjúság vezéreiül, felügyelőiül kiváló, bölcs, kegyes és munkás embereket rendeljenek, a hű munkásoknak, akik istennek és az egyháznak szentelik életöket, ad-

[41] L. u. o. 232, 233. l.

janak tisztességes fizetést és az ilyeneket nagy tiszteletben tartsák.[42]

Ha meggondoljuk, hogy Comenius az eddig ismertetett műveket, tankönyveit, iskolai beszédeit, előterjesztéseit, a két rendbeli Fortiust, kedvezőtlen körülmények s a jóslatokkal járó izgalmak közt, aránylag rövid idő alatt, az 1650/1 és 1651/2-ik években írta és adta ki: meg kell hajolnunk az ő fáradhatatlan szorgalma, buzgó lelkesedése, erélye és munkabíró képessége előtt.

Azonban az ő reformatori munkássága ezzel még nem ért véget Sárospatakon. Minden irányban használni akarván, a tanügyi javítások mellett az erkölcsök nemesítésére is kiterjesztette figyelmét. Paedagogiai felfogásából folyt, hogy a tanítást ne válassza el a neveléstől, a tudományos képzettséget az erkölcsi míveltségről. Szükségessé tette ez irányu fellépését az a tapasztalat is, hogy akkori tanuló ifjuságunk szokásaiban nyers, durva és faragatlan volt s a féktelen csinek és rakoncátlan kihágások napirenden valának, melyekről több helyen szemrehányólag és az előjáróságot elővigyázatra intve emlékezik meg műveiben.[43] Igy írta 1653-ban „*Praecepta morum*" c. művét,[44] melyben 16. c. alatt rövid mondatokban adja elő azokat a magaviseleti és illemszabályokat, melyekhez a tanulóknak a mívelt társaság igényei szerint alkalmazkodniok kell, ha isten és emberek előtt kedvesek akarnak lenni. A legapróbb részletekig menő utasításokat ad arra nézve, hogy miként kell állni, járni, ülni; milyen legyen az arc, homlok, szem, orr, száj, ajak, nyak, váll és kéz tartása, a nevetés, köpés, orrfuvás, ásítás, prüszkölés, köhögés sat. módja. Körülményesen kiszabja, hogy kell viselkedni az iskolában a tanulótársak és a tanitók irányában, reggel, estve, evés és játék közben, a templomban. Ide mindenkinek sorban, énekeskönyvvel és bibliával kell menni, Buzgó éneklés, imádság s isten beszédének áhitatos hallgatása mellett, azt is megkivánja, hogy a II-ik osztálytól kezdve minden tanuló jegyezze az egyházi beszédet és templom után a hallottakról és tanultakról adjon számot tanitójának,

Az 1653-ik évben még egy más művet is irt a sárospataki iskola számára „*Leges scholae bene ordinatae*"[45] cimen, de az előljáróság nem fogadta el, részint azért, mert az iskolának meg voltak régi törvényei, részint azért, mert a hét osztályra tervezett iskola nem létesűlhetett.[46] E mű nem annyira mai értelemben vett iskolai törvény, mint inkább a hét osztályu iskolai szervezethez alkalmazott rendtartás, mely a cél és eszközök szempontjából minden dolog intézésének módját, helyét és idejét pontosan meghatározza s a közreműködő személyek teendőit szabatosan körülirja, hogy a szorosan összefüggő szervezet zavartalanul folytathassa életműködését. Az I—XXV szakaszból álló szabályzat a „scholae pansophicae delineatio" elveire van alapitva, ami ebben bő indokolással tárgyaltatik, amabban rövid utasitásokba van foglalva. Abból indul ki, hogy valamint az állami, ugy az iskolai életnek is a rend az alapja, melyet törvény által kell szabályozni. Az egész rövid kivonatban itt következik. *I. t. Az iskolai rendről.* E §-ban a rend fogalmának meghatározása után általában kijelenti, hogy azt fenn kell tartani 1) a végzendő dolgokra nézve, milyenek a cél és az annak megvalósitására szolgáló eszközök, 2) a cselekvő személyekre nézve, milyenek a tanulók, tanitók és felügyelők, 3) a fegyelemre nézve, mely a törvény végrehajtásában áll. *II. t. Az iskola céljáról.* Az iskola céljának azt tartja, hogy az emberből valódi embert, a keresztyénből valódi keresztyént formáljunk, amit azáltal érünk el, ha a növendéket dologhoz értővé, beszédben és cselekedetben ügyessé tesszük s a mellett erkölcsi miveltségre s kegyességre neveljük. *III. t. A helyiségről.* Megkivánja, hogy ahány osztály van, annyi tanterem, minden tanteremben egy-egy tanszék és megfelelő ülőhely legyen. A tanszék ugy állitandó, hogy arra a világosság hátulról jöjjön. A tanteremben minden tiszta és csinos legyen, hogy a csint megszokván, azt a maga lakásába is átvigye a tanuló. A tanterem fala az osztály tantárgyaira vonatkozó rajzokkal, képekkel sat. legyen ellátva. Nyilvános cselekvények, iskolai ünnepélyek és szinielőadások számára egy nagyobb terem rendezendő be, mely képekkel nem diszithető. *IV. t. Az idő beosztásáról.* Az idő bölcs beosztására nézve rendeli, hogy a munka és pihenés ideje, óránként, naponként, hetenként, hónaponként, évenként pontosan megtartassék. Minden órára ki legyen szabva a munka, melyet mulhatatlanul el kell végezni s azután egy félórai pihenő legyen. Naponként csak négy órát kell forditani komoly tanulmányokra. Ezen kivűl egy órát szánni reggel a buzgósági gyakorlatra, ebéd után zenére és mennyiségtanra és iskola után ismétlésre. Hetenként szerdán és szombaton d. u. szünetet kell tartani, a vasárnap pedig istennek szentelendő. Negyedévenként egy-egy hét szinielőadásokra tartandó fel. Az iskolai év ősszel kezdődik és végződik. Ezen időn tul senkit sem lehet felvenni. Nagy szünidőül szolgál 8—8 nap a sátoros ünnepek előtt és után és arataskor egy hónap. *V. t. A példányképekről.* Azt, amit az iskolában tanitunk, azt elébb szemléltető példában kell bemutatni, melynek élőnek vagy élethű másolatnak kell lenni. Ez lehet minta vagy kép vagy szóval való leirás. Olyan dolgokban, melyeket nem lehet lemásolni vagy leirni, a tanitó maga legyen élő példa. *VI. t. A könyvekről.* A könyvek kétfélék: isteni és emberi könyvek. Isteni könyvek: a természet, szentirás, lelkiismeret. Inkább isten, mint a világ szerint akarván nevelni, óhajtja, hogy az ő célja szerinti iskolában kiválólag az isteni könyvek legyenek érvényben, az emberi könyvek csak arra szolgáljanak, hogy azok értézésére és olvasására egyengessék az utat. *VII. t. A módszerről.* A módszer örök törvényének mondja,

[42] L. u. o. 233—34. l.

[43] L. Fortius redivivus. Paedag. Bibliothek XI. B. 221. 225. l. és Primitiae laborum 115. 216. l.

[44] Kijött ez Sárospatakon 1653-ban. L. Primitiae laborum 115. l. De ebből a kiadásból ma már egyet sem ismerünk. Ujra kiadta Enyedi Sámuel Váradon 1658. L. Szabó Károly R. M. K. 919. sz. Ennek 1709-iki kiadása nálunk egyetlen példány. Magyar rímes versekbe szedte Menyői Tolvaj Ferenc. L. Sz. K, R. M. K. 1404. sz.

[45] Ez nem jelent meg akkor nyomtatásban, de ki van adva az „Opera omnia" III. kötetében és németül a Paedagog Bibliothek XI. B. 248—80. l.

[46] L. Paedog Bibliothec. XI. B. 280 l.

hogy mindent (ismeretet, beszédet, cselekedetet) példa, szabály, gyakorlat vagy utánzás által kell tanitani és tanulni. A példa oly viszonyban legyen a szabályhoz, mint 1 : 3 hoz, s a gyakorlathoz mint 1 : 9-hez. (Folyt. köv.)

IRODALOM.

* **Hazafelé . . .** Elmélkedések és imádságok nők számára. Irta *dr. Ravasz László* dunamelléki püspök. Budapest, 1925, Bethlen G. r.-t. kiadása. 320 l. — A magyar prot. egyházi irodalomnak, sőt általában a magyar irodalomnak kiváló gazdagodását jelenti ez a könyv, mellyel Ravasz L. tisztelőinek, olvasóinak nagy seregét karácsonyra megajándékozta. Első sorban nők számára készült ez az imakönyv, de férfiak is époly lelki épüléssel, lelki fölemelkedéssel olvashatják; s ha — az Előszó szerint — „az a legfőbb feladata, hogy minél előbb feleslegessé váljék annak a kezében, aki él vele, hogy neveljen rá a Szentírás önálló olvasására és a benső, szabad imádkozásra," — ezt a célját, úgy véljük, nagyon kevés embernél fogja elérni, ellenben mindig, mindenkinél páratlan támogatója lesz a lélek magasba szárnyalásának. A könyv öt nagy szakaszra oszlik: I. *Ünnepnapok* (20), II. *Külső és belső élet* (31), III. *A hit titkai* (12), IV. *Előkészület az Úr szent vacsorájához* (7), V. *Nagy közösségek* (14), ima s legtöbbször elmélkedés. Szász Károly a *Budapesti Hirlap*ban a következőleg jellemzi a művet: „Két különleges nagy értéke van ennek az imakönyvnek. Egyik: hogy benne van az *egész* Ravasz László, — aki a hitnek legmagasabb fenségét és a bölcseletnek legnagyobb mélységét az apostolok egyszerű, mindenkitől érthető nyelvén magyarázza, de stilusának világos volta nem zárja ki, hogy a költői gondolatoknak ragyogó gyöngyszemeivel tele ne legyen szórva könyve minden lapja. Másik: *rendszere*, amely szerint majdnem minden imát egy kis magába szálló elmélkedés előz meg. Ez a magába mélyedés mintegy készíti az imádkozni akaró lélek útját Isten felé, beleringat az áhitat szent hangulatába s azután a nyomába lépő ima maga könnyedén és természetesen ragad bennünket a magasságba." Szerinte egyszerűbb olvasói „a legmélyebb hálával fogadhatják és örök gyönyörűséggel őrizhetik ezt a szépséges imakönyvet, irodalmunk e nemű termékeinek egyik legszebb, legtökéletesebb darabját." Hisszük, hogy a csinos kiállitású, szép tiszta nyomású kötet minden művelt ref. családba meg fogja találni útját.

* **Két svájci munka.** Két kitünő svájci munka vonja mostanában magára a külföldi prot. theologusok figyelmét. Az egyik Walter *Kőhler* zürichi theol. tanár műve: *Buch der Reformation Huldrych Zwinglis* (E. Reinhardt, München, 15 fr.). A könyv kiegészítése akar lenni Kaulfuss-Diesch 1917-ben kiadott „Buch der Reformation" c. művének, amely a német reformációt tárgyalta. A kiadó arra szoritkozott, hogy minden fejezethez rövid tartalomjegyzéket adjon, egyebekben a forrásokat beszélteti, magát Zwinglit és kortársait, munkatársait és a krónikásokat, alkalmilag ellenfeleit is, aztán a hivatalos okiratokat. Arra a sok értékes munkára, mellyel a szerző mindenekelőtt Zwingli és az ő reformációja kikutatásának szentelt tudományos munkássága folyamán a svájci egyházat és a theol. tudományt megajándékozta, ez a könyv teszi fel a koronát. Ez az a Zwinglikönyv, amelyre már régen várt az irodalom. — A másik Paul *Wernle* bazeli theol. tanár nagyszabású műve: *Der schweizerische Protestantismus im XVIII. Jahrhundert* (Tübingen, Mohr, 1925), III ik kötet. E 3 kötetes nagy mű a XVIII. századi Svájc szellemi, vallásos és egyházi életét, történetét ismerteti páratlan sokoldalúsággal; a most megjelent 3 ik kötet a francia forradalom svájci hatását adja elő. A szerző álláspontja az, hogy a mi szellemi erőnk gyökerei nem a XVIII-ik, hanem a XVI. században rejlenek.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk t. előfizetőinek és olvasóinak boldog újévet kiván — a szerkesztőség.**

— **Előfizetési felhivás.** Az újév küszöbén tisztelettel kérjük olvasoinkat, hogy úgy a hátralékos, mint a f. 1926. évre szóló előfizetési díjaikat minél előbb beküldeni sziveskedjenek. Ha a hátralékos előfiz. díjakat mind megkapnánk, havonként kétszer is lehetne lapunknak bővebb terjedelemben megjelennie. Saját érdekében kérjük tehát minden olvasónkat a pontos előfizetésre. Előfizetési díj egy évre *170.000 papirkorona*, amely két részletben is beküldhető.

— **Gyászhir.** *Dr. Antal Gézáné* szül. *Opzoomer Adél*, dec. 27-én Rotterdamban 67 éves korában elhunyt. Opzoomer C. W, utrechti egyetemi tanárnak, a holland tud. Akadémiá elnökének volt a leánya és Hollandia legkitűnőbb női irója lett, akit hazája szinte fájva bocsátott el, mikor mint Antal G. pápai tanár felesége Magyarországra jött. A világháboru befejezése után visszatért szülőföldjére s újult erővel folytatta irodalmi működését, amig végre a betegség és most a halal kicsavarta kezéből a tollat. Kitünő Madách-forditásáért és tanulmányáért és finom Petőfi-forditásaiért a magyar irodalom is hálás neki. Férje s fia iránt őszinte részvéttel áldjuk az elhunyt nemes lélek emlékezetét!

— **Egyházkerületünk** cseh megszállás alatt levő részébe, a losonci theol. fakultás megnyilta miatt, főiskolánkból az odavaló theol. ifjak sem mehettek legációba, így aztán Beregszászon, Kassán I. éves losonci theologusok hirdették az Úr igéjét. — A *nagyráskai* gyülekezet lelkészi állásába nov. 29-én iktatta be a f.-zemléni egyházmegye küldöttsége az új lelkészt: Szabó Sándort; ugyane napon avatta fel a *munkácsi* gyülekezet a Bertók Béla püspök buzgólkodására nagy költséggel épített új „Ref. Otthont."

— **A budapesti theologiai konferencián** egyházkerületünkből jan. 5 én d. e. Enyedy Andor fog áhitatot és úrvacsorai beszédet, d. u. Janka Károly áhitatot mondani, 5-én Forgács Gyula az egyházfegyelem érvényesítéséről, 6-án dr. H. Kiss Géza a magyar ref. nagyasszonyok lelki életéről előadást tartani.

— **Sátoraljaújhelyben,** mint a Zempléni Ujságban olvassuk, a ref. egyház vezetői újév után

belmissziói iskolát szándékoznak nyitni. A tanfolyam célja: megfelelő módszerekkel az egyéni és gyülekezeti hitélet mélyítése, intenzivebbé tétele, a magyarság valláserkölcsi tőkéjének gazdagítása, lelki kultura fejlesztése. A kurzus két 3 hónapos szemeszterre oszlik s tart januártól junius végeig. Beiratkozhatik minden 18 éven felüli prot. egyháztag, 18 éven alul csak 4 középiskolai végzettség birtokában. Előadók lesznek: Domján Elek ev. lelkész, Enyedy Andor, Forgács Gyula, dr. Gerőcz Kálmán, dr. Isépy Tihamér ügyvéd, Marton János, dr. Nyomárkay Ödön főorvos, Szabó Zoltán hitoktató, Szalay Béla ny. tanító, Visegrádi János tanár. Az egyház elhatározta egy *gyülekezeti lap* megindítását, a vasútasok pedig, Ladányi Miklós buzgó agitációjára, a hiányzó második *harangot* szándékoznak megöntetni. — *Karácsonykor* a ref. nőegylet 16 pár új cipőt, 2 pár csizmát s kb. 30 drb új fiú- és leányruhát, ezenkívül több használtruhát és cipőt osztott ki a szegény gyermekek közt; nagyon sok gyermek kapott továbbá szeretetcsomagot és nehány jó tanúló meséskönyvet.

— **Debrecenből.** *Dr. Erdős Károlyt*, a lelkészképző-intézet igazgatóját, aki a bécsi theol. fakultáson évekkel ezelőtt szerzett theol. doktori diplomát, ezen oklevelének nosztrifikálásával dec. 19-én iktatta doktorai sorába a debreceni egyetem. Ugyanő jan. 1-én megválik a *Debreceni Protestáns Lap*tól, amelynek 10 éven át volt fel. szerkesztője s átveszi a *Lelkészegyesület* fel. szerkesztését, melynek szerkesztője, dr. Lencz Géza theol. tanár, 14 évi működés után, visszalép a lap vezetésétől, hogy tudományos tanúlmányoknak éljen. Hisszük, hogy Erdős K. új szerkesztői állásában is olyan lojális és kollégiális indúlatu marad irántunk, mint eddig volt és el fogja feledtetni velünk, hogy a *Lelkészegyesület* azért, mert főszerkesztőnk alakulásakor erős kifogásokat emelt az ORLE ellen, 18 éven át a harag ostorát suhogtatta a sárospataki főiskola és annak tanárai felett. Nekünk örömünkre fog szolgálni, ha ezentúl a *Lelkészegyesület*tel is tisztességes, kollegiális viszonyban élhetünk.

— **Felhivom abauji lelkész-társaimat** ismételten, hogy az 1925. év folyamán családjukban előfordult változásokat nyudijnt. ügyben megfelelő anyakönyvi kivonatok beküldése mellett, 1926 január 5-ig jelentsék be hozzám. *Cziáky Endre* esperes.

— **Egy miniszteri rendelet.** A közoktatásügyi miniszter egy Miskolcon előfordult esettel kapcsolatban 40885—1925. sz. a. elrendelte, hogy más vallású iskolába járó r. kath. tanulók az illető felekezet templomi és vallásos ünnepélyein az iskolai énekkarban ne szerepeljenek. Reméljük, e rendelet a r. kath. felekezeti középiskolákba járó prot. tanulókra is éppugy vonatkozik s ezeknek sem engedi meg, hogy a misén részt vegyenek s annak az anomáliának is elejét veszi, ami nemrégiben a kisvárdai áll. főgimnáziumnál történt, hogy a buzgó kath. igazgató a ref. tanulókat halottak napján a kath. temetőbe akarta kivezényelni s e lépését csak az utolsó pillanatban és felsőhatósági beavatkozással sikerült megakadályozni.

— **A biblia fordításai.** *A brit Biblia-Társaság* egy idői sorrendbe szedett jegyzékét bocsátotta közre annak a 835 nyelvnek, amelyre eddig a Biblia egészben vagy részben le van forditva. E jegyzék nem csupán a nevezett társaság által eszközölt forditásokat sorolja fel, hanem azokat is, amelyeket más hasonló társaságok adtak ki. Ez a füzet szépen mutatja, micsoda óriási munkásságot fejtenek ki a misszionáriusok e téren. A XIX. század elején a Biblia 71 nyelven volt egészben vagy részben leforditva. Ezóta ez a szám rohamosan gyarapodott; 1900-ban már 536-ra emelkedett, 1925 junius havában pedig már 835-öt ért el. Mikor a brit Biblia Társaságot 1804-ben megalapitották, a bibliát vagy annak egyes részeit 72 különböző nyelven lehetett olvasni. Ma e Társaság egymaga 576 nyelven bocsátja közre. S ezt a munkát oly hévvel folytatja, hogy szinte azt lehet mondani, minden 6 héten egy új nyelven bocsátja a biblia valamely részét közzé. Gazdag könyvtárában 823 nyelven van meg a biblia.

— **A stockholmi konferencián** 65 nő vett, mint küldött, helyettes vagy meghivott tag részt; többen közülök tevékeny munkásságot fejtettek ki. A nevezetesebbek közülök; Lagerlöf Zelma asszony, a nagyhírü irónő, Miss Gardner, titkár, E. Brandström, Miss Cadbury, a nagy quaker iparosok családjából, Müller Ottfriedné és Behmné, a német birodalmi gyülés tagjai; Jézéquelné Párisból, Miss Fan, chinai küldött.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. M. L. Zalkod. Még hátrálék az 1925-ik évre: 70.000 K. — **P. L.** Az évi előfizetési díj 170,000 K.

Pályázat.

Az alsózempléni egyházmegyébe kebelezett s lemondás folytán megüresedett *monoki* lelkészi állásra pályázatot hirdetek. A pályázati kérvények 1926 január 31-ig Kiss Ernő espereshez Hernádnémetibe küldendők. Az állás a választás jogerőre emelkedése után elfoglalandó.

Javadalom: 5 kat. hold szántóföld, 25—30 q rozs, 2 öl fa. A földbirtokrendezés utján juttatott 10 kat. hold földbérlet, melynek évi 10 q buza bérletét a lelkész fizeti. 10 év mulva az egyház, ha rajta áll, hajlandó e földet lelkészi javadalom céljára megvenni. 40 „ezüst forint" személypénz. 968 kor. államsegély.

Miskolc, 1925 dec. 26. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Irodalmi szenzáció!!

Most jelent meg

Komáromi János

PATAKI DIÁKOK

cimű legújabb és legszebb regénye.

Ára ,rendes könyvforgalomban, fűzve 70.000 s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban a **„Sárospataki Református Lapok"**-ra való hivatkozással a „Stádium" könyvkiadó-vállalatnál (Budapest, VI. Rózsa-utca 111.) rendelik meg, fűzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.

A „Pataki diákok"-nak ott kell lenni minden volt pataki diák kezében!

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1925.

XXI. évfolyam. 2. szám. Sárospatak, 1926 január 10.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 10 korona.
Fél évre ... 5 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Ravasz László:* A lélek becse. — *Kövér Pál:* Párbér-ügyünk. — Comenius Sárospatakon. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények.

A lélek becse.

— Mutatvány a *Hazafelé* c. imakönyvből. —

Máté 16, 26.

Ámit sohasem szabad elfelejtenem és amit mégis mindig el akarok felejteni: ez az én halhatatlan lekem. Más gondoljon őseire, legeltesse szemét a családi képtár komor és büszke alakjain, én arra gondolok, hogy a világteremtés végső, legizzóbb pillanatában agyagból embert formált a Teremtő keze és *a saját lelkét lehelte abba.* Ez a lélek az én rangom, kiváltságom, nemesi levelem, cimerem. Isteni nemzetség vagyok: az Ő képére teremtett ember. Ez a lélek egy darab magából Istenből, ennélfogva értéke egyedül Istennel mérhető.

Mi az, amit ezzel a lélekkel értékben egybevethetek? Mi az, amiért erről a méltóságról lemondhatok? Ha ideadnák a világ minden aranyát és én odaadnám érte ezt a lelket, rettentő veszteség érne. Ha valaki nekem igérné e világ minden örömét, s én cserébe adnám érte e lélek tisztaságát és nemességét, olyan vásárt kötnék, mint a vadember, ki szines papirosért gyémántokat ad. Ha nekem adnák a világ minden hatalmát és dicsőségét, de bennem meghomályosúlna e lélek a szeme, elveszteném a hallásomat az égi hangok iránt, s kiapadna lelkem fényérzéke Isten dicsőségének sugarai iránt: milyen nyomorúlt, szánalmas, kárhozott teremtés volnék!

Viszont, amig ez a lélek bennem erős, öntudatos és boldog: szabad és gazdag vagyok. Elvehetik minden javamat: nem lettem szegényebb semmivel. Foglyul ejthetnek és börtönbe zárhatnak: szabadabb vagyok, mint sanyargatóim. Mit fáj nekem, ha ellenem támad és gáncsol a világ, ha egyszer *Isten* mondta az én lelkemnek: jól vagyon jó és hív szolgám... És mi kárt tehet bennem a halál? hiszen csak azt ronthatja meg, ami nekem akadályom és bilincsem, ami útamban áll hazafelé szálltomban: a lélek börtönét, a testet. Nem fél a madár, mikor aranyos kalitkáját széttörik, ha épek a szárnyai; nem fél a hajós, hogy csónakja elreped, ha rögtön kiléphet a boldog szigetre.

Az élet nem egyéb, mint ádáz alku, küzdelmes vásár a legfőbb jóért. A világ fejedelme lelkemet akarja megszerezni igérettel vagy fenyegetéssel. Vagy ad: kincset, rangot, örömöt, hogy megvegye vele halhatatlan lelkemet, vagy vesz: megfoszt mindattól, ami kedves, drága volt, amit e világ becsesnek, szépnek tart, csakhogy a kár, inség, gyötrelem megejtse a lelkem. Jaj nekem, ha e rettentő vásárban nem fogózom bele halhatatlan lelkemmel az én élő Istenembe, s nem kiáltom a Sátán felé, mikor javait nyújtja felém: mindezt szemétnek állitom az én Uram szerelméért! Jaj nekem, ha nem kiáltom oda a Sátánnak, mikor elragadja tőlem vagyonomat, örömeimet, kedveseimet és életemre tör: a testet megölhetitek, de a lelket nem!

Akik az Istent szeretik, mindenek egyaránt javokra vannak (Róm. lev. 8: 28).

Ravasz László.

Párbér-ügyünk.

Ez alatt a cím alatt e lap múlt év 49. számában Farkas István alsóborsodi esperes végtelenül jelentőségteljes és megszivlelendő kérdésről értekezik. A probléma, melyre határozott, éles sugarakkal rávilágít s melynek megoldását az érintett miniszteri rendelettel kapcsolatban főbb irányelveiben elénktárja, úgy gondolom, nemcsak nekem, de sok lelkésztestvéremnek okozott már gyötrelmes órákat. És ha teljes egészében nem is helytálló, mégis sok fájdalmas tapasztalati tény által beigazolt cikkirónak az a keserű felsóhajtása, hogy „a belmissziói munka nagyszerű kilátásai papiron való tervezgetések maradnak mindaddig, mig a népnevelők kenyere átokkal sózott sőt valósággal lealázó módon kikunyorált fekete kenyér. „Még jó, ha megvan legalább ez. De sokhelyt, nincsen ez sem!“ Nem helytálló teljes egészében ez a felsóhajtás azért, mert az én szerény meggyőződésem szerint az intenziv belmissziói és tegyük hozzá lelkigondozói tevékenység, ha mögötte keresztyén személyiséggel bíró lelkipásztor áll, nem lehet eredménytelen. A gyülekezeti tagok lelkének terméktelen, kiszikkadt talaját meg kell termékenyítenie annak az élő viznek, mely a krisztusi személyiségen keresztül áramlik beléje. Ám épen azért, hogy ez a munka minél eredményesebb lehessen, hogy semmiféle gátló akadály ezt a megújító áradatot meg ne akassza, meg kell tennünk minden

lehető intézkedést. És épen ebben van Farkas István cikkének igazsága.

Nekem pl. — és azt hiszem, sok lelkésztestvérem így van vele — a legtöbb fájó érzést a gyülekezeti életben, a gyülekezeti tagokkal való anyagi természetű viszonylat okozza. A párbér-ügy, a kivetés kérdés! A mai parbér rendszer a legtöbb helyen igazságtalan, a tényleges birtokviszonyoknak meg nem felelő. Hiányzik belőle a progresszivitás. És ha az ember ezt szóvá teszi, az önös érdekféltők készen vannak a felelettel, mondván, hogy „a föld nem megy a templomba.“ A gyülekezet „hangadó“ emberei mereven elzárkóznak a párbér-ügy igazságos rendezésétől és marad minden a régiben. Természetesen ez a körűlmény a gyülekezet szegényebb tagjaiban gyülöletet ébreszt a jobbmóduakkal és a lelkipásztorral vagy tanítóval szemben. D többnyire még azok is csak kénytelenségből fizetik meg tartozásaikat, kik vagyonukhoz mérten igazságosan vagy keveset fizetnek. Minden alkalommal felpanaszolják a reájuk eső párbért, a lelkipásztorral vagy tanítóval alkudoznak, mindenből a lehető legsilányabbat hozzák s a legtöbben csak a polgári hatóság foglalására fizetnek sürü átkozódások és káromkodások közepette. Nem volna e hát itt az ideje, hogy a párbér és egyéb járandóság a politikai község hatóságainak közbenjöttével vettessék ki és szedessék be progressziv alapon? Ebben nem volna semmi jogfeladás, autonomia csorbítás, csak a lelkipásztor és tanító gyülekezetépítő munkája volna megkönnyítve.

És hadd mutassak rá e kérdéssel kapcsolatban két újabb tehertételre: az iskolafenntartó egyházközségekre kirótt felemelt tanítói nyugdíjjárúlékra és az u. n. $^0/_0$-os tanitói fizetés kiegészítésekre. A kultuszminiszter a békebeli tanítói nyugdíjjárulék ötszörös összegét rótta az iskolafenntartó egyházközségekre, ezenkivűl megvonta az eddig folyósított tanítói államsegély egyrészét és ezt a különbözetet ismét a fenntartó egyházközség nyakába varrta. A tanítót szembe állította az egyházközséggel és kiszolgáltatta az egyháztagok gyülöletének. Minthogy pedig a százalékos fizetés, valamint a tanítói nyugdíjjárulék kivetésénél a lelkész játszik hivatalból vezető szerepet, az ódium reá is kiterjed. Neki kell kiverekedni, ha kitudja, ezeket az újabb megterheltetéseket.

Ha autonomiánkat semmibe véve ilyen önkényes rendelkezésekkel újabb terheket raknak egyházainkra, akkor legalább ne a lekipásztor és tanító munkájának, ne a belmissziói tevékenységnek rovására történjék ez. Ha kirótta az állam, hajtassa is be. Az egyházközség vezetősége a politikai község hatóságaival együtt vesse ki progresziv alapon a párbért és ezeket az újabb terheket. A beszedéssel és behajtással pedig bízza meg az állam a politikai község hatóságait.

Ha a mai tűrhetetlen állapot ilyen irányban nem módosúl, félő, hogy szétzüllenek az egyházközségek. A lelkész és tanító legáldozatosabb munkája is kárbavész a párbér-ügy és hasonlók miatt. És ne hallgassuk el azt a megdöbbentő jelenséget sem, hogy a presbitériumok jórésze ma már szeretné az iskolát államosítani, szeretne tőle megszabadúlni. Pedig ha iskoláinkat kiengedjük kezeink közűl, akkor a jövendő nemzedék lelke sem lesz a miénk. Akkor elvesztettük a küzdelmet a római egyházzal és a nemzetközi szocializmussal szemben. A világnézeti harcok szinterén szégyenletes elbukás lesz a sorsunk.

Cselekedjünk, mig nem késő!

Kövér Pál.

Comenius Sárospatakon.

(Folytatás.)

VIII. t. A vizsgálatról. A vizsgálat óránként, naponként, hetenként, hónaponként, negyedévenként és évenként történjék. Az óránkénti vizsgálatot maga a tanár teljesíti, a naponkéntit a tizedes (padelső, csapatfőnök) amenynyiben a rábizott tanulóktól felkérdi, amit egész nap végeztek. A hetenkénti vizsgálat abból áll, hogy szombaton délutánonként a tanulók vetélkednek egymással, a leljebbvaló kihívja a feljebbvalót és ha nagyobb készséget tanúsít, helyet cserélnek. A hónaponkénti vizsgálatot az igazgató végzi a helybeli lelkésszel vagy előljáróval, sorba vévén az osztályokat, hogy vajon a kiszabott tárgyakat elvégezték-e és mily eredménnyel. A negyedévenkénti vizsgálatot egyik vagy másik felügyelő ejti meg az igazgató társaságában és azt puhatolja ki, hogy kik azok, akik a tanultakban nagyobb készséget, nyelv- és előadásbeli ügyességet tanusítván, a szinpadi nyílvános szereplésre alkalmasabbak. Az évenkénti vizsga egész ünnepélyességgel tartatik meg, ősszel az előljáróság jelenlétében. Ekkor megy végbe az egyik osztályból a másikba való áthelyezés. Minthogy ez alkalommal nem lehet mindenkit megszólítani, hadi cselt kell alkalmazni: össze-vissza szólítani vagy sorshuzás útján megválasztani a felelőket. A vizsga eredménye felett és az áthelyezés ügyében a felügyelőségből és a tanári karból alakított bizottság határoz. *IX. t. A szinielőadásokról.* Miután a szinielőadások hasznát röviden kifejti, kívánja, hogy minden osztályévenként négyszer nyílvánosan, a szinpadon mutassa be azt, amit egy negyedév alatt tanult. *X. t. A szórakozásról.* Ámbár az ő módszerénél fogva a tanulás is játéknak tekinthető: mindamellett, minthogy a gyermek szórakozást inkább a testi mozgásban mint a szellemi foglalkozásban talál, megengedi, hogy az ifjuság a tulajdonképeni játékban is keresse és találja gyönyörűségét. Kiköti, 1) hogy a szórakoztató játékok csak a komoly munka elvégzése után következzenek, 2) Ugy kell játszodni, hogy az a test egészségére, de egyuttal a léleknek is gyönyörűségére szolgáljon; azért megtiltja a kocka és kártyajátékot, 3) A játék ne legyen életveszélyes, mint a kuszás, uszás (!), bajvívás. 4) A játék az élet komoly foglalkozásaira készítsen elő. Ebből a szempontból ajánlja a mezőre való kirándulásokat, hogy ott a fákat, növényeket, szántóföldeket, réteket s az ott végbemenő munkákat megtekintsék és a katonásdit, 5) A játékot abba kell hagyni, mielőtt még unalmassá válnék.

XI. t. Az erkölcsi gyakorlatokról. Itt mindenekelőtt a már kiadott erkölcsi szabályokra hivatkozik, hogy az iskola az illem műhelye legyen. Evégből szoktassák magukat a növendékek min-

dent inkább az erény szerelméből, mint a bűntetéstől való félelemből cselekedni. Ne azt tegyék, ami nekik tetszik, hanem ami elő van írva és amit a törvény magyarázói, a tanítók parancsolnak. Minden tettöknél tanulják meg a célt előre látni, az eszközöket kitalálni és a kedvező alkalmat ellesni. Ne csináljanak olyat, aminek jó és tisztességes célját nem látják előre, melyet szégyelni vagy bánni kellene. Ha valamibe már belé kezdtek, ne hagyják abba, még be nem végzik, de nem kell sietni, hanem lelki erőinket összeszedve, megfontolással, lépésről-lépésre haladni, hogy el ne hamarkodják a dolgot. A tétlenséget nem szabad tűrni. Mozgékonyság, munkakedv és kitartás nagy kincs az eletben. Alvásban, evésben, ivásban mértékletesek legyenek. A déli álom, mely az egészségre oly káros és a magyaroknál oly igen el van terjedve, meg nem engedhető. A testet, a lélek lakhelyét, tisztán kell tartani, ügyessé tenni és a munka által megedzeni. Minthogy az iskola nem háboru szinhelye, a tanulónak könyv legyen a fegyvere, nem a kard. A veszekedésre és rágalmazásra való hajlandóságot, a parasztos modort, a másokat megvető, kicsinylő viselkedést, a lopást, hazugságot nem szabad megtürni. Ezen kívül szükségesnek tartja, hogy az igazgató, minden héten egyszer, vasárnap d. u. hívja össze a tanuló ifjuságot s kérdezze fel az erkölcsi szabályokat, hogy megtudja, miképen értik egyik vagy másik szabályt. Egyuttal tartson szigorú vizsgálatot afelett, hogy a megelőző héten nem sértette-e meg valaki azokat? Ha a vétség nyilvánvaló, fenyitéket kell használni s a vétség minőségéhez képest, a botbűntetést is igénybe venni. *XII. t. A kegyesség gyakorlásáról.* E tekintetben azt kívánja a növendékektől, mint akiknek mennyei rendeltetésök van, hogy a kegyességet buzgón ápolják, még pedig nem szürke elmélet, hanem folytonos élő gyakorlat által. Minden növendék, az örök kárhozat bűntetése alatt, őrizkedjék attól, hogy rossz példája által valakit elcsabítson, sőt inkább azon legyen, hogy a kegyességben példanyképen tündököljék. Minthogy istent isten nélkül megismerni, szeretni és tisztelni ép oly lehetetlen, mint a napot nap nélkül látni: mindenekelőtt tanulják meg a növendékek szívöknek minden vágyát, lelköknek minden gondolatját istenre fordítani s bárhol vannak, arra emlékezni, hogy isten előtt járnak-kelnek. Minthogy az isten, akiben mozgunk és vagyunk, minden dolog kezdete és vége: a tanulók sohase mulasszák el munka előtt és után, eves előtt és után, lefekvéskor és felkeléskor, istent buzgó szivvel dicsérni és segítségeért esedezni. Végre minthogy az istent mindenkinek meg kell ismerni, senkinek sem szabad megengedni, hogy a vallástani órákról, a bibliaolvasásról, a hit titkainak magyarázásakor, a templomból vagy az iskolából elmaradjon. Aki ebben hanyag vagy a kegyesség ellen vét, szigoruan megfenyíttessék, mert az akarat romlottságának, nem a szellem gyengeségének adta jelét.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** *Bihari Ferenc*, a miskolci ref. főgimnázium tudós professzora január 2 án délben váratlanul meghalt. Szivszélhüdés ölte meg. Temetése hétfőn délután félhárom órakor a ref. főgimnázium udvaráról történt. Gyászos özvegyén kivűl három leánya és veje viseli a családi mély gyász könnyes fátyolát. Bihary Ferenc Szatmáron született 1875 március 28-án, Tanulmányait mindvégig jeles eredménnyel a szatmári ref. főgimnáziumban, majd a budapesti tudományegyetemen végezte. Tagja volt az Eötvös kollégiumnak. Előbb a debreceni állami főreáliskola helyettes tanára volt 1898 ban, majd önkéntes és 1900 október óta a miskolci ref. főgimnázium közszeretetben álló tudós és kedves tanára. A világháboruban résztvett 1914-től 1918 novemberéig mint tartalékos százados. A mult iskolai évben ünnepelték tanítványai s kartásai 25 éves tanári működése alkalmából. Mint matematika, fizika professzor csodálatos mély hitü, vallásos kedélyü ember volt. Sok-sok diák lelkét emelte a teremtett világ szemlélete közt a hit gyönyörű világába. Áldott legyen emlékezete!

— **Január 14-én** lesz néhai *Révész Imre* debreceni lelkipásztor, a kitűnő történetíró, ref. egyházunk jogainak és szabadságának erőslelkű és nagytudományú védelmezője, az 1861-iki országgyűlés nagyrabecsült tagja születésének *100-adik évfordulója* — s e napon mindnyájan elszállunk lélekben az ő korszakalkotó munkásságának szinterére Debrecenbe és elvisszük emlekezésünk, hálánk és kegyeletünk örökzöld koszoruját a 45 év óta nyugvó nagy férfiú sirjára, akivel főiskolánkat a Hegedűs Lászlóval és Erdélyi Jánossal közösen vívott közjogi harcok és irodalmi munkálkodások emléke, egyházkerületünket pedig fiának, dr. Révész Kálmán püspökünknek személye a legszorosabb és legdrágább kapoccsal fűzi egybe. Unokája, dr. Revész Imre debreceni lelkész és egyh. ker. főjegyző, mint értesülünk, már elkészítette nagyatyja életrajzát, amelyen egy félév óta dolgozott s az mintegy 13—14 ív terjedelemben tavasszal fog nyomtatásban megjelenni. A tiszántúli egyh.-kerület majd tavaszi közgyűlése alkalmával fogja a Révész Imre-ünnepélyt megtartani!

— **A bőcsi gyülekezet** új lelkésze: *dr. H. Kiss Géza* január 3-án tartotta, az egész gyülekezet nagy örvendezése közt, beköszöntő egyházi beszédét. A d. e. istentisztelet után a gyülekezet, a község s az iskolásgyermekek szónokai meleg Istenhozottal köszöntötték új lelkészöket.

— **Adományok.** *Bernáth Aladár*, Zemplénvármegye alispánja, főiskolánk igazgató-tanácsosa b. e. felesége, néhai Meczner Sarolta emlékére a s.-a.-ujhelyi gyülekezetnél 10 millió koronás alapítványt tett oly rendeltetéssel, hogy annak kamatiból felváltva egy fiú- vagy egy leánygyermek teljesen felruháztassék. — Ugyanő ugyanez alkalomból főiskolánknál 5 millió K-ás alapítványt tett egy jóviseletű és hitbuzgó VIII. o. tanuló jutalmazására.

— **Budapestről.** A Telefon Hirmondó igazgatósága a *rádiót* a Kálvin-téri templomba is bevezette s jan. 25 én d. e. a Ravasz L., jan. 26-án

d. e. pedig a Göde Lajos beszédét röpitette szét a rádió a magyar fülek és szívek számára. — A *lágymányos-kelenföldi* új missziói egyházrész dec. 13-án alakúlt meg; lelkészeül a presbytérium Sebestyén Andor vallástanító-lelkészt rendelte ki. — A fővárosi *vallásoktatásnál* 86 tanerő (ebben 15 lelkész és 19 s.-lelkész) tanít 15,101 tanúlót 1328 heti órában.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Az 1925. évi változási kimutatáshoz szükséges anyakönyvi kimutatásokat (születés, halálozás, házasság) még senki sem küldte be hozzám. Akik annak idején beküldötték, ujra küldjék, mert azokat más célra használtam fel. Január 15-ig mindenkitől kérem! 2. A zárszámadásokat a nyugtákkal mindenki a múlt évi előadóhoz küldje egyenesen. 3. Az idei egyházlátogatás a kerületi gyűlés miatt valószinüleg hamarabb lesz megtartva, mint szoktuk. 4. Egyházmegyei járulékok sürgősen befizetendők. Boldog új évet is kivánva vagyok, atyafiui szeretettel: *Farkas István*, esperes.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Felhívom lelkésztársaimat, hogy az 1925. év folyamán családjukban előfordult változásokat (születés, házasságkötés, halálozás) nyugdíjintézeti ügyben bélyegmentesen kiállitott egyh. anyakönyvi kivonat kíséretében hozzám *január 20-ig* okvetlenül jelentsék be. Az 1926-ik évre szóló költségvetést akik még be nem adták, *azonnal* küldjék be papírkorona értékben 2 példányban szerkesztve. Akik a múlt évi lelk. nyugdíjintézeti tartozásaikat még nem fizették ki, *haladéktalanúl* küldjék be az e.-m. pénzkezelőhöz, úgyszinte egyházuk közalapi és nyugdíjintézeti hátrálékait, valamint a kulturadót is. Boldog új év kivánása mellett atyafiúi szeretettel vagyok Sajóbábonyon, 1926 január 4. *Elek József*, felsőborsodi esperes.

— **Református Egyházi Értesítő** a *s.-a.-ujhelyi gyülekezet köréből.* Ilyen cim alatt indúlt meg *dr. Isépy Tihamér* ügyvéd, egyházi ügyész fel.-szerkesztésében a s.-a.-ujhelyi gyülekezet havi Értesítője, melyet a ref. egyháztagok ingyen kapnak. Az 1. szám költségeit Diószeghy Pál presbyter fedezte. Megtudjuk belőle, hogy a múlt számunkban említett „belmissziói iskola" ünnepélyes megnyitása jan. 3-án, vasárnap történt, d. e. *Kiss Ernő* esperes predikált, d. u. Forgács Gyula lelkész tartott előadást „A belmisszióról"; a tanfolyamra eddig 72 hallgató jelentkezett. — Az elmúlt évben született az egyházban 47 fi, 34 leány, meghalt 35 fi, 33 nő, házasságkötésnél egyh. áldásban részesült 30 pár és pedig tiszta ref. pár 5, vegyes 25, javunkra kötött egyességet 14, ellenünk 12 pár, nem kötött egyezséget 11 pár; áttért 1 g. k., 2 r. kath. és 1 izr., kitért 2 férfi.

— **Harangavatás Ládbesenyőn.** Ujév első napján avatták fel nagyszabású ünnepély keretében a ládbesenyői ref. egyház új harangját, mely a gyülekezet tagjainak áldozatkészségéből készült. A környékbeli falvakból is nagy számú közönség gyülekezett egybe, hogy osztozzon az áldozatkész kis gyülekezet örömében. A toronyba való felhúzás előtti ünnepélyes avató beszédet és imát az országos nevű iró, Lengyel Gyula szendrőládi lelkész, e.-m. tanácsbíró tartotta, költői szárnyalású gondolatokkal emelve a lelkeket a magasságok felé. Benn a templomban a helybeli lelkész, Gyülvészi István hirdette az igét Jer. 7_{23}. alapján. A helybeli énekkar Ráki József tanító vezetése alatt lelket megragadó énekek előadásával tette teljessé az ünnepély bensőségét. (*Gy. I.*)

— **A cigándi** ref. egyházban 1925. évben született fi 59, nő 88, összesen 147; házasságot kötött 20 tiszta ref. vall., 3 vegyes pár, megegyezés nem volt; hiterősítést nyert 41 fi, 20 nő, összesen 80; meghalt 38 fi, 44 nő, összesen 82. Adományok összege 7,550.242 K. — Nov. 29-től kezdve folynak felváltva a vallásos és ismeretterjesztő előadások általános érdeklődés mellett. A templomi ünnepélyeken a férfikar, vegyeskar és iskolai énekkar felváltva szerepelnek és szereznek sok gyönyürűséget. Szavalnak az ifjúsági egyesület tagjai és az iskolák kiválasztott növendékei. Makó Dezső s. lelkész szavalata felejthetelen benyomást keltett. Az előadásokat a templomi ünnepélyeken a gyülekezet lelkésze tartotta: „A tulajdon kérdése a bibliában", „A keresztyén ember állampolgársága" s „A francia ref. egyház martyrsága" cimekkel. A közbenső vasárnapok ismeretterjesztő előadásai az iskolában folynak le Kántor Mihály igazgató-tanító lelkes vezetése és irányítása és többnyire az ő előadása mellett. Nagy érdeklődést keltett Szécsi Géza gyógyszerész előadása, ki tárgya körébe a gyógyítás körűli babonás eljárásokat vonta ügyes csoportosítással és a népélet eleven megfigyelésével. Serény munka folyik az ifjusági egyesületben az egész téli időszakra felvett munkaprogramm alapján. Karácsony második és harmadik napján gondos betanulással és jó összeállitással műkedvelői előadást tartott az ifjúság, de munkájuk értékes magvát a hetenkénti két esteli (6—9 óráig) komoly tanulás adja. Az ifjuságot ebben is Kántor Mihály ig.-tanító mozgatja, Nagy Dezső és Miskolczy Kálmán tanitók az énekkarok vezetésében fáradoznak becsülettel és eredményesen.

— **Cáfolat.** Az *Esti Kurir* c. budapesti délutáni lap jan. 8-iki számában foglalt ama híradás, hogy a budapesti detektivek a *főiskolai könyvtárban* is nyomozást tartottak, minden alapot nélkülöző koholmány. A detektivek jan. 6-án d. e. hosszasan kerestek, kutattak frankhamisitási bünjelek után a főiskolai nyomdában, de abszolute semmit nem találtak.

Irodalmi szenzáció!!

Most jelent meg

Komáromi János

PATAKI DIÁKOK

cimű legújabb és legszebb regénye.

Ára ,rendes könyvforgalomban, fűzve 70.000 s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban a **„Sárospataki Református Lapok"**-ra való hivatkozással a „Stádium" könyvkiadó-vállalatnál (Budapest, VI. Rózsa-utca 111.) rendelik meg, fűzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.

A „Pataki diákok"-nak ott kell lenni minden volt pataki diák kezében!

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 3. szám Sárospatak, 1926 január 17.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Román Ernő:* A lelkész mint vallástanító. (Vége köv.) — Comenius Sárospatakon. (Folyt. köv.) — *Batta János:* A budapesti konferenciáról — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Szerk. üzenetek. — Hirdetés.

A lelkész mint vallástanító.

— Levél Forgács Gyula belmissziói előadóhoz. —

Az ember gyakran eltűnődik azon: vajjon mi lehet az oka annak, hogy vallásosság, erkölcsösség és egyháziasság tekintetében a régi idők, pl. a XVI. és XVII. század, csakugyan jobbak valának a mostaninál. S erre a töprengésre egy nagyon találó feleletre akadtam. T. i. mostanában az egyh. megye legrégebbi (1596.) visitátionális jkönyveit olvasgatva, arra a tapasztalatra jutottam, hogy abban az időben az egyházaknak több, mint fele részében még nem volt tanító, hanem az iskolai növendékek tanítását is a lelkészek végezték. Vagy ahol voltak is: a tanítók is vagy lelkészképzettségű egyének voltak, vagy ellenkezőleg annyira tanúlatlanok, hogy közismeretekre egyáltalán nem, csupán éneklés és imádkozásra voltak képesek oktatni a növendékeket. Igy aztán bizonyos, hogy az iskolát vallásos, egyházias szellem hatotta át s az abból kikerült növendékek, kiknek az élet eme legfogékonyabb időszakában szinte vérökké vált ez a szellem s kik ugyanilyen pátriárkhális környezetben éltek otthon is: azt a szellemet többé nem tudták levetkőzni magokról s megőrizték egy ember életen át.

Nem mondom ezzel azt, hogy csak ebben leli magyarázatát a jelenkori egyházias közszellem hanyatlása, mert bizony az életviszonyok másnemű alakúlásai is közrehatottak: de egyik legfőbb okot elvitathatatlanúl abban látom, hogy lelkészek és lelkészképzettségű tanítók többé nem tanítanak az iskolában. Ne vegye valahogy sértésnek ez állításomat a mai más képesítesű tanítói kar, mert a mai reális korszellem tőlük egészen mást vár és kíván. Ma előbbvaló a kör területének a kiszámitani tudása s csak később a végén jön, ha jut még rá idő, — a 77-ik dicséret.

Ha elnézi az ember a pár évtized óta dúló s vajúdó díjlevélharcot az egyházak és belhivatalnokok között, másfelől a régi jkönyvekben megfigyeljük a díjlevelek kifejlődését s számtalan helyen látjuk, hogy miként vállalnak a belhivatalnokok segedelmére szántást, hordást, kaszálást, aratást és más közmunkát, de nem kényszerítésből, hanem mint a jegyzőkönyvekben ilyen helyeken mindenütt oda van téve: „jó akarattjukból": arra a belátásra jutunk, hogy a régi predikátorok maguk neveltek magoknak megértő gyülekezeteket.

A történelem tanúsága tehát az, hogy az emberek Krisztushoz vezetésének legcélravezetőbb eszköze: „lelkészek! Menjetek az iskolába és tanítsatok!" Semmivel sem követhetünk el nagyobb mulasztást saját magunk és anyaszentegyházunk ellen, mintha ezt a drága és értékes terűletet, mely önként kínálja kiaknázásra rejtett kincseit, kiaknázatlanúl hagyjuk!

Jól tudjuk, hogy a gyermekkori ráhatás legtöbbször maradandóvá válik az egész életre. S mindezek tudatában még se vennők észre, hogy ennek a nemes léleknevelő és nemesítő munkának végzése ránk, lelkek pásztorára s őrizőjére vár, vagy legalább reánk is?!

Őszintén kimondom, hogy minden mi vallásos felolvasásaink, bibliaiórák, különféle egyletesdi, szövetségekkel való kisérletezés mind csak ideigóráig tartó tatarozás az épűleten, melynek az építők elfelejtettek alapot vetni. E fundamentumhiány: hogy gyermekeink öntudatos ref. keresztyén világnézet nélkül kerűlnek ki az iskolából s az életnek különféle irányokból rájok törő vihara a fundamentum nélkűli lelki épűletet összedönti. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy a felnőttek iránt ma gyakorlatba vett belmissziói megmozdúlások, akarások haszontalan, meddő vállalkozások. Csak arra kivánok rámutatni, hogy az erőkifejtéssel, az e téren végzett munkával semmikép nem áll arányban az eredmény csupán és kizárólag az alaphiány miatt. Mi elfeledkeztünk az alapvető munkáról, a gyermeki lelkek öntudatos keresztyénné formálásáról: térjünk vissza e szentséges s nagy eredményekkel biztató térre, még mindig nem késő!

A lelkészeknek az iskolai munkálkodását azonban nem úgy gondolom, hogy vegyük ki a vallásoktatást a tanítók kezéből és végezzék azt a lelkészek. Ez az eljárás káros volna több szempontból. Először is sértő bizalmatlanság volna a ref. tanítói kar ama nagy többsége iránt, amely tudja is, akarja, is, szereti is tanítani a vallást; azok iránt, a kik gyakorlati pedagógiai készültségüknél fogva a részletkérdések betanításában nagyobb átadó képességgel bírnak, mint mi lelkészek; azok iránt a fennkölt szellemű emberek iránt, a kik a reáltárgyak: term.-rajz és tan, földrajz, sőt még a számtan tanítása alkalmával

is rá tudják vezetni a gyermek figyelmét Istenre, a kik a történelem s az olvasókönyv egyes szemelvényeit a keresztyén érzés és erkölcs, jellem fejlesztésére használják fel, a kik a legszárazabb munkaóra végén is egy égig emelő zsoltárral vagy dicsérettel frissitik fel a növendékek lelkületét. Isten ments, hogy ezeket a felbecsülhetetlen értékű őriző pásztortársakat félre akarnám tolni e munkatérről. Sőt ha ők elkivánkoznának is: visszacsalogatnám a közös nagy célra és érdekre való hivatkozással. De ne is vágyakozzanak el ők sem erről a szentséges munkatérről, mert a tanítótestvérek hivatala és munkaköre is csak addig lesz kívánatos, mig munkatársuk és felügyelő hatóságunk a lelkész lesz, nem pedig a kisbiró vagy más sekélyes lelkületű elvtárs!

Hanem igenis meghagyandónak vélem a tanítók vallástanitását a mai keretben, de e mellett tanítsa a lelkész is a *IV—VI. osztályosokat* egy csoportban, az *ismétlősöket* egy másikban heti 1—2 órán, a melyik időpontra ezeket az órákat alkalmasan el lehet osztani. Tanitsa pedig azzal az egyetlen célkitűzéssel, hogy tanítványait az öntudatos ref. ker. világnézet magaslatára eljuttassa.

Mert, — s itt bocsánatot kérek a tanítói kar látszólagos megsértéséért, — a mai népiskolai vallásoktatás mellett e világnézetet nélkülözve kerűlnek ki a növendékek az iskolából legalább 95 %-ban, És pedig egyszerűen azért, mert másként nem lehet! Mert a tanítónak, ha megvan is benne a hajlandóság ennek kiformálására, ez nem áll haalmában. Mert vagy 6 osztályu iskolát vezet s akkor a reáltárgyak tulhalmozottsága folytán fizikai lehetetlenség elé állíttatik az intenziv vallásoktatást illetőleg; vagy oszálytanitó s ha mindenik oszt. tanító előtt ott lebeg is ez a végcél: mégis mint különböző egyének, különböző egyéni útakon törekszenek e végcél megközelitésére s ily módon hiányozván az egy lélek központosító, átfogó ereje: a gyermeki lélek megtelik ugyan tengernyi apró mozaik vallásos ismerettel, de hiányzik a mindezt összefoglaló vezérfonál s az iskolából kikerűlt gyermek a sok mozaikszerű vallásos ismeret birtokaban is az élet felvetődő nagy kérdéseiben nem tud megoldást találni s tétován, útvesztetten bolyong, bukdácsol. Őszintén bevallom: még középiskolában szerzett e nemű ismereteinkkel is igy jártunk az egységes vezetés hiánya miatt, mikor az egyes osztályokban más-más tanár tanitotta a vallást, mindenik a legjobb akarattal és tudással és hitvallásos szellemben. S mégis a 8 osztály elvégzése után tünődve álltunk, nézvén az égre.

(Vége köv.) *Román Ernő.*

Comenius Sárospatakon.

(Folytatás.)

XIII. t. Az iskola polgárai közötti jó rendről. Aki idejött, legyen akár tanító, akár tanuló, elhigyje, hogy Isten hivta ide, azért, hogy Isten képét mindinkább kifejezésre juttassa magán. Aki az Istent féli és ismeri, buzgón munkálkodik állomásán és Isten kegyelméből várja az áldást. Hogy ez a munkálkodás egy szellemben történhessék, az iskola tagjai egy jól rendezett államot alkottak, melynek megvan a maga tanácsa, megvannak gyűlései sat. Az iskolai tanács áll a nyilvános tanárokból és az osztálytanárokból. Állandó elnöke az igazgató. Ennél áll az anyakönyv, melybe minden új polgár sajátkezűleg írja be a nevét. Hasonlag nála áll az évkönyv, melybe a jegyző az iskolai tanácsban hozott határozatokat írja be. Ebbe iktatják az iskola alapítását, gyarapodását, változásait, az ünnepélyes cselekvényeket. Az egyes osztályoknak is megvan a maguk tanácsa, melyet a tizedesek (padelső) alkottak az első tizedes elnöklete alatt. A tizedeseket az osztálytanító a jobb tanulók közül választja, nevök onnan van, hogy tíz-tíz tanuló adatik egynek a felügyelete alá. Ezek hetenként legalább egyszer összegyűlnek, megbeszélik és elintézik a netalán előforduló rendetlenségeket és veszekedéseket, mi ha nem sikerül, az osztálytanítónak tesznek jelentést. *XIV. t. A szülékről és gyámokról, kik gyermekeiket itt taníttatják.* Karhozatos módon elharapózván az a szokás, hogy az iskolába való járást szorgalmasan nem gyakorolják, a tanulást megkezdik s abbahagyják: szükségesnek tartja, hogy a szülék vagy gyámok a felvételkor a következő kötelező iratot írják alá: „Fiamat teljes joggal és azzal az óhajtással bízom az iskola tanítóira, hogy őt a tudományokba, a jóerkölcsökbe és a kegyességbe teljesen beavassák; ezért mindaddig ebben az iskolában hagyom, mig a tanfolyamot be nem végzi. Hogy lehetővé tegyem folytonos előhaladását, nem fogom megengedni vagy csak igen ritkán, hogy kimaradjon. Ha ez mégis, elháríthatatlan akadály miatt, vagy egyszer megtörténnék, igérem, hogy a lehető leggyorsabban visszaküldöm. Ha nem így cselekedném és a siker rosszabbul ütne ki, mint gondolnám, magamat, nem az iskolát fogom okozni. *XV. t. A tanulókról.* Aki ebbe az iskolába lép, ne legyen más szándéka mint az, hogy a hasznos tudományokban, a jó erkölcsökben és az igaz kegyességben előhaladjon. Minden tanuló őszintén szeresse és tisztelje az ő tanítóját, mint atyja helyett atyját. A tanító után annak helyettesét a tizedest is megbecsülje és engedelmeskedjék neki. Tanulótársaival egyetértésben éljen, se szóval, se tettel meg ne sértse. A kitűzött órára, adott jelre, mindenki megjelenjen a tanteremben és elfoglalja a helyét. Ha valaki alapos ok miatt kényszerülve van tanórát mulasztani, távollétét vagy annak okát vagy maga személyesen, vagy írásban, vagy más által bejelentse a tizedesnek, aki erről a tanítót értesíti. Aki nem igazolja magát, elsőizben dorgálást kap, második izben megfennyittetik s amellett az elmulasztottat tartozik kipótolni. A könyörgésen mindenki buzgó szívvel megjelenjen s az imát sorba végezze. Egymással beszélni, iskolában és azon kivűl, csak latinul lehet. Aki a maga gondolatjait nem képes latinul kifejezni, hallgasson vagy kérdezze meg és az ismeretlen kifejezést írja fel naplójába. A latin beszéd ellenőrzésére egy jegy szolgál, mely ha valakinek a kezébe kerül, egy jó vers felmondásával válthatja meg, hárommal, ha valakinél éjszakára marad. Hasonló módon váltandó ki az a jegy, melyet azok kapnak, akik fésűletlenül, mosdatlanul vagy illedelmetlenül jelennek meg az iskolában.

XVI t. A tizedesekről. A tizedes felügyel, hogy emberei idejében, a tanító megjelenése előtt,

ott legyenek a tanteremben és előkészületre szorítja azt, akin az imádkozás sorja van. Ha emberei közül valaki hiányzik, bejelenti a tanítónak, ennek a tanterembe lépésekor. Imádkozás után beszámol, hogy a latin beszéd vagy az erkölcs jegye kinél volt. Olvasás, írás és egyéb gyakorlatoknál figyelemmel kíséri társait és hibáikat kigazítja. Iskolán kivül felügyel, hogy emberei jól viselik-e magukat, a rendetlenkedőket figyelmezteti, az engedetleneket a tanítóhoz vezeti. Különösen felvigyáz arra, hogy az isteni tiszteleten jelen vannak-e mindnyájan és éneklés s egyéb szertartásbeli cselekmények közben illedelmesen viselik-e magukat. Gondoskodnak a tanterem kinyitásáról, bezárásáról és tisztántartásáról. Ha a tizedes nincs jelen, helyettese végzi teendőit. A szorgalmatos tizedes altanító címet visel, a hanyag megbüntettetik vagy hivatalától gyalázattal megfosztatik. *XVII. t. Az inasokról (famuli).* Ezek a tanitási órákról vesszőbüntetés terhe alatt el nem maradhatnak. Ha valakit szolgálata akadályoz, mulasztását urától hozott bizonyítvánnyal igazolja s mulasztását visszapótolja. A heti vizsgálatokon mulhatatlanul meg kellett jelenniök. Kötelességök volt a tanító vagy a tizedes felhivására a tantermet kiseperni, de ez alól felmentetett az, aki inas társát a heti vizsgálaton legyőzte. *XVIII. t. Az iskola épületéről.* Mindenki az iskolanagy (senior) által kijelölt lakást foglalja el és azt jókarban s tisztán tartja. Az ő engedelme nélkül az iskola épületét senki sem hagyhatja el. Kopogtatás nélkül egymás szobajába lépni tilos. Rendkivüli lakomákat rendezni titokban vagy nyilván meg nem engedtetik. A szenior kopogtatására éjjel-nappal ki kell nyitni a szobát. Estve 8 órakor, legfeljebb 9 órakor le kell feküdni és reggel 4, de mindenesetre 5 órakor felkelni. A könyörgésen reggel mindenki tartozik megjelenni. *XIX. t. A tápintézetről.* Aki a tápintézetbe be akar jutni, annak születési és erkölcsi bizonyítványt kell előmutatni és az igazgató előtt vizsgát állani, melyen kipuhatolandó, van-e tehetsége az illetőnek a tanulói pályára. Ha többen jelentkeznek, mint amennyi hely van, akkor egyenlő körülmények közt, a szegényebbek részesülnek a jótéteményben. Akik egyszer felvétettek, egész iskolai pályájok alatt élvezik a jótéteményt, ha arra érdemesek, kivéve, ha valaki önként lemondott arról vagy nevelőséget kapott. *XX. t. A nevelőkről.* Ámbár Comenius az ő módszere mellett nem tartja szükségesnek, hogy a tanulók a nyilvános órákon kivül még magánórákkal is gyötörtessenek: mindamellett megengedi, hogy hasznos lehet, ha a nemes ifjak nevelők felügyelete alá helyeztetnek, a következő feltételek alatt: 1. Magántanítóságot, nevelőséget senki sem keríthet magának az igazgató tudta és beléegyezése nélkül. 2. Nevelőségre csak jó tanuló és jó erkölcsű ifjak számíthatnak. 3. A nevelő azon legyen, hogy nevének megfeleljen, hogy tanítványát vagy tanitványait mintegy kézen fogva folytonosan eléببre vigye. 4. A nyilvános tanitást ne akadályozza, hanem támogassa, azaz: ugyanazt ugyanazon módon tanítsa. 5. Tanítás előtt azt, amit az iskolában tárgyalni fognak elővesszi és megmagyarázza, hogy tanítványai a nyilvános órán mindent könnyebben felfogjanak és megértsenek. 6. Tanítás után a tanultakat felmondatja, hogy azok erősebben az emlékezetbe vésődjenek. 7. Tanítványaival mindig latinul beszéljen. 8. Tanítványainak ne csak vezetője, hanem barátja is legyen. (Folyt. köv.)

A budapesti konferenciáról.

I.

Ref. tanítók konferenciája.

A ref. tanítók konferenciája január 4-én volt Budapesten. Ének, ima és bibliaolvasás után Csűrös István ref. főgimn. vallástanár üdvözölte a konferenciát. Reámutatott a ref. tanítónak arra a kötelességére, hogy növendékeit minden alkalmas eszköz felhasználásával eljuttassa a magasságba; azonban ezt csak az evangéliom lelkével telített tanító teheti, akinek a tanitás édes gyönyörűség és nem a taposó malom munkájához hasonló. Majd üdvözölte *A. I. Drewes* amsterdami ref. elemi iskolai igazgatót, a kiváló kálvinista pedagógust és felkérte előadásának megtartására. A holland vendég „a református iskolák különös értékei" címen tartott előadást. Ebben azt fejtegette, hogy a kálvinista iskolák az igazi iskolák, mert azokban tanulja meg a gyermek úgy az evangéliomot, mint a reál tudományokat. Más felekezetek iskolájában csak a vallásra fektetik a fősúlyt, mint az állami iskolában csak a tudományra, de a ref. iskola úgy a vallásra, mint a tudományra nagy súlyt fektet, szóval a gyermeki léleknek minden oldalát igyekszik kifejleszteni. Majd elmondja, hogy a hollandusoknak igen sokáig kellett harcolni, mig kivívták a ref. iskolák szabadságát és azoknak az államtól való támogatását. Hollandiában az az állapot, hogyha valamely községben megvan a ref. gyermekeknek törvényes létszáma, akkor ott a község köteles iskolat építeni, az állam pedig köteles a tanító fizetéséhez jó részben hozzájárulni. Az előadást hozzászólások követték. E sorok írója azt vette észre, hogy a tanítókat leginkább az érdekli, hogy Hollandiában a ref. iskolában ki tanítja a vallást és megtudták a hollandus vendégtől azt, hogy Hollandiában a ref. elemi iskolában a tanító tanítja a vallást. D. u. *dr. Szabó Aladár* budapesti lelkész tartott előadást ilyen címen: „Református keresztyén nevelés a multban." Ebben azt fejtegette, hogy miként Ezsaiásnál a keresztyénség sugarai visszaverődtek az ószövetségbe, épen úgy Kálvin előtt is volt kálvinizmus. A mi vallásunk az örökkévalóságban fogantatott és az örökkévalóságba torkolik. Majd felhívta a konferencia figyelmét arra, hogy az egyháztörténetben Pál apostol után ne azonnal Augusztinusra gondoljunk, hanem Athanasiusra, Augustinus után pedig ne azonnal a reformációra, hanem a különféle szerzetesrendekre, mert hiszen azoknál volt bizonyos keresztyénség, mutatja az, hogy az egyik szerzetesrendből került ki a német nagy reformátor. Az előadáshoz előbb e sorok írója, majd Koszorus István vallástanár szólt, akik mindketten azt hangsulyozták, hogy egyháztörténeti könyveinkben jobban ki kell domborítani azt, hogy a mi vallásunk nem 400 éves, hanem olyan

idős, mint maga a keresztyénség. Dr. Szabó Aladár előadása után ismét A. I. Drewes hollandus vendég tartott előadást ilyen cimen „A ref. tanító jellemének alapvonásai.“ Ebben azt fejtegette, hogy a holland ref. tanítók ref. keresztyén világnézettel bíró emberek és a ref. szülők semmiféle körülmények között nem küldenék gyermeiket állami iskolába. A római kath. szülők gyermeiket szintén csak római kath. iskolába küldik s így állami iskolába csak a szocialista szülők gyermekei járnak. Az állami iskolák napról-napra fogynak, mig a ref. iskolák folyton szaporodnak. Az előadás után hozzászólások következtek és egy tanító azt a kérdést intézte az előadóhoz, hogy mi az oka annak, hogy Hollandiában olyan szép összhangban tudnak munkálkodni a ref. lelkészek és tanítók, mig minálunk nem? Erre azt a feleletet kaptuk, hogy azt csak mi magyarok tudhatjuk megmondani. Ezzel véget ért az egynapos ref. tanítói konferencia. Dr. Kavasz László püspök úr betegsége miatt a zárszót dr. Szabó Aladár tartotta és kifejezte azt a meggyőződését, hogy rövid alatt meg lesz a lelkészeknek, tanároknak és tanítóknak együttes konferenciája. Adja Isten, hogy rövid idő alatt meg legyen!

II.

Ref. lelkészek konferenciája.

A ref. lelkészek konferenciája január 5-én kezdődött Budapesten és pedig úrvacsoravétellel, amikor is *Enyedy Andor* tartott áhitatot és szép urvacsorai beszédet. Az úrvacsora kiosztásnál Varga Sándor esperes-lelkész segédkezett. E szép bevezetés után megkezdődött a tulajdonképeni konferencia. Dr. Kováts J. István theol. igazgató üdvözölte a konferencia tagjait, hangsulyozva azt, hogy nem az a fontos, hogy hányan vagyunk, hanem inkább az, hogy egy lélek hasson át bennünket. Ezután *dr. Csekey Sándor* egyházkerületi útazó lelkész tartott előadást a következő cimen: Az egyházfegyelem a református dogmatika tanítása szerint. Az egyházfegyelmet az Ur Jézus Máté XVI: 19. szerint Péterre, Máté XVIII: 18. szerint a gyülekezetre, és János ev. XX: 23. szerint az apostolokra bízta. Kimutatja, hogy az egyházfegyelemnek célja hármas, u. m. Isten dicsősége, az egyház üdve és a hivek megtartása. E szép eszméltető előadás után *B. Pap István* theol. tanár tartott előadást Forgács Gyula helyett, miután ő nem jöhetett el, ilyen cimen: Az egyházfegyelem érvényesítése mai egyházi életünkben. Ebben azt fejtegette, hogy addig igazi egyházfegyelem nem lesz a mi egyházunkban, mig nem nevelünk magunknak megfelelő presbitereket. D. u. az első *dr. Kováts J. István* tartotta ilyen cimen: Társadalmi és politikai szervezkedésünk szükségessége. Szükséges a szervezkedés elvi szempontból. Krisztus mindenütt uralkodni akar. Történeti szempontból ezt mutatja a kálvinista országok története. Aktuális okokból, még pedig először azért, mert a mai közéletben nem látjuk Isten uralmának biztosítását, másodszor abból a célból, mivel minden világnézetnek annyi sulya van, amennyi megszervezett tömege van. A hozzászólások között legnevezetesebb volt az Enyedy Andoré és P. Horváth Zoltáné, aki többek között megemlítette, hogy büntetőtörvénykönyvünkben mindjárt elől találjuk azt, hogy micsoda büntetés jár a királysértésért, de az Istenkáromlásért való büntetést valahol a derekán említi büntetőtörvénykönyvünk. Ezután *dr. Victor János* tartott előadást: A modern világnézetek csődje felé cimen. Ebben szépen kifejti, hogy a modern világnézetnek akkor lesz csődje, mikor Isten beáll az ember lelki világába. Ezután *Janka Károly* tartott szép bibliamagyarázatot s véget ért az első nap a konferenciából.

Január 6-án a reggeli áhitatot *B. Pap István* theol. professzor tartotta. Utána *Töttéssy Zoltán* utazó-lelkész tartott előadást ilyen cimen: A lelkészválasztás a külföldi ref. egyházakban. Ismertette az amerikai, a holland és skót ref. egyházakban a lelkészválasztásokat és megállapítja, hogy ezekben az egyházakban 1. sehol pályázat nincs, 2. a választás a helyi egyház joga, 3. az egyházmegyék a salus ecclesiaere ügyelnek, 4. az ajánlók személyes garanciát vállalnak, 5. a meghivás imádsággal telitett levegőben folyik, 6. meghivás útján történik a lelkészválasztás, vagy pedig addig tárgyalnak, mig az lehetséges. E szép előadás után *dr. Hetessy Kálmán* kecskeméti lelkész tartotta előadását ilyen cimen: A lelkészválasztás reformja a magyar ref. egyházban. Ő a lelkészválasztás reformját a következő pontokba foglalja össze; 1. Valóban lelkész kerüljön a gyülekezet részére. 2. Szellemi és lelki készsége megfeleljen a gyülekezet arányának. 3. Választás lelki ünnep legyen, békességet hozzon. 4. Egyház számára értéktöbbletet jelentsen. A lelkészi állás betöltése csak meghívás útján történhessék és ha egy hónap alatt a gyülekezet nem tud valakiben megállapodni, akkor egy bizottság alakúl, mely püspökből, főgondnokból, az egyházmegye által választott 2 tagból, a presbitérium által választott 2 tagból áll. Az előadásokat hozzászólások követték. Természetesen úgy mellette, mint ellene szólaltak fel. D. u. a nagyközönség részére is szólt az előadás. Az első előadó *dr. Sebestyén Jenő* budapesti theol. tanár volt. Előadásának cime: Társadalmi és politikai szervezkedésünk célja. Előadásában kifejti, hogy a mi célunk nem átmeneti. Nincs igazuk azoknak, kik azt mondják, hogy mi e hazában kisebbségben vagyunk, tehát nem szabad politizálni. A politika a kálvinismus szelleméből folyik. Tehát ahol 2 kálvinista van, azoknak már teljesíteni kell kötelességöket. Az Ur bír az egész földdel. Jézus Krisztusnak mindenütt győzni kell. Isten uralmának biztosítása az élet egész területén, ez a nemzetközi cél, a többiek alá vannak ennek rendelve. A politika komplikáltabb, mint a társadalmi probléma. A politika az általános kegyelem világába tartozik. Az előadáshoz dr. Somogyi és Bogdán Gyula szólt hozzá s ez utóbbi hangoztatta, hogy nálunk azért nem volt eddig kálvinista politika, mert hiányzott a szociális érzés és elfelejtkeztünk arról, hogy Krisztus visszajön.

Ezután *Budai Gergely* budapesti theol. m. tanár tartott előadást: A modern lelek tanácstalan tapogatózásai a világnézeti áramlatok közepette cimen. Először a misztikával foglalkozik; megállapítja, hogy az titokzatos érintkezés; minden

vallásban van misztika, csak a kálvinizmusban nincs, itt a biblicizmusnak kell uralkodni. Az összes modern világnézetek között a theozofia ragadja meg legjobban az embereket. A theozofia Amerikában keletkezett. Az ifjú theozofusakat folyton nevelik. A theozofia az összes vallásokból egy új vallást akar csinálni. A theozofia telve van brahmanizmussal, buddhizmussal. A modern embert metafizikai éhség ragadta meg. Nekünk sokat kell tanulni a theozofiából. A ref. lelkésznek a theozofiával tisztában kell lenni. Most még csak a művelt embereknél, városon van elterjedve, de el fog az jönni falura is. Gondoljunk arra, hogy a racionális theologia gyümölcse csak most 50 év mulva jutott el falura; vigyázzunk, hogy így ne legyen a theozofiával. Ez előadás után *Marjay Károly* mezőtúri lelkész tartotta az áhitatot. Utána a tápintézet termében volt a Kálvinista Szemlének sajtóvacsorája. Ezzel végződött a 2-ik nap.

A 3 ik nap az áhitatot reggel *Harsányi* Pál gyomai esperes tartotta. Utána *Varga* Sándor csákvári esperes-lelkész tartotta előadását ilyen címen: Egyházunk anyagi helyzetének kérdései az állammal kapcsolatban. Megállapítja D. D. Hastie Vilmos: A református gondolkodás alapelvei c. munkája alapján, hogy a református egyháznak — az államhoz való viszonya alapján — erkölcsi vonatkozású szempontból is joga van az államsegélyhez. Azonban ne gondoljuk azt, hogyha most a költségvetésben 8 milliárd is van felvéve, elég a mi szükségleteinkre, ez felényiben sem felel meg a békebeli összegnek. Vázolja a népiskoláknak, középiskoláknak, egyházaknak, lelkészeknek, nyugdíjas lelkészeknek szomorú sorsát. A lelkészek nem képesek gyermekeiket tanítani. Hirdeti a reviziót a kongruánál. Ezután *Makláry* Károly kunhegyesi lelkész tartott előadást ilyen címen: Egyházunk anyagi helyzetének főbb kérdései gyülekezeteinkkel kapcsolatban. Ebben megállapítja, hogy a magyar kálvinista egyház csak nevében egységes. Hangsúlyozza, hogy az élet teljességéhez hozzátártozik az anyagi élet is. A hivatalos egyház nem lépett fel kellő súllyal abban az irányban, hogy az egyházak földhöz jussanak, pedig ez fontos lett volna, mivel azután saecularisátó nélkül az állam sohasem fog tudni bennünket jogos örökségünkhöz juttatni. Ha azt akarjuk, hogy a szegény egyházak össze ne roppanjanak, meg kell csinálni az országos központi pénztárt és az országos tűzbiztosítást.

D. u. *Hamar* István budapesti theol. tanár tartott előadást: Társadalmi és politikai szervezkedésünk módjai és eszközei címen. Ami az egyháztársadalmi szervezkedést illeti, megállapítja, hogy az először is csak egységes, átgondolt, egy nyomon haladó lehet, másodszor pedig hogy a magyar Kálvin-Szövetség nagyon alkalmas arra, hogy annak keretei között megszervezzük a kálvinista társadalmat. A munkások lennének a lelkészek, tanítók és presbiterek. Ami pedig a politikai szervezkedést illeti, annak a hivatalos kereteken kívül kell megindulni. Hamar István előadása után dr. Ravasz László püspök úr előadása következett volna, azonban betegsége miatt ez az előadás elmaradt, valamint Czeglédy Sándor áhitata is, amennyiben ő is hirtelen megbetegedett és így kénytelen volt hazautazni és így ő helyette dr. Sebestyén Jenő theol. tanár emelte fel lelkünket a kegyelmes Istenhez és hálát adott neki a konferencia áldásaiért.

Batta János.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhírek.** Őszinte részvéttel vettük a szomorú hírt s közöljük, hogy *Barna Gyula* disznóshorváti lelkész, egyh. megyei tanácsbíró f. hó 11-én életének 70 ik évfordulóján rövid szenvedés után elhunyt s 13-án eltemettetett, — hasonlóképen *Bogdányi József* sajókeresztúri lelkész 12 én váratlanul meghalt s 15-én d. u. eltemettetett. Hisszük, hogy baráti kézből kellő méltatást fogunk kapni az elhunytak életéről és munkásságáról. Emlékezetök legyen áldott!

— **Főiskolánk köréből.** *Dr. Batta István* főgimn. tanár hosszabb pihenést és gyógykezelést igénylő gégebaja miatt az elöljáróságtól félévi szabadságot kért és kapott.

— **Rövid hírek.** A *Kálvinista Szemle* körül csoportosúló írók és ref. egyházi munkások szept. 14-én egyezséget kötöttek, elvi megállapodást létesítettek a *Keresztyén Család* körül csoportosúló dunántúli írókkal, hogy ezentúl közös erővel, egymás támogatásával fognak a magyar ref. egyház ébredési mozgalmaiban munkálkodni. Remélik, hogy „Hit és Szolgálat Mozgalma" cím alá foglalt törekvésükhöz a tiszántúli kálvinistákat is megnyerhetik. Az egyezségi alapokmányt, melyet a föntemlített két lap jan. 9-iki száma közöl, dec. 30-án újra megerősítették. — A debreceni egyházi lapok január 9-iki számai néhai *Révész Imre* emlékezetének szentelt vezércikkel és alkalmi közleményekkel jelentek meg. — Az *egri* egyház karácsonykor közel 10 millió K-át juttatott a szegényeknek készpénzben, ruhában és fűtőanyagban. — A *halasi* egyházban a mult évben egyházunkba áttért fi 40, nő 38, kitért 2 nő; a 105 házasságkötésből tisza ref. pár volt 46, vegyes pár 59; egyházunk javára megegyezés történt 40, kárára 6 esetben. A halasi egyházi életbe az új papokkal — úgy látszik — új, apostoli lélek költözött.

— **Egy miniszteri rendelet.** *Andrássy Kálmán* búji lelkész a *Debr. Prot. Lap* f. évi 1. számában kemény, de jogos bírálatban részesíti a kultuszminiszternek lapunk 1-ső számában említett rendeletét. Hát ilyenféle rendelettel lehet az emberré nevelés szent templomában az ifjú szívek közös érzését erősíteni és ápolni? amikor a zene, dal, ének oly alkalmas a különféle élethajlamokat, hazafias érzés dolgában, egyöntetű erős acéllá olvasztani? Aztán vegyük a dolog vallási oldalát: a miniszter ezzel a rendelettel a kath. ifjúság lelkületét az eretnekség veszélyétől törekszik megóvni. De vajjon Magyarország alkotmányos törvénye szerint, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium jogkörébe van-e utalva a kath. tanulóifjuság vallásos nevelése felett rendelkezni és őrködni? Én mindig úgy tudtam, hogy Magyarország alkotmányos miniszteriuma, in capite et

membris, az országban élő összlakosság egyetemes érdeke felett kormányoz és őrködik s inkább arra ügyel, hogy az ország társadalmi rendszerében bárminő hasznos munkaalakulat egymás körül, egymást segítve szolgálja a köz előhaladását.

— **A miskolci Ref. Egyházi Értesítő** újévtől fogva 4000 pé dányban megy szét, vagyis minden ref. családba, otthonba elviszi a gyülekezet üzenetét s minden egyháztagot felszólít, buzdít a gyülekezeti munkában való részvételre. Az újévi számból látjuk, milyen sokágú, milyen tevékeny és áldásos munka folyik a miskolci nagy gyülekezet körében. Az 1925. évi népmozgalmi adatok ezek: született 412, konfirmáltatott 336, házasságot kötött 135 pár (ebből tiszta ref. 51, tiszta r. kath 1, vegyes 83, reverzálist kötött javunkra 44, kárunkra 29), áttért 12, kitért 10. A Kálvin-Szövetség VI. körzetében az árva és szegény gyermekek karácsonyfájára a szövetség 3,624.960 K-át adott, amelyen ruhaféléket vásároltak; ehhez járultak a leányegylet és egyes kereskedők adományai. A gyülekezet vezetősége komoly erőfeszítéseket tesz aziránt, hogy a Kossuth-utcai templomot — a szegedi és pécsi ref. templom mintájára — fűthetővé tegye.

— **Genfben** 1911-ben 73,281 protestáns lakossal 87,743 kath. lakos állott szemben; ellenben az 1925-ik évi statisztika szerint a helyzet teljesen megfordúlt vagyis a protestánsok száma 86.241-re emelkedett, míg a r. katholikusok száma 72,477-re sülyedt, vagyis az előbbiek száma 12,960-nal *gyarapodott*, az utóbbiaké 15,266-tal *fogyott*. A prot. lakosság számának emelkedése a prot. Vaud- és Bern-kantokból való lakosok nagyobb arányú bevándorlásának tulajdonítható, míg a katholikusok fogyása a francia és olasz gyarmatosok számának csökkenésével, ennek nagyobb arányu visszavándorlásával magyarázható.

HIVATALOS RÉSZ.

27—1926. **Körlevél.**

I.

Báró Vay Elemér úr lemondása folytán egy zsinati világi rendes képviselőre, — Dr. Buza László úr lemondása folytán a főiskolai rendes zsinati képviselőségre szavazást rendelek el A szavazatok, *egy* szavazólapon kiállítva *f. évi február 10-ig (tizedikéig)* adandók be a püspöki hivatalhoz. A hibásan, hiányosan, vagy elkésve beadott, vagy egyáltalában be nem adott szavazatok birsága 8 pengő, vagyis 100.000 K.

II.

Március hó közepe táján rendkivüli egyházkerületi közgyűlést és ezzel összeköttetésben bírósági ülést fogunk tartani. Figyelmeztetem a Nagytiszteletű Esperes urakat, akiknél az egyházkerületre felebbezett, főkép fegyelmi ügyek vannak, hogy a teljesen felszerelt iratokat hozzám *f. é. február 28-ig* okvetlenül beküldjék.

III.

Dr. Baltazár Dezső püspöktársam, mint O. R. L. E. elnöke nyomtatott körlevelet intézett a lelkésztársakhoz, a „Közalkalmazottak Országos Gazdasági Szövetkezete" (KOGSZ.) ügyében. Magam részéről is melegen ajánlom ez áldásos és közhasznú szövetkezetbe való belépést. A KOGSZnak minden nagyobb vidéki városban, igy Miskolcon is, van fiókja, ahol a belépést eszközölni és vásárolni lehet.

IV.

Uray Sándor debreceni református lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, a debreceni református lelkésztestület moderátora, a debreceni egyházmegye megbizásából *„Lelkészi Szolgálati Naplót"* szerkesztett. Szerző — aki több mint húsz esztendeje vezet ilyszerű naplót — a saját tapasztalatai alapján elkészített tervezetet bemutatta a debreceni lelkésztestületnek s a végleges egybeállitást a debreceni lelkésztestület jóváhagyása és útmutatása szerint eszközölte. A legnagyobb körültekintéssel igy elkészitett naplónak használatba vételét a debreceni református egyházmegye 1926. évi január hó 1-től már el is rendelte. Tekintettel azon körülményre, hogy a Lelkészi Szolgálati Napló mindennemű lelkészi munkának egységes összefoglalását adja és megörökíti s mint ilyen rendkivül fontos célt szolgál és hiányt pótol, felhivom arra a Nagytiszteletű Lelkész urak figyelmét. E szóban levő napló a Méliusz könyvkereskedés (Debrecen) kiadásában jelent meg s 50.000 koronáért ott szerezhető be.

Miskolc, 1926 jan. 11. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. A lap előfizetési összege, mint e számunkban már félreérthetetlenül jelezzük, évi 170,000 K. A kik erre a félévre kevesebbet küldtek, sziveskedjenek a II-ik félévi előfizetéskor pótolni. — **Dr. M. L. Zalkod.** Az 1. számu szerkesztői üzenetében jeleztük a múlt évi hátralékot. — **Selyeb.** T. J. urnak. Egyházközsége az 1925-ik évről egészen hátrálékban van.

Irodalmi szenzáció!!
Most jelent meg
Komáromi János
PATAKI DIÁKOK
cimű legújabb és legszebb regénye.
Ára ,rendes könyvforgalomban, fűzve 70.000 s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban a **„Sárospataki Református Lapok"**-ra való hivatkozással a „Stádium" könyvkiadó-vállalatnál (Budapest, VI. Rózsa-utca 111.) rendelik meg, fűzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.
A „Pataki diákok"-nak ott kell lenni minden volt pataki diák kezében!

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 4. szám Sárospatak, 1926 január 24.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Román Ernő*: A lelkész mint vallástanító. (Vége.) — Comenius Sárospatakon. (Vége köv.) — *F. Gy.*: Könyvismertetés. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

A lelkész mint vallástanító.

— Levél Forgács Gyula belmissziói előadóhoz. —

(Vége.)

Ezt a hiányt akarnám én pótoltatni a lelkész vallástanításával. Előtte áll egy csoport növendék, kik telítve vannak több-kevesebb vallásos ismerettel, amelyeket csak rendezni, csoportosítani, egy közös cél elérésére felhasználni s esetleg pótolgatni kell egy épen erre hivatott és képesített egyénnek s 4—6 évi lelkiismeretes tanítgatás után egy kész, kiforrott világnézetű egyén formálódik ki mindenikből, vagy legalább is 90%-jéből. S hogy ez hivatott és lelkiismeretes lelkész vezetése mellett így lesz, vagy legalább is így lehet: erre nézve számos jóleső peldát láthatunk egyes emberek és községek életéből, ahol egy-egy ihletett lelkű lelkész vagy tanító kezének a nyoma még évtizedek múltán is felismerhető egy egész embernemzedéken.

Azt mondják erre esetleg némelyek, hogy: ott a konfirmációi előkészítés időszaka s mindezt megcselekedheti a lelkész az alatt. Sajnos, ez az idő nem elegendő erre.

A lelkész vallástanításából a fentebbin kívül egy másik nagy horderejű eredmény is származik: a gyakori s közvetlen érülközésből eredő bizalmas, atya és gyermek közötti viszonyig fejlődő összeköttetés kimélyülése, megszilárdulása. Tanító egyház lévén, predikálunk; még a kelleténél is többet; hirdetjük az igét mind alkalmas, mind alkalmatlan időben, de legtöbbnyire előttünk ismeretlen gondolkodású, lelkűletű és felfogású egyéneknek. Talán ismerjük is személyesen minden hivünket, de a ragaszkodó gyermeki bizalom csak nagy ritkán nyit meg egy-egy szívet előttünk, míg a nyáj legtöbbjének elfedező ajtó van a szíve előtt. Vagy ha mi éles megfigyeléssel be-bepillantunk is a rejtekekbe: ők vagy egyáltalán nem, vagy csak bizalmatlanúl közelednek hozzánk.

Itt Zsolcán történt, hogy a br. Vay Elemér úr által szervezett olvasókört — melybe én, a báró úr fölkérésére, esténként azért mentem át, hogy a tagokkal eszmecserét folytassak — két év múlva az általános részvétlenség miatt be kellett csukni. S mint utóbb megtudtam, a részvétlenség oka az volt, mert tőlem, vagyis a lelkésztől féltek, mivel elődöm korrekt, minden tekintetben kifogástalan pap volt, de oly büszke és hideg, hogy vele a híve csak 3 lépésről beszélhetett. S ím a zsolcai nép lelkében a papról az a kép formálódott ki, hogy azt megilleti minden tisztelet, de hozzá gyermeki bizalommal közelíteni nem lehet. S jó idő telt el, míg az én közöttük való forgolódásomból meggyőződtek arról, hogy én mint pap is ember igyekszem lenni s őket is azoknak tekintem. S az utóbbi években már erősen sóhajtoznak ama bizonyos olvasókör után is, de hát ma már az anyagiak terén nem az a világ van, mint volt régen.

Ezzel szemben gondoljuk el egy lelkész helyzetét, aki 4—6 éven át közeli bizalmas lelki összeköttetésbe lép egy gyermekseregg el, mely ösztönösen kiérzi az ő atyai tanításaiból, hogy az ő papja se nem egy földfelette rideg hatalmasság, kit hivatalból tisztelni kell, de szeretni nem lehet; se nem egy földi szükséges rossz, kinek a szolgálatát ez idő szerint még nélkülözni igen bajos; hanem egy valódi ember, igazi lelkiatya, ki mind szavaival, mind tetteivel az ő lelki és testi javát kívánja előmozdítani. E meglátás után e gyermekseregből igazi ker. tábor lessz, melyet a lelki vezér szabad akarata szerint vezethet ide s tova, minden jó dologra, mely vágyakozni fog az ő őriző pásztorának szavát hallgatni templomban, felolvasó estélyeken, egyesületekben, s nemcsak hallgatja, de meg is fogadja az irányítást. Az ilyen sereget aztán könnyű lessz konfirmáltak egyletébe, ifj. egyesületekbe, nő- és leányegyletekbe tömöríteni: a tűzbe is vakon követi a jónak s hűnek ismert vezért. Az ilyenekkel karöltve könnyű lessz az egyh. kormányzat, az anyaszentegyház külső és belső építése, a belhivalnokok zúgolódás nélküli eltartása, mert ezek a lelkésznek nem hátramozdítói, nem elgáncsolói, hanem kitartó segítőtársai lesznek. Sőt véleményem szerint legtöbb kilátással ezen az úton lenne megvalósítható a konfirmációnak többször sürgetett magasabb életkorra való kitolása is. Mert úgy hiszem, hogy akiket IV—VI. osztályos korukban sikerült a pásztornak a szeretet és bizalom láncaival magához kapcsolni: azok minden különösebb kényszerítés nélkül el fognak járni az ő tanításaira ismétlőiskolás korukban is. Míg a mai rendszer mellett a gyermek legvártabb napja az, amelyen 12 éven korában búcsút mondanak papnak, tanítónak, — sokszor végleg, örökre.

Azt mondhatják erre: hosszú nóta! Nem érem már én meg az általam ültetett magnak vagy fának a gyümölcsét! Mindegy: nekünk nemcsak a jelen robotoló napszámosainak, hanem az istenországa jövőjét előkészitő önkéntes munkásoknak kell lennünk. S e szép jövőért érdemes dolgozni, fáradni, áldozni.

Mit tanítsunk a proponált lelkészi vallástanítás keretén belül? Mindazt, ami a kitüzött cél elérésére vagy megközelitésére szükséges. Egyelőre teljesen kielégitő lenne a Forgacs Gyula „Konfirmációi Káté"-ja nyomán való haladás, csak lassú tempóban, hogy minál maradandóbbá, vérré váljék a lassu lelki emésztés folyamán. E kátéban foglalt anyag a biblia és énekeskönyv bő ismerete mellett teljesen elég ref. ker. világnézettel telitett lélek kiformálására.

Jelentősebb kérdés: *hogyan* tanítsunk? Mi éltesebb generáció, már csak mint az Isten tudnunk adta. Mi még nevelés- és oktatástanból csak egy kevés elméleti képzésben részesültünk s bizony jó részét már annak is elfelejtettük. Egy pár heti gyakorlati kurzusra azonban e nagy ügy érdekében még deresedő fejjel is szívesen megjelennénk. A mai theologus nemzedék azonban már részesíthető lenne gyakorlati kiképzésben is, különösen ha a vajudó képezde ügy megvalósulna, sőt erőszakosan kinálkoznék rá a helyzet.

Végül *mikor tanítsunk?* Azt mondják bizonyára sokan: ott van a *vasárnapi iskola*, ennek a keretébe ez mind beilleszthető. Én a vasárnapi iskolának semmiféle alakban nem vagyok híve és pedig 2 okból. Az egyik a lelkészek vasá napi elfoglaltsága, a másik a növendékek szempontja, kik a vasárnap délutánt szeretik szórakozásra fordítani.

Mikor tanítsunk tehát? Ne vasárnap, de hétköznap, az arra legalkalmasabbnak látszó időben. Én pl. a szerda és szombati 11—12, esetleg 1-ig eső időt tartom a legalkalmasabbnak, mivel utána iskolai szünet következik s igy nem áll be túlterhelt óraszám. Ismétlősöknél pedig az ismétlő iskolai tanitást megelőzőleg vagy követőleg egy-egy órát.

Testvér! A történelem bizonyságai s pásztori megfigyeléseim alapján szóltam hozzád. Kérlek, fejtegetéseimet tedd a megfontolás mérlegére s ha az a tárgyalt eszme javára billen: jegyezd elő a belmisszió legsürgősebb pontjai közé!

Román Ernő.

Comenius Sárospatakon.

(Folytatás.)

XXI. t. a tanítókról. A tanítók kegyes, munkás és szorgalmas emberek legyenek. A hivatásukkal járó kötelességeket jókedvvel végezzék, ne legyenek elégedetlenek pályájukkal; gondolják meg, hogy oly tisztes és előkelő állásuk van, mint semmi más e világon, nevezetesen isten képmásait formálják, az állam és egyház alapjait építik, az emberiség jóléteért fáradoznak; elmondhatják a zsoltárróval: „Az én sorsom esett nekem kies helyen, nyilván szép örökség jutott nekem" (Zsolt. 16:6). Minthogy ilyen nagy dologban merészség lenne pusztán saját erejükre támaszkodni: istenre bízzák magukat, munkájokat és tanítványaik előhaladását, hogy egy is el ne vesszen azok közül, akik nekik adattak (Ján. 17:12). Legközelebbi gondjuk az legyen, hogy tanítványaikat jó példájokkal neveljék, mert semmi sincs természetesebb, mint az, hogy az utólmenők az előlmenők nyomaiba lépnek s a tanítványok a tanitót választják például. Ne tegyenek úgy, mint azok a kalauzok, akik csak mutatják az utat, amerre menni kell, de maguk nem mennek arra. Tudatával birjanak annak, hogy a Krisztusnak szentelt ifjúságot oda térítik, ahova Krisztus akarja vezetni: ég felé. Minthogy pedig a tanítók nem kapnak oly egyedeket, akiket egyenesen az égbe lehetne vezetni: előbb itt e földön szoktassák igaz emberi miveltséghez inkább példa, mint szabalyok által. Amenynyiben pedig az erkölcsiség és kegyesség akkor fejlődik, ha az értelem az ismeretvilága mellett választást tud tenni a dolgok közt, a dologismeretet pedig a tudományokból merítjük: ennélfogva a növendékeket ezekben is oktatni kell, hogy bölcseségre, beszéd- és cselekedetbeli ügyességre tegyenek szert folytonos példa, szabály és gyakorlat által. Mutassák meg a tárgyat, hogy lássák, magyarázzák meg, hogy értsék, utánoztassák, hogy ők is képesek legyenek kifejezni azt, amit a tanító tud, ismételtessék mindaddig, mig pontosan és azonnal meg nem tudják tenni. Higyjék el a tanítók, hogy igen csekély értékü, ha valamit elémondunk, sokkal fontosabb, ha arra ügyelünk, hogy a tanítványok figyelmezzenek, ha gyakori kérdések által az értelmet próbára tesszük és minden hibát ügyesen kiigazítunk. Hogy ebbe belé ne unjanak a tanítványok: atyai érzülettel, nyájas barátsággal viseltessék irántok a tanító, a hasznost a kellemessel vegyítse. Értsen a tanító ahoz, hogy ami elébb való, azzal elébb, ami fontosabb, azzal nagyobb mértékben foglalkozzék. Legfontosabb pedig a kegyesség, azután a jó erkölcs, végre a tudomány. Felügyeljen a tanító, hogy a nyilvános könyörgések és a magános imák, buzgó szívvel, áhitatos módon menjenek végbe. Minden szerdán vallást tanítson, minden szombaton vasárnapra készítse elő tanítványait. A isteni tiszteleten minden tanító osztályával együtt egy arra rendelt helyen jelen legyen. A tanulók az egyházi beszédet jegyezzék és azt a következő hétfőn felmondják. Az urasztalához kegyes ézések között készittessenek elő a tanítványok, hogy a szent cselekvényben méltóképen részt vehessenek. Az erények közül különösen rá kell szoktatni a tanulókat a fáradalmak elviselésére, óhajtására, ami nagy kincs az életben. A tanítók mindég szemök előtt tartsák az osztály célját és azt elérni is igyekezzenek, még pedig minden tanítványukkal.

XXII. t. Az igazgatóról. Az igazgató eszében tartsa, hogy ő az egész iskolában a legmagasabb polcon áll és azért az erény, kegyesség és munkásság példányképe, a megtestesült törvény és szabály legyen. Tekintélyet mások előtt erkölcsi tisztaság, emberség és fáradhatatlan hivatali buzgóság által tartsa fel. Szorgalmasan felvigyázzon, hogy az ő tiszttársai, tanítók, nevelők és a tanítványok megteszik-e kötelességöket. Minthogy neki nincs saját osztálya, mindegyik osztályt a magáénak tartsa és azokba minden nap bejárjon s mint

nap az ő egét mindenütt kivilágítsa. Időről-időre a magántanítók életét és ezeknek tanítványaikkal való foglalkozását megvizsgálja. Felvigyázzon, hogy a törvények ellen semmi sem történjék s ha látja, hogy valami nem a rendes kerékvágásban van, azonnal javítólag lépjen fel. Különösen ne felejtse el tiszttársainak lelkére kötni, hogy sohase szabály, hanem elémutatás és utánzás által tanítsanak. Az iskola levéltára, melyben az alapítványlevelek, szabadalmak, törvények, rendeletek és az évkönyv őríztetnek, az ő gondjaira bizatik. Az iskolába jövőket és az onnan távozókat ő írja be, vagyis inkább iratja be az év és nap pontos feljegyzése mellett. Idegenek és jövevényeket vendégbarátsággal fogadjon. A tanulmányi és erkölcsi bizonyítványokat érdem szerint szolgáltassa ki. Tanítókul vidékre csak az arra érdemeseket bocsássa ki stb. (Vége köv.)

KÖNYVISMERTETÉS.

Lelkészi szolgálati napló. Szerkesztette *Uray Sándor,* debreceni ref. lelkész, egyh. m. tanácsbíró, a debr. ref. lelkésztestület moderatora. „Méliusz" kiadás. Quart alakban, laponként egy hétre beosztott rovatokkal egy évre elegendő lapszámmal, csinos kötésben, arany czímnyomással.

Az „Előszó és Utasítás"-ból megtudjuk, hogy a szerkesztő több mint 20 éve vezetett már ilyen naplót saját lelkészi szolgálata érdekében. E két évtized alatt szerzett tapasztalata indította e napló összeállítására. Megtudjuk azt is, hogy a debreceni egyházmegye e naplót kötelező használatra máris elfogadta. A napló vezetését és kezelését a rovatok világosan megmutatják. A rovatok a következők: 1. Templomi és liturgialis szolgálat. 2. Belmisszió. Curapastorális. Katechezis. 3. Contemplatio. Bibliatanulmány. Irodalmi tevékenység. 4. Administratio. 5. Megjegyzések.

Nyilvánvaló tehát, hogy mi a napló rendeltetése. Mikor milyen textusok alapján prédikált, vagy végzett liturgiális szolgálatot a lelkész, mikor s mikép gyakorolta a belmissziót, a pásztori gondot stb., egyszóval milyen készülődéssel, szolgálattal töltötte idejét? — Ezeket nyilvántartani, ezekről hű képet felvenni a napló rendeltetése. De mi szükség van erre? Vajjon ki törődik azzal, hogy mit csinál a lelkész a hivatal csendes magányában? Csak önmagának készítsen naplót? Vagy azért, hogy utódja gyönyörködjék benne? Akár melyik kérdést vesszük komoly fontolóra, meg kell állapítanunk, hogy mindenik szempont szükségessé teszi a napló vezetését. Sokkal többen figyelik a lelkész munkáját, mint sokan gondolják. Az ellenség sokkal élesebb fegyvereket kovácsol a lelkészi tétlenségből, semhogy a nyilvános funkciók kellő védelmet nyújtanának ama rágalom ellen, hogy a lelkész nem dolgozik. Milyen fontos, hogy a lelkész tudja, hogy pd. mikről predikált a mult évben, hogy mikor s milyen nehézségekkel küzdött, hogy milyen ellenvetésekkel harcolt, milyen segítséget kapott stb. stb. És az utód!? Milyen hálás lenne minden új lelkész, ha ilyen naplót találna! Milyen egyöntetű lenne és tervszerű lehetne a lelkészi szolgálat, ha az utód tudná, mit cselekedett az elődd?

Örömmel üdvözöljük tehát e naplót és érdemes szerkesztőjét. Csak a rosszhiszeműség mondhatná, hogy íme újabb administrációs teher ez a lelkész vállain. Alkalmas segítő eszköz ez a szent szolgálat hűséges gyakorlására. De csak annak, aki lélekkel akarja hasznát venni. Aki leleknélkűl fogja vezetni, bizony nem lesz benne köszönet.

Azt írja az Előszóban a szerkesztő, hogy ez csak próba kiadás és hogy szívesen vesz minden hozzászólást. Ez bátorít fel minket arra, hogy rámutassunk nehány módosításra és pótlásra, ami a legközelebbi kiadásban esetleg felhasználható, Először is szívesebben vennők, ha a gyülekezet (v. egyház) életének naplója lenne ez s nem csupán a lelkészi szolgálaté. A napló azzal kezdődnék, hogy bevezettetnék a gyülekezet rövid története. Azután a lelkipásztorok névsora következnék, szolgálati idejük feltüntetésével. A jelenlegi s később minden új lelkész köteleztetnék, hogy vezesse be rövid élettörténetét. Majd jönne a főgondnokok, gondnokok, kántorok, tanítók bejegyzési lapja. A prédikáció textusainak és predikátorok neveinek (vendég predikátor, legátus) szintén nehány lapot kellene szentelni. A Contemplátió stb. rovatot kihagynám, nem kivánnék minden napra bejegyzést, csak fontosabb eseményeknél, a folytatólagos munkánál pd. bibliakör, crak a kezdetén és vegén kellenne összefoglaló bejegyzést eszközölni.

Természetes dolog, hogy e javaslatainkkal távolról sem akarjuk az előttünk fekvő Napló értékét csökkenteni. Az a fő. hogy minél több lelkésztársunk fogjon hozzá a napló vezetéséhez. Csak így fogja megtapasztalni annak áldásait és fog kedvet kapni még részletesebb napló vezetésére.

F. Gy.

IRODALOM.

* **Dr. Makkai Sándor, Öntudatos Kálvinizmus.** A ref. magyar intelligencia szemára. Budapest, 1925. Soli Deo Gloria kiadása, 67 l. — Főiskolánk egykori tanára, aki Kolozsvárott mint püspökhelyettes sok irányu hivatalos munkát végez, emellett széleskörü irodalmi munkásság kifejtésére is időt talál. Alig van esztendő, hogy egy-egy szépirodalmi, tudományos vagy épitő művel a nyilvánosság elé ne lépne. Föntcimzett legújabb műve minden művelt ref. emberhez szól, fel akarja rázni azokat az elhalványúlt öntudatu lelkeket, akiknek lelkéből a régi kálvinista vallás tartalma jórészben kiveszett, ugyhogy már csak névleg nevezik magokat kálvinistáknak, anélkül, hogy a kálvini hitvallást vallanák, anélkül, hogy a kálvini világnézet szerint élnének és cselekednének. Ezeknek mutatja meg Makkai, hogy mit jelent kálvinistának lenni? hogy milyen álláspontot kell egy igaz, öntudatos kálvinistának, aki nem szégyenli a maga vallását, a vallás, a biblia, a konfesszió, a theologia, az egyház, a világnézet, a kultura és a nemzet kérdéseiben elfoglalnia, ha nem akar pusztán a pesti zsidó sajtó után indulni, amely vállveregetve szokott minket liberálisoknak nevezni, ha nem akar e sajtó eszméinek visszhangja, szócsöve lenni. Figyelemreméltó, amit a 23. lapon a hitvallás fontosságáról, a 34. lapon az intézményes egyházból élő, lelki egyházzá alakulásról, a 37. lapon a liturgia egyöntetüvé tételéről, a 42 lapon az

egyház szeretetmunkásságáról, az 51. lapon a „vallás magánügy“ szocialista tételről mond. Mindenkinek, aki a fenti kérdések fölött szokott olykor gondolkozni, azokban óhajt állást foglalni, nagy segitségére lesz Makkainak eleven nyelven és meggyőző erővel irt munkája.

* **Móricz Pál, Magyar Sirató.** Feljegyzések, történetek a régi magyar életből. Sylvester-nyomda, 1925. 270 l. — A csinos kiállitású kötet 43 följegyzést, történetet közöl a régi magyar életből, olyanokat, amelyek egy-egy jelentősebb alkalommal már megjelentek a lapok tárcáiban, de amelyeket így összegyűjtve és utólag is szívesen olvasgat a régi idők minden tisztelője. Több tárcája szól egy egy kiváló ref. papról, tanárról (Szilágyi Sámuel, Balogh Ferenc, Dóczy Gedeon), de Samassát és Wolafkát is megénekli; mégis a legtöbb rajz a kulturától meg nem rontott régi alföldi életet, alföldi viszonyokat ismerteti. A szerző jól ismeri az alföldi ember gondolkozását és sok érdekes, színes vonással tudja előadását élénkíteni. A nagyon sokszor mesterkélt, kevéssé magyaros pesti irodalommal szemben az üde mezei virágok színével és illatával hatnak jó magyar nyelven előadott történetei az olvasóra.

* **Krisztus szolgálóleányai.** Előadások leány-egyesületek számára. Irta: *Victor Gabriella dr.* Kecskemét 1926. 50 oldal. ára? — E kis füzetben négy felolvasás van. Az első címe: *A nő hivatása.* Ezt az iró a Kecskeméti Prot. Leánykör szeretetvendégségén; a másodikat *Modern keresztyén női typusok* címen a Kecskeméti Prot. Egyesületben; a harmadikat *A női psziché és a keresztyén leányegyesület* címen a Leányegyesületek Nemzeti Szövetségének halasi konferenciáján; a negyediket *A nő imádsága* címen az ORLE kecskeméti belm. konferenciáján tartotta. Mindenik felolvasás méltó és alkalmas arra, hogy városi leány és nőegyletek összejövetelein vagy vallásos estéken felolvastassanak. E buzgó női lélek értékes tapasztalatai vannak e felolvasásokban összegyűjtve olyan előterjesztésben, ami föltétlenül áldásosan érdekli az evangélium barátait. Melegen ajánljuk terjesztésre is.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Rövid hírek.** Főiskolánk tanári kara, jan. 16-án este, meleg ünneplésben részesítette *Komáromi János* irót, aki a „Pataki Diákok“ c. regényének megjelenése óta először tett látogatást Patakon. — *Dr. Batta István* pataki főgimn. tanár, gégebajától sikeresen operálva, betegen fekszik egy budapesti szanatoriumban.

— **Szavazás.** A miskolci egyház, a megüresedett zsinati két rendes tagságra szavazás rendeltetvén el — báró Bottlik István és Marton János urakra adta 8 szavazatát.

— **Politikai szakadás felé?** címen kínosan meglepő eseményekről ír *dr. Sebestyén Jenő* a *Kálvinista Szemlében.* Arról van szó, hogy az ORLE már régebben felvetette a magyar reformátusság politikai tömörítésének a gondolatát. A mult nyári kecskeméti kongresszus bizottságot is küldött ki ebben az ügyben. Előkészítés közben óriási nehézségek merültek fel. S most a *Kálvinista Szemle* a vajúdás kényes részleteit, szemelyeket nevezve meg, a nagynyilvánosság elé dobja s azt a vigasztalan érzést kelti bennünk, hogy a reformátusság politikai szervezkedésének ügye, mielőtt rendesen megszületett volna, meghalt. Még Sebestyén Jenő is, pártatlanságra törekvése dacára, erős kitételeket („megdöbbentő tapintatlanság“ stb.) használ református egyházi életünknek a legutóbbi időben egyik legcsodálatosabb tehetségű és legodaadóbb buzgalmu egyénisége ellen.

— **Felhívás.** Az őszi közgyűlés határozata értelmében felhivom abaúji lelkésztársaimat, hogy íratterjesztés céljára minden egyház állitson be költségvetésébe, az egyház anyagi erejéhez mérten legalább 30—100,000 kor. összeget s a költségvetéseket 2 példányban február 6-ig küldjék el az esperesi hivatalba. Az egyházlátogatás idejeül feb. 10-től márczius 20-ig terjedő időt tűzöm ki s kérem a lelkész urakat, hogy a számadásokat febr. 10 ig mindenütt készitsék el, az egyházlátogatás elé tartozó ügyeket rendezzék, hogy az egyházlátogatás zavartalanúl tudjon dolgozni s munkája pontos legyen s összegyűjtött adatai helyesek és a valóságot kifejezők. Az egyházlátogató urakat pedig kérem, hogy a szükséges előkészületeket tegyék meg s főleg a hegyközi és a csereháti járásban munkájukat addig végezzék, mig az útak járhatók. *Cziáky Endre* esperes.

— **Németországon** az abstinens lelkészek ligájának 1400 tagja van, továbbá 6 theol. tanár és 14 főegyháztanácsos.

— **A népesség apadása.** A statisztika azt tanítja, hogy úgy a születés, mint a halálozás száma a civilizáció fokával fordított viszonyban áll, vagyis minél inkább előhaladunk Európában Keletről Nyugat felé, annálinkább apad a születések száma és minélinkább előhaladunk Délről Észak felé, annálinkább csökken a halálesetek száma. Ámde e tételnek eleven cáfolatát nyújtja két egymással csaknem szomszédos, nyugati ország: *Franciaország* és *Hollandia* példája. Hollandia átvette a civilizációból annak legbecsesebb vívmányát és a minimumra leszorította halandósági százalékát, de amellett megtartotta elég erős születési percentjét; ellenben Franciaország ennek épen az ellenkezőjét cselekedte: eléggé hátramaradt halandóság tekintetében, de a civilizáció előfutára a születések csökkenése tekintetében. Vajon nincs-e ebben a vallásnak is szerepe? annak, hogy a hollandok túlnyomó részben kegyes kálvinisták, ellenben a franciák előbb hugenotta-irtó fanatikus pápisták, majd a XVIII. századtól fogva atheisták? Igy történik aztán, hogy Franciaországban vannak esztendők, mikor a halálesetek száma felülmúlja a születések számát s így az ország lakossága nem szaporodik, hanem fogy; a háború 5 esztendeje alatt a $1^1/_2$ millió elesett ifjú harcos mellett ugyancsak $1^1/_2$ millió gyermekkel kevesebb született s ma Franciaországban (Elsass-Lotharingiát is beleszámítva) kevesebb francia van, mint 1909-ben volt.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 5. szám Sárospatak, 1926 január

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M.*: A politika ... — *Doktor Gyula*: A párbér-ügyhöz. — Comenius Sárospatakon. (Vége köv.) — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

A politika

című cikkében, mely a *Lelkészegyesület* folyó évi 3—4-ik számában jelent meg, dr. Baltazár Dezső püspök kristályos tisztasággal szögezi le a maga és az általa képviselt ORLE álláspontját a budapesti theologia januári konferenciájával kapcsolatban felmerült politikai szervezkedés kérdésében. A maga egészében ismerni kell az ORLE elnökének klasszikus formájú nyilatkozatát. Tájékoztatóul a következőket közöljük belőle:

„A felekezeti alapon konstruált gyakorlati politikáért sohasem lelkesedtem; mert mindig féltettem a vallás érintkezését az életnek egy olyan viszonylatától, amit a gyakorlati politika jelent; féltettem a nemzeti társadalom egységét attól a robbantó hatástól, amit a felekezetek külön gyakorlati politikai hadállása előbb-utóbb egymásból pusztító erővel kirobbant.“ „A papok gyakorlati politizálásának sem voltam soha barátja, mert azt láttam, hogy a politikába elegyedés hullámai felcsapnak a kathedra magaslatáig s az igehirdetés méltóságát, tárgyilagosságát, hatékonyságát, isteni felülbélyegeztetését nagyban veszélyeztetik. A politizálást mindig csak mint reám kényszeritett szerepet fogadtam el akkor, mikor a klerikális reakció a politikában magyar vallásom, magyar egyházam sarkalatos igazait támadta meg.“ „Ezekért óvtam az immár közel két évtizede vezetésemre bízott Országos Református Lelkészegyesületet a gyakorlati politikába elegyedéstől.“ „. . . 1917-ben . . . voltam hajlandó belemenni abba, hogy nem párt alakítás, hanem elvi irányítás céljából *egységes politikai, kulturális, szociális és gazdasági programmot* dolgozzunk ki legkülönbözőbb politikai pártállásu egyének közreműködésével.“ „A gyakorlati politikai szervezkedést dr. Kovács István és dr. Sebestyén Jenő hangoztattak“ „Érettük kész voltam áldozatot hozni.“ Majd a programm liberalizmusa miatt elégedetlenség mutatkozott.

„Közben e hónap folyamán a budapesti theologia által rendezett konferencia kezébe vette a kálvinista politikai szervezkedés kérdését. Bennem nem látták az alkalmatos politikai vezért s ebben igazuk lehet. De az is bizonyos, hogy amig az ORLE elnöke én vagyok, addig én irányitom az életét minden vonatkozásban s amennyiben politikája van, ezt is. A budapesti theologia —, bár, mint ilyen, tanárainak nagy talentumai dacára sem okvetlenül van rendeltetve reá, — csinálhat, vezethet politikát, de nem az ORLE politikáját, melynek a történtek után vissza kell menni az alapszabály által határolt területre s illeszkedni az 1848. évi XX. t. cikkben határolt keretek közé.“ „A budapesti theol. konferenciának mindenesetre köszönettel tartozunk azért, hogy az ORLE gyakorlati politizálásának lehetetlenségét nyilvánvalóvá tette mindenek előtt.“ „Legnagyobb politikai sikerünk sem tudná kárpótolni azt a veszteséget, ami a politikai meghasonlás nyomán a kálvineumaink, irodalmi intézményeink, alkotásaink összeomlásának formájában szakadna reánk.“ „Magyar kálvinista hitelveink és magyar nemzeti hagyományaink védelmének és érvényesítésének feladatában egyek s egymás szeretetében testvérek vagyunk. Ez a testvériség s benne a szeretet az örökkévalóságnak épít; a gyakorlati politika pedig a rohanó jelen habjain kisérletezik.“

Az ORLE oldaláról tehát a legkétségtelenebb világossággal tisztáztatott a politikai szervezkedés kérdése. *M.*

A párbér-ügyhöz.

Társadalmi közszellemünk megromlása egyházi életünket sem hagyta érintetlenül s csak természetes azon megmozdulás, mellyel különösen a lelkészek körében találkozunk, miután az egyház békéjének, rendjének és tekintélyének megbomlását első sorban nekünk kell helyre állítani s annak ódiuma minket érint legközvetlenebbül. Azok a mind inkább-inkább szaporodó fegyelmi és birósági tárgyalások, melyekkel egyházm. gyüléseinken találkozunk, arra serkentenek bennünket, hogy aggodalmaskodó lelkünk keresse és lehetőleg meg is találja az okokat, melyek a bomlást okozzák s lehetőleg megis találjuk azokra az orvoslást. — Már-már kialakult az a meggyőződés, hogy az okok legtöbb esetben, a nehéz megélhetési viszonyok és az állami adózás túlterheltsége között, a *párbér fizetésének* a kérdése. Csak köszönettel tartozunk Farkas István esperes urnak azon illetékes megmozdulásáért, melyet e b. lapok mult évi 49. számában a *„Párbér-ügyünk“* című cikkében megindított oly felhívással, hogy *innen-onnan választ is*

adnánk s észrevételeinket közölnénk a nagy nyilvánosság előtt. Ezen felhívás batorít fel arra, hogy szerény észrevételeimt, — a tapasztalat folytán is, — e tárgyban lehetőleg röviden én is megtegyem. Előre is kijelentem, hogy egyházi életünk bomlásának okát, első sorban *egyházi törvényeink be nem tartása* s az ebből származó s annyira hangoztatott és sürgetett *fegyelmezetlenségben* találom.

A párbér ideális megoldási ügyét talán mindnyájan abban találnánk, ha reánk is kiterjesztetnék a vallás- és közokt. miniszter 49765/1924. I. ü. o. szám alatti rendelkezés lehetőleg progressiv alapon. E tekintetben fokozatos egyházhatóságainkat erélyes mozdulásra kell felkérnünk, hogy egyetemes konventünk sürgesse a fenti rendeletnek reánk való kiterjesztését is annyival is inkább, miután a túloldalon már ez ügyben rendelkezett a miniszter s az egyenlőségi jog alapján már járt uton mozognánk s a viszonosság elvénél fogva ez elől alig térhetne ki a miniszter.

Azonban a nemremélt elutasítás vagy a hosszas huza-vona esetén vessünk egy futó pillantást arra nézve, hogy mit tehetünk mi a magunk hatáskörében a lehető leggyorsabban a párbér-ügy türhető megoldásában?

Van nekünk *„Egyházi törvénykönyvünk„* s annak egyházalkotmányi resze (I. t. c.) intézkedik a szervek kötelességéről, amelyek ha teljesíttetnének, akkor eljönne Forgács Gyulával talan mindnyájunknak azon óhajtása, *hogy ha a gyülekezetek világi tagjai* (főleg a presbiterek) *levennék vállainkról az erősen világi gondokat, egyházadó kivetése, behajtása stb. terheit, akkor mi lelkészek a magunk pásztori köteleségeinknek szentelhetnők minden időnket és erőnket.* Ez volna ideális vágyakozásunk! Miért nem történhetik ez meg? Azért, mert egyházi törvényeink nagy része nincs betartva, azoknak nagy része csak papiron maradt irott malaszt. Az egyház kormányzata, illetve anyagi ügyeinek elintézése, — mely kellemetlenségekkel, sok esetben viszálykodással jár, — a legtöbb esetben kizárólag a lelkészre hárúl s annak minden odiuma az ő fejére száll, kivált falusi gyülekezetekben; hol sokszor maga a presbitérium segítség helyett kerekkötő szerepet visz, hátrányára a lelkészi tekintélynek s az u. n. belmissziói működésnek. Mig a lelkészek fel nem mentetnek a testetölő, lelketemésztő ilyen gondok alól, addig intenzívebb belmisszióról ne beszéljünk.

Összefoglalva az elmondottakat: Egyházhatóságaink utján erélyesen követelnünk kell a vall. és közokt. miniszteri fenti rendeletnek mireánk is haladéknélkűl való kiterjesztését. Addig pedig alkalmazzuk az E. T. III. t. c. §-ának szigorú betartását a presbiteriumokkal szemben; különösen a 21. §. tartassék be s ez által érvényesül a 22. §. is és nem lesz a lelkész nemcsak a maga, de még a harangozójának is lealacsonyitó végrehajtó beszedője. Kellő fegyelemmel őrködjenek az egyházmegyék a kötelességét hanyagúl vagy éppen nem teljesítő presbitériumok felett. Az egyházlátogatás (visitácio) kíváló gondot fordítson e kötelesség teljesitésének számonkérésére. A lelkész az E. T. I. t. c. 14. § nak C. a) pontja szerint vezetője, ellenőrzője legyen az egyház anyagi ügyeinek s nem végrehajtója; akkor más lesz a lelkészi tekintély s nagyobb sikerrel végezheti belmisszíói tevékenységét. Azonban óvakodjunk olyanféle intézkedésektől, mely a lelkészeket az ő lelkigondozásában esetleg a presbitérium ellenőrzése, jurisdictiója alá helyezné már ezek értelmiségénél fogva is; mert a lelkigondozás egy olyan elvont magasabb lelkigondozás, melyhez még a legtöbb müveltebb világi elem is csak keveset vagy éppen semmit sem ért s az a lelkésznek szakszerü belső suverén joga.

Doktor Gyula.

*

Egyelőre a párbér-ügy további tárgyalását lezárjuk. Akik a kérdéssel ezután is foglalkozni óhajtanak, tegyék ezt lelkészi értekezleteken, presbiteri konferenciákon s ott vitassák meg, mennyiben férne össze a párbér községi beszedése — ha ugyan az városon-falun egyaránt végrehajtható lenne — a mi 400 éves hagyományunkkal, egyházalkotmányunk és hitvallásunk szellemével, a jövő politikai és egyházi fejlődés előrelátható irányával, — mert nem bizonyos, hogy ami a kath. egyháznak használ, annak alkalmazása a mi ref. egyházunkban is magától értetődő és ennek javára fog válni! *Szerk.*

Comenius Sárospatakon.

(Folytatás.)

XXIII. t. Az elöljáróságról. Minthogy a legjobb törvény is hiábavaló, ha meg nem tartatik: a végrehajtás ellenőrzése végett felügyelők (scholarchae) választatnak. Ezek tudatával birjanak annak, hogy rájok van bízva az állam és egyház veteményes kertjeinek gondozása. Ők szemelik ki a tanítónak való embereket, akik a pályára mintegy rá vannak teremve, akik akarnak is, tudnak is Istennek és az ifjúságnak szentelt életet élni, a hazának és egyháznak használni. Hidgyék el, hogy az iskolának javára szolgál az, ha az ilyen emberek állandóan helyökön maradnak és nem változnak folytonosan. Ezert eltörlendő az a szokás, mely itt uralkodik, hogy a tanítói hivatalra (a gymnasiumban) papjelöltek alkalmaztatnak, akik mihamar elhagyják állomásukat. Aki jó tanító, annak különös isteni adománya van, az ilyeneket ahol találjuk, mintha Isten kinyújtott kézzel mutatna rájuk, örömmel fogadjuk, kéréssel és jutalommal édesgessük, gyámolítsuk, bátorítsuk. Ha valamelyik hosszú idő múlva megunja ezt az életmódot és más pályára vagy nyugalomra akar lépni: nem kell visszatartani mint a taposó malomhoz kötött rabszolgát, mert az iskolának készséges szolgálatra van szüksége. Jézus tanítása szerint a munkás méltó lévén az bérére: az iskola felügyelői gondoskodjanak, hogy a tanítók az ő méltányos fizetésöket megkapják, hogy ne legyenek kényszerülve hivataluk cserbehagyására, valami más foglalkozás űzésére, ne legyen ürügyök a hanyagságra vagy a kapzsiságra. A működő tanítókat tartsák szemmel, hogy kötelességöket pontosan teljesítik-e. Ilyen szempontból nem fog nyomasztónak tetszeni, ha most mindnyájan, majd egyenként meglátogatják az iskolát, a tanórákon jelen vannak és így a tanítókat és a tanítványokat folytonos szorgalomra ösztönzik. Különösen vigyázzanak arra, hogy a tanítók tekintélye a tanítványok előtt érintetlen és tisztán maradjon. De

ha valamelyik tanító vagy az igazgató erkölcsi hibát követ el, vagy botrányos életet él, vagy hivatalában kötelességéről megfeledkezik: az ilyet ne nézzék el, hanem barátságosan figyelmeztessék, de titkon, hogy a tanítványok közül egy se vegye észre. A tanárváltozások az iskolai év végével történjenek, hogy a nagyobb zavaroknak eleje vétessék. Az iskolai felügyelők hatásköre a polgári hatóság és az egyház tekintélye alatt kiterjed az egész város és környék összes ifjúságára, a szülőkre és gyámokra is. Felhatalmazvák annak ellenőrzésére, hogy miként nevelik ezek övéiket és vajon az iskolaköteles gyermekek járnak-e iskolába vagy nem, esetleg miért tartatnak vissza. Meg is inthetik a szüléket és gyámokat, aminek ha sikere nem lenne, az egyházi vagy a polgári hatóság elé idézik őket. Ügyelnek arra is, hogy a tanítók közt egyetértés legyen, s ne szenvedjék meg, hogy ezen társaságban veszekedés, ellenségeskedés és gyülölet lakozzék. Különösen óvakodjanak ama régi szokástól, hogy a kezdők tanítását nem eléggé tanúlt emberekre bizzák, mert épen itt van szükség az igazán tudós emberre. Végre vigyázzanak, hogy a valódi érdem jutalom, a vétség büntetés nélkül ne maradjon.

XXIV. t. As iskolai fegyelemről. A törvény megsértését senkinél sem szabad elnézni. Mint a kihágásoknál, úgy a büntetéseknél is fokozatok vannak. Legnagyobb büntetés nálunk a vesszőzés, a legkisebb az okos pirongatás, de a verésnél a fejet kímélni kell. A hanyagság nem büntetendő igen keményen, de a makacsság ellen egész szigorral kell fellépni. A szórakozottat, aki nem figyelmez, másuvá néz, másfélét ír vagy olvas, fecseg: az ilyet gyakori dorgálással kell eszére téríteni. Aki veszekedik, verekedik, esküdözik, átkozódik, rosz társaságokba keveredik, szigorúan megdorgáltatik, mi ha nem használ, vesszővel büntettetik. Aki a beszédre vonatkozó törvényeket hágja át, megfelelő büntetésben részesül, p. akit rajta kapnak, hogy rosz latinsággal beszél, hibáját azzal teheti jóvá, hogy nehány szót, mondatot vagy egy elbeszélést latin nyelven, könyvnélkül megtanul. Aki tanulótársát, tanítóját vagy nevelőjét alaptalanul bevádolja szülei, gyámja vagy barátja előtt, sulyos büntetéssel lakol. Ha a tizedes követ el, még pedig szándékosan valamely hibát, kétszeres beszámítás alá esik. Ha nagyobb tanúló sérti meg a törvényt, az ilyet először a hozzá közel álló figyelmezteti, ha ez nem használ, az összes ifjúság előtt feddi meg. Ha ennek sincs sikere, az igazgatónak jelenti fel, aki az iskolai tanács elé viszi az ügyet és a vakmerő testi büntetéssel sujtatik. Ha az illető egészen javíthatatlannak mutatkozik, az iskolából kizáratik. *XXV. t. A törvények megtartásáról.* Az iskola jóléte a törvények lelkiismeretes megtartásától függ, de sok törvényre nincs szükség, mert mentül több a törvény, annál több a kihágás is, mint ahogy sok orvos mellett sok a betegség is. A törvény személyválogatás nélkül mindenkire szól. Ne legyen az pókháló, melybe a kís legyek belé akadnak, de a nagyobbak, a darázsok elszakítják. Egy rosz erkölcsű embert megszenvedni az iskolában csak azért, hogy gazdag, vagy nemes, vagy azért, hogy őt vagy a szüléket megkeseríteni nem akarjuk; egy hanyag, rest, iszákos vagy akármiképen botránkoztató életű tanárt el nem bocsátani: csalhatatlan jele a meglazult iskolai fegyelemnek és az iskola sülyedésének.

* *Szinyei Gerzson.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Hálaünnep.** Február 11-ikén lesz *250 esztendeje*, hogy a hithűségök miatt gályarabságra ítélt magyar prot. lelkészeket Ruyter holland admirális kiszabadította. Ezt az évfordulót valószinüleg az egész országban meleg hálaadással fogják gyülekezeteink megünnepelni. A sárospataki főiskola február 11 ikén szünnapot tart, d. e. 11 órakor pedig az imateremben nagyobbszabású ünnepélyt rendez alkalmi előadásokkal, ének- és szavalati számokkal. A dunantúli egyházkerületben, mint értesülünk, febr. 21-én fognak a gyülekezetek a gályarabok kiszabadúlásáról megemlékezni.

— **Rövid hirek.** Amerikában autószerencsétlenség áldozata lett *Ambrus János*, Kossuthwille város ref. lelkipásztora, aki 1886-ban főiskolánkban végezte theol. tanúlmányait. — A debreceni egyház presbytériuma jan. 16-án ülte meg ünnepélyesen néhai *Révész Imre* születésének 100 éves fordulóját, amikor Baltazár D. püspök mély bepillantással mutatta fel a nagy férfiu nagy jelentőségét; dr. Révész K. püspök rheumatikus bántalmai miatt nem vehetett részt az ünnepélyen. — A *debreceni* egyház egy milliárdot szavazott meg a Dóczy-intézet építésére. — A *budapest—kelenföld—lágymányosi* egyházrész vallasos estélyén közelebb csupa világi urak (törv. széki bíró, tanár, orvos, festőművész) szerepeltek, azaz imádkoztak, tartottak előadást, bibliamagyarázatot stb. — A *miskolci* Kossuth-utcai templom perselyét elvetemült gonosztevők e héten feltörték és kirabolták. — *Drewes* amsterdami iskolaigazgató január 7-én Cegléden tartott előadásában egymás mellé állította a vallás nélküli és a vallásos tanítást. Míg az előbbi csak tanítás és igen hamar, csaknem félúton megáll következtetéseivel és megállapításaival, addig a másik nevelés is egyben, sőt jellemformálás is, eredményeiben pedig eljut egészen az emberileg elérhető legvégső igazságokig. — *Dr. Batta* István főgimn. tanár jan. 29 én a budapesti Szent-István-kórházból hazaérkezett s ezentúl itthon fog gyógykezelése folyni. — A szegedi ref. egyházközség közgyűlése *dr. Buza* László egyet. tanárt r. presbyterré választotta.

— **Rádió-istentisztelet.** Budapesten már aktuálissá lett az a kérdés, vajjon a rádión hallgatott istentisztelet pótolhatja-e a templomba-járást? Az *Egyh. Értesítő* ez ellen a következő érvekkel száll sikra: a) Az istentisztelet *közös* hitvallás, áldozat, fogadalomtétel; b) egy műszeren keresztül nem kapcsolódhatom bele egy Isten jelenlétét érző hitközösségbe, nem vagyok tényleg jelen Isten színe előtt és nem teszek semmit; c) annak, aki imádni akarja Istent és szereti hittestvéreit, jelen kell lennie a hívek seregében, a gép nem láthat, hallhat és beszélhet helyettünk.

— **Statisztikai adatok a múlt évről.** A *budapesti* ref. egyházban 1925-ben született 1103 fi, 1069 nő, meghalt 794 fi, 670 nő, természetes szaporodás 708; házasságot kötött 621 pár, ebből tiszta 136, vegyes 485 pár, egyességet kötött javunkra 155 pár; áttért 81 fi, 101 nő, kitért 68 fi, 121 nő, összesen 189 (ebből zsidó visszatérő 60); konfirmáltatott 868. — A *debreceni* ref. egyházban született 1771, meghalt 1332, házasságra lépett tiszta ref. pár 424, vegyes pár 147, áttért 27, kitért 32; a polgári házasságot kötött 267 vegyes házaspár közül egyezséget kötött javunkra 92, kárunkra 49, nem kötött egyezséget 126. Lélekszám 57.227.

— **Templomszentelés Eszkároson.** A megszállt Abaújban fekvő kis (alig 90 lelket számláló) *eszkárosi* gyülekezet dec. 6-án örömünnepet ült, mert megadatott nekie, hogy Fekete Miklósné földbirtokosné és Rácz Kálmánné lelkészné úrasszonyoknak Kassán és vidékén végzett buzgó gyűjtésével, az Amerikába szakadt hivek bőkezű támogatásával, a szomszédos egyh.-községek áldozatos segítségével, meg a saját maguk súlyos megadóztatásával összegyűjtött 30.000 cseh K-val rozoga templomukat renoválthassák és fölszenteltethessék. A fölszentelést *Idrányi Barna* esperes végezte; ő nyitotta meg a megújított templomot s tartott benne hálaadó imát. Ezután Kőrössy Sámuel zsadányi lelkész prédikált, d. u. pedig Kovács Lajos nádasdi lelkész hirdette az Ur igéjét.

— **Templom- és harangszentelés Pusztafaluban.** Szép ünnepély folyt le dec. 27-én az abauji egyházmegyéhez tartozó *pusztafalusi* gyülekezetben. A templomot, amit már hatósági bezárás fenyegetett, 200 millió kor. költséggel ujra építtették és egy 350 kilós új harangot szereztek be. Az összeget ez a maroknyi gyülekezet önkéntes kivetés útján maga adta össze, beteg lelkészének, Demjén Istvánnak, tanítójának Balogh Istvánnak és gondnokának Harda Józsefnek vezetése mellett. A végváron hirdeti ez az áldozatkészség, a magyar kálvinista népünknek szeretetét az Ur háza és egyháza iránt. Az ünnepély harangszenteléssel kezdődött. A zöld fenyőgallyakkal, kendőkkel, szalagokkal feldíszített harang mellett a helybeli énekkar énekelt, Balogh István tanító vezetésével. Majd *Nagy* Lajos füzérkajatai lelkész áldotta meg a harangot, azzal végezvén beszédét, hogy itt, a végeken hirdesse majd egyszer a harang szava a nagy, boldog magyar feltámadást! Ezután a gyülekezet éneke mellett húzták fel a harangot és annak hangja mellett vonúlt a gyülekezet a templom elé, ahol Harda József gondnok szép beszéd kíséretében adta át *Hörcsik* Lajos vilmányi lelkész, egyházmegyei tanácsbirónak a templom kulcsát, aki azt átvette s kinyitotta a templom ajtót és a jelenlevő öt lelkész vezetése mellett vonult be a gyülekezet az Isten házába! Gyülekezeti ének után Hörcsik Lajos vilmányi lelkész, tanácsbiró mondott magasszárnyalásu beszédet, amellyel Istenhez emelte a hivek lelkét. Majd úrvacsoraosztás következett. Agendázott *Kiss* Pál nyiri lelkész, szép beszéddel és ketten Nagy Lajossal osztották ki az úrvacsorát. Ennek elvégzése után a helybeli lelkész felolvasta a templomépítés rövid történetét. A megszállott területről a kolbásai gyülekezet lelkésze is ott volt feleségével és néhány hivével, adományokat hozván a pusztafalusi ref. anyaszentegyháznak. Az Ur áldása legyen velök mindnyájukkal!

— **A szentév** egyenlege Rómában nem nagyon kedvező. A zarándokok száma, úgy lászik, jóval alatta maradt annak, amennyit vártak. Azt remélték, hogy a világ összes kath. államainak ezen való részvéte szorosabbra fogja ezeknek Rómához való viszonyát füzni, de csalódtak, mert a Szentszék ma sok kath. államban (pl. Mexikó, Argentina, Csehország, Jugoszlávia) csak szomorúságot és nehézségeket talál. A keleti egyházakkal tervezett unio, dacára a niceai zsinat jubileumán a keleti ritus számára tett engedményeknek és ez irányban tett erőfeszítéseknek, egy lépéssel sem haladt előre. Az tagadhatatlan, hogy sok zarándok mély és felejthetetlen benyomásokkal tért Rómából haza, de vajjon ez a siker egymagában kárpótolni fogja-e egyebekért a Kuriát?

— **Mexikóban** Dr. Pérez Joachim püspök vezetése alatt a kath. hívek, Rómától elszakadva, nemzeti kath, egyházat akarnak alapítani. Pérez szerint annak, aki Istent imádni akarja, nem szükséges róm. katholikusnak lennie, sem egy olasz pap tekintélyének magát alávetnie; ő hazafiatlan dolognak tartja azt, hogy Mexikóban segélypénzeket gyüjtsenek a Vatikán számára és Mexiko sorsát a pápai kormány rendelkezésének vessék alá. Az ő elvei szerint „az új egyház nem alkot szektát, az az isteni Tanító és Megváltó: Jézus Krisztus által alapított igaz valláson alapszik. Egyházunk alapköve a Szentírás; vezetője a primás vagy patriarcha, aki független Rómától és a pápától. A mexikói egyház papja a társadalom hasznos polgára tartozik lenni, aki engedelmeskedik hazánk törvényeinek és intézményeinek, minden külső függés nélkül. A papok nőtlensége eltöröltetik, mivel az erkölcstelen és ellentétben áll a természet törvényeivel. A pap saját tűzhelyet tartozik alapítani, hogy a mások tűzhelyét tisztelhesse. A szent sakramentumokat, a szimonia elkerülése végett, ingyen kell kiszolgáltatni. A nyilvános istentisztelet spanyol nyelven végzendő."

— **A német egyetemek** prot. theologiai fakultásai közül többen határozott állást foglaltak az alkoholizmussal szemben. Igy Berlinben a közoktatási miniszter és az orvosi fakultás kifejezett kivánságára Grotjahn professzor az összes fakultások hallgatói számára nyilvános előadásokat tartott az alkoholizmusról és az annak leküzdésére szolgáló eszközökről. Göttingában Rosenthal tanár tart hasonló jellegű előadásokat.

— **Az orosz luth. egyház,** mely a háború előtt közel 4 millió lélekből állt, tíz év óta az üldözések következtében $^1/_3$-adára leolvadt, úgyhogy ma a korábbi 300 papja helyett csak 66 papja van. A letiport egyház most újra szervezkedni akar, sőt Pétervártt theol. szemináriumot készül nyitni.

Szerkesztői üzenetek.

N. B. Az ORLE elnökének nyilatkozata után értékes cikke bizonyára más szempontból tekintené a felmerült kérdést. — **E. F.** Belmissziói tevékenységéről szóló részletes tudósítását átadtuk a belmissziói előadó úrnak, aki majd összefoglalólag fog róluk referálni. — **Füzérkajata.** 1925-ről tartozik az egész évi előfizetési díjjal.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 6. szám Sárospatak, 1926 február 7.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Forgács Gyula:* A lelkész mint vallástanító. — Comenius Sárospatakon. (Vége.) — *Ú. K.:* A M. E. K. D. Sz. téli konferenciájáról. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A lelkész mint vallástanító.

Felelet Román Ernőnek.

Meg vagyok győződve, hogy aki figyelemmel elolvasta Román Ernő lelkésztársunk nemrég a fenti címen közölt cikkeit, úgy érezte, hogy az írót nemcsak a lelkesedés, hanem komoly megfontolás, hozzáértés és szeretett egyházunk sorsa iránt érzett tiszteletreméltó aggodalom indította e cikkben foglalt javaslat megtetelére.

Tegye a lelkész lelkiismereti kérdéssé az új nemzedék református világnezetének kialakulását és ennek érdekében a tanúló nélkülözhetetlen vallásoktató munkájának megbecsülése mellett, foglalkozzék rendszeresen az elemi iskola IV—VI. osztályú növendékeivel és az ismétlősökkel! Olyan javaslat és a cikk felhivása olyan érvekkel van alátámasztva, hogy Román Ernő egyenesen a kebelbeli lelkésztársaknak cimezhette volna s nem csupán nekem, a belm. előadónak. De ha már így van a dolog, szivesen karolom fel ezt a javaslatot és örömmel támogatom addig is, amig módomban lesz a belm. bizottság elé vinni azt hivatalos formában.

Azt mondom tehát, hogy lelkésztársaink tekintsék e javaslatot testvéri jótanácsnak és ne várjanak addig, amig esetleg hivatalos imperativus lesz belőle. Könnyen megteheti mindenki s ha nem tehetné, inkább mást hagyjon el, mert a gyermek a jövő; ha a gyermeket megnyerjük, miénk a jövő.

Román Ernő szolgatársunk csak a kézenfekvő s könnyen megvalósítható teendőkre mutatott rá és egyszerüen sürgeti a református világnézet fontosságát. Ha azonban arra gondolunk, hogy társadalmunknak s hazánknak mily óriási szüksége van éppen a kálvini elvek érvényesülésére, helyesebben: mily nagy szükség van olyan emberekre, napszámosoktól el egészen a tudományosan képzettekig, akik a Krisztus főpásztorságának minden vonatkozását magukra alkalmazva Isten előtt nagy alázatossággal, emberek előtt nagy bátorsággal szolgálják Üdvözítőnket, — az első tekintetre fölismerjük, hogy nem arról van szó, hogy a gyermek több leckét kapjon, hogy a lelkésznek ezzel is több dolga s gondja legyen, hanem arról van szó, hogy a gyermek több leckét kapjon, hogy a lelkésznek ezzel is több dolga s gondja legyen, hanem arról van szó, hogy végre *valahára fogjunk hozzá a lelkipásztorkodáshoz!* Krisztus főpásztorságának kibeszélhetetlen áldásait gyülekezetünknek a mi gyarló szolgálatunkban kellene érzékelnie. És nem érzi! Miért? Mert nevelték reá, mert nem támadt lelkében ez irányban szükség érzet, quia ignoti nulla cupido.

Uj generációt kell hát nevelnünk oly módon, hogy az iskolás gyermek belenevelődjék abba a meggyőződésbe, hogy a lelkész *az ő pásztora is.* Hogy nemcsak iskolalátogató, hogy nemcsak a felnőtteknek hosszú (s neki unalmas) prédikációkat és imádságokat mondó bácsi, akire csak esketéskor, meg temetéskor van szükség! Meg kell tapasztalnia már a gyermeknek, hogy lelkipásztorának hozzá is van szava, iránta is van szeretete. Én magam is legfontosabb gyülekezeti munkámnak tartom azt a félórát (telen 20 percet), amit más helyiség hiányában a templomban töltök a gyülekezet kicsinyeivel vasárnap délutánonként. Nem a szószékből beszélek hozzájuk, hanem a padjaik elé állok, nem prédikálok, hanem beszélgetek, nem a karzatba ültetem őket az orgona mögé, hanem a presbiterek padjaiba.

Kisebb gyülekezetben talán nics rá szükség, de a népesebbekben (nálam 300 elemistáról van szó) nagyon hálás vagyok azoknak, akik a gyermekek egy-egy csoportjával foglalkoznak hétköznapokon (vasárnapi iskola!), megtanítják nekik azt a bibliai verset, amelyből vasárnap szólni fogok nékik. Ha sikerülne sok ilyen munkatársat szereznem, könyebb lenne a munkám.

Meg vagyok győződve, hogy sok lelkésztársam megértette az idők jeleit és foglalkozik a gyermekekkel azzal a gondolattal és előrelátással, hogy a pasztorálásra alkalmas gyülekezet nevelése itt kezdődik.

Ami a kérdésnek a hivatalos oldalát illeti, az nem olyan egyszerű, mint sokan gondolják. A hitoktatás, vallásos nevelés, gyülekezeti tag nevelés, konfirmáció és az ifjúság pastrorációja minden iskolai fokon olyan összefüggő problémák, amelyeknek összhangzó megoldásának még az alapelvei sincsenek tisztázva. Pedig már évtizedek óta törik rajta a fejüket a szakemberek.

Nehezebbé teszi a dolgot az a körülmény, hogy bármilyen fontosnak tartjuk is a gyermekek és a serdülők vallásos nevelését, nem fordúlha-

tünk el attól a munkától, amely a felnőttek között és az ő érdekükben szintén mulaszthatatlan kötelességeket szab elénk. Elvégre a gyermeket nem csak a tanító s nemcsak a lelkész nevelik. Van még egy tényező, amely a legfontosabb és legáldásosabb lenne. Ez a család. Ha a családi otthon éppen az ellenkező hatásokat gyakorolja a gyermekre, mint mi, bizony munkánk kilenc tizedrésze kárba vész. Végül nem zárkózhatunk el az elől a tény elől sem, hogy az utca, a korcsma, a társadalom példája szintén számottevő tényező a nevelésben úgy annyira, hogy maga ez a rettenetes tényező ama probléma elé állítja egyházi életünket, hogy mit tegyünk a konfirmált ifjúsággal, hogy hátat ne fordítson a tanítónak, a lelkipásztornak, a templomnak? Ez a környezethatás, amelynek a serdülő kor psichéje ád különös jelleget, óriási kisértés még a leggondosabb vallásos nevelés dacára is.

Érthető tehát, hogy egyházunk, közelebbről kerületünk ébredező belmissziói tevékenysége nem speciális kérdésekre veti magát először, hanem fokról-fokra az egész munkateret átölelő egyetemes teendők irányításával akarja előkészíteni a talajt a speciális bajok gyökeres orvoslására, melyek között kétségkívül a gyermek pastoráció megoldásának égető kérdése is szerepel.

A lelkipásztor azonban hallgasson pásztori lelkiismerete szavára. És e szó visszhangozza a főpásztor parancsát: Legeltesd az én bárányaimat.

Forgács Gyula.

Comenius Sárospatakon.

(Vége.)

*

Eddig terjed Szinyei Gerzson kézirata, — vagyis Com. pataki működésének ismertetése az 1653. évvel véget ér s nem terjed ki az 1654-ik esztendőre. E hiányt — hogy lapunk olvasói az 1893, az 1894. évi és a jelen évfolyam e nemű közleményei révén befejezett képet nyerjenek — az által óhajtjuk pótolni, hogy befejezésül idecsatoljuk a Sz. G. által 1906 júl. 21-én az áll. tanítóképezdei póttanfolyamon „Comenius sárospataki működéséről" tartott előadás befejező részét.

Szerkesztő.

*

A csüggedést nem ismerő ember, felejtve a tőrszúrásokat, még az 1654-ik évben három munkát írt. Ebben az évben írta a *Játékiskolát* (Schola ludus), melyet már ki sem nyomathatván, kéziratban hagyott hátra, de 1656-ban itt Sárospatakon kinyomatott. Ebben a három osztály tananyagát, egész tanrendszerét párbeszédes alakban, szinpadilag, jelenetekre osztva mutatja be. Nincs ezen színdarabokban cselekvény, de azért a tárgyak gyors változatánál fogva vonzók és érdekesek. A janualis és atrialis osztály jobb tanulói adták elő az iskola udvarán az előljáróság, a tanulók és szülék jelenlétében. Nincs idő arra, hogy ezt és célját bővebben ismertessem, csak annyit jegyzek meg, hogy a IV-ik színdarabban az írva-olvasás van bemutatva nagyon érdekesen.

A másik munkája, melyet ez évben írt, az *Orbis pictus*, a Látható világ, melyet metsző hiányában Sárospatakon ki nem nyomathattak és csak 1658-ban Nürnbergben jelent meg először. Szerzőt az vezette e műve írására, hogy a tanítási eljárást világosabbá tegye. A világosság elve megkívánja, mondja ő, hogy a tárgyakat, melyek az érzéki észrevételek körébe tartoznak, valósággal az érzékek elé vigyük, mely eljárás a további képzésnek főfeltétele. Mert nem beszélhetünk és cselekedhetünk okosan, ha előbb azt, amit beszélni és tenni akarunk, jól meg nem értettük, ám az értelemben semmi sincs, ami előbb az érzékekben meg nem volt. És így az érzékek gyakorlása, a szemléltetés alapja a tudásnak, a beszédnek és cselekedetnek. Ez a szempont vezette őt ezen legnépszerűbb műve írására. Elől van benne a képes ABC. Minden betü mellett ott van fametszetben az az állat, melynek hangja az illető betüt kifejezi. A legelső képes ABC. Azután jönnek a fametszetek, melyekre a mellékelt szövegek úgy viszonylanak, hogy a fametszetek számmal jegyzett részei a szöveg megfelelő számjai alatt lelik magyarázatukat. Metszetei természetesen nem felelnek meg a mai fejlett műipar követelményeinek, de annyi bizonyos, hogy sokáig, századokon át kedvelt könyve volt a gyermekvilágnak. Minden európai nyelvre lefordították, mint a Januat, melynek tartalmát magyarázza. A sárospataki iskolában még a XVIII-ik század végén is kinyomatták. Göthe és Herder gyermeki emlékeiket visszaidézve boldogan emlékeznek rá.

Még egy könyvet írt itt „*A nemzet boldogsága*" címen, melyet azonban csak kéziratban adott át II. Rákóczy Györgynek és csak 1659-ben nyomatott ki Nagyváradon. Ebben egy nemzet boldogságának feltételeit adja elő, azután ezeket alkalmazza a magyar nemzetre. Eljöttnek tartja az időt arra, hogy a nemzet boldogságát kivivja, csak vezér kell. Erre a Drabik jóslatai értelmében II. Rákóczy Györgyöt hívja fel.

Ezzel véget ért Comenius sárospataki munkássága. 1654 jan. 2-án tartotta *búcsúbeszédét*, melyben érzékenyen és hálásan megköszöni a fejedelmi családnak és minden pártogójának vele közlött jótetményeit. A tanárokat és tanulókat lelkesen buzdítja kötelességök hű és pontos teljesítésére. Jun. 16-án már Lednicén volt, honnan nehány napi pihenés után számüzetése helyére Lissára költözött, hová őt mint főpásztorukat hitfelei régóta epedve várták. Itt azonban mindjárt a következő évben nagy csapás érte. A svédlengyel háború váratlanul kitört és Lissát a lengyelek romhalmazzá tették. Az annyit hányatott ember házát, minden vagyonát, egész könyvtárát elvesztette s mindenéből kifosztva menekült Amsterdamba, hol a Geer-család jóvoltából folytonos munkásságban töltötte hátralevő napjait; műveit 146-ra felszaporítva.

Szinyei Gerzson.

A M. E. K. D. Sz. téli konferenciájáról.

Azok közül a hatalmas megmozdulások közül, amelyek a magyar diákság lelki életét igyekeznek a komoly ker. életen keresztül Krisztushoz vezetni, kétségkivül első helyen áll a *Magy. Ev. Ker. Diákszövetség* (Pro Christo Diákszövetség), amely jan. 31—febr. 2-ig tartotta évenként megismétlődő *téli*

konferenciáját Budapesten. Háromszáznál több magyar diák vett részt ezen a gyűlésen (patakiak kilencen), akol a legkitünőbb előadók, a magy. tudományos és vallásos élet vezéralakjai tettek bizonyságot a mai magyar diák előtt arról, hogy a jövő intelligens magyarsága számára nincs más kivezető út, mint az Ur Jézus Krisztus, aki eljött, hogy megmutassa mindeneknek útját az Atyához.

A konferencia beosztásáról és előadásairól röviden a következőket mondhatom. Reggel és este teljes gyűlések voltak az egész konferencia számára, a közbeeső délelőtti és délutáni órákat pedig csoportgyűlések foglalták el, még pedig 31-én külön a fiú- és leánydiákok, 1-én külön a felekezetek és 2-án külön az egyes fakultások hallgatói számára. A teljes gyűléseket két hatalmas előadássorozat töltötte ki a következő címeken: „A Pro Christo Programm egyéni, egyházi és nemzeti jelentősége", amelyet három előadásban dr. Victor János ismertetett és „A Diákság és az Élet Könyve", amelynek előadói dr. Patay Pál, Pongrácz József és Muraközy Gyula voltak. A csoportgyűlések résztvevői három felé osztva hallgatták, egyrészt Br. Podmaniczky Pál és Szabó Imre előadásait ezzel a címmel: „Az ember útja az Istenhez". A második csoport az aktuális diáktársadalmi kérdések előadóit: Dancsházy Sándort, Victor Jánost, Szabadi Bélát, Szabó Zoltánt és dr. Kapi Bélát hallgatta, mig a harmadik párhuzamos gyűlés előadásait: „A kultura harcban és szövetségben a vallással" címmel Dr. Vass Vince és dr. Tankó Béla tartották nagyszámú diákközönség előtt. Nekünk theologusoknak külön élményünk volt továbbá B. Papp István, Br. Kaas Albert, Victor János és Szabó Zoltán előadásai, akik aktuális theologus problemákat fejtegetve tették gazdagabbá az öt theologia: Kolozsvár, Pápa, Debrecen, Budapest és Sárospatak résztvevőinek tudását. A zárógyűlés estéjén mindnyájunk imádságát tolmácsolták dr. Victor János szavai: „jöjjön el a Te országod a magyar diákság szívébe Uram"! *(U. K.)*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** *Kerekes János* barcikai lelkész, az Úrnak 40 éven át hűséges szolgája, az ORLE lelkes híve febr. 1-én életének 68-ik esztendejében rövid szenvedés után elhunyt. Béke poraira!

— **A tiszánineni egyházkerület** 1925 okt. 11—12-ikén Miskolcon tartott őszi közgyűlésének *Jegyzőkönyve,* 54 lap terjedelemben megjelent és az illetékeseknek elküldetett.

— **Gyűlések.** A ref. egyetemes *tanügyi bizottság* ápr. 8—9-ikén fogja évi rendes ülését megtartani. — Az *Orsz. Ref. Tanáregyesület* közgyűlése május 26-án lesz Miskolcon.

— **Ifjúságunk köréből.** Az I. félévi colloquiumok jan. 30-án végződtek és a II. félév előadásai febr. 4 én kezdődtek. Az iij. énekkar febr. 6-án Mezőcsáton vesz részt egy vallásos estélyen; a theologus ifjúság febr. 13-án programmos táncmulatságot rendez.

— **Irásbeli tételek az 1926. évi szeptemberi lelkészképesítő vizsgálatokra.** *A)* Az *első* lelkészkepesítő vizsgálatra: Egy szakértekezés a következő három tétel valamelyikéről: *a)* Ó-szövetségi írásmagyarázatból: Mikeás I—III. fejezeteinek fordítása és magyarázata. *b)* Uj-szövetségi írásmagyarázatból: János evangéliomának Krisztus képe. *c)* Keresztyén erkölcstanból: A keresztyén erkölcstan álláspontja a köz- és magántulajdon kérdésében. — *B)* A *második* lelkészképesítő vizsgálatra: 1. Egy szakértekezés a következő három tétel valamelyikéről: *a)* A homiletikából: Az advent homiletikuma, különös tekintettel a magyar református igehirdetésre. *b)* Egyházjogból: A református lelkészi állások betöltése a múltban s a jelenben. Reformeszme. *c)* A magyar prot. történetéből: Gályarabjaink kiszabadulása. 2. Egyházi beszéd irandó: 1. Kor. 1: 18. v. alapján. 3. Gyakorlati irásmagyarázat irandó: János ev. IV. r. 46—54. v. alapján. 4. Kátémagyarázatból: Magyarázandó a Heidelbergi Káté 82. kérdése és felelete. A dolgozatok egy-egy füzetben tisztán, olvashatóan írva, 1926 augusztus 1-ig adandók be (ez a határidő szigoruan megtartandó), az első vizsgásoké a theol. igazgatói, a második vizsgásokéi az egyházkerületi főjegyzői hivatalhoz (Cigánd.) Az első vizsgásoknak saját egyházi beszédjüket, amelynek textusa szabadon választható, jól meg kell tanulniok és a vizsgálaton előadniok. Ez a beszéd is a házi dolgozatokkal együtt beadandó. A lelkészképesítő bizottság elnökségének megbizásából: *Marton János* theol. akad. igazgató.

— **Kálvin, Béza és a magyarok.** E cím alatt a legtekintelyesebb genfi napilap: a *Journal de Genève* jan. 30-iki száma hosszabb cikkben nagy méltánylással ismerteti azt a tanúlmányt, amelyet dr. Rácz Lajos akad. tanár a *Revne des Études hongroise* című, Párisban megjelenő folyóirat legközelebbi füzetében *Inspiration française dans le protestantisme hongrois,* vagyis A magyar protestantizmus francia hatásairól írt. Miután mintegy 70 sorban összefoglalja a dolgozat tartalmát, mely Kálvin és Béza hatásait ismerteti a XVI. században a magyar ref. egyház kialakulására és befejezésül azt vizsgálja, miért tett a Kálvintól megújitott vallás oly nagy hódítást a magyarok közt és lett azok jellemének kidomborítója, e sorokkal végzi: „Tudjuk, hogy a mi nagy reformációi műemlékünk egyik szobra: a Bocskay I. erdélyi fejedelemé, ezé a második Cromwellé, és egyik féldomborműve a magyar protestánsok diadalmas ellenállásának legszebb időpontját: a bécsi béke és a kassai országgyűlés időszakát örökiti meg, s ők azt tartották: „Hitök függetlensége, lelkiismeretök szabadsága és régi törvényeik minden aranynál többet érnek."

— **Harangszentelés** volt *Mezőkeresztesen* jan. 31-én, amikor is a létszámot teljessé tevő, középső, 485 kgr. súlyú harangját adta át a használatnak a minden jóra és szépre buzgó szívvel igyekező keresztesi ref. gyülekezet. A külsőleg nemes ízléssel megujitott, tágas templomban csak alig fért be az egybesereglett nép s szem nem maradt szárazon, mikor Farkas István esperes felavató imádságát mondotta. Az ünnepi beszédet Pósa Péter cserépfalusi lelkész tartotta ez igékről: „Az

én nyelvem hírdetni fogja a te igazságodat, a te dicsőségedet minden napon." Zsolt, 35. 28. A helybeli, régi multu énekkar 2 szép, nagyhatásu énekkel, Mártha Béla egerlövői ref. ig. tanító pedig pompás bariton hangján remek szólóval emelte az ünnepi áhitatot. A járás előkelő reformátusai közül ott voltak: Bottlik József nemz. képviselő, Zsóry Lajos főszolg., Fazekas János és Kiss László jbírók, Kenyeressy Károly geleji lelkész és sokan mások. 80 teritékes közebéd volt. A leánykálvineumnak 800.000 K jutott. A harang kellemes lágy hangja az Ecclésiát dicséri.

— **A frankhamisítás** szomorú ügye foglalkoztatja hetek óta a közveleményt. A héten megjelent vádirat 28 vádlott ellen emel vádat; közöttük, úgy látjuk, egyetlen ref. ember sincs. A ref. embernek nem engedi meg vallásos felfogása, hogy a legnemesebb célt is bűnös útakon, bűnös eszközökkel szolgálja. A luth. Nádossyt, az Orsz. Prot. Árvaegylet elnökét őszintén sajnáljuk. A francia földön élő magyaroknak a franciák túlfütött nacionalizmusa miatt nagyon sokat kell mostanában szenvedniök; némelyiknek szinte tűrhetetlen a sok üldözés miatt az élete.

— **Az amerikai zsidó rabbinusoknak** október hó végén Cincinnatiban tartott gyűlése a következő határozati javaslatot fogadta el: „Hiszem, hogy a judaizmus sokat tanúlhat a keresztyén tudománytól, mégha nem hiszem is, hogy valaha oly messzire mennénk, mint a ker. scientisták." Lévy rabbi a rabbinusok hitájának tulajdonította, hogy 50,000—70,000 zsidó elhagyva hitét a ker. scientisták közé állott.

HIVATALOS RÉSZ.

92—1926. **Körlevél.**

I.

A legutóbbi szavazás alkalmából megbírságolt lelkészi hivatalok jegyzéke meg van a múlt évi juliusi közgyűlés jegyzőkönyvének 4. száma alatt. Kérem a Nagytiszteletü Esperes urakat, hogy az ott kitüntetett birságokat az illető lelkész uraktól az egyházlátogatás alkalmával *okvetlenül* beszedjék, vagy beszedessék s a beszedett bírságotegy összegben az egyházkerületi pénztárba számolják el.

II.

A vallás- és közokt. miniszter ur alább közölt intézvényét az összes illetékes lelkész urak és iskolai igazgatóságok figyelmébe és buzgó támogatásába ajánlom.

5747—VIII—1926. „A Tisza, Bodrog és a Körösök legutóbbi gátszakadásai folytán 46,000 holdnyi földterület került viz alá s már eddig is mintegy 550 tanyai ház omlott össze. A viz elvonulása után még ujabb tanyák és tanyai házak összeomlása várható úgy, hogy a hajlék és élelemnélkül maradt lakosság sok százra tehető száma még szaporodni fog. Emberbaráti és hazafias kötelességünk önhibájukon kivül bajbajutott embertársainkon segíteni. Ennek a teljesítését kivánja a m. kir. kormány megkönnyiteni. és eredményessé tenni, amikor az árvizkárosultak javára országos gyűjtést rendez. Ebbe az országos akcióba az iskoláknak is be kell kapcsolódniok, nem csupán azért, hogy a gyűjtés eredményesebb legyen, de azért is, hogy a gyűjtés révén a tanárok és tanítók megértessék a tanúló ifjúsággal az együttműködés szükségét s emberszeretetre és egymás iránt tartozó kötelességeinek felismerésére neveljék az ifjúságot."

„Az országos gyűjtés sikerének fokozása és a gyűjtessel kapcsolatban kinálkozó nevelési szempontok kihasználása érdekeben elrendelem, hogy az árvizkárosúltak javára a budapestiek kivételével az ország összes állami, községi, társulati és magán elemi és középfoku iskoláiban gyűjtés rendeztessék. A gyűjtés kihirdetése alkalmával a tanárok és tanítók minden tulzás és kiszinezés nélkül a legtapintatosabban ismertessék azt a súlyos csapást, amely az árviz által meglátogatott vidékek lakosságát érte, mutassanak rá arra, hogy csak az a nemzet erős és fejlődésre képes, amelynek tagjai egymás baján segítenek s egymás örömeiben osztozni tudnak s az összes nevelő szempontok erőteljes kidomborításával szólítsák fel a tanúló ifjúságot az önkéntes adakozásra. Az iskolai gyűjtéseknek a kibocsátott és számozott gyűjtőivek felhasználásával kell történnie. Minden iskola az illetékes főispántól kapja a gyűjtőíveket, akinek kezében a törvényhatóság területén eszközölt gyűjtés összes szálai egybefutnak. A gyűjtés befejezése után is hozzá küldendő a begyűlt összeg, a gyűjtőívekkel egyetemben. A gyűjtésnek minden iskolában a lehető legrövidebb idő alatt kell lefolynia. A gyűjtés időpontját a legalkalmasabb napra, vagy a helyi körülmények szerinti napokra maguk az iskolák tűzik ki, úgy azonban, hogy a begyűlt összegnek az aláírt gyűjtőívekkel együtt ezen rendeletem megjelenésétől számított négy héten belül az illetékes főispán kezei közt kell lennie."

„A gyűjtés lebonyolítását illetőleg, az egyes iskolákat befolyásolni nem kivánom. Történjék az a helyi körülményeknek leginkább megfelelő módon úgy, ahogyan azt az egyes iskolák megállapítják. Mindössze annyit kötök ki, hogy a gyűjtéssel az iskola munkamenete meg ne zavartassék, semmiféle kényszer ne alkalmaztassék s minden tanúló, aki adományával a szerencsétlenül járt lakosság felsegélyezésére hozzájárúlt, a gyűjtőívre sajátkezűleg jegyezze rá nevét s azt az összeget, amelyet adományozott. Megjegyzem, hogy az egyes iskolák igazgatói, tanárai és tanítói csakis az iskolán belül gyűjthetnek, mert a társadalmi és hatósági gyűjtések más szervekre bizattak s ennek megfelelően a gyűjtőívek is külön beosztás szerint kerűlnek forgalomba. A gyermekeknek magánházakban és nyilvános helyeken gyűjteniök tilos, ők csak saját pénzüket, vagy a szüleiktől e célra kapott összeget jegyezhetik a gyűjtőívre."

„A kormány a begyűlt összeget az utolsó koronáig az árviz sújtotta lakosság fölsegélyezésére fogja fordítani, az adminisztrativ kölségeket a népjóléti- és munkaügyi minsztérium saját tárcája terhére fogja viselni. Gróf Klebelsberg Kunó s. k."

Miskolc, 1926 feb. 1. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 7. szám. Sárospatak, 1926 február 14.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85,000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Marton János*: Gályarabok emlékünnepén. (Folyt. köv.) — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Folyt. köv.) — *Dr. Révész Kálmán*: Az avasi templom történetéhez. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Szerkesztői üzenetek.

Gályarabok emlékünnepén.

A sárospataki főiskola 1926 febr. 11-én tartott ünnepélyén elmondotta: *Marton János* közigazgató.

A magyar szellem óriásait ünnepeltük az utolsó években sűrű egymásutánban a nemzeti lélek szokatlan és mély érdeklődése mellett, sőt lehet mondani: feszült figyelme és remegő megindulása közepette. Százados évfordulóinkon a szív mélyéig korbácsolódott fel a magyar érzés.

Nem csoda ez!

Az élete gyökerében megtámadott nemzet — földre tiportatásában, gyászában, szégyenében és sértett büszkeségében, aggodalmaiban és szent fájdalmában az életösztön hatalmával igyekszik megragadni azt, ami ereje volt eddigi életének, ami megtartotta századok vészei és a pusztulások örvényei közt s ami fénnyel töltötte be nagyon nehéz, nagyon küzdelmes, de mégis dicsőséges történetét.

Nem ünnepeltünk hiába, magyar testvéreim, — pusztán csak az emlékezésért, az ünnepi szóért, az érzések felgyúló lángjáért. A nemzet életerejének fenntartó forrásait kerestük s azt kell keresnünk emlékezéseink áhitatában.

Most ismét ünnepre gyűltünk össze. Csodálatos és mélyen megindító alkalma van a mai emlékezésünknek.

Egy órája mult 250 esztendeje, hogy a messze idegenbe, távol tengerre hurcolt gályarabjaink kezében megállt az evező, leláncolt lábaikról lehullt a bilincs. 1676 február 11-én délelőtt 10 órakor a spanyol tisztek gályarabjainkkal abbahagyatták a munkát, — ezek este felé, mintha csak álom volna, — amint mondották, ami velök történt, átvitettek a holland hajókra.

Mily egyszerű történet ez! És mégis csodálatos. Valójában véve szent történet. Vissza kell mennünk a biblia lapjaiig és az őskeresztyénség első századai történetéhez, a hősök, szentek, hitvallók és vértanuk csodálatos alakjáig, hogy szemünk ilyen történetet lásson. Istennek olykor tetszik, hogy kicsiny, egyszerű jelentéktelen életeket kiválaszt, ügyének hordozóivá tesz s ezáltal az emberi, külső romlás, talán szerencsétlenség, kár, baj, szenvedés dacára beölel az örökkévalóságba. A magyar reformáció története ezt a magaslatot érte el a mi gályarabjainkban. Hitvallóink alázatos, megkínzott alakjain az örök dicsőség fénye ragyog.

Földi hatalmasságok keze, felekezeti elfogultság, gyűlölet, durva erőszak fonja úgynevezett „sorsuk" fonalát, a világpolitika sodrának forgatagába kerülnek, de a király, helytartók, főpapok, bírák, katonák, poroszlók csak olyan keretet és sötét háttért alkotnak a mi hőseink alázatos, nagy hite, állhatatos tűrése és ártatlan szenvedése mellett, mint Krisztus Urunk történetében a Heródesek, Kajafások, Pilatusok, feszítsd-meget kiáltók és a durva poroszlók. Itt is a hatalmasok az alacsonyak, az örökre megbélyegzettek, a gyönge az erős és nem az, akinek fegyver van a kezében, az elitélt az ártatlan és a bíró a bűnös.

Ebben a történetben Isten az Ur. A gonosz, kegyetlen és vérengző mellett elénk állítja a hűség, a szeretet, irgalmas jóság és csodálatos szabadítás hőseit is. Itt egy nagy, zengő, diadalmas zsoltár tölti be a levegőt, száll a nyomorgattatás és háborúságok felé, fedi be a szörnyű megpróbáltatás könny- és vérbarázdás arcát, a CXXV-ik zsoltár:

„Akik bíznak az Ur Istenben
Nagy hiedelemmel,
Azok nem vesznek el
Semminemü veszedelemben."

Ezt a történetet a magasságos Isten keze vezeti és az ő dicsősége ragyogja be.

Milyen csodálatos!

Kell, hogy egy égő, szegény parasztházba, amelyet a távoli Frieslandban tüzes csóvával gyújtanak fel a kóbor katonák, berohanjon bölcsőben nyugovó, kis fiáért egy édes anya és kiragadja a lángok közül. Ennek kellett megtörténni, hogy életben maradjon de Ruyter Adorján, a de Ruyter Mihály holland tengernagy édes atyja (G. Brandt: Het leven en bedrijf van den Heere Michiel de Ruiter, 7. l.)

És kellett, hogy egy kis kötélverő inas elunja azt a mesterséget s matrózként a tengerre menjen, amelyen aztán igazán elemében van s amint gyermekként létra nélkül járta meg a nézők nagy szörnyülködésére a vlissingeni tornyot, tömérdek élettapasztalat, munka, küzdelem és harc

után, amelyekben nyilvánvalóvá lett aranyértékű jelleme, rettenthetetlen bátorsága, hadvezéri lángelméje, ragyogó hazaszeretete és megkapóan mély istenfélelme, — felérjen a hír, rang és dicsőség tetőpontjára, a kis matróz a tengernagyi méltóságig, hogy mint a tenger csodája, mert ez volt de Ruyter Mihály admirális, fellépésével, szavával megszabadítsa Krisztus ártatlan szolgáit.

Ami a gályarabok történetében politika, az nagyon alárendelt jelentőségű.

Az ellenfél kezdettől fogva politikai bűnösöknek igyekezett őket feltüntetni. Azonban semmi sem áll távolabb az igazságtól. Ha bűn a hazaszeretet és ha árulás a nemzet jogaihoz, törvényes szabadságához való ragaszkodás, akkor 1664, a vasvári béke megkötése után tömérdek bűnös, áruló és lázadó volt Magyarországon a gondolkozni tudó, tisztességes magyarok közt.

Ez a béke olyan kedvezőtlen volt a magyar nemzetre, mintha a török győzött volna s annyira a nemzet tudatos mellőzésével, nyílt megsértésével kötötték meg, hogy a nemzet kétségbeesve eszmélt rá, hogy uralkodója és tanácsosai előtt nincs Magyarország s ez a drága föld csak arra való, hogy Ausztriának és a nyugatnak határőrvidékeül szolgáljon.

A nemzet kétségbeesése vezetett a Wesselényi féle összeesküvésre. Nemzeti történetünkben alig vannak gyönyörűbb fők, mint aminők ebben részt vettek. Wesselényi Ferenc, a nádor: tisztes, nagy vagyonu és tekintélyű, hazáját és királyát egyaránt szolgálni kész, nyugodt, higgadt gondolkozású, de közjogi állása felelősségét érző férfiú; Lippai György, a mélyen hazafias érzésű esztergomi érsek, Zrinyi Miklós, a költői és hadvezéri lángelme, és testvére, Zrinyi Péter, a török ellen kűzdő, igazi nemzeti hős, Zrinyi Péter veje: Rákóczi Ferenc, homlokán a Rákóczi-ház nimbuszával, Frangepán Ferenc, a tragikus sorsú ifjú és Nádasdi Ferenc a dúsgazdag, hatalmas eszű és a sebzett oroszlán mérhetetlen szenvedélyét kikilobbantó főúr. Nagyok galeriája ez.

„Mind hősök ők, mind férfiak,
Mind hű és hazafi.“

Valamennyien katholikus főurak.

A protestánsok megnyerésére, akik a mozgalommal szemben, főleg a hitehagyott Nádasdi miatt bizalmatlanok voltak, természetesen gondoltak.

De más dolog az elégedetlenség, a keserűség, kiábrándulás, kétségbeesés, vagy felviharzó és szókimondó harag és más a formális összeesküvés. A legmagasabb politikáig szerény prot. lelkipásztorok, iskolaigazgatók és tanítók nem értek fel. A hazát egész életükkel szolgálták, de földi sorsának legfelsőbb intézésébe nem folytak be.

A Wesselényi-féle összeesküvés nem sikerült. Az összeesküvőket, miután közülök a legértékesebbek, mindenesetre a legóvatosabbak és legmegbizhatóbbak, a nádor, az érsek és Zrinyi, a költő meghaltak, szövetségeseik megbízhatatlansága, a maguk, nagy emberi gyarlóságaik és a bécsi udvar könyörtelen kegyetlensége, a vérpadra juttatták. Hazaszeretetükért a nemzet szívébe zárta őket, emberi gyöngeségeikért véres halállal lakoltak. Nádasdi Ferencet Bécsben, Zrinyi Pétert és Frangepán Ferencet Bécsujhelyen 1671 ben lefejezték. Rákóczi Ferencet édesanyja, Báthori Zsófia 40).000 frtért és tömérdek kincsért megváltotta a bitótól.

Magyarországon a halál dermesztőszele fútt át. Meglakolt, aki ellen fel lehetett lépni. Sőt lakolni kellett Bécs szerint az egész nemzetnek. Lipót király 1673-ban az alkotmányt felfüggesztette s gróf Ampringen János Gáspárt, a német lovagrend nagymesterét nevezte ki Magyarország teljhatalmu kormányzójává s az udvar, hogy a főpapság mégis esetleg jelentkezhető ellenállását az alkotmányellenességekkel szemben elnémítsa, kiszolgáltatta nekik a protestantizmust.

Igy jött Szelepcsényi György, esztergomi érsek arra a gondolatra, hogy befejezi a magyarországi ellenreformációt azzal, hogy a prot. egyházakat összes lelkészeitől és tanítóitól megfosztja.

1673 szept. 25-re Pozsonyba 34 lelkészt, majd 1674 márc. 5 re az összes magyarországi prot. lelkészeket megidézték. A megidézett 735 közül megjelent 338; 284 evangélikus és 52 ref. A reformátusok száma azért olyan csekély, mert ref. gyülekezeteink nem estek annyira a veszedelem torkába, mint a luth. gyülekezetek. A vád ellenök: felségsértés, a róm. kath. vallás gyalázása, hazaárulás; a törökkel való cimborálás stb.

Összevonva mondom a történetet: az ártatlanságuk mellett szilárdan megállókat halálra itélték. Összesen: 92-t, 47 ev. t és 45 reformatust.

Mivel pedig Lipót vonakodott aláírni a halálos itéletet, az elitéltek különböző börtönökbe kerültek.

Attól a pillanattól fogva, amikortól kezdve kiderült, hogy áttéréssel, vagy reverzális aláírással, amelyben az aláírók kötelezték magukat arra, hogy vagy hazájukból kiköltözködnek, vagy állásukról lemondanak —, a vád és annak következményei alól meg lehetett szabadulni, nyilvánvalóvá lett, hogy itt nem a lázadás, a rebellió, hanem a vallás, a religió ügye forog szóban.

Lelkészeink és tanítóink impozáns száma azonnal a helyzet magaslatára emelkedett. Egész sora a hitvallóknak van előttünk. Nyilatkozataikban, magatartásukban és hősi elszántságukban teljes nagyszerűségében tárul elénk a hitvallói lélek.

Csodásan érzik ügyük nagy jelentőségét. Amore Dei gloriae — Isten dicsőségének szeretete által vonva jelennek meg az elfogult, pártos és esküdt ellenségekből alakult bíróság előtt — „minden ügyüket, bármi történjék velök, alázatosan Istennek a minden dolgok legbölcsebb igazgatójának ajánlották“ — írja mártyriumuk könyvében Kócsi Csergő Bálint, a fiatal pápai tanár. Ugy érzik, hogy nem a maguk ügyét harcolják. Az ügy, amelyért szenvednek, Krisztusé.

Gyönyörű, világos és határozott szavakban jut ez kifejezésre. Amidőn az itélet közvetlen kihirdetése után, amikor a legkönnyebben lehetett volna: „El nem futott egy is, mert megemlékeztek arról, itt nem ember, hanem Isten ügye forog veszedelemben a rebelliónak költött színe alatt“...

Tudják, hogy milyen nagy felelősség nehezül rájuk. Szemük oda tekint nemcsak az emberek

itéletére, a földi bírákra, akikre tekintettel is a zászló hűtlen elhagyása szégyen és gyalázat lett volna, — felnéznek az égi bíróra is, aki ellen bűnt követtek volna el a nyáj könnyelmű prédára vetésével. Tudják, hogy gyönge, erőtlen emberek. Félnek a megtántorodástól, csüggednek, kétségeskednek. A maguk erejében nem mernek bízni. Erőért a Magasságoshoz fordulnak.

Érthetetlenül súlyos szenvedéseik magyarázatául Bátorkeszi István veszprémi lelkész versében ott van a drága szó, hogy mindez Isten előre elvégzett akarata szerint van:

„Mi magunkra nézve eddig is halálra
Bizony készek voltunk a mártiromságra,
Nem tehetünk róla — Isten decretuma."

Ez öröktanácsu akarat előtt alázatosan meghajolva, lesznek bátrakká és rendületlenekké.

Séllyei István, a pápai lelkész és dunántúli superintendens minő fölénybe kerül vádlói, birái fölött, mikor a lehetetlen vád előterjesztésére férfiasan, higgadt nyugalommal kifejti ártatlanságát és arra a felhívásra, hogy ügyvédet kérjen, azt feleli: Nincs szükége ügyvédre; az igazság kevés szóban áll, nincs szüksége a procuratorok hosszas veszekedésére.

Mert ilyen sorsra méltatta őket Isten, azért „hallván a halálos sentenciát, egy hajszálnyira sem indulnak meg rajta. Örvendenek azon, hogy meg nem inganak, el nem esnek, az ellenség mesterkedését meggyőzik."

Mily megható gyöngédség van abban, hogy többek gyöngeségét és elbukását, a meg nem jelentek távolmaradását, a megfélemültek elesését — elfedik a *helyettes szenvedés* gondolatával: *mások* az ő képükben a Krisztus ügyét védelmezik.

Nem rajongó, szenvedést kívánó túlzók; nem olyanok, akik elragadtatásukban kapnak Krisztussebeket. Ezek nagyon is mélyen igazán emberek, akik félnek a szenvedések sorozatától. Harsányi M. Istvántól kérdezi a gyűlölt „veres katona", Kollonics: Akarsz-e subscribálni? Akarsz-e börtönbe menni? A felelet ez: egyiket sem akarom, de ha az Istennek és nektek is úgy tetszik, akármi nyomoruságot elszenvedek inkább, mintsem subsribáljak. Laibachban a jezsuiták kérdésére: ha bánják-e, hogy eddig szenvedték a sok nyomorúságot? azt mondják: A nyomorúságot, akinek esze vagyon, senki sem kívánja.

Különösen erősek a vitatkozásban s a róm. kath. visszautasításban. Átzúg ratjtuk a Bátorkeszi verse:

Ha az inségben meg kell is mind halnunk
De néma bálványnak mi fejet nem hajtunk.

A verésre, ütlegelésre azt felelik: Ne vassal, hanem az Isten beszédével győzd meg a mi lelkeinket, jezsuita. Nem akarnak kath. templomba menni, kath. istentiszteleten résztvenni: Az Isten templomát magunkkal hordozzuk, melyet ha megfertőztetünk, az Isten méltán büntet minket. Lipótváron a sok kinzás után eltökélik, hogy a templomba parancsra bemennek ugyan, de ha kath. szertartásra kényszeritik őket, készek a halálra (81. l.)

A kivülállók állhatatosságukat, béketűrésüket felfogni nem tudják. S maguk énekkel, fohásszal, keserves könnyekkel öntözött imádsággal táplálják lelköket — s felhangzott ajkukon a szó:

Itéld meg, óh Isten, a mi ügyünket, mely a te ügyed. Kérünk békességes megmaradást magunknak s a drága hazának. S lelkünk keserűségével vallják meg bűnös voltukat, amelyekkel nem a földi hatóságot, amint vádoltattak, sértették meg, hanem Isten szent felségét.

Amikor a börtön sanyarúsága, kényszermunka és a sokféle zaklatás sem törte meg a mieinket, Kollonics Lipót régebbi fenyegetése szerint gályákra hurcoltatta őket. Igy mentek el Lipótvárról 34-en, Sárvárról 3-an, Berencsről 4-en, összesen 41-en.

Morvaországon, Ausztrián, Stájerországon és Krajnán át gyalog tették meg az útat. Vérrózsás út volt ez kisebzett lábuk patakzó vérétől. Triesztől Pescaráig hajón mentek, azután ismét szárazföldön és gyalog. Theatéban maradt közülök kidölve az út fáradalmaitól 6. Ezek közül négynek nagy szenvedés és olyan kinok közt, amelyekről a nyilvánosság előtt beszélni sem lehet, megtört szemére leszállt az irgalmas halál. Betegen viszszamaradt 2, Czeglédi Péter lévai és Harsányi M. István rimaszombati lelkész, akik akik aztán a gályákra nem is jutottak el. A tovább menő 35 közül útközben meghalt kettő. Temetetlenül ott hagyták őket; szerencsésen elmenekült 3. A megmaradtak 1675 máj. 7-én 3 havi keserves menetelés után Nápolyba jutottak. Itt eladattak a gályákra.

A gályákon oly nehéz volt a szolgálat, hogy csak halálra itéltek, vagy eladott rabszolgák voltak a végzésére kényszerithetők. Minden evezőst le kellett láncolni, hogy az ütlegeléssel, veréssel szemben tehetetlenek legyenek. Hatosával egymáshoz láncolva ütemesen eveztek s a karjukat szinte kitépte az evezők erős rántása. Minden gályarabot lajstomba vezettek, amit a halál könyvének neveztek, mert aki e könyvbe került, azt szenvedéseitől rendesen csak a halál szabadított ki. Tűzesvassal bélyeget sütöttek a nyakukra, a hajukat, szakállukat, bajuszokat levágták és szájukat, hogy örökös jajgatásuktól megszabaduljanak, fából vagy vasból készült perecekkel kifeszítették.

Mindezeken a mieink is keresztülmentek. Odavasalták őket a Szent Klára, Szűz Mária, Szent Januárius nevű gályákra.

A szenvedések mélyére kerültek a mieink.

Azonban Isten a kövekből, a melletök álló, közönyös, idegen, érzéketlen emberek közül támasztott nekik fiakat, irgalmas, szerető szívű testvéreket, ügyüket felvevő barátokat, akik olyan önzetlenül forgolódtak az ő megszabadításuk körül, mint Isten küldöttei, az angyalok.

Kegyelettel emlitsük e nagylelkü férfiak nevét! Ilyen volt Zaffius Miklós velencei orvos, aki 1649-ben Zürichben theologiát végzett. Amikor Kollonics egy másik fogolyszállitmányától, a Buccariba kerültek közül hozzá fordúltak, attól kezdve állandó gondja e nemes férfiunak a gályarabok ügye. Kérés, tudósítás, sürgetés, búzdítás, lelkesítés, vigasztalás minden nyilatkozata. Jellemző rá, kogy csaknem valamennyi levele ezekkel a szavakkal, vagy ezek értelmének valamely változatával

végződik: Dixit Jehova: Captivos pastores meos liberabo.

Séllyei István azt írja róla: méltó, hogy örök emlékezetben maradjon közöttünk és utódaink közt.

Ugyanez az érzés hatja át Welz György és Fülöp nápolyi gazdag kereskedőket, akik tisztán irgalmas szívök által indittatva állnak a fogoly lelkipásztorok mellé. Nem szégyenlették őket, bátran szót emeltek mellettök, ruhával és eleséggel siettek enyhitésökre. Séllyei István ugyan a neapolisi tenger hátán írja levelét, amint kifejezi magát, de ezek nélkül a kegyes emberek nélkül nem tudtak volna foglyaink kapcsolatot tartani a világgal.

(Folyt. köv.)

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Nemes Tanuló-Ifjuság!

Ez a mai nap, febr, 11-ike, a magyar protestantizmus történetében az igazság diadalának napja. Óh mert a mai nap nemcsak azt jelenti, hogy az igazság esküdt ellenségei által a legkegyetlenebb büntetésekre: *várfogságra* s azzal egyenlő, annak megfelelő *gályarabságra* hurcolt és hosszú hónapokon át hihetetlen szenvedéseken átment 41 prot. lelkész közül a még életben levők 32-en (24-en a gályákról + 8-an börtönökből) isteni kéz által — mint ártatlanúl meggyötört s halálra kinzott emberek kiszabadíttattak:

hanem jelenti, hirdeti azt is, hogy a reformáció által teremtett hít- és lelkiismeretí szabadság nem csúfoltathatik meg, mert az — hirdetőinek halálra való kinoztatása dacára is, előbb-utóbb, — ismét fölragyog a maga fényességével s folytatja göröngyös, de diadalmas útját az emberiség boldogitására!

Döbbenetesen csodálatos, hogy a megismert és követett igazság érzésének élénk tudata milyen rettenthetlen bátorságot, milyen hatalmas erőt, milyen edzett türelmet és acélozott kitartást kölcsönözött a pusztúlásra ítélt, halálra szentenciázott rabpédikátoroknak!...

S valahányszor ezeknek az alázatos lelkű, a megismert igazságért szenvedni is kész, gyémánt jellemű hithősöknek könnyekigható, rendkivűl jellemképző történetét olvastam, tanúlmányoztam: mindannyiszor az a vágy támadt lelkemben, hogy megtudjam: milyen iskolákban, mely tanintézetekben jártak, tanúltak ezek a ritka példákként tündöklő férfiak? Kik voltak tanítóik, tanáraik? akik a tanítás, nevelés és jellemképzés nemes munkáját oly szép sikerrel végezték, hogy tanítványaik, férfiakká fejlődvén, cselekedeteik által — miként a csillagok örökkön-örökké fénylenek a magyar s egyetemes protestantizmus hit-egén?

Szerettem volna tudni: melyik magyar tanintézet tanította meg őket arra s plántálta szivökbe, hogy azokért a diadalomra-hivatott, hamisítatlan vallásos és erkölcsi életelvekért, amelyeket megismertek s a melyeknek igazságáról öntudatosan meggyőződtek: ha szükséges, készek legyenek még üldöztetést, megpróbáltatást, szenvedést is kiállani: s az önfeláldozás nagy erényéig fölemelkedni? s ha kell meg is halni, amint a Názáreti is kész volt keresztfára menni az általa hirdetett igazságokért!

Elhatároztam tehát, hogy — amennyire még lehetséges — fölkutatom azokat az adatokat, amelyek arról tájékoztatnak, hogy a várfogságot s gályarabságot szenvedett magyar ref. hithősök mely iskolákban végezték tanúlmányaikat? Közelebbről, hogy *hányan vannak és kik azok névszerint, akik közülök a mi közel négyszázados sárospataki főiskolánkban tanultak?* S ezzel kapcsolatosan rámutatok azokra a vonatkozásokra, amelyekben a spataki főiskola áll a hitvallók történetével.

E szempontokból elsőben is Ráczz Károlynak „A pozsonyi vértörvényszék áldozatai" c., 1874-ben Sárospatakon megjelent s már részben 2-ik, részben pedig 3-ik kiadásban is közkézen forgó munkáját néztem át, de ebben csak alig 2—3 lelkésznél van feltüntetve az, hogy tanúlmányait hol végezte. Ebben tehát eredmény nélkül kerestem adatokat.

Kutatásomban aztán főforrásom volt ifj. Csécsi János spataki tanárnak († 1769.) *Registrum Historicum* c. kéziratos, kiadatlan műve, Szombathi János spataki tanár és könyvtárnok másolataban, melyben nemcsak a pataki professorok, seniorok, pátrónusok, hanem a tógátusok, publicus preceptorok névsora is olvasható, — sok helyen Csécsinek nagybecsű jegyzeteivel ellátva.

M. T. K!

Kolonics Lipót bécsújhelyi r. k. püspök, később esztergomi érsek, a már várfogságban (Berencs, Komárom, Lipótvár) szenvedő rablelkészeket, számszerint 41-et, az Olaszországba indúló katonaság őrizete alatt *gályarabságra* küldötte 1675 márc. havában — Ausztrián, Sztirián és Illirián át, útjok leirhatatlan szenvedésekkel teljes volt — Triesztbe, honnan hajón Nápolyba szállitották őket, *de a gályákra csak 30-an (19 ref. és 11 lutheránus) adattak el örökre* személyenként 50—50 aranyert evező rabszolgáknak a Szent Januarius, Szüz Mária és Szent Klára nevű spanyol gályákra. Azért voltak már csak 30-an, mert utközben 2 meghalt, 3 szerencsésen megszökött, 4-en Theatében haltak meg, 2 pedig betegen Nápolyban hagyatott.

A várfogságra, illetőleg gályarabságra ítélt 41 prot. lelkész közül — amint eddigi kutatásaim alapján hitelesen megállapítottam: ***21** sárospataki diák volt* (ez valamivel több, mint 50%).

A *gályarabságra* eladott *19 ref.* rablelkész közül *pataki diák volt 11* (55%), s várbörtönben szinylődött *10*, vagyis összesen *21 volt pataki diák.* (E 21-en kívűl még két pataki diák szerepel névsoromban, akik közül egyik Pozsonyból, a kórházból kiszabadult Beregszászi János (megszökött), a másik pedig, Bátorkeszi János, a r. kath. vallásra tért szintén már Pozsonyban.) A részint várbörtönre, részint gályarabságra itélt pataki diákok száma tehát, ismétlem 21, mert az utóbbi kettőt nem számitom a börtönben sinylődők közé.

Azt is megállapítottam, hogy a 21 közül 4 főiskolánkban *széniori tisztséget* viselt, tehát tudományban és jó erkölcsben a legkiválóbb diákok voltak. Kettő közülök püspökké lett.

Harsányi István.

(Folyt. köv).

Az avasi templom történetéhez.

28 éves kassai lakozásom alatt, hivatali teendőimtől szabad időmben, előszeretettel buvárkodtam a városi és vármegyei levéltárakban s Kassa egyház- és művelődéstörténetének sok homályos pontjára derítettem világot. Igy például én állapitottam meg, hogy a kassai református egyház, nem, mint addig hitték, a XVI. század közepén, hanem egy századdal később 1644 ben alakult meg.

Miskolcon már, fájdalom, nagyon kevés időt fordíthattam történeti kutatásaimra, de azért itt is találtam a helyi egyháztörténet terén egy olyan homályos pontot, amelyre a történeti igazság érdekében rá kell világítani.

Városunk, csaknem a maga egészében, hive lett a reformációnak már 1540 körül; a lutheri irányhoz csatlakozott hivek azonban, huszonöt év múlva 1565-ben túlnyomó nagy többségökben a kálvinizmusra mentek át, úgy, hogy Miskolcon jó hosszú ideig sem róm. kath., sem evangélikus szervezett egyház nem volt. Az első miskolci ref. pap, Hevesy Mihály, mint lutheránus lelkész jött Miskolcra, de csakhamar a kálvini hitelveket fogadván el, gyülekezetét is magával vitte. Az avasi ősi Szent István templomban is megszüntek a régi hit szertartásai; az evangyéliumi egyszerüség elvei szerint folytak ott az istentiszteletek és az avasi templom ettől kezdve állandóan a reformátusok tulajdonában volt.

Azonban 1864 ben Nemes József miskolci r. kath. káplán, a „Magyar Sion" czimű folyóiratban „A miskolci plebánia története" cím alatt új tudományt tanított. Szerinte az avasi templom egész 1660-ig, tehát egy századdal tovább, mint addig hitték, a r. kath. egyház birtokában volt, mert csak 1660 körül történt, hogy „az akkori miskolci plebános Bükk János, Dőri Ferenc rábeszélései következtében egész nyájával együtt a protestáns vallásra tért át, annyira, hogy csak a Husvéti és Péchy családok maradtak meg Miskolcon a régi hitben." Nemes ezt először „a folytonos hagyománnyal" bizonyítja, ami, valljuk meg, a történetírás terén igen gyenge bizonyiték. Hanem aztán hoz fel okmányolt bizonyítékot is, hogy t. i. Borsod vármegye 1642. évi jegyzőkönyve szerint „a miskolci húsárosok Szent István templomában évenként, Szent Margit szüz tiszteletére misét szolgáltatni köteleztettek." Ez már csakugyan erős, sőt elégséges bizonyiték lenne arra nézve, hogy az avasi templom még 1642-ben is a r. kath. egyház birtokába volt, — csak az a baj, hogy az idézett jegyzőkönyv a borsódvármegyei levéltárban nem található, amint erről, több történetkutatón kivül maga a vármegyei főlevéltárnok úr is, mint koronatanú bizonyságot tehet.

Viszont a városi jegyzőkönyvek lapjain száz, sőt ezerszámra találjuk az adatokat, melyek kivétel nélkül azt bizonyítják, hogy az avasi templom 1565 től kezdve állandóan a reformátusok birtokában volt. Az egyházi ügyekről, egész Mária Terézia idejéig, a reformátusokból álló városi tanács intézkedett, azért a városi jegyzőkönyvek elsőrangú forrásai az egyháztörténetnek is. A sok vonatkozó adat közül én csak nehányat említek itt fel; aki bővebben érdeklődik a tárgy iránt, Nyiry Dániel főlevéltárnok úrtól bőséges felvilágosítást fog kapni.

A régi kálvinistáknál egyik érdekes egyházfegyelmi szokás volt az eklézsia-követés. Aki valami bűnnel megsértette Istent és az ő egyházát, tartozott a templomi fekete székben (szégyenszéknek is mondhatnók) bűnbánó ruhában megállani s elkövetett vétkéért Istentől és a gyülekezettől bocsánatot kérni. Csak ezután a vezeklés után vette vissza a lelkész a bűnbánót a gyülekezet kebelébe. Igy pl. 1585. Kun Mátyás, 1632. Sipos Márton, 1633. Fekete István követett az avasi templomban eklézsiát.

1625. Györffy Jánosné és fia úrvacsorai poharat, 1627. Gorsás János két ón-kannát és két ón-tálat, 1644. Tolnai Borbély Gergely 200 magyar forintot és egy ezüst meszelyes poharat adományoztak az avasi templomnak.

A templomi székek elosztása, a sírboltok adományozása szintén a városi tanács jog és hatáskörébe tartozott, mire nézve a XVII. század első feléről igen sok adat van a város jegyzőkönyvében.

Nagyon sajnálatos, hogy Miskolc nagyérdemű monografusa, Szendrey János, bár a városi jegyzőkönyvek adatait ösmerte és bőven idézte, Nemes Józsefnek téves adatát és következtetéseit közelebbi vizsgálat nélkül átvette „Miskolc város története" czimű, külömben igen értékes műve II. kötetének 234. lapján; bár ugyanezen kötet 142. lapján ezt írja: „maga az avasi főegyház már 1554-ben a reformátusok kezébe jutott a Papszerrel együtt."

Még három miskolci református lelkész nevét hozom fel a XVII. század első feléből:

Sámsondy János 1600. körül.
Makláry Mihály 1646.
Szentlászlay János 1658.

Ugyan hol predikáltak ezek a református papok, ha az avasi templom még ekkor is a r. katholikusok kezén volt?!

Több bizonyíték, azt hiszem, nem szükséges azon állításom igazolására, hogy az avasi templom 1565-től kezdve állandóan, megszakítás nélkül a reformátusok birtokában van. Hogy az eredetileg r. kath. templomot régi tulajdonosaik vissza nem foglalták, ennek magyarázata az, hogy városunk lakossága egész Mária Teréziáig, túlnyomó nagy többségében református volt, hiszen még III. Károly idejében 5 nemes és 4 nem nemes r. kath. vallású család volt Miskolcon, kiknek lélekszáma alig haladta meg a 20-at.

Végűl még egy érdekes kérdést akarok, csak úgy röptében érinteni. Kevesen tudják a mai miskolciak közül, hogy városunknak az a része, hol az alsóvárosi r. kath. templom, plebánia, szegényház és kálvária fekszik, egész 1880. január 1-ig önálló és külön község volt „Mindszent" néven, bárha Miskolccal teljesen össze volt is épülve. A múzeumban van egy nagy térkép a múlt század első feléből, melyen Mindszent község határai pontosan fel vannak tüntetve. Aligha tévedek, ha Mindszent község különállásának okát azzal magyarázom, hogy ez a majdnem kizárólagosan r. kath. lakosságú kis község nem vágyott a túl-

nyomólag református Miskolccal való egyesülésre; később pedig a nagy pótadótól való húzódozás tartotta vissza a kis Mindszentet az egyesüléstől, mely 1880-ban végre is úgy történt meg, hogy a mindszentiek egyelőre a miskolci pótadónak csak igen csekély részét tartoztak viselni.

Dr. Révész Kálmán.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Hálaadás ünnepe.** A sárospataki főiskola tanári kara és tanúlo ifjusága, a város művelt közönségével együtt, f. hó 11-én d. e. 11 órakor, a zsufolásig megtelt imateremben *hálaünnepet* ült, nevezetesen hálás kegyelettel emlékezett meg a hitök miatt nápolyi gályákra hurcolt magyar prot. lelkészek *kiszabadúlásának 250 éves* évfordúlójáról. Az ünnepi emlékbeszédet *Marton* János theol. akad. tanár, közigazgató tartotta, aki nagyszabású, mély történelmi távlatú beszédben ismertette a pozsonyi judicium delegátum működését, majd a hitökhöz szilárdan ragaszkodó lelkészek bebörtönöztetését, végül a nápolyi gályákra történt eladását, a honnan de Ruyter holland tengernagy 1676 február 11-én szabadított ki őket. Ők, a gyönge, törékeny testü férfiak, hitök erejénél fogva diadalmaskodtak, ellenben biráik, kinzóik és hóhéraik csak eszközök voltak Isten kezében, hogy hitök erőssége annál fényesebben tündököljön. Utána *Harsányi* István theol. tanár és főkönyvtárnok mindvégig érdekes előadásban *A gályarabok és a sárospataki főiskola* viszonyát ismertette, vagyis kimutatta, hogy a 41 elítélt közűl 21 és a gályákon szenvedett 19 ref. lelkész közűl 11 a sárospataki főiskolában tanúlt s itt szivta magába a mély hitet és erős lelket. Egyenkint ismertette ezek életét és munkásságát, azután a főiskolai könyvtárnak a gályarabokra vonatkozó irodalmi kincseit, írott emlékeit ismertette. Mindkét előadás közlését lapunk mai számában kezdjük meg. Az ünnepély programmjának többi pontjai voltak: Közének XLVI. zsoltár (megnyitóúl); Schumann: Dicsőség mennyben, előadta a vegyeskar; Térj magadhoz drága Sion (közének); Hymnusz (befejezésül); alkalmi szavalatok Batta Zoltán hh., Mauks László VIII. o. és Misley József VII. o. tanúlótól.

— **Felolvasás.** *Dr. Gulyás József* sárospataki főgimn. tanár f. hó 10-én d. u. 5 órakor a Budapesti Philologiai Társaság ülésén felolvasást tartott „Csokonai latin versei és idézetei" címmel.

— **A gályarabok** *kiszabadúlásának 250 éves fordúlójáról* az ország minden ref. gyülekezete meg fog 14-én vagy 21-én emlékezni. Miskolcon *dr. Révész* Kálmán püspök fog 14-én d. u. a kérdésről előadást tartani; Debrecenben mintegy 16 helyen fognak a nagy hithősökről előadást tartani.

— **Az alsózempléni egyházmegye** időszaki biróságа f. hó 12-én Sárospatakon tartott ülésében két lelkészválasztási ügyben hozott határozatot, s mig a taktaharkányi lelkészválasztást megerősítette, Horváth Pál hídvégi lelkészt újból állásából való elmozditásra itélte.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** Számvevőszéki előadók jelentése szejint, még egy pár egyház adós a költségvetés beküldésével. A számadások is gyéren küldetnek. A pénztáros jelenti, hogy még sok egyház és lelkész nem fizette be a dékán által kimutatásban mindenkinek megküldött múlt évi különféle cimletű járulékokat. Az előbbi mulasztások pótlására, valamint az utóbbiak befizetésére *február végéig halasztást adok*, mint végső határnapig. Az azután is hátrálékosok ellen — részint fegyelmi — részint közigazgatási segitség igénybe vételével leszek kénytelen eljárni. A rendhez valahára vissza kell térnünk mindenütt. Ordo est anima rertum! Atyafiui szeretettel: *Farkas István* esperes.

— **Csereajánlat** lelkészi állomásra. Lelkészi állomásomat, melynek évi jövedelme: 30 kat. búzatermő szántó, 70 köböl rozspárbér, 40 m. fa, 524 aranykorona kongrua, közbirtokosság erdejéből évi 34 m fa, elcserélném hasonló, esetleg kisebb javadalmú lelkészi állomással is. Állomásom (vasut) 7 kilométerre. Vasutállomással bírók előnyben. Közvetít a Kiadóhivatal.

— **Németországban,** Krose jezsuita statisztikája szerint 20,330.472 kath. lakossal 40,630.952 nem kath. lakos áll szemben. 1923-ban 58015 vegyes házasságból 23097-et kath. papok áldottak meg, míg 34918 pár nem vette igénybe szolgálatukat. Ugyanaz évben 1748 prot. egyén tért át a kath. vallásra, viszont 18074 egyén tért ki, jórészben a prot. egyház javára, a kath. egyházból. Mint látszik, a kathol. egyház a prot. császárság megdölte után nem sok előhaladást tudott tenni!

HIVATALOS RÉSZ.

106—1926. **Körlevél.**

Főgondnok úr Őméltóságával egyetértőleg, *f. é. március hó 18. (csütörtök)* délelőtt 9 órára, *rendkivüli egyházkerületi közgyülést* hivunk össze Miskolcra, a leánygimnázium tornatermébe. A rendkivüli közgyűlés fő tárgya *a sárospataki állami tanítóképezde átvétele ügyében* való határozat hozatala lesz. E nagyfontosságú közgyűlésre az összes jogositott tagokat meghivjuk s megjelenésüket bizalommal kérjük.

A közgyűlés végződtével, tehát valószinűleg még délelőtt s aztán folytatólag ez nap délután az egyházkerületi bíróság fog ülésezni, mely ülésre ez úton hivom meg a bírósági tagokat, a jegyzői kart és mindazokat, akik a felebbezett ügyekben érdekelve vannak.

A közgyűlés és a bíróság elé tartozó ügyiratok *f. é. március hó 5 ig (ötödikéig)* küldendők be a püspöki hivatalhoz.

Miskolc, 1926 febr. 8. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Szerkesztői üzenetek.

S. Kéziratok visszaküldésére nem vállalkozunk. 4 és fél ívrét lap terjedelmü vezércikk nem lapunk kis terjedelméhez való; a cikkiró uraknak lapunk szükre szabott terjedelmével mindig számot kell vetniök. — X. Az álláscserére vonatkozó hirdetés dija 35.000 K.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 8. szám. Sárospatak, 1926 február 21.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Marton János*: Gályarabok emlékünnepén. (Folyt. és vége.) — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Folyt. köv.) — *M. E.*: Nagy Károly. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Gályarabok emlékünnepén.

A sárospataki főiskola 1926 febr. 11-én tartott ünnepélyén elmondotta: *Marton János* közigazgató.

(Folyt.)

Leginkább ők ösztönözték a külföldi hatalmakat is arra, mindenféle összeköttetés felhasználásával, hogy lépjenek közbe Lipót királynál a szerencsétlen áldozatok érdekében. Mert magyar panasz a megfélemlített országból nem juthatott el a trón zsámolyához.

A svéd követ (1675 szept.), a brandenburgi és lüneburgi uralkodó hercegek és a szász vál. fejedelem közbe is léptek. De eredménytelenül. A helyzet itt szinte reménytelen volt. Mert Lipót király lelkiismeretét elváltatták azzal, hogy az elítéltek politikai bünösök s a külföldi közbejárás pedig, amely felségjogát sérti, mint belügyekbe való illetéktelen beavatkozás, visszautasítandó. A diplomaták működése azért nem szünt meg. Különösen Hamel Bruininx holland bécsi követ végzett olyan munkát, amelyért Kocsi Csergő Bálint „a magyar haza atyjának" nevezte.

Az ő hatalmas röpirata Bécsben már 1675-ben megjelent. Ez a mű a gályarabok történetében a legnevezetesebb diplomáciai irat. Hamel Bruininx ebben olyan bátran és merészen, amilyen hangon magyar akkor a bűnrészesség vádja és kiszámithatatlan következményei nélkül nem beszélhetett, szedte szét a félrevezetetés, áltatás, cselszövés, ármány hálóját, melyet üldözötteink körül fontak. Pőrölyként csaptak le tételei. Magyarországon vallásüldözés folyik. A vallásüldözés méltatlan a keresztyénséghez. A legjobb fejedelmet rászedésekkel és félrevezetéssel megcsalták. Nem bűnösök, hanem ártatlanok az 1674-ben elitélt lelkészek.

A hollandusok részéről más oldalról is közeledett a segitség. A részleteket mellőznöm kell. Spanyolországnak, amelynek ekkor birtokában volt a nápolyi és sziciliai királyság, szüksége volt a franciák ellen a holland tengeri haderő támogatására. Igy jelent meg a holland hajóhad de Ruyter Mihály tengernagy vezérlete alatt a Földközi tengeren. Előbb de Haan altengernagy tett a gályarabok érdekében reménytkeltő lépéseket, majd maga de Ruyter a sziciliai alkirály útján. De az a bíztatás, amelyet készséggel igértek, nem volt őszinte. Közben de Ruyter 1676 jan. 8-án fényes csatában szórta szét a francia hajóhadat.

Diplomáciai téren ezalatt Hamel Bruininx, a bécsi holland követ ért el váratlan sikert. Ő áttörte a gonoszságnak azt a vastag falát, amely mögé Lipótot a gályarabok ügyének igazságos megvizsgálása elől eltorlaszolták. Hatalmas emlékirata, amely bőven tárgyalja az ártatlanok ügyét, Lipót elé került s a király — több szempontra tekintettel — 1676 febr. 8 án kiadta a rendeletet a gályarabok szabadon bocsátására.

De a mi szegény rabjaink erről mit sem tudtak. Az ő vállukat verte, csapdosta a korbács, füleiket a trágár, szitkozódó szó, lelküket a meggyalázó bánásmód. Hozzá jött a rettentő hír, hogy a holland hajóhadnak haza kell indulni. S a hír ekkor igaz is volt. Ujra kegyetlenebb lett a rabokkal szemben a bánásmód. De Ruyter pedig a spanyolok minden marasztalása ellenére kormánya útasítása szerint Sziciliában felszedte horgonyát s elindult, annyit igérve meg, hogy Nápolyt meglátogatja.

Február 11-én közeledik a holland hajóhad Nápoly felé. Az alkirály fényes kisérettel megy a tengernagy fogadására, egy hidalgó szóvirágaival, hosszú beszédben kezdi magasztalni az ő érdemeit. Azonban a nagy embert, a csaták hősét, aki rémes ütközetekben „a taktust verte sok ezer ágyulövés durva és borzasztó zenéjéhez", untatta az üres szó s egy igaz ember őszinteségével szakitotta félbe az alkirályt, ezeket mondva: „Őszintén be kell vallanom Nagyméltóságodnak, hogy nem örvendhetek. Mit örvendjek ezen irántam történt megtiszteltetésnek addig, míg az én testvéreim, a lelkészek a gályákon ülnek s ott bántalmaztatnak." Az alkirály meghökkent. Kibuvót keresett. Hivatkozott arra, hogy királya parancsa nélkül semmit sem tehet. Azonban Ruyter nem engedett. A nagy férfiuval lehetetlen volt szembeszállni Az igazság serpenyője mellé most egy rettenthetetlen hős állott. Az eredmény az lett, hogy az alkirály a maga felelősségére parancsot adott a foglyok szabadon bocsátására.

Westhovius és Viret, a holland hajóhad lelkészei sok tiszttel együtt azonnal mennek a foglyok után. Megszabadultak. Este felé jár az idő. Zsoltárokat énekelve szállnak a de Haan altengernagy hajójára, aki kimondhatatlan szeretettel és örömmel fogadja őket. Örömében könnyeket

hullat, mint mikor az elmult nagy szenvedéseket a jelen való jóval egyben vetjük; hol csókolja ezeket az elromlott szolgáit az Istennek, hol ölelgeti, nem tudván örömének nagyságát, hogy adja elő.

Másnap, febr. 12-én de Ruyter főadmirális ő excellenciája elé vitetnek, „ki mily nagy örömmel örvendezett ezen a szabaduláson, mily nagy szeretetet, ritka kegyességet és emberséget mutatta hozzájuk, kimondani nem lehet —: mindeneknek jelenlétében mondja vala azt; hogy életének minden rendében sok győzedelmei voltak ellenségei ellen, de minden victoriáinál nagyobbra becsüli ezt, amellyel Krisztusunk ártatlan szolgáit az elviselhetetlen teher alól kiszabadította."

„Kinek midőn ennyi jóakaratát megakarná köszönni Harsányi, nem engedi, ezt mondván: Nem szükség t. uram, hogy a mi jóakaratunkat köszönjed, mi itt épen csak eszközei voltunk az Istennek."

A megsanyargatottak így megszabadultak. Számszerint a gályákról 24 — (6 életét veszítette a gályákon) — a theatei, ill. nápolyi börtönből: 2; kiszabadult ekkor összesen: 26.

Nincs már ezeknek szívében gyűlölet, harag, bosszú, csak ének, hálaadás, Isten dicsőítése és az ő nagyságos dolgainak beszélése.

Ne legyen a mi szivünkben sem. Felekezeti gyűlölet árnyéka ne essék erre a napra. Krisztusunk és Istenünk szeretetének drága világossága ragyogja ezt be. A gyűlölet pusztít, a gyülölködő megsemmisül. A hűség éltet és mindörökre megmarad a szeretet.

A szabadulás öröme hassa át a mi lelkünket. Azt a csodát szemlélje ámuló szemünk, amivé tette Isten a gályarabok szenvedéseit a magyar ref. egyház történetében, annak egyik legdrágább kincsévé, elmúlhatatlan dicsőségéve, hite szilárdságának és Istenszeretének egyik legmélyebb forrásává. Nem úgy van-e, hogy Isten összegyűjti hulló könnyeik drága gyöngyeit, számon tartja gyötrelmes jajukat s lelkierejöket beépíti eljövő nemzedékek lelkesedésébe, hitébe, önfeláldozásra kész lelkületébe, amig magyar és református lesz? Az összetört és megromlott életek burkaiból, mint a földbe hullott gabonaszemből — századokat tápláló erő támad s már belenőtt a mi szivünkbe s nőjjön közöttünk titokzatos áldása ebben az órában is. Drágább, szentebb előttünk az az egyház, amelyért a mindenükből kifosztottak felajánlották életöket.

A mi mártirjainkban az élő Krisztus éli a maga halhatatlan életét, az ő lelke győzelme ér el hozzánk, hogy minket is szorosabban a magáévá tegyen.

Ünnepeljünk a mai napon.

A Sélyei Istvánok, Kocsi Csergő Bálintok, Bátorkesziek és Harsányi M. Istvánok hűsége szálljon át szívünkön s megdicsőült lelkükkel együtt énekeljük a gályarabok énekét.

S az ő hő óhajtásuk szerint, maradjon örök áldásban közöttünk a Zaffius Miklósok, Welz Györgyök és Hamel Bruininxok neve.

S legyen áldott a szabadítás legnagyobb eszközének, a de Ruyter Mihály holland tengernagynak az emlékezete. 1907 márc. 23-án, az ő születésének háromszázados emlékünnepén a magyar ref. egyház Amszterdamban a Nieuwe Kerkben levő síremlékére babérkoszorút helyezett el, amelynek 26 levelére a megszabadított 26 gályarab neve van felírva. Mi a mai ünnepen is férkőzzünk közelebb e nagy emberhez. Szemünk lássa meg az ő alakját. Szívünkbe szálljon jellemének hatása. A holland nemzetnek, a világkálvinizmusnak és Istennek alázatos hőse ő. Egyszerű, mint származása. Olyan nagy a hite, mint amilyen nagy a hősiessége.

Ez éven van halálának 250 ik évfordulója. Fel van jegyezve róla, hogy 1676 ápr. 29-én az ápr. 22-iki ütközet után, amelyet megnyert, de életével fizetett meg, kapott sebében meghalván, a holttestét hazájába vivő hajó valóságos diadalútat tett meg a tengeren. A halott hőst vivő hajó a szövetséges és ellenséges hatalmak hajóinak tisztelgése közt futotta meg útját.

De Ruyter Mihály admirális! Az örökkévalóságon át úszó gályádat mélységes hódolattal köszönti a rád emlékező prot. Magyarország!

Ünnepeljünk a mai napon magyar nemzetünkért is.

A gályarabok egyházának a magyar szabadságért is vérzők napján egy szent üzenete van az ellenség hurkaitól övezett, égre kiáltó igazságtalanságok miatt mintegy a gályarabok szenvedeseit élő magyar nemzethez. Ez az üzenet a Zaffius jelszava szerint ez:

Dixit Jehova: captivos meos liberabo! Megmondotta a Seregek Ura: megszabadítom az én foglyaimat!

Szenvedő és rab magyarok, a merre csak vannak, nyerjenek vigasztalást a mai naptól. Az önzetlenül oda adott életek a nemzetek megtartói. Aki elvesziti az ő életét, megnyeri azt. Akik nem tudják már hová felebbezni ügyüket, hallják meg e nap zsoltárját, a végtelen időn átzeng diadalt hirdető hangja: Az Isten a mi reménységünk. Az Urban bízók megszabadúlnak. Örök fenséggel száll át Isten uralma a világon. Útja titokzatos. Itélete alatt most meghajlik fejünk s szemünk nem lát a könnyektől. Óh még sokan fognak elaléltan a földre rogyva meghalni. De a szabadulás eljő. Az övéi énekelni fogják még azt az éneket, amelyet énekeltek 1676 febr. 11-én a mi megszabadultjaink:

Szeretem és áldom az Ur Istent,
Mert meghallgatá az én beszédemet.

Azért a mai napon, a gályarabok szabadulásának ünnepén, dicsőség Neked, minden szabadúlás Istene, ki vagy a mennyekben!

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

(Folytatás.)

A Sárospatakon tanúlt várfoglyok és gályarabok névszerint ezek:

I. Seniorok is voltak:

1. ***Csúzi Cseh Jakab.*** 1658 aug. 25-én subscribált, vagyis ekkor lépett a felsőbb tudományok hallgatói közé. [Azelőtt a pápai ref. főiskola növendéke volt.] Csécsi János ezeket jegyezte fel róla Registrumának 30. levelén: *„Senior 1661. 29*

Junii.[1] *Rector Komaromiensis, inde ad Acad. ubi fit SS. Theol. Doctor. Redux fit Pastor Comaromiensis et Losontziensis. Citatur ad Tribunal Posonium et ad carceres damnatur A. 1674. Liberatus, fit Pastor Debrecini. tandem Papae et simul Episcopus Trans-Danubianus. Obiit A. 1695.*" Sárospatakról, Rácz K. szerint 1662-ben Kecskemétre (s nem Komáromba) ment rektornak. Külföldről hazajövén, 1668-ban komáromi, majd losonci (1673-tól) lelkész. 1674-ben, mivel a térítvények egyikét sem irta alá, fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Börtönben szenvedett: Pozsonyban 2 hónapig, Sárváron egy évig. 1675-ben Triesztben 1100 tallér váltságdíjért szabadon bocsátották. Hazajövén 1676-tól Losoncon, 1680-tól Kocson volt lelkész. Az 1681. országgyűlésen az ev. rendek prédikátora. 1681-ben debreceni, 1683 ban losonci, 1686 ban komáromi, 1692-ben pápai lelkész, 1693-tól dunántúli püspök. † 1695. Szinnyei József 7 művét sorolja fel.

2. ***Kaposi S. István.*** 1638 május 15-én subscribált. [Nem azonos azzal a „Stephanus Kaposi"-val, aki 13 évvel később Debrecenben 1651. dec. 15-én subscribált. Kaposi S. István, a rab, 1675-ben *öreg* ember volt.] Neve után Csécsinél ez olvasható: „*Senior. Rector Sz. Peteriensis. Inde ad Acad. Redux Pastor Rima-Szombatiensis. Citatus Posonium A. 1674. Carceres passus, ex quibus A. 1676. liberatus. Pater fuit Samuelis Kaposi Professoris.*" (Registr. 36. lev.) Csécsi Catalogus Seniorumában neve után 1642 áll. Mint rimaszombati lelkész, nem írván alá a térítvények egyikét sem, fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Börtönben sanyargatták Pozsonyban, Lipótváron. Mikor 1675 ben 34 társát elvitték gályarabságra, őt, mint erőtlen, öreg embert, egy társával otthagyták Lipótvárban a börtönben, honnan nemsokára kiszabadult. Rimaszombatban folytatta lelkészi hivatalát. Esperes is volt. 1678 ban még élt.

3. ***Miskolczi Bodnár Mihály.*** 1647 ben subscribált Sárospatakon, tehát nem azonos azzal a Miskolczi Mihállyal, aki a debreceni collegiumban 29 évvel azelőtt, 1618 jul. 26-án subscribált. Csécsi ezeket jegyezte fel neve után: „*Senior. Rector Liscensis A. 1650. 10 aug. Redux ex Acad. Pastor Fülekiensis. Damnatus ad Triremes, obüt in carcere in Italia laceratis ferro pedibus A. 1675.*" (Registr. 26. lev.) A Catalogus Seniorum ban neve után „1650." szerepel. 1674 ápr. 4-én, mivel egyik térítvényt sem irta alá, fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Várfogoly volt Pozsonyban, Berencsen. Gályarabságra való hurcoltatása közben lábait a bilincs úgy megsértette, hogy azok rothadásnak indultak. Trieszten, Pescarán át Theatéba vitték, hol a lábát le kellett vágni. Majd vérhasba esett. 1675 máj. 19 én kiszenvedett a theatéi börtönben. Társai temették el.

4. ***Séllyei M. István.*** 1650 febr. 3-án subscribált, sajátkezű névaláírásával kötelezvén magát a collegium törvényeinek megtartására. Csécsinél ezt olvassuk róla: „*Senior. Rector Papensis, inde ad Acad. Redux fit Pastor Papensis et Episcopus in inferiori Hung. Damnatus est ad Triremes Neapolit. A. 1675. ex quibus liberatus, rediit A. 1678. † 1692.*" (Registr. 27. l.) A seniorok névjegyzékében az 1653. évszámmal szerepel. (1652 aug. 13-tól 1654 májusig volt senior.) 1654—5-ben pápai rector. Külföldi tanulmányai után pápai lelkész 1652-től s egyszersmind collegiumi rektor volt 1656—58-ig. 1669-től, mint pápai lelkész, dunántúli püspökké lett. Az 1674-ben megidézettek s térítvényt adni vonakodók közt ő volt a legelső, ki Kolonics rendeletére, 3 szintén állhatatos társával (Bátorkeszi István, Miskolczi Mihály, Czeglédi Péter: 4 volt pataki diák!), elrettentésül, 1674 ápr. 4 én vasraveretett s a város utcáin fel s alá vezették őket. Börtönben szenvedett: Pozsonyban, Berencsen, honnan 1675 márc. 25-én Nápoly felé indították őket, hol ő is eladatott 50 aranyért a spanyol gályákra evező rabszolgának. 1676 febr. 11-én kiszabadult. 1677 őszén érkezett haza s Pápán folytatta lelkészi és püspöki hivatalát. † 1692 ben.

(Folyt. köv.) *Harsányi István.*

[1] Ezt a datumot Szinyei Gerzson jegyezte be a Registrumnak Szombathi-féle másolatába a Marosvásárhelyen őrzött anyakönyvünkből. Zoványi *jan.* 29-et ír. (Th. ism. t. II. 251.) A datum Csécsi eredeti kéziratából hiányzik, de az anyakönyvben szerepel.

Nagy Károly

Erdély bércei közül sebes szárnyakon jött a fekete gyászhír, hogy meghalt *Nagy* Károly erdélyi püspök. A trianoni határon átcsap az erdélyi magyarság jajjkiáltása s e csonka hazában visszhangra talál az a magyar szívekben, jeléül annak, hogy a magyarság határon innen, határon túl *egytest* s ha annak egy tagja vérzik, fájdalmában feljajdul az egész test. Boruljanak hát gyászba e hazában a szívek, mert Nagy Károly nemcsak az erdélyi magyarság *legerősebb* tartó oszlopa volt, hanem az egyetemes magyarság és az egész magyar református egyház egyik legsúlyosabb egyénisége.

Bármennyire sokoldalu és gazdag volt is egyénisége, lényegében *egy* gondolatnak volt az embere, *a magyar gondolaté.* Az összeomlás gyászos pillanataiban hamar meglatta, hogy Erdélynek nincs fontosabb problémája, mint az iskolaproblema, s hogyha Erdélyben bezárulnak a magyar felekezeti iskolák, elnémul a magyar szó, a magyar imádság. Éles szemeivel meglátta, hogy ha Erdélyben kiirtják a magyar iskolákat, megássák sírját a magyar kulturának és abba eltemetik örökre a magyar jövőt. A magyar nemzeti gondolat hősza volt ő és micsoda hősza! Oh hogy lobogott, hogy lángolt! Nem szalmaláng volt az ő lobogása, olyan volt a tüze, mint az égő csipkebokoré. Izig-vérig *harcos* karakter volt, a küzdelem életeleme volt. Pedig mennyi oka lett volna a letörésre, a lemondásra. Mennyi meggyanusításban, mennyi fenyegetésben, mennyi durva visszautasításban részesült a hatalom részéről. Mennyi kudarc, mennyi leveretés kisérte küzdelmét. A sok sikertelenség nemhogy letörte volna, egyre szívósabbá tette a harcban, egyre acélosabbá, elszántabbá, mondhatni vakmerőbbé a szent ügy védelmében. Székely fajának minden szívós energiáját megtestesítette az ő heroikus élete. *Vezéri* egyéniség volt, aki nemcsak magát tudta maradék nélkül odaszentelni a nagy célra,

hanem egységbe tudta kovácsolni, áttörhetetlen csatasorba tudta állítani az egész református egyházat, az egész magyarságot. Tág horizontu karakter, aki céljának szolgálatába szívós lankadatlan odaadásával beletudta kapcsolni az angol-amerikai protestantizmust is. Minden számbavehető földi erőt, minden földi hatalmat megtudott mozgatni célja diadalrajuttatásáért. Az eredmény pedig látszólag . . . semmi, kudarc, leveretés, bukás. De aki az erdélyi magyarok szívét látja, aki e szívekben lobogó magyar lángokat szemléli, az tudja, hogy Isten után *Nagy* Károly tett ezeknek felszítására a legtöbbet. Ma talán még kevesen látják az ő nagyságát, a történelem fogja majd megvilágítani az ő grandiózus személyiségét.

Mi volt az ő szívós erejének, hősies elszántságának titka? Ha kívülről nézzük az ő személyiségét, benne minden annyira *emberinek* látszik. Belülről nézve azonban feltárul a látó szemek előtt, hogy hatalmas *isteni* erők mozgatták életét. A *Lélek* volt az ő életének hatalmas hordozója. A *Lélek* ereje csillogott éles itélő képességében, forró bizonyságtételeiben, szíve gazdag érzelemárjában, akarata hősies lendületében. A *Lélek* ragadta ki a fórumra, a küzdelemre s onnan pihenés nélkül parokhiáról parokhiára, hogy lelkesítsen, dorgáljon, vigasztaljon, világítson a sötétségben; nemcsak a nemzeti gondolat hőse, az erdélyi vallásos réveil egyik legbuzgóbb apostola, izig-vérig *profétai* karakter volt. Ebben és mint mindenben, élete egyre *felfelé* növő élet volt, egyre merészebb lendületü, egyre hatalmasabb szárnyalásu, lázas sietséggel indult egyre feljebb s most egyszerre letörött, porbaomlott . . . Nem, sőt inkább teljességre jutott, mert az ő élete egységes, egész befejezett élet volt. Az erdélyi magyarság is új utakra lépett már, a református egyház kebelében is némileg új irány fog következni. Az ő grandiózus élete egy régi és új korszak határán örök emlékü hatalmas oszlop.

Temetésére búsan zúgnak a harangok, a harangzúgásba belevegyül az erdélyi magyarok jajjkiáltása, a kis kálvinista templomokból feltörő gyászzsolozsma s mind e szomorú melódiák felénk csapnak, hogy beleömöljenek az egyetemes magyar szomorúságba.

Áldás emlékére! *M. E.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolai Igazgató-tanácsi ülés.** Március 4.-ére igazgatótanácsi ülest hivott össze főiskolánk ügyvezető gondnoka, amelynek 2 legfőbb tárgya: a tanítóképző visszavételének ügye és a Györgytarló bérbeadásának intézése lesz.

— **A miskolci** ref. egyház febr. 14-én d. u. nagysikerű ünnepéllyel ülte meg a Kálvin-Szövetség fennállásának egyéves fordulóját és a gályarabok kiszabadúlásának örömünnepét. *Farkas* István lelkész bibliamagyarázata után *dr. Révész* Kálmán püspök ismertette a gyásztized eseményeit, a hithűség erejét és diadalát; végül *Zsupán* László főgimn. tanár tartott beszámolót a K. Sz. egyévi működéséről. Ének- és szavalati számok járúltak hozzá az ünnepély fényének emeléséhez.

— **Miskolcon** 1925 szeptember 1-től önálló h. lelkész vezeti a több mint 800 lelket számláló Martin-telepi gyülekezet ügyeit, *Illosvay* Ferenc személyében, aki rendes istentiszteleteket tart az új iskola egyik tantermében; de minthogy a tanterem szüknek bizonyúlt a sok hivő befogadására, fölmerűlt és egyre erősödik a hívek közt a templomépítési mozgalom s e szent célra már is megindúltak az adakozások.

— **Theologus ifjuságunk** *müsoros estélye* teljes művészi és erkölcsi sikerrel folyt le f. hó 13-án este a tápintézet nagytermében. Az estély középpontját *Farkas* István miskolci lelkész s a borsodi esperes nagy figyelemmel hallgatott, az érdeklődést mindvégig lekötő előadása képezte, amelyben a nők: asszonyok és leányok feladatát fejtette ki hazánk újjáépítése terén, a valláserkölcsi és hazafias alapokon nyugvó családi otthonok megteremtése által. Magas művészi élvezetet nyújtott *Hajdu* István miskolci művész előkelő szinvonalú gordonkajátéka (*Becht* József tanár finom zongorakisérete mellett) és *Takáts* Klementina operaénesnő ragyogó szép éneke; mindketten kétszer szerepeltek a legnagyobb hatás mellett. A főiskolai énekkar szép éneke és *Nemcsik* Endre hh. ügyes szavalata méltó kiegészítői voltak a programm többi nagysikerű pontjainak. Az egybegyűlt nagy közönség, köztük vidékről több lelkész, egy szép művészi est emlékét vitte magával. Tiszta jövedelem gyanánt a theol. segélyalapnak 1.700,000 K maradt.

HIVATALOS RÉSZ.

123—1926. **Körlevél.**

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumtól 13.605/1926—VIII. a. ü. o. szám alatt a következő intézvényt kaptam:

„Értesülésem szerint egyes helyeken a már megkezdett hitfelekezeti jellegű elemi iskolák és tanitói lakások építése az utóbbi idők gazdasági nehézségei miatt félben maradt.

Tisztelettel kérem a Főtiszt. Egyházi Főhatóságot, hogy amennyiben a bölcs főhatósága alatt álló hitfelekezeti iskolafentartók valamelyike anyagi erő hiányában szintén kénytelen lett volna ma is feltétlenül szükséges elemi iskola vagy tanítói lakás felépítésének befejezését elhalasztani, ezt velem sürgősen, lehetőleg még e hó végéig közölni méltóztassék. Budapest, 1926. évi február hó 11-én. A miniszter helyett: Dr. Pogány Frigyes h. államtitkár.“

Felhívom a nt. lelkész urakat, hogy az ilyen iskolaépületeket, annak megjegyzésével, hogy az építkezés befejezésére mily összeg lenne még szükséges, hozzám a *legsürgősebben* bejelenteni szíveskedjenek.

Miskolc, 1926 febr. 15. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 9. szám Sárospatak, 1926 február 28.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Nádházy Bertalan*: Lássunk hát tisztán! — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Lássunk hát tisztán!

Sebestyén Jenő dr. *„politikai szakadás felé?“* című cikkének megjelenése után, egy cikket írtam a Sp. R. L. részére, amely azonban még nem láthatott napvilágot, amikorra az ORLE elnökének *„A politika“* című klasszikus nyilatkozata megjelent.

Baltazár dr. püspök urnak nemcsak feltűnést, hanem nagy megnyugvást is keltő cikke után, mint bizonyára sokan mások is, úgy én is egészen másként látom a mi politikánk megvilágitását.

Eddig azt gondoltam, hogy az ORLE elnöke és a *Kálvinista Szemle* között a mi egységes politizálásunk tekintetében teljes volt és teljes is az összhang.

Az Elnök úr cikke után meglepődve ismerem meg az előzményeket, amelyek arról beszélnek, hogy az ORLE-t *„a gyakorlati politizálásba való elegyedéstől két évtizede óvta“* az Elnök Ur.

Meg kell látnunk, hogy *„dr. Kovács István és Sebestyén Jenő, igen erős érvek hangoztatása mellett a pápai kongresszuson* ***kieszközölték*** *Baltazár püspök úr hozzájárulását ahhoz, hogy kálvinista politikai szervezkedéshez tegyük meg a kezdeményező lépéseket.“*

Tudomásúl kell vennünk, hogy dr. Kovács Istvánért és Sebestyén Jenőért az ORLE elnöke *„kész volt áldozatot hozni.“*

És ezek után szomorúan és megdöbbenéssel kell megállapitanunk azt is, hogy benne vagyunk nyakig a politikába.

Hiszen Sebestyén Jenő a *K. Sz.* január 16-iki számában maga *számol be Debrecen és Budapest* ***újabb*** *összeütközéséről.* Hogy a pápai látszólagos nagy egyesség *újabb* összeütközésre is vezetett — (gondolom a liberális szó volt az előbbi) abban nem az a legmegdöbbentőbb, amit Sebestyén ír, hogy Debrecen és Budapest tűzött össze, mert ennek a két helynek a versengését, ha nehezebben is, de mégis kiheverheti a magyar kálvinista egyház, hanem az a félelmetesen komoly perspektiva, hogy szembekerülhetnek egymással Miskolc, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Békéscsaba, Sárospatak, Siklós, Győr stb. stb. lelkészei és, amit eddig az ORLE a testvéri egyetértés munkálásában is elért, azt a politika, még hozzá, amint a jelek már is mutatják, az eredménytelen politika, teljesen lerombolja.

Nagy kedvetlenséggel igazolom ezt az állitásomat néhány egyházi lapunk azóta megjelent számából.

A Sárospataki Ref. Lapok, amely a tiszáninneni egyházkerület hivatalos közlönye is, ha nincs is módjában, hogy fényes öltözetben járjon, *bátorságot* vesz magának, hogy mint a magyar kálvinistaságnak egyik organuma, „a kinosan meglepő eseményekről“ aggódva irjon pársort, szinte kötelességszerűen is.

A K. Sz. szerkesztői üzeneteinek írója tüstént reácsap „a védő ügyvédre“ és közben alkalmat vesz arra is, hogy egyes személyeket mint az „antikrisztiánus világ fiait, mint jezsuitákat“ aposztrofáljon s ne is burkolt formában gyanúsítson a tekintetben, hogy tehetségét kicsoda *„miért„* és *„mire“* használja.

A *Lelkészegyesület* referál a budapesti konferenciáról. Ugy szintén a *Fecske* is.

A *K. Sz.* Alvinczi Pétere mindkettőt alaposan kitanítja. A liberális halotti szemfedőt húzza rá az egyikre, pedig olvasnia kellett Baltazár püspök úr Sebestyénhez e tárgyban írott levelét; „naiv csicsergés“-nek jelenti ki a másik referádát „szekták barátai“-ról sem felejtvén el szólani, holott a *Fecské*-nek talán érdemei is volnának!

Nagyon, nagyon égető méregbe mártott nyilak suhantak ki a megfeszített ivekből. És találtak. *Eltalálták az egységes kálvinista politikai eszményt.* Leterítették. S ma ott vergődik a porban. Pedig a nyilasok szándéka se ez lehetett! Ellenségünk számtalan. Vagy azok védettebbek? Taján az íjj volt olyan feszült, hogy okvetlen ki kellett röpíteni a nyilakat? Mindegy, hogy hová fúródnak?...

Ha már most keresni próbálom az okát annak, miért történtek mindezek így, abban találom meg, hogy a szó szoros értelmében vett politika csinálódott, hamisítatlan politikai eszközökkel.

Az ORLE-t akarták — a pápai konferenciák — a kálvinista politika bázisává tenni. De megfeledkeztek arról, hogy az ORLE nemcsak vezetőkből, hanem tagokból is áll. És az ORLE tagjai nem egy tömeg, amelyiket háttal is lehet a szinpadnak ültetni s aztán a szinpadon megharsannak a kürtök és mi — közpapok — akárki s akárhogy fújja a riadót, halálmegvetéssel megyünk a rohamra.

Katonái vagyunk az ORLE nak, de nem zsoldosok, akiket jobbra is, balra is lehet vezényelni. Amint azt — talán — egyesek érdekei megkívánják.

Katonái vagyunk az ORLE-nak, de öntudatos katonák, akik elől nem kell elrejteni a célt, amelyet verejtékünk hullása árán érhetünk el. Hullattunk mi már sok verejtéket! Szenvedtünk mi sok megaláztatást is, de azt a megaláztatást, hogy rólunk és nélkülünk akarjanak vezetni, hogy mi ugorjunk, amikor azt se mutatják meg, mekkora az árok, mennyire feszítsük izmainkat: hát ezt a megaláztatást nem vállaljuk!...

Ha Debrecen és Bpest megütközik: fájó, de ez az ütközet nem szakíthat minket táborokra. Vagy pedig: fel a sisakkal! Azt már tudjuk, hogy az ORLE programmja elavult volt, de láttuk mi volt. De micsoda a pesti programm?... Miért harsognak úgy a kürtök ébresztőre?...

Csikesz Sándor Nyilt levele mögött mi van? Megint homályba ütközünk.

Mik azok *„az őszirózsástól napjainkig terjedő tárgyalásokra vonatkozó gyorsírói jegyzetek, amelyek ama bizonyos **zárt értekezleten**“* elhangzott beszédeket tartalmazzák?

Lássunk hát tisztán!

Mi, a színpadnak háttal ültetett közpapok, közkatonák — szerintem — addig egy tapodtat se!

Nádházy Bertalan.

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

(Folytatás.)[1]

II. A többi 17 pataki diák:

5. ***Bátorkeszi István.*** 1661 jan. 19-én írta alá a spataki collegium törvényeit. Nem azonos tehát azzal a Bátorkeszi Istvánnal, aki a debreceni collegiumban már 20 évvel ezelőtt: 1641 szept. 25-én subscribált (Thury: Isktört. adattár. II: 116.) Csécsi ezt mondja róla: *„Rector Papensis. Tandem Pastor Veszpremiensis. Citatus Posonium A. 1674. Dammatus est ad carceres er Triremes Neapolit.“* (Registr. 31. l.) Térítvényt nem adott. Várbörtönökbe s galyára hurcolták. 1675. marcban 9 hónapi raboskodás után eladatott 50 aranyért a spanyol gályákra. Kiszabadult 1676 febr. 11-én. Ő írta 1674-ben a berencsi vár tömlöcében az „Oh Sion leánya, keserves anyám“ kezdetü mélabús rabéneket, mely meghatóan rajzolja sanyaru, szenvedésekkel teljes életüket. Racz Károly neki tulajdonítja a „Panaszkodhatunk bizony...“ kezdetű, hasonló tartalmu éneket, de ezt a versfők szerint rabtársa: Czeglédi Péter írta. (Erdélyi Pál: Kuruc költészet. 270. l.)

6. ***Czeglédi Péter.*** 1663 okt. 5-én subscribált. Csécsinél ezt olvasom róla: *„Rector Komaromiensis. Post red. ex Acad. Pastor Levensis. Unde citatus A. 1674 ad Posoniense Tribunal, et damnatus ad carceres labores et triremes Neapolit.“* (Reg. 32. l.) Térítvényt nem írt alá. Társaival együtt ápr. 4-én fej- és jószágvesztésre itéltetett. Rab volt Pozsonyban 7 hétig, Berencsen tíz hónapig, Schottwienben két hétig, Pescarában 3 napig, Theatéban tíz hónapig. Nápolyban 2 hónapig börtönben sanyargatták. 1676 febr. 11-én kiszabadult. Hazatérvén Léván folytatta lelkészi működését. † 1688-ban.

7. ***Füleki István.*** 1666 nov. 6 án írta alá a spataki főiskola törvényeit. Csécsi a következő adatokat tudta róla: *„Rector Szendröviensis. Postea Pastor Napragiensis. Unde citatur Posonium et damnatur ad triremes Neapol.“* (Registr. 33. l.) 1674 ápr. 4-én fej- és jószágvesztésre itéltetett. Raboskodott Pozsonyban, Lipótvárban, honnan Nápoly felé hajtották társaival. A szenvedésektől csonttá és bőrré aszott össze. 1675 máj. 7-én Nápolyban eladatott 50 aranyért a gályákra evezőrabszolgának. A gályán súlyos betegségbe esett s a nápolyi kórházban 1675 máj. 13-án kiszenvedett.

8. ***Jablonczai János.*** A sárospataki főiskolában tanult 1662-től (Az előtt a debreceni collegium növendéke volt.) s 1665 máj. 23-án írta alá, mint a felsőbb tudományok hallgatója, az iskola törvényeit. Csécsi ezeket örökítette meg róla: *„Rector Rimaszombatiensis, inde ad Acad. Pastor Bejensis. Citatus ad Tribunal Poson. A. 1674. Damnatus ad Triremes Neapolit. Rediit A. 1677.“* (Reg. 32. l.) 1674 ápr. 4-én fej- és jószágvesztésre itélték. Börtönben tartották Pozsonyban, Lipótváron, honnan Nápolyba szállították, hol 1675 május 8-án eladatott 50 aranyért a Capitaneus nevű gályára. Kiszabadult 1676 febr. 11-én.

9. ***Kállai István.*** 1652 febr. 19-én subscribált, 1674-ben mint felsővályi lelkészt fej- és jószágvesztésre itéltek. Börtönben sinylődött Pozsonyban, Kapuváron, hol egy évig sanyargatták. Innen Bukkariba vitték, hol 80 napig volt rab. Szája már rothadni kezdett. Ügyvédje közbenjárására, mint tehetetlen beteg, kiszabadult. Velencében halt meg 1676-ban.

10. ***Köpeczi (Haller) Balázs.*** Főiskolánkban 1663 jan. 9-én subscribált (azelőtt a debreceni főiskolában tanult.) Csécsinél ezeket találtam róla följegyezve: *„Rector Tokajiensis. Postea Pastor fit Szkarosiensis. Citatur ad Tribunal Posoniense A. 1674. et damnatur ad carceres et Triremes Neapolit. Redüt A. 1678.“* (Reg. 32. l.) Semminemű térítvényt nem írván alá, 1674 ápr. 4-én elítéltetett. Börtönben szenvedett Pozsonyban, Komáromban, Lipótváron, honnan Nápolyba vitték. Eladatott 1675 máj. 8-án evezőrabszolgának 50 aranyért a spanyol gályára. Tíz hónapig volt gályarab. 1676 febr. 11-én kiszabadúlt. Hazatérvén, 1690 körül miskolci lelkész és consenior volt.

11. ***Körmendi György.*** 1655 június 5-én írta alá főiskolánk anyakönyvét s törvényeit. [Azelőtt a debreceni collegium növendéke volt.] Csécsi így ír róla: *„Rector Komaromiensis, postea Pastor factus et Senior Pastorum Barsini.“* (Registr. 29. l.) 1674 ápr. 4-én ő is fej- és jószágvesztésre itéltetett. Börtönben raboskodott: Pozsonyban, Lipótváron, honnan Nápoly felé hajtatott, hol eladatott 50 aranyért evezőrabszolgának a Sz. Januárius gályára. 1676 febr. 11-én kiszabadúlt. Hazatérése után füzesgyarmati lelkész lett, azután borii, mezőkissarlói, ismét borii. † 1764 ben 75 éves korában.

(Folyt. köv). *Harsányi István.*

---

[1] Zoványi J. ny. tanár arról értesít, hogy a *Theol. Ism. Tárá*nak Csuzi Cseh Jakabról szóló cikkében a *január* sajtóhiba *junius* helyett, aminek bizonysága, hogy a Pallas-Lexikon Csuzi-cikke, mely szintén az ő tollából való, a helyes adatot közli.

IRODALOM.

* **S. Szabó József: A debreceni ref. collegium tanárai és kiválóbb növendékei 1549—1925.** Debrecen, 1926. 8r. 110 l. Ára 35.000 K. — A debreceni ref. főgimnázium érdemes igazgatójának ez a legújabb könyve a magyar művelődéstörténeti irodalom nagyértékű kötete. Rávilágít az ősi kálvinista collegium ama nagy jelentőségü szerepére, amelyet az a magyar nemzeti művelődés történetében oly híven betöltött s betölt ma is. Kéky Lajos egyet. m. tanárnak, a Kisfaludy-Társaság és Magy. Tud. Akadémia tagjának, a hálás tanítvány szivéből fakadt, lelkes Előszava utan S. Szabó J. Bevezetése következik, melyben pontosan számot ad forrásairól s a könyv írásánál és összeállításánál követett elveiről. A kiválóság mértékének megállapításánál zsinórmértékűl azt vette, hogy az illető növendékek vagy valamely tudományos, irodalmi és művészeti téren működtek, vagy oly magasabb hivatalba és polcra emelkedtek, amelyen az állam, haza, egyház és emberiség javára szélesebb körben fejtettek ki önálló működést. Az alsó határvonalat egyházi téren az esperesi, világin pedig a magasabb rangú városi, megyei és állami tisztséget s katonai rangokat jelentő állásokban szabta meg. A következő szakaszok a kollegiumi összes rendes tanárok névsorát és rövid, tömör életrajzát (1549—1925), továbbá a kollégium kiválóbb tanítványainak névsorát tartalmazzák 1588—1920-ig. A tanárok nevei századok szerint időrendben, a tanulók nevei pedig századok szerint betűrendben vannak közölve. A diákok között a legkiválóbbak (püspökök, főgondnokok, költők, írók, államférfiak stb.) nevei feltünőbb, kövér betűkkel vannak nyomtatva. A tanárok száma 1925-ig: 255, a kiválóbb tanulóké 1920-ig 1674. A sok hírneves költő, író, államférfi mellett 73 püspököt s 9 egyházker. főgondnokot adott a kollegium a prot. egyháznak s 30 M. Tud. Akadémiai tagot a tudománynak. A tanárok közül püspök lett 12 s a M. Tud. Akad. tagja 16. Egy ilyen munkának elvégzése nagy körültekintést, rengeteg fáradságot, edzett türelmet, odaadó buzgalmat és sok időt igényel. A nevek ezreivel való dolgozás közben aztán nem is csoda, ha egy-két tollhibából eredő tévedés csúszik be a névsorba. Igy pl. *Alistali István* (59. l.) nem volt gályarab (gályarab *Alistali K. György* volt), *Miskolczi Mihály* (63. l.) sem volt gályarab, mert a Theatéban meghalt Miskolczi Mihály 1647-ben subscribált Sárospatakon. A Debrecenben tanult hasonnevü ifju 1618-ban subscribált, a raboskodó Miskolczi pedig akkor még meg sem született (szül. 1619-ben). Igy áll a dolog *Bátorkeszi Istvánnal* (59. l.) és *Kaposi Istvánnal* (62. l.) is, akik nem azonosok a gályarabságot és várbörtönt szenvedett hasonnevű hitvalókkal, mert előbbi 1661-ben, az utóbbi pedig, aki főiskolai senior is volt 1642-ben, 1638-ban subscribált Sárospatakon. Az efféle tévedéseken, a nevek azonosak lévén, egyáltalán nem szabad megütköznünk. Az ilyen tévedések a legnagyobb vigyázat mellett is előfordúlnak, különösen ha nem áll rendelkezésünkre olyan forrás, amelyből az ilyen és ehhez hasonló adatokat ellenőrizhetnénk. Ezek az apró hibák a második kiadásban könnyen kiigazithatók, Óhajtandó, hogy a sárospataki és pápai főiskoláink tanárairól és tanúlóiról is jelenjék meg ilyen nagyértékü munka. *H.*

* **Varga József** Nótáskönyve (16 dal zongorára) megjelent a Bethlen könyvkereskedés bizományában, Budapesten. Ezek a dalok sikerűltek, hangulatosak. Zongora-kiséretük is szépen simul a dallamokhoz, lejátszásuk nem okoz nehézséget. Varga József dalstilusa mellőz minden erőlködést, világos, kifejező; akik a jó nótákat kedvelik, bizonyára örömmel fogják e dalokat játszani. Varga József nótáját Szabolcska és dr. Gulyás szövegere irta. A dr. Gulyás szövegére írt dalok közül kettő Debrecenben a Kövesdy-pályázaton is díjat nyert. Szivesen ajánljuk e dalokat zenekedvelőink figyelmébe.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A Dunántuli Protestáns Lap** szerkesztősége a lap február 21-iki vagyis 8-ik számát 1½ ív terjedelemben teljesen a *gályáról megszabadult prot. lelkészek emlékezetének* szentelte s élékün a 4 ref. és Kapi Béla ev. püspökkel az előkelő ref. és luth. írók és tudósok egész gárdájától közöl hosszabb alkalmi közleményt vagy rövidebb emléksorokat, így a soproni ev. theol. fakultás köréből Payr Sándor és dr. Kovács Sándor tanároktól, Debrecenből dr. Baltazár D., dr. Révész I., dr. Erdős K. és Pokoly J. tanároktól; kerületünkből dr. Révész K. püspök *„A mi dicsőséges vértanúink“* cimmel méltatja a galyarabok elitélésének, szenvedésének és megszabadúlásának jelentőségét, Marton J. és Forgács Gy. rövidebb emléksorokban emlekeznek róluk, dr. Racz L. *„Kontraszelekció“* cimmel a nemzet legbátrabb és legszebb fiainak rendszeres irtását ismerteti, mig Harsányi I. a főiskolai könyvtárnak a gályarabok elitélére és kiszabadúlására vonatkozó, még kiadatlan kéziratos kincseit sorolja fel. A szép irodalmi emlékhez (mely külön is megrendelhető 6000 K-ért) pápai kartársainknak gratulálunk.

— **A Kálvinista Szemle** 8-ik száma megrójva a sárospataki theol. ifjakat azért, hogy febr. 13-án részben a palástalap javára, részben a theol. segélyalap javára műsoros estélyt rendeztek, amelyet táncmulatság követett. Bár e megrovásra azt is kérdezhetnők: Ki tett tégedet felettem bíróvá? de inkább azt mondjuk: Legyenek a *Kálv. Szemle* munkatársai boldogok a saját felfogásuk szerint, mi már — akár tetszik nekik, akár nem — szintén csak a magunk felfogása szerint igyekszünk boldogok lenni! Épen 20 éve, hogy Szőts Farkas azt írta nekünk: „Ihr habt einen anderen Geist als wir!“ miért nem nyugosznak meg ebben a pestiek? s miért akarják, hogy mi is úgy gondolkozzunk és cselekedjünk, mint ők. Mi az uniformitas erőszakolása ellen — tiltakozunk!

— **Seigneur Emil** josnes-i francia lelkész, aki 1913—14-ben a pesti theol. fakultás hallgatója volt s a háború alatti és utáni nehéz időkben mindig nyíltan érvényesitette magyar rokonszenvét, május hóban elhagyja Franciaországot és mint missziói lelkész az Uj-Kaledonia melletti Loyalty egyik kis szigetén, Maréban fog működni. Magyar

ismerőseinek és barátainak áldása kiséri a nagy Óceánban fekvő új hazájába!

— **A Reformierte Kirchenzeitung** jan. 31-iki számában két kisebb közlemény szól a magyar dolgokról. A egyik, valamelyik magyar egyházi lap nyomán, a *derecskei* gyülekezetben folyó eleven, intenzív egyházi életet ismerteti, a másik a spataki főiskola tulajdonát képező s a csehek által 11 év óta jogtalanúl visszatartott *Comenius-kiadványok* ügyét teszi szóvá. „A csehekkel szerzett tapasztalataink szerint — úgymond — sajnos, nem lehet föltétlen bizonyossággal állítani, hogy a csehek a magyar tulajdon iránt több tisztelettel fognak viseltetni, mint a német iránt. A mi Csehszlovákiában levő német iskoláink megrendítő bizonyságúl szolgálnak erre."

— **Egy pápai encyklika** minden év októberének utolsó vasárnapjára *új ünnepet* rendel: „Krisztus királyi uralmának ünnepét", melyet 1925-ben a kath. hívők ez év utolsó napján ünnepeltek. Ez alkalommal Jézus szívéhez a többek közt következőleg imádkoztak: „Légy te azok felett is Király, akik *tévtanok által félre vannak vezetve* vagy *szakadás által tőled elválasztva*. Hívd őket az igazság biztos helyére, és a hit egységére vissza, hogy így nem sokára egy nyáj és egy pásztor legyen!" A protestánsok és gör. keletiek megtérésére irányuló ezen ima után a pogányok, mohamedánok és zsidók közti misszióért való kérés következik. Nagyon szép kath. testvéreinktől, hogy az eretnekek megtéréseért imádkoznak, de még szebb lenne, ha megtanúlnák már egyszer tiszteletben tartani a mi hitünket és meggyőződésünket!

HIVATALOS RÉSZ.

136—1926. **Körlevél.**

A nagytiszteletű lelkész urakhoz!

A hivatalos lap mai számában közölt egyházfegyelmi Törvénytervezetet, az Egyetemes Konvent rendelkezése szerint szíveskedjenek a presbiteriumban tárgyaltatni és esetleges megjegyzéseiket a nt. esperesi hivatalhoz *f. é. március 31-ig* beküldeni. Az összes megjegyzéseket az egyházmegyei közgyűlés fogja tárgyalni s ezek alapján hozott véleményét hozzám *f. é. május 15-ig* beküldeni.

Miskolc, 1926 febr. 21. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Törvénytervezet az egyháztagok fegyelmezéséről.

1. §. Az egyháztagok fegyelmezése nem a megtorlás, hanem a szeretet gyakorlása, javításra szolgáló eszközökkel.

2. §. Fegyelmi vétséget követhet el az egyháztag vagy mulasztása vagy cselekedete által.

A) *Mulasztásbeli vétségek* következetes és indokolatlan mellőzése olyan cselekedeteknek, amelyek magának az egyháztagnak hitbeli épülésére, erkölcse jobbulására, családja vallásos, egyházias, erkölcsi életének erősbödésére, a gyülekezetnek lelki és anyagi hasznára, Istennek dicsőségére valók. Ilyenek például: házi imádkozás, bibliaolvasás, templomlátogatás, úrvacsorával való élés, gyermekek iskolázása, konfirmálása, egyházi adófizetés, jótékonyság, lakóhely változtatásának idején való bejelentése és a többi.

B) *Cselekedetbeli vétségek* mindazok a szavak, viselkedések és cselekedetek, amelyek a hithűségbe, vallásos érzületbe, közerkölcsiségbe, haza és egyház iránti hűségbe ütköznek.

Ilyenek például: az istentagadás, istenkáromlás, istencsúfolás, a Szentírás igazságainak, református egyházunk hittételeinek tagadása, gúnyolása; a tízparancsolat parancsainak, tilalmainak megszegése, az újszövetség értelmezése szerint; állami törvényekben meghatározott bűnök és vétségek elkövetése; a hazának és hazafias érzületnek megtagadása, kicsúfolása, az egyház törvényeinek, törvényes határozatainak megszegése, ezek, valamint az egyház intézményei, hatóságai és hivatalnokai iránti engedetlenség, tiszteletlenség, részegeskedés, hazudozás, pazarlás stb.

3. §. *Fegyelmi büntetések*:

a) feddés;

b) az egyházközségi választás vagy választhatóság jogától megfosztás;

c) az úrasztalától eltiltás;

d) a gyülekezetből kirekesztés.

4. §. A fegyelmi büntetések azonnal hatályukat vesztik, amint a vétkes az egyházközségi bíróság előtt bűnbánatát és megjobbulás iránti készségét szóval bejelenti. A szóval való bejelentést az írásbeli bejelentés csak súlyos betegség esetén helyettesítheti.

5. §. Az egyházközségi választás vagy választhatóság jogától megfosztás büntetésének foganatosítását a választók névjegyzékébe fölvétel ténye nem akadályozhatja meg.

6. §. A fenyítő eljárás bírói folyamatba tételét előzetes eljárás előzi meg:

a) négyszemközötti figyelmeztető intés a lelkipásztor részéről;

b) ennek megismétlése a lelkipásztor által az egyházközségi bíróság két tagjának jelenlétében.

7. §. Csakis ezeknek az intéseknek sikertelensége esetén vihető az eset bíróság elé.

8. §. A feddés és választási, illetve választhatósági jogtól megfosztás eseteiben az egyházmegyei fegyelmi bíróság, — az úrasztalától eltiltás esetében az egyházkerületi fegyelmi bíróság, — a gyülekezetből kirekesztés esetében a konventi bíróság határoz végérvényesen.

9. §. A 3. §. *a)*, *b)*, *c)* pontja eseteiben két, a *d)* pont esetében három egybehangzó ítélet ellen, továbbá a felebbezési bíróság által hozott felmentő vagy büntetés mérvét leszállító ítélet ellen nincs helye felebbezésnek.

10. §. Jelen törvény az egyházkerületekkel leendő közléstől számított három esztendő leteltével lép életbe.

11. §. Jelen törvény életbeléptetésének előkészítéséhez és a törvény végrehajtásához szükséges intézkedések megtételével, valamint az eljárási szabályok elkészítésével az egyetemes konvent bízatik meg.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 10. szám Sárospatak, 1926 március 7.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: Emléktáblát a várfogságot és gályarabságot viselt pataki diákoknak! — *Dr. Rácz Lajos*: Kontra-szelekció. — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

Emléktáblát a várfogságot és gályarabságot viselt pataki diákoknak!

A főiskolai köziskolai szék indítványa 1926 márc. 1-i üléséből.

A gályarabok megszabadulásának 250-ik évfordulója, amelyet főiskolánk tanári kara és tanúló ifjúsága a csodálatos nap jelentőségéhez illő kegyeletes érzésekkel igyekezett megünnepelni 1926 febr. 11-ikén, elemi erővel hajtotta szívünk hódolatát a nap hősei közül ama halhatatlan emlékű volt sárospataki diákjaink felé, akik I. Lipót uralkodása alatt a nagy veszedelem idején Isten szent nevének dicsőségéért, az újonnan felfedezett evangéliumért, a nemzeti és lelkiismereti szabadságért készek voltak az üldöztetés minden borzalmát: várfogságot, kínzó meggyötörtetést, gályarabságot és halált vállalni. Az emlékezés világosságánál ámúló szemmel pillantottuk meg, hogy Isten megdicsőitette magát az ő szolgái önzetlen odaadásában és életök áldozatát századokra erőforrássá tette a magyar ref. egyház történetére nézve s amikor lelkünkben kimondhatatlan hálaadással örvendezünk azon, hogy Isten hatalmas ellenségeik dacára győzelmet adott nekik s hogy: „az igazak fénylenek, mint a nap, az ő atyjoknak országában", azt akarjuk, hogy az ő soha el nem múló emlékezetüknek látható emlékjele is legyen főiskolánk falai között, azért elhatározzuk, hogy márványtáblára vésetjük a várfogságot és gályarabságot viselt volt diákjaink neveit, hogy örök áldásban maradjon emlékezetök és életök nevelő ereje ezúton is hasson, mind az időknek végeig.

Ez indítványunkat a főiskolai igazgató-tanács útján felterjesztjük a főtiszt. tiszáninneni egyházkerületi közgyűlés elé, kérve annak elfogadását és azt, hogy egyházkerületünk pártfogása egész súlyával ajánlja a terv megvalósítását egyházkerületünk társadalmának lelkes támogatásába.

A febr. 11-iki emlékünnepély beszédeiből összeállított emlékfüzet tiszta jövedelmét, amelynek árát éppen a kegyeletes célra tekintettel 20.000 K-ban állapítjuk meg, az emléktábla felállításának költségeire fordítjuk.

Az emléktábla leleplezését a százados évfordulóhoz kötve, 1926 okt. 31-re tervezzük.

—

Kontra-szelekció.

Ribot azt írja „*A lelki átöröklés*"-ben, hogy a spanyol nemzetnek a XVII. századtól fogva bekövetkezett politikai és kulturális hanyatlása az inquisitió munkásságának tulajdonítható, mely legbátrabb és legeszesebb embereinek tiz- és százezreit irtotta ki, ami megfordított kiválasztást (szelekció) jelent. Franciaország a Sz. Bertalan-éjen, majd később a nantesi ediktum visszavonásával legműveltebb, legderekabb, legbecsületesebb polgárainak: a hugenottáknak szintén százezreit pusztította el, illetőleg űzte ki hazájokból. A vallási és politikai zsarnokságnak ugyanezt az elvét követte Magyarországon is a jezsuita gyóntatóktól sugalmazott I. Lipót császár és király; mint XIV. Lajos, Lipót is az *un roi, une foi* elvet vallotta s Szelepcsényi érsek-primásnak szabad kezet engedett, aki a pozsonyi vértörvényszék elé idézte a már eltérő hitöknél fogva lázadóknak tekintett prot. papokat és tanítókat és börtönnel és gályával igyekezett őket az egyedül üdvözítő egyház kebelébe térítení. Néhány év mulva Caraffa ugyanilyen vértörvényszéket állitott fel Eperjesen s a börtön és gálya helyett kínpadra és vérpadra vonatta a prot. nemes urakat. A két vértörvényszék hazánkban is ezer meg ezer mély hitü, erős meggyőződésű és bátor lelkű magyar prot. embert irtott ki vagy tett földönfutóvá. Vajjon a kontra-szelekció e több évtizedes munkája után — melyre a kuruc vezérek proscriptiója tette fel a koronát — lehet-e csodálkozni rajta, hogy a XVIII. század nálunk a hallgatás és hanyatlás száza lett?

Ma, két és fél századdal e szomorú korszak eltelte után Luther és Kálvin minden igaz hive csak csodálattal és hódolattal, hálával és büszkeséggel tekinthet fel a nagy hithösök alakjaira, akik ártatlanságuk érzetében az ő Megváltójuk hirdette igaz vallásért, miként az őskeresztyénség hitvallói, minden áldozatra, minden martiriumra készek voltak! Igen, mi hódolattal és büszkeséggel tekintünk fel megdicsőült alakjaikra, — de vajjon mit érezhetnek biráik, hóhéraik utódai? Vajjon áthatotta-e már ezek lelkét az evangélium szelleme annyira, hogy fájlalják azokat az erőszakosságokat, amiket őseik 240—250 esztendővel ezelőtt más vallásu honfitársaik ellen elkövettek? S elég erős lelküek-e

arra, hogy ezt a jobb belátásukat nyiltan is ki merjék nyilatkoztatni?

Franciaországban az utóbbi 10—15 évből két kath. iró fejezte ki mély sajnálkozását a nantesi ediktum visszavonása és a hugenottáknak kiűzése folytán az országot ért nagy veszteség fölött: *Brunetière*, aki úgy nyilatkozott, hogy „XIV. Lajos részéről súlyos és kettős hiba volt a Port-Royal elpusztitása és a nantesi ediktum visszavonása, mert ezáltal földöntötte azt a két legfőbb sorompót, mely akadályt vetett a szabad gondolkozas hala dása elé" (Le XVIIIme siècle), — és *Victor Giraud*, aki a nantesi ediktum vissz vonát „a haza és keresztyénség ellen elkövetett szörnyű bűnnek" nevezte (Revue des deux Mondes, 1924 jul.).

Hát nálunk a kath. egyház történetirói vajjon milyen álláspontot foglalnak el a prot. magyarságnak a pozsonyi és eperjesi vértörvényszék útján történt rendszeres irtásával szemben? van-e egy sajnálkozó szavuk a szerencsétlen áldozatok, egy mea culpájok a meggyöngített, legbátrabb és legeszesebb fiaitól megfosztott magyar haza iránt?

Nem ismerek ilyet, ellenben találtam két nyilatkozatot, mely ma is a 250 év előtti álláspontón áll, a hóhéroknak ad igazat és az áldozatokat kárhoztatja. Az egyik a *Magyar Kuttura* 1923. évi 3. füzetében jelent meg s a pozsonyi vértörvényszék elé idézett prot. lelkészek ellen, a hamisitott levelek alapján emelt vádakat igazaknak tartván, azt mondja, hogy őket politikai okokból *jogosan* itélték el és vetették börtönbe vagy adták a gályákra. A másik nyilatkozat a múlt őszi kath. nagygyűlésen egy jónevű történetiró: *Dr. Hóman Bálint* ajkáról hangzott el, aki „A történelem és a katholicizmus" c. előadásában az ellenreformáció egyik mozgató okául a *magyar egység* eszméjét jelö i meg, azt úgy jellemzi, mint az *egység* ügyét szolgáló politikai működést. Igaz, hogy Hóman semmi célzást nem tesz előadásában a pozsonyi vértörvényszékre és a gályarabokra, s így nem tudhatjuk, miként vélekedik e szerencsétlen áldozatokról, de alig tagadható, hogy Szelepcsényi és Kollonics a pozsonyi vértörvényszékkel csak a klérus nyiltan hangoztatott követelését teljesítette (Bársony Gy.), hogy az csak az ellenreformáció törekvésének betetőzése volt.

Ime, így fest a magyar kath. világ állásfoglalása a nápolyi gályarabokkal szemben!*

* Hála Isten, vannak azért róm. kath. részről is, akiket megragad a *veritas et innocentia nuda et conspicua*. Göresöni Dénes a Katholikus Szemle 1911. évfolyam 309 lapon így ír: „Thury Etele folytatja a legnagyobb részt minden igaz ok nélkül s Istent kisértő igazságtalansággal gályarabságban gyötört magyar protestáns lelkipásztorok iratainak kiadását". *Dunántuli Prot. Lap szerkesztősége.*

Dr. Rácz Lajos

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

(Folytatás.)

12. ***Ladmóczi István.*** 1658 márc. 18-án írta alá collegiumi törvényeinket. Csécsi igy emlékezik meg róla: *„Rector Miskoltziensis. Tandem Pastor. Citatus Posonium et dammatus ad carceres et Triremes A. 1674. Liberatus A 1676."* (Reg. 30. l.) Mint szilicei lelkészt 1674-ben fej- és jószágvesztésre ítélték. Börtönben sanyargattatott Pozsonyban, Sárváron, utóbbi helyen egy évig és egy hónapig, továbbá Triesztben, Bukkariban, honnan 1676 máj. 2 án kiszabadúlt.

13. ***Otrokocsi Fóris Ferenc.*** 1667. márc. 26-án subscribált. Csécsi ezeket az adatokat jegyezte föl róla: *„Rector Szathmariensis. Promotus ad Akad. Redux fit Pastor in Rimaszéts. Damnatur ad Triremes Neapol. A. 1675. Redux A. 1679. fit Pastor Gyöngyös. Cassoviae. Postea turpi Apostasia Pontificius fit A. 1694. Habitavit Tirnaviae et Viennae, ubi misere obiit A. 1718."* (Reg. 33. l.) Mivel térítvényt nem adott, 1674 ápr. 4-én őt is fej- és jószágvesztésre ítélték. Börtönben szenvedett: Lipótváron (9 hónapig), 1675 máj. 8-án eladatott 50 drb. aranyért evezőrabszolgának a spanyol gályákra. Kiszabadúlt 1676 febr. 11-én. Hazatérte után előbb rimaszécsi, majd gyöngyösi s kassai lelkész lett. Gyöngyösön, korábbi nagy szenvedései következtében, elmezavarba esett s kis leányával a hegyek közt barangolt. Kassán hivatalától felfüggesztették. Rögeszméje volt, hogy ő van hivatva a protestánsok és r. katholikusok összeegyeztetésére. 1694 ben áttért a r. kath. vallásra. Lakott Rómában, Nagyszombatban, hol † 1718-ban 70 éves korában. Megírta a gályarabság történetét Furor Bestiae c. művében. Szinnyei József 22 művét sorolja fel.

14. ***Rimaszombati (Kis) János.*** 1655 nov. 28-án subscribált. (Azelőtt a debreceni collegiumban tanúlt.) Csécsi azt jegyezte föl róla, hogy tanúlmányai végeztével Kassára ment ki rektornak. 1674-ben mint csoltói lelkész Pozsonyba idéztetett s fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Raboskodott Kapuváron egy évig és egy hónapig, majd Bukkariban 1675 okt.-től 1676 máj. 2-ig, amikor kiszabadúlt. Hazatérte után lévai lelkész s egyhm. jegyző volt 1688—1701.

15. ***Sajószentpéteri Márton.*** 1654 január 29-én írta alá a spataki collegium törvényeit. Mint hetényi lelkész 1674 ben Pozsonyban fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Börtönben sanyargatták: Pozsonyban két hétig, Lipótváron egy évig. 1675 márc. 18-án Nápoly fele inditották, hol eladták őt is 50 drb. aranyért a spanyol gályákra evezőrabnak s 9 hónapig kibeszélhetetlen nyomorban és szenvedésben volt része. 1676 febr. 11-én De Ruyter által kiszabadíttatott.

16. ***Szalóczi Mihály.*** 1646 jan. 29-én írta alá collégiumunk törvénykönyvét. Csécsi így írja le élete történetét: *„Pastor factus. Ex Ecclesia Zubogiensi citatus Posonium a Clero Hung. Pontif. A. 1674. Damnatus ad Triremes Neapolit. A. 1675."* (Reg. 26. l.) 1665 ben sajószentpéteri lelkész és esperes volt; 1674-ben, mint zubogyi lelkipásztor fejének s jószágainak elvesztésére ítéltetett. Pozsonyban hét hétig, Lipótváron 10 hónapig raboskodott, Olaszországban is rabságot szenvedett s 1675. máj. 8-án Nápolyban eladatott 50 drb. aranyért evezőrabszolgának a spanyol gályákra, hol 10 hónapig gyötrettetett. 1676. febr. 11-én De Ruyter szabadította ki. 1677-ben visszajött.

17. ***Szécsei János.*** Főiskolánkban végezte tanúlmányait. 1636 ápr. 30-án subscribált. Sagi lelkész volt, mikor a pozsonyi vértörvényszék halálra itélte. Börtönben kínoztatott Lipótváron 10 hónapig. 1675-ben Nápoly felé hurcoltatott, de

lábait a bilincsek annyira tönkretették, hogy Theaténál továbbmenni nem tudott. Itt hagyták mint tehetetlen beteget s a börtönben rettentő kínok között halt meg 1675 nov. havában. Társai, Harsányi M. István és Czeglédi Péter temették el zsoltárok éneklése közben.

18. ***Szentkirályi András.*** 1654 dec. 19-én subscribált. (Azelőtt a debreceni collegiumban tanult). Csécsi ezeket tudta róla: „*Rector Galszétsiensis, tandem rediens Pastor Rimaszombatiensis. Tandem Pastor Sipiensis etc. Damnatus ad Triremes Adriaticas a Clero Pontif. Hung. A. 1675.*“ (Reg. 29. l.) Fej- és jószágvesztésre itéltetett. Börtönben szenvedett Sárváron egy évig, honnan Nápoly felé hajtották, hogy ott evezőrabszolgának eladjak, de a velenceiek a rabokat vívő hajót a bukkari kikötőbe szorították be, hol bebörtönözték. Sok szenvedés után itt meghalt a kiszabadulás napja (1676 máj. 2.) előtt.

19. ***Szentpéteri Mangó István.*** 1653 jun. 10-én subscribált Patakon. 1674 ápr. 4-én mint simonyi lelkész halálra itéltetett. Börtönbens anyargattatott Sárváron. Innen Triesztbe, majd Bukkariba hajtatott, hol 10 hónapig fogolykodott. 1676 máj. 2-án szabadult ki.

20. ***Szomodi János.*** 1649 aug. 4-én kötelezte magát sajátkezű névaláírásával iskolai törvényeink megtartására. Szendi lelkész volt, mikor 1674-ben Pozsonyba idéztetett s ápr. 4-én fej- és jószágvesztésre itéltetett. Börtönben sinylődött Lipótváron majd egy esztendeig. 1675 március 18-án Nápoly felé hajtották őket. A kikötőben eladatott 50 aranyért evezőrabnak a spanyol király gályáira. 1676 febr. 11-én De Ruyter által kiszabadíttatott. Hazajövetele után neszmélyi lelkész lett.

(Folyt. köv). *Harsányi István.*

A főiskolai igazgató-tanács ülése.

Március 4.-én több nagyfontosságú ügyben tartott ülést főiskolánk igazgató-tanácsa *Janka* Károly főiskolai lelkészi gondnok és *Bernáth* Aladár igazgató-tanácsos elnöklete alatt. *Dókus* Gyula vil. gondnok gyöngélkedése miatt nem jelenhetett meg az ülésen. Kényszerű távolmaradását mély sajnálattal vette tudomásúl az igazgató-tanács, meleg üdvözletét és egészsége helyreállta iránt a legszivélyesebb jókivánatait küldve a gyöngélkedő, nagyérdemü gondnoknak. Az ülésen jelen voltak: Cziáky Endre, Juhász László, Farkas István és Enyedy Andor lelkészi, Farkasfalvi Farkas Géza és Téglássy Andor vil. igazgató-tanácsosok s a tanári kar és gazd. választmány képviselői.

A 31 pontból álló tárgysorozat legfontosabb pontjai Györgytarló hasznosítása, az 1925—26 ik évi pótköltségvetés bemutatása és a gimnáziumból az osztályok párhuzamosítása volt.

Györgytarlóra — sajnos — nem érkezett bérajánlat. A nyomasztó gazdasági helyzet, amely már a krízis jeleit mutatja, tükröződik abban, hogy a nagybérlettel szemben bizalmatlanná lett a vállalkozó kedv. Az igazgató-tanács minden eshetőséggel számolva, úgy tette meg intézkedéseit, hogy a júniusi ig.-tanácsi gyűlésen jó döntés történhessék ez ügyben. A pótköltségvetés készítését az tette szükségessé, hogy az évközben felmerült szükségletek kielégítését elbírja-e hordozni a főiskola teherbíró képessége. Az osztályok párhuzamosítása régi terve a gimn. tanári karnak. Jobb idők jele, hogy a tanügyi követelések kielégítése jobban-jobban a homloktérbe kerül.

Kisebb ügyeket nagy számmal tárgyalt a gyűlés. A gályarab diákok emléktáblájának felállitását helyesli. A tápintézetről szóló I. félévi jelentést megnyugvással veszi tudomásúl. Különös melegséggel méltányolja azt a munkát, amelybe dr. Batta István az egész lelkét beleadta. Kivánja az ő egészsége mielőbbi helyreállát. A főiskolai orvos I. félévi jelentése szintén megnyugvással vétetett tudomásúl. Az internátusépítési segély iránt az állam támogatását kérjük. Sporttelep felállítása is folyamatban van. A theol. tanárok statusrendezése iránt felterjesztés megy a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé. A gimn.-ban végzett munkáról elismerőleg szól a tankerületi főigazgató jelentése. Tandíj- és tápintézeti kérvények intéztettek. A gazdasági választmány jelentette, hogy a Perkedi bérlő hátralékban van, a Balványosbirtokon a házikezelés biztató kilátásokat nyújt, az egységes tankönyvkiadással kapcsolatban a bizományi és nyomtatási szerződés megköttetett, a nyomda az új könyvek nyomtatásához hatalmas beruházásokkal készül. Az ülés a késő esteli órákban ért véget; a képezde átvételének anyagi gondja nehezült rá az ülésről távozók aggódó lelkére.

M. J.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Március 27-én** lesz *250 éves fordulója* a nagy fejedelem: II. Rákóczi Ferenc születésének. Az egész magyar haza meg fogja a nemzeti szabadság és önállóság dicső vezérének, a vallásszabadság biztosítójának emlékezetét ünnepelni, s ebben különös melegséggel Sárospatak városa, a Rákócziak fészke, amelyet a legerősebb szálak fűznek a nagy fejedelmi családhoz. A várossal főiskolánk is természetesen együtt fog ünnepelni a régi Rákóczi-vár udvarán; igy az elekció csak 27-én d. u. lesz.

— **Kolozsvárt** március 18 án lesz az erdélyi ref. egyházkerület püspökválasztó közgyűlése. Az egyedüli komoly jelölt *dr. Makkai Sándor* theol. tanár, egyházker. főjegyző.

— **Sárospataki tanárok évi hozzájárulása a képezde fenntartásához.** A köziskolai szek 1926 marc. 1-iki ü éseből előterjeszti az ig.-tanácsnak, hogy a főiskolai tanári kar, jóllehet a köztisztviselők általában ismert, nyomott anyagi viszonyai közt él, a tanítóképző-intézet visszavétele esetén a fenntartás fedezéséhez a sárospataki egyházközségben általa viselendő terhen kivül is hozzá akar járúlni a maga szerény támogatásával, amellyel dokumentálni kívánja a tanári kar a tanítóképző-intézet visszavételének szinte életbevágó nagy fontosságát, másrészről azt, hogy a tanári kar hagyományai szerint a végsőkig is áldozni kész a nemes és szent ideálok megvalósítása érdekében. A tanári kar évi támogatásként felajánl: 2.075.000 K-t.

— **Az alsózempléni egyházmegyéből.** A *monoki* egyház lelkészévé febr. 28-án Molnár Ferenc diósgyőri hitoktató választatott. — Dr. H. Kiss Géza volt monoki lelkész már családostól együtt új gyülekezetébe: *Bőcsre* költözött s ott 14-én lesz az ünnepélyes beiktatása. — *Taktaszadán* megindúlt a lelkészválasztási mozgalom, s a Harangod egy másik tekintélyes gyülekezetében is akció foly a lelkész és a hívek közötti feszültség megszüntetésére.

— **A Comenius-kötetek** ügye jobbra fordúlt, a cseheknek kölcsönzött Comenius-könyveket végrevalahára — úgy látszik — visszakapjuk. Zubaty, a cseh tudom. Akadémia elnöke márc. 2-án írt levelében arról értesítette főiskolánk könyvtárnokát, hogy az *elhányódott* Comenius-műveket megtalálták s azokat, diplomáciai úton való hazaküldés végett, a külügyminisztériumnak adták át. Igy tehát a cseh nemzetgyűlésen elhangzott interpellációnak és a Népszövetséggel való fenyegetőzésünknek végre is meglett a foganatja.

— **A gömör-tornai ref. egyházmegye** iskoláiban febr. 11-én emlékeztek meg a *gályarab*-lelkészek és tanítók szenvedéseiről és rendíthetetlen hithűségéről. A 250 esztendős évforduló alkalmából Putnok gályarab-lelkészének, *Kálnai Péter*nek dicsőséges nevét a templom falába helyezett emléktáblára vésette fel a putnoki reform. egyház közönsége; az emléktábla leleplezése szép és bensőségteljes ünnepély keretében febr. 14 én történt, amikor a nápolyi gályákról szabadult *Kálnai Péter* történetét *Juhász* László esperes ismertette, az örök ígét Németh Károly héti s.-lelkész hirdette, az emléktábla történetét Matusz János putnoki hitoktató lelkész adta elő. A gömöri és tornai részekről 19 lelkész és 2 tanító idéztetett a pozsonyi vértörvényszék elé. S most a 250 esztendős jubileum alkalmából az egyházmegye minden templomában megemlékeztek múltunk nagy megpróbáltatásairól és jövendőnk reményeiről.

— **A francia reformátusok magyar ref. lelkészi állást szerveztek.** A francia ref. egyház a Franciaországban nagy számban élő református magyarok lelki gondozására magyar ref. lelkészi állást szervezett, amelyet teljesen a saját költségén tart fent. E páratlannak nevezhető szolidaritás annyival is inkább érdekes és nagyjelentőségű, mert az állás megszervezése már az ominózus franküggy kipattanása után történt és igy élénk bizonysága annak, hogy a franküggy a magyarságra nézve nem keltett kedvezőtlen hatást Franciaországban. A magyar ref. lelkészi állást már be is töltötték Csekme Ádám ref. lelkész személyében, aki a múlt iskolai évben a montpellier-i theol. fakultás hallgatója volt és Csekme Ferenc esperes fia.

— **Pályázati hirdetés.** „Az Út" pályázatot hirnet három, az „Ünnepnapok" sorozatban megjelenendő füzetre és pedig: 1. A bibliáról vagy annak egyes részéről szóló füzet, terjedelme egy ív (16 oldal). 2. A magyar protest. egyház történetének rövid előadása könnyed stilusban a nép számára, terjedelme 2 ív (32 oldal). 3. Elbeszélés a magyar ref. egyház történetéből a nép számára, terjedelme egy ív (16 oldal). A pályaművek építő célzattal, magyaros, élvezhető stilusban irandók. Jeligés levéllel ellátva „Az Út" szerkesztőségéhez Kolozsvárt Ref. Theologia folyó évi április hó 1-éig küldendők. Az elfogadott munkákat egyenként és ívenként ötszáz leuval jutalmazzák.

HIVATALOS RÉSZ.

146—1926. **Körlevél.**

Nagytiszteletü Lelkész Ur!

A m. kir. vallás- és közokiatásügyi miniszteriumtól 15.000—926. szám alatt az alábbi intézvényt vettem: A „nem állami tanszemélyzet országos nyugdíjintézetének" számadásából sajnálattal látom, kogy az iskolafenntartók egy része nem tesz pontosan eleget járulékfizetési kötelességének, aminek a következmenyeként a nyugdijintézet a nyugdíjakat már eddig is csak kölcsönök igénybe vételével tudta kifizetni.

Minthogy mindenképen elkerülni kivánom azt, hogy a nyugdijasok, özvegyek és árvák az az államkincstár nagymérvű (70 %-os) támogatása dacára se juthassanak hozzá idejében nyugellátásukhoz, viszont a fenntartókat a végrehajtással járó tetemes költségektől megkimélni szeretném,

nyomatékosan és a súlyos anyagi következményekre való komoly figyelmeztetéssel hivom fel az iskolafenntartókat, hogy egy részt a havonta esedékes összeget minden hóban pontosan fizessék be, másrészt az esetleges hátralékot 2 hónapi záros határidőn belül annál is inkább rendezzék, mert ennek leteltével a közadók módjára beszedendő ezen járulékok behajtása iránt a törvényben előirt módon fogok rendelkezni.

Megjegyzem, hogy bár az 1925. évi 7000/M. E. számú kormányrendelet folyamányaként előálló nyugdíjtehertöbblet jelentékeny költségtöbbletet jelent, a nyugdíjárulék felemelését a folyó évben mellőzni kivánom, mert ennek fedezetéről az egyes iskolák fenntartói költségvetésükben nem gondoskodhattak. Budapest, 1926. évi február hó 10-én.

Gr. Klebersberg.

E nagy fontosságú rendelet az összes illetékesek figyelmébe a legnyomatékosabban ajánlom.

Miskolc, 1926 febr. 28. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Pályázat.

Az alsóborsodi egyházmegyéhez tartozó — *sajókeresztúri* — halálozás folytán megüresedett lelkészi állásra pályázatot hirdetek. Jövedelem: az 1894. évi jelentő-ív becslése szerint 2476 kor. 60 fill. A gyülekezet progressiv adózás behozatalával az ez évi tavaszi egyh.-megyei gyűlés elé terjeszti be jóváhagyás végett új lelkészi díjlevelét. A *pályázat határideje 1926 márc. 30.* Az új lelkész mintegy 50 drb gyümölcsfa megváltására kötelezve leend. A lelkészi állás 1927 április 24-én foglalandó el. Pályázati kérvények Farkas István esperes Miskolc (Papszer-út 18.) küldendők.

Miskolc, 1926 márc. 4. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárosvatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 11. szám Sárospatak, 1926 március 14.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Tóth János*: Iskolaügyünk és a tanítóképző. — *M. J.*: A képezde visszavételéhez. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Iskolaügyünk és a tanítóképző.

A múltkoriban a nemzetgyűlésen, — nem tudjuk, hogyan történhetett, — de egy kevés szó esett kulturális kérdésekről is. A tanyai iskoláztatás ügyét tárgyaltak. Országunk egyetlen nőképviselője is hallatta ez alkalommal véleményét, elég határozottan, de annál kevesebb hozzáértéssel. Amit mondott, azért bizonyára egyest fog kapni pártjától és meg is érdemli, mert hiszen egy igazi nő eszményi felfogásának megtagadása árán tette meg párthű kijelentéseit. Azt mondta, hogy a felekezeti iskolákat nem szereti, mert egyoldalúan nevelnek.

Nem tudjuk, hogy a kedves elvtársnőnek saját tapasztalata-é ez, vagy csak a szociáldemokraták régi nótáját grammofonozta. Annyi bizonyos, hogy sejtelme sincs arról a szellemről, mely protestáns, közelebbről református iskoláink egész rendszerét áthatotta. A reformáció elveiből folyó nemes humanizmus, felekezeti türelem, előítéletektől mentes felfogás uralkodott mindig iskoláink falai közt. Sőt mostanában úgy érezzük és tapasztaljuk, hogy ezek az elvek túlontúl dédelgetettek s szinte követelőleg léptek előtérbe iskoláinkban az utóbbi időkben s a liberális gondolkozásnak meg nem érdemelt áldozatokat hoztunk vallási és egyházi életünk hátrányára. Válaszképen meg kell üzennünk a felszólaló „hon*anyának*," hogy a szociáldemokrácia közelmúlti s jelen politikai szereplése, valamint egyéb megnyilvánulásai még jobban ösztönöznek bennünket arra, hogy iskoláinkban eddigi nemzeti, vallási eszményeinknek fokozottabb és erőteljesebb körülbástyázását vegyük akcióba.

A múlt idők téves szellemének csábításaiból kiábrándultunk s ami hibát követtünk el iskolapolitikánkban, szánjuk-bánjuk; megkíséreljük jóvátenni.

És ezen a ponton átsiklik tekintetünk kerületünk most vajudó házi ügyére, a tanítóképezde sorsára.

Ki ne érezné e kérdésnek nemcsak kerületünk, hanem az egész egyetemes egyházra kiterjedő iskolapolitikai rendkivüli fontosságát? Külső és belső érdekek fűződnek hozzá. A külsőre, mely a felekezeti iskolák harca a támadó világi áramlatokkal szemben, fentebb mutattam rá. A belső érdek pedig, — melynek feltétele egyúttal biztosítéka a külső sikeres kimeneteléhez, — az, hogy a mi egyházi életünk megujhodásának egyik igen fontos feltétele *a vallásos lelkü, az egyházi munkát ismerő és szerető tanító.* Ha ezek tábora kivész, — már pedig kihalóban van, — a lelkipásztor, különösen falun, felőrlődik időnap előtt a rá váró küzdelemben. Mert ha a gyülekezetben a fentebbi követelménynek meg nem felelő tanító van, úgy nem csak az a baj, hogy munkatárs nélkül marad a lelkész, hanem ellenséget kap benne és előbbutóbb kezdődnek a végnélküli apró guerilla-csatározások, ad maiorem ecclesiae gloriam . . .

Az állami tanítóképezdéknek nem feladata, hogy a nekünk megfelelő anyagot termelje. Nekünk kell nevelnünk azt a lelkes gárdát, mely nemcsak átérzi, hanem büszkén és boldogan vállalja a missziót, mely egyháza külső és belső céljai megvalósításában reá vár.

Ne felejtsük el azt sem, hogy ránk nézve nemcsak az bir fontossággal, hogy saját iskoláinkban legyenek ilyen tanítók, hanem az is jól felfogott érdekünk, hogy az állami iskolák tanerői közé is elkeverődjenek közülök sokan, különösen ott, hol a múlt hibái folytán iskoláinkat átadva, az állammal kötött egyezség folytán bizonyos számu (sokszor csak papiron lévő) ref. vallású tanerőket is kötelesek kinevezni. Biztosabb garancia lenne számunkra, ha a mi neveltjeink reprezentálnák ott egyházunkat.

Jól tudom, hogy az elmondottakat mindnyájan érezzük. Azonban . . . és hic Rodus . . . a szőnyegen lévő vállalkozáshoz pénz is kell. Sajnálatunkra, nincs tájékoztatva kerületünk a tanítóképző átvételével kapcsolatosan felmerült újabb tervek és számítások felöl. Az eddig számításba vett és ismeretes összeget kerületünk aligha fogja birni. Hiszen az egyházközségek jó része mostani terheitől is szabadúlni akar. Alig lesi az alkalmat, hogy egy-egy lelkész-, vagy tanítóváltozás esetén a díjlevelek egy részét lealkudja.

Fájdalmas jelenség, hogy a főtiszt. püspök úr már megtett nagylelkű ajánlata nem mozdította meg a lelkeket se egyházi, se világi részről. Nincsenek követendő példák azok részéről, kiktől joggal várnánk. Pedig ma már az érzékenységek sértése nélkül beszélhetünk arról, hogy a jogakadémia elvesztése kisebb jelentőségű, mint a képezdéről való lemondás.

És végül is, az anyának joga van ugyan a haláltól meg nem menthető, elpusztult gyermeke felett sokáig keseregni, de bűn a méhében hordó új magzat sok áldással kecsegtető életére vésztbozó gondatlansággal ügyet sem vetni.

Tóth János.

A képezde visszavételéhez.

Súlyos döntés előtt áll tiszáninneni egyházkerületünk. Rendkivüli közgyülése márc. hó 18-án dönt a tanitóképezde visszavétele ügyében — a teherbirás szempontjából.

Mert a képezdét feltétlenül vissza kellene vennünk. A képezde olyan szükséges, mint a mindennapi kenyér. Sőt a képezde valóban kenyér, a bibliai, amelyet oszt az Ur és táplál, megelégit vele ezreket és ezreket! Szerepének ezzé kell válnia hiveink lelki élete formálásában. Az élet kenyerének nyujtása, őstűzhelyek épitése, az élő vizek kútfőinek feltárása nélkül nincs érdemleges, komoly és mély lelki élet. Vannak facér diplomák, gépiesen működő, szintelen élet- és világnézetü hivatalnokok és tengődő gyülekezetek. Nincs Isten népe, amely nő az Ő törvényeiben.

Azért eddig nem hallottunk véleményt, amely ne tartotta volna szükségesnek a képző visszavételét. De mindenkinek kell számolni a terhekkel.

Itt nehézzé teszi a helyzetet, hogy meglevő intézetek segélyezését lehetetlen abbahagyni. Az élő szervek levágása erőszaktétel volna.

Nyugodt körülmények közt átgondolhatnánk egész iskolapolitikankat. Micsoda intézetekre van feltétlenül egyházkerületünknek szüksége?

A felelet nem kétséges: 1. Lelkésznevelő; 2. Tanitónevelő; 3. Nőnevelő intézetre.

Lokálpatriotizmus az, amely ezt a világos tényállást elhomályositani igyekeznék.

De a mai helyzetben ki tudná ennek a belátásnak radikális következményeit levonni? Az ma lehetetlen.

Azért az eddigi terhek vállalása, az eddigi intézetek növekvő szükségeivel való számolás és a képezde egészen uj terheinek átvétele az, amiben megnyugtató, biztos, szilárd álláspontot kell találni.

A teherbirásnál uj nehézséget ismertünk meg. Azt t. i., hogy földbirtokosaink erősen igénybe vannak véve a helyi egyházközségek terheinek hordozásánál. 20—60 q buza évi adó fizetése nem ritka náluk.

A képezde átvételének terhe nagy. Dr. Trócsányi József, a főiskola gazd. választmányi elnöke gondos munkálatban tárja elénk a terheket. Az ő adatait nem lehet ide-oda tologatni. Az ő összegeivel számolni kell annak, aki nem akar fövenyre épiteni. Itt nyujtjuk a költségvetési tervezetet:

Költségvetési tervezet az 1926—27-ik évre

a sárospataki állami tanitóképezdének a tiszáninneni ref. egyházkerület által való visszavétele esetére.

I. ***Bevételek:***

1. Beirási mellékdíjak 150 növendéktől	45,000.000
2. Internátusi díjból (50% teljes díj, 20% féldíj, 30% ingyenes)	
a) 75 növendék á 400.000 K.	30,000.000
b) 30 „ á 200.000 K.	6,000.000
3. Állam fizetne internátusi díjat:	
a) 22 ingyenes növendékért á 400 000 K	8,800.000
b) 15 féldíjas növendékért á 200.000 K	3,000.000
4. Tanároktól s tanítóktól 1½% levonás nyugdíja	6,465.000
5. 4 iskolaszolgától bevétel 1½% levonás nyudíja	7.12.000
6. Állam hozzájárulása a tanárok s tanítók fizetéséhez	422,820.000
	522,797.000

Tápdíjbevételek:

7. 150 növendéktől természetbeniek vagy annak az ellenértéke (fejenként 100 kgr. 2-es liszt á 6000 K, 10 kgr. zsir á 32.000 K, 5 kgr. cukor á 14.000 K, 5 kgr. hüvelyes á 4000 K, összesen 1,010.000 K	151,500.000
8. 50% vagyis 75 teljes díjfizető á 1,300.000 K	97,500 000
9. 20% vagyis 30 féldíjas á 650.000 K	19,500.000
10. Állam 22 ingyenes növendékért á 1,300.000 K	28,600.000
11. Állam 15 féldíjas növendékért á 650.000 K	9,750.000
	306,850.000

Összes bevétel { 523,797.000 K.
306 850.000 K.

829,647.000 K.

II. ***Kiadások.***

1) *Dologi és vegyes kiadások.*

1. Világítás	20,000 000
2. Butorjavítás, ingók karbantartása	10 000.000
3. Mosatás	10,000.000
4. Tisztogatás	7.000.000
5. Épületfenntartás	30.000.000
6 Tanítók betegápolása	10.000.000
7. Tanügyi kiadások	10,000.000
8. Tűzifa vágással 18 vagon á 3,500.000 K	63,000.000
9. Tűzbiztositási díj	6,000.000
10. Vegyes szükségletek (lámpa, seprő eszközök)	5,000.000
11. Irodai szükségletek	7,000.000
12. Nyugdíjjárulék 10 tanszék után	44,880.000
13. „ 2 gyakorló isk. tanító után	5,304.009
14. Nyugdíjjárulék 4 iskolaszolga után	6,528.000
15. Felügyeleti és igazgatói költségek	6 000.000
16. Utiköltségek, napidíjak	3,000.000
17. Értesítő nyomása	3,000.000
18. Tanárok stb. fizetése után bélyegilleték	3,604.000
19. Tanárok, szolgák betegségi s gyógyszersegélyezése	17,000.000
20. Helyettesítési díjak (10 tornaóra s 10 egyéb óra	16.000.000
	283,316.000

2) *Személyi kiadások.*

21. A melléklet szerint 625,044.000

3) *Főiskolai tápintézetnek fizetendő:*

22. 150 növendékért á 3,000.000 K 450,000 000

Összes kiadás 1,358.360.000

Személyi kiadások. *(Részletezés).*

Tanszékek s egyébb alkalmazottak	Fiz. osztály	Csal. tagok száma	Törzsfizetés	Családi pótlék	Lakpénz
1. Igazgató és paedagogiai tanszék	VII. 1.	4	54,600.000	8,160.000	természetben
2. Magyar tanszék	IX. 1.	—	30,600.000	—	„
3. Magyar, német tanszék	VIII. 2.	2	36 600 000	4,080.000	5,772.000
4. Vallástani, történeti tanszék	IX. 2.	—	28 200 000	—	4,440.000
5. Mennyiségtani tanszék	VIII. 2.	3	36,600 000	6,120.000	5.772 000
6. Természetrajzi tanszék	VII 1.	3	54,600 000	6,120.000	7,104 000
7. Rajz és kézimunka tanszék	VIII 2.	2	36,600.000	4,080.000	5,772 000
8. Földrajzi, történeti tanszék	VIII 3.	1	34,200.000	2.040.000	5,772.000
9. Énektanári tanszék	IX. 1.	2	30 600.000	4,080.000	4,440.000
10. Zenetanári tanszék	IX. 3.	—	25,920.000	—	4,440.000
11. Gyakorló iskolai tanitó	VIII. 2.	2	36,600.000	4,080.000	5,772.000
12. „ „	IX. 3.	—	25,920.000	—	4,440.000
Összesen ...			431,040.000	38,760.000	53,724.000
13. Egy nevelő	IX. 3.	—	18,600.000	—	term.
14. Kertész (kezelő altiszti rang)		2	11,880 000	3,360.000	„
15. Egy kinevezett szolga		3	11.880.000	4,320.000	„
16. 3 havibéres szolga		9	35 640 000	12,960.000	2,880.000
Összesen ...			78,000.000	20,640.000	2,880.000

Összes kiadás	1,358 360.000 K
Összes bevétel	829 677.000 K
Hiány	528,713.000 K

Indokolás a tanitóképezde költségvetési tervezetéhez.

A költségvetési tervezet az 1925-évi julius egyházkerületi közgyülés 9-ik pontjába foglalt szerződési tervezet alapulvételével történt, amely szerint a tanárok és gyakorló iskolai tanitók fizetését s a családi pótlékát 90% erejéig az állam viseli, ugyanennek 10%-a, továbbá az egész lakbér, az összes dologi és egyéb kiadások pedig teljesen a tiszáninnenő ref. egyházkerület, mint fenntartó testület által viselendők.

A kölségvetési tervezet figyelemmel van arra, hogy az intézet legalább is a mai nivóján fenntartassék ugy, hogy a tanitóképezdének a ref. egyház kezelésébe való vétele semmiféleképen annak a visszaesését ne eredményezze s az intézet a növendékeknek ugyanazokat a kedvezményeket nyujtsa, amelyeket az állam ma is nyujt, mert a tanittatásnak a megdrágitása nagyon könnyen az intézet elnéptelenedésére vezetne. A dologi kiadások a mai tényleges kiadások alapján vétettek fel s olyan összegben, hogy azok semmiféle redukciót nem türhetnek el figyelemmel különösen a szerződés-tervezetnek arra a szigoru rendelkezésére, mely szerint az intézet összes felszerelésének a jó karban tartása az egyházkerületnek évenként ellenörzött kötelessége.

Részletes indokolás:

Ad. 1. A beszerzett információk szerint 150 növendékre lehet számitani. Ma ugyan csak 126 számára van férő hely, azonban a köztartásnak a tanitóképzőből a főiskolai tápintézetbe való áthelyezésével be lehet rendezni a felszabaduló helyiségeket bennlakásoknak, ami természetesen rendkivüli befektetéssel járna. Mindenütt tehát 150 növendékkel számol a költségvetés tervezet. Amennyiben ennél kevesebb növendék lenne, az semmi hátránnyal költségvetési szempontból nem járna, mert ugy is minden növendék ráfizetést jelent a fenntartó egyházkerületnek.

Tandij a tanitóképezdékben a beszerzett információk szerint sehol sincs. Sem a debreczeni, sem a nagykőrösi tanitóképezdék nem szednek sem tandijat, sem nyugdijintézeti járulékot, hanem különböző cimeken beirási mellékdijakat szednek, amelyek ma a tanitóképezdében 289.000 K-t tesznek ki fejenként, e helyett kerek összegben a beirási mellékdijak összege fejenként 300.000 K-ban vétetett fel. Ezek alól senki fel nem menthető. Beirási mellékdijak cimén a bevétel 45,000.000 K.

Ad 2. Ma az állami tanitóképezdeben az internátusi és köztartási dijat együtt fizetik. Minthogy azonban a köztartásnak a képezdéből való kivétele s a főiskolai tápintézetbe való áthelyezése terveztetik, azért most a díjakat kétfelé kell választani, már csak a világos számadások kedvéért is.

Az államnál az a szokás és ezzel egyelőre, épen az állammal való szerződési viszonyra való tekintettel nem igen lehet szakitani, hogy az internátusi kedvezmények százalék szerint akként oszlanak meg, hogy a növendékeknek 30 százaléka ingyenes, 20 százaléka féldijas és 50 százaléka teljes dijat fizető. Ezért a 150 növendéknek az 50 százaléka, vagyis 75 egy évre á 400.000 K teljes dijat fizet, 20 százaléka vagyis 30 növendék féldijat á 200.000 K, 30 százaléka pedig vagyis 45 növendék semmi internátusi dijat nem fizet.

Ad 3. A szerződési tervezet szerint az állam a római kath. és gör. kath. vallásu növendékeknek az összlétszám 50 százaléka erejéig ugyanazon kedvezményeket adja, mint más állami intézetekben, Ez azt jelenti, hogy ha a növendékeknek épen 50 százaléka kath. vallásu (amint, hogy rendesen ez az átlag), akkor az állam az ő részükre jutó ingyenes és féldijas helyeket megfizeti. E cimen vétetett fel, hogy 22 ingyenes és 15 féldijas helyért az állam megtéritést ad.

Ad 4. 5. A tanároknak s a tanitóknak az országos felekezeti nyugdijintézetbe való felvétele folytán utánuk a fenntartó tetemes nyugdijjárulékokat fizet, amiknek a részben fedezésére az állam a fizetés 3 százalékának a levonását engedi meg. Tekintve azonban, hogy maga az állam is csak 1·5 százalék nyugdijjárulékot szed a saját tanáraitól, ugyszintén az egyházkerület többi középiskolájában is csak 1·5 százalékot vonnak le e cimen, azért itt sem lehet a tanárokat s a tanítókat mostohább elbánásban részesiteni.

Ad 6. E tételben az állam 90 százalékos hozzájárulása van kimutatva a tanárok s tanítók fizetéséhez, miután a szükségleti oldalon a tanárok összes fizetése ki van mutatva.

Ad 7. A tápintézeti bevételeknél szintén az állami rendszerhez alkalmazkodunk, nevezetesen az állam nem ismer teljesen ingyenes ellátást, hanem bizonyos mennyiségü lisztet, zsirt stb-t követel be minden növendéktől. Minthogy az egyházkerületnek nincsenek alapitványai, amelyekből teljes ingyenességet nyujthatna s a főiskolai ingyenes tápintézeti helyek is a pénzbeli alapitványok devalvációja folytán annyira megcsökkentek, hogy azokból bizonyos számu helyeknek az átengedése csakis a theologus és gimnazista növendékek nem kivánatos megröviditésével lehetne, — azért ingyenes helyek a tanitóképezdében nem volnának. 150 növendék tehát annyi természetbeni járulékot, vagy annak pénzbeli értékét ezentul is tartozna befizetni, mint ahogy ma a tanitóképezdében dívik.

Ad 8. A tanitóképezdében ma elfogadott rendszer szerint a teljes dijat fizető növendékek még egy évre 1,700.000 K-t fizetnek internátusra és köztartásra együttesen. Minthogy 400.000 K internátusi díj cimén már fennebb számításba vétetett, azért ennek levonásával fejenként csak 1,300.000 K-t fizetnének a teljes díjt fizetők és 650.000 K-t a féldíjasok.

Ad 10., 11. Az állam ugyanoly módon járulna hozzá, mint fennebb a róm. kath. és gör. kath. növendékek ingyenes és féldíjas ellátásához.

Kiadások.

Ad 1—11. Az e cimeken felvett kiadások mind a mai állapotnak megfelelőleg vannak felvéve s már itt rá kell mutatni arra, hogy a diszes és komplikált kivitelü épület fenntartása aránylag hasonlíthatatlanul több kiadást fog kivánni, mint a főiskolai nagy épület fenntartása.

Ad 15—16. A felügyeleti s igazgatási költségek, útiköltségek s napdíjak a főiskolánál tapasztalt kiadásokhoz vannak arányositva.

Ad 18—19. A főiskolánál a tanárok a szolgálati szabályzat szerint azt a kedvezményt élvezik, hogy fizetési nyugtáik után a bélyegilletéket a főiskola viseli, továbbá őket ingyenes orvosi kezelésben és 50 százalékos gyógyszersegélyben részesiti. Ezeket a kedvezményeket, miután mindannyian az egyházkerület fennhatósága alatt állanak és egy helyben teljesitenek szolgálatot, okvetlenül ki kell terjeszteni a képezdei tanárokra, tanítókra s egyéb alkalmazottakra.

Ad 20. Helyettesitési dijak szüksége merül fel, mert külön tornatanári tanszék nem vétetett fel. Az állami tanitóképezdében sincs rendszeresített tornatanár s így a tornaórákat a főiskolai tornatanár, mint helyettes tarthatná meg. Ez heti 10 óra. De ezen kivül még órabeosztás vagy betegség miatt is mindig merülnek fel helyettesítendő órák.

Ad 21. A személyi kiadásoknál 10 tanszék és két gyakorló iskolai tanító van felvéve. Ma a tanszék száma 9, amiből 2 a képezde függő helyzete miatt betöltetlen, Debrecenben 10, Nagykőkösön 9 tanszék van, 10 ik tanszékül külön vallástanári tanszék vétetett fel, hogy a vallástanári tanszék vétetetett fel, hogy a vallástanítás ügye ne legyen függővé téve a gyakran változó hitoktatónak a személyétől. Miután a vallástanári órák nem foglalják le teljesen a köteles 18 óraszámot olyan tanszéket lehetne kombinálni, amelynél az illető vallástanár középiskolai tanéri oklevél birtokában más szakra is pl. németre vagy történetre is képesitve van. Külön van énektanár és egy zenetanár felvéve. Az állam is kimondta már elvileg a másik zenetanári állás szerzezését és csak az intézet függő helyzete miatt nem tölti azt be. Szükség volna erre az egyházi énektanítás intenzivebbé való tétele céljából is. 10 tanszék helyett lehetne esetleg csak 9 tanszéket szervezni, ami azonban kevés megtakaritást jelentene, mert a tanárok fizetésének 90 százalékát úgyis az állam viseli. Az a kérdés különben, hogy 10 tanszék szerveztessék-e vagy csak 9, az államtól is függ, t. i., hogy hajlandó-e 10 vagy csak esetleg 9 tanszékre fizetéskiegészitést adni. Van még az intézetben egy gazdasági szaktanári állás is, amelyet azonban a földmivelési miniszter dotál s ezt lehet lesz továbbra is kérni.

Gyakorló iskolai tanítói állás mindenütt 2 van szervezve s a mostani állapot, amikor csak egy van ideiglenes állapotnak tekintetik az állam részéről is.

A tanároknak s tanitóknak a fizetési osztályokba való besorozása az itteni állami tanitó képezde tényleges tanári és tanitói státusa alapján történt, ami miután különböző korúak vannak benne, normal statusnak tekinthető.

Az államnál ma 2 nevelői állás van. Minthogy ezek fizetéséhez az állam nem járul hozzá, azért csak egy nevelői állás vétetett fel.

Szükség van egy kertészi állásra altiszti fizetéssel a kertnek.

Négy iskolaszolga vétetett fel a mostani 5 helyett, mert a köztartás megszűnésével ennyi is el tudja látni az intézet takaritása körüli teendőket.

Ad 22. A bevételi oldal 7—11 tétele szerint az egyházkerület tápdíj cimén csak 1,06,850 000 K-t szedne be, mert 23 növendék, mint ingyenes, készpénzben semmit sem fizetne, 15 pedig csak féldíjat fizetne és különösen, mert átmenetileg —

mai állapothoz képest a növendékeknek az étkezését nem lehetne megdrágítani anélkül, hogy ez az intézet létszámának a rovására ne menne. Ennyiből azonban a növendékek étkezése nem kerül ki, mert a főiskolában az étkezés magasabb színvonalon áll, mint a képezdében s évente 8 q buzában, kereken 3 millió koronában van megállapítva. Minthogy pedig a főiskolában a képezdészek olcsóbb étkezhetése céljából nem lehet az étkezés nívóját leszállítani, mert elengedhetetlen követelmény a növendékeknek egészséges és elegendő mennyiségű tápszerrel való ellátása, azért a képezdenek kell a főiskolához alkalmazkodni és a tanítóképezde, illetve a fenntartó egyházkerület 150 növendék étkezésének az önköltségi árát, vagyis 450,000.000 K-t tartozik a főiskolai tápintézetnek megtéríteni. A 450,000.000 korona és 306,850 000 K közti különbség 143 150.000 korona. Ennyibe kerülne tehát a tanítóképzőbeli növendékek étkezésének az egyházkerületi támogatása és pedig ebből 39,650.000 K esik a 23 ingyenes és 15 féldíjasnak a kedvezményére, 103,500.000 K pedig annak a pótlására, hogy a növendékek a mostaninál kiadósabb, jobb élelmezést kapnának.

Meg kell jegyezni, hogy számítás tétetett abban az irányban is, hogy ha a képző növendékek számára továbbra is fenntartatnék az eddigi köztartás (külön gazdasszonnyal, főzőnővel és cselédséggel) és fenntartatnék az élelmezésnek a főiskolai tápintézeti kosztnál alacsonyabb nívója, ez nem jelentene az egyházkerület számára megtakarítást, sőt az egyházkerületnek ez 50,000.000 K-val kerülne több kiadásba. Tehát a képző-növendékeknek a főiskolai tápintézetbe való áthozatala egyfelől az ő kosztjukat tenné jobbá, másfelől pedig az egyházkerületnek végeredményben ez 50,000.000 K megtakarítást jelentene.

A bevételek és kiadások összesítése szerint 538,713.000 K hiány mutatkozik, aminek a fedezéséről az egyházkerületnek gondoskodni kellene.

Ez a hiány az első két évben oly mértékben csökkenne, amilyen mértékben az állam itthagyná a más felekezetü tanárait s azok fizetését teljes mértékben a szerződés szerint viselné, továbbá csökkenthető volna a hiány, ha az egyházkerüiet ideiglenesen egy tanszéket és egy gyakorló-iskolai tanítói állást nem töltene be.

Viszont számolni kell esetleg már az első évben a fizetéseknek és a lakbéreknek az emelkedésével is, amire nézve természetesen ezidőszerint semmiféle pontos számadat nem állhat rendelkezésre.

Rendkivüli kiadások.

Az első évben még rendkivüli kiadásokkal is kell számolni. Az épületek általában rossz karban vannak. A nagyépület szerencsétlen elhibázott cifra tetőszerkezete állandó sulyos karbantartási terhet fog jelenteni s különösen ma a függő helyzet miatt a szó szoros értelmében el van hanyagolva. Esőzés alkalmával a cseréptető legalább száz helyen csorog és több helyen már plafon beázás fordult elő és falrészek-faldiszek omladoznak. Szükség volna az épület egy jórészén a cserép lerakására, részben kimeszelésére, a csatornák rendbehozatalára. A tetőnek s a falaknak gyökeres rendbehozatala Farkas Ferenc építőmester szakvéleménye szerint 100 millió K-ba kerülne. A mosókonyha és gazdasági raktár-épület zsindelyteteje és padlása teljesen rossz s az összes helyiségekbe eső alkalmával beömlik a viz. Elodázhatatlan szükség a tető kicserélése, ami 50 millió K-ba kerül. Teljesen rossz a villanymotor, amely a házi vizvezetékbe és a vizöblitéses klosetekhez a vizet felnyomja. Egy uj motor 40 millió K-ba kerül. Teljesen rossz és eldugult a szennyvizlevezető csatorna, amely a Vay-utcán és az iskolakerten keresztül vezet a Bába-gödörbe. Ennek a rendbehozatala 50 millió K ba kerülne. Be kellene szerezni 60 uj ágyat s 30 uj szekrényt, aminek az ára 60 millió korona. Mindezeknek a rendkivüli kiadásoknak az összege 300 millió K-t tesz ki, amiből legfeljebb az agyak és szekrények beszerzését lehet elodázni. *M. J.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Halálozás.** Nagy gyász érte a nagyhirű tarpai gyülekezetet. Ifjú lelkésze: *Mándy Menyhért* febr. 24 én rövid szenvedés után élete 35 ik évében visszaadta lelkét Teremtőjének. A megboldogult főiskolánknak volt jó törekvésű hallgatója; lelkesedéssel választotta meg lelkészenek a nagy tarpai gyülekezet, amelynek élén mindig markáns személyiségek álltak. Ezen a helyen működött ifjúi hévvel, amíg Isten magához szólitotta. Legyen emléke áldott!

— **A nemzetgyűlés** pénzügyi bizottsága márc. 9—10 én tárgyalta a *vallás- és közoktatásügyi* tárca költségvetését. Ötffy I. az alsópapság anyagi helyzetének rendezését, a korpótlék kérdésének megoldását sürgette, amire gr. Klebelsberg miniszter kijelentette, hogy a helyzetet enyhíti az, hogy a lelkészek kongruája a kezdő fizetésnél 100% ig van valorizálva, mig az áll. tisztviselőknél még a kezdő fizetést sem valorizálták 100%-ig. Közoktatásügyi politikájának egyik törekvése a magyar tömegek értelmi szinvonalának emelése, a másik pedig 3000—4000 egészen elsőrendű szakember képzése, hogy intézményeink élén oly emberek álljanak, akik megütik a mértéket. A községi és felekezeti iskolákat továbbra is meg akarja hagyni s a rendelkezésére álló összeget új intézmények, új iskolák, új osztályok nyitására felhasználni, hogy az iskolázatlan gyermekek szama egyre csökkenjen. A polgári iskolát népiskolai typusnak akarja meghagyni. Nincs szükségünk a gyöngén képzett jogászok ezreire és nincs szükség felekezeti jogakadémiákra. Az egyetemeken tanárképző-intézet akar létesíteni Debrecenben, Pécsett és Szegeden s a filozofiai kar csekély népességét nagyarányú ösztöndíjakkal emelni. A vallásalap bevételének legnagyobb részét kath. egyházi építkezésekre és tatarozásokra fordítják, a protestánsoknál pedig a költségvetésbe fölvett mintegy 1 és félmillió pengőnyi összegből engedélyeznek segélyeket. — A bizottság záróhatározatában kívánatosnak mondotta, hogy az alsópapság anyagi helyzetének végleges rendezését célzó lelkészi korpótlék, mely törvényileg van biztosítva, a költségvetésbe mielőbb beállíttassék.

— **Debrecenből.** A debreceni *ref. tanárság és tanitóság* képviselői fölkérték gr. Degenfeld Józsefet és dr. Baltazár Dezsőt, mint az egyetemes ref. konvent elnökeit, hogy vezessenek sürgős küldöttséget a kormányzóhoz és kérjék egyenesen az államfő beavatkozását a még mindig elmaradt ref. tisztviselői fizetésrendezés végrehajtása végett. Baltazár püspök a kérelem teljesitését a legnagyobb készséggel megigérte. — A debreceni ref. egyházközség presbiteriuma elhatározta, hogy a *Dóczy-intézetet*, mely a polgári leányiskola befogadására már-már elégtelen, az utcai frontnak egy emelettel való fölemelésével fogja kibővíteni. — A *zsinat* f. év tavaszára tervezett egybehivása, mint a debreceni egyházilapok egybehangzólag jelentik, ezévben elmarad. — A theol. tanárok *konferenciája* márc. 30-án lesz Debrecenben. — A M. Tud. Akadémia I. osztálya *dr. Mitrovics Gyula* debreceni egyet. tanárt levelező tagnak ajánlotta.

— **Miskolcról.** A Kossuth-utcai templom perselyének feltörőjét a rendőrség két kiskorú fiú, egy IV ik polgárista és egy kifutófiú személyében elfogta. — A Kálvin-Szövetség III. körzetének márc. 7-én a vármegyeház nagytermében tartott népes ünnepélyén Enyedy Andor lelkész imája után Somogyi Pál zilizi lelkész tartott a prófétai lélekről előadást; ének- és zeneszámok emelték az ünnepély szinvonalát.

— **Alsóborsodi lelkészek!** Az e. m. lelkészértekezlet által kitűzött 2 pályatétel (újévi egyh. beszéd és a szekták elleni védekezés) beadási határideje a f. hó vége. Idegen kézzel irott s jeligés levéllel ellátott pályamunkák alulirotthoz küldendők. Cserépfalu, 1926. márc. 9. *Pósa Péter* ért. elnök.

— **Az Út.** A dr. Ravasz László által a lelkészek, tanárok, tanítók és általában nevelői munkával foglalkozó egyének részére alapított s a VIII-ik évfolyamába lépő „Az Út" című havonként megjelenő folyóirat, melynek jelenlegi szerkesztői dr. Makkai Sándor, dr. Tavaszy Sándor és dr. Imre Lajos ref. theol. tanárok, előfizetést hirdet. Előfizetési díja külföldre egy évre 240 lei. Előfizetni lehet a Studium könyvkereskedő cég avagy Berecky Albert péceli lelkész útján, ahol, mint főbizományosoknál „Az Út" könyvei is kaphatók. Ilyenek: dr. Ravasz Lászlótól: Az emberélet útjának felén című műve. Ára 160 lei. Dr. Makkai Sándortól: Zörgessetek stb. Ára 180 lei. Dr. Tavaszy Sándortól: Világnézeti kérdések. Ára 120 lei. Dr. Bartók Györgytől: Kant című mű, ára 90 lei. Vásárhelyi Jánostól: Bizonyságtétel, ára 200 lei.

— **Az adventisták** működését *Miskolcon* a rendőrség felfüggesztette, egyrészt azért, mert papjaik minden előzetes theologiai készültség nélkül tartanak istentiszteleteket, másrészt a gyülekezetet állandóan kommunista-gyanús elemek látogatják s végül az egész gyülekezet külföldi irányítás alatt áll, ami azt a gyanút kelti fel, hogy az adventista gyülekezet nemzeti szempontból káros irányban neveli tagjait. Kívánatos lenne, ha a belügyminiszter az egész országra kiterjedőleg intézkednék ez ügyben.

A sajtó feladata Magyarország feltámasztásában cim alatt márc. 10-én tartott előadásában *Hegedüs Lóránt* a külföld helyes informálása, jóakaratának megszerzése tekintetében elsőrendűnek tartja az egyházak közreműködését. A kath. egyháznak bele kell kapcsolódnia az egyházi jogba és a pápa hatalmába; nekünk, protestánsoknak, Anglia és Amerika protestáns közvéleményébe, a zsidóknak a külföldre ment zsidóság tőkéibe és sajtójába. (Vázsonyi és társai, ugy látjuk, sikerrel dolgoznak ezen.)

— **Külföldi lapokból.** A *Reformierte Kirchenzeitung* 10-ik száma a Hongaarsche Heraut alapján részletesen ismerteti a spataki főiskola könyvtárából kikölcsönzött Comenius-művek ügyét és Hresja cseh tanár felszólalásával szemben, aki tagadja, hogy a cseh Akadémia eljárásában mala fides forogna fenn, a szerkesztő érthetetlennek találja, hogy mi szükség volt e könyvek visszaadása tárgyában a cseh kormánynak a magyar kormánnyal tárgyalnia? miért kellett a visszaküldést a magyar kormány által teljesítendő föltételekhez kötni, holott a spataki ref. főiskola nem állami intézet? szóval miért nem lehett azokat az első felszólításra azonnal visszaküldeni? — A genfi *Semaine Religieuse* 10-ik száma dr. Rácz Lajos tollából, a lefolyt hálaünnepélyek alkalmából hosszabb cikkben ismerteti a magyar prot. lelkészek gályákra való elitéltetését és kiszabadúlását.

HIVATALOS RÉSZ.

126—1926. **Körlevél.**

I.

Az összes kerületbeli lelkésztársakhoz.

A Budapesten (VII. Wesselényi ucca 52. sz.) gróf Ráday Gedeon ny. belügyminiszter elnöklete alatt működő „Bethlen Gábor Szövetség" „Bethlen Ház" létesítését határozta el. Célja a Szövetségnek, hogy ebbe a házba, már a jövő iskolai évtől kezdődően, azokat a vidéki tanulókat helyezze el, akik egyetemi és főiskolai tanulmányaikat a fővárosban folytatják.

A m. kir. Pénzügyminiszter ur 128.942—IX. 1925. szám alatt kelt rendeletével engedélyt adott arra, hogy nevezett Szövetség a Bethlen Ház-alap javára tárgysorsjátékot rendezzen. Mivel a fentebb említett cél csak úgy érhető el, ha annak protestáns szempontból elsőrendűen fontos voltára s ép ezért a sorsjegyek vásárlására egyházunk híveinek figyelme felhivatik, arra kérem lelkésztestvéreimet, hogy a Szövetséget céljainak elérésében hathatós közreműködésükkel támogassák.

II.

A noszvaji, rakacaszendi (Tornaszentjakab-Debréte), szalonnai és vizsolyi lelkésztársakat, *felelősség terhe alatt* felhívom, hogy adósegélynyugtájokat az egyházkerületi pénztárba, az elszámolás megejthetése végett *azonnal* beküldjék.

Miskolc, 1926 márc. 7. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 12. szám Sárospatak, 1926 március 21.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Pósa Péter*: A rest bíróról való példázat és lelkészi korpótlékunk. — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Vége köv.) — *M. J*: Egyházkerületi rendkivüli közgyűlés. — *H. I.*: Könyvismertetés. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A rest bíróról való példázat és lelkészi korpótlékunk.

Aki e címet olvassa, csodálkozással kérdezi: hogy kerül ez a kettő össze? De majd kiderül, ha átolvassa e néhány igénytelen sort!...

Egyházi jellegű összejöveteleink: konferenciák, értekezletek és hivatalos közgyűlések rendjén állandóan szerepelnek prot. egyházaink sérelmei, amik — főleg anyagi téren — olyan fenyegető méreteket öltöttek már, hogy szinte a romlás örvénye nyílik meg a jövőbe néző lelkünk előtt. Különösen az iskola-fenntartás terhei nyomják agyon nehéz sulyukkal egyházainkat, melyeknek háztartási egyensulyát végképen megzavarták a bevételi források megapadása (tandíjkárpótló, adócsökkentési segélyek megszünése, helyesebben szinte nullára redukált összege) és az új terhek mértéken felüli kirovásai (tanítói fizetések, nyugdíjjárulékok). A szó szóros értelmében agyon nyomott egyházaink csak napról-napra tengődnek s ilyen állapotban az idők követelményeinek s magas rendeltetésüknek képtelenek megfelelni. Csak példának említem fel, hogy az én egyházközségem tagjai — tisztán személyi járandóságok címén — a fenti okok miatt a múlt évben 34 millió K többletet voltak kénytelenek kiizzadni, ami azt jelenti, hogy a csecsemőket is beszámítva fejenként 17.000 K ilynémű terhet viseltek. Ebben még nincsenek benne az iskolai dologi kiadások, ez csak a tanerők fizetéséből származó teher!

Most ugyan e tekintetben egy biztató pillantást vetett felénk is — úgy nagy általánosságban — a nagyszabású kultur-programmot adó kultuszminiszter úr, aki az érdekünkben sokat fáradozó s hálánkat érdemlő Barabás Samu képviselő sürgetésére azt a kijelentést tette, hogy olyan községekben, ahol tisztán felekezeti iskola van, módot fog találni arra, hogy az iskolafenntartás terheiből a politikai község is kivegye a részét. Alig valami ez, mert hiszen ahol pl. tisztán ref. iskola van, ott a lakosság is majdnem tiszta ref., — néhány zsidót és beköltözött, vékonypénzű iparost kivéve ismét csak a ref. lakosság nyakában marad a teher, — éppen csak nem egyházi adó alakjában.

De még ezt a nagyon keveset is örömmel üdvözöljük, mint parányi könnyítést a kulturterhek alatt megroppanó egyházainkon; — csak aztán a biztatás ne maradjon puszta hang!

Pedig — ha őszinték vagyunk — a tapasztaltak nyomán ettől lehet tartanunk! Mert ugyancsak a kultuszminiszter úr még a múlt év november havában ígérte, hogy „a papság korpótlékát fel fogja emelni," — amit Bartha László esperes barátom a „Lelkészegyesület"-ben akként igazított helyre, hogy talán valamelyes valorizacióval folyósítani fog, mivel korpótlékaink csak a törvénykönyvben vannak meg, de a valóságban sehol sincsenek!

A törvényszerű javadalomnak ez az önkényes megvonása éppen azokat a lelkészeket sújtja legjobban, akik hivatali és életidejük jó részét eltöltve s munkabirásuk tömjénét elégetve a gyermek-neveltetés nem apadó terheit gondszántotta arccal s állandó izgalomban tartott lélekkel viselni kénytelenek. Mi lesz holnap?... Bartha Lászlóval ezt kérdezzük mindnyájan, ha ennek a mulaszthatatlanul legszentebb kötelességnek a teljesítése közben eladósodunk s a drága kölcsönök kamatait és törlesztési részleteit is fizetnünk kell!? Ez a harcmezőn való hősi halál, csakhogy erről senki meg nem emlékezik.

Reménységgel biztatónak tartom a Bartha László által ajánlott módot, csak egy kissé szélesíteni szeretném az útat.

Teljes bizalommal s mély tisztelettel kérjük fel püspök és főgondnok urainkat, valamint a nemzetgyűlés lelkészi jellegű és egyházi tisztségeket betöltő tagjait, hogy közösen, egyesült erővel addig kopogtassanak az ajtón, amig csak megnyilik! Több száz lelkész kérése csendül össze ebben az erőtelen szóban s több száz testvér reménysége erős abban, hogy ilyen zörgetések után lehetetlen annak az ajtónak fel nem nyilnia.

Itt jön aztán a Lukács 18. $_{1-8}$-ban található példázat, amelyben Urunk azt tanítja, hogy a rest bíró is, noha „nem akará egy ideig, de azután azt mondá magában: . . . mindazáltal mivelhogy terhemre van ez az özvegyasszony, megszabadítom őt, hogy szüntelen reám járván ne gyötörjön engem."

Az az igazságot kérő szegény özvegyasszony most mi vagyunk: magyar ref. lelkipásztorok, akik szintén nem valami lehetetlen dolgot kivánunk, csak igazságunkat kérjük, amit a bírónak törvé-

nyes kötelessége szolgáltatni, még ha semmi könyörületet nem érez is a panaszos özvegy iránt, ha a jézusi szeretet átérzésétől teljesen távol állana is.

A mi szavunk, még ha százan egyesítjük is, a mélységből hangzik és így erőtelen a biró ajtajának megnyitására; — ezért kérjük az erőseket mély tisztelettel és reménykedő szívünk hozzánk illő alázatosságával a bírónál való „szüntelen járásra."

Ha csapni valóan rossz irásmagyarázó hirébe kerülök is, meg kellett e pár sort írnom, mert a lélek kényszeritett reá.

Ehez még csak annyit kivánok fűzni, hogy cseh uralom alatt lévő lelkésztársaink a következő államsegélyeket kapják: a) kongrua; b) korpótlék; c) családi pótlék; (ez a három a régi törvényszerint); d) ruhasegély a családfő részére 1000 csK, családtagoknak 400—400 csK; e) drágasági segély havi 405 csK; f) remunerációs segély évi 200 csK. — Nemrégiben a megszállott felvidéken járván, az ott nyert pontos adatokból könnyü volt kiszámitanom, hogy 20 évi szolgálati idővel, s 4 családtaggal biró lelkész atyánkfia — a 408 csK kongruával együtt — 12.800 csK, vagyis (magyar pénzben) 26 milliónál több évi segélyt élvez attól a cseh-szlovák respublikától, amely a magyar ref. lelkészeket megbizhatatlan elemnek tartja s uralma legnagyobb ellenségeinek tekinti. Tőlünk, csonkamagyarországi ref. lelkészektől pedig még mindig beutazási engedélyt kiván, de az érette hozzáfordulóknak azt soha meg nem adja.

Ezzel szemben a magyar állam folyósitja a kongruát, hálával ismerjük el, hogy valorizálva és a családi pótlékot a f. költségvetési év elejétől a köztiszviselőkéhez hasonlóan. A szintén törvényes alappal biró korpótlékról azonban, — ami pedig a legigazságosabb javadalom, egyszerüen hallgat és hallgat!

Vajjon meddig hallgat? a meddig a szegény özvegy szüntelen való járását meg nem unja s be nem látja, hogy ez az egész ügy háromnegyedmillió aranykoronával megnyugtató módon elintézhető. Pénzügyi akadályai az elintézésnek — a Smith Jeremiás ur jelentéseit ismerve — nem lehetnek. A megoldást, az igazság kiszolgáltatását tehát csakis a mostoha gyermeki viszony hátráltathatja!

Pósa Péter.

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

(Folytatás.)

22. ***Ujvári János.*** 1656 július 3-án subscribált. (Azelőtt kevés ideig Debrecenben tanúlt.) 1674-ben fej- és jószágvesztésre itéltetett. Börtönben kínozták: Lipótváron 1 évig, honnan Nápolyba hurcolták, hol eladták 50 drb aranyért evezőrabszolgának. De Ruyter admirális szabadította ki 1676. febr. 11-én. Hazatérvén, Mezőörsön folytatta lelkipásztori hivatalát 1682 ben. 1694—1698-ig tápi lelkész volt[1]

A pozsonyi vértörvényszék elé idézett ref. lelkipásztorok közűl még kettőt emlitek itt meg, akik szintén Sárospatakon tanúltak. Ezek: 1. *Bátorkeszi János*, aki 1665. aug. 30-án subscribált. [Nem azonos a Debrecenben 1645 nov. 2-án s az 1657-ben subscribált hasonnevű diákokkal.] Csécsi ezt jegyezte föl róla: „*Rector Komaromienses inde promotus ad Acad. Redux fit horrendus Apostata, sed cito male periit.*" (Registr. 33. l.) Igen félénk természetű ember volt. 1674-ben megidéztetvén Pozsonyba, Rácz Károly szerint „annyira elfogta a világi kitüntetés és dicsőség vágya," hogy r. katholikussá lett, sőt könyvet is irt Szőlőgerezd cimmel a protestánsok ellen, ami miatt szörnyű lelkiismeretbeli vád gyötörte s mikor tifuszba esett, kinjában nyelvét és kezeit harapdálta, miközben ezt kiáltotta: „Nem illik, hogy oly nyelv és kezek, melyek Istent szóval és irásban káromolták; büntetlenül szálljanak a koporsóba." Lelki s testi kínok közt halt meg Csepregen. — 2. *Beregszászi János*, István testvére. Sárospatakon 1651 máj. 4-én subscribált. [Nem azonos azzal, aki 1631 aug. 2-án Debrecenben subscribált.] Csécsi csak annyit tud róla, hogy „*Elment Debrecenbe kollegaságot keresni.*" (Reg. 28. l.) Szalóci lelkész volt, mikor 1674-ben Pozsonyba idéztetett. Térítvényt nem adott, állhatatos volt, de sulyos betegségbe esvén, kórházba vitték. Felüdülvén, Rácz K. szerint Pozsonyból megszabadult. További sorsa ismeretlen.

(Vége köv.) *Harsányi István.*

Egyházkerületi rendkivüli közgyűlés.

— Miskolc, 1926 márc. 18. —

Egyházkerületünk utóbbi éveinek egyik legnagyobb horderejű kérdése: a tanitóképző intézet visszavétele kényszerítette rendkivüli közgyűlés tartására egyházkerületünket. Több aggodalommal, mint reménységgel jelentünk meg. Az a költségvetési tervezet, amelynek kimutatása szerint 528 millió korona évi teher vállalása vár egyházkerületünkre a képezde címén, azok előtt, akik ismerik egyházközségeink teherbíró képességét, aggasztóan súlyosan súlyos helyzetet tárt fel. Azonkívül számos bizonytalansággal van tele gyülekezeteink anyagi élete. Egyéb bajok is vannak, amelyeket — majd máskor, egyenként elő kell vennünk, — a képezde

[1] A várfogságot s illetőleg gályarabságot szenvedett lelkészek és tanítók közül *Debrecenben* tanult 13, akik közül 6 felsőbb tanulmányait *Sárospatakon* folytatta és fejezte be. *S. Szabó József* „A debr. koll. tanárai és kiválóbb növendékei 1549—1925," c. legujabb könyvében a XVII. századi diákok között 16 gályarablelkészt említ, azonban ezek közül három: *Kaposi István, Miskolczi Mihály és Bátorkeszi István nem azonos a hasonnevü gályarabokkal.* (Lásd névsoromban 2. 3. 5. sz. Csécsi följegyzései ezt kétségtelenné teszik.) *Alistali Istvánt* tollhibából jelzi gályarabnak, mert *Alistali K. György* szenvedett várfogságot és gályarabságot. Viszont, szerintem, *Komáromi István* a gályarablelkészek közé veendő, aki azonos lehet azzal a hasonnevü debr. diákkal, aki 1649 szept. 2-án subscribált. (1625-ben született). Még két hasonnevü ifju subscribált Debrecenben, az egyik 1640 szept. 19-én, a másik 1660-ban. A gályarab, szerintem, ez utóbbi kettővel nem azonos. *Pápán* is subscribált 1652 és 1656 között egy ilyen nevü ifju.

Megemlitem még, hogy *Szentmiklósi János*, aki a lipótvári börtönből, mint elaggott ember szabadult meg, talán azonos lehet azzal a hasonnevü debr. diákkal, aki 1638 márc. 1-én subscribált, ámbár akkor már — ha 1604-ben született (Rácz K.) — 34 éves lett volna, ami bizony már magas kor a subscribáláshoz! — *Tolnai Istvánról*, aki a pozsonyi börtönből szabadult ki, nem lehet megállapitani, hogy azonos-e ama hasonnevü ifjak valamelyikével, akik közül egyik 1638-ban, másik 1641-ben, harmadik 1649-ben subscribált Debrecenben. Sokkal valószinübb, hogy azzal a Tolnai Istvánnal azonos, aki a pápai ref. collegiumban 1652 és 1656 közt subscribált. Mint veszprémmegyei lelkészről bizonyosan vannak adatok a dunántuli egyházker. levéltárában.

ügyének mérlegelésénél. S így nem csoda, ha semmi sem ömlött el a közgyűlés hangulatán az alkotni kész lélek drága röpüléséből, mennyei szárnyalásából, egeket verő hitéből és mindeneket megujító remenységéből. Csak a súlyokat, a nehézségeket éreztük. S a határozat is a nagy ügyben az újabb mérlegelés, ismételt, folytatólagos tárgyalás kimondása lett.

A közgyűlést Révész Kálmán dr. püspökünk férfias lendületű imádságával kezdette meg és Dókus Ernő főgondnok komoly, bensőséges szavai nyitottak meg.

A képezde ügyét Janka Károly főjegyző előadásában tárgyalta a közgyűlés. Miután az elnökség jelentette, hogy a pénzügyminiszterium csak 5 évig vállalja a tanári fizetésekhez a 90 %-os hozzájárulást; teljesen bizonytalan a tanuló ifjúság élelmezési segélye s tisztázatlan a képezde hatalmas épületének jókarba helyezése, a közgyűlés nem mondhatott ki egyebet, minthogy e pontokra vonatkozólag a tárgyalás folytatására kéri fel az elnökéget.

Előttünk eredmény az is, hogy ujabb időt nyertünk. Használjuk fel azt. Tegyük egyetemes kérdéssé a képezde ügyét. A felelősség rajta van mindannyiunkon.

A közgyűlés többi tárgyai nem tudtak élénkebb érdeklődést kelteni. Jórészben jelentések is voltak. A tűzbiztosítás kérdésénél látszott fellángolni valami heve a vitának. A belkörű biztosítás hívei nevében szállt fel egy röppentyü. El kell ismerni, hogy hiába. Akik új útak abbahagyására akarják rábírni a kerületet, nagy, alapos munkálatokkal jőjjenek elő, helytálló számítással, beszerzett adatokkal és már megnyert, meggyőzött lelkekkel. Különben minden új gondolat erőtelenül hanyatlik alá s a biztosítási intézetek továbbra is könnyen a nyeregben maradnak. Itt is ki kell használni a gondos előkészítésre a nyert időt. Más kerületeknél is van ennek a kérdésnek specialistája, a most nyert 10 év növelje hozzáértésben, mindennemű súlyban naggyá a mi kerületi specialistánkat is.

A főiskolai igazgató-tanács előterjesztései elfogadtattak. Igy: az 1924—25-ik évi számadás, Szoboszlay Gyula alapítványa, a főiskolai pótköltségvetés, a gályarab diákok emléktáblája felállításának terve, Györgytarlóra nézve a hasznosítási előterjesztés, a theol. tanárok státusrendezése, a főiskolai tisztviselők státusrendezése, dr. Gerőcz Kálmán és dr. Szabó Sándor ny. jogtanárok fizetési ügye, az egységes tankönyvkiadási szerződés, Bernáth Aladár alapítványa, a nyomda beruházásai. *M. J.*

KÖNYVISMERTETÉS.

Forgács Gyula: A belmisszió és cura pastoralis kézikönyve. Átnézték: *Dr. Kenessey Béla* és *Kiss Ferenc.* (Ref. Egyházi Könyvtár XIV. k.) Pápa, 1925. Nagy 8r. 832. l. Ára 300.000 K.

A ref. paróchiális könyvtár egy hatalmas, új kötettel: Forgács Gyula sárospataki lelkész és th. magántanár fenti című, nagyértékű könyvével gazdagodott. E várva-várt mű megjelenése ref. theol. irodalmunkban igen jelentős esemény. Régóta éreztük hiányát. Az a sok bizonytalanság, amely a múlt század nyolcvanas éveitől nálunk is megindult belmissziói munkásság mezőin jó ideig tapasztalható volt, nagyrészben bizony még ma is megvan s éppen ez a nagy irodalmi tájékozottsággal s gazdag, személyes tapasztalattal megírt jeles munka lesz hivatva arra, hogy a ref. lelkészeknek a szükséges tájékoztatásokat, irányelveket minden irányban megadja. A parochialis könyvtárbizottság e mű megírására alkalmasabb egyént, keresvén-keresve sem találhatott volna Forgács Gyulánál.

A nagy mű két könyvből áll. Az első a belmisszióit, a második a cura pastoralist tárgyalja. A belmisszió tárgyalása azonban, a dolog természete szerint is, sokkal részletesebb, terjedelmesebb, mint a második könyvé, amely az egész műnek csupán $^1/_5$ része. Az első könyv előbb a missziót általában tárgyalja, majd áttér a belmisszió történetének áttekintésére, munkájának: az evangélizálásnak, védő, ápoló és mentő munkájának tárgyalására, a létért való küzdelmeire, azután az egyházias és hazafias érzület szolgálatában való szerepére, munkaerők szerzésére és képzésére s végül a szervező munkára. Ez az első könyv sok szakaszában kimerítő részletességgel tárgyalja az egyes kérdéseket és belmissziói intézményeket, s az utóbbiak ismertetésénél, itt-ott az alapszabályokat is közli. Előadása mindenütt világos, magyaros, erős evangyéliomi szellemtől áthatott. Érdeme az is, hogy kritikával dolgozik, továbbá, hogy az egyes részekhez a vonatkozó szakirodalomról bő tájékoztatást nyújt, úgy hogy aki valamely kérdéssel még részletesebben, szakszerűen óhajt foglalkozni, legott megtalálja a forrásutalásokat. Hogy a magyar ref. lelkésznek a belmissziói munkásság tágas mezőin tenyésző áldásos tevékenységek és intézmények közül, melyeket ajánlatos, lehet és kell is, a mi magyar népünk lelkületét, nemzeti sajátságait véve figyelembe, egyházközségeinkbe átültetni, megvalósítani: azt az egyetemes konvent és az egyházkerületek bölcsesége részletesen megfogja állapítani úgy a városi, mint a falusi egyházközségekre nézve. A munkamezőn természetesen minden a lelkipásztor egyéniségétől, lelkesedésétől, buzgalmától, kitartásától, odaadásától függ, amint ezt a szerző is kiemeli.

A második sokkal rövidebb könyv: a cura pastoralis, különös tekintettel a magyar ref. lelkész belmissziói tevékenységére, lendületes bevezetés után gyönyörű képben tárja elénk a lelkipásztori eszményt, a lelkipásztor egyéniségét és magánéletét, majd áttér a cura pastoralis gyakorlati elveinek, a gyülekezetnek, a lelkipásztor munkatársainak, a templomnak, a szertartásoknak tárgyalására. Azután beszél a gyermekek és serdülők lelkigondozásáról, a hívek látogatásáról, amely kötelesség a központi helyet foglalja el a lelkipásztori hivatás missziói munkájában. Tárgyalja ezek után a többi ker. felekezeteket, a szektákat, az át- és kitérők gondozását s végül szól a lelkipásztor kisértéseiről és jutalmáról. Ez a második könyv is kiváló szakszerűséggel s gazdag tapasztalatok értékesítésével, szép magyaros stilusban van megírva. Hogy a lelkigondozásról szóló második könyv sokkal rövidebb, mint amilyennek lennie kellene, annak nyilván az lehet az

oka, hogy szerzőnek e művét, a 16-ik ív után (eddig már 1917-ben ki volt nyomva), a könyvtárbizottság fölszólítására, össze kellett vonnia, meg kellett rövidítenie. Talán ez lehet az oka annak, hogy pl. a haldoklók, továbbá a halálraitéltek, kivégzendők lelkigondozásáról szóló szakaszok hányzanak a jeles kézikönyvből; vagy pl. ott, ahol az elhagyatott szegények, árvák és betegek gondozásáról van szó, meg lehetett volna említeni, hogy ez ügyben a tiszáninneni egyházkerület is megalkotta 1908-ban a maga szabályrendeletét (őszi gy. jkv. 71. p.), valamint azt is, hogy az egyházi tisztviselők részére is részletes utasítást készített a vegyes házasságok dolgaiban. A belmissziót megelőző magyarországi prot. szeretetmunkák nyomai között méltó helyet foglalhatnának a supplicatió és legatio intézménye, a 2—3 éves tanítóság (rektorság), továbbá az 1562—3-iki tarcal-tordai hitvallás hatása alatt néhol (pl. Göncön) életbe is léptetett amaz eljárás, hogy az egyházközség jövedelmének egy negyedrésze egyházi hivatalra készülő tanulók segélyezésére fordíttatott, kik között volt Károlyi Gáspár ottani lelkészkedése idején Szenczi Molnár Albert is, akit Károlyi Gáspár élelmezett. A lelkigondozás magyar irodalmi termékeinek sorában multunk megbecsülése céljából föl lehetett volna említeni Károlyi Péternek Bonus pastor seu pastoris optimus vivendi agendique modus c. 1570 ben megjelent művét is. Ezek az apró hiányok természetesen mitsem vonnak le a hatalmas munka nagy értékéből. *H. I.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Március 15-ikét** fényes sikerü ünnepélylyel ülte meg főiskolánk. A Mudrány-terem hatalmas öble alig volt képes befogadni a sürű tömegben érkező közönséget, amelynek már a megjelenése is magasra fokozta a honfiui érzést. Az ünnepi beszédet *Elekes* Imre főgimn. tanár tartotta. Mintaszerű beszéd volt ez. Megismertette a nap történetét, feltárta annak jelentőségét és ízzó szavakban véste a megjelentek szívébe annak tanulságait. A főiskolai Énekkar Kovács Béla h. ének- és zenetanár vezetése alatt valósággal remekelt. Az ifjúsági szavalatok is (Nemcsik Endre theol., Misley László VII. oszt. és Mauks László VIII. oszt.) sikerültek. Egy kis II-ik gimn. tanuló éneke a gyermekbáj megtestesülése volt. A kis Novák István, a b. e. Novák Lajos unokája dalolt így.

Lelkészi beiktatás. *Dr. H. Kiss Géza* lelkészi beiktatása meleg, bensőséges ünnepély keretében folyt le 14-én Bőcsön. Az új lelkésznek Máté XII. 48—50. verse alapján tartott lelkes egyházi beszéde után maga *Farkas István* alsóborsodi esperes iktatta őt be lelkészi hivatalába, szeretetteljes buzditást intézvén mind az új lelkészhez, mind a bőcsi gyülekezethez. Ezután szíves üdvözletek és jókivánságok következtek: a sárospataki főiskola, a régi barátok és tanulótársak, a Sylvester-nyomda, a községi jegyző és képviselőtestület, a tanítói kar, s a presbyterek részéről. A lányok és asszonyok szép virágokkal lepték meg az új lelkészt. A beiktatási ünnepélyen Kiss Ernő a.-zempléni esperes és dr. Rácz Lajos pataki tanár is jelen volt.

— **Az abauji** egyházmegye tavaszi közgyűlését Szikszón, a ref. iskola tantermében fogja 1926 április 20-án megtartani. Előző napon, 19-én d. e. 9 órakor kezdődő istentisztelettel, a Kálvinszövetség tart szervező gyűlést a község tanácstermében, melyen a Kálvinszövetség küldöttei: Enyedy Andor miskolci lelkész és Sáfrán Géza tábornok ismertetik a „Szövetség" célját és a szervezés módozatait. Ugyanezen nap d. u. 3 órától 6 óráig az egyházmegyei biróság fog ülést tartani, 6 órától pedig az egyházm. belmissiói bizottság ülésezik. A közgyűlés 20-án d. e. istentisztelet után a ref. iskola egyik termében 9 órakor veszi kezdetét. Meghivom e gyűlésre egyházmegyénk egyházi és világi tanácsbiróit, jegyzőit, pénztárnokait, a tanítótestület képviselőit, az egyházak megbizottait, szóval a gyűlés összes alkotó tagjait. A közgyűlés elé tartozó ügyiratok április 1-ig küldhetők be az esperesi hivatalhoz; később érkező ügyek nem tárgyaltatnak. Felhivom a gyűlés tagjait, hogy szállás és étkezés végett április 14-ig jelentkezzenek a szikszói lelkész uraknál. Atyafiui szeretettel: *Cziáky Endre*, esperes.

— **Felhívás.** *Tiszakesziben önállóan vezetett* lelkészi munkára, h. lelkészt keresek. Az állás 1926 april 15 táján foglalandó el. Miskolc, 1926 márc. 15. *Farkas István* esperes.

HIVATALOS RÉSZ.

120—1926. **Körlevél.**

Az összes elemi és középiskolák igazgatóságához.

A magyar nemzeti történelem egyik legkimagaslóbb alakja, az önzetlen és áldozatkész hazafiság mintaképe, dicső emlékezetü utolsó nemzeti fejedelmünk II. Rákóczi Ferenc 250 évvel ezelőtt 1676. év március hó 27-én született.

Ennek a napnak a megünneplését nemcsak a kegyelet és hála parancsolja, de kötelességünkké teszi azt a nemzeti közérzés s megkövetelik a pedagógiai szempontok.

Ennélfogva elrendelem, hogy ez az évforduló úgy az elemi-, mint a középiskolákban méltó módon megünnepeltassék.

Az ünnepély folyó év március hó 28-án (vasárnap) tartandó, mely napon a tanulók tanáraiknak (tanítóiknak) vezetése mellett elsősorban is isteni tiszteleten vesznek részt. Az isteni tisztelet után az ifjuság az iskolába vezetendő, ahol az ünnepség az iskola tantestülete által készítendő programm szerint folyik le. A programm elkészítésénél a tantestületek kezét megkötni nem kivánom ugyan, mégis hangsulyoznom kell, hogy az ilyen hazafias ünnepségből el nem maradhat a Himnusz, Szózat és Hiszekegy! szükség van reá, hogy egy tanár vagy tanító ünnepi beszédet mondjon s igen szépen kiegészitheti a tárgysorozatot egy-két vers és kurucdal előadása.

Miskolc, 1926 márc. 14. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 13. szám Sárospatak, 1926 március 28.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... .. 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Borsovai Lengyel Gyula*: Nyilt levél. — *Harsányi István*: A gályarabok és a sárospataki főiskola. (Vége.) — *Nádházy Bertalan:* Jegyzetek. — *S. J.*: Irodalom. — Vegyes közlemények.

Nyilt levél

Nagyméltóságu Gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz.

Kegyelmes Uram!

A vallás- és közokt. tárca költségvetésének pénzügyi bizottsági tárgyalásán, Nagyméltóságú Miniszter úr azt a kijelentést tette, hogy az alsó — (fizetés szerint) — papság jövedelme a kongruával 100 százalékig van valorizálva, holott az állami tisztviselők kezdő fizetése, ma sincs 100 százalékig rendezve.

Ne méltóztassék neheztelni érte, hogy állítását kiigazítom, nemcsak én, hanem sok református lelkésztársam is, kik Nagyméltóságod szavait olvasva felsóhajtának:

— Bárcsak úgy volna!

Úgy áll ugyanis a dolog, hogy minket református lelkészeket, nemcsak felülről, a vall. és közokt. miniszteriumból, Kegyelmes Uram szanál, hanem szanálnak bennünket alulról is, híveink részéről.

Az 1600 arany koronáig kiegészített egyházi jövedelmünk jó részét leszanálják híveink azzal, hogy a közmunkákat nem teljesítik. Párbér fizetésünk is csak a papiroson van meg. Készpénzfizetésünk fejében pedig a békebeli összeget, ugyannyi papirkoronában, szíveskednek fizetni csupán.

Kegyelmes Uram jól tudja, hogy a mi református egyetemes egyházunk anyagiakban szegény. Egyházaink adócsökkentési segélye, alig több a semminél.

Munkaváltságaink, mustpénzeink, fapénzeink stb. legnagyobb részét valorizálatlanul kapjuk, értéktelen papirkoronákban. Híveink nagyobb részétől, valorizációs törekvéseinkre ezt a választ halljuk: — Majd, ha az állam is valorizálja az államsegélyt, akkor mi is úgy fizetünk!

Amig tehát az adócsökkentési segélyek valorizálása meg nem történik, ne méltóztassék 100%-os kezdő fizetésről beszélni, mert bizonnyal az csak *papiroson* van meg.

A valóság Kegyelmes Uram az, hogy egy huszonkét esztendeje szolgáló református lelkész törvényes fizetéséből — a korpótlék elvonásával — évente 20.400.000 koronával járúl hozzá az ország szanálásához.

Az egyház szanálásához, — az is nehéz gondokkal küzd — hogy kényszerítve (inkább mint kényszerittetlen) ki mennyivel járúl, azt talán legjobban a kis paróchiák könyes szemű papnéitól méltóztassék megkérdezni, akik még nem régen is sokszor feltették nekünk ezt a kérdést: — Mit vétettetek ti református lelkészek, hogy a kisebb képesítésű tanítók családtagonkint 10 aranykorona, az *útkaparók* pedig 8 aranykorona családi pótlékot kapnak, mig ti református lelkészek családtagonkint csak 5 aranykoronát élvezhettek?...

Kegyelmes Uram! Ne méltóztassék elfeledkezni róla, hogy a református lelkészeknek, a papíroson való 100% os fizetéskiegészítése se régi. Méltóztassék visszaemlékezni arra, hogy volt idő, mikor kongruánk összegét túlhaladta a postaköltség, amivel nyugtánkat beküldhettük. Hogy nem is olyan régen mult még el az az idő, mikor a *családos* református lelkészek fizetését 40 mm. búza értékéig méltóztatott kiegészíteni akkor, amikor a kath. lelkészek fizetését 80 mm. búza értékeig egészítette ki a vallásalap.

Nem a magam nevében beszélek Kegyelmes Uram! Sok református lelkész nevében és lelkéből írom e sorokat, kiknek egyike így mentette ki a róm. kath. püspök fogadtatásáról való elmaradását:

— Mit mondhattam volna néki? Azt, hogy egy anyának gyermekei, testvérek vagyunk?... Igen! De *mostoha* testvérek! Ők az édesek... s mi a *mostohák*.

Kegyelmes Uram! Ha a református lelkészekre szüksége van ennek a Csonkaországnak, — akinek a református lelkészek mindig hű fiai voltak —, úgy a teljes korpótlék valorizálásával oszlassa el azt a már-már meggyőződésünkké vált hitünket, hogy mi nem vagyunk egyebek, csak... lenézett mostohák!

Szendrőlád. *Borsovai Lengyel Gyula*
ref. lelkész,
a f.-borsodi ref. egyházmegye lelkészi tanácsbírája.

A gályarabok és a sárospataki főiskola.

(Folyt. és vége.)[1]

22. ***Kálnai Péter.***

[1] Felolvasásom megtartása óta egy gályarabról, Kálnai Péterről megállapitottam, hogy Sárospatakon tanúlt. Igy a Patakon tanúlt rabok száma 22-re szaporodott. H. I.

A *De Ruyter* által 1676 febr. 11-én kiszabadított 24 prot. *gályarab* között a pataki diákok közül még *11* volt életben, névszerint Bátorkeszi, Jablonczai, Kálnai, Köpeczi, Körmendy, Sajószentpéteri, Séllyei, Szalóczi, Szomodi, Otrokocsi és Ujvári. Egy — Füleki István — 1675 máj. 13-án meghalt Nápolyban. [A kiszabadúlt ref. gályarabok 16 an voltak.] A *börtönökben* sanyargatott 10 pataki diák közül meghalt 4 (Kállai, Miskolczi, Szécsei, Szentkirályi), kiszabadult *6* (Czeglédi, Csuzi Cseh, Kálnai, Kaposi, Ladmóczi, Rimaszombati, Szentpéteri), összesen : *17*. A kiszabadúltak közül Ladmóczi, Rimaszombati és Szentpéteri a legkésőbben, máj. 2-án szabadúltak ki Bukkariból, jóllehet I. Lipót, a prot. államok követeinek közbenjárására — főleg Hamel Bruyninx holland nagykövet hatalmas memorandumának hatása alatt — már *1676 márc. 20-án* kiadta a rendeletet, hogy a gályákon s börtönökben szenvedő magyar rabok szabadon bocsáttassanak, tehát akkor, amikor már De Ruyter 37 nappal azelőtt (febr. 11.) kiszabadította a gályákon s a nápolyi börtönben raboskodókat. A mi Czeglédink is ekkor szabadúlt ki a nápolyi börtönből.

III. Emlékek.

Ama rendelet hatása alatt, mellyel Szelepcsényi esztergomi érsek az összes prot. lelkészeket megidézte Pozsonyba 1674 márc. 5 re a rendkivüli törvényszék elé, egy *sárospataki diák* keserű humorú, verses „tréfás predikátiót" írt, melyet Földváry László a bpesti egyetemi könyvtár Praycolletiójában fedezett föl s adott ki az Irodtört. Közlem. 1903-iki évfolyamában.

A gályarabság történetének földeritésére, a források közzétételével, igen nagy szolgálatot tettek a sárospataki tanárok. Már *Debreczeni Ember Pál* sárospataki collegiumi tanár, Egyháztörténetében, melyet Lampe utrechti tanár adott ki 1728-ban *24 levelet közöl*, melyek mind a gályarabokra vonatkoznak. Ugyane műbe illesztette be a kiadó Kocsi Csergőnek Narratio brevis-éből az 1—9. fejezetet Buzgón fáradoztak a gályarabokra vonatkozó kútfők fölkutatása s kiadása érdekében a későbbi spataki tanárok is. Főleg Antalfy János, aki a *Sárospataki Füzetekben* közölt sok fontos okmányt. E jeles folyóiratban jelentek meg 1862-ben a genfi papi testület jegyzőkönyvéből, 1675—76-ból való adatok; 1863-ban a pozsonyi Delegatum judicium (1674) teljes jegyzőkönyve (Causa Fisci Regii contra verbi Divini Ministros.), a hires „Beiträge zur Geschichte der von Admiral Ruyter von den neapolit. Galeeren befreiten in Zürich aufgenommenen ungarischen Geistlichen", továbbá Beregszászi István levele feleségéhez, Kocsi Csergő Bálint levele a debreceni tanácshoz, Hamel Bruyninx holland követ levele, Lavater professor emlékkönyve, melybe gályarabjaink beirták szenvedésük történetét, az Instructio brevis et vera de statu affictissimo Ecclesiarum Hungaricarum, a belgiumi szöv. rendek levele, Séllyei levele Beregszászihoz, az 1865-ikiben a gályákra hurcolt lelkészek teljes névsora; az 1866-iki évfolyamban Versegyházi Tamás három levele, a rimaszombati előjáróság levele, Otrokocsi levele, Séllyei albuma, Zürichi jegyzetek, Masznyik Tóbiás és Simonides levelei, Párizpápai levele, a gályarabság összefoglaló története „Az evangy. egház viszontagságai Magyarországon a XVII. sz. nyolcadik évtizedében" c. tanúlmányban (770—809. l); az 1868-ikiban: A nápolyi gályákra ítélt magyar prot. papok Apologiája és Bethlen Miklós levele (és az 1861-iki-ben). *Warga Lajos* spataki theol. tanár († 1900). A ker. egyház történelme c. művének Zoványitól átnézett újkiadása 2-ik kötetében, a 104. §-ban tárgyalja a gályarabság történetét bőszámú jegyzettel kisérve. A *Sárospataki Ref. Lapokban* is számos idevágó közlemény jelent meg: A pozsonyi vésztörvényszék elé idézett gömöri ref. papok és rektorok (1906), Kocsi Csergő Bálint „Galyarabságról" irott munkájának eredeti kézirata (1910.), Kocsi Csergő Bálint Hamel Bruyninxről és két munkájáról, Kocsi Csergő Istvánról s a gályarabok számos, eddig ismeretlen levelét tartalmazó kéziratáról. Uj adatok Kocsi Csergő Bálint kéziratos munkájának történetéhez (1911), Kocsi Csergő Bálint eddig ismeretlen levelei és munkája (1916—1917), Otrokocsi Furor Bestiae c. latin müvének holland szövegéből magyarra fordított részletei (1907.).

Főiskolánk könytárának *kéziratos emlékei* közül különös figyelmet érdemelnek: *Kocsi Csergő Bálint* gályarabnak eredeti kéziratos munkája, amelyről 1910-ig azt hitték, hogy Züricben őriztetik. Ebben megkapóan írja le szenvedésük történetét. Norratio brevis-én kivül számos eddig ismeretlen, a gályarabokról szóló levelet tartalmaz. (4r. 804 lap). — Kocsi Csergő Bálint fiának, *Istvánnak* kéziratos kötete is számos eddig kiadatlan, gályarabokra vonatkozó, vagy tőlük származó levelet tartalmaz. — *Hamel Bruyninx Gellért* holland nagykövetnek „Veritas et innocentia nuda et conspicua" c. hatalmas memoranduma, melyet 1676 elején I. Lipóthoz terjesztett. Ebben bebizonyitja, hogy a magyar prot. foglyokat és gályarabokat nem *politikai okok*, hanem *vallásuk* miatt üldözik. (4r. 147 lap). Ember Pál ez emlékiratot megbecsülhetetlen (inaestimabilem Thesaurum) nevezi. A kötet végéhez számos eddig kiadatlan levél van csatolva, melyek mind a gályarabokról szólnak. „A nápolyi gályáztatás előtt Pozsonyban 1674-ben citáltatott bizonyos papnak versei az ő pozsonyi vexáltatásokról. A beregi tiszt. sractus archivumából." (1—131. négysoros versztak.) Egykorú, máig kiadatlan adatokban gazdag költemény. — Otrokocsi Furor Bestiae-jének két, kéziratos másolati példánya. — Diarium Delegationis Posoniensis 1671. — Heidegger János Henrik zürichi prof. latin oratioja, mellyel 1676-ban a kiszabadúlt magyar gályarabokat omló könnyek között, leirhatatlan örömmel üdvözölte. Bátorkeszi István gályarab „Óh Sion leánya" kezdetű éneke. — Gályarabok emléksorai Kaegius János részére 1677-ből. De Ruyter oltalomlevele gályarabjaink részére 1676 márc. 25-ről. I. Lipót resolutiója, mellyel a gályarabok s foglyok szabadonbocsátását megengedi, 1676 márc. 20. — Séllyei István búcsúbeszéde Zürichben a városhoz és egyházhoz, 1677 okt. 20. — Turretinus F. genfi pap és tanár beszéde Genfben a gályarabokhoz, 1676 júl. 18. — Simler kéziratai ból Wirt Rudolf diariumának Séllyei Istvánról és Alistali Györgyről szóló föl-

jegyzései. — Szombathi János „A magyarországi roformatzionak és reformált ekklésiáknak s oskoláknak rövid historiája“ c. 1799-ben írott, kéziratban maradt munkájában a 45. §-ban tárgyalja a gályarabság történetét. — Íme mennyi becses, kéziratos emlék prot. lelkészeink és tanitóink üldöztetéséről!

*

Nemes Tanuló Ifjúság! Az imént névszerint fölsorolt, embertelenül megkínzott s leírhatatlan szenvedéseken átment 22 pataki diákból lett gyémánt-jellemű gályaraboknak és várfoglyoknak, a ti ős iskolatársaitoknak nevei legyenek előttetek *örökre tiszteltek!* Vallásukhoz való tántoríthatatlan ragaszkodásukból, ártatlanúl viselt szenvedéseikből, hihetetlen türelmükből, csodálatos kitartásukból, az igazság diadalába vetett rendíthetetlen hitükből merítsetek erőt, biztatást, reménységet az élet küzdelmeihez, hogy ős iskolatársaitok fölemelő példáját követve, ti is rendíthetetlenül ragaszkodjatok a mi tiszta, átlátszóan, fenségesen egyszerű, de mindenkor boldogító református vallásunkhoz, mely — Kálvin János magyarázása szerint — az összes ker. felekezetek között a legtisztábban hirdeti Jézus Krisztus vallását! Úgy legyen!

Harsányi István.

Jegyzetek.

Rossz írásmagyarázat. — 528,000.000. — Párbér.

Hát persze, hogy *rossz* írásmagyarázó Pósa Péter. Lukács 18. $_{1-8}$. alapján *törvénybiztosította* lelkészi korpótlékunk ügyét a meggyőzésnek, megindításnak, lelkeket foglyúl ejtő eszközeivel kivánná dülőre juttatni.

A lelkileg boncolt bíró tulajdonságai közül a restséget emeli ki, amely olyan nagyfokú volt benne, hogy a többi hibáit — így, *az ember nembecsülését* is — legyőzte.

De hátha a mi bírónk nem annyira *rest?* Hátha a másik tulajdonság, bizonyos vonatkozásokban, erősebben van kifejlődve benne? Akkor ezzel a példázattal nem nyitjuk meg a szívek ajtajait.

Citáljuk azért a magunk megerősítésére Lukács 16. $_{19-22}$. szomorú verseit. Mások megindítására pedig ennek a folytatását...

* * *

528 millió óriási nagy összeg; nekünk református papoknak még kimondani is sok. Nagyon sok még akkor is, ha az egyházkerület gyűlésén beszélnek róla református lelkészek, ahol a nagyobb összegekről való beszédhez is hozzászokhatnak a fülek.

Egyházkerületünk gyűlésén ez a hatalmas szám, mintegy óriási, megmászhatatlan jéghegy, torlaszként meredt a sárospataki tanítóképző és az egyházkerület vezetői közé.

A helyzet felismerése tiszta: a jövőnk arra sarkall, hogy átvegyük a tanítóképzőt, a jelenünk azt beszéli mélabúsan, hogy *még* nincsen elég anyagi erőnk. Sok a teher híveink vállán és nem is fizetnek szívesen.

S ezen a ponton egy óriási nagy kérdés mered felénk: mi lesz, ha az új generáció nem nyer olyan vallásos nevelést sem, mint a most élő? Kiktől szerzi meg egyházunk *akkor* a szükséges erőket?

Most még talán tehetnénk valamit.

Püspök úr felajánlott évi 50 milliót. Nagyjából számitva 200 ref. lelkésze van ennek a kerületnek. Nem lehetne-é arra gondolni, hogy egyházaink a lelkészek évi egyháziadóját, mint fenntartói járúlékot odaadják a tanítóképzőnek? Ez talán kitenne évi 100 milliót. Az egyházi tanítók adója szintén jelentene vagy 150 milliót. Gazdag világi vezetőink is ha segítenének, arra gondolok, az Isten is megsegítene.

* * *

A párbér ügye is sulyos problémánk. Olyan egyházról is tud a krónika, amelynek egy választói jogosúltsággal bíró tagja sincsen. Mindenki hátralékos.

A párbér — bizonyos tekintetben — idejét múlta adózási forma. Kevés benne a sociális tartalom. Egyformán fizeti a zsellér és a nagygazda.

Talán kevésbbé volna ellenszenves a XX-ik század belső vajudásai idején, ha a párbér középarányos értékét, természetben felvennék a díjlevélbe s a presbytérium, költségvetés keretében progressziv egyháziadózás formájában biztositaná a belhivatalnokok részére. Tudom, hogy a Kolumbusz tojás sem engedelmeskedik mindig akaratuknak, de ha sokképen próbálgatja az ember, valahogy, egyszer sikerűl és — megáll.

Nádházy Bertalan.

IRODALOM.

* **A falu politikája.** Irta: *Kájel Endre.* (Kapható szerzőnél Balatonendréden, Somogy m. Ára 15 pengő: 18750 korona és a postaköltség.) Ügyes és hasznos könyvecske. Az ember csak az első lapok olvasása után veszi észre, hogy mily keveset tudunk a mi földmivesosztályunk multjából. Arról az agyonhatárolt, nyomoruságos életről, amit egy pár jobb gazda leszámitásával, tulságosan kicsiny birtokukon folytatnak; arról a képtelen adóztatásról, ami az állam, a község, az egyház és iskola részéről vállaikat terheli. Ez a kis könyv megtanít arra, hogy ennek épen nem kell így lenni. Amiben most vannak, az csak egy tökéletlen átmenet a régi, említésre is szomorú jobbágynyomorból egy hatalmas és diadalmas életstandardhoz, ami egyuttal az egész magyar nemzet dicsőséges erőkifejlését jelentené. Kájel erős érzékkel jelöli meg ehez az utat, főleg egy új és tökéletes birtokpolitika (földbirtokrendezés) alapján. Követeli, hogy a népre kivetett adók oly egyszerű és világos előirásban jussanak a gazda kezeihez, hogy a kimutatást látva a legkisebb iskolázottsággal is megérthesse, mit milyen célra kell neki fizetni? Az egész könyvecske izzó szeretettel van átitatva a kisgazda társadalom iránt. Igaza van a szerzőnek: minden magyar gazdának és minden fajtáját szerető magyarnak el kellene ezt a könyvet olvasni, hogy ha eddig még nem tette volna, azonnal lásson hozzá a magyar nemzet ezen legfontosabb problémájának: a magyar földmives-

osztály problémájának buzgó tanúlmányozásához. Azt hiszem, nagyon becses lenne a népnek ez a füzet, ha rá lehetne venni őket, hogy elolvassák. Minden tekintetben megfelel az izlésöknek. Részemről nem bírtam volna elhallgatni, hogy más társadalmi osztályok is vannak, amik a múlt bűne miatt mind a mai napig hordják az alig elviselhető keresztet. Jobban beleillesztettem volna a földmivest az egész magyar nemzet társadalmi egységébe, felvázolván az egyes osztályok jogos igényeit és jelentőségét. Rámutattam volna az egész magyar faj főbb betegségeire és belső ellenségeire, amik és akik a magyar népet existentiájában támadják a legtöbb földdel bíró magyar aristokratától a legutolsó magyar földmunkásig. *S. I.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** *Fürjész Jenő* petőszinyei lelkész életének 71. és ottani szolgálatának 42-ik évében január 21-én hosszas betegeskedés után elhunyt. Gyülekezetének őriző pásztora, a templom, iskola, paplak ujjáépíttetője volt, aki — bár vagyonát a háború jórészben elvitte — családjához ez emlékezetes szavakat intézte: „Titeket nem féltelek, hanem az egyházat!“ Meri halálával a nyáj pásztor nélkül maradt és nem igen van, aki a megürült nyomba lépni akarna. Illetőségi ügyének rendezését már nem érhette meg, mert az Ur ama jobb hazába szólította megfáradt szolgáját. — *Demjén István* pusztafalui lelkész életének 60-ik, lelkészi munkásságának 35-ik évében f. hó 12-én hosszas szenvedés után elhunyt. Öt gyermek siratja benne a jó apát, akinek az utóbbi években testi gyöngélkedése bénitotta munkásságát. — *Kovácsy Ferenc* szőlőbirtokos, a tállyai ref. egyház főgondnoka, az alsózempléni egyházmegye világi főjegyzője f. hó 19 én Budapesten 52 éves korában szívszélhűdés következtében hirtelen elhunyt. Gyülekezete és az egyh. megye eleven, tevékeny és hűséges munkását veszítette el benne. Az elhunytak emlékezete legyen áldott.

— **Ujfehértón** márc. 21-én ment végbe néhai *Révész Imre* debreceni lelkipásztor születésházának emléktáblával való megjelölése. A templomi istentiszteleten az ünnepi beszédet dr. Révész Imre lelkész, egyh. ker. főjegyző tartotta, mig a szülőház előtt, az emléktábla leleplezése alkalmával Baltazár Dezső püspök mondott magasan szárnyaló beszédet. Az ünnepélyen dr. Révész Kálmán püspök is jelen volt.

— **Rövid hirek.** Egyházkerületünk gyülekezetei zsinati rendes világi és főiskolai tanári képviselőnek nagy többséggel *báró Bottlik* István egyh. m. gondnokot és *Marton* János theol. ak. ig. tanárt választották meg. — Az egyh. kerületi biróság, márc. 18 án tartott ülésében, az alsózempléni egyh. megye időszaki biróságának két, felebbezéssel megtámadott *ítéletét megerősítette*, vagyis a taktaharkányi lelkészválasztást megerősítette, Horváth Pál sajóhidvégi lelkészt állás vesztésre itélte. — A szlovenszkói egyházkerület elnöksége *a tót nyelvből* vizsgázni akaró lelkészek és s. lelkészek részére tótnyelvi vizsgáló-bizottságot állitott fel; a cseh kormány az 1840. évi VI. t.-c. 8. §-ára támaszkodva követeli e vizsgát, melynek tárgya a tót nyelv szó- és irásbeli ismerete. A vizsg. bizottság elnöke *Péter* Mihály konventi jegyző. — A sátoraljaujhelyi egyházközség márc. 28-án fogja a ref. vasutas tisztviselők által öntetett *uj harangot* ünnepélyesen használatnak átadni. — Taktaszadán meghivás utján *dr. Fülep* Gusztávot óhajtják lelkésszé választani.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** 1. A kálvinista lelkészárvák — Isten után legjobb barátja! — Kiss Ferenc h. elnök által gyönyörüen megindokolt felhivást a Leánykálvineum évi segélyezése ügyében, bizonyára megkapta már minden lelkésztestvér. Esdekelve kérem én is a kérés teljesítését. A presbitériumokkal való tárgyalás eredményét hivatalomhoz okvetlen *kérem bejelenteni* még *husvét előtt.* 2. A vizitáció husvét után indul útnak. Addig a lelkészek és egyházak mindennemű hátrálékaikat rendezzék. A még hátrálékosok kimutatását átadtam a vizitátoroknak s ha valaki közben rendezte hátrálékát, igazolja magát nyugtával. Sem lelkészek, sem egyházak nem kaphatnak tovább halasztást, mert az ő késésük miatt az egyházmegye semminemű segélyt nem kap meg az egyházkerülettől addig, mig a kivetett járulékok be nem fizettetnek. Néhány lelkész késése miatt az egész szenved. 3 A vizitáció megérkezési ideje a megelőző vasárnap szószékről kihirdetendő. Atyafiui szeretettel: *Farkas István* esperes.

— **Cserkésztiszti kerületi értekezlet Sárospatakon.** A II. cserkészkerület tisztjei márc. 21-én értekezletet tartottak Sárospatakon a főiskola tanácstermében *dr. Puky Endre* nemzetgyülési képviselő, kerületi elnök vezetése mellett. A központ részéről jelvoltak: *dr. Zsembery Gyula* főtitkár, *dr. Major Dezső* gazdasági főtikár és *Zsupán László* ügyvezető elnök. A tornatéren dr. Puky E. és dr. Zsembery Gy. szemlét tartottak a sárospataki csapatok felett, majd a tanácsteremben *dr. Puky E.* elnök meleg, hazafias érzéstől áthatott beszéddel nyitotta meg az értekezletet, melynek folyamán *Balázs Győző* miskolci parancsnok igen lelkes előadást tartott a 10 ik cserkésztörvényről: A cserkész testben és lélekben tiszta. Ezután *Zsupán L.* a nemzeti táborról értekezett, melynek kapcsán élénk vita indult meg. Majd *dr. Király István* kerületi társellenőrző az öregcserkészet socialpedagogiai jelentőségét fejtegette nagy érdeklődés mellett. A 33 tisztből álló értekezlet a nemzeti Hiszekegygyel kezdte s végezte összejövetelét. Ebéden a főiskola vendégei voltak. Délután megtekintették a főisk. könyvtárt és a Rákóczi várat.

— **Külföldi ujságokból.** Perrier L. montpellieri theol. tanár, aki 1924 őszén járt nálunk, a *L'Educateur Protestant* c. folyóirat egyik közelebbi füzetében *Református elemi népiskolai oktatás* cimen rokonszenves hangon és kellő megértéssel ismerteti ref. népiskoláink állapotát, szervezetét és szellemét; nagy melegséggel emeli ki, milyen jól ismerik a magyar ref. iskolai növendékek a francia ref. egyház történetének főbb mozzanatait. — *Harsányi István* theol. tanár, főkönyvtárnok a *Reformierte Kirchenzeitung* márc. 21-iki (12.) számában hosszabb nyilatkozatban ismerteti a cseh tudom. Akadémiának a kiküldött Comenius-művek ügyében tanusitott rosszhiszemű eljárását.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 14. szám. Sárospatak, 1926 április 4.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M. E.:* Feltámadás. — *Szigethy Ferenc:* Húsvétkor. — *M. E.:* Az erdélyi kálvinizmus (Folyt. köv.) — *Rácz L.:* Könyvismertetés. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Feltámadás.

János ev. 11: 25.

Kúszált, zűrzavaros körülöttünk az élet. Még nem régen azt hittük, hogy szépen elrendeződik körülöttünk minden, hogy lassanként elsimulnak a háború s az azt követő forradalmak szennyes hullámai, hogy visszahúzódik az élet folyama régi medrébe és hogy újra olyan simán, olyan békésen, olyan örömteljesen fog tova hömpölyögni életünk, mint régen. Fájdalom, a szépen megindult konszolidáció mögül innen is, onnan is égő sebek bontakoznak ki, fájdalmak kiáltanak és ha nyilt szemmel nézzük életünket, be kell látnunk, hogy sorvasztó lázban ég, élet-halál harcot vív ma is nemzetünk. A nagy nemzeti katasztrófa, a megrázó társadalmi eltolódások, a mindent felforgató forradalmak *gyökerében* rendítették meg életünket, de még nem találtuk meg azt az erőforrást, amelyik gyökerében meg is tudná gyógyítani nemzetünket. *Válságok* között él nemzetünk és a válságos idők minden szimptomáját magán hordozza életünk. Sohasem volt talán korszak, amelyben oly dús talaja lett volna a szélsőséges politikai, társadalmi, szellemi, vallási mozgalmaknak, mint ma. Nem járt még le a forradalmak ideje, legfeljebb átterelődött nagyrészben más térekre. Az egyensúlyát vesztett lélek szüli ezeket a beteges jelenségeket és a belső egységet elveszitett lélek mohón kapkod minden után, ami támaszt nyujt az életre. *Bizonytalansággal* teljes a mi korszakunk. Olykor talán könnyes lélekkel merülünk el a mult dicsőségének szemléletébe, nem merünk azonban bátran szembe nézni a jövővel, mert onnan rémek intenek. Bizonytalanságban ingadozik életünk, akár egyének, akár intézmények, akár egyházunk, akár nemzetünk életét tekintjük és ez a bizonytalanság úgy megüli lelkünket, úgy megbénítja aktivitásunkat, úgy lemetszi lelkünk szárnyalását, bilincsekbe veri életakarásunkat. Mikor volt nagyobb szükségünk az élet lendítő bizonyosságára, megacélozó erejére, mint mostanában? Olyan korszakban élünk, amelyben megszüntek társadalmi előjogok és kiváltságok, amelyben leszorultak értékes társadalmi osztályok, nemzeti erőt reprezentáló rétegek és felszabadultak lekötött energiák, alacsonyabb rendű, részben idegen és nemzeti érzéseinkkel ellenséges társadalmi osztályok. Az egyéni erő, a társadalmilag szervezett erő tör ma előre, sok tekintetben a szabad verseny világát éljük s miután megbénult, megrokkant, lázban ég nemzetünk, egyre inkább leszorulunk az élet teréről, épen ezért egyre inkább *bedugulnak számunkra az életforrások is,* egyre kevesebb kenyér jut a magyarnak. S miután a hazai föld nem tud kenyeret adni fiainak, idegen hatalmak rabszolgaságába szegődnek talán legjobb erőink, úgy hogy ma nemzetünk ereje egy részében hazátlanul bujdosók vagyunk. Gyermekeik jövőjéért aggódó szülők bizonyára megerősítik e szomorú valóságot. Szívettépő ma a magyarnak sorsa és nemzetünk életének e vergődése természetesen benne van egyházunk testében is minden válságával, bizonytalanságával, keserűségével együtt.

Minél inkább bezárulnak azonban előttünk az életforrások, minél inkább megfekszi lelkünket a bizonytalanság, minél inkább elveszíti a válságokban egyensúlyát a lélek, *annál lobogóbb lánggal csap fel az életösztön.* Az emberi lélek annál forróbban akarja szívéhez ölelni az életet, minél távolabb szakadtak tőle annak javai. Az élet utáni mohó vágy hajtja korunkat, viszi a lelkeket titokzatos modern szellemi mozgalmakhoz, ez hajtja azokat a szekták karjaiba, ez az alma prófétájának, Bicsérdinek a jeszava. De hiába! Narkotikumok ezek csupán, csak arra valók, hogy elbágyasszák a lelkeket, hogy elszakítsanak a valóságtól, az élettől, annak positív feladataitól, arra valók csupán, hogy elsülyesszék a lelkeket a tétlen passzívitásba. Narkotikus álom lepett meg minket s valójában tehetetlenül állunk életünk válságos harcaiban, érezzük, hogy *gyöngék* erőink ennek a harcnak megharcolására, épen ezért egyfelől a tehetetlenség keserű szívetfacsaró fájdalma, másfelől a rezignáltság, a lemondás bánatos hangulata üli meg szívünket. Zokogva vergődik az életösztön ebben az állapotban s miután mégsem tudunk, mégsem akarunk lemondani az életről, elragadtatunk az álmok világába és álmokat álmodozunk nemzetünk *feltámadásáról.* De ekkor is oly szívettépően, oly gyászosan hangzik a magyar hitvallás: „hiszek Magyarország feltámadásában." Hiányzik belőle a lélek positív lendülete, biztos szárnyalása.

A bizonytalanság, a rezignáltság, a keserűség e hangulatában megcsendül a húsvéti evangéliom, a duzzadó bizonyosság és az örökkévaló erő szava: *„Én vagyok a feltámadás és az élet."* Egy

haldokló, letünő világnak szólja Jézus, ezeket az igéket s ezekben ezt mondja: Ha meg akartok menekülni a haláltól, a megsemmisüléstől, *„jöjjetek én hozzám“*, mert *„aki én bennem hisz, ha meghal is él“*. Mit jelent a bizonyosságnak e lendületes igéje a vergődő, az egyensulyát vesztett, a benső egységétől megfosztott, a bizonytalanságban megbénitott, fantasztikus álmokban ringadozó lelkünknek? A lemenő nap rezignált hangulatával szemben ez ige a felkelő nap, a feltámadó reggel, bizalommal, reménységgel, tetterővel teljes hangulatát csalja szívünkbe. Az elmulás borut ernyesztő hangulata egyszerre eltünik nyomában, hogy helyet adjon a friss, üde igérettel teljes, erőket megacélozó tavaszi hangulatnak. Van tehát még magyar élet, van még lehetőség a magyar feltámadásra, van még *„út“* egyházunk megújúlására. Krisztus a feltámadás és az élet. De Krisztus kizárólagos uralomra törekszik, Ő szuverén Úr, nem tűr meg maga mellett bálványokat. Ő azt mondja, hogy *egyedül* és *kizárólag* csakis Ő általa van nemzetünknek és egyházunknak diadalmas feltámadása. Van-e hitünk Ő benne? A hit egyensulyba hozza válságban vergődő lelkünket, bizonyosságra, hősiességre acélozza a megbénult lelkeket, az élni akarás rózsapirját önti el az arcokon, bátorsággal duzzasztja keblünket, hogy szétfoszoljon a jövő sürü fellege. Csodálatos igéret szól a husvéti evangeliumból: *„aki én bennem hisz, ha meg hal is, él“*. Ha sokszor úgy érezzük, hogy pusztulásra szántak, *élő halottak* vagyunk, a Jézusban való hit megfordítja érzésünket és azt igéri, hogy Ő általa *meghalva* is *élni fogunk*, élünk egyházunkban, nemzetünkben, saját egyéni életünk örökkévalóságában. Jézus tehát sokszorosan meghatványozza összezsugorodott életerőnket és a halállal vivódó lelkeknek az élet teljességét és örökkévalóságát igéri. Mi által képes Jézus igy kitágitani életünket? Mi által képes így felébreszteni alvó életerőinket? Ha ő azt mondja magáról, hogy: *„Én és az Atya egy vagyunk“*, ebben a mi feltámadásunknak is megoldja a titkát. Az által támaszt minket új életre, hogy az örökkévalóság erejét, Isten életét árasztja át rajtunk.

Ime elénk jön hát Jézus a húsvéti evangeliumban. Szuverén öntudattal, tökéletes biztonsággal jön elibénk, hogy minket új életre támaszszon. Vessük hát magunkat az ő lábaihoz, s az ő diadalbizonyos szavára visszhangozza szívünk boldog örömmel a választ: *„Hiszek Uram...!“*

M. E.

Húsvétkor.

Fehér szárnyú húsvéti angyal,
Ki ott állsz a nagy sír előtt:
Győzedelmes, zengő szavaddal
Tégy igazságot, adj erőt!
Beszélj, beszélj a bizonyságról,
Amely nyilvánvaló ma ott,
Hadd hallja szavad közel s távol:
Nincs itt az Úr, feltámadott!

Mert látod: sok a könny és bánat
A szörnyű nagypéntek miatt,
Hűll, hűll a könnye Máriának,
Ő mindig még sirat, sirat.
Vidítsa őt szavad szerelme,
Enyhítsd e szörnyű bánatot,
Mondd őneki, húsvétra kelve:
Nincs itt az Úr, feltámadott!

S hadd tudják az irástudók is
S az irígy farizeusok,
Hogy a harcuk bármi sok volt is,
Ma feltámadott Krisztusod!
Mondjad nekik diadalommal,
Hogy Ő minden nagynál Nagyobb,
Hogy Istenember Ő bizonnyal:
Nincs itt az Úr feltámadott!

Harsány hangon kiáltsd a szódat,
Hogy Jeruzsálem hallja meg
S a „feszítsd meg“-et kiáltozóknak
Szégyen égesse lelküket:
Ki kezét, lábát átszögezte,
Aki ruháján osztozott:
Mondd meg, kiáltsd, hogy él a teste,
Nincs itt az Úr, feltámadott!

S kiáltsd fenszóval messze, messze,
Hogy a ma élő hallja meg:
Nem emberi gonoszság terve
Hengeríté el a követ!
S hiába épül Jeruzsálem
Ma is még sok és mind nagyobb
S a kételkedés szinte érdem,
Igazság ez: feltámadott!

Szigethy Ferenc.

Az erdélyi kálvinizmus.

Az utolsó években bő alkalmunk volt tapasztalni azt, hogy mit jelent a világkálvinizmus szolidáritása. Különösképen az angol-amerikai reformátusságnak magyar református egyházunk, elsősorban pedig a megszállott területeken élő hittestvéreink iránti meleg érdeklődése, támogatása megmutatta, hogy mennyi erő, mennyi bizalom, mennyi hősies lendület támad a Krisztusban való egységből. Ha a távoli világrészeken levő hittestvéreink oly buzgón ápolják velünk a lelki egységet, mennyivel nagyobb szükségünk van arra, hogy ápoljuk a hitbeli egységet azokkal a megszállott területeken élő kálvinistákkal, akik a közös kálvinista öntudaton tul *fajtestvéreink* is. Mert az már vitán felül álló igazság, hogy a trianoni békeszerződés épen úgy összetörte a nagy magyar református egyház egységét, mint ahogyan összetörte a nemzeti egységet. Egy nagyobb, több oldalu, többszínű hitbeli egység mindig nagyobb erőt képvisel, több lendületet támaszt, viszont a széttöredezett tagok, az egymástól elszigetelten élő közösségek belső ereje is meglankadhat. Pedig bizony a dolog úgy áll, hogy Trianon óta az egységes nagy magyar református egyház tagjai egyre inkább elszakadoznak egymástól. Egyre ismeretlenebbek lesznek egymás előtt problemáink, küzdelmeink, s ha nem fogjuk ismerni egymást, egyre idegenebbül fogunk állni egymással szemben. Egymás életének kölcsönös megismeréséből támad

a lélekközösség és ebből a lélekközösségből támad az erő. Ezt az igazságot ismerte fel az erdélyi egyházkerület hivatalos lapjának, a „*Református Szemlének*“ szerkesztősége is, amidőn sorra ismerteti a magyarországi és a megszállott területeken élő református egyházak életét, hogy ezáltal ápolja a hitbeli kapcsolatokat. Erdélyről különféle szempontból igen sokat beszélnek itt is, ott is, nem nem lesz tehát semmiképen sem felesleges, ha közelebbről megismerkedünk az erdélyi kálvinizmussal. Ezt a célt akarják szolgálni e szerény sorok.

Amikor azonban az erdélyi kálvinizmus ismertetésére vállalkozom, előre kell bocsátanom azt, hogy e rövid cikk nem akar az erdélyi kálvinizmus *tudományos* ismertetése lenni. Ez egy oly mélyreható és sokoldalu tanulmányt, oly sokoldalu megvilágítást igényelne, amire e helyen azért sem vállalkozhatunk, mert e lap keretei sem bírnák meg azt s programjába sem illenék bele. E rövid cikk inkább az erdélyi kálvinizmus *aktuális* problemáiba akar bevilágítani, személyes benyomásokról akar számot adni. E tekintetben is elsősorban az erdélyi kálvinizmus *lelki képét* akarja megrajzolni. Arra a kérdésre akarok elsősorban felelni a következőkben, hogy micsoda *lelki rugók* mozgatják az erdélyi kálvinizmus életét, hogy micsoda lelki erők működnek abban a sokak számára titokzatos kohóban, amiből az *erdélyi lélek* születik és nő a kálvinizmust illetőleg is.

(Folyt. köv.) *M. E.*

KÖNYVISMERTETÉS.

Révész Imre Élete (1826—1881). Irta *dr. Révész Imre*, születésének századik évfordulóján közrebocsátja a debreceni ref. egyház presbytériuma. Debrecen, 1926. VII + 251 l. 8⁰, ára 100,000 K.

F. évi január 14-én múlt 100 esztendeje, hogy a *nagy Révész Imre*, a debreceni egyház híres lelkésze, a pátenskori küzdelmek idején s később is a magyar ref. egyház autonomiájának legtudósabb és legbátrabb védelmezője, a kitűnő tollú történetíró született, s a debreceni eklézsia, mely mind életében, mind halálában méltóan megbecsülte nagy papját, erre az alkalomra az ő unokájával, Debrecennek ma szintén nagykedveltségű papjával: dr. Révész Imrével — egy félévi szabadságot engedélyezvén e célra neki — megiratta a kiváló férfiú életrajzát. Az életrajz az évfordulóra elkészült s ma már ime szép kiállításban előttünk áll.

Dr. Révész I. ez életrajz megírásával a legteljesebb elismerésre méltó munkát végzett, egész mértékben megvalósította az írói alkotás e két szabályát: *jót s jól!* rendkivül széleskörű forrásanyag (közte a nagyapa sok száz eredeti levelének, összes kézirati hagyatékának, az egykori hirlapok adatainak) felhasználásával a történetkritikai módszer elvei szerint színes, eleven, szemléletes nyelven és előadásban tárja elénk hőse életét és viselt dolgait, ismerteti keletkezésökben és hatásukban, elemzi alapeszméikben és kidolgozásukban ennek műveit. Az az előny, hogy hőséhez családi tekintetben oly közel állott, lehetővé tette neki, hogy hőse jellemének, érzés- és gondolatvilágának legintimebb vonásait is fölfedezze, megvilágítsa, de viszont — mivel már nem élt hatalmas egyéniségének lenyügöző hatása alatt, hiszen annak halála után 9 év múlva született — a teljes objektiv álláspontra fel tudott vele szemben emelkedni és elfogulatlanúl, igazságosan képes volt őt megitélni, jeles oldalai, kiváló képességei és tulajdonságai mellett gyöngeségeit, fogyatkozásait, egyéniségének korlátait is meglátni.

Negyven év politikai, egyházi, vallásos, tanügyi, irodalmi és tudományos története vonúl el ez életrajz olvasásakor szemeink előtt s szerzőnk ennek fejezeteiben néhai R. I élétét, szereplését mindenütt a kor eseményeivel kapcsolatban, hol azoktól befolyásolva, hol azokat irányítva, de azokban mindig jelentős szerepet játszva, mindenütt egyforma érdekesen és vonzóan tudja előadni. Soha előadásának lendületessége el nem lankad, soha az eseményeket vezető koreszmék és intéző személyek jellemzésében minket cserben nem hagy; R. I. sokoldalú tevékenységének egyes vonásait ügyes kézzel egymástól ugyan külön választva, de egymással kölcsönhatásban tárja elénk. Mint egy érdekes drámát vagy regényt, úgy olvassuk ezt az életrajzot, oly érdeklődéssel kísérjük a főhőst nagyszerű küzdelmeiben, majd napjának lassú alászállásában. Mindenütt, minden fontosabb eseménynek, mindenik irodalmi alkotásnak megkapjuk a psychikai magyarázatát, meg a bírálatát, a benne kifejtett kiváló értékek és a fénnyel együttjáró árnyékok feltüntetésével.

Hiányaiúl csupán azt említhetjük meg a munkának, hogy itt-ott, — a terjedelem és igy a kiadói költségek csökkentése végett — a kortörténeti keret rajzolásánál kissé szűkszavú; igy pl. a pátens ellen vivott küzdelemnek csak R. I. személyével kapcsolatban álló részleteit sorolja fel s egy szóval sem említi, hogy mellette még kik és mily erővel és sikerrel ostromolták azt? hasonlóképen — bár máskülönben hősének ellenfelei iránt mindenkor igazságos — a Protestáns-egylet mozgalmainak ismertetésénél az árnyoldalak felsorolása mellett egy méltányló, elismerő szót is szivesen láttunk volna. A mű egyes fejezeteiben való tájékozódást elősegítené egy név- és tárgymutató.

Ez az életrajz, miközben méltó emléket állit egy nagy emberünknek, a XIX. századi magyar kálvinizmus egy igazi representativ manjének, egyházunk történeti múltja nagy ismerőjének, buvárlójának, írójának és a múltban kivivott közjogi állása bátor védelmezőjének, — maga is egyháztörténeti irodalmunk egy fényes alkotásává emelkedik. *Rácz L.*

IRODALOM.

* **Monok története.** Irta *Dr. H. Kiss Géza* monoki ref. lelkész. Sárospatak, 1926. 54 l. — Az eltávozó lelkész búcsúajándékúl nyújtotta át e derék kis történeti monografiát elhagyott községének, hiveinek, hogy ismerjék meg belőle őseik történetét s a múlt ismerete alapján munkálják a jelent, építsék a jövőt. Levéltári kutatásokat munkájához nem igen végzett, de az ide vonatkozó nyomtatott irodalmat bőven felhasználta és kiaknázta. A 36—48. lapokon a ref. egyház multját és jelenét is behatóan tárgyalja. A meleg szeretettel irt kis

füzet, míg a monokiaknak kedves emlék marad eltávozó papjuktól, addig többi tolforgató papjainknak is példát ad községök és gyülekezetök történetének megismerésére és feldolgozására.

* **Református Útmutató.** Református intézmények, iskolák, egyesületek, szeretetintézmények, kórházak, sajtóvállalkozások, egyházi és vallásos jellegű lapok, nyomdák ismertetése és cimjegyzéke. Függelékül: ref. és egyházunknak szolgáló ipari és kereskedelmi vállalatok és cégek ismertetése. Tahitótfalu, Sylvester-nyomda, 1926 110 lap. Hasznos vállalat, mely — hisszük — idővel minden hivatalnak, irodának nélkülözhetetlen segédeszköze lesz.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk t. olvasóinak boldog húsvét ünnepeket kíván a szerkesztőség!**

— **Gyászhír.** Egy miskolci lapban olvassuk, hogy *Bodolay Miklós* nagyvisnyói lelkész hosszú betegeskedés után élete 60-ik esztendejében kiszenvedett. 1889-ben végezte főiskolánkban theol. tanulmányait, híres vígszavaló volt s egész lénye derűt sugárzott. Szép, nagy gyülekezetében már egészen másként folyt az élete; az egyházmegye zöld asztalánál többször hallottuk, hogy ellentét, meghasonlás emészti a visnyói gyülekezet életét, jó egészsége is megrendült, így aztán derűs napja bús alkonyra fordúlt. Áldott legyen emlékezete!

— **Erdélyben,** a márc. 18-án tartott igazgatótanács megállapítása értelmében, április 17-én lesz a néhai Nagy Károly püspök felett tartandó emlékünnep s másnap, 18-án a püspökválasztó közgyűlés. A szilágyszolnoki egyh. megye kivételével, mely Kádár Géza zilahi lelkészt s esperest jelölte, a többi 18 egyházmegye egyértelmüleg *dr. Makkai Sándor* egyh. ker. főjegyző mellett foglalt állást s így minden valószínűség szerint ő lesz az új erdélyi püspök.

— **Lelkészválasztás.** A taktaszadai gyülekezet márc. 28-án, 2 szavazattöbbséggel, *dr. Filep Gusztáv* volt tiszalúci, mádi, t.-ladányi, sárospataki t.-szadai s most megyaszói s. lelkészt meghívás útján lelkészévé választotta.

— **Rövid hirek.** *Dr. Révész Kálmán* püspök az újfehértói ünnepen, melyen édesatyja szülőházát emléktáblával jelölték meg, közbejött gyöngélkedése miatt nem lehetett jelen, s igy csak fia, dr. Révész Imre olvashatta fel „Emlékezés édes atyámról" cím alatt megirt szép visszaemlékezéseit. — Az *Orsz. Ref. Tanáregyesület* augusztus végén fogja évi rendes közgyűlését Miskolcon megtartani. — A debreceni egyházmegye márc. 11-én tartott közgyűlésében, a külön *katonai egyházak* szervezése ellen nyomatékosan tiltakozott s ez ügyben elutasító javaslattal lép a kerület elé. — *Dr. Dóczi Imre*, a tiszántúli egyházkerület középiskolai felügyelője, ez iskolai év végével nyugalomba szándékozik vonúlni. — A budapesti ref. egyházban *Kulcsár András* gyáros, angyalföldi missziói parochiális gondnok fizet legtöbb egyházi adót, évi 400.000 K-át.

— **Rákóczi-ünnepély.** A dicsőséges fejedelem, II. Rákóczi Ferenc születésének 250-ik évfordulóját magasztos ünnepéllyel szentelte meg főiskolánk márc. 27-ikén, beleolvadva abba a hatalmas ünnepélybe, amelyet Sárospatak hazafias közönsége a MOVE kezdeményezésére tartott. Reggel istentiszteleten jelent meg az ifjúság a városi nagytemplomban, ahol Forgács Gyula lelkész mondott alkalmi imádságot. Az ünnepély a Rákóczi-vár udvarán zajlott le, Zemplén vármegye képviseletében megjelent Bernáth Aladár alispán, az ünnepélyre meghívott, de a megjelenésben akadályozott József főherceget Szirmay József tábornok képviselte. Az ünnepély fénypontját Csontos József főgimn. igazgató ünnepi beszéde képezte. A történelem szavát, az élet tanítómesterének igéit szólalta meg az illusztris előadó s könnyed elmélkedés, szétfolyó hangulatkeltés helyett az igazság nagy tényei vonultak el az áhitatos érzésekkel eltöltött hallgatók előtt és a mesteri kézzel vázolt korból valóban elénk magaslott a dicsőséges fejedelem daliás alakja s szoborként domborult ki emberi és fejedelmi nagysága s a magyar hazaszeretet örök mintaképe. A főiskolai énekkar az egyesitett karokkal együtt énekelt, Fehér István tanitóképezdei növendék Lampérth Géza szép versét, Nemcsik Endre hittanhallgató pedig Sajó Sándor alkalmi költeményét magával ragadó érzéssel szavalta. A vártorony ormáról tárogató szava szállt szét a tavasz enyhe sugarában fürdő várkert felett.

— **Theol. tanári konferencia.** Március 30-án theol. tanári konferencia volt Debrecenben, amelyen jelen voltak Budapestről: Hamar István és dr. Sebestyén Jenő; Pápáról: Pongrácz József, Tóth Lajos és Vasady Béla; Sárospatakról: Dr. Rácz Lajos, Harsányi István, dr. Mátyás Ernő és Marton János; Debrecenből: a Tisza István egyetem hittudományi fakultásának tanárai Csikesz Sándor dékán vezetésével a gyöngélkedő Pokoly József kivételével valamenyien és a Lelkészképzőintézet tanárai: dr. Erdős Károly és Kállay Kálmán dr. A konferenciát a tiszántuli egyházkerület meghivására a Lelkészképző intézet rendezte. Tárgysorozatán inkább gyakorlati kérdések szerepeltek: a tankönyvkiadás, theologusok tanulmányi versenye, thologusok tanitói oklevele, theol. tanórák redukciója, theol tanárok külföldi tanúlmányútja, cseretanárok stb. A konferencián megjelentek a délelőtt folyamán tisztelegtek Dr. Baltazár Dezső püspök és gr. Dégenfeld József főgondnok előtt. A theol. tanárok képviseletében Hamar István üdvözölte az egyetemes konvent elnökségét, az ő beszédére pedig Baltazár püspök felelt magas szinvonalu és széles horizontot féltáró beszédben.

— **A Sárospataki Diákok Orsz. Szövetsége** elhatározta, hogy összegyűjti és könyvben kiadja a sárospataki diákélet anekdotáit, összeirja a tanárokról, diákokról, diákéletről szóló jellemző históriákat, vonásokat. E végből minden régi pataki diák szíves támogatását, közreműködését kéri; a leirásnál feltüntetendő, hogy az illető esemény hol, mikor és kivel történt. A följegyzések dr. Panka Károly nemz.-gyül. főkönyvtárnokhoz küldendők (Budapest, V., Országház), aki Komáromi János íróval fog azok kiadásáról gondoskodni.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 15. szám. Sárospatak, 1926 április 11.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M. É.:* Az erdélyi kálvinizmus. (Folyt. köv.) — *Rácz L.:* Egy Comenius-ócsárló ellen. (Vége köv. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

Az erdélyi kálvinizmus.

(Folytatás.)

Az erdélyi kálvinizmus lehető teljessége rajza céljából az 1918. évi megszállás időpontjáig kell visszamennünk, azért is, mert innen kezdődik az erdélyi református egyház külön élete, de azért is, mert ettől kezdve kezd kibontakozni lelki szempontból is az erdélyi kálvinizmus új korszaka. Az új korszakot a megszállás támasztotta emóciók vezetik be és motiválják. Amikor az októberi gyászos forradalom után a megszálló bocskoros oláh seregek mindent elleptek, ami nekünk drága és szent volt, amikor román tüzek égtek a hegyeken és román zászló lengedezett büszke palotáinkon, valami szívünket tépő, torkunkig érő fojtó keserűség gyötört, a szégyen pírja égett az arcunkon, hogy elemi erővel törjön fel egy élni akaró nemzet *önfentartási ösztöne*, hogy annál magasabb lánggal lobogjon fel a *nemzeti öntudat*, minél sötétebb mélységbe zuhant életünk. A nemzeti érzés kitárta karjait és keresett valami támpontot, amibe belekapaszkodjék, amiben szilárdságot találjon, de mint egykor a vízözön, úgy árasztott el az új goromba hatalom mindent, ami szívünk legdrágább javát alkotá. De egyszer csak a mindent elpusztító hullámok felett megjelent az egyház, mint egykor a Noé bárkája a habokon és egyelőre úgy látszott, hogy ide nem képesek becsapni a pusztító hullámok. A kétségek közt hányodó, de élni akaró magyarok belevetették magukat az egyházak védő karjaiba, hogy megtartassanak, s úgylátszott, hogy az egyházaknak helyén van a szíve. Amilyen arányú volt a magyar katasztrófa, olyan arányban *növekedett az egyházak öntudata*, és hogyha az új imperium mindent el akart rabolni, az egyházak *mindent meg akartak tartani*. Mégis mi volt az a legféltettebb, legdrágább kincs, amit veszélyeztetve láttak Erdélyben? A nemzeti öntudat. Miután pedig egyenesen tömegpsychologiai jelenséggé lett Erdélyben a gondolat, hogy a nemzet *nyelvében, kulturájában* él, a nép és az egyházak e gondolatban találkoztak s e találkozásból egy *grandiozus* terv bontakozott ki, hogy a magyarságnak és a kulturának *egyetlen egy* védő bástyáját sem szabad feladni s hogy ahol csak magyar (állami vagy más) iskola volt, ott a magyar iskolát fenn kell tartani.[1] S úgy nézett ki, hogy az első nagy lelkesedések és elszántság tüzében valóra válik a terv. Csodálatosan nagy körvonalakban kezd kibontakozni az *intézményes egyház*. Azonnal megvilágítja e tényt egy pár adat. Amig 1918 év előtt az erdélyi református egyházkerületben 174 elemi iskola volt 270 tanerővel, az 1920—21 évben már 523 református elemi iskola működött 725 tanerővel. Amig 1918 év előtt 7 főgimnázium 1 tanító, 1 tanítónő képző, 1 polgári iskola volt 104 rendes és 37 helyettes tanárral és óraadóval, addig 1920—21. évben már 10 főgimnázium, 13 felső kereskedelmi iskola és 15 polgári iskola működik 200 rendes és 76 helyettes tanárral és óraadóval.

Ámde a grandiózus berendezéshez pénz is kell, sok pénz. Az egyházak számot vetnek a fenntartás költségeivel és az egyházközségek régen hordozott terhein *kívül*, egy egyetemes kulturadózási rendszert léptetnek életbe, kimondják azt, hogy minden egyházközség tartozik beszolgáltatni az egyházkerület pénztárába minden lélekszám után 30 leut,[2] ami akkor igen nagy összeg volt, de ma is jelentékeny összeg, ha arra gondolunk, hogy *egy* 1000 lelkes gyülekezet régi egyházközségi adóin *kívül*, amelyek igen sok egyházközségben meg is haladják az új adót, 1,000.000 K-át tartozik fizetni. Ime a grandiózus terv a megvalósulás útjában.

Azonban épen ezen a ponton kerültek az egyházak a lehető legélesebb ellentétbe az államkormányzattal. A román állam *elnemzetietlenítő* törekvése még a régi királyság életében is a lehető legéberebb volt, természetes, hogy ez a törekvés a lehető legerőteljesebben elharapódzott akkor, amikor az új területek csatolta nagy nemzeti kisebbségek elnemzetietlenítéséről volt szó. Ez a törekvés a régi királyságban annál erőteljesebb volt, minél kevésbbé kedvezett az állami felfogás a felekezeti oktatási rendszernek. A régi királyság politikája francia mintát tartva szem előtt, mindig az uniformizáló állami oktatásnak volt a híve. Ezért úgy e rendszerénél, mint általános elnem-

[1] Kimondotta ezt az erdélyi egyházkerület 1921. évi közgyűlés 55. sz. határozatában. Lásd az 1921. évi egyházi ker. közgyűlési jegyzőkönyv 86—88. lapjait.

[2] Kimondva az 1922. évi egyh. ker. közgyűlés 57. sz. határozatában. Lásd az 1922. évi egyh. ker. közgyűlési jegyzőkönyv 69. lapját.

zetietlenítő törekvésénél fogva ellenállott az egyházak fent ismertetett törekvésének. Megkezdődött tehát az egyházaknak egy hősies, szívós küzdelme. Az államhatalom egyfelől egymásután adta ki az iskolák szabad működését korlátozó rendeleteteit, másfelől pedig minden kicsinyes ürügy alapján egymásután zárta be azokat.

Az erdélyi magyarság az egyre növekedő nyomás hatása alatt felismerte, hogy iskoláiban mi forog kockán, ezért megkezdődött egy szivós minden talpalatnyi helyet hősiesen védelmező harc, melynek legteljesebb gyümölcse az erdélyi magyarság *egységbekovácsolódása*. Az új imperium szivós működése kezdetén is a magyar egyházat (református, római katholikus, unitárius) egységes frontjával találta magát szemben. Befelé és kifelé is teljes volt az egység, úgyannyira, hogy az államhatalommal mindig egységes alapon is tárgyaltak. Ha kezdetben itt-ott még hangok hallatszottak el a hitvallásos iskolák ellen, ha voltak fantaszták, akik Romániában *autonom nemzeti* iskolákról álmodoztak, már az első esztendőkben teljesen elnémultak ezek a hangok és az egész erdélyi magyarság egybeforrott a felekezeti oktatás programmjában. Ha előbb a magyarság megengedhetőnek tartotta azt a luxust, hogy külön politikai pártokra oszolva, egymással is harcot folytatva küzdjön az állam mindenirányu elnemzetietlenitő törekvésével szemben, nemsokára letünnek a pártok között a válaszfalak és létrejön a politikai egység a *„magyar pártban.“* Ha előbb különböző célok lebegtek a magyar párt, mint politikai párt előtt, ha előbb talán gazdasági célok elérésére tört, a nyelvért és a kulturáért folytatott harcban, a felekezeti oktatás védelmének kérdése kerül itt is előtérbe. Beleolvad a szent ügy védelmébe a *sajtó* egységes és félelmet nem ismerő harca. Hogy a társadalom se maradjon tétlen, hatalmas akcióba kezdenek a magyar anyák, százezrek aláirásával mennek a királynéhoz a magyar iskolák megmentése érdekében. A magyarság élet-halál harca felébreszti az angol-amerikai protestantizmus érdeklődését, egymásután jönnek képviselőik fájdalmaink megismerésére és egymásután röpítik világgá a román kormányzatot sulyosan kompromittáló cikkeiket az angol, amerikai világlapokban teszik meg ilyen értelmű jelentéseiket megbízóik előtt. Amikor pedig a kormánynál, királynál, királynénál minden lojális védekezés hiábavaló, jön az egyházak merész lépése a *népszövetségnél*. Mily szivós, felemelő az erdélyi magyarság! Mennyi *élniakarás* látszik meg ebben a hősies küzdelemben!

Az erdélyi magyarságnak az államhatalommal szembeni e védekező harca a megszállástól kezdődőleg állandóan folyt, e harcnak azonban voltak kiemelkedő mozzanatai. Az egyik ilyen mozzanat 1924 januárjában folyt le, amire a közoktatásügyi miniszternek 2 rendelete (100088—1923, 1000 90—1923 sz.) szolgáltatott okot, amelyek részben illuzoriusokká tették az elemi és középiskolákban a magyar nyelv használatát. A legkeményebb küzdelem azonban 1925 májusában kezdődőleg folyt a román kormányzat és a magyar egyházak közt.[3] Megindítója a közoktatásügyi kormányzatnak ismert, a magániskolai oktatásról szóló törvényjavaslata volt, amely küzdelem a népszövetség elé is került. E törvényjavaslat, amely is immár törvénnyé lett, elkobozta az egyházak 400 éves iskolai autonomiáját, amiben pedig a vallás szabad gyakorlata is sérelmet szenved, mert az E. T. I. t.-c. 3. §-a szerint a „református egyház alsó,- közép- és felső-iskolái, mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények, s az egyház önfenntartásának eszközévé, mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az egyházi hatóságok alatt állanak.“ Az autonomiával kapcsolatban természetesen veszélyeztetve volt a magyar nyelv használatához való jog, a vallásos nevelés lehetősége is. E törvényjavaslat körüli harc már lezárult, látszólag hiába való volt a magyarság erőfeszítése, amint emlitettem törvénnyé lett a törvényjavaslat. Nem felesleges az erdélyi magyar iskolák mai jogi helyzetének megvilágítása, közlöm ezért az erdélyi ref. egyházkerület egy igazgató-tanácsi gyűlésének megállapitásait, amelyek szerint az új törvény következtében a következő veszteség érte az erdélyi ref. egyház autonomiáját: *a)* Nem tarthat fenn minden fokú és jellegű tanintézetet a biztosított nyilvánossági joggal, sőt a meglevőkből is sok megsemmisül; *b)* nincs joga meghatározni iskolái tannyelvét, melyet a törvény két nyelvűvé tesz; *c)* nem állapíthatja meg a tantervet és tananyagot, mert nyilvánossági jogot csak azok az iskolák nyerhetnek, melyek az állami tantervet követik; *d)* nem vehet be magánvizsgákat; *e)* nem állapíthatja meg a tanulók fegyelmi rendszerét; *f)* érettségi vizsgát nem tarthat; *g)* a tanerők fegyelmezési joga; *h)* a tanerők szabad választási joga korlátoztatik; *i)* elvész ránk nézve az iskola vezetési joga, mert a miniszterium az intézetekkel közvetlenül levelez s ekkép az állami felügyeleti jog rendelkezési joggá válik; *j)* nem biztosít a törvény államsegélyt, de követeli, hogy állami fizetést adjunk tanerőinknek.“[4] Az új törvény szerint az autonomia sérelmén túl, a legnagyobb veszteség a magyar nyelv használatában érte egyházunkat. E törvény szerint a román nyelvi órák száma az elemi iskolákban 13—38 között váltakozik hetenként. Teljesen osztatlan iskolában u. i. legalább 13 a román óraszám, teljesen osztott 7 osztályú elemi iskolában pedig 38. Hogy mit jelent ez a törvény az erdélyi magyarság számára, azt mutatja az 1925. évi június hónapban tartott érettségi vizsgálat eredménye, amely vizsgákon kb. csak 5%-a ment át az érettségizni akaró ifjúságnak.

(Folyt. köv.) *M. E.*

[3] Mindkét küzdelem felől részletes tájékozódás nyerhető az erdélyi egyházkerület 1924 január és 1925 május hónapokban tartott gyűléseinek jegyzőkönyveiben.

[4] Közölve „Református Szemle“ f. évi 5. számából.

Egy Comenius-ócsárló ellen.

Lapunk múlt évi 25. számában ismertettem dr. Neményi Imre nyug. államtitkár *Apáczai Csere János* (1925) c. kötetét s jeleztem, hogy micsoda méltatlan ócsárlásokkal és szidalmakkal illeti benne Comeniust. A *Theologiai Szemle* 2-ik számában (165—166 l.) aztán tüzetesebben visszautasítottam és cáfoltam részben túlzott, részben alaptalan állításait és kimutattam, hogy Comenius minden

tiszteletünkre és elismerésünkre méltó, igazán teremtő szellemű nagy paedagogus. Helyreigazításaimra Neményi a *Theol. Szemle* 4. számában ad bő lére eresztett feleletet s itt újra megragadja az alkalmat, hogy megismételje könyvének 164—173. lapjain Com. ellen szórt rosszindulatú támadásait és alaptalan állításait. Tétele most is a régi: Apáczai, ha ismerte is Com. műveit, nem állott, nem állhatott egy ilyen inferioris ember eszméinek hatása alatt!

Neményi sem könyvében, sem Válaszában semmi komoly érzéket nem árul el Comenius megértésére, semmi történetírói érzéket a Com. elfogulatlan, objektiv méltatására. Először is mint vérbeli szabadkőműves, főforrásokúl a felvilágosodás, racionálizmus és skepticizmus szellemétől áthatott írókat említ és idéz, s másodszor: ezekből is csak az ő céljának megfelelő, vagyis Comeniust kisebbitő, gyalázó tételeket, állításokat veszi át, ellenben gondosan mellőzi az egyik vagy másik művéről szóló elismerő nyilatkozatot. S mikor ezt Birálatomban szemére vetem, még ő mondja sértőnek kijelentésemet, még ő mondja, hogy e sértő epithetonok nem alkalmazhatók az ő forrásaira. Lássuk hát, kik azok, akikre munkájában, mint főtekintélyekre, leggyakrabban hivatkozik?

Két tekintélyt emleget legtöbbször: az egyik *Bayle*, a másik *Adelung*, mindakettő a sivár racionalizmus és gúnyolódó skepticizmus képviselője. Bayle-ról ezt az irodalom- és bölcsészettörténet minden ismerője tudja, csak úgy látszik Nem. nincs e felől tájékozva; ezért nevezi Nebe[1] Bayle-t Comenius „kaján" megitélőjének, ezért mondja róla K. A. Schmid Encyklopaediája: hogy „Bayle nem az az ember volt, aki egy ilyen, ránézve teljesen heterogén személyiség iránt igazságos tudott volna lenni", értve alatta azt, hogy Baylenek semmi érzéke nem lehetett a rajongó, misztikus, chiliasztikus reménykedéseket tápláló és azokban az ellentétes világesemények dacára vakon bízó Comenius iránt, — ami persze nem zárja ki azt, hogy a *Janua*-t helyesen meg ne tudta volna ítélni és ezzel Com. fejét a halhatatlanság koszorujával ne övezze, midőn e műről ezt írja: *Quand Comenius n' auroit publié que ce Livre-là, il se serait immortalisé.* (Ha Com. csupán ezt az egy könyvet írta volna, már halhatatlanná tette volna nevét.) Miért hallgatja, miért sikkasztja el Nem. Baylenek ezt az ítéletét, ha oly nagy súlyú előtte a Bayle szava, ítélete?

A józan *Adelung*ról, a XVIII. századi felvigosodás e tipikus képviselőjéről elég annyit mondanunk, hogy otromba izléstelenséggel *az emberi bolondságok történetében* (Geschichte der menschlichen Narrheit) juttat Comeniusnak helyet és egy sorba állítja a szemfényvesztőkkel, aranycsinálókkal, ördögűzőkkel és jövendőmondókkal. Ez a tudománytalan eljárás talán megjárta a XVIII. században, de magát bélyegzi meg, aki Comeniust ma is az Adelung szemüvegén ítéli meg. Sem Bayle-nek, sem Adelungnak nem sikerült Com. tiszta képét — pusztán azért, mert Comeniust rajongó hite, chiliasztikus reménykedése magával ragadta — megzavarnia.

[1] A Rein-féle Encyklop. Handbuch der Paedagogik-ban.

A harmadik az osztrák *Hosmayr*, aki szintén becsmérléssel ír róla. Hosmayr-ről elég tudnunk, hogy ifjúkorában a XVIII. század skeptikus szellemét szívta magába, hogy osztrák udvari kath. történetíró volt — s menten tisztába leszünk vele, hogy mennyi értéket tulajdoníthatunk ítéletének.

Comeniust chiliasztikus hite, reménykedése miatt igen sokáig vagy igazságtalanul itélték meg, vagy teljesen hallgattak róla; e hite és tevékenysége fosztotta meg sokáig személyét az utókor előtt a komolyságtól és tisztelettől. Helyesebb és igazságosabb méltatása a XIX. század közepével kezdődik, amióta K. Raumer (Geschichte der Paedagogik) szerencsés kézzel napvilágra hozta a paedagogiai bölcseség ez eltemetett kincsét. S azóta, minél mélyebben tanulmányozzák és átkutatják, alakját annál több fény övezi körül, annálinkább úgy tekintik őt, mint az emberiség Istenáldotta nevelőjét, mint „látnokot a paedagogusok közt" (Kvacsala).

Miért nem fordúlt Neményi, ha olvasóinak helyes képet, fogalmat akart Comeniusról nyújtani, a XIX. század második felének és a XX. századnak nagy nevelés és oktatástörténeti műveihez? Azért, mert ezekben nem talált volna gyalázkodásra alkalmas anyagot, hanem csak igazságos és objektiv megitélésre való törekvést. Miért nem idéz *K. Schmidt* Paedagogia-történetéből (Geschichte der Paedagogik, II. Aufl.)? azért, mert Schmidt melegen méltányolja őt, oktatási rendszerét egy teljes, jól átgondolt egésznek nevezi, mely telve van éles megfigyelésekkel, finom intelmekkel és többnyire célszerű kivitellel. Ugyanigy ítél róla *K. A. Schmid* a Nevelés- és oktatástan encyklopaediájában, (Encyklopädie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens, II. Aufl.), ahol Com. három nagy didaktikai alapkövetelményét: az anyanyelv, reáliák és képző-módszer követelését az ő örök érdemének nevezi. Idézzem-e *Th. Ziegler* Paedagogia-történetét, aki Comeniust a XVII. század legnagyobb didaktikusának és paedag. írójának nevezi, akinek paedagogiája Lux in tenebris volt a XVII. század sötétségében? Vagy miért nem fordúlt Neményi a *Rein*-féle 20 kötetes (1903—1910) Encyklopaediai Kézikönyvhöz, (Encykl. Handbuch der Pädagogik, II. Aufl.) mely Com. fény- és árnyoldalait egyaránt feltünteti? miért nem közli Kvacsala nagy Comenius-életrajzának összefoglaló jellemzését? azért, mert, ezekben kevéssé talált volna Comeniust gyalázó részleteket!

(Vége köv.) *Rácz L.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kitüntetés.** A kormányzó *gr. Dégenfeld József* tiszántúli egyházker. főgondnoknak, a ref. egyet. konvent és zsinat világi elnökének, a magyar ref. egyház körül szerzett kimagasló érdemei elismeréseül az I. osztályú magyar érdemkeresztet adományozta.

— **Dr. Ravasz László** püspöknek a *Budapesti Hirlap* húsvéti számában hosszabb nyilatkozatát olvassuk a ref. egyház aktuális kérdéseiről. Nemesnek mondja azt az igyekezetet, mely az egyházat evangelizálni akarja, de e mozgalomnak nem

szabad az egyháztól függetlenül működnie, hanem az egyház körén belől, annak irányítása mellett. A ref. és luth. egyházat belülről, a saját elvei alapján kell megerősiteni s csak azután következik azok munkásságának összefonódása. *Nagy* Károly püspök halálát az erdélyi magyarságra kiszámithatatla nagy veszteségnek tartja, mert ő a legszuggesztivebb erejü ember volt Erdélyben, határozott politikai tehetség, aztán egyházát és az erdélyi népet minden élő ember között legjobban ismerte. Kritikai elme lobbanékony szivvel birkozott benne; az erdélyi magyarokat olyan önálló, külön társadalommá kivánta megszervezni, amilyenek ma a szászok s a multban a hugenották voltak. Sajnos, a magyarságnak csekély a kohéziója... *Makkai* Sándor képességei Erdélynek egyik nagy élő kincsét jelentik; ő kivételes méretű, összefoglaló reprezentiv elme, amilyen a most élő magyarságban kevés akad.

— **Alsózemplénik figyelmébe!** A tavaszi egyházmegyei közgyűlésen tárgyalandó ügyiratok május 1 ig küldendők az esperesi hivatalba. A presbitériumnak az egyházfegyelmi törvénytervezet ügyében való állásfoglalását jegyzőkönyvi kivonat alakjában kell beküldeni. Hernádnémeti, 1926. április 6. *Kiss Ernő* esperes.

— **A királyhágómelléki** ref. egyházkerület püspökének: Sulyok Istvánnak és főgondnokának: Domahidy Elemérnek választását, több évi húzavona után, az oláh kormány végre megerősítette.

— **A skót reformátusok lapja, a Record** rendkivül érdekes cikksorozatot közöl, mely minket közelről érdekel. A múlt év őszén ugyanis Dr. *Macdonald Webster* és W. G. *Livingstone* elkisérték Kolozsvárra *Chisholm* lelkész-misszionáriust és ott bevezették őt az ujonnan szervezett zsidó missziói állásába. Skót testvéreink nagy hitéről tesz bizonyságot az a tény, hogy akadt köztük egy olyan lelkes híve a zsidó missziónak és Erdélynek, hogy egymaga 2000 angol fontot adományozott egy missziói állomás létesítésére. Dr. M. *Webster* jól ismert barátunk volt a kalauza e kis csapatnak. *Liringstone* a skót reformátusok lapjának szerkesztője lelkiismeretesen megfigyelt mindent e hosszú úton és hazatérve ez év januárjában hatalmas cikksorozat közléséhez fogott lapjában, amely havonta 143.000 példányban jelenik meg. E cikksorozatban részletesen beszámol értékes tapasztalatairól, amelyeket első sorban a budapesti misszió-állomás látogatásával kapcsolatban, azután amelyeket Erdélyben szerzett. A cikkeket érdekes fényképfölvételek illusztrálják. Érdekes lenne lefordítani e cikkeket egész terjedelmükben. Sokat tanulhatnánk belőlük. Pd. azt, hogy e skót egyházi lap sokkal részletesebben és mondjuk ki bátran, sokkal melegebben foglalkozik erdélyi testvéreink helyzetével, mint ahogy általában mi foglalkozunk. Jellemző, hogy a *Record* februári számában a cikksorozat mellett még a vezércikkben is két hasábon foglalkozik *Livingstone* az erdélyi magyarság szomorú helyzetével. Amikor elmondja e cikkben, hogy az oláhok mikép tiporták lábbal a vallásszabadságot s a magyar ref. egyház autonomiáját s hogy a király és királyné erről mit sem tudtak s mikor közbeléptek, már nem sokat segítettek a bajokon, — végül megállapítja, hogy az oláh politika „szűklátókörű és veszedelmes. Az oláhok módszere nem alkalmas arra, hogy meghódítson egy olyan felvilágosodott népet, amely át van itatva a presbiterianismus szellemétől. Ha nyitott szemmel olvassa valaki a történelmet és főképp Magyarország történetét, könnyen megállapíthatja, hogy ezzel a módszerrel lehet legrövidebb úton elégedetlenséget és forradalmat támasztani." Végül idézi az amerikai bizottság e tárgyban kiadott könyvének e mondatát: „Ha a jelen faji és nyelvi, vallási és gazdasági problémák nem nyernek megoldást, ez a termékeny ország (Erdély) Európa legnyomorultabb országa lesz és a világ békességét fenyegető veszedelem helyévé válik." A cikksorozatnak igen kedves részlete az, amely leírja az erdélyi reformátusok azóta megboldogult püspökével, Dr. *Nagy Károllyal* folytatott beszélgetést. A lap hozza a püspök fényképét is, amint éppen felel a skót vendégek kérdéseire iróasztala mellett ülve. A skótok élénken érdeklődtek az erdélyi református egyház szervezete és a püspöki tisztség iránt. Mikor Dr. *Nagy Károly* püspök kifejtette, hogy a mi püspökeink nem rkath., vagy anglikán értelemben vett püspökök, hanem „pásztor, aki a pásztorok közül vezetésre hivatott," *Livingstone* igy szólt: „Olyan hivatal ez, amit sokan szeretnének közöttünk is feleleveníteni Skóciában." Szó került azután az erdélyi ref. lelkészek fizetéséről, az egyháznak az államhoz való viszonyáról, a hívek áldozatkészségéről stb. Végül azt kérdezték, hogy nem üzenne-e valamit a Skót reformátusoknak? És olvassuk az üzenetet is. Köszönet, bizalom a jövőben. Imádkozzanak értünk skót testvéreink, mi pedig igyekszünk megtenni kötelességeinket, tudván, hogy minden Isten kezében van! *F. Gy.*

— **Harangavatás.** A *s.-a.-ujhelyi* gyülekezet virágvasárnapján avatta fel a vasúti tisztviselők és alkalmazottak áldozatkészségéből öntetett 217 kgr súlyú új harangját. Az új harang 18 millió K-ba került; felírata, a vasúti szárnykerék felett, a következő: *Isten dícsőségére öntették a s.-a.-ujhelyi ref. egyház buzgó vasútas hivei 1926. évben. Öntötte Slezák László harangöntő Budapest.* A harang másik oldalán: *Vezetem az ünneplő sokaságot az Isten házába. XLII. Zsoltár.* Az új harangot a vasút állomástól, a 90. zsolt. éneklése és Emődy László törv.-széki tanácselnök ünnepi beszéde után 27-én d. u. szállitották be négyökrös szekéren a templom udvarára, hol Somogyi János nyug. áll. vas. felügyelő szép beszéd kiséretében adta át az egyházközség elöljáróinak, kiknek nevében Göndöcz István lelkész válaszolt és vette át az új harangot. A szalaggal és koszorúkkal diszitett harangot a ref. egyh. énekkar éneke, Göndöcz I. lelkész avató beszéde és Szepesy Béla alkalmi költeménye után márc. 28-án d. e. 9 órakor húzták fel a toronyba s 10 órakor már érces hangjával hivogatta a hivőket a templomba, hol a vallásos és hazafias érzástől áthatott ünnepi beszédet Szabó Zoltán hitoktató tartotta.

Szerkesztői üzenetek.

Gy. K. A hosszú verset nem bírja meg lapunk szűkre szabott terjedelme. — **Salamon Gyula,** Mályinka. A hirdetésért 35.000 K beküldését kérjük.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 16. szám. Sárospatak, 1926 április 18.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M. É.:* Az erdélyi kálvinizmus. (Folyt. köv.) — *S. Szabó József:* Jegyzetek... — *Rácz L.:* Egy Comenius-ócsárló ellen. (Vége köv.) — *r—s:* Az Egyetemes Tanügyi Bizottság ülése. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

Az erdélyi kálvinizmus.

(Folyt.)[1]

Fájdalmas megállapitások ezek, de fájdalmas az erdélyi magyar iskolák sorsának a képe akkor is, ha azok lassú lemorzsolódását tekintjük. A román hatóságok u. i. különböző ürügyek alatt nagy mértékben megtépászták az új iskolarendszer grandiozus alkotmányát. Az 1924—25-iki iskolai évben már csak 389 elemi iskolánk van 523 tanerővel, a fiúgimnáziumok száma már csak 6 (a szászvárosi már nem működik és megszünt a dési és fogarasi főgimnáziumok működése is), van ezeken kivül 1 leánygimnáziumunk, 1 tanító, 1 tanítónőképzőnk, 1 felsőkereskedelmi és 6 polgári iskolánk. Ez utóbbi iskolákban a tanerők száma 121 rendes és 42 helyettes és óraadó tanár.

Ha a jogi helyzetet és a tényleges helyzetet illetőleg is sokat veszitett az erdélyi kálvinizmus iskoláiban, gondoljuk arra, hogy mily szivós és heroikus küzdelmet kellett folytatnia, hogy az elnyomó politikával szemben ennyi iskolát fenn tudott tartani, azután gondoljunk arra *a belső erőre és áldozatosságra*, amellyel ezeket táplálja. Gondoljunk arra, hogy mit jelent az a tény, hogy az egyház *a saját erején minden állami segély nélkül* ennyi iskolát tart fenn. Azután gondoljunk arra, hogy micsoda erőforrások buzognak az erdélyi talajból, hogy az erdélyi kálvinizmus a nagyszámú és nagyszabású 100 millió K-án felüli építkezési renováláson túl új intézmények és iskolák teremtésére is képes akkor, amikor az agrárreform révén gazdaságilag minden régi erőforrásától el van vágva, amikor az erdélyi magyarság is részben az agrárreform, részben más intézkedések révén gazdaságilag le van rongyolódva. Mit jelent az, hogy az erdélyi kálvinizmus ilyen viszonyok között 1920 óta építeni tudott 17 új elemi iskolát, 1 modern polgári leányiskolát s hogy épen most teszi le egy nagyszabású leánynevelő-intézet alapjait Kolozsvárt. A kolozsvári Farkas-uccai templom szószékét egy a kicsinyeit saját vérén tápláló pelikán képe diszíti. Találó szimboluma ez az erdélyi magyarság, az erdélyi kálvinizmus életének, mert az erdélyi magyarság ma valóban saját vérével táplálja kicsinyeit, jövője zálogát. E cikkem bevezető szavaiban azt mondottam, hogy szükséges a hit és fajtestvéreinkkel való közösség ápolása, mert az gazdag erőforrást jelent számunkra. *Amikor hát egyházkerületünk egy kész intézménynek, a sárospataki tanítóképzőnek átvételével vivódik, eszméljünk az erdélyi kálvinizmusra, hogy az acélozza meg lankadt erőinket.*

Ime az erdélyi kálvinizmus képének egy részlete, *az intézményes egyház élete és sorsa.* Magán e képen is megérzik, hogy nagy személyiségeken át lüktet a kálvinizmus ereje s e tekintetben főképen immár néhai *Nagy Károly* életén át. Ő benne és ő általa növekedett meg az erdélyi református egyház öntudata, becsülete, ereje. Egyenesen megdöbbentő erőknek hordozója volt az ő élete. Az ő személyisége azonban csak mögötte levő erőknek tüköre. Az erdélyi kollektiv léleknek csak egy klasszikus reprezentánsa az ő heróikus személyisége, mert az erdélyi kálvinizmusnak mély gyökere van az erdélyi lélekben. Mint ahogy az erdélyi hegyekből a drága természeti kincseknek orjási tömege kerül felszinre, az erdélyi lélek titokzatos mélységeiből dúsan árad a teremtő szellemi életerő. Micsoda életerők munkálnak még hát az erdélyi kálvinizmusban?

* * *

A továbbiak megértése céljából újra vissza kell hát mennünk a multba egy pár esztendővel.

Amikor a legborultabb volt az erdélyi égbolt, amikor még legsötétebb volt a magyar gyász 1921 évben, Isten egy nyári napon a szétszórtságból összesodor egy pár ifjú lelkipásztort, hogy keressék az erőforrást saját életük számára, hogy eszmét cseréljenek hivatásuk jövendő életlehetőségei felől. Az egymás iránti szeretetben Isten nagyon megáldotta az ifjú lelkipásztorok együttlétét és mélyen szívükbe vésett egy meggyőződést, hogy csakis az ő Igéjének buzgó és hívő tanulmányozása révén lehet magyar jövő az erdélyi hegyek közt. Ez ifjú lelkipásztoroknak az Istenben való e találkozása lett a *lelkiegyház születésének* kezdete. Azóta e kicsiny mustármag terebélyes fává növekedett, a lelkipásztorok kis csoportja már egy tekintélyes testületté nőtte ki magát,

[1] Az előző közleményben a 2-ik hasáb közepén, sajtóhibából egy 1000 lelkes gyülekezet évi kulturadója gyanánt 1000,000 K áll 10,000.000 K helyett.

amelyik mint kovász az egész egyházat élteti s ma már nincs a református egyháznak problemája, amelyik ne e lelki alapokon kerülne megitélés alá.

Mi hát ennek a lelki egyháznak a programja? Az egyház *régi* javainak feltárása, *régi* értékeinek feltámasztása, *régi* betemetett életforrások megnyitása az új program hordozóinak célja. Azt akarják csupán e program képviselői Erdélyben, hogy az Isten igéje legyen *élő* Ige, a Krisztus legyen *élő* Krisztus, a kálvinizmus legyen *eleven* hatalom.

Mi ennek a régi ösvényeken való megindulásnak legközvetleneb hatása? Elsősorban az egyházi élet *régi keretei* lelkesülnek meg és telnek meg élettel. Egyre hatalmasabban szólal meg *Isten Igéje* a szószékeken, a bizonyságtevés tüze egyre forróbban árad az égő lelkipásztori szivekből. Nem hiú bölcselkedés már ott az igehirdetés, hanem *a szentirás lelkétől lelkedzett* tevékenység.— Az Isten igejének buzgó hirdetése nyomán elevenebb, frissebb lett a hitélet, a szivekből kezd kibontakozni valami erőteljes lendület, ami meglátszik *az egyházi ének* megújulásában. Megnyiltak ma Erdélyben a bezárt néma ajkak és hatalmas szárnyalással csap fel ma a templomokból az Istent dicsőitő ének, zsoltár. A lüktetőbb hitélettel frissebb, lelkesebb lett az egyházi éneklés. Lehet-e ennek szebb bizonysága, mint az, hogy rövid 2 év alatt már 2 kiadást ért el az újonnan kiadott énekes könyv és több mint 30,000 példány elfogyott azokból. Az új énekes könyvbe bevonúltak a régen megvetett „*Hozsánna*"-énekek, az angol, német énekes könyvek gyöngyei, s a felnövekedő új nemzedékek ajkán frissen zengenek az eleven ütemű, mély vallásosságot árasztó énekek. Ha az eleven hitélet ily módon árad lélektől lélekhez, csak természetes, hogy megváltozik az *imádkozás* módja is. Lejárt már az ideje a deklamáló üres imádkozásnak, minél fojtóbb az új imperium által támasztott légkör, annál üdébben buzog fel a hitbizonyosság, hogy Isten uralkodik s annál bensőségesebben száll fel a fohász az erőtadó Istenhez.

Maskor is voltak evangeliomi mozgalmak egyházunk talaján, voltak Erdélyben is, de ezek kivülről akartak behatolni az egyház testébe és sok tekintetben ki akarták választani a mozgalom számára megnyerteket az egyház testéből, az erdélyi vallasos réveilre épen az ellenkezője a jellemző, a megújulás belülről az egyház gyökereiből indul meg és épen az egyházi élet régi kereteit akarja megújitani. Azonban épen ezért életképes ez a megújulás és épen ezért nem is elégszik meg azzal, hogy megmaradjon ezekben a régi keretekben, az új szellem megakarja lelkesíteni az *egyházi élet minden élettevékenységét.* A megújult lelki élet kitör hát a régi keretekből, hogy elsősorban megteremtse a belmisszió lelkes és sokoldalú munkáját, hogy átformálja az intézményeket, az iskolákat, a lelkésznevelés ügyét, az egyházkormányzatot, a sajtót, hogy kitörve az egyházi élet keretein túl újjá szüljön egy nemzetet, hogy „*legyen Krisztus mindenütt*", amint ezt egy újonnan választott esperes programmjában kifejtette. Az erdélyi kálvinizmus a kálvinizmus igazi értelmezése szerint életformáló, nemzetnevelő hatalom akar lenni, egy egész nemzet újjászületését tűzi ki programmjába. Isten lelkének ereje árad mindezeken a jelenségeken, hogy élet támadjon a romok felett, világosság a sötétségben.

(Folyt. köv.) *M. E.*

Jegyzetek

Harsányi István „A gályarabok és a sárospataki főiskola" c. felolvasásához.

A mi dicsőséges hitvalló és vértanú lelkészeink életét, főként a *Csécsi-féle* kéziratos *Registrum* alapján több új és értékes adattal gazdagította *Harsányi István* abban a művében, amelyet a gályarabok kiszabadulásának 250 éves fordulóján tartott emlékünnepen felolvasott. E felolvasás *Marton János* ünnepi beszédével együtt „*Előadások*" főcím alatt külön füzetben is megjelent e b. lap közlései nyomán. Mint a cím is mutatja, Harsányi különösen azokról a gályarabokról emlékezik meg, akik a sárospataki főiskolával, mint annak tanitványai, vonatkozásban vannak. Nagy örömmel olvastam ezt az érdemes munkát és elismeréssel adózom érte a kiváló szerzőnek, aki minden alkalmat megragad, hogy a sárospataki főiskolai könyvtárnak általa fáradhatatlanúl kutatott kincseiből becsesebbnél-becsesebb adalékokat hozzon napfényre, mikkel a homályos múltat megvilágitja. Épen múltunk tisztázása érdekében látom én is jónak, hogy a Harsányi felolvasásával kapcsolatban egy pár dologra rámutassak azért is, mert legújabban kiadott művem (A debreceni ref. kollégium tanárai és kiválóbb növendékei) egyes adatait Harsányi helyesbíteni igyekszik.

Helyesen állapítja meg, hogy *Kaposi S. István*, *Miskolczi Mihály* és *Bátorkeszi István* nem voltak debreceni tanulók. *Kaposi István* már 1665-ben rimaszombati lelkész volt (gömöri visitationális jkönyv), idősebb ember, aki 1651-ben Debrecenben nem subscribálhatott. *Bátorkeszit*, a Debrecenben 1641-ben subscribált diákot, lehetne a gályarabnak tekinteni, ha a közelkorú Csécsi Registruma nem az 1661 ben Patakon subscribált tanúló mellett szólna. *Jablonczai Jánosról* azt írja Harsányi, hogy 1662. előtt Debrecenben s azután Patakon tanúlt, ámde utóbbi helyen csak 1665-ben iratkozott be. A debreceni Series Studiosorum határozottan állítja, hogy „1662. ivit Patacinum." Miért nincs tehát akkor és miért van három évvel később Patakon beírva? Hol volt 1662-től 1665-ig? Egy személy a kettő? Valószinű, hogy egy, de a probléma tisztázásra vár. *Ladmóczi Istvánt* szilicei lelkésznek írja Harsányi. Ő, kétségkívűl, Rácz Károly után halad, ez utóbbi pedig a Beiträge hibás leírását követi. E lapban megjelent közleményemben (A pozsonyi vértörvényszék elé idézett gömöri ref. papok és rektorok. 1906.) úgy gondolom, eléggé tisztáztam azt a kérdést, hogy Ladmóczi (vagy Ladmaczi) serkei (Gömör m.) lelkész volt. Az ott felhozott bizonyítékokon kivül rámutatok még a következőkre: 1. A borsod-gömöri tractus visitationális jkönyve szerint Ladmóczi 1668-ban gicei (Gömör) s 1671-ben serkei lelkész volt. 2. A Szabó—Hellebrandt-féle R. M. K. III. k. 275 l. szerint Kaposi Sámuel utrechti tanuló 1684-ben egy könyvét ajánlotta Ladmóczi István serkei lelkésznek, tehát a hazatért hitvalló lelkész

azután is Serkében folytatta papi hivatalát. 3. Otrokocsi Fóris Ferenc, rimaszécsi gályarablelkész, aki tehát nagyon jól ismerte gömöri lelkésztársait, a Furor Bestiaeben kétséget kizárólag serkei lelkésznek mondja Ladmóczit. 4. Ladmóczi felesége, Király Erzsébet 1678-ban egy úrasztali terítőt ajándékozott a serkei ekklézsiának, bizonyára ferje szerencsés megszabadulásának és hazaérkezésének emlékére.

Sok kétség fér ahhoz, hogy a Debrecenben 1649 szept. 2-án subscribált *Komáromi István* azonos a *Komáromi Süllye (vagy Sillye) István* néven szereplő gályarablelkésszel, ha ez, — mint Rácz K. írja — 1625-ben született. Huszonnégy éves korában aligha írhatott alá az iskolai törvényeknek. Ellenben *Tolnai István* börtönt szenvedett hitvalló lehet a közül a két debreceni diák közül valamelyik, akik itt 1649 jan. 17. és ápr. 18-án subscribáltak. El kell ejtenem a *Szendrei Márton* debreceni diákságát is, amelyet említett könyvemben publikáltam. Egy Sz. Márton 1644 ben tényleg subscribált Debrecenben, de ez nem a Kapuvárt vértanú halállal kimult öreg Szendrei Márton, aki már 1642 ben naprágyi, azután harmaci (mindkettő Gömörben) lelkész volt s innen idézték meg Pozsonyba. Viszont a debreceni növendékek sorába kell iktatnunk az 1651 márc. 13-án subscribált *Bátori Jerémiás*, alsószuhai (Gömör) lelkészt, akinek pozsonyi fogságából sikerült elmenekülnie. Miután a könyvembe tévesen becsúszott *Alistali Istvánt* is törülnünk kell a debreceni tanulók sorából, ily módon most már megállapíthatjuk, hogy a Harsányitól feltüntetett, részben fogságot, részben várbörtönt és gályarabságot szenvedett 24 lelkész, mint volt pataki diák mellett Debrecenben épen ezeknek fele tanúlt azok közül, akiket fogságba vetettek és gályákra hurcoltak, u. m. *Bátori Jerémiás*, alsószuhai, *Beregszászi István*, hanvai, *Harsányi Móricz István*, rimaszombati, *Jablonczai János*, bejei (Patakon is), *Köpeczi Haller Balázs*, szkárosi (Patakon is), *Körmendi György*, újbarsi (Patakon is), *Rimaszombati Kis János*, csóltói (Patakon is), *Szentkirályi András* zsipi (Patakon is), *Szilvási István*, császári, *P. Tatai Sámuel*, tornallyai, *Ujvári János*, mezőörsi (Patakon is) lelkészek és *Kocsi Csergő Bálint*, pápai iskolarektor.

Hanem még ezután is homályban marad néhány hitvalló és vértanú lelkész iskolai hovatartozandósága. Én a geográfiai viszonyoknál fogva legalább is valószínűnek, ha nem bizonyosnak tartom, hogy ezek közül a gömöri papok jó része szintén Sárospatakon tanult. Megeshetett azonban, hogy 1—2 eljött Debrecenbe is. Az, hogy ezek nem találhatók sem a pataki Nomina Studiosorumban, sem a debreceni Series Studiosorumban, Sárospatakon és Debrecenben tanulásuk ellen nem döntő bizonyíték, mert hiszen több emberről biztosan tudjuk, hogy itt vagy ott tanultak anélkül, hogy neveiket a subscribensek között föllelhetnők, tehát többen nem írták be magokat a subscribálók lajstromába. Azok, akikre én itt gondolok, a következők: *Gömöri Kanta Pál*, abafalvi lelkész, aki Eberhardból elmenekült, *Gömöri János*, uzapanyiti lelkész, aki Buccariban a mérhetetlen szenvedéseket nem bírván, hitét elhagyta, *Huszti Mihály*, sajókeszii lelkész, aki az útban Nápoly felé meghalt, *Krasznai Mihály*, keleméri lelkész, aki végigszenvedte a gályarabságot és kiszabadult, *Szendrei György*, balogi esperes-lelkész, aki Buccariban vértanúhalált szenvedett, ifj. *Szentpéteri István*, jánosii lelkész, aki Buccariban szintén convertált, *Tököli István*, dobócai lelkész, aki Buccariban vértanúhalált szenvedett. Ezeken kívül 3 theologiát végzett iskolarektor, u. m. *Lisznyai Sámuel* feledi (Pozsonyból elmenekült), *Simonyi Péter*, simonii (Nápolyban szenvedett és kiszabadult) *Veresmarti Tamás*, serkei (hivatáról lemondott). Ismétlem, hogy ezeket első renden a sárospataki tanúlók között kell keresnünk.

Végül még egyet. Hitvalló és vértanú lelkészeink felé most a 250 éves fordulón fokozott mértékben fordult ismét a figyelem. Ez nagyon szép és örvendetes, históriai szempontból s a mai nemzedékre való hatást tekintve is üdvös. De meg kellene ragadnunk ezt az alkalmat arra is, hogy az árván maradt gyülekezetek életébe is bepillantsunk. Mit csináltak, hogy éltek 4—5 éven keresztül, míg lelkészeik várfogságot és gályarabságot szenvedtek s hozzájuk ismét visszatérhettek, vagy vissza se tértek? Azt tudjuk, hogy új lelkészeket nem hívtak s fölemelő háládatossággal a parókián tartották és táplálták családjaikat. Ez gyönyörűséges vonása azoknak a sötét időknek. De kik és hogyan látták el közöttük a legszükségesebb lelkészi funkciókat? Hogy tartották fenn a szörnyű nyomás alatt éveken keresztül hitöket? Hogy nem széledt szét a nyáj a pásztorok megverése után, melyre az elnyomók bízton számítottak? Egyetlen gyülekezetről sem tudunk, hogy convertált volna, ellenben a legtöbbről tudjuk, hogy hitét megőrízve, szívszakadva várta haza szenvedő papját. Gömör megyéből valamennyi ref. lelkész vagy elmenekült az erdélyi fejedelem, meg a török uralma alatti országrészbe, vagy rabságot szenvedett. Kik és miképen tartották tehát össze nagy területen a gyülekezeteket? Erről még nem szólt a krónika, itt még megragadó és nagyszerű áldozatos munkát kell kutatnunk, hasonlót a pusztai egyház hősies megnyilvánulásaihoz és jeleneteihez. Engem ez a kérdés már régen izgat, de az idő eljárt felettem. Keljenek föl a Lélektől vezetett, buzgó, ifjú erők és derítsenek fényt a gályarabság korának erre a homályban borongó oldalára is!

S. Szabó József.

Egy Comenius-ócsárló ellen.

(Folytatás)

Idézi Nem. a felszines Larousse Encyklopaediáját is annak igazolására, amit senki nem von kétségbe, hogy Comenius — mint a közép- és újkor annyi tudósa — nem klaszikus latinsággal ír. Miért nem vette a nagy, komoly, tekintélyes *La Grande Encyclopédie*-t is szemügyre, melynek XII-ik kötetében Gabriel Compayré, a legkitünőbb francia pedagogus ismerteti Comeniust? Azért, mert ott azt látta volna, hogy Compayré „a modern nevelők közt a legelső helyek egyikét" jelöli ki Comeniusnak; mert azt irja róla, hogy „a késői figyelmet, melyben 200 éves feledés után őt részesitik, igazolja elméleti műveinek száma és fontossága, módszereinek eredetisége épenúgy, mint éle-

tének — mely a nevelés apostolának élete volt — lázas tevékenysége. A *Didactia Magna*ban, mint minden nagy nevelő, az emberiség szocialis újjászületéséről ábrándozik és a világot átalakitani törekszik a neveles által; a *Janua* első eszméjét a jezsuita Bateus hasonló essayje szuggerálta neki, de a kivitelben csak saját személyes eszméit követte. Az *Orbis pictus* a szemléleti módszer első rendszeres alkalmazása, mely azt kivánja, hogy a szókat csak a dolgok szemléltetésével kapcsolatban tanítsuk. Dacára fogyatkozásainak, ő az első, aki a nevelésnek mind elveit, mind gyakorlatát rendszerbe próbálta foglalni; ő magas erkölcsi tulajdonságai, lelkesedése és faradhatatlan tevékenysége folytán mindig úgy fog előttünk feltünni, mint egy nemes és tiszteletreméltó alak." Micsoda más kép ez, mint a Bayle rajzolta torzkép!

De nem jól mondom: Neményi idéz, bőven idéz a Kvacsala művéből és pedig mindakettőből: az 1892-ben megjelent nagyobb életrajzból (*J. A. Comenius*; sein Leben und seine Schriften, 480+89. l.) és a kisebb, 1914-ben a „Die grossen Erzieher" cimű vállalatban megjelent paedagogiai méltatásból *J. A. Comenius* von Dr. Ivan Kvacala, 192. l.). Idéz, — de nincs köszönet benne, mert idézete nem egyéb, mint a Kvacsala szövegének megrontása, értelmének kiforgatasa, meghamisitása! Igy a 170. l. alján a következő sorokat írja: „Munkáit különben Com. javarészt nem maga írta, nem is ő szerkesztette; még a *Didactica Magnát* sem, pedig nevének halhatatlansága ehhez füződik: „An der Didactica Magna arbeiteten die beiden Gelehrten *Hartlieb* und *Kinner* mit dem grössten Kraftaufwand". Határozott állítás, ugy-e bár, mely alkalmas arra, hogy Com. őszinteségébe vetett hitünket megrendítse, meg kivált akkor, mikor állításának igazolásáúl Kvacsala nagyobb művének 305. lapjára hivatkozik? Ámde, ha Kvacsala művének idézett lapját megtekintjük, ott távolról sem találjuk az idézett német mondatot. Mint tudjuk, Com. a Didactica Magnat 1628-ban írta cseh nyelven és azt 1638-ban lefordította latin nyelvre, itt-ott egészen átalakítva a szöveget. Ugyde Kvacsala könyvében a 304—305. lapon az 1647—48. év eseményeiről van szó, amikor a Did. Magna már régen kidolgozva készen volt. Hartlib és Kinner működéséről mondja Kvacsala a 305. lapján: „Die beiden Gelehrten arbeiteten mit dem grössten Kraftauwande; Kinner allerdings *nicht an den Comenianischen Schriften*, sondern an *seiner Didaktik*", magyarúl: „A két férfiu a legnagyobb erőfeszitéssel dolgozott; Kinner ugyan *nem* a Comeniusi műveken, hanem a *maga* Didaktikáján". Tisztelettel kérdek minden elfogúlatlan gondolkozású férfiút: hasonlítsa össze a Neményi 5 sorát a Kvacsala 3 sorával és mondja meg, híven idézi-e az előbbi az utóbbi szavait? nem teljes meghamisitása-e az a Kvacsala szövegének, ha Nem. a két férfiút a Com. Did. Magna-ján dolgoztatja, holott Hartlib Angolországban egészen másnemű munkát végzett, Kinner pedig a *maga Didaktikáján* dolgozott, amiről pár sorral föntebb két ízben is emitést tesz, azt mondván többek közt: csak Isten tudja, vajjon be fogja-e azt fejezhetni. Vajjon tudatlanságból (a német nyelv nem értéséből) vagy a Comenius iránti gyülölködésből eredt e ez a szövegrontás, nem tudom eldönteni, de egy magas állást viselt közfunkcionáriusnál, egy nyug. közoktatásügyi államtitkárnál azt súlyos vétségnek tekintem, sulyosnak annyival inkább, mert Nem. ezt az elferdített szöveget arra használja, hogy ennek révén Comeniust a tankönyvek üzemszerű gyártásával vádolja, aki egész sereg tankönyviróval dolgoztatott a könyvein.

E vakmerő állitása igazolására felhozott bizonyitékai és idézetei hasonló jellegűek és értékűek. Igy a 171. lap tetején, tehát 10—11 sorral az előbbi sikerült idézet után ezt írja: „Kinner a *Janua* kidolgozásában is két évig volt Comeniusnak munkatársa." Megint a tájékozatlanok becsapására szolgaló, tehát alapjában véve nem hű idézet. Comenius ugyanis, mint tudjuk, 1631-ben adta ki a Januát, ellenben Kinner a 40 es években volt neki a munkatársa, így tehát Kinner nem a magyar közönség előtt ismert, Magyarországon több kiadást ért, Szilágyi Bénjámin által magyarra fordított *Januá*-nak volt két évig a munkatársa — aminek elhitetésére a Nem. mondata törekszik, — hanem a Svédország számára 1648—50-ben Elbingben a Janua alapján és szellemében készített egyes osztalykönyvek kidolgozásában, — ami pedig lényegesen különböző dolog! — Kvacsala nagy életrajzának 297. lapjáról idézi Nem. a következő mondatot: „Ihn (Kinner) berief Comenius um ihm, die Schriften über die Reform der Schulen und den Unterricht der Sprachen *ausarbeiten zu helfen.*" Én ezt a mondatot *nem* találom a nevezett mű 297. lapján, hanem ott ezt találom: „Ez időben C. Kinner már régóta Com. munkatársa volt; a kettőjüktől közösen szerkesztett tankönyvek svédországi vizsgálata annak elismerésével végződött, hogy azoknak — a kinyomathatás végett — csak egy kis csiszolásra van még szükségök;" — ez pedig egészen más, mint a Nem. idézete. Vajjon az eredeti szövegnek tudatosan, vagy csak nagyúri felületességből elkövetett megrontásával van-e itt dolgunk? döntsék el mások. Én csak azt konstatálom, hogy Neményi Kvacsala olyan állitásaiból kovácsol vádpontokat Com. ellen, amelyeket Kvacsala *nem* mondott!

De époly kevéssé hitelt érdemlők Nem. egyéb ide vonatkozó állitásai is, pl. hogy „Hübner *tekintélyes részt vett a pansophia munkálataiban* is" (171. l.), holott Kvacsala csak azt mondja, hogy Hübner „régibb idő óta *foglalkozott a pansophia gondolataival* s e felől alkalmilag irt is Hartlibnak" (37. l.), ami egészen más, mert ez utóbbi azt jelenti, hogy H. is gondolkozott azon, hogyan lehetne a világ törvényeit egynehány elvből levezetni (pansophia). Megemliti Nem., hogy Rave Com. munkatársa volt, de azt már nem teszi hozzá, hogy Com. kevéssé volt az az ő munkájával megelégedve és Ravenak csak jelentéktelen része lehetett Com. műveiben. Eléggé részletesen ismerteti Hübnernek a *Didactica Magna*-val szemben gyakorolt kritikáját (Descartes Meditációját hány filozofus s mennyi különböző szempontból részesitette kritikában, az mégis *jeles* munka maradt!), de elfelejti hozzátenni, hogy Hübnernek sok dologban nincs igaza és igazságtalan eljárás, hogy csak az árnyékoldalakat nézi, a formai hiányokat túlbecsüli s a sok nagy és kiemelkedő részletet mellőzi (Kvacsala); — mint láttuk, ugyanezt az eljárást gya-

korolja Comeniusszal szemben a közoktatásügy nyug. államtitkára is.

(Vége köv.) *Rácz L.*

Az Egyetemes Tanügyi Bizottság ülése.

Április 8—9-én, a konvent székházában, a teljes számban egybegyűlt tagok élénk részvétele mellett tartotta meg az Egyetemes Tanügyi Bizottság üléseit, hogy számba vegye a ref. nevelés- és oktatásügy múlt évi állapotát és működését. Az üléseken felváltva dr. Baltazár Dezső és dr. Dóczi Imre elnökölt.

A *theol. akadémiák* 1924—25. évi állapotáról és működéséről most is *Marton* János előadó terjesztett elő híven megrajzolt, színes képet. Ismertette a lefolyt iskolai év folyama alatt végbement személyi változásokat, az internátusok, tápintézetek, bibliai-körök, ifj. egyletek, könytárak működését, az egyes intézetek anyagi viszonyait (tan- és ellátási díj, ösztön- és segélydíjak, legáció, betegsegélyző- és segélyegylet), az ifjúság létszámát (az I. félévben összesen 278), a tanárok irodalmi munkásságát, az órarend, tankönyv, szeminárium ügyét, a tanulási eredményt (alapvizsga, lelkészképesítő vizsgák, pályázatok, külföldi tanúlmányok.) Végül előadta, hogy a budapesti theol. akadémia a múlt tanévben 192, Pápa 45, Debrecen 531 és Sárospatak 62 millió K segélyben részesitette hallgatóit. — Egyéb ide vonatkozó ügyek közül megemlíthetjük, hogy a közoktatási miniszter azon eljárását, melyszerint a 30-nál kevesebb növendékű elemi iskoláktól megvonja az államsegélyt, az E. T. Bizottság sérelmesnek nyilvánitja s az ilyen gyülekezetekről lelkésztanítóság felallítása által kíván gondoskodni; a kérdést javaslattétel végett leteszi az egyh. kerületekhez. A „Theol. Könyvtár" létesítésének eszméjét, mely tan- és segédkönyveket óhajt a theol. ifjúság kezébe adni, szívesen üdvözli, elvileg elfogadja, de előbb részletes tájékoztatást kíván az iránt, hogyan gondolja a theol. tanári konferencia és az ORLE e vállalat kivitelét. A debreceni tudom. egyetem theol. doktori szabályzatának olynemű módosítását, melyszerint a theol. akadémiákon való 4 évi hallgatás alapján is lehet a doktori szigorlat letételéért folyamodni, örömmel üdvözli, ama kívánalomhoz azonban, hogy a theol. magántanári habilitációk ezentúl csak az egyetemeken legyenek megszerezhetők, nem járúlhat hozzá és megbízza az elnökséget, hogy ez irányban újra tárgyaljon az egyetem theol. fakultásával.

A *kecskeméti jogakadémia* múlt évi állapotáról szóló s dr. Kun Béla debreceni egyet. tanár által előterjesztett jelentésnek kedvező oldala, hogy a hallgatók létszáma hatalmasan megnövekedett (a II. félévben 540 hallg.), kedvezőtlen oldala, hogy e látszámnak csak $^1/_3$-ada református vallású és csak $^1/_{10}$-ed része jár előadásra, a többi idegen vármegyékből (közte az egyetemi székhellyel bíró Csongrád- és Hajdúmegyéből) gyarlóan elkészülve csak az alapvizsgálatokra megy Kecskemétre. Ily körülmények közt, mikor a legjobb készültségű ifjak is nehezen találnak elhelyezést, a kecskeméti jogakadémia fentartását nem lehet sem egyházi, sem kulturális érdeknek tartani.

A *középiskolai* ügyekről Domby László terjesztett elő nagy fáradsággal kidolgozott jelentéseket. Az új középiskolai törvény értelmében a múlt évben már 7 ref. gimnázium és 11 ref. reálgimnázium működött 161 osztállyal. A beírt 7507 tanuló közül rendes volt 6819 s vizsgálatot tett 7127 tanuló, közte 182 külföldi (Spatakon 57); vallásra nézve 4555 (63·9%) ref., 1370 r. kath., 665 izr. — 3 intézetben a ref. vallású tanúlók létszáma nem üti meg az 50%-et. A tanúlási eredmény javulást mutat az előző évhez képest, csak az I. osztályban lehet, a felvételi vizsgálat eltörlése folytán, hanyatlást konstatálni. Óramulasztás tekintetében is kedvezőbb a kép, mint tavaly volt, a szertárak gyarapítására is többet áldoztak. A jótétemények (tandíj-elengedés, könyvek adományozása, ösztöndíjak) összege a 18 intézetben 1,726.288.000 K ra ment s ehhez járúltak még az internátusi és tápintézeti kedvezmények. A 3 leánygimnáziumban 1181 rendes és 121 magántanúló volt beírva (Debrecenben 508, Miskolcon 487); vallás szerint 740 ref., 197 r. kath. és 178 izr. volt a vizsgálatot tett növendékek közt. Kiosztottak 407 millió K jótéteményt; cserkészcsapata mindenik intézetnek volt, mindenikben lelkes és buzgó munka folyt. Jelenti az előadó, hogy Szeghalmon a Péter András-reálgimnázium f. évi szept. 1 én megnyílik; előadó javaslatára a vizsgadíjak pengőértékben állapíttattak meg. Bizottságunk újra fölterjesztésben kéri a kormánytól az államsegélyek valorizálását; mit ér akkor minden szerződés, ha az állam egy-egy intézetnek 30,000—40,000 papírkorona segélyt fizet? Az idegen kiadású tankönyvek használhatóságának megvizsgálására E. T. B. egy approbáló bizottságot nevezett ki.

A *tanítóképző-intézetek* és *polgári iskolák* állapotáról dr. Veress István debreceni kép. igazgató által előterjesztett jelentés szerint 1924—25-ben már mindenik képzőintézet 5 osztályú volt; a 2 férfiképzőbe 245, a 3 nőképzőbe 292 növendék járt; tanítói oklevelet nyert összesen 84 férfitanító, ami kevés a betöltésre váró állásokkal szemben. Polgári iskolánk 12 volt (9 leány-, 3 fiú-iskola) 2299 növendékkel, de még sok új intézet felállitására volna szükség. Némelyik intézetnek a fennállása, megfelelő helyiség hiánya miatt, nincs eléggé biztosítva.

A *vallástanítási* ügyekről most is Rácz Kálmán pápai tanár referált, 597 nem ref. intézetből vett jelentés alapján. Ezekbe az intézetekbe 19206 ref. tanúló járt, 75%-a az összes ref. tanúlóknak. Most is sok panasz hangzik fel, hogy zárdai iskolákba nem eresztik be a ref. hitoktatót, kath. misékre, szertartásokra viszik a ref. tanúlókat; a debreceni zsidó gimnázium azon eljárása, hogy ott vasárnap is rendes tanítás foly s igy az oda járó ref. tanúlók nem mehetnek istentiszteletre, általános megbotránkozást keltett. A közoktatási miniszter a kath. és ref. hitoktató óradíját nem egyformán állapítja meg; kivánatos, hogy ez az óradíj a többi tantárgyakért fizetett óradíjjal egyenlő legyen, vagyis a hitoktatók 1 óra után 40 ar. K-át kapjanak. Bizottságunk jövőre az ipari és kereskedői tanonciskolák vallásoktatására is kiterjeszti

figyelmét és kérdőívek alapján ezekből az intézetekből is bekéri az adatokat.

Az *elemi iskolák* állapotáról Mocsáry László ig. tanító csak hiányos képet rajzolhatott, mert a tiszántúli egyh.-kerületből nem kapta meg a szükséges adatokat. A haladás — új iskolák építése, a régiek fölszerelésének pótlása — e téren is megindúlt, bár még mindig nincs mindenütt elegendő iskola. A dunamelléki egyh.-kerület javaslatára felírunk a közoktatási miniszterhez a tanítói nyugdíjintézeti járuléknak a politikai községre való átháritása iránt, mint amelyet az egyházközség iskolájával, az iskolafentartási költségek alól mentesít. Az egységes tankönyvkiadás folytán idegen kiadóktól kiadott tankönyvek intézeteinkben többé nem lesznek használhatók.

Az ülés egy méla, bús akkorddal végződött: Dóczi I. elnök bejelentette, hogy most utóljára vesz részt az E. T. Bizottság ülésén, mert jövőre, állásáról lemondása folytán, nem lesz tagja a Konventnek és T. Bizottságnak! *r—s.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Mocsáry Lajosról** közöl, születésének 100-ik évfordulója alkalmából, meleg emlékezést a *Budapesti Hirlap* április 15-iki száma. Ugy méltatja őt mint kitünő publicistát, nagyhirü függetlenségi politikust és pártvezért, mint kiváló jellemű, szilárd meggyőződésű közéleti férfiút. Mocsáry Lajos egyházkerületünk életében is évtizedeken át előkelő szerepet játszott, mint a 60-as években főiskolánk vil. gondnoka, majd egyh. ker. tanácsbiró, s az egyházi életben is, mint a politikában, az egyházi autonomiának, függetlenségnek kemény harcosa volt. 1885—1895-ig számos cikke jelent meg fontos egyházi kérdésekről a *Sárospataki Lapok*ban. Illő tehát nekünk is kegyelettel emlékeznünk róla!

— **Felolvasás.** *Harsányi István* akad. tanár, április 10-ikén a M. Irodalomtörténeti Társaság ülésén felolvasást tartott: előbb egy irodalmunkban eddig ismeretlen Graduálról, amelyet egykori tulajdonosáról, I. Ráday Gedeonról neveztek el; ismertette tartalmát, megallapította forrásait, rámutatott eddig ismeretlen énekeire s megjelölte helyét a graduálok sorában. Azután a „Magasztallak én téged...“ kezdetű dicséretről mutatta ki, hogy azt nem Ráday Pál írta, mint eddig hitték, hanem 1610-ben Miskolczi Csulyak István fordította németből; végül Sz. Molnár Albert grammatikájának előállását ismertette.

— **Pataki diákok találkozója.** A régi pataki diákok április 9-én este az Országház vendéglőjében találkozót rendeztek, amelyen mintegy 50-en jöttek össze a főiskola régi tanítványai közül, köztük Gonda Béla nyug. min. tanácsos, dr. Szádeczky Lajos egyet. tanár stb. Vacsora után *Németh* József ny. min. tanácsos olvasott fel régi pataki diákéletéből, tanárairól, iskolapajtásairól s a 70 es 80-as évek diákvárosáról sok derüs emléket. A főiskola részéről a jelenvolt Rácz L. és Harsányi I. tanárok üdvözölték az Alma Mater régi tanítványait s buzditották őket a régi pataki diákélet emlékeinek összegyűjtésére és kiadására.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe.** A konventi belmissiói szabályzat ertelmében — melyet a főt. egyh. kerület minden lelkészre kötelezővé tett — felhivom lelkésztársaimat, hogy *Május 10-ig* részletes jelentést küldjenek be hozzám az 1925/26-ik évben általok végzett belmissiói működésről. A jelentés beküldésének elmulasztását a bizottság úgy fogja tekinteni, hogy az illető lelkész semmiféle beimissiói munkát nem végzett s megrovás végett ez egyh. megyei közgyűlés elé fog terjesztetni. 2. A tavaszi egyh. megyei közgyűlésre felterjesztendő ügydarabokat *Május 10 ig* kérem beküldeni. A közgyülés határideje későbben fog közzététetni. Atyafiúi szeretettel vagyok Sajóbábonyon 1926 április 12-én. Elek József felsőborsodi esperes.

— **A gömör-tornai egyházmegye** április 28 án *Miskolcon* a leánygimnázium tanácstermében fogja tavaszi közgyűlését megtartani; előző napon lelkészértekezlet lesz.

— **Lelkészválasztási mozgalom.** *A sajókeresztúri* lelkészi állásra 23 jelölt adta be pályázatát, köztük néhányan más kerületből s illetőleg megszállt területről. A választás május 2-án lesz; addig a választók megbizottjai járnak a kiszemelt jelölteket meghallgatni.

— **Harangavatás.** Fony (Abauj m.) község kicsiny ref. gyülekezete április 5-én, húsvét másodnapján avatta fel, az 1917-ben elrekvirált harangja helyett a hívek önkéntes áldozatkészségéből beszerzett 220 kgr-os új harangját. A délelőtt 10 órakor kezdődő ünnepségen, — melyen nagy számban vett részt a környék lakossága, — a templom előtti téren, Isten szabad ege alatt — Kiss József hejcei ref. lelkész magasan szárnyaló imádsága emelte az áhitatos lelkeket a magasságba. — Majd benn a templomban Hörcsik lajos vilmányi ref. lelkész, ihletett lélekkel könyörgött áldást az új harangra. Simon Ilonka és Simon Sándor szép énekduettje után Cziáky Endre esperes Ezsaiás LXI. 10. verse alapján tartott, mély gondolásokkal telt egyházi beszédben legeltette kies mezőkön a nagy számú gyülekezet tagjainak lelkét, a tőle megszokott mély vallásos hittel, buzgósággal és közvetlenséggel. A helybeli lelkész az önkéntes adakozók nevét olvasta fel.

— **Műkedvelői eladásokról** olvasunk újságokban s kapunk közvetlenül is értesítést, melyeket faluhelyeken egy-egy lelkes tanító vezetése mellett — templomalapra vagy harmonium beszerzésére vagy más egyházi célra — a ref. ifjuság többnyire az iskolában nagy odaadással végez. Igy *Zemplénagárdon* húsvét első és másodnapján Gönczy Bertalan tanító rendezése és betanítása mellett „A falu rosszát“ adták szép sikerrel elő s a két előadás jövedelme lehetővé fogja tenni a dalárda részére egy harmonium beszerzését, — *Csenyétén* pedig Incze Antal áll. tanító (volt főhadnagy) rendezésével „A cigány“ c. népszínművet adta húsvétkor a műkedvelő ifjúság elő; az előadás a harangalapra 5 millió K-át jövedelmezett. Ha ezt minden gyülekezetünkben megpróbálnák, az anyagi haszon mellett micsoda népművelési akció volna ez!

Szerkesztői üzenetek.

Igrici. Kaptunk 100,000 K-t A múlt évről így van még hátrálék: 70,000 K. A jelen évre még semmit sem kaptunk.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 17. szám. Sárospatak, 1926 április 25.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Marton János*: Ujra a képezde visszavételéről. — *Forgács Gyula*: Törvénytervezet az egyháztagok fegyelmezéséről. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Ujra a képezde visszavételéről.

Az volt a benyomásunk egyházkerületünk márciusi rendkívüli közgyűlésén, hogy a képezde visszavételének ügyében, annyi nagy reménykedés után, döntő fordulat állt be. És pedig az ügy kárára.

Az egyházkerületi közgyűlésen már hangok hallatszottak, amelyek egyenesen arra hívtak fel, hogy számoljunk azzal a keserű ténnyel, hogy nem fogjuk visszavenni a képezdét.

Nincs senki a tiszáninneni ref. egyházkerület kebelében, akit ne a legnagyobb megdöbbenéssel töltene el, ha az eredmény valóban ez lenne. Végtére is ébredjünk fel és ijesztő kietlenségében érezzük át, hogy mit jelentene egyházkerületünkre nézve, ha ez a tervünk szomorú fiaskóval végződnék.

Valóban úgy áll a dolog, hogy egyházközségeink, sorra ünnepélyesen nyilatkozatokat tett egyházmegyéink és magas gondolatok által vezetett egyházkerületünk, valamint az állam, közelebbről a vallás- és közoktatásügyi miniszterium olyan messzire belementek ebbe az ügybe, hogy ebből, ha szerencsés megoldás nem lesz, súlyos blamage nélkül egyik sem menekülhet ki.

Tegyük azért az egész vonalon ujabb átgondolás tárgyává a kérdést. Ne engedjük azt eddigi magaslatáról lesiklani. És keressük azt a megoldást, amely egyházkerületünk méltóságához egyedül illő.

Egyházkerületünk vallási, gyülekezeti életének, nevelésügye kiépítésének egyik szinte nélkülözhetetlen feltételéül ismerte fel, hogy amikor területén iskoláiban a tanítók százai működnek, neki tanítóképezdéje legyen. Az állam méltányolta ennek az óhajnak a teljesítését. Annyival is inkább, mert tiszáninneni egyházkerületünk az állam legujabb iskolapolitikája előtt meghódolva, egy szinte beláthatatlan következményű lépésre szánta el magát. Főiskolájából áldozatul adta jogakadémiáját. A fájdalomnak és vesztésnek egész vihara zúg át rajtunk és fog átzúgni mindig, amikor a főiskola multjára és jövőjére gondolunk e lépés miatt. De elcsititottuk fájó érzésünket azért, mert ezt követelte a nemzet érdeke. Mi várunk, zokogta szívünk minden húrja. A jövő majd visszaadja azt, amit most kénytelenségből nélkülözünk.

De ezt a jövőt nem adtuk fel; azt nem volt szabad kibocsátanunk kezünkből. És amint századokon át jó és hű szolgákként szolgáltuk a boldogabb jövőt, úgy ma is ebben találtuk meg életünk feladatát.

A jövő biztosításához eszközök kellenek. Szerény, de nélkülözhetetlen eszközként merült fel előttünk a képezde visszavétele. Mindenki szívébe fogadta ezt a gondolatot. Örömmel és lelkesedéssel fogtunk a terv megvalósításához.

Megjegyezzük még, hogy ennek a tervnek az eszméje a magas kormány köréből indult ki.

A tárgyalások megindultak. A tavaszi rendkívüli közgyűlés szembenézett a terhekkel és itt jönne be a katasztrófális fordulat.

A mi egyházaink ennyi terhet nem bírnak.

Ez igaz. És azért szállna át rajtunk a tehetetlenség érzése? Azért kellene nekünk mindent abbahagynunk? Azért kellene nekünk kétségbe esnünk?

A kivezető útat meg kell találnunk.

Ha a mi egyházközségeink anyagi erejük megfeszitéséig vállalják a terheket, ha kijelentik és kimutatják, hogy többet már nem bírnak és súlyosabb teher alatt összeroskadnak: *akkor minden törvényes jog és igazság szerint az államnak kell a többi terhet viselni.*

Lelkiismeretes hűséggel, áldozatra kész szívvel állapitsák meg azért gyülekezeteink, hogy teljes biztossággal mit adhatnak a képezde fenntartásához. A felajánlott hozzájárulásnak abszolut biztosnak kell lenni, azért az százmilliókra nem rúghat, mert ilyen összegeket évről-évre gyülekezeteink nem tudnak előteremteni. És ha erejük szerint hozzájárulnak a fenntartáshoz, ők a felelősség vádoló súlya alól fel vannak mentve. Rajtuk nem fordul meg a mi nagy ügyünk kútbaesése. Erkölcsileg tőlök több nem kívánható.

Ellenben jön az állam felelőssége.

Hozzászoktunk ahhoz, hogy az állammal szemben, nagy nemzeti szerencsétlenségünk óta, a legnagyobb kimélettel és megértéssel emelünk igényt. Most is úgy tesszük azt. Mi nem használhattuk ki a konjunkturákat, amelyeken súlyos milliárdok elúsztak. De amikor egyetlen iskoláról

van szó, amelyet az államnak úgyis fel kell tartania, bűn számba menne a túlságos szerénység.

Helyes gondolatok homályosúltak itt el a tárgyalás folyamán.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr őnagyméltóságának kell ennek a kérdésnek a megoldását a kezébe venni, mert — úgy látszik — a miniszterium közegeinek mentalitása a mi felekezetünkkel szemben örökölten osztrák hivatalnoki szabású.

Nem lehet itt szó nevezetesen alkudozásról. Fel sem merülhet az a gondolat, hogy az átadásból anyagi haszna, valaminemű megkönnyebbülése lesz-e az államnak. Itt az a kérdés, hogy van-e joga erre az iskolára a tiszáninneni egyházkerűletnek, vagy nincs.

Az 1848 XX. t.-c. alapján kétségtelenül van.

Egyházaink az elemi iskolák százait tartják fenn. Azért tanítóképző intézetének is kell lenni egyházkerűletünknek.

Az egyetemes konvent ezen az éven is a népiskolai ügyek tárgyalása során egyházkerűletünk ez intézetének hiányát részben panaszlólag, de mindenesetre szükségletként fogja megállapítani. Azt pedig tudjuk, hogy már a mult években felhívta egyházkerűletünket az egyetemes konvent tanítóképezde felállítására.

Milyen helyzetbe jön az állam az anyagi hozzájárulás követelésével? Tiszáninneni egyházkerűletünk nem óriási birtokú kath. püspökség. A mi egyházkerűletünknek vagyona nincs. A képezde a kerűlet iskolája lesz. Mit lehet ettől a kerűlettől követelni?

Már az is sok és ez egyházi törvényeink szerint elegendő alappal nem bír, ha egyházkerűletünk az egyházközségek anyagi hozzájárulását a képezde visszavételéhez igénybe veszi. Ezzel az anyagi hozzájárulás kérdése egyházunk részéről tisztázva van.

A miniszter úr őkegyelmessége a népiskolák egész seregének felállítását véve tervbe, átgondolva az alsóbb és középfokú iskolák egész körének új szervezését, a nemzetnevelés nagy renaissanceát vette kezébe. Hatalmas koncepcióval mutatta meg, hogy szegény nemzetének legnagyobb ügye közoktatásügyének alakítása. A nagy koncepciójú miniszterben ott áll előttünk a történettúdós is, aki belelát a történet életébe és meglátja a református felekezeti iskola nevelő munkájának örök dicsőségét és amikor egy kétségtelenül elutasíthatatlan szükséglet kielégítéséről van szó, azt nem teheti bürokratikus alkudozások kérdésévé, hanem az állam méltóságához híven nagylelkűségének egész teljességével oldja meg. Elfogadja a felekezettől azt, amit az a felekezet adhat, a többit az állam becsületbeli tartozásának nyilvánítja.

Mi századokon át mindenünket odaadtuk és most is odaadjuk a magyar nemzeti művelődésnek. Viszonzásul anyagi támogatást kérünk, akkor, amikor már nem bírjuk a terheket. A támogatásért felajánljuk nevelő munkánkat. Hisszük, hogy ez bő kamatokkal való fizetés lesz.

Az állam legteljesebb megértésére számítunk. Azért ne hagyjuk elaludni a képezde ügyét. Tegyük azt ismét az egész egyházkerűlet, minden gondunk, érdeklődésünk és szeretetünk ügyévé. Ne nyugodjunk meg, amig eredményt nem érünk el. Sokszorosan átéreztük már, hogy milyen nagy ügyről van szó.

Lelkünk minden érzése támogatja a képezde ügyében tárgyaló egyházkerületi elnökséget.

Marton János.

Törvénytervezet az egyháztagok fegyelmezéséről.

Igazságtalan dolog lenne a fegyelmezési törvényben kazuistikát és olyan részletességet keresni, amely minden előreláthető és non putarem esetekre részletes útmutatást adna. E tervezet megfogalmazásánál szerencsésnek tartjuk a rövidséget és bizalommal tekintünk előre a 11 § ban igért eljárási szabályokra, amelyek bizonyára a legapróbb részletekre is kifognak terjeszkedni. Ebből a szempontból fölöslegesnek látom a mulasztási és cselekedetbeli vétségeknek olyan részletes enumerációját, mint amilyet a tervezetben találunk.

Jóllehet azonban, hogy helyeselnünk kell a tervezet rövidségét, mégis olyan véleményt mondani róla egyházmegyei közgyűléseinknek, amilyet e dolog érdeme és rendkivül komolysága megkövetel, nagy nehézségekbe ütközik.

Ugy áll előttünk e tervezet, mint egy összefüggő mozaikkép egy darabja és olyan darabja, ami sejteti ugyan az összefüggéseket, de mégis így magában egy sereg kérdést támaszt, amelyeknek tisztázása nélkül az egész tervezet synthetikus intenciója teljesen homályban marad.

Olvassuk el az 1. §-t! Egyháztagok! Kérdezem, kik legyenek ezek? A 2. § ból azt kell megértenünk, hogy olyan egyháztagokról van szó, akik állandóan gyakorolják a házi imádkozást, a bibliaolvasást stb. A gondolat nagyszerű, de ha így indulunk el, félek, hogy nagyon kevés egyháztagunk marad, illetve nagyon sokat kellene fegyelmi eljárás alá vonni. Ime, csak egy példa a tervezet első soraiból arra, hogy milyen fontos dolog tudni azt, hogy az új törvénykönyv kiket fogad el egyháztagoknak s milyen egyháztagoknak. Mert sokféle egyháztag van: kiskorú, nagykorú, konfirmált, nem konf., választó, nem választó, tisztséget viselő és nem viselő, hívő és hitetlen, ismert és ismeretlen, névleges és tényleges, kényszer és önkéntes. Sajnos, egyházi életünk megromlott kerítésein bárki és bármi ki és bejárhatott úgyannyira, hogy egy ügyes psychologus legalább még egyszerannyi kategóriát tudna felsorolni, mint én. Szerény nézetem szerint képtelenség a fegyelmezés szempontjából ezeket mind egy kalap alá vonni. Mondja hát ki a törvény, hogy mely egyháztagok tartoznak a fegyelmezés körébe! És itt megjegyzem, hogy református elveink szerint nem tartozhatnak mások, csak akik annak önként alávetik magukat, illetve önként vállalják a kötelességeket, amiket az egyházi törvény elébök szab s amiknek megtartására magukat a konfirmációban elkötelezik.

Tekintettel arra, hogy egyháztagjaink 90%-ának sem a konfirmációkor, sem azután meg nem magyaráztuk, hogy mit kíván az egyház és a Szentírás (kivéve az egyházi adót) és e kötelességek

elmulasztásáért (kivéve itt-ott a reverzálist) senki őket felelősségre nem vonta, igazságtalan dolog lenne kényszeríteni őket a házi áhitatig terjedő fegyelmező törvény előtt való meghajlásra. Tehát e törvénynek, illetve fegyelmezésnek most *nem* lehet csupán az a célja, hogy a megtorlás kizárásával szeretetet gyakoroljon javításra szolgáló eszközökkel. Előbb a fegyelmezés gyakorlása lehetőségének feltételeit kell a törvénynek biztosítani. E föltételek az egyháztagság református fogalmának világos meghatározásában és becsületes megvalósításában keresendők.

A részletekre nézve a következőkre hívom fel a figyelmet:

A 2. §. A) és B) pontja abban az esetben, ha az új törvénykönyv fölsorolná az eayháztagok kötelességét, a részletezés helyett csak ennyi legyen a törvényben: Fegyelmi vétséget követ el az az egyháztag, aki az E. T.-ben előírt kötelességei teljesítését elmulasztja, vagy azokkal ellentétes cselekedetet hajt végre.

A 3. §. c) pontjában nem úrasztalától, hanem úrvacsorától eltiltás szükséges. A d) pontnál önkéntelenül arra gondolunk, hogy ha van gyülekezetből való kirekesztés, akkor lennie kell fölvételnek is. E fölvétel a keresztség és a konfirmáció együtt. Ha valaki nem konfirmált, akkor nem is teljes a felvétele. Ha nincs fölvéve, minek kizárni. A c) és d) pontok közé kivánkozik az egyháztagság fölfüggesztése rövidebb vagy hosszabb időre. Erre azonban akkor is szükség van, amikor megindul a kizárás iránti eljárás. Kivánatos ez azért, mert a 8. § szerint a kirekesztés ügye négy forumot is megjárhat, lehetetlen, hogy e hosszu idő alatt a vádlott szabadon gyakorolja egyháztagsági jogait. Hiányzik e §-ból a viselt hivataltól való megfosztás, illetve ezirán a felsőbb fórumhoz bejelentendő javaslat. (Itt sem tudjuk, mi a törvény intenciója. A tervezet egyházragokról szól. De egyháztag a lelkész is, meg a presbiter is, a tanitó is. Ezek fegyelmezéséről külön törvény lesz. Szerintem nem külön törvény, csak külön forum kellene.)

A 4. § gyökeresen módositandó. Tegyük fel, hogy valaki kárunkra adott reverzálist s ezért büntetésben részesült. Az illető megjelenik a biróság előtt, bejelenti bűnbánatát és megjobbulás iránti készségét. Ugy-e ez kevés, mert a gyermekeket csak elveszitettük. Hiányzik tehát a jóvátétel e §-ból. Megengedem, lehetnek kisebb esetek, amikre nézve a biróság elfogadhatja az elégtételt, de egyházunk tradiciói s maga a szentirás is ekklézsia-követésről beszél. Az ekklézsia követésnek, (persze nem pellengérrel és fekete posztóba takart fejjel) nem szabad hiányoznia uj törvénykönyvünkből. Nem helyeselhetjük ezt a kifejezést: „bünbánatát . . . *bejelenti.*" Igaz bünbánatra és sok esetben a megjobbulás bizonyitékaira is van szükség. Felmerül tehát a próbaidő gondolata, pld. iszákosság esetében, Ezt is hasznos dolog lenne a törvénybe befoglalni. Ez a § tehát teljesen átdolgozandó.

A 7 § hiányossága is nyilvánvaló. Sok emberhez nem lehet hozzáférni. Oly ügyesen bujkál, hogy nem lehet se meginteni, se beidézni. S ha valaki helyrehozhatatlan vétséget követ el, ugyan mit intünk rajta? E § valahogy igy lenne fogalmazandó: „Ha a lelkész és két presbiter igazolja, hogy az előzetes intés a vádlott rosszhiszemüsége miatt nem volt végrehajtható, vagy a vétek természete azt fölöslegessé tett, a biróság köteles az eljárást meginditani.

Végül a 11 § amaz intézkedése esik kifogás alá, hogy a törvény a kihirdetés után 3 évre lépjen életbe. Ez hosszú idő. Addig (mert mikor lesz még a törvény kihirdetve) minden gyülekezet fog csinálni fegyelmi szabályzatot s majd nehéz lesz egyöntetüségre igyekezni. Erre nézve intézkednie kell a törvénynek, hogy a meglevő gyülekezeti és egyházmegyei szabályzatok az uj törvénnyel összhangzásba hozandók és csak újabb megerősités esetén maradhatnak érvényben.

Forgács Gyula.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Az új erdélyi püspök.** Az erdélyi ref. egyházkerület április 17-en tartotta püspökválasztó közgyűlését Kolozsvártt, a ref. theológia disztermében, gr. Bethlen Ödön főgondnok elnöklete alatt. A beadott 148 szavazat közül 145 *dr. Makkai Sándor* egyházkerületi főjegyzőre esett, 3 szavazat üres volt s igy az egyházkerület egyhangúlag Makkai Sándort választotta püspökké, akit küldöttség hivott meg a közgyűlésre. A megérkező új püspököt, akit óriási lelkesedéssel fogadtak, gr. Bethlen Ö. üdvözölte melegen, mire ő gyönyörű beszédben mondott köszönetet a megtisztelő bizalomért. Ezekben a napokban — úgymond — az anyaszentegyház összes híveinek csak egyetlen programmja lehet: Krisztus evangéliuma! Dr. Makkai Sándort, főiskolánk közbecsülésben és közszeretetben álló volt tanárát, akit innen szűkebb hazájának szeretete és magasabbra hivatásának isteni elrendelése vitt el közülünk, a sárospataki főiskola és a tiszáninneni egyházkerület nevében szeretettel és bizalommal köszöntjük nagy felelősséggel járó új díszes tisztében s Isten áldását kérjük az egyház és haza érdekében kifejtendő működésére!

— **A dunamelléki egyházkerület** gyülekezetei, Sigray Pal helyére, nagy többséggel *Bodnár István* szegszárdi irót és költőt, a szegszárdi Irodalomi Társaság elnökét, a szegszárdi ref. egyház vezető munkását választották meg egyházkerületi világi tanácsbirónak. Főiskolánk régi hűséges tanitványát melegen üdvözöljük e kitüntetés alkalmából, mely ezúttal nem a rang és vagyon, hanem a szellem képviselőjére, a közélet egy nagyértékű munkására esett!

— **A miskolci ref. leánygimnáziumban** fényes ünnepély keretében tartott április 17-en *Anna kir. hercegnő* a leánygimáziumi cserkészcsapat felett seregszemlét. A szemle után dr. Révész Kálmán püspök és Duszik Lajos ev. lelkész áldotta meg fölemelő beszéddel és imával a Hámor-csapat zászlóját, melyre az első szalagot Anna kir. védőasszony kötötte, utána Lindenmeyer Antónia a Szövetség, dr. Hodobay Sándor polgármester Miskolcváros, Domby László igazgató a leánygimnázium, dr. Puki Endre a fiucserkészkerület stb. nevében szebbnél-szebb jelmondatok kiséretében. A

zászlót Domby L. igazgató szép beszéd kiséretében adta át a cserkészcsapatnak, mire az a zászlóra ünnepélyesen fölesküdött. A Korona nagytermében tartott műsoros estéllyel végződött a leánycserkészet szép napja.

— **Lelkészválasztás.** Tiszaföldváron a néhai Tóth Bertalan elhunytával megüresedett lelkészi állásra a község szülöttjét, *Molnár Elemér* hitoktatót választották lelkésszé, aki 1915-ben főiskolánkban végezte theol. tanúlmányait.

— **A Bethlen Gábor-Szövetség**, mely a fővárosban tanúló prot. egyetemi ifjak elhelyezésére *Bethlen-Házat* akar építeni, e célra sorsjegyeket bocsátott ki és küldött szét az országban. Most vagy a sorsjegyek árának május 5-ig való beküldését vagy a fenmaradt sorsjegyek gyors visszaküldését kéri.

— **Az alsózempléniek figyelmébe!** Egyházmegyénk tavaszi közgyűlését Sárospatakra, a főiskola tanácstermébe 1926 május 11 d. e. 9 órára összehivjuk. Május 10-én d. u. 4 órakor a pénzügyi bizottság, 6 órakor a belmissziói bizottság ülésezik. Ahol a belmisszió ügyében a mult év őszén beterjesztett jelentés óta valami változás van, onnan a jelentés május 3-ig beküldendő a belmissziói előadóhoz, Hernádnémeti 1926 április 21. *Az alsózempléni egyházmegye elnöksége.*

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** *Meghivó.* Egyházmegyénk tavaszi közgyűlését, mely gondnokbeiktató közgyűlés is leend, Miskolcra, 1926 május hó *26 és 27.* (szerda és csütörtök) napjaira, a kezdést illetőleg a szokott helyre 26-án d. e. 9 órára a miskolci fiugimnázium tornacsarnokába hivjuk össze. A közgyűlés első napjának délelőttjén a gyűlés megalakulása, s a szavazat-bontó bizottság jelentése ismertetése után a Kossuth-utcai ref templomba vonulunk fel, az ünnepi istentisztelettel egybekötött gondnoki beiktatás ünnepélyére. *E nap* délutánján, 26. (szerda) délután a *Kálvin Szövetség és Belmissziói bizottság* egyházmegyei összejövetele, konferenciája leend a fiugimnáziumban, s e gyülésre a lelkész, tanító s presbiter testvérek, a gyülekezetek küldöttei a lelkész urak által külön meghivandók. A belmisszió összes kérdései hozzászólás utján tárgyalva lesznek. Másnap 27 (csütörtökön) reggel fél 9 órakor a közgyűlés folytattatik. *Délután* birósági gyülések lesznek. Egyházmegyénk e 2 napos gyűlésére, örömünnepére egyházmegyénk minden rangu s rendű hivatalosait, képviselőit, megbizottait, a konferenciára kiküldött, esetleg más egyházmegyékből is jelentkező testvéreket, érdeklődőket szeretettel meghivjuk. A *közgyűlésen* tárgyalni kivánt ügyek legkésőbb *május hó 3-ig* küldendők be az esperesi hivatalhoz. Hozzánk (esperesi iroda) előre bejelentett esetekben vagy *15—20* jelentkező lelkész részére *elszállásolást* esetleg tudnánk biztosítani. Atyafiui szeretettel. Miskolc, 1926 április hó 18. Az egyházmegye elnöksége, a belmissziói és Kálvin szövetségi bizottságok nevében *Farkas István* esperes.

— **A Orsz. Ref. Tanáregyesület** augusztus hó 25—26-án fogja *Miskolcon* évi rendes közgyűlését megtartani.

— **Uj imaház Budapesten.** A külső Lipót- és Terézváros hivei öt esztendei szívós munka után fölépítették az első külvárosi imatermet a Tutajutcában; földszinten a 300 ülőhelyre berendezett nagyterem, az emeleten a lelkész lakása. Ünnepélyes felavatását virágvasárnap Ravasz László püspök végezte, Patay Pál vallástanár keresztelt, Szabó Imre fasori lelkész esketett. Báró Szterényi gondnok, Kálnai B. h. gondnok és Fövenyessy Pál lelkész hű és szívós munkát végeztek.

— **Egyháztöréneti képek.** A Kálvineum újabban a következő képeket adta ki: Lorántffy Zsuzsánna arcképe művészi kivitelben, 40—50 cm nagyságban, ára 25 000 K; Harsányi István és Séllyey István gályarabok képe barna és zöld nyomásban; Révész Imre arcképe, a Fiu- és Leánykálvineum képe, mind képes-levelezőlap alakjában. Ára darabonként 1000 K. Kaphatók Kiss Ferenc elnöknél Debrecen, kollégium. Ajánljuk ezeket a képeket az egyházak és iskolák figyelmébe, mert megérdemlik a legszélesebb körü elterjesztést.

— **A „Református Egyház és Iskola,"** a tótföldi ref. egyházkerületek hivatalos lapja, április 11-iki (15.) számában dr. Rácz Lajos pataki tanár „A kálvinizmus, mint a modern szabadságok forrása" cimű, a *Protestáns Szemle* februári füzetében megjelent tanúlmányát elkezdi közölni ezzel a szerkesztői megjegyzéssel: „A Prot. Szemle engedelmével a kitűnő dolgozat-részletet mi is közöljük, hogy a cseh-szlovákiai kálvinistaság lelkiismereti szabadságért teljes erőből küzdő magatartását a felettünk regnáló tényezők tudományosan is igazolva lássák. Itt állunk, másként nem tehetünk!"...

HIVATALOS RÉSZ.

285—1926. **Körlevél.**

A hivatalos portóköltség megtérítéséről.

Mindazok az egyházi és iskolai hivatalok, melyek 1925 július 1-től 1925 december 31-ig a hivatalos küldemények bérmentesitésére postabélyegeket vásároltak s ezek értékének összegét a postakönyvükbe bevezetett jegyzék által igazolni tudják, *félíven* állítsák ki a következő iratot:

Igazolás.

Alólírott postahivatal hivatalosan igazolja, hogy a .....-i református lelkészi (esperesi, stb) hivatal az 1925. év július 1-től 1925. év december 31-ig, postakönyvének tanúsága szerint, ...K, azaz (betűvel) korona értékű postabélyeget használt fel.

Kelet, aláírás.

*

Ezt az igazolást vigyék el postakönyvükkel együtt a postahivatalba, ahol azt a postamester vagy hivatalnok aláírja és a bélyegzővel hitelesíti.

Az így kiállitott igazolások f. évi *május hó 10-ig* (tizedikéig) a püspöki hivatalba küldendők. E határidőre be nem jött igazolásokat a minisztériumba fel nem terjesztek és így *a késedelmesek a megigért megtérítéstől elesnek.*

Miskolc, 1926 ápril 19. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 18. szám. Sárospatak, 1926 május 2.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M. E.:* Az erdélyi kálvinizmus. (Folyt. köv.) — *Rácz Lajos:* Egy Comenius-ócsárló ellen. (Folyt. és vége.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Az erdélyi kálvinizmus.

(Folyt.)

Az erdélyi lelki egyház *ujjászületésének* számos jele van tehát, a régi istentiszteleti keretek meglelkesülése mellett a *belmisszió* nagyarányu és lendületes munkájában látszik meg az Isten lelkének hatása a legerőteljesebben. Ennek a munkának különös jellemzője a spontaneitás, a minden külső korláttól való szabadság. Az egyházkerület megalkotta ugyan a maga belmissziói szervezetét,[1] választott bizottságot, előadót, egyházmegyékenként és kialakultak a belmissziónak hivatalos szervei, mindez azonban nem akadályozza a belmissziói munka spontán, a *Lélek* erejében való fejlődését. Akik ezt a munkát irányítják, azzal a nagyszabású programmal végzik munkájokat, hogy a nevelés minden fokán folyjon az ébresztés, a lelki építés tevékenysége. Mégis a nagy arányban megindult belmissziói mozgalomnak a *vasárnapi iskolai tanítói munka* a legnagyobb gonddal és buzgalommal végzett része. A belmissziói munkának irányitói öntudatlanúl is érzik, öntudatosan is vallják, hogy a kálvinizmus számára új nemzedéket kell nevelni s azért azt tartják legfőbb feladatuknak, hogy a kis gyermekek lelkébe hintsék el elsősorban az Igének magvait. E munka nagyarányú voltát bizonyítja egyszer az is, hogy az egyházkerület igazgató tanácsa kiadott egy vasárnapi iskolai vezérkönyvet, *Fankhauser*: *Vasárnapi iskolai tanítások* c. munkáját, amely a Szentírás egész anyagát feldolgozza vasárnapi iskolai tanításokban, s ami által a vasárnapi iskolai nemzedék a Szentírás egész tartalmával megismerkedhetik, de bizonyítja e munka lendületes voltát az is, hogy ma már nemcsak vasárnapi iskolák vannak, hanem vasárnapi iskolai tanítókat előkészítő *tanfolyamokat* is tartanak, amelyeknek résztvevői elsősorban *világiak*, az elmúlt 1925. évben három alkalommal volt vasárnapi iskolai tanítókat előkészitő tanfolyam, Kolozsvárt, Marosvásárhelyt és Sepsiszentgyörgyön, 94 tanítót képezvén. Az ilyen munkának aztán lassankint az lesz az eredménye, hogy a lelki munkának egy része laikus világiak kezébe megy át s tény az, hogy ma már a vasárnapi iskolai munka nagyobb részét nem lelkészek végzik. A vasárnapi iskolai munka nagyarányú voltát azonban leginkább bizonyítja az iskolák száma. Amig 5 évvel ezelőtt alig volt Erdélyben 1—2 vasárnapi iskola, ma már 148 a vasárnapi iskolák száma 210 vezetővel és kb. 5000 gyermekkel. A vezetők közül 85 laikus működött 60 iskolában, mig a többi iskolában lelkész vagy tanitó végezte a munkát.

A vasárnapi iskolai munka mellé sorakozik jelentőségben az *ifjúsági* munka. E tekintetben nincs különbség falusi, városi, középiskolai ifjúságban végzett munka között. A munka irányitóinak tekintete kiterjed az ifjúság minden ágára. Ha a vasárnapi iskolai munkáról meglehet állapítani azt, hogy intenzive és extenzive is hatékonyabban folyik, e munkát illetőleg — tekintettel arra a nagy munkalehetőségre, amelyet az ifjúság nyújt — azt kell megállapítani, hogy az még sok tekintetben a kezdet stádiumában van, sok részben ez irányban még az ébresztés munkája folyik. De olyan kezdet ez is, ahol derekas, lázas munka folyik, theol. professzorok, theol. ifjak járnak szerte mint misszionáriusok, falvakban, városokban, középiskolákban, mindenütt ébresztenek, lelkesítenek s ma már nincsen Erdélyben jelentékenyebb pont, ahol ilyen ébresztő munka ne folyt volna. Az ébresztés munkáján túl azonban igen sok helyt folyik más rendszeres ifjúsági munka is és pedig különösen középiskolákban, reformátusokban és államiakban egyaránt. E rendszeres munkának pedig a *bibliakörös* munka a módszere. E munka jelentőségének igazolására elég ha arra utalok, hogy ma már ez a bibliakörös munka készíti elő a középiskolai ifjakban a lelkipásztori pálya szeretetét, s igy az ifjak már a középiskolából igazi lelki elhivatottsággal, a szentírás szeretetével kerülnek a theologiára. Természetes, hogy e munka vezetői mindent elkövetnek, hogy annak hordereje kellő módon feltárassék az ifjúság előtt, ezért évenként 2 nagy diákkonferenciát rendeznek, egyet télen s egyet nyáron, ezen kivül részt vesz az ifjúság a nemzetközi ker. ifjúsági mozgalmakban. Igen tekintélyes a bibliakörök száma is. A gyülekezetekben 21, az iskolákban 18 bibliakör van kb. 250 résztvevővel.

A belmissziói munka azonban a maga hatásaival az ifjúságon túl a felnőttekre is kiterjed, elsősorban a *presbiternevelés* munkájában. Ez már nehezebb természetü, de semmiképen sem feles-

[1] L. az 1923. év nov. 23—25-én tartott ker. közgyűlés jegyzőkönyve 47. pontját.

leges és reménytelen munka. A forradalmi idők Erdélyben is általánosan nagyon keserves tapasztalatokat támasztottak. A legkritikusabb időkben kiderült, hogy mily mély szakadék tátong a lelkipásztor és hivei között, s hogy mennyire egyedül áll a lelkipásztor a maga problemáival, céljaival. A lelkipásztor és hivei közötti szakadék áthidalására is, de mindenek felett az egyház *lelki munkájában* való részvételre hivatottak az Erdélyben nagyszámban tartott presbiteri konferenciák. Vallásos légkör árasztás, evangélizáció, az Isten igéje szeretetének felébresztése, a felelősségérzet feltámasztása, az egyház lelki céljaira való ránevelés mind az, amit hathatósan munkálnak ezeken a konferenciákon. Az elmúlt évben theologiai tanárok által vezetett ilyen konferencia volt 22, azonkivül nagyszámu, az egyházmegyék által rendezett konferenciát is tartottak.

Talán semmisem bizonyítja inkább az erdélyi belmissziónak magas fejlettségét, mint ez a tény, hogy ott már javában folyik *a női missziói munka is*. Miután nők személyes élete problemáihoz könnyebben férkőzhetik hozzá női lélek, ezért az erdélyi egyházkerület a női missziói munkák végzésére külön munkaerőt állított be *Pilder* Mária személyében, aki egyben a vasárnapi iskolai munka utazó titkárnője is. Ez a munka egyfelől *leányok* között folyik, a közöttük szervezett *leány diákszövetség* körében, amelynek 120 tagja van. Hogy milyen nagyjelentőségű ez a munka, azt eléggé megvilágítja az, ha megemlítem, hogy a leánydiákszövetségnek eddig van 60 vasárnapi iskolás csoportja és 12 biblia köre. A másik természetű női missziói munka elsősorban a *papnék* között folyik és kicsoda ne tudná felmérni e munkának Isten országa építése szempontjából való nagy jelentőségét! Pilder Mária szerte jár, keresi a papnék között Isten országa számára a munkásokat, az elmult évben is 13 konferenciát tartott papnék részére. De az ő munkája nincsen szigorú keretekhez kötve, ahol csak alkalom nyílik a munkára, vasárnapi iskolai kurzuson, püspöki vizitációkon, belmissziói kurzuson mindenütt megjelenik, hogy szóljon, lelkesítsen, világosságot árasszon az egybegyűlt asszonyok gyülekezeteiben.

Sokáig időzhetnék még a belmissziói munkák ismertetésénél, elmondhatnám, hogy milyen reményteljes kezdések vannak a *családi istentiszteletek* visszahonosítása terén, hogy milyen buzgó munka folyik az *iratterjesztésben*, (csak azt említem meg itt róla, hogy „Az út“ iratterjesztése a múlt év második felében 1174 bibliát terjesztett) szólhatnék a *szekták elleni* küzdelemről, a *tanonc* misszióról, az *alkohol elleni* küzdelemről, azonban e lap hasábjain nincs tér az ily részletekbe menő ismertetés számára. A belmissziói munkával kapcsolatban itt még csak azt említem meg, hogy az erdélyi egyházkerület vezetősége minden evben rendez egy nagy *belmissziói kurzust* az egész egyházkerület lelkészei és tanítói részére. E belmissziói kurzusok egyfelől a missziói, prófélai szellem ébresztésére szolgálnak, másfelől ezeken a belmissziói kurzusokon sorra megtárgyalják az egyházi élettevékenységek, a belmissziói munkák legjelentősebbjeit és termékeny megbeszélések révén fokozzák az azok iránti érdeklődést, támasztanak készséget azoknak lelkes végzésére.

(Folyt. köv.) *M. E.*

Egy Comenius-ócsárló ellen.

(Folyt. és vége.)

Látva azt a vak gyűlöletet, mely szerzőnket Com. iránt eltölti s amely őt vele szemben minden józan ítéletmondásra képtelenné teszi, gondolkozóba esik az ember, vajjon érdemes-e vele a Válaszában érintett pontok felől vitába bocsátkozni? Érdemes-e azzal szóba állni, aki Comeniusnál oly nagy bűnnek róvja fel, hogy a pansophiára vonatkozó igéretét soha be nem váltotta, sőt egy világnyelv feltalálásával is kecsegtette az emberiséget? holott, mint Kvacsala írja, a pansophiára vonatkozó munkálatait a lissai tűzvész 3 nap alatt fölemészté, de ettől eltekintve is „a tettek sikere csak sekély lelkek számára mértéke az egyéni becsnek; az alkotó erő szent és halhatatlan“ (Comenius); Gyulai Pál egész életében hirdette, hogy megírja Petőfi életrajzát, Leibniz egy fogalmi nyelvet akar alkotni, mely épúgy használható legyen a bölcseletben, mint a számjegy a mennyiségtanban, — vajjon elítéljük-e őket érte, hogy igéretöket nem tudták beváltani?

Nem kell-e a leghatározottabban visszaútasítanunk azt a badar felfogasát, hogy Com. Apáczaitól vette a magyar nyelv tanítására 1654-ben előadott intelmét, holott már 1650 ben tartott beköszöntő beszédjében sürgeti, hogy nemcsak latin, hanem *anyanyelven* irott jó és bölcs könyvekkel kell magyar földön minden tudnivalót előadni. Nagyon valószinű, hogy a hires tudósnak és paedagogusnak 1651-ben nyomtatásban megjelent eme beszédét a pataki főiskola igazgatósága a holland akadémiáknak is megküldötte, s igy azt még Utrechtben olvashatta Apáczai; ellenben azt Stromppal együtt nem hiszem, hogy Com. tudott volna a kezdő Apáczai gyulafehérvári szereplésérol, beköszöntő beszédjéről; az a körülmény, hogy a *De Studio Sapientiae* 1653-iki kiadása nincs meg főiskolánk könyvtárában, holott pl. doktori értekezése megvan, megerősíteni látszik ezt a föltevést.

Vádolja Comeniust, hogy *Januája* alapgondolatait Bateus spanyol jezsuita nyelvtani könyvéből vette; vajjon, ha a Bateus könyve is olyan jó volt, miért nem az lett a világ közkincsévé? s miért a Comeniusé? Shakespeare számos olyan drámát feldolgozott, amelynek tárgyát más egykorú vagy megelőző drámaíróknál találta, s ezek neveit a világ mind elfelejtette, mig a Shakespeare nevét halhatatlanság övezi. Mi okozza ezt? az, hogy az előbbiek kontárok, vagy legjobb esetben közepes tehetségek voltak, mig az utóbbi lángelme. Ugyanez a viszony Bateus és Comenius közt. Hogy a *Didactica Magna* nem a Com. munkája, ezt a valótlanságot Nem. senkivel nem fogja elhitetni; a *D. M.* a Com. legragyogóbb alkotása, „ez az ifjú lelkesedésével, az érett ember bölcseségével s a valódi géniusz gazdagságával megirt csodás könyv“ (Kvacsala).

Téved Neményi, mikor azt állítja, hogy Apáczai a latin iskolában is minden tantárgyat magyar nyelven akart tanítani. Az tény, hogy *Encyklopédiá-*

jában a tudományokat magyar nyelven szólaltatta meg az utrechti diák; de a fehérvári és kolozsvári tanár — látva itthon a latin nyelvhez való erős ragaszkodást — kénytelen volt a viszonyokhoz alkalmazkodni s a közép- és felső oktatás nyelvévé a latint tenni, — vagyis miként Comeniust, Apáczait is századának szelleme, az anyanyelv rovására, a latin nyelv ápolására kényszerité.

Itt a helye, hogy egy tévedésemet helyreigazítsam. Bírálatomban a *De Studio Sapientiae*-nek csak 1655-iki kiadását veszem tekintetbe s ez alapon ellenmondást látok Nem. azon állításában, hogy ez a beszéd már 1654-ben ismeretes lehetett Com. előtt. Ez az ellenmondás tényleg nincs meg, mert a beszéd először 1653 őszén jelent meg nyomtatásban. Tévedésemet Nem. okozta, mert ő könyvében e beszédet *4-szer* az 1655-iki kiadás után idézi, illetőleg az 1655-ben megjelent *Encyklopédiával* kapcsolatban említi, s csak Szilágyi Sándor szájába adva, ennek mondásaként emliti *egyszer* az 1653-iki kiadást. — én pedig a Szilágyival és másokkal való hiábavaló feleselgetéseit nem egyszer olvasatlanúl hagytam.

Ezek után Zieglerrel együtt Comeniust továbbra is a XVII. század legnagyobb paedagogusának tartva, lehetetlennek vélem, hogy ez a pár évtizeddel korábban élt és működött nagyhírű és nagytekintélyű paedagogus, akinek híre-neve egész Európát betöltötte, ne hatott volna ifjabb kor- és kartársára, aki *Januáját* jól ismerte, pataki működését nagyra értékelte s akinek eszméire és tevékenységére már gyulafehérvári tanárai ráirányitották a figyelmét. Schmid az anyanyelv, reáliák és képző-módszer követelését tartja Com. örök érdemének, vajjon nem ezek az Apáczai paedagógiájának is a legértékesebb vonásai?

Wundt, a híres lipcsei tanár, egyszer előadás közben Bacoról ezt a jellemző kifejezést használta: úgy filozofált, mint egy lordkancellár! Én is, kissé szabadon utánozva Wundtot, azt mondhatom Neményiről, hogy úgy itéli meg Comeniust, mint egy péceli (zsidó) szatócs fia, aki annyira hozzászokott a reklámhoz, a dobveréshez, hogy még a mély elméjű tudósokat is csak reklámozva tudja elgondolni.

Őszintén sajnálom a *Theol. Szemle* olvasóit, hogy N. I. indusztriájából ily kedvezőtlen és ami nagyobb baj: *a valóságnak meg nem felelő* kép fog a mi nagy Comeniusunkról lelkökben hátramaradni. *Rácz Lajos.*

IRODALOM.

* **A jövő élet.** Irta *Howatt* Reid. Forditotta dr. *Nagy* Sándor. A Londoni Vall. Traktátus Társaság kiadása. 123 old. Ára 20 ezer korona. A könyv érdekes tartalmát a fejezetek cime mutatja. A látható és láthatatlan. — Kérdés a sirnál. — A halál utáni pillanat. — Hol van és mi a menyország? — Az angyalok szolgálata és a szentek felismerése. — A kisértő — kisértés — pokol. — A közbeneső állapot. — A feltámadás. — A második ádvent és az utolsó itélet. — Az örökkévalóság. — Lelkész irta e könyvet, aki jól ismeri a Bibliát, de jól ismeri a természettudomány idevonatkozó anyagát is. Közvetlen egyszerűséggel, de oly módon tárgyalja a súlyos eschatalogikus kérdéseket, hogy ha kezünkbe vesszük e könyvet, alig tudjuk letenni. Természetes dolog! Mi érdekelné az embert inkább, mint halhatatlan lelkének sorsa? A lelkész sok jó gondolatot, szemléltető bizonyságot és épitő-vigasztaló anyagot kap, — a világi pedig úgy érzi e könyv olvasásakor, hogy Istennek áldott s a kijelentés titkaiban járatos embere beszél hozzá a barátságos szeretet hangján. A fordító hasznos és lelkismeretes munkát végzett. Látszik a fordításon, hogy mindenben ragaszkodott az eredeti szöveghez. És ez egy ilyen súlyos könyvnél dicsérendő dolog.

* **„Én vagyok az út."** Egyházi beszédek. Irta: *Gyülvészi* István ládbessenyői ref. lelkész. (Sylvester könyvnyomda, Tahitótfalu). 48 oldal. Ára? Tizenegy beszéd van ebben a füzetben. Egykettő ünnepi, alkalmi, a többi közönséges. A beszédek némelyike kissé rövid, de valamennyi kerekded és épitő. A tételek egynek kivételével (Kudarcaim) általánosak, de az általánosból a lelkes prédikátor a szerkezet rovására ugyan, de az épitő erő megőrzésével alkalmi normákat emel ki s olyan szónoki hévvel s meggyőző szemléltetésben, kedves illusztrációk közbeszövésével hirdeti, hogy e füzetkét minden igehirdető lelki haszonnal olvashatja. Egyebekben pedig mi is aláírjuk *Svingor* Jenőnek szerkesztőségünkhöz küldött következő sorait: „Mi, akik a szerzőt közelebbről ismerjük, csak örülhetünk annak, hogy kézelfogható bizonyságokat, szinte eleven darabokat nyerünk az ő lelkéből. Mély és finom beszédek, emellett könnyen megérthetők. Minden sorukban kicsordulásig megtöltve egy nemes szív mély érzelmeivel és igaz gondolataival. Olyan finom, meglepő és foglyulejtő stilus, oly nemesen kifejlett gondolatok, oly kedves és szerény ékesszólás, mindenek felett annyira komoly, mélyen ízzó hit és Krisztus iránt való imádságos szeretet van benne, hogy az ember legkisebb szükségét sem érzi annak, hogy valamit elvegyen belőle, vagy hozzá tegyen a szerző mondanivalóihoz. Fogadja lelkünk meleg üdvözletét ezért a szép munkáért."

* **Hastings: A mintakép.** Isten igéje a gyermeklélekben. Fordította: *Incze* Gábor. Sylvester-kiadás, 158 oldal. Ára 50.000 K. Iratterjesztéseknek nagy kedvezmény. Ez csak az első kötet abból a sorozatból, amelyben *Incze* Gábor szerkesztő, különben a Kálvin Szövetség titkára, *Hastings* világhírű gyermekbeszédeit a magyar igehirdetők kezébe akarja adni. Alkalomszerű, házagpótló vállalkozás. Aki gyermekistentiszteleteket szokott tartani, jól tudja, hogy milyen nehéz feladat megtalálni a megfelelő thémákat és az előterjesztés ama különös módszerét, amelyek a gyermek lélek természetének megfelelnek. Nagy segitségünkre van tehát ez a könyv és éppen jókor jött a segitség, mert éppen most van folyamatban a gyermek istentiszteletek és vasárnapi iskolák rendszeresítése minden gyülekezetben. Ötven rövid beszéd van ez első kötetben. A textusok biblia sorrendben a Mózes könyvéből és Jósuéból valók. Már maguk a textusok igazolják, hogy Hastings valóban rátermett gyermek-igehirdető. A beszédekből kitünik, hogy Hastings nem arra helyezte a súlyt, hogy érdekes dolgokkal lekösse a gyermekek fi-

gyelmét, mint pd. Foerster az *Élet Művészetében*, hanem az Isten igéjének hirdetése a főcélja oly módon, hogy a gyermek tanuljon, gyönyörködjék és épüljön. Szerencsés gondolat volt a szerkesztő részéről az is, hogy a kötet elején Csikesz Sándor egyetemi tanár tanúlmányát közli.

* **A falusi gyermek-istentiszeletekről.** E tanúlmányban Csikesz Sándor figyelmezteti a lelkészeket, hogy ne vegyék át szolgai módon az angol stb. nyugati módszereket és beszédeket, mert a magyar gyermek typusa eredeti és egyéni, mert különbözik a nyugatiaktól anyagi helyzetében, szellemi környezetében és főkép a vallásos világkép tekintetében. Tanulságos fejtegetéseit bizony érdemes megszívlelnie mindenkinek, aki eredményesen akarja legeltetni Jézus báránykáit. Érdeklődéssel várjuk a többi kötetet. A következőt *Tildy* Zoltán fogja fordítani s *Dr. Ravasz* László tanúlmánya fogja bevezetni. A könyv megrendelhető a budapesti *Bethlen* Gábor könyvkereskedésben is.

* **Mennyei nászdal.** *Révész* Imre debreceni lelkipásztor esketési beszédei. Sylveszter kiadás. 83 oldal. Ára? Még úgyszólván annak a könyvnek vagyunk felemelő hatása alatt, amit Révész Imre nemrég b. e. nagyatyja születésének százados évfordulója alkalmából írt s ime a termékeny író újabb kincsekkel kedveskedik az egyházi hitélet munkásainak. Húsz esketési beszéd változatos témákkal, textussal, sőt textualisan, sőt Achaelis Kunsthomilie eszméjének miniatür művészi formájában. Valóban értékes füzet. Nemcsak a változatos biblikus tartalma és a beszédek művészi formája teszi értékessé, hanem az az intenció is, amely segítségére siet a lelkipásztor társaknak, akik a kellő példa hiányában sokszor magukra hagyatva kénytelek megbirkózni azokkal a feladatokkal, amiket egy-egy esketési alkalom állít elébök. Esketési beszédeink nagyrésze sajnos tényleg abban a hibában leledzik, hogy a Irás mélységeitől távol „liturgikus általánosságoktól el a pohárköszöntő ízű frázisokig" (mondja Révész az előszóban) határozott célkitűzés nélkül tévelyeg. E beszédekben nemcsak a homiléta, hanem a lelkipásztor is példát mutat arra, hogy az esketési beszédnek mennyire alkalminak, sőt személyesnek s milyen speciális témákra kiterjedőnek kell lennie. A könyv végén a „Jegyzetek" igazolják a beszédek több mint felének speciális tartalmát.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kérelem.** A Magyar Tud. Akadémia Irodalomtörténeti Bizottsága fölkéri mindazokat az az irodalom- és tudománykedvelőket, akiknél Kazinczy Ferencnek vagy barátainak hozzá írott levelei vannak eredetiben vagy másolatban, hogy azokat a Kazinczy Levelezéséhez kiadandó pótkötet számára a M. Tud. Akadémia *Fötitkári hivatalához* vagy a megbízott szerkesztőhöz: *Harsányi István* főiskolai tanárhoz Sárospatakra elküldeni sziveskedjenek.

— **Felsőborsodi lelkészekhez!** Egyházmegyénk lelkészegyesülete 1926 május 11-én d. e. 9 órakor Miskolcon a ref. leánygimnázium tornatermében közgyűlést tart, melyre lelkésztársaimat szeretettel meghivom. *Tárgysorozat:* 1. Imádkozik Somogyi Pál. 2. Megnyitó Bartha Gyula elnök. 3. Elnöki előterjesztések. 4. Emlékbeszéd néh. Tóth József volt zilici lelkésztársunk felett Pozsga József. 5. Belmissziói jelentés Svingor Jenő. 6. Lelkészi fizetés-korpótlékügy. Borsovai Lengyel Gyula. 7. Kálvineum segélyezése Hubay Mihály. 8. Egyházfegyelmi szabályrendelet Svingor Jenő. 9. Reverzális szabályrendelet Svingor Jenő. 10. Pénztári jelentés Lőkös Sándor. 11. Esetleges indítványok. Sajókaza. 1926 april. 25. *Bartha Gyula* elnök.

— **Pályázati felhivás** *ösztöndijakra a sárospataki ref. főiskolában az 1926—27. iskolai évre.* 1. A Pálóczy Horváth Mária és Simon alapitványra családbeliek pályázhatnak (két 463 pengő 40 filléres ösztöndij vagy négy 231 pengő 70 filléres ösztöndij). Ha rokonok nem volnának, akkor 8, egyenként 115 pengő 85 filléres ösztöndíjra pályázhatnak ungi és szabolcsi nemes ifjak. — 2. A Kazinczy Gábor—Várady Szabó Anna alapitványra (évi kamat 143 kgr. buza és 530 kgr. rozs értéke) pályázhatnak Kazinczy Ferenc és neje gróf Török Zsófiától, vagy dr. Várady Szabó Jánostól leszármazók. Másodsorban pályázhatnak a régi magyar nemesi középosztály jól tanuló segélyreszoruló sarjai. — Pályázati kérvények *junius 20-ig* nyujtandók be a főiskola közigazgatójához.

HIVATALOS RÉSZ.

319—1926. **Körlevél.**

I.

Az Egyetemes Tanügyi Bizottság legutóbbi ülésének határozatából felhivom a középiskolák igazgatóit és tanártestületeit, hogy a tanulók magaviseletének elbirálásánál már az ezévi osztályozások alkalmával szigoruan alkalmazkodjanak az 55—1924. sz. konventi határozathoz.

II.

A Kálvineum lánglelkü apostola, Kiss Ferenc debreceni egyetemi tanár, részint magyar református nagyjaink emlékének ápolása s a jelen nemzedék életében gyümölcsöztetése, részint a Leánykálvineum épitési alapjának gyarapitása okából kiadta a Lorántffy Zsuzsánna művészi kivitelü, 40—50 cm. nagyságu, kitünően sikerült arcképét (ára portóval 30.000 korona) továbbá a gályarabok kiszabadulásának 250 éves évfordulója alkalmából a Harsányi István és Séllyey István gályarab predikátorok arcképeit, igen jól sikerült képeslevelezőlap alakjában (ára darabonként 1000 korona,

Ezek a képek szobadiszül is alkalmasak, de még nagyobb jelentőségüek, mint egyháztörténeti szemléltető képek, az alsó és középfoku iskolai oktatásban s emellett vizsgai jutalmakul is alkalmasak. E képek megszerzésére meleg ajánlattal felhivom az összes lelkészi hivatalok, tanár és tanitó urak figyelmét. A megrendelés a megfelelő összeggel együtt kiadó cimére Debrecenbe (Kollégium) küldendő.

Miskolc, 1926 april 26. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 19. szám. Sárospatak, 1926 május 9.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *M. E.:* Az erdélyi kálvinizmus. (Vége köv.) — *Kovács István:* Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Vegyes közlemények.

Az erdélyi kálvinizmus.

(Folyt.)

Az erdélyi kálvinizmus ujjászületése alapjában az *Igében* való megújulás, az Ige megelevenedése érzik elsősorban a régi istentiszteleti keretek lélekkel való megtelésén, az Ige a sokirányú belmissziói munkának az alapja. Ahol azonban az Ige ilyen nagyarányú megújulásával van dolgunk, lehetetlen, hogy az ki ne hatna az egyház más természetü élettevékenységeire, elsősorban természetesen az egyház *tanítói* hivatásának mélyebb felfogására és gyakorlására. Ha — amint az előbbiekben volt alkalmam rámutatni arra — az egyház tanítói hivatását a hatalmasan fellángoló nemzeti öntudat termékenyítette meg, a lelki egyház terjeszkedése révén egyre inkább beleáradt ebbe a munkába a vallásos lendület is. Az iskolapolitikára nehezedő nyomás alatt, az egyház tanítói munkáját ért vádak folytán, hogy t. i. az egyház iskoláival irredenta célokat szolgál, egyre mélyebb gyökerekből kezd táplálkozni az iskolapolitika, a hit mélységes erőiből, hogy egyre teljesebben kezdjen kialakulni az igazi hitvallásos iskola.[1] Az elvek ilyen tisztázása folytán a nemzeti nevelés szempontja mélyebben kapcsolatba kerül a vallásos nevelés szempontjaival, úgy, hogy a nemzeti nevelés célja a vallás erőiből kezdi meríteni leggazdagabb forrásait. Rámutathatnék itt azokra a módszeres eszközökre is, amelyekkel elemi és középiskolákban munkálni akarják a vallásos célokat, rámutathatnék azokra a hatásokra, amelyekkel a fennt ismertetett vasárnapi iskolai és bibliakörös munka hatja át a tanítás munkáját. De kell-e igazolni, hogy miképen termékenyíti meg a vallásos szellem annak az egyházközségnek iskoláját, amelyikben a *Lélek* csodálatos módon végzi a maga megújító munkáját!

Természetes, hogy az eleven vallásos élet mindenirányú hatása nem hagyhatta érintetlenül a *theologiai oktatást* sem. Annál kevésbbé történhetett meg ez, mert kezdettől fogva a kolozsvári theologia tanári kara volt az új szellem propagálója. Tulajdonképen dr. *Ravasz László* áldott magvetésének gyümülcsözése a theologiai nevelés e megújulása is, mint ahogyan az ő magvetésének lehet tulajdonítani azt az egész grandiózus és intenzív munkát, amelyet az erdélyi kálvinizmus hivatott vezetői, a *lelki egyház megújítása, az erdélyi magyarság megtartása céljából végeznek.* Közelebbről ő volt, aki megszabadította a theologiát a liberális theologia dialektikai fegyverzetétől és *Böhm Károly* értékelméletének a theologiai tudományokra való alkalmazása révén megvetette egy modern építő theologiának az alapjait, egyaránt biztosítván abban az elméleti, tudományos képzés, mint a gyakorlati nevelés érdekét. Minél elevenebbé vált Erdélyben a hitélet, annál erőteljesebben igazolódott a theologiának ez az iránya, mert élő vallásosság lehet valamely theologiai álláspont igazolása, de viszont ez a lobogóbb hitélet az előbb feltárt alapozásnak megfelelően, egyre teljesebben igazolt egy *„kálvinista theologiát"*, amely különösképen hangsúlyozza a keresztyénség speciális tényeinek, a kijelentésnek, a praedestinációnak, a kereszt megváltó hatalmának, mindenekfelett az Isten uralmának jelentőségét.[2]

Természetes, hogy a theologiai tudomány új felfogása nyomán átformálódott a *lelkészképzés gyakorlata is.* A jelszót dr. *Makkai* Sándornak egy theologiai évmegnyitó beszéde adta meg, amelyben hangsúlyozza, hogy a theologia a *„hit és szeretet műhelye"* kell, hogy legyen s a theologia Kolozsváron tényleg a hit és szeretet műhelye, ahol a theologusok nem csupán hallgatói bizonyos tudománynak, hanem a hit és szeretet életéből olyan hatásokat merítenek, hogy maguk is *aktiv részt vesznek* a keresztyén munkákban. Ők végzik a kolozsvári elemi iskolában, a ref. kollegium alsó osztályaiban a vasárnapi iskolai munkát (1925. évben 18 vasárnapi iskolai csoportot vezettek), meglátogatják növendékeiket otthonaikban, rendeznek vasárnapi iskolai ünnepélyeket, ők látják el az iparos tanoncok nevelését, ők vezetik a kolozsvári ref. gimnázium felső osztályaiban a bibliakörök munkáját. Meglátogatják évenkint az összes erdélyi ref. gimnáziumok ifjúságát (a mult évben 7 ilyen látogatást tettek), szerveznek falusi biblia-

[1] A hitvallásos iskoláknak a kormánnyal szemben való ilyen klasszikus igazolása található Dr. *Makkai* Sándornak az 1925 május hó 14-én tartott egyházkerületi közgyűlésén tartott beszédében. Megtalálható e beszéd, az e gyűlésről felvett jegyzőkönyvben.

[2] Az elvek e tisztázása az 1925 szeptemberében Marosvásárhelyen tartott belmissziói kurzuson történt *Niebergall* professzor előadása révén. Közelebbi tájékozást nyújt „Az Út" 1925. évi 7—8 száma.

köröket, igehirdető munkát végeznek, vallásos estélyeket rendeznek, nagyrészt ők végzik az iratterjesztést. Ime a theologus ifjúság a missziói munkában!

(Vége köv.) *M. E.*

Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Április 20-án, Szikszón tartotta egyházmegyénk tavaszi rendes közgyűlését, szokatlanul nagy érdeklődés és alkotó tagjainak kitartó részvétele mellett. Megelőző napon templomi istentisztelettel kezdődő Kálvinszövetségi értekezlete volt abauji egyházmegyénknek. Az istentiszteleten Fazekas János baktai lelkész alkalmi imádsággal, Farkas Elek gönci lelkész, hatalmas szép egyházi beszéddel, a szikszói egyházi énekkar szabatos énekeivel tett szolgálatot a népes gyülekezetben. Ennek felemelő hatása alatt a községi tanácsteremben gyülekezett a nagy és előkelő közönség, ahol dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok magasröptü szavakkal ismertette az értekezlet célját, a Kálvinszövetségnek abauji egyházmegyénk területén megalakitását. Lelki örömmel látja, hogy a sok-sok romlás után végre feltünik már itt-ott a hitbuzgalom, amelyek nyomán fakad az áldozatkészség, az üressé lett templomok hivő lelkekkel megtelése, a szeretet és könyörület erényeinek gyakorlása, jótékonysági és kulturális egyesületek alakitása stb., amelyek képesekké tesznek bennünket ref. egyházunk és megtépett hazánk régi nagyságának és dicsőségének visszaszerzésére. Ezt a célt szolgálja a Kálvin szövetség is, amelynek két kiváló apostolát, Enyedy Andor miskolci lelkészt és Sáfrán Géza nyugalmazott altábornagyot meleg szeretettel üdvözli abauji egyházmegyénk nevében. Felkérte őket, hogy előadva küldetésük célját, legyenek közöttünk magvetői a lelkeket felujitó és megelevenitő Kálvinszövetségi eszméknek.

Sáfrán Géza az országos Kálvin szövetség képviseletében, ennek üdvözletét, Enyedy Andor pedig a hatalmas munkát teljesitő miskolci Kálvinszövetség nevében ennek köszöntését tolmácsolva, ismertetik a Kálvin szövetség célját, irányát és ajánlják az egyházmegyei, járási és egyházközségi Kálvin szövetségek megalakitását.

Cziáky Endre esperes fejezte ki hálás köszönetünket a két lelkes férfiunak eredményes, nagy munkájukért, tartalmas, szép előadásukért, egyúttal örömét is a Kálvin-Szövetség e napjának megünneplése felett; továbbá óhajtását, hogy a mi vidékünkön is kilépjenek a kálvinista erők a haza és a kálvini egyház javának előmozdítására.

A lefolyt események hatása alatt az értekezlet azzal a kéréssel fordúl az egyházmegyei közgyűléshez, hogy határozza el a Kálvin-Szövetség egyházmegyei megszervezését, megalakítja a járási szervező-bizottságokat és mondja ki, hogy minden egyház — mint rendes tag — köteles belépni a Kálvin-Szövetségbe, végül, minden lelkész alakítsa meg egyházában a Kálvin-Szövetséget. Az országos Kálvin-Szövetség elnökét, Bernáth István urat táviratilag üdvözölte az értekezlet, biztosítva őt amaz eszmékhez való hű ragaszkodásáról, amelyek a Kálvin-Szövetség zászlajára vannak felírva.

A következő napi közgyűlés is templomi istentisztelettel vette kezdetét, a magyar gályarabok 250 éves kiszabadulásának emlékére, melyben Csabai István imádsága után Hörcsik Lajos tanácsbiró mondott történelmi visszaemlékezésekkel bővölködő egyházi beszédet. Szép alkalmi énekeivel kivette részét itt is az egyházi énekkar, emelve az emlékünnep méltóságát, amely iránt a szikszói gyülekezet is kimutatta érdeklődését, csaknem teljesen megtöltve a tágas templomot.

Az emlékünnep után a község tanácstermében vette kezdetét a közgyűlés, Cziáky Endre esperes szívből fakadó imádságával, amelyben égi fényt, világosságot, bölcsességet és áldást kért tanácskozásunkra.

Dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok, megemlékezve a Kálvinszövetségi értekezlet megalakulása alkalmából tartott szép ünnepélyről és gályarabjaink emlékére tartott istentiszteletről, hatalmas, gazdag tartalmú beszéddel nyitotta meg közgyülésünket. A megnyitó beszédben nagy gonddal és részletességgel foglalkozik a mi világi vezérünk ref. anyaszentegyházunkat külső és belső oldalról érintő szellemi és anyagi ügyeinkkel: a támadásokkal, a lekicsinylésekkel, amelyek bennünket újabban, részint a sajtóban, részint irodalmi művekben is érnek, amelyek a vesztünkre — és, mint a reformáció idején — elpusztitásunkra törnek; de amelyeknek a felvilágosodott kor — mindaddig mig a magyar római egyház főpásztorához, Csernoch hercegprimáshoz hasonló lelkivilágu és türelmü emberek lesznek — útját állja s azokat hatástalanná teszi. Anyagi ügyeinkkel, vagyonunk számbavételével, a lelkészi és tanitói fizetésekkel, a lelkészi és özvegyi nyugdijjal foglalkozva s ezt a tanitói nyugdijjal összehasonlitva, az államkormány megkülönböztetését nem tartja igazságosnak. A tanitói nyugdijjárulékot elviselhetetlennek tartja, s ennek ügyében újabb kérvény intézendő a fokozatos egyházi hatóságok utján a kultuszkormányhoz. (A kérvény egyik tárgya volt közgyülésünknek.) A sárospataki állami tanitóképző átvétele égető szükség, amelynek érdekében, — hogy hithű, igaz, vallásos és tántorithatatlan magyar hazafias érzületü tanitókkal tölthessük meg iskoláinkat — minden áldozatot meg kell hoznunk. Általában, nem kell mindent az államtól várni, hanem nagy áldozattal és erőfeszitéssel fenn kell tartani kulturintézményeinket. Végül inditványozza a gondnok, hogy gróf Degenfeld József urat, a konvent és zsinat elnökét — az elsőosztályu polgári érdemrenddel kitüntetése alkalmából táviratban üdvözölje a közgyülés. A nagy lelki élvezetet szerző, tanulságos, kormányzói bölcseséggel ékeskedő megnyitó beszéd azt hirdeti nekünk, hogy világi vezérünk minden érzése, beszéde, cselekedete anyaszentegyházunk javát és boldogulását célozza. A sziv és lélek igaz tiszteletével és szeretetével kivánjuk, hogy gondnokunkat az Isten sokáig éltesse és áldja meg minden lelki és testi javakkal.

Ezután az esperesi jelentés foglalta le a közfigyelmet, amely az egyházmegye egy évi történetét tárta fel a közgyülés előtt. A jelentés minden sora, minden betüje arról tanuskodik, hogy az egyházi vezér is biztos kézzel, körültekintő bölcsességgel és szerető szivvel vezeti és kormányozza

egyházmegyénk élethajóját. Figyelme mindenre kiterjed, meglátja a bajt s az abban levőt segiti, tanácsolja, a helyes útra irányitja, megdicséri a jót s azt mások előtt mint követendőt, magasra emeli, ostorozza a bünt, a gonoszt és itélettel sujtja; őrködik a szellemi és anyagi javak felett s nem engedi, hogy azokból csak parányi is semmivé legyen. Egyházmegyénk örömmel adja elismerését a hüséggel sáfárkodó esperesnek a jelentést tudomásul véve, minden intézkedését helyesli s további működésére Isten áldását kéri.

A tanítói évi nyugdíjjárulék ügyében, amely elviselhetetlen teherként nehezedik egyházainkra, az egyházkerületi közgyűlés útján az egyetemes konventhez irunk fel ismét, miszerint méltóztassék odahatni a kultuszkormánynál, hogy az évi járulékot a régi értékben (és nem ötszörös értékében) fizessék az egyházak, vagy pedig olyan arányban, amily arányban az állam valorizálva ad segélyt különböző címeken az iskolafenntartó egyházaknak; ott pedig, ahol a polgári községben, a felekezeti iskolán kivül más iskola nincs, az évi nyugdíjjárulékot a polgári község fedezze.

A Kálvin-szövetségi értekezlet lefolyásáról felvett jegyzőkönyvet a főjegyző terjesztette elő a közgyűlésen, az abban foglalt kérelem előterjesztésével, amelyre közgyűlés kimondotta, hogy midőn a maga részéről is hálás köszönetet mond a két lelkes férfiúnak, Enyedy Andor és Sáfrán Géza uraknak sok sikert biztosító munkájokért, a Kálvin-szövetségi értekezlet kérését örömmel teljesíti: az egyházmegyei Kálvin szövetséget megalakítja s az egyházmegyei bizottságba a következő világi és lelkészi tagokat választja: Az elnökség mellett: Farkas Elek, Frenczel Béla, Kiss József, Kovács István, Medgyaszay András, Balogh István, Dobozy István, dr. Tolnay Gyula, gróf Vay Arthur, Vita Károly. Főjegyző indítványára kimondja közgyűlés, hogy azok a lelkészek, akik alapos és elfogadható okkal nem igazolják távolmaradásukat, az egyházi közigazgatási pénztár javára 25 kg. búzának napi folyó árát kötelesek birságként fizetni. A birságot az egyházlátogatás szedi be. A büntetés már a mostani mulasztókat is érinti. — Devecsert útasítja közgyűlés a tanítói lak építésének — a bemutatott tervrajz és költségvetés alapján — mielőbbi megkezdésére; Szemere tanítói lak tetőzetének javítási munkálatait megkezdheti; az aszalói prezsbitériumnak az egyházi közmunkák teljesítésére hozott szigorú határozatát, kiszabott birságok elfogadásával — tekintettel annak üdvös és hasznos céljára — jóváhagyja és megerősíti a közgyűlés. Felső- és alsóméra az egyházi adófizetésknél, a vagyon és kereseti viszonyok mai állapotának megfelelőleg — új adókulcsot állapitott meg, ezt a közgyűlés megerősítette. Magtár épületének eladásához csak azzal a feltétellel járúl hozzá, hogy annak árát, mint törzsvagyont kezeli, csak kamatait fordíthatja az épületek javítására, különben az eladási összeget — az épületek javítására, kölcsönképen igénybe veheti.

Sok baj és panasz hangzik Baktáról, ahol nincs gondnok, nincs prezsbitérium, lemondott, gondnokságot, prezsbiterséget senki sem vállal s a gyülekezet sem választ, adminisztrátor főgondnok és a lelkész kormányozza az egyházat; az iskolát a hívek kínálják a községnek is, az államnak is, annak fenntartását megtagadták. A bajok okozójának a tanítót tartják, akinek a világi és egyházi bíróságok által megitélt párbér járandóságát nem fizetik. Közgyűlésünk előtt az a közvélemény alakúlt ki, hogy a felfordítás, az anarchia rosszakaratú, lelketlen izgatás következménye, amellyel szemben a megtorló lépéseket megtette a közgyűlés. Mindezeknek tetejébe még a szomszéd községbeli (Szárazkék) és baktai házhelyigénylőket a lelkészi és tanítói földekből akarja kielégíteni az eljáró bíró, elvéve azoktól a különben gyenge minőségű földeknek legjavát, elzárva a tanítói földektől az oda vezető útat és csaknem veszélyeztetve a belhivatalnokok Baktán létezését. Itt a gondnokságot kértük fel a lehető sürgős és hathatós közbenjárásra.

A folyó évben tartandó egyházkerületi közgyűlésekre kiküldetnek: Farkas Elek, Frenczel Bertalan, Medgyaszay András, Dobozy István, Tolnay Gyula, Szepessy Zoltán. Mint belmissziói előadó Kiss József.

Matusz János abaújvári lelkész hivatalába, az elnökség szives üdvözlése mellett beerősíttetett. Abaújkérre Éger Károly, Hernádpetribe Révai Miksa választatott tanítónak. A választás megerősítést nyert. Számos, belkörű ügy került még tárgyalás alá, amely kivétel nélkül közmegnyugvásra intéztetett el.

Birósági ügy kilenc volt, amelyek között különösen a templomszékperek zavarják fel a gyülekezetek nyugyalmát és támasztanak békétlenséget lelkészek és gyülekezetek között.

Kovács István
papi főjegyző.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **ÉRTESITÉS. A hivatalos bélyegekről szóló postai igazolások azonnal beküldendők a püspöki hivatalba.**

— **Gyászhír.** *Hutka József* bánóci lelkész, a felsőzempléni egyházmegyének 20 éven át volt esperese, f. hó 5-én hosszú és súlyos betegség után, életének 69-ik, lelkészi működésének 43-ik évében elhunyt. A hű munkás, a szorgalmas magvető emlékezete legyen áldott!

— **A főiskola köréből.** A VIII-ik osztályosok vizsgája május hó 12-én lesz; az irásbeli érettségi vizsgálat pedig május hó 17, 18 és 19-én. — *Sportpálya.* Karaffiáth Jenő dr., az Országos Testnevelési Tanács elnöke, dr. Pajor Jenőt, a főiskolai ügyek előadóját küldötte le főiskolánk elöljáróságának közbelépése folytán főiskolánkba a főiskolai sporttelep ügyeinek megbeszélésére. A sporttelepet valószínűleg az internátusi telken állítjuk fel, amelyhez az iskolakertből is hozzácsatoltatnék egy bizonyos terület. Karaffiáth Jenő dr. lekötelező szívességgel és messzemenő jóindulattal karolta fel a főiskolai ifjúság sportügyének fellendítését. — *Irodalmi délután.* Május 9-re a főiskolai ifjúság irodalmi délután tartását tervezi. Az Ifj. Közlöny javára akarnak egy magas színvonalu irodalmi délutánt tartani, melyen a Felsővidék

nagyhírű költője, Mécs László is megjelenik. — *Adomány.* Zmeskál Zoltánné úrasszony a főiskolai Nagy-könyvtár javára 2 millió koronát adományozott. — *Theol. ifjusági konferencia Sárospatakon.* A theol. ifjúság országos konferenciáját ez éven Sárospatakon tartja jun. 25—27-én. A konferenciával kapcsolatban vidéki gyülekezetek meglátogatását is tervezik.

— **Érettségi képviselők.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a tiszáninneni ref. egyházkerületben a *június* hóban tartandó érettségi vizsgálatokra kormányképviselőül kiküldötte: a *sárospataki* főgimnáziumhoz dr. Papp Károly debreceni egyetemi tanárt, a *miskolci* reálgimnáziumhoz dr. Tóth István miniszteri tanácsost, a *miskolci* leánygimnáziumhoz dr. Erdélyi Lajos budapesti paedagogiumi tanárt. Egyházkerületünk tanárai közül kormányképviselői megbizatást nyertek: dr. Batta István spataki gimn. tanár Békésre, Elekes Imre spataki gimn. tanár Kisújszállásra és dr. Kosztolányi Zoltán miskolci reálgimn. tanár Kunszentmiklósra.

— **Lelkészbeiktatás.** Az *abaújvár-pányoki* gyülekezetben május 2-án ment végbe az új lelkész: *Matusz* János beiktatása. Az új lelkész ápr. 29-én diszbandérium és fehérruhás lányok kiséretében vonúlt be egyházközségébe. A beiktatást május 2-án Görgey János egyh.-m. dékán végezte, majd Juhász László gömörtornai esperes állitotta a gályarabokat, azoknak rendíthetetlen hitét az új lelkész elé követendő példáúl. A fogadtatáskor elhangzott beszédekre az új lelkész külön-külön válaszolt.

— **Lelkészválasztás.** A *sajókeresztúri* gyülekezet május 2-án, 3 szavazattöbbséggel, *Berecz* József martonyii lelkészt választotta lelkészévé.

— **Meghivás.** A szikszóvidéki lelkészi kör tagjait a június hó 3-án (úrnapja) Szikszón, reggeli 9 órakor kezdődő lelkészi értekezletre meghivom. Papp József, értekezleti elnök.

— **Felsőborsodiak figyelmébe.** Egyházmegyénk tavaszi közgyűlését az elnökség *1926 május hó 27-re* (Csütörtök) tűzte ki *Miskolcra* a leánygimnázium tornaterem helyiségébe, melyre a közgyűlés alkotó tagjait tisztelettel meghivom. Kezdete d. e. 9 óra; ezt megelőzőleg 8 órától—9-ig belmissziói bizottsági ülés lesz. Felhivom továbbá lelkésztársaim figyelmét az 1926—27-ik évre szóló választói névjegyzék *junius 10-ig* leendő pontos beküldésére. Atyafiui szeretettel vagyok Sajóbábonyon, 1926 május 2. *Elek József* felsőborsodi esperes.

— **A tiszántúli egyházkerület** tavaszi közgyülése május 5-én, meleg ovációkban részesitette gr. Dégenfeld József főgondnokot, magas kormányzói kitüntetése alkalmából. Dóczi Imre középiskolai felügyelő, bár 50 éves tanári működésének eltelte után, bejelentette a felügyelői állásról való lemondását, a közgyülós egyhangúlag megnyilvánúló bizalmának és fölkérésének engedve, egy évre még hajlandónak nyilatkozott az állás betöltésére. Hoszas vitát provokált a debreceni egyháznak és egyházmegyének a katonai gyülekezetek felállitása ellen való állásfoglalása; a közgyűlés elfogadta Soltész Elemér tábori püspök inditványát és 35 szavazattal 28 ellenében kimondotta, hogy a debreceni presbytérium feliratát felterjeszti ugyan a Konventhez, de feliratban foglaltakkal magát nem azonosítja. Az egyháztagok fegyelmezéséről szóló javaslatokat, hosszas vita után, a közgyűlés Révész I. főjegyző módositásával elfogadta.

— **A M. Evang. Ker. Diákszövetség** képviselői március folyamán Győrben, Halason, Miskolcon, Pécsett, Pápán, Sárospatakon és Szegeden tartottak diákgyűléseket. *Sárospatakon* a márc. 6—7-én tartott diákgyűlések keretében Forgács Gyula, Szabó Zoltán, dr. Szalay Károly és Deme László beszéltek, illetőleg vezettek eszmecserét; résztvettek bennök theologusok, képezdészek és felsőgimn. tanulók. *Miskolcon* márc. 1-én ugyanezek és Király Lajos, b. Podmaniczky Pál és Pruzsinszky Irma tartottak népes diákgyűléseket és diákistentiszteleteket.

— **Harang- és templomszentelés Tiboldarócon.** F. hó 2-án felejthetetlen ünnepe volt a tiboldarósi ref. leányegyháznak. A verőfényes tavaszi vasárnapon közelből és távolból összesereglett búzgó hívek osztozó örömével szentelte fel 450 m/m búza értékkel megújitott templomát és két új harangját. Szakács Pál sály-t. daróci ref. lelkész áldása után, az összesereglett hívek buzgó éneke közben emelkedtek a magasba a harangok. Az új harangok szépen hangzó, messze csengő hangja hivogatta aztán az istenházába az ünneplő közönséget, hol Várady Pál b.-geszti ref. lelkész buzgóságos imája után, Farkas István alsóborsodi ref. esperes, Péter I. levele II. 5. v. alapján tartott emelkedett, hazafias vonatkozásokkal átszőtt beszédével ragadta magával a lelkeket az Isten trónja elé, hogy amint főur és szegény összeforrtak előzőleg az áldozatos szeretetben, úgy forrjon össze most is a lelkük, az Isten előtti megalázkodásban és rendűletlen bizodalomban. Gazdag és szegény itt valóban átérezte, hogy a mennyei Atyának egyformán gyermekei. Leomlottak ez alkalommal még a felekezeti válaszfalak is. Mártha Béla egerlövői tanító művészi énekszólója után a tevékeny lelkész: Szakács Pál, a templomrenoválás és a harangok rövid történetét ismertette. Lélekemelő volt hallgatni, hogy a szegénysorsú nép terhét miként vették vállaikra a község előkelő főurai: br. Bottlik István e. m. főgondnok, aki a templomrenoválás céljaira 150 m/m buzát adott, és néhai kicsiny fia emlékére megöntette a nagyobbik harangot; Halassy József cs. kir. kamarás és neje pedig a templomrenoválás céljaira szintén 150 m/m buzát adott és a kisebbik harangot közösen öntette az egyházközség hiveivel. A templomrenoválás alkalmából a hivek is meghozták az áldozatot, mintegy 150 m/m búzát fizetvén a renoválás céljára. Az áldozatos szíveken nyugodjék meg az örökkévaló Isten gazdag kegyelme!

— **Keresem** megvételre a Révész Bálint Agendáját. (Egyházszertartási beszédek, Pest, 1853, vagy a Csiky Lajos kiadásában) és a Fördős Lajos Agendáját, III. kiadás, (Bpest 1882), akár pénzért, akár cserébe.

— **Csereajánlat.** Balatonmenti lelkész elcserélné állását. Közvetít a kiadóhivatal.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 20. szám. Sárospatak, 1926 május 16.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Farkas István*: A képezde ügye. — *Mátyás Ernő*: Az erdélyi kálvinizmus. (Folyt. és vége.) — *Kántor Mihály*: A bodrogközi kálvinisták hangversenye. — Vegyes közlemények.

A képezde ügye.

Az elsők között igyekeztem hírdetni a mi igazságunkat, hogy a kálvinista tanítóképző nekünk: „kell!“ Ha riasztó hangok, itt-ott a kétségbeeses szívtépő feljajdulása hallszik is körüttünk az óriási terhek miatt, újra kiállok az élre s veszélytől nem félő bátorsággal kiáltom én is újra szerte, mindenfelé: „igenis, kell!“ A mult hetekben jártam be, esperesi látogatást végezve — egy körzetét egyházmegyénknek. Lázas, lelket igézetbe ejtő munka folyik mindenfelé. Talán soha sem vágytak úgy a lelkek Istent átölelni, mint ma. Iskolákban az ifjú nemzedék, az eljövendő honszerzők diadalmas serege, egyház és haza szerelmétől lelkesen, valóban komolyan munkálkodik a világot formáló új, szebb, boldogabb idők eljöveteléért.

Lelkes tanítók seregét láttam s boldoggá tevő dicsekedés bizonyságtevéssel hírdetem, hogy a mi ref. felekezeti iskoláink tanítói — csekély kivétellel — hű fiai, harcos katonái hazának s egyháznak.

Láttam a lelkészeket dicséretes, nagy akarással sáfárkodni s a presbitériumokkal a vezérségben, a szolgálatban fáradtságot nem sajnálva, példaképen elől járni. De láttam azt is, hogy nagy, gazdagnak tartott s tudott gyülekezetekben a paizsos férfi a szegénység, mint úton álló, úgy köszöntött be. A kálvinista mult nagyszerű teljesítményeiért a mai, kormányon ülők iskolaügyi exponensei azzal fizetnek, hogy annyira protestánsellenes iskola- s kulturpolitika nem volt talán soha, legfeljebb a rekatholizálás fájó korszakában, mint ma. A rólunk s nélkülünk való iskolai terhek: értékegység megállapítás, tanítói nyugdíj-járulék, új tanítói fizetésmegállapítás stb. igaztalan terhei, a tételes törvények kijátszásával, az eddig szerzett, törvényben biztosított jogaink félredobásával, az 1848. XX. t.-c. semmibe sem vételével, valóban csak arra valók, hogy a kálvinista egyházak, iskolák sírját ássák meg. Tandíj-kárpótlás, adócsökkentési segély, lelkészek korpótléka, mindezek jogos, törvényben biztosított illetmények s járandóságok voltak — elmaradtak s jöttek helyette újak, de terhek. És ne hozakodjanak elő azzal, hogy ezek a terhek sújtják a katholikus egyházakat is. Náluk, ha nem tud fizetni valamelyik egyház, vannak óriási alapok. Fizetik helyettük mások. Mi helyettünk nincs, aki fizessen.

Láttam azt is, hogy a templomok, iskolák, lelkészi lakok, egyházi épületek, legtöbb helyen várják az építőmestert, az újítást. Roskadozik a falú népe a rettenetes állami, egyházi terhek alatt. Ez igaz! Üresek már a falusi ládák. Láttam azt is, hogy a romlástól, pusztulástól, hogy megóvják a gyülekezetek épületeiket, hogy meg ne szólják őket az emberek, az idegenek, szinte erejükön felül vállaltak új és új terheket s a romokon új élet támad itt is, ott is. De ez nem mehet így a végtelenségig. Ha egyház és haza, e két Ideál, Isten gondolatainak e két mindenek felett remeke, csak így állhat fenn, ha mindig csak panaszos, átkos terhek, újabb nem várt adók várják s hívják a híveket, akkor rossz időktől félek.

Áldozott a multban, áldozni fog a jövőben is, a mi kálvinista gyülekezeteink egyeteme a valóban Ideálokért, de vigyázni kell a vezérségre elhívott vezéreknek, vigyázniok kell, hogy a megfeszített húrok el ne pattanjanak. „Kell“ a kálvinista tanítóképző, de vigyázzunk, a gyülekezetek ujabb nagy terheket — *óriási terheket* — ma nem bírhatnak meg. A ránk váró teher pedig, mai felajánlásában *óriási*, meg nem bírható.

Sokra értékelem azt a lelkiismeretes munkát, mit a főiskola gazdasági választmányi elnöke, ez a gondviselésszerűen adatott becsületes emberünk adott, rámutatva arra, hogy mibe kerül a *képezde átvétele*. Aki épített már, az tudja, hogy a költségvetésbe illesztett előirányzat soha sem elég. *538 millió* az az összeg, melyet évi hiányul mutat fel ez az ismertetés. Feltétlenül több leend valójában ennél. Tanárok fizetésrendezése, a haladó kor feltétlen kielégítést váró kultur- s pedagógiai stb. igényei mind-mind többletül jelentkeznek. Szerintem legalább *700 millió* az az összeg, mire feltétlen biztosan számítanunk kell. És ennek az összegnek előre biztosan meg kell lennie. A hónap elsején a hivatalnoknak fizetni kell. Nos, ehez, a mai árak tekintetbe vételével, kell 19 vaggon búza. S ha a búza ára 300.000 korona körül leesik, vagy alább, kell 20—25 vaggon búza.

Aztán az okvetlen elvégzendő reparációk megejtése, az is nem 300, de legalább 500 milliót követel. Igen, mert ezeknek egyszerre meg kell lenniök. És ezek minimális számítások. *Quid nunc?*

Kálvinista lelkészek, tanítók, jertek, mutassuk meg, mit kell cselekednünk? Van körülbelől 230 lelkész s legalább 400 tanító. Jertek, ajánljuk fel mindnyájan szegénységünk, foltos ruhánk mellett is, évi járulékainkat. Minden lelkész legalább 1 q búzát s ma Istennek hála, a tanító testvérek is megtehetik ezt, szintén legalább évi 1 q búzát ajánljanak fel. Akinek több van, attól persze több kívántatik. Lelkészek, tanítóktól bejöhet 600 q búza legalább.

Aztán a nagy nyilvánosság előtt mély tisztelettel kérem az áldozatos tettekben példás életű Puky Endréket, Farkasfalvy Farkas Gézákat, Téglássy Endréket, Bottlik István báró s társai, a többi, a többi Istennek hála szép számmal levő világi nagyjainkat, vegye kezébe közülök valaki a kerület világi földesurainak e célra való megszervezését s a kerületi gyűlésre már mint *positív*, biztosra számított megajánlási összegeket tartalmazó bejelentést hozzák a kerület asztalára.

Igy, csak így lehet s kell ezt a drága gyermeket, ezt a szívünk vérével is táplálandó, Isten által adott közös örökséget simogatni, dédelgetni, nevelni, vele dicsekedni s padjaiból az Igaz Isten s Nagymagyarország diadalmas katonáit, annak az államnak átadni, ki minket olyan sokszor csak magunkra hagyott, árvaságra juttatott, de akinek minden ellenünk való vétkét mi mindig megbocsátottunk.

S aztán, ha a mi tehervállalásunk kötelezően felfektetve, számba vétetett, akkor fel a küldöttséggel a kormányzó s a miniszter elé és a rosszul értesített Vezetőségtől a jól értesítendő Vezetőséghez kell mennünk zörgetve, kérve, ha nem megy így, *akarva*, hogy a többi terhet az állam vegye át! Ennyit legalább megérdemlünk a multunkért. Lelkész és tanító testvéreim jelentkezését szívesen vállalom s összegyűjtögetem.

Magam, míg Isten életemnek kedvez, évi 2 q búzát íme felajánlok. Legyen áldott ez a mi megmozdulásunk! *Farkas István.*

Az erdélyi kálvinizmus.

(Folyt. és vége.)

Nehéz volna felsorolni mindazokat a jelenségeket, amelyekben kiütközik a megújulás szelleme. Egészen általánosan meg lehet említeni, hogy ez a szellem Erdélyben, *uralkodó közvélemény*. Meglátszik ez a közelebbről lefolyt püspökválasztáson, amelyen egyhangúlag választották meg püspökké ez új szellem legmesszibbtekintő képviselőjét, Dr. *Makkai* Sándort, de az esperesi székekbe is egymás után kerülnek be ennek képviselői. Természetes, hogy ilyen formán *az egyházkormányzatban* is erősen érezhető az új idők programmja. A püspöki és esperesi vizitációk ma már ennek a missziói szellemnek hordozói és számbavevői is. Említsem-e, hogy az erdélyi kálvinizmus hivatott képviselői miképen emelnek egyre sürübben hangot az egyházi törvényeknek, a liturgiának, az egyházfegyelemnek ez új szellemben való átformálására, megteremtésére!

Bármennyire szűk is a tér e helyen, nem tehetem, hogy meg ne emlékezzem *sajtó* munkájáról. Első sorban a *Ravasz László* által alapított, jelenleg *Imre Lajos* által szerkesztett, „*Az Út*" c. folyóiratot említem, amelyik a lelkipásztori munka végzésére akar segítséget nyújtani, ezért sorra veszi és behatóan elemzi a lelkipásztori tevékenységeket és módszeres utasítást nyújt minden missziósi munka végzésére. Ezenkivül e munkát elősegítő kiadványokat ad ki, amely kiadványok 3 év alatt meghaladják a 25-öt. Előfizetőinek száma 500, ami tekintettel arra, hogy lelkipásztori folyóirat, elég tekintélyes szám. — A másik legjelentősebb sajtó orgánuma az erdélyi kálvinizmusnak a „*Református Szemle*," az erdélyi egyházkerület hivatalos lapja, jelenlegi szerkesztője *Tavaszy Sándor*. Ez a lap elsősorban az egyházkormányzat problémáival foglalkozik, de a lehető legmélyebben megalapozott programm alapján. Sorra veszi az erdélyi kálvinizmus aktuális és elvi problémáit, foglalkozik a világkálvinizmussal, a magyar kálvinizmussal, lelki kérdésekkel, mint az egyházi közösséget erősítő problémákkal, az erdélyi kálvinizmus múltjának dicső nagyjaival. Csak akkor tudnám e lapot kellő módon méltatni, ha a szerkesztői vezető programmot elvi alapjaiban tárnám fel. Végül még csak egy ifjúsági lapot említek meg az *Imre* Lajos által szerkesztett „*Ifjú Erdély*"-t, amelyik a krisztusi eszmény világitása mellett vezeti az ifjúság nevelését szépirodalmi alkotások révén.

Látszólag csak egyházi életmozzanatokról adtam számot e vázlatos dolgozatomban, e képen azonban sok tekintetben az *erdélyi magyarság* életére ismerünk rá, mert az *az erdélyi magyarság ma egyházaiban él*. Mélyen érzi ezt az igazi lelki magyarság ott, azért egész lelkével támogatja törekvésében az egyházat, de érzik ezt az egyház hivatott vezetői is és ami munkát végeznek az egész erdélyi magyarság megújítása céljából teszik. Az erdélyi kálvinizmus hivatása magaslatán áll, mert vezetői *Kálvin* János szellemében az egész magyar életet át akarják hatni a Krisztus szellemével, hogy a sötét idők zivataraiból átvezessék az erdélyi magyarságot egy szebb jövőbe.

Hiányos volna ez a kép, ha röviden nem mutatnék rá az erdélyi megújúlás szellemének *alapvonalaira*. Öntudatosan látják és mélyen érzik ott, hogy nem emberi erő viszi előbbre a dolgokat, hanem Isten erejének, Lelkének hatalma. Kényszer alatt állanak ott a lelkek, kényszer vezeti őket, hogy feláldozzák magukat magasabb célokért. *Missziói, prófétai* szellem az erdélyi kálvinizmus szelleme. E missziói szellemre pedig az a különösen jellemző még, hogy *közösséget* teremtő szellem. Ha fentebb azt mondottam, hogy bizonyos mértékben az iskolapolitikában is egységre jutott az erdélyi magyarság, itt arra kell rámutatnom, hogy a missziói munkában, a számtalanszor előálló kisebb közösségekben, konferenciákon mélyebb és belsőbb egység jön létre, mert itt már a hitnek és a szeretetnek lelke kezdi átfogni a közösség tagjait. Végül az erdélyi kálvinizmus képének egységéhez még az is hozzátartozik, hogy ha csak egy-egy vonással is rámutassak legkiválóbb képviselőire. Ha először Dr. *Makkai* Sándort, az újonnan választott püspököt említem, róla talán alig is kell szólanom, hiszen épen mostanában mélyen megragadó vonásokban rajzolták meg az ő képét. Ő az erdélyi kálvinizmus legéle-

sebb elméjű, legmeszibb látó, legátfogóbb lelkű, de épen olyan mély hitű és mély érzésű képviselője. Kevésbbé ismert azonban a Dr. *Imre* Lajos theol. tanár személye. Csupa aktivitás és csupa erő, az egész lelki munkának szervezője és mozgatója. Modern misszionárius, aki valósággal benne él a gyülekezetekben, az építés szenvedélye emészti, hogy valamiképen elvigye a Krisztus evangéliomát az ő alföldi szivével Erdély bércei közé. Méltó társa ebben a munkában Dr. *Tavaszy* Sándor, a kolozsvári theológia ezidei igazgatója, tiszta, emelkedett eszményvilág, széles tudású, mély érzésű és bátor bizonyságtevője ő. Tovább sorolhatnám az erdélyi kálvinizmus gazdag képviselőit, de elsősorban az ő szívükön lüktet át az új élet árja, az ő kezükben fut össze a munka minden fonala, ők az egyházi élet lüktető ütőere, a Lélek áldott hordozója az ő életük.

Ha itt is, ott is azt hallom, hogy az erdélyi kálvinizmus veszedelemben forog, nem tudom letagadni a veszedelmeket, mert kétségtelen, hogy súlyos az az iga, amelyik az erdélyi magyarságot, erdélyi egyházunkat nyomja, de mégis valahogy e veszedelmeket látva is, meg fog a győzelem érzése és szivembe szüremlik a zsoltáríró szava: *„Isten a mi oltalmunk és erősségünk, igen bizonyos segítség a nyomorúságban. Azért nem félünk, ha elváltoznék is a föld, ha hegyek omlanának is a tenger közepébe, zúghatnak, tajtékozhatnak hullámai, hegyek rendülhetnek meg háborgásától . . . a seregek Istene velünk van, Jákob Istene a mi várunk!“* *Mátyás Ernő.*

A bodrogközi kálvinisták hangversenye.

A lápok és mocsarak hazájában, a Trianon által kettészakított Bogrogközön 13 kálvinista község fekszik. E 13 község lelkészi kara a kebelbeli tanítótestületek közreműködésével tanujelét adta május 2-án, hogy itt a lápok felett is magasan szárnyal a kálvinista magyar művelődés izmos sasmadara. A Nyiregyházán felállítandó Leány-Kálvineum javára Ricsén műsoros estét rendeztek, melynek számai a legkényesebb ízlést is kielégítették. A műsort a *bodrogközi ref. lelkészek és tanítók énekkara* nyitotta meg és zárta be szabatos és hangulatos éneklésével. *Janka Károly* nemzetgyűlési képviselő, a tiszáninneni egyh. ker. papi főjegyzője saját szerzésű verses prológot mondott. Tárgya a haldokló lelkész aggódása és reménykedése volt az építendő Leány-Kálvineummal kapcsolatban. *Makó Dezső*, cigándi segédlelkész szólót énekelt, *Miskolczy Kálmán*, cigándi tanító melodrámát, *Kocsis Sándor* rozvágyi segédlelkész költeményt szavalt. Az énekkar vezetését, valamint a szóló ének és melodráma harmonium kiséretét *Nagy Dezső* cigándi tanító látta el nagy szakértelemmel. A szavalók kitünő alakító *készséggel és kellemes hanggal töltötték be műsorszámukat. Kolozs Richárd* hegedűművész *szólója* sok gyönyörőséget szerzett a nagyszámú művelt közönségnek, valamint a hozzá csatlakozó művészi zongorakiséret *Klacskó Béla* tanár, zongora művész előadásában. Még egy zongoraszám volt; *Chopin*: Fantaise Impromtu. Cis moll, melyet *Gesztelyi Nagy Béláné*, pácini tiszteletes asszony játszott elragadó finomsággal. Ugy a hegedü-, mint a zongoraszámot megújrázta a lelkes közönség.

Mindezen sok művészi szám mellett is az est kiemelkedő fénypontja *Kiss Ferenc* debreceni egyetemi tanár, Kálvineumi igazgató előadása volt. A szolgaság és szolgálat fogalmának fejtegetésével kezdette. „Krisztus nem azért jött, — mondotta, — hogy szolga legyen, hanem, hogy szolgálatot tegyen. Nem a vagyont kell elvenni a gazdagtól, hanem szívet kell neki adni. Ne felejtse senki, hogy minden az Istené és mi csak sáfárok vagyunk. Ne felejtse senki, hogy mikor ránéz a koldus és árva, az a kérő szem a *Krisztus szeme.* Az árva mindig árva. Ne keresd homlokán a Kain bélyeget! . . .“ Majd az *adakozással* szembe az *áldozat méltóságát* állította. Közben megnézte óráját s a közönség köréből sok száj sóhajtotta: „Jaj! csak abba ne hagyná! . . .“ Azonban abba hagyta. De csak a beszedet. Magas ívelésű lelkének gondolatai dolgoznak tovább a megtermékenyített szívek talaján. Az este rendezésének fáradságos munkája Janka Péter rozvágyi lelkész körültekintő gondosságában történt. A tiszta bevétel ötmillió. Amikor erről is számot adunk, meg kell emlitenünk, hogy Bodrogköz uri társadalma valláskülönbség nélkül vett részt az estén s ebben másvallású magyar testvéreink lelkészei és tanítói jártak elől jó példával. *Kántor Mihály.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Mécs László Sárospatakon.** *Mécs* László, az elszakitott felvidék tüzes lelkű, magas szárnyalású és művészi előadású költője a sárospataki ref. főiskola ifjúságának meghívására 8-án Sárospatakra érkezett, hogy az *Ifjúsági Közlöny* szerkesztősége által rendezett irodalmi délutánon költeményeit bemutassa. Az este fél 9-kor érkező költőt a vasúti állomásnál az egész akadémiai ifjúság várta és fogadta, élén *Marton* János közigazgatóval és több tanárral. A két barátja — két régi pataki diák — kíséretében érkező költő a főiskola nagy épületében nyert elszállásolást; a vacsora alatt az ifj. énekkar szerenáddal tisztelte meg. Május 9-én délelőtt a főiskola gyűjteményeit és a várkastélyt nézte meg. Délután 4 órakor kezdődött a főiskolai tapintézet Mudrány-termében az irodalmi délután, melyen a főiskolai énekkar éneke után *Rácz* Lajos dr. akadémiai tanár, az *Ifjúsági Közlöny* egyik alapítója és első szerkesztője tartott megnyitó beszédet, melyben az ifjúság nevében üdvözölte a kedves vendéget, kifejtve, hogy a pataki ifjúság — melyben 150 év óta él az irodalom és költészet szeretete, ápolása, művelése — úgy tekint a mai nehéz időkben az irodalomra, mint a nemzeti erő kifejtésének és majdani diadalának legszilárdabb fundamentumára. Ezután *Mécs* László előadása következett. Három ízben jelent meg a színpadon a közönség előtt és mindaháromszor alkalommal négynégy költeményét adta elő a termet megtöltő nagy közönség legnagyobb gyönyörűségére, határt nem ismerő tetszésnyilatkozatai közt. Szinte nem tudtuk, mit csodáljunk inkább: a bámulatos gördülékeny, szabad előadást-e, a művészi szinezést-e, vagy pedig a nagy költői erővel, sokszor allego-

rikus alakban megírt, szépen zengő költeményeket-e, amelyeknek mindenikéből kiérezhető az allegorikus lepel alatt is az elfojtott honfibú, a jobb jövőben való reménykedés s a szenvedőkkel való együttérzés? Az irodalmi délután magas színvonalának emeléséhez nagy mértékben hozzájárultak: *Novák* Sándor főgimn. tanár, aki az újabb magyar lyrát ismertette, ügyesen domborítva ki annak főbb jellemző vonásait; *Komáromi* János író, a Petőfi Társaság tagja, aki *Nagy leány és kis legénykе* című, a gyermekvilág érzés- és gondolatvilágából merített humoros rajzát olvasta fel; *Gosztonyi* J. tanítóképezdei növendék, aki szép technikával két zongoraszámot adott elő; végül a főiskolai énekkar, 3 szép énekszámával. Befejezésül *Benke* Kálmán IV-ed éves theologus, ifjúsági elnök, az *Ifjúsági Közlöny* felelős-szerkesztője mondott tartalmas beszédben mély köszönetet a szereplőknek szíves közreműködésükért! *Mécs* László az estét derűs hangulatban, igazán testvérei közt érezve magát, a főiskola tanárainak társaságában töltötte. Május 10 én délelőtt utazott el Patakról ungi hazájába; az eltávozót az egész akadémia ifjúsága kikísérte a vasúti állomásra s midőn ő beszállt a vonatba, rázendítette a *Válásra int immár az óra*... kezdetű pataki diákdalt s a vonat annak végső akkordjai után vitte tovább a kedves vendéget.

— **Fololvasás.** *Dr. Gulyás József* spataki főgimn. tanár május 11-én a debreceni Tisza István tudományos társaság ülésén előadást tartott, melyben ismertette Csokonai nagyszabású költeményének: a *Lélek halhatatlanságá*nak keletkezését és hiteles formáját.

— **Megbizás.** A M. Tud. Akadémia nagygyűlése megbizta *dr. Buza László* szegedi egyetemi tanárt, hogy a nyilt pályázat útján beküldött tervrajza alapján dolgozza ki a következő pályatételt: „A kisebbségek jogi helyzete a békeszerződések és egyéb nemzetközi egyezmények értelmében."

— **A konfirmációi ünnepély** áldozócsütörkökön folyt le Sárospatakon és pedig a népiskolát végzett növendékeké a városi templomban, a főgimn. tanulóké az imateremben. Az előbbit *Forgács* Gyula lelkész végezte, aki a kikérdezést már 9-én megtartván, most a hitvallás elmondása után csak fogadástételöket vette át; az imateremben *Bódy* Dénes vallástanár végezte a szertartást. Itt 28 tanuló (mind IV. osztályú) állott konfirmációra; a helybeliek mellett a vidékről is sok szüle és testvér megjelent, hogy fia vallásos nevelésének e fontos fordúló pontján szeretetével és boldog örömével fia mellett álljon, — természetesen jelen volt a főiskola tanári kara is az egész diáksággal együtt, s az énekkar két szép énekével emelte az ünnepély fényét. A konfirmandusok mind ügyesen feleltek, meggyőződéssel tettek vallást hitükről és fogadást ehhez való ragaszkodásukról. A megáldás után mindnyájan díszes emléklapot s egy-egy Ujszövetséget kaptak a főiskolától, e nap örök emlékéül. Mindkét rendbeli konfirmándusok javára a Nőegylet délután szeretet-vendégséget rendezett a tápintézet nagytermében.

A s.-a.-ujhelyi Ref. Egyházi Értesitő 4-ik számában *dr. Gerőcz Kálmán* nyug. jogakad. tanár részletes beszámolót nyújt a s.-a.-ujhelyi *belmissziói iskola* I., 3 hónapig tartott időszakáról, mely teljesen az előirt programm szerint folyt le s céljának teljesen megfelelt. Az iskolának 110 r. hallgatója volt, mellettök több vendéghallgató, akik az előadásokat mind buzgón látogatták; előadókúl szerepeltek az iskolában: Enyedy A., Forgács Gy., Domján Elek s.-a.-ujhelyi ev. espereslelkész, dr. Izsépy Tihamér ügyvéd, dr. Visegrády János keresk. iskolai tanár, Göndöcz I. lelkész, Szabó Z. hitoktató, Szalay B. ny. kántor s végül maga az iskola ügyvezető tanára: dr. Gerőcz Kálmán (aki a patronaget és fogház-missziót adta elő); mindenki ingyen, tiszteletdíj nélkül adott elő. Az iskola előadásával kapcsolatban a leányegylet vasárnapi előadássorozatot rendezett, egy-egy komoly felolvasás mellett ének-, zene- és szavalati számokkal.

— **Meghivás.** A *göncvidéki* lelkészi kör tagjait a jun. hó 3-án Göncön, reggel 1/29 órakor kezdődő lelkészi értekezletre testvéri szeretettel meghivom. Kiss József ért. elnök.

— **Az abaúji** *egyetemes lelkészértekezlet* tagjai számára a következő pályatételeket tűzi ki: Húsvéti egyházi beszéd irandó Galata II. 20. alapján, pályadíj 20 aranykor.; egy értekezés irandó, melynek cime: A lelkipásztor mai feladatai, pályadíj: 40 aranykorona. Beadási határidő 1926 julius 15. A pályaművek idegen kézzel írva, jeligés levéllel ellátva az elnökhöz Szászfára küldendők.

— **A Magyar Kálvin-Szövetség** egyre fokozottabb mértékben veszi ki a részét a reá váró sociálpolitikai feladatok megoldásának munkájából. Ennek újabb bizonyítékát adta azáltal is, hogy a Szövetség a közelmultban *Országos Szervező Bizottságot* alakított a szervezéssel kapcsolatos teendők egységes irányitása érdekében. A bizottság elnökévé vitéz Sáfrán Géza ny. altábornagyot (Miskolc Horváth utca 8.) választotta. Tagjai a bizottságnak Bernát István, a Szövetség elnöke, Dr. Biber Gyula közigazgatási biró, Hamar István theológiai tanár, Dr. Porcs István jogtanácsos, titkára Incze Gábor lelkész. A bizottság megalakulásával komoly stádiumba lépett a Magyar Kálvin Szövetségnek teljesen kialakult tervek szerint való országos szervezkedése és az által a magyar reformátusságnak egy erős egyháztársadalmi egységbe való tömöritése. Addig is, amig az egyházkerületek az országos szervezésre vonatkozó terveket letárgyalják, az Országos Szervező Bizottság a hozzá forduló érdeklődőknek készséggel ad felvilágositást. A szövetség cime IV., Váci utca 83. I. 4.

— **Pályázati felhivás** *ösztöndijakra a sárospataki ref. főiskolában az 1926—27. isk. évre.* 1. A Pálóczy Horváth Mária és Simon alapítványra családbeliek pályázhatnak (két 463 pengő 40 filléres ösztöndíj vagy négy 231 pengő 70 filléres ösztöndij). Ha rokonok nem volnának, akkor 8 egyenként 115 pengő 85 filléres ösztöndjra pályázhatnak ungi és szabolcsi nemes ifjak. 2. A Kazinczy Gábor—Várady Szabó Anna alapítványra (évi kamat 143 kgr. búza és 530 kgr. rozs értéke) pályázhatnak Kazinczy Ferenc és neje gróf Török Zsófiától vagy dr. Várady Szabó Jánostól leszármazók. Másodsorban pályázhatnak a régi magyar nemesi középosztály jól tanuló segélyreszoruló sarjai. Pályázati kérvények *juaius 10-ig* nyujtandók be a főiskola igazgatójához.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 21. szám. Sárospatak, 1926 május 23.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Puky Endre:* A sárospataki tanitóképző visszavétele. — *Hó:* Az alsózempléni egyházmegye tavaszi közgyűlése. — *Nádházy Bertalan:* Kisemberek: falusi papok, tanítók, káplánok. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

A sárospataki tanítóképző visszavétele.

Irta: *Dr. Puky Endre* az abauji egyházmegye gondnoka.

Örülök neki, hogy a képezde visszavételének ügye sűrün szerepel e lap hasábjain. Nem csuda, hiszen ez ma egyházkerületünk legfontosabb kérdése. Nézetem szerint történelmi jelentőségű pillanat előtt állunk, amikor visszaszerezhetjük egyházkerületünknek ezt a nagyfontosságú közoktatásügyi intézményét s ezzel lerakhatjuk biztos alapjait református népoktatásügyünk egy új fejlődési korszakának.

A képezde visszavétele feltétlenül szükséges, vallási, kulturális és társadalomvédelmi szempontból egyaránt. Emellett anyagi szempontból lehető is. E két tételt kívánom az alábbiakban megbizonyítani.

Szerencsénkre az államkormány közoktatási politikája kezünkre jár. Gróf Klebelsberg miniszter az ő nagy ívelésű kulturpolitikáját a népoktatás alapköveire építi, amelyekből nem akarja kivetni a felekezeti népiskolákat, sőt azokat fenntartandóknak mondja. Igen helyesen. Az elemi ismeretek csak pozitiv valláserkölcsi neveléssel párosultan biztosítanak szilárd alapokat egyesnek és társadalomnak. *Református iskoláink csak igazán református szellemben nevelt tanítók vezetése alatt tölthetik be fontos hivatásukat.* Nagyon szükséges az is, hogy a jövendő tanító a lelkésszel együtt egységes szellemű vezetés alatt nevelkedjék. Csak ezen az úton érhetjük el azt, hogy iskoláink nemcsak az állami tanítóképzőkben nevelt református vallású tanítókkal, hanem valóságos *református tanítókkal* legyenek ellátva, akik meggyőződéses kálvinisták módjára ápolói és terjesztői a református vallásosságnak és szellemnek; akik szoros és meghitt szellemi kapcsolatban a lelkésszel odaadó munkával plántálják a jövő generáció lelkébe a kálvinista világnézet puritán elveit és akik a magyar polgári társadalom fenntartásának is megingás nélküli állhatatos hívei maradnak. Természetes, hogy ezenkívül a református tanítóképzőből tüzes magyarságot és az alsóbb néprétegek sorsának megjavítására irányuló nemes értelemben vett szociális törekvést is kell vinniök magukkal az életbe.

Egyházunk életképességének bizonyítéka, jövendőjének záloga abban van, hogy mennyire képes a társadalmi élet sokféle megnyilvánulásai között a *kulturális törekvésbe* is bekapcsolódni. A fősúly természetesen a népoktatásra esik, *ennek kulcsa pedig a tanítóképzőkben van.* Mindezeknél fogva mondom én, hogy ***történelmi pillanat előtt állunk*** s rettenetes felelősséget vennénk magunkra egyházunkkal, népiskoláinkkal és nemzeti társadalmunkkal szemben, ha a kinálkozó alkalmat két kézzel meg nem ragadnók!

A sárospataki ref. jogakadémiát feladtuk. Most is azt mondom, mást nem tehettünk. Nem volt értelme egy olyan főiskola fenntartásának, amelyet hallgatói nem látogattak és amelybe, amikor leckelátogatás terhe alatt irtuk ki a beiratásokat, *összesen 7 hallgató jelentkezett s ezek között csak 3 protestáns.* Mi értelme lett volna fenntartani három hallgatóért egy jogi főiskolát, amelyre nézve különben is az volt a véleményem, hogy bár a református szellem közéleti érvényesülésére a református jogakadémiák kétségtelenül hatással voltak, azoknak ebbeli jelentőségét mégis túlbecsültük. Mindenesetre egyetemes református szempontból igen sokkal kisebb a ref. jogakadémiák, mint a ref. tanítóképzők jelentősége. Épp azért, amennyire bele tudtam nyugodni a sárospataki református jogakadémia megszüntetésébe (szüneteltetésébe), éppoly erősen ragaszkodom „kárpótlásul" a református tanítóképzőhöz. Megitélésem szerint gróf Klebelsberg miniszter úrnak a jogi szakképzésre vonatkozó politikája is minden tekintetben helyes; a túltengő jogásztermelést meg kell szüntetnünk és a még fennálló felekezeti jogakadémiák megszüntetése — sajnos — csak idő kérdése. De ha így elvesztjük — reméljük, hogy a szomorúan megváltozott viszonyok között csak egyelőre — jogi főiskoláinkat, *annál nagyobb odaadással, szeretettel és áldozatkészséggel kelll felkarolnunk a tanítóképzők ügyét.* Áll ez főleg reánk Tiszáninneniekre, akiknek ilyen intézetünk nincsen. A többi kerületek mind rendelkeznek ezzel: a Tiszántúlinak Debrecenben tanító- és tanítónőképző intézete, a Dunamellékinek Nagykőrösön egy fi,- Kecskeméten egy nő- és a Dunántúlinak Pápán egy tanítónőképző intézete. Rajtunk a sor!

De vajjon megbírjuk-e a reánk váró áldozatot?

Főiskolánk gazdasági választmányi elnöké-

nek gondos munkálatát veszem alapul, amely kimutatja, hogy a tanítóképző átvétele esetén 528,713.000 K hiány fedezetéről kellene gondoskodnunk. (Ebben 50,150.000 K az állam által fizetendő internátusi és tápintézeti díj 22 ingyenes és 15 féldíjas növendék után.)

Rettenetes nagy szám ez a mi szegénységünkhöz képest, de nem jelent legyőzhetetlen terhet, nem különösen akkor, ha eredménnyel járnak azok a tárgyalások, amelyeket az egyházkerületi közgyűlés folytatni rendelt avégből, hogy 1. az állam ne csupán 5 évre biztosítsa a tanári fizetéshez való 90 százalékos hozzájárulást és 2. állandóan biztosítsa a fentebb emlitett internátusi és tápintézeti hozzájárulást. Ugy vagyok értesülve, hogy az első pontra nézve minden törekvés hasztalan, mert a kormány elháríthatatlan budgetokokból nem vállalhat hosszabb időre szóló kötelezettséget. De őszintén szólva én e feltételnek nem is tulajdonítok döntő jelentőséget, mert egészen elképzelhetetlennek tartom, hogy egy 5 éven át élvezett hozzájárulást, az állam a 6-ik évben megvonjon egy kulturális intézménytől, hacsak az állam budget viszonyai véglegesen vissza nem romlanak, amit pedig feltételeznünk sem szabad. A második feltételt illetően tudok arról a lelkes és szívós informatív munkáról, amelyet főiskolánk nagyérdemű gondnoka a kultuszkormányzatnál állandóan kifejt s aminek ismeretében meg van minden reménységem, sőt talán mondhatom: bizonyosságom arra, hogy a kultuszkormány további jóakarattal és belátással az internátusi és tápintézeti díjak állandó fizetését vállalja.

Mindig azok közé tartoztam, aki ugy a politikai, mint az egyházi önkormányzati életben lehetőleg mindent a magunk erejéből akar megvalósitani, mert azzal legyünk tisztában, hogy az autonomia nem olcsó mulatság. Aki ragaszkodik ahoz, hogy dolgaiban önmaga határozzon, annak viselnie kell az önállóság terheit. Kéremkedések és hosszu alkudozások helyett én az egyházi önkormányzati testületek anyagi erejéhez fordulok, elsősorban a kerülethez, amely szerződő fél, amely az intézet fenntartója lesz. Tudom én nagyon jól, hogy egyházi és általában közterheink rendkívül súlyosan nehezednek a szomoruan megváltozott viszonyok között hiveink vállaira, de meg vagyok győződve arról is, hogy a tanítóképző átvételével járó fenti súlyos tehertöbblet *nem elviselhetetlen.* Nézzünk szemébe a kérdésnek. 528,713 000 korona 17.000-szeres szorzószám alapján 31.100 arany koronát tesz ki, amely a *kerület 186.000 főnyi református lakosságát fejenként* 16·72, mondjuk kerekszámban *17 arany fillérrel terhelné meg.* Az egyházi adóról szóló III t. cikkünk 1. §-a értelmében az egyházkerület által fenntartott intézetek költségeinek fedezésére szükséges összeget *az egyházkerület a népesség arányában veti ki az egyes egyházközségekre.* Ez a rendelkezés lehetővé teszi azt, hogy mint a múlt években kivetett u. n. kulturadóinkkal történt, az egyes egyházmegyék, illetve egyházközségek a reájuk általányösszegben kivetett költségjárulékot az egyes egyháztagokra *progressiv alapon* vessék ki, mely esetben a *legszegényebb existenciák természetesen a 17 arany fillérnél sokkal kevesebbet, mig a legmagasabb adókategóriába eső hívek többet fizetnének.* De ha a progresszió alapján pld. 8, 16, 30, 50, 150, 200 arany filléres skálakat állitanánk fel, ugyan kérdem, hogy az a középbirtokos, aki 5 családtag után 5 arany koronát = 7·50 arany fillér = 127.500 papirkoronát fizetne, vagy az az állami adót nem fizető egyháztag, aki 5 családtag után 40 arany fillért = 6 800 papirkoronát fizetne, beszélhet-e jogosan *elviselhetetlen* teherről egy olyan nagy kulturális cél érdekében, minő az egyházkerületi református tanítóképző? Hiszen nem rég olvastuk e lap hasábjain az erdélyi kálvinisták bámulatra méltó erőfeszitését tanintézeteik fenntartása érdekében. Egyetemes kulturadót léptettek életbe, amely minden lélekre 30 leut ró; megfelel ez 9000 papir koronának = 52·94 arany fillérnek, kerekszámban *53 arany fillérnek,* ami több mint háromszorosa az általunk fizetendő költségnek. Bizony joggal lehet kérdezni, hogy csak akkor ébred fel a magyar református ember áldozatkészsége, ha ellenség keze szorongatja torkát?

De én egész joggal számitok az egyetemes egyház támogatására is. Nem igazságos dolog az, hogy népesebb és módosabb egyházkerületek segitség nélkül hagyják megcsonkult testvérüket a maga kulturális vergődésében. A tanítóképzőkkel kapcsolatos célok egyetemesek, az egész magyar református egyház érdekében állanak és igy *joggal folyamodunk az egész magyar református egyház támogatásához* döntő lépésünk megtételénél. Jól tudom én, hogy *e kérdés csak adózási rendszerünk megváltoztatásával,* egyetemes kulturadó életbeléptetésével oldható meg, amitől ma még sokan idegenkednek. Pedig hiába idegenkednek, mert az idők elutasithatatlan módon követelik ezt nemcsak a mai sárospataki tanítóképzőnk, hanem más sok és nagyfontosságu hasonló kálvinista célok megvalósitása érdekében is.

Addig is pedig, mig az egyetemes egyház segitségünkre jő, vissza lehet, *vissza kell* vennünk a magunk erejéből a sárospataki tanítóképzőt.

A református hitélet felbuzdulásának, az áldozatkészség soha nem tapasztalt fellángolásának vagyok sok téren örvendező tanuja. Bizom abban, hogy ez a felbuzdulás állandó, a fellángolás tartós marad s együtt meghódítják a tanítóképzőt, aminélkül igazán csonka egyházkerület maradnánk!

Az alsózempléni egyházmegye tavaszi közgyűlése.

1926 május 11-én tartotta az alsósempléni ref. egyházmegye tavaszi közgyűlését Sárospatakon az ősi főiskola tanácstermében, Kiss Ernő esperes és Meczner Béla gondnok kettős elnöklete alatt.

A XC. zsoltár 1. versének eléneklése után esperes imája emelte a lelkeket az isteni kegyelem és szeretet örök forrásai felé, ahonnan minden áldás bőségesen buzog a mi fejünkre és szívünkre.

Meczner Béla gondnokunk Őméltósága nyitotta meg ezután a gyűlést meleg szavakkal üdvözölvén a megjelenteket. Kevés híján 40 éve már, hogy az alsózempléni egyházmegye őt elnöki székében szeretettel tanulja becsülni. Összeforrott lélekben ezzel az egyházmegyével úgy, mint a

borostyán a hatalmas tölggyel, melyből táplálékát veszi. Nagy élethölcsessége, sok tapasztalata, meleg szíve és fiatalos lelke az, melyből mi sokszor indíttatást és bátorítást veszünk küzdelmek között is híven, lankadatlanul szolgálni egyházunk ügyeit. Ő a mi támaszunk s mi szeretetünknek és tiszteletünknek érzésével fogjuk körül és öleljük szívünkre. Ez az egyházunkat melegen szerető lélek sugárzott ki abból az el-elhalkuló beszédéből is, mellyel egyházmegyénk két ifjú lelkipásztorát, Tálas Áron lukai és Molnár Ferenc monoki lelkésztestvéreinket köszöntötte egyházmegyénkbe való beerősítésök alkalmával.

Kolumbán Piroska makkoshotykai tanítónó beerősítése után áttért közgyűlésünk az esperesi jelentéssel kapcsolatos ügyek tárgyalására.

Megszoktuk már, hogy Kiss Ernő esperes évi jelentése ünnepi hangulatot és gondolatokat keltsen viszhang gyanánt lelkünkben. De ez a mostani esperesi jelentés azokat még sokszorosan fokozta. Rákóczi Ferenc szabadságért izzó lelke s a gályarabok szenvedéseken át idevilágító hithűsége hirdette abból hitünknek a halálon is diadalmaskodó erejét és hatalmát. Nagyjaink példája s az utókor hálás emlékezetének felemelő gondolata enyhítette némiképen azt a mélységes fájdalmat, mely lelkünket eltöltötte a kegyeletes megemlékezés alkalmából, amikor egyházmegyénk világi főjegyzőjének: Kovácsy Ferencnek s a taktaharkányi gyülekezet ifjú lelkipásztorának, Győr Imrének elhunytáról emlékezett, mindkét munkásélet kellő méltatásával, az esperesi jelentés. Bizony mindketten ifjan és korán távoztak el!

Az egyházias, hitteljesebb élet a háború s a romboló forradalmak után most már nagyobb erővel kezd lángolni, mint csak még pár évvel is ezelőtt. Ezt a nagymértékben megnyilatkozó áldozatkészségből bátran megállapíthatjuk, melyek közül itt csak nehányat említek meg. Bernáth Aladár Zemplénvármegye alispánja 10.000.000 koronás alapítványa, Barta Sándor és felesége tiszaluci lakosoknak 1 hold földnek adományozása a szentírás terjesztésére, Fekete Sándor tiszaluci lakos 118 mm búza értékéig egy harang csináltatása s az olaszliszkai egyház érdemekben megőszült, köztiszteletnek örvendő, nyugalmazott tanítója által újabban ajándékozott harang, mind-mind hangos szóval hirdeti a nagy Isten szíveket mozgásba indító hatalmát mi közöttünk. Csak mozduljanak a lelkek és szívek, mint a Bethesda vize, hogy e megmozdulásból új életet nyerjen sok más gyülekezet és egyháztag. Mert sajnos még ilyenek is vannak!

Több jelentéktelenebb közgyűlési tárgy elintézése után már fél 12 órakor befejeződött a közgyülés s a bíróság kezdette három közigazgatási ügyének tárgyalását, melyek mindenikében a panaszlottakkal szemben marasztaló ítéletet hozott.

Egy pár gyülekezetben keresi pásztor és nyáj egymást. De az élére állított ellentétek miatt nem tudnak egymásra találni. Baj van a díjlevelekkel, amelyeket itt is ott is megcsonkítani törekszenek; vagy a leromlott épületekkel, melyeket nem hajlandók megújítani. És ha a lelkipásztor ezek miatt felemeli tiltakozó szavát, gyülöletet szerez saját személye ellen. A makacskodók pedig örvendve lesik, hogy a türelmét vesztett pásztor mikor tér ki már a mesterségesen szított gyülölködés elől, más gyülekezetbe költözvén. Itt van az ideje, hogy e gyülölködések és huzavonák már egyszer végre megszüntettessenek. Felsőbb egyházi hatóságainknak kellene intézkedni, hogy minden egyházmegyében az adócsökkentési segély által megbolygatott díjlevelek külön e célra szervezett bizottságok által rendeztessenek. Ne legyen kénytelen az az egyházi belhivatalnok minden évben a maga igazát közigazgatási úton érvényesíteni s ezzel az örökös perlekedéssel odaadó építő munkáját a gyülekezetben lehetetlenné tenni. Különben ezzel a tárggyal bővebben a legközelebb tartandó lelkészértekezletünk foglalkozni fog. Addig is Istennek kegyelme legyen mi rajtunk és áldása munkáinkon! *Hó.*

Kisemberek: falusi papok, tanítók, káplánok.

Aztán még panaszkodunk! Nincsen az évnek olyan szakasza, amely valami jóban ne részesítene épen bennünket. Tavaly tavasszal megigérték, hogy a *szolgaszemélyzetnek* kijáró havi 5 aranykoronás családi pótlékunkat, felemelik a tisztviselői magasságokba, havi 10 aranykoronára.

A nyár folyamán tehát önérzettel domborodott a mellünk: ránk ismert a kultuszminiszter és felfedezte, hogy valahová a tisztviselői gárdába, ennek a nivónak különösebb sérelme nélkül, mégis csak tartozhatunk mi: *falusi papok.*

Ősszel megkaptuk a havi tíz aranykoronákat is. Látnunk kellett tehát, ha tagadni akartuk volna is, a mámoritó valóságot, hogy majdnem köztisztviselők vagyunk mi: *falusi papok.*

Télen szóba kerültünk még a nemzetgyűlésen is, a törvénybiztositotta korpótlékunk révén. És, ha töröltek is a költségvetés tételei közül, mégis, legalább beszéltek rólunk s ezért is boldogok és hálásak is lehettünk mi: *falusi papok.*

Nem lelketemelő, önérzetet duzzasztó-é, amikor minden hónap elseje körül érkezik a sárga „illetményfizetési utalvány" teleírva, nyomtatva, gépelve kabbalisztikus számokkal, írásokkal, aláírásokkal s az értékes kis papiros homlokáról a levélhordó mint örvendetes üzenetet olvassa imigyen:

— Megjött már az *alsó papság* ill. számla is!

Aztán magyarázd meg falusi paptársam, vagy a levélhordónak, vagy a kisbirónak, hogy te nem vagy *alsó pap*, mert: igy a Biblia, úgy Kálvin János, meg az egyházalkotmány . . . *Alsó pap*; *falusi pap*, ezek a titulusok holtig elkisérnek és kisértenek.

A potestas ordinis, potestas magisterii, potestas ministerii, amelyek egyházalkotmányilag, mint „különös képességek" ékesítenek bennünket, papi életünk nagy változatosságai közepette, csak addig jelentenek ránknézve értéket, amig a vizsgázóteremben vagyunk.

Ha onnan kijöttünk, már az első egyházmegyei közgyűlésen megtapasztaljuk mi, falusi papok, hogy ha egyházközségeink, — mint „az egyház eredeti alakja," mint a magyar református egyháznak „végső alkotó eleme," az *egyetemes papság*,

az „alólról felfelé“ zsinat-presbyteri egyházkormányzati elv alapján, — a magasabb alakulat hatalmát képviselőket megválasztották: azoknak egyik része, a mi potestas ordinis-ünkről még félvállról is alig vesz tudomást. És mi: falusi papok, a többi potestas-ainkkal együtt sem jelentünk annyit, mint egy-egy ilyen potestas-okkal nem díszített *kollektiv személy*-tag.

És az alázatosság eme lelkigyakorlataiban is minden évben legalább kétszer van részünk.

Ez a tavaszunk ezen a téren, belűlről is gazdagabbnak igérkezik a tavalyinál.

A nagy „Révész Imre élete“ megírásából, „a belső ember“ alcím alatt közölt mutatványból, a *Vasárnap*-ban olvasom, hogy Révész Imre pártfogását sokszor kérték, *kis emberek: falusi papok, tanítók, káplánok.*

Ha nem súlyos sajtóhiba így ez a kifejezés, akkor belűlről kaptunk egy — lehet hogy találó — gyűjtőnevet: *kis emberek.*

Köszönettel elfogadjuk ezt is. Ránk fér és ránk illik. Akik egy életet áldozunk kötelességből és örömmel, hogy a falvak fényét egybegyűjtve fénykoszorúkat fonjunk mások homlokára, akik a glóriák fényesitése közben sokszor szívünk darabjait égetjük el, hogy a koronák annál értékesebbek legyenek, akiknek titkos könnyeinket, amiket nehéz kötelességeink teljesítése közben az Isten számlál és szárit fel: nem is lehetünk mások, mint — *kis emberek.* Törpék. Alacsonyak. Igy akarta azt az Isten is. Hogy széles vállaink közel lévén a földhöz, lépcsőkűl is használhatók legyünk. Falusi papok, tanítók, káplánok: kis emberek.*

Nádházy Bertalan.

* Közöljük ezt a gunyos, kesernyés hangú cikket, bár a cikkíró keserüségét nem tartjuk megokoltnak. Szerk.

IRODALOM.

* **A pataki vár gyöngye.** Ifjúsági regény Lóránffy Zsuzsánna leánykorából. Irta *dr. Victor Gabriella.* Kecskemét, 1926; 267 lap. — Még csak tavaly jelent meg Dr. H. Kiss Géza meleg szívvel és tollal irt élet- és jellemrajza a nagy fejedelemasszonyról — s ime újra itt van egy derék kötet, mely regényes korrajzát akarja nyújtani az ő gyermek- és ifjúkorának férjhezmeneteléig. Szerző, a kecskeméti tanítónőképző buzgó tanára, ifjúsági regénynek nevezi művét, ám ez kevésbbé regény, mint a mi nagyasszonyunk gyermek- és ifjúkori életének regényes rajza, amely széleskörű történeti tanúlmányok alapján és eléggé mély lélektani bepillantással és átérzéssel próbálja az ő leánykori életét megrajzolni, lelki világát, fokozatos lelki fejlődését előttünk feltüntetni, de mint ilyen, nemcsak az ifjak, hanem az érettebb ref. férfiak és nők számára is érdekes, vonzó olvasmány. Szerző az ő eleven képzeletével eléggé vissza tud bennünket a 315—320 év előtti időbe vezetni s mondanivalóit könnyed, szines nyelven előadni. Főurak, prédikátorok, tudósok, pataki diákok és harcosok mind ügyes jellemzésben kerülnek az olvasó elé, aki nem lankadó érdeklődéssel kiséri L. Zs. fejlődését és örömmel fogadja Rákóczy Györggyel való egybekelését, akivel szívét vallásuk és egyházuk igaz szeretete fűzte össze. A pataki vár képével díszített, jó nyomású kötet ára 65,000 K.

* **Hugenották.** IV. A Camisardok. Irta *dr. Pruzsinszky Pál* theol. tanár. Budapest, Bethlen G. r. t. kiadása, 1926; 82 lap. — Szerző már 4-ik füzetét bocsátja közre a francia hugenották üldöztetését és vértanúságát ismertető sorozatának. A hugenották sorsát, a szenvedések mélysége, a hithűség és áldozatkészség tekintetében igazán csak az őskeresztyén vértanúk sorsához lehet hasonlítani. Ez a füzet a XIV. Lajos király hadai által az 1702—1704. években a Cévennes-hegységbe tömörült hugenották ellen folytatott kegyetlen hadjárat részleteit és a hugenotta lakosság hősies védekezését és bámulatos lelkesedését adja az eredeti források alapján elő. Ez is érdekes olvasmány, amelyet méltó lesz a téli gyülekezeti estélyeken tüzetesebben is megismertetni. A szerző előadása, nyelve itt-ott e füzetben, úgy látjuk, némi elsietés, pongyolaság jeleit mutatja.

* **Bőcs ünnepe.** *Dr. H. Kiss Géza* lelkészi beköszöntésekor és beiktatásakor mondott beszédek. Sárospatak, 76 lap. E füzet fényes bizonyságot szolgáltat az olvasónak egyfelől az ifjú lelkész lángoló lelkesedéséről és odaadásáról s másfelől arról a szeretetről, amely őt hivei részéről fogadta. Adja Isten, hogy a szép reménységek kölcsönösen teljesüljenek!

* **Dolgozatok.** Irta *dr. Gulyás József* spataki főgimn. tanár. Sárospatak, 1926. — Az 50 lap terjedelmű, részben Patakon, részben Budapesten nyomott füzet szerzőnek részben Patakon, részben Budapesten tartott három ünnepi előadását tartalmazza, u. m. Jókai és a kálvinista énekek (ez először lapunkban jelent meg), Jókai és a népdalok, Madách, mint az önzetlen munka költője, — azután 4 rövidebb, szintén irodalmi tárgyú hírlapi cikkét. A három első dolgozat, mélyenjáró kutatással és tárgyismerettel, sok új és érdekes vonását tudja Jókainak és Madáchnak kidomboritani.

* **Études théologiques et religieuses.** A montpellieri prot. theologiai fakultásnak tanárai újévtől a fenti cimmel évnegyedes tudományos folyóiratot indítottak, melynek 2-ik füzete 96 lapon a következő tanulmányokat közli: H. Clavier. A bibliai theologia, módszerei, értéke; A. Westphal, A vadember (a misszionáriusok tanúbizonyságának tudományos értéke); L. Maury, A papi toborzás első kath. kongresszusa alkalmából; J. Blanqui, A missziói hivatás Pál apostolnál; F. Durrleman, A papi szolgálat első eszméi; Ch. Combe, P. Claudel.

* **Szent János evangeliumának magyarázata.** Irta *Dods Márk* D. D. Angolból fordította *Lukácsy Imre.* Első kötet 160 l. 8°. Sylvester kiadás 1926. Ára 4 pengő. 26 évvel ezelőtt jelent meg e munkának első kiadása, igy tehát az egy lelkipásztori nemzedék életében már megtette a maga szolgálatát. A fogadtatásra tekintettel, amellyel ezt a munkát fogadták, a szükségletre tekintettel, hogy t. i. még mindig nincs értékesebb kommentár, ami ezt pótolja, hozza a fordító a második kiadást. Ha már az első kiadás megállapitja róla, hogy „nem tudós exegezis, nem tudományos kommentár, hanem hitépítő, eszmemagyarázat alakjában“, akkor ter-

mészetes, hogy még kevésbbé tarthat számot jelen alakjában tudományos értékelésre, vagy arra, hogy a tudományos kutatást motiválja. Mindazonáltal meg kell állapítanunk, hogy a munka ma is becses *gyakorlati* szempontból. Ha világszemlélet és kifejezésmód tekintetében helyenként kiütközik a régiesség, meg kell állapítanunk, hogy János evangeliumáról való *alapfelfogása* helytálló. Úgy az evangeliumnak, mint egységes egésznek felfogása, helytálló, mint a részletes magyarázat tekintetében mély intuicioval emeli ki a vallásos tartalmat. Mindezekre tekintettel meg kell állapítanunk: a munka gyakorlati használatra, az igehirdetés megtermékenyítésére még mindig alkalmas. A munkának kezünknél levő kötete az evangeliom magyarázatát a 11. fejezetig bezárólag adja. *M. E.*

* **A negyedik keleti bölcs.** Irta: *Henry Van Dyke*, fordította dr. *Nagy* Sándor. A londoni Vall. Traktátus Társulat kiadása. Csinos kiállításban 94 oldalon. Ára ? Egy kedves, meseszerű elbeszélés. Amint elolvassuk, eszünkbe jut *Tolsztoj* „Két öreg" c. népies elbeszélése s abban Jelizej alakja. *Dyke* azonban mélyebben szánt, súlyosabb tanulságokhoz vezet, fantaziája és stílusa magasan fölötte van a népies szinvonalnak. A negyedik bölcs is Jézus jászolához igyekszik, de társaival nem tud találkozni, mert sietős útjában egy haldoklót ment meg az életnek s a találkozás helyére késve érkezik. Két drága követ és egy drága gyöngyöt visz ajándékul az új királynak. Most az egyiket el kell adnia, hogy a magános útat megtehesse. Mikor Bethlehembe ér, már nem találja ott a szent családot. Heródes katonái járnak ott s be akarnak rontani abba a házba, ahol éppen ő van. Az ott levő kisgyermek életét azonban megmenti a második drágakövével, amit a centuriónak ad. Sok bolyongás után 33 év mulva Jeruzsálembe jár s megtudja, hogy most viszik Jézust a Golgothára. Utközben azonban egy szegény rabszolganőt szabadít ki utolsó kincsével, drága gyöngyével. Nagy földrengés van, ő is megsebesül, de az utolsó pillanatban hallja az Ur szavát: „Bizony mondom néked, amit cselekedtél eggyel az én legkisebb atyámfiai közül, én velem cselekedted." Igy találta meg a Királyt! — A fordítás igen sikerült, az eredeti szöveg színes, lendületes stílusa teljes mértékben érvényre jut a fordításban.

* **Református Dogmatika.** Irta W. Heyns — református theol. professzor. Grand Rapids (Amerika). Fordította s jegyzetekkel ellátta: *Galambos Zoltán* komáromi ref. lelkész. Kiadja a Holland-Magyar Református Bizottság. Budapest, 1925. Ára 175.000 K. Megvalljuk, hogy azokat a nagy várakozásokat, amelyeket ennek a műnek a megjelenéséhez fűztünk, ez az elég vaskos könyv (422 lap), nem váltotta be. A holland magyar könyvtár sok becses kötete után valóban elkelt volna a jellegzetes református hittani gondolkozásmódot rendszeresen ismertető munka. Erre a Heyns-féle mű nem alkalmas. Legalább is abban a formában, amelyben előttünk van. Legfeljebb csak annyiban szoríthatjuk meg ezt a megjegyzésünket, ha a Heyns művének átdolgozása az eredeti jellegét nem adná híven vissza. Amire vonatkozólag áll is fenn valami gyanunk. Az eredeti Heyns-féle mű más intencióju, hangú, stb. lehet. Ezt az eredetivel való egybevetés dönthetné el. Nem lévén kezünk alatt az eredeti mű, az esetleges változtatást megállapítani nem tudjuk. Csak feltesszük. Azonban, azt hisszük, joggal. Mert például a fordított mű kivonatszerű és kompendium-jellegű. Az eredetiről — úgy tudjuk, hogy népies és építő akart lenni. A kivonat és kompendium pedig több dologra jó lehet, de építésre nem. Igy továbbra is fennmarad az a hiány, amelyet ennek a műnek a kiadásával a holland-magyar könyvtár pótolni akart. Ha valóban mély szántást akar végezni a vállalat, alig kerülhető el a Bavinck-féle dogmatika kiadása. A mű azonban ebben a formájában is elég haszonnal forgatható.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk tisztelt olvasóinak boldog pünkösti ünnepeket kiván a szerkesztőség!**

— **Gyászhír.** *Haypál Benő*, a budai egyházrész kiváló szónoki képességü és széptollú lelkésze, a Nagypénteki Ref. Társaság egyik alapítója május 16-án 57 éves korában hosszabb betegeskedés után kiszenvedett. Halála nagy űrt hagy maga után a budapesti ref. egyház életében.

— **Főiskolai igazgató-tanácsi ülés.** Főiskolánk igazgató-tanácsa junius hó 1-én Györgytarló hasznosításának végleges eldöntése ügyében rendkivüli ülést tart.

— **Az iskolai év** erősen a vége felé közeledik. Főiskolánkban az akadémián május 19-én fejeződtek be a II. félévi előadások s a jövő szorgalomszak első 3. hetében a colloquiumok következnek. A főgimnáziumban május 12-én volt a VIII. osztály vizsgálata; 39-en sikerrel vizsgáztak, 4-en javító vizsgálatra útasittattak. Május 15-én még 3 magántanuló is vizsgálatot tett s igy május 17, 18, 19-én 42-en állottak érettségi irásbeli vizsgálatra. A szóbeli érettségi vizsgálat junius 22—26. napjaira van kitűzve. A gimnázium I—VII. osztályának összefoglaló vizsgálata jun. 19, s 21-én, a záróünnepély jun. 20-án lesz.

— **Búcsúzások.** Főiskolánkban az utóbbi években egy szép szokás alakult ki az ifjúság körében: az intézetet végző ifjak *kibúcsúzása*. Előbb a gimnázium VIII. oszt. tanulói kezdték, 10—15 év előtt, s most már a IV-ed éves theologusok is gyakorolják; az előbbieké szinesebb, ünnepélyesebb, az utóbbiaké egyszerűbb. Az idén a VIII. oszt. tanulók az utolsó tanórára szóló csengetyü megkondulásakor, május 10-én d. e. 12 órakor tartották búcsúünnepélyöket; a tanteremből párosával kivonúltak a régi küldöttségi szállás sarkán levő, virággal (s a csengető iskolaszolga számára borral) koszoruzott kis csengő alá, elénekelték a XC. Zsoltár első versét, aztán nevükben ifj. Harsányi István, az Erdélyi Önképzőkör ifjúsági elnöke csinos búcsúbeszédet mondott, amelyben elbúcsúzott a 8 év óta gondozó anyaiskolától, el a tanároktól s el a nemsokára elszéledő pályatársaktól. Ezután zenekari kiséret mellett elénekelték kedves diákdalukat: *Válásra int immár az óra...*; ennek befejezése után a *Ballag már a vén diák...* hangjai közt vonúltak vissza utolsó tanórájokra a tanterembe. — A IV. éves theologusok búcsúzása

május 19-én d. e. 9 órakor ment végbe; amikor a kistoronyban a nagycsengő megkondúlt, párosan a kistorony elé vonúltak s az ott összegyülekezett ifj. énekkaral együtt elzengették ők is a *Válásra int*... kezdetű pataki diákdalt, majd onnan a széniori szobába vonúltak s ott nevökben Benke Kálmán ifj. elnök vett a tanári kartól búcsút, mire Marton J. akad. igazgató hasonló melegséggel válaszolt.

— **Lelkészválasztások** a megszállt területen. Ladmócra *Dobos* Sándor tekeházai lelkészt (aki oly hirhedt szerepet játszott 1919 ben Cigándon), Kolbására *Nyitray* Lajos tussai lelkészt választották meg.

— **Pályázati felhivás** *ösztöndijakra a sárospataki ref. főiskolában az 1926—27. isk. évre.* 1. A Pálóczy Horváth Mária és Simon alapítványra családbeliek pályázhatnak (két 463 pengő 40 filléres ösztöndíj vagy négy 231 pengő 70 filléres ösztöndij). Ha rokonok nem volnának, akkor 8 egyenként 115 pengő 85 filléres ösztöndjra pályázhatnak ungi és szabolcsi nemes ifjak. 2. A Kazinczy Gábor—Várady Szabó Anna alapítványra (évi kamat 143 kgr. búza és 530 kgr. rozs értéke) pályázhatnak Kazinczy Ferenc és neje gróf Török Zsófiától vagy dr. Várady Szabó Jánostól leszármazók. Másodsorban pályázhatnak a régi magyar nemesi középosztály jól tanuló segélyreszoruló sarjai. Pályázati kérvények *juaius 10-ig* nyujtandók be a főiskola igazgatójához.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Szabad legyen felhívni lelkésztársaimat a május *26 án* d. e. 9 órakor a fiú-gimnáziumban való pontos megjelenésre. *Indulás testületileg* innen leend a Kossuth-utcai templomba. Palástot, aki csak hozhat, hozzon! Tanácsbírók okvetlen palásttal jöjjenek! Istentisztelet fél 10-kor kezdődik. A 27-iki gyűlésen sok fontos tárgy kerül előadásra. A résztvétel kell, hogy teljes legyen. 2. A választók névjegyzékét idejében mindenkitől várom. 3. Június havában a megkívánt családi pótlék igazolását mindnyájan megtegyük. Atyafiságos szeretettel: *Farkas István* esperes.

— **A Magyar Kálvin-Szövetség** 1926 május 28-án pénteken d. u. fél öt órakor tartja közgyűlését a Ráday-könyvtárban, melyre a tagokat és érdeklődőket tisztelettel meghívja az Elnökség.

— **Rövid hirek.** A tahitótfalusi *Sylvester-nyomda* új sajtóépületének ünnepélyes felavatása május 16-án ment végbe; a felavatási beszédet Ravasz László püspök tartotta, mig a nyomdavállalat által a gyülekezetnek ajándékozott Sylvester-harang felavatásánál Czeglédy Sándor győri lelkész beszélt. — *Ravasz* László püspök már megkapta a kért Révész- és Fördős-agendát, s igy a további küldést kéri beszüntetni. — A M. Tud. Akadémia május első hetében tartott nagygyűlésén *Szabolcska* Mihályt, a jeles költőt tiszteleti tagjává választotta. — A Magy. Ker. Ifjusági Egyesület uj országos titkára, munkáinak vezetője *Töltéssy* Zoltán lesz.

— **Konfirmációi emlékünnepélyek.** A német reformátusok a konfirmáció nagy jelentőségét azzal is kidomborítják, hogy annak egy-egy jelentősebb évfordulóját megünneplik. Igy ápr. 11-én *Halleban* azok, akik 1901-ben konfirmáltattak, *ezüst-konfirmációt* tartottak a székesegyházban, mely alkalommal D. Lang tanár és lelkész, aki őket 1901-ben konfirmálta, tartott megható beszédet hozzájok, mire a konfirmandusok fölemelt kézzel igérték meg, hogy hitökhöz mindhalálig hivek maradnak. A régi 117 konfirmálit közül most 42 en jelentek meg, akiket 3 lelkész ünnepélyes menetbe vezetett be a székesegyházba. A szertartási beszéd elhangzása után két ünneplő kikelve székéből, egy egyszerü babérágat vitt és tett le a hősi halottak emlékének lábához, mig az orgona halkan az „Ich hatte einen Kameraden" népdal dallamát játszotta. A jelenet alatt szem nem maradt szárazon. — Ugyan-e napon Duisburg Meiderich-ben *aranykonfirmációt* tartottak azok, akik 1876-ban nyertek hiterősitést; az egykori 66 konfirmáló közül 33-an vettek részt a megható ünnepélyen, mely a feldiszitett parochiális teremben folyt le. A lelkész Ezs. 49, 10 alapján intézett hozzájok beszédet, mig az ünneplők egyike Zsolt. 103, 15—19 alapján fejezte ki mindnyájok érzelmeit. Vajjon nálunk nem lehetne-e hasonló ünnepélyeket rendezni?

— **Külföldről.** *Dr. Nuelsen* methodista püspök az amerikai Biblia-Társaság nevében, Csicserinnek az orosz Szovjetköztársaság külügyi népbiztosának engedélyével szerződést kötött a Komintern kormánynyomdával, mely szerint ez felvállalta az orosz bibliának 25.000 példányban való kinyomatását, a nyomtatási költségeket Amerikában gyüjtötték. Nuelsen ez alkalomból szeretne a különféle orosz egyházak képviselőiből egy Orosz Biblia-Társaságot alapitani, — A *francia* kath. egyházi statisztika szerint csak 9 millió francia kath. hívő ünnepelte meg a husvétot, míg a többi 30 millió úgy él, mint a pogányok; kérdés, vajjon ez a 9 millió is mind hű e vallása elveihez? — *Chinában* a brit Biblia-Társaság 400 kolportőrje 1924-ben több mint 3.800,000 példány Szentkönyvet adott el, vagyis 700,000 rel többet, mint a megelőző évben.

Nyugtázás. A Bodrogközi Ref. Lelkészi Kar által 1926 május 2-án, Ricsén tartott műsoros estély alkalmával *felülfizettek:* Janka Károly 220,000. Verebélyi Dezső 220,000. Ureczky Sándor 200,000. Janka Péter 200,000. Csűry István 100,000. Princz Dániel 100,000. Batta Bálint 100,000. Vajnay Sándor 70,000. Ziles János 60,000. Nemes József 60,000. Zucker Jenő 60,000. Formády György 60,000. Sümegi Lajos 50,000. Bencz Emil 40,000. Gönczy Bertalan 25,000. Kató János, Kántor Mihály, Dancs Lajos, G. Nagy Béla, Kolumbán Lajos, Fekete Lajos, Szécsi Géza, Galotsik István, Kiss József, Keresztúry József, Gerhardt Ármin, N. N., Pap Ilona, Sáfár István, Dr. Osváth Dezső, Helmeczy Mihály, Bodolay Lóránt, Friedli Ernő, Kaluber Vendel, G. Nagy István, Szász Tihamér 20—20,000 kor-át, Csopey Jenő, Selmeczy Jenő, Maksa Gizella, Sipos István, Nagy Dezső, Jancso Kálmán és Weisz Lajos 10—10,000 kor-át. — *Jegyeiket megváltották:* Dr. Takács László, Jakab Dezső, özv. Csorba Ferencné, Molnár Vilmos, Fisch Jenő, Báró Sennyey Miklósné, Lehóczky Gábor 100—100,000 kor, Hyros Ede, Osváth József, vitéz Puskás Lajos 50—50,000 kor. — Fogadja Bodrogköz megértő, nemes szívű intelligenciája e helyről is a rendezőség meleg és hálás köszönetét. — Az estély *5.000,000* kor. tiszta jövedelme a Nyiregyházán épülő Leány-Kálvineum javára küldetett el.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 22. szám. Sárospatak, 1926 május 30.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Báró Bottlik István*: Gondnoki székfoglaló beszéd. — Közebédi üdvözlő beszéd. — Az alsóborsodi gondnokbeiktatás. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Gondnoki székfoglaló beszéd.

— Az alsóborsodi ref. egyházmegye 1926 május 26-án tartott közgyűlésén elmondotta *báró Bottlik István* egyh.-megyei gondnok. —

Az első szó, mely e helyt kell, hogy ajkamat elhagyja, legyen az imádságos háláé: Isten végtelen kegyelméért, mely osztályrészemül adta, hogy igénytelen erőmmel fokozott mértékben szolgálhatom egyházamat, abban a díszes tisztségben, melyre annyi nemes elődd után, kiknek hála, elismerés és emlékezés adassék, az alsóborsodi egyházmegye bizalma érdemesnek talált.

Elnöktársamnak, az esperes urnak üdvözlése és a lelkész úr prédikációja Pál apostol Korinthusi levelének azon mondása körül forgott, hogy mi mindannyian Isten mellett munkálkodó szolgák vagyunk. Az apostol ezzel a keresztyén lelket az Isteni hivatás magasságaiba emeli, mert ez azt jelenti, hogy mi öntözzük azt, amit Isten elültetett, hogy a mi lelkünkben Isteni szikra van, mely hívatást ad nekünk Istennek országában. De Isten csak a hívatást ültette el lelkünkben, a hívatásnak érvényt szerezni, tényleg azzá válnunk, amivé isteni rendelés folytán válnunk kell, ami kötelességünk.

Tökéletes ember nincsen. De a tökéletességet Isten adománya által meg lehet közeliteni és amily mértékben valaki a tökéletességhez közelített, olyan mértékben vált képessé, hogy az Istenség munkálkodó szolgája legyen, Nem eszmék, nem az emberi nagyság tökéletességét értem. A legnagyobb lángelme és a legnagyobb tett is csak atom a legnagyobb tökéletességhez: a Mindenséghez képest. Én a léleknek tökéletességét értem, melyet ha elérni nem is, de megközeliteni lehet, mert a lélek Isteni ihlet van és mert Krisztus tanitásai mutatják az utat, melyen közelebb juthatunk a lelki tökéletességhez és mentől közelebb jutunk lelkünk tökéletességéhez, annál közelebb jutunk földi boldogságunkhoz is, mert az igazi boldogság nem egyéb a lélek harmoniájánál. Azzal, ami körülöttünk van, harmoniát lelkünknek nem szerezhetünk, ami körülöttünk van, az élet külső körülményei: maga a diszharmonia.

Az élet külső körülményei változnak, mint a változékony idő, lelki életünket kell tehát kimélyitenünk, Krisztus tanítása által a hit erejéből kell olyan világszemléletet meriteni, mely megóvja lelkünk egyensulyát, ragadja el bár sorsunkat a szerencse egy hulláma, avagy köszöntsenek reánk a bánat szomorú napjai.

Csak ugy válhatunk Isten munkálkodó szolgáivá és csak akkor lehetünk a keresztyén társadalomnak méltó tagjai, ha intenziv belső hitéletet élünk. A református egyháznak tehát mindenek felett való kötelessége, hogy híveit támogassa a lelki tökéletességben, hogy minden eszközzel igyekezzék intenziv hitéletet teremteni. Végeredmenyben az egyházi intézmények a hitnek csak külső megjelenési formái, lehetőségek és keretek az egyház céljainak az elérésére, de egymagukban nem célok, mert a cél maga csak egy, az, hogy a lelkek megteljenek a hit malasztjával és ennek alapján a keresztyén társadalom a Krisztusi vallás erkölcs alapján álljon.

A nagy kataklizma, melybe az emberiséget a háboru sodorta, a legkülönbözőbb társadalmi problémákat vetette fel, melyekkel szemben tehetetlen a szociologus és az állambölcsész, mert ezek a problémák az ellentétek fergetegét hordozzák magukban. Egyetlen lehetősége van annak, hogy ezek a problémák az igazság és az emberiességnek megfelelőleg oldódjanak meg és ez az, ha a társadalom Krisztus tanitásainak alapjára helyezkedik, mert e tanitások nem századoknak, vagy évezredeknek, hanem az örökkévalóságnak szólnak, mert nem embertől, hanem Istentől valók.

A vallás legyen a társadalom irányitója és akkor az sohasem téved el, akkor nincsen helyzet melyből kiútat ne találna, ép úgy, mint ahogy az egyén nem roskad meg, ha lelki élete alapjául a hitet tette meg. Ezért legnagyobb problémája egyházunknak a hitélet fejlesztése, problémája nemcsak Isten hivatásos szolgáinak a hitélet fejlesztése, problémája nemcsak Isten hivatásos szolgáinak, hanem problémája mindenkinek, ki eszményileg érezni és gondolkodni tud, mert jól mondotta Pál apostol: mi mindannyian Isten munkálkodó szolgái vagyunk.

A pap legyen mindenek felett és elsősorban pap, ki élethivatásának megfelelően minden törekvéssel azon legyen, hogy hitközségében a hitéletet megerősitse. A papi hivatás nem merül ki az istentiszteletek tartásában és egyéb egyházi funkciók elvégzésében, a papnak annak kell lennie, ami a jó pásztor az ő nyájában, lelkének minden ideg-

szálával egyházközségén kell csüggnie és a hitéletet nem csak általánosságban kell szolgálnia, hanem tevékenységét individualizni kell: közel kell férkőznie az egyesek lelkületéhez. A papi állás nem foglalkozás, hanem nagy nehéz hivatás és igy a lelkipásztor magánélete és hivatalos működése összhang kell, hogy legyen azokkal a szent eszmékkel és parancsolatokkal, melyeknek hirdetésére elhivatott. Viszont a papság és tanitói kar helyzetét, a szerény, de nyugodt megélhetést, az anyagi függetlenséget biztositanunk kell és meg kell adnunk számukra azt a megnyugvást is, hogy ha a szolgát Isten magához hívja, az özvegyek és árvák ellátásáról a jelenlegieknél sokkal fokozottabb mértékben gondosokodás történjék, mert maga a Megváltó mondja: méltó a munkás az ő jutalmára.

Már 1922-ben sürgettem a progressziv adórendszernek bevezetését és kibővült hatáskörömben a leghatározottabban fogom álláspontomat képviselni és az előmunkálatok megejtését sürgetni, mert ma még a statisztikai adatok sem állanak rendelkezésünkre, melynek alapján a progressziv adózást megvalósithatjuk.

Ugyszintén egész adórendszerünk reviziója oly kérdés, mely megérdemli azt, hogy vele behatóan foglalkozzunk, mert ezáltal is sok igazságtalanságnak vehetnők elejét.

A tanitókhoz pedig e helyről azzal a kéréssel fordulok, hogy legnagyobb gondjuk legyen a a gyermekekben a vallási érzésnek ápolása, ne feledkezzenek meg egy pillanatra sem arról, hogy a tudás csak akkor válik a társadalom javára, ha az hittel és vallásossággal párosul. Hit és vallás-erkölcs nélkül a tudás gyakran válik a társadalom ellenségévé.

De nemcsak a papnak és tanitónak vannak kötelességei az egyházzal szemben, kötelessége van mindenkinek, aki egyházunknak tagja, mert mindannyian Isten szolgái vagyunk, nemcsak a mi lelkünkből termékenyül meg a családban a gyermekek lelke, hanem egymás lelkét is termékenyitjük a vallásosságban egymásnak adott példaadás által.

Abban a tisztségben, melyet az egyházmegye bizalma reám ruházott, programmom tengelye a vallásos érzés ápolása, egyházközségeinkben a hitélet intenzivvé tétele.

Sohasem küzdött a református egyház annyi nehézséggel, mint amennyivel most kell küzdenie. Egyik oldalon a vallástalanság, másik oldalon a gondok pöröje döngeti kapunkat. Egyetlen eszköz van, amelynek segítségével mind a két fronton egyformán győzhetünk, és ez a vallásosságnak, a hitéletnek kimélyítése. Ez legyen a mi jelszavunk. Legyünk azok, kiknek Pál apostol hirdet: Isten munkálkodó szolgái és akkor teljesitettük kötelességünket a földön nemcsak Isten, de önmagunkkal szemben is, mert egyedül a hit emeli az emberi lelket ezekben a viharzó időkben a nyugodt életszemlélet magasságaiba.

De a hit által és a hitben teljesithetjük egyedül kötelességeinket hazánkkal szemben is, mert a magyar jövő attól függ, hogy a nemzet társadalma mily mértékben tud a keresztyén vallás-erkölcs alapjára helyezkedni.

Jól tudom, hogy a hitélet ápolása és kimélyitése körül súlyos feladatok hárulnak reám, mert az a magas tisztség, melyre az egyházmegye beiktatott és melyért hálás szivvel mondok köszönetet, nemcsak díszt jelent, de kötelességeket is ró. Én ezt a tisztséget nemcsak dekorumnak, de hivatásnak is tartom és szivem egész melegével és hívő lelkem alázatosságával fohászkodom a Mindenhatóhoz, hogy adjon munkámban elmémnek világosságot és lelkemnek erőt, hogy az eredményes és áldásos legyen.

Közebédi üdvözlő beszéd.

— Elmondotta május 26-án *báró Bottlik István* e.-m. gondnok. —

A református egyházi alkotmány a paritás elvén épült fel, amennyiben az egyházi tisztviselő mellett biztosítja a világiak befolyását is az egyház kormányzatára. Mi világiak azonban jól tudjuk, hogy csak segítőtársai lehetünk az egyházi-aknak, a feladat súlya, a hitélet ápolása, az egyházi intézmények gondozása az ő vállaikra nehezedik. Dicsőséges feladat ez, de nehéz, mert nehézzé teszik a külső körülmények.

A protestáns lelkész sorsa évszázadokon át nem egyéb folytonos küzdelemnél, melyben az ellenfél változott, de a küzdelem sulya mindig ugyanaz maradt. Hol a hatalom erőszaka, hol a fejlődést megakadályozó szegénység, hol a vallástalanság téveszméi képezték azt a sulyt, mellyel a lelkészkedő papságnak meg kellett küzdenie, ha hivatásának eleget akart tenni, úgy hogy bizvást mondhatjuk, hogy egyházi életünk mai virágzásához, intézményeink megalapozottságához a világiak csak segítőkezet nyújtottak, a munka és az érdem oroszlánrésze a lelkészkedő papságé.

Ez a papság helyt tudott állani négy évszázad minden viharában, tudott szenvedni, tudott dolgozni és tudott lelkesedni hivatásáért, a martirkoszoru levelei összevegyülnek a papság történetében a termelő munka buzakalászával és összefonódva az önérzetnek olyan erkölcsi alapot adnak, melyen lelkészkedő papságunk Istentől rendelt hivatásának egész önérzetével és önbizalmával vállalhatja és folytathatja szent hivatását. Ez a hivatás ma nehezebb és felelősségteljesebb, mint bármikor is volt az elmúlt évtizedek alatt. A szegénység ismét bekopogtatott a mi házunkba és első sorban a lelkész kötelessége, hogy fokozott gonddal ápolja egyházi intézményeinket, nehogy azok meggyengüljenek.

De az események sulyos szociális problemákat is vetettek fel, melyeknek megvalósítása körül ugyancsak súlyos feladatok nehezednek a lelkészkedő papságra, mert e problemákat egyedül a vallás-erkölcs alapján lehet megoldani. A keresztyénségnek mindig döntő befolyása volt a szociális evolucióban, de talán sohasem érezték ennek a szükségességét, mint ahogy érezzük azt ma, mikor sötét indulatok ostromolják a társadalmi rendnek eddig megvívhatatlannak hitt várát.

De fokozott feladatok elé állítja a papságot hazafiui kötelessége is, mert mentől sanyarubb egy nemzet sorsa, annál nagyobb kötelességet ró fiaira.

A református papság tradiciókon nőtt fel és ezeknek a tradicióknak alapján áll ma is és így

teljes biztonsággal meg fog felelni azoknak a feladatoknak, melyek elé papi és hazafiui hivatása állitja. Minden templom legyen egy sziklavár, melyen megtörik a vallástalan és hazafiatlan destrukció. Minden papnak a lelke pedig legyen erős a hitben és tántorithatatlan az akaratban, hogy méltóan vezethesse híveit ennek a sziklavárnak védelmében. De az a lélek legyen telve szeretett is, szeretettel nemcsak hívei, de az egész emberi társadalom iránt. Mert a szeretet nemcsak delej, mely vonz, de varázsvessző is, mely lecsendesíti az indulatok háborgó hullámait. A békét, a szeretetet kell hírdetni tehát és minden eszközzel azon kell lennünk, hogy a vallási villongásokat kerüljük, mert vallási villongásokat nem bír el ez a vérző országcsonk, de nem bírja el a keresztyén vallásfelekezeteknek az a közös nagy feladata sem, hogy a társadalmat a keresztyén valláserkölcs alapjaira helyezze.

Senkisem bírhatná el a felelősséget Isten és ezzel a sokat szenvedett hazával szemben, ha hatáskörében — legyen az kicsiny, vagy nagy — kölcsönös megértéssel, mely kölcsönösség a sikernek elengedhetetlen feltétele, meg ne tenne minden lehetőt ennek a célnak elérésére. Nincs külön protestáns valláserkölcs és nincs külön katholikus valláserkölcs, csak keresztyén valláserkölcs van és ennek a keresztyén valláserkölcsnek az ápolásában egyesülnie kell a vallásfelekezeteknek. Ha a két hatalmas tábor, a katholikus és a protestáns papság ennek a feladatnak megvalósítására szeretetben és megértésben egyesül, a győzelem teljesen bizonyos és a magyar társadalom a krisztusi erkölcsökben megnemesül, de jaj volna ennek az országnak, ha ez nem így volna, mert akkor elbuknék az eszme és elsorvadna az ország.

Az alsóborsodi egyházmegye lelkészkedő papsága hivatása magaslatán volt mindig és teljesíti kötelességét ma is, Isten rendelése és hazafiui kötelessége szerint.

Az alsóborsodi gondnokbeiktatás.

Meleg és bensőséges ünnepély keretében iktatta be május 26-án az alsóborsodi ref. egyházmegye újonnan megválasztott gondnokát: *báró Bottlik Istvánt* gondnoki tisztségébe. Nemcsak az alsóborsodi egyházmegye ünnepelt e napon, hanem az egész egyházkerület ott volt küldöttei, képviselői útján e lélekemelő ünnepélyen, hogy tiszteletét és elismerését nyilvánítsa ama férfiú iránt, aki évtizedek óta annyi hűséggel, szeretettel és áldozatkészséggel szolgálja ref. egyházunk ügyeit, — sőt Borsodvármegyének és Miskolc városának egész ker. közönsége, felekezeti különbség nélkül, ünnepelte azt a férfiút, aki a felekezeti ellentéteken felül a krisztusi szeretet gyakorlását, a krisztusi erkölcs követését hirdette legfőbb követelmény gyanánt.

Az ünnepélyes beiktatás a ref. reálgimnázium tornatermében d. e. 9 órakor kezdődött. A választási jegyzőkönyv kihirdetése után Farkas István esperes üdvözölte az új gondnokot. Az örökkévaló Isten akaratából az egyházmegye gyülekezeteinek együttes és egyhangú elhivása folytán az alsóborsodi egyh.-megye méltóságodat választotta meg gondnokává; tisztelettel kérdem, elfogadja-e az egyh.-megye elhivását? Bottlik I. válaszában köszönetet mondott az egyh.-megyének azért a bizalomért és kitüntetésért, mellyel a gondnoki tisztségre egyhangúlag megválasztották, az állást elfogadja és már most fogadalmat tesz, hogy tisztjét pontosan teljesíteni fogja.

Ezután az egyh.-megye közönsége, a gondnok és esperes vezetésével, a Kossuth-utcai templomba vonúlt, ahol már ekkorra összegyülekeztek a többi egyházmegyék és a sárospataki főiskola képviselői (Abaújból: dr. Puky Endre gondnok, Kovacs István főjegyző, Görgei János t. bíró, Alsózemplénből: Bernáth Aladár és Kun Zoltán t. bírák, Felsőborsodból: Zsóry György gondnok és Elek József esperes, Gömör-Tornából: b. Ragályi-Balassa Ferenc gondnok és Juhász László esperes, a sárospataki főiskolából: Marton János közigazgató és dr. Rácz Lajos prorektor), a vármegye küldöttsége élén Soldos Béla főispánnal és Görgey László főjegyzővel, a katonai küldöttség élén Révy Kálmán dandárparancsnokkal, a város küldöttsége élén Hodobay Sándor polgármesterrel, az ev. egyház képviseletében Duszik Lajos lelkész, a gör. kath. egyház képviseletében Szémán István érseki helynök és Schirilla S. kanonok.

A fennálló és a 37. dics. 1. versének elhangzása után *Farkas* István esperes mondott költői szárnyalású imát, majd a MÁV-dalárda éneke után *Román* Ernő zsolcai lelkész, tbíró tartott I. Kor. 3. 9. alapján (Mi mindnyajan Istennek munkatársai vagyunk) tartalmas, figyelemmel hallgatott, lendületesen előadott egyházi beszédet, melynek I. részében azt fejtegette, hogy micsoda méltóságot és kiváltságot juttatott a magyar ref. egyház a világi rendnek? mig a II. részben azt a hálás viszonzást ismertette bő történeti példákkal, amelyet a világi rend teljesitett ref. egyházunknak. A MÁV-dalárda újabb karéneke után az úrasztala elé vonúltak a hivatalosak s az új gondnok Kiss Albert főjegyző olvasása után letette az esküt, mire az esperes beerősitette őt állásába. „A mai napon az alsóborsodi egyh.-megye világi vezérének hivta el méltóságodat. Szeretem hinni, hogy ebben az elhivásban nemcsak az embereknek, hanem Istennek akaratát is megismerte méltóságod: erre az állásra nem az emberek hivták el méltóságodat, hanem az örökkévaló Isten. Én nem tudok eléggé hálát adni Istennek, hogy az én egyh.-megyém élére mellém állitotta az Isten munkatársúl méltóságodat és amikor hivatalosan beerősitem hivatalába, egyetlen kérésem, hogy ezután is olyan szeretettel, olyan odaadással működjék egyházunkban, mint eddig.“ Majd átnyújtotta az új gondnoknak az egyházmegye pecsétjét és felkérte székfoglaló beszédjének elmondására. A székfoglaló beszéd elhangzása után *Kiss* Albert főjegyző mondott az egyházmegye nevében meleg üdvözlő beszédet, mire a Himnusz eléneklésével fejeződött be az ünnepélyes beiktatás.

Délben 1 órakor az új gondnok a Korona nagytermében látta vendégül az egyh.-megyei gyűlés tagjait és a megjelent küldöttségeket. A felköszöntők sorát báró Bottlik István gondnok indította meg, éltetve a legelső magyar embert: a kormányzót. Ezután sorra poharat ürítettek:

Farkas I. esperes az új gondnokra, Kiss A. főjegyző az egyh.-megyei elnökségre, dr. Puky E. az egyhm. gondnokok nevében, Nikell József h. polgármester Miskolc városa, Soldos Béla főispán, majd Görgey László főjegyző Borsodvármegye nevében az új gondnokra, Pósa Péter a vendégegyházmegyékre, Lipcsey Péter tbiró a nemzeti hadseregre, Csorba György igazgató a tanárok, tanítók nevében, Révy Kálmán tábornok a nemzeti hadsereg nevében, Schirilla S. kanonok a gör. kath. egyház nevében báró Bottlik Istvánra. Az üdvözlésekre, jókivánatokra báró Bottlik István meghatottan emelkedett szólásra s a lapunk 2-ik helyén olvasható remek felköszöntő beszédet mondotta. Ezután felköszöntőket mondottak még Szémán István érseki vikárius, aki a gör. kath. magyarság szeretetét tolmácsolta az egybegyűlt reformátusság előtt, kifejezte Papp Antal érsek üdvözletét s a ker. egységre ürítette poharát, továbbá Szalóczy Pál, Bottlik József, Román Ernő, Juhász László és Takács Mihály. A közebéd a Miskolci Dalárda szép énekszámaival ért véget.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kisemberek.** Nádházy Bertalannak e nagybecsű lap múlt heti számában megjelent cikkéhez, noha a hozzácsatolt szerkesztői megjegyzésből megnyugvással állapítom meg, hogy a S. R. L. mélyen tisztelt vezetőségének álláspontját nem fedi — mégis szót kell kérnem, mert nem szeretném, ha akadálytalanúl propagálódnék tovább az a félreértés, amely a cikk egy, a „Révész Imre élete" cimü munkámból kiszakított kifejezéssel foglalkozó passusának létet adott. Munkámnak ama szakasza, amelynek contextusából az incriminált kifejezés kiszakíttatott, szószerint így hangzik: „Mihelyt valaki bizalommal közeledett hozzá, vagy épen segítségét kérte: szive azonnal megnyilatkozott s a legkisebb bizalmatlankodás nélkül állott rendelkezésére. Jellemző, hogy az utolsó években is — amikor régi barátaival folytatott levelezése megszünt vagy nagyon megapadt és meghidegült — mily rengeteg levéllel keresték föl tanácsát, pártfogását kérő kisemberek: legtöbbször falusi papok, (különösen volt segédlelkészei), tanítók, káplánok, de mások is s ő ezeknek apró ügyeit-bajait tenger dolga és nagy testi-lelki kimerültsége közt sem szünt meg szeretettel felfogni és gondosan igazítani (olykor, ha tehette, még anyagi támogatást, jótállást, soha-megnem-adomra szóló kölcsönt is nyújtva egyiknek-másiknak). Ezek aztán a személyéhez, majd az emlékéhez talán még mélyebb hűséggel ragaszkodtak, mint a vele szellemileg s egyébként egyenlőrangú egyének. Általában, amily arisztokrata volt tudásban, jellemben, erkölcsben, olyan demokrata volt a szolgálatkészségben: a kisebb lelki ajándékokkal biró embertársai elől való önző és gőgös elzárkózásnak még csak az árnyéka sem fért hozzá soha." Ha ezen contextus megismerése *után* is akármelyik falusi lelkész-, tanító-, káplántestvérem sérelmesnek fogja *önmagára* nézve találni azt, hogy én — nem őt és nem a falusi lelkészeket, tanítókat, káplánokat *általában*, hanem *a R. I.-vel levelezett* falusi lelkészeket, tanítókat, káplánokat ***R. I.-hez mérten*** — „kisemberek"-nek bátorkodtam emlegetni: igazán szívemből sajnálom. Lelkem szerint mondom, hogy ha csak a legtávolabbról sejtettem volna is, hogy e kifejezésnek ezen konkrét vonatkozásban való alkalmazása bármelyikükben is ilyen súlyos resensust kelt: azt soha le nem írtam volna. Arra a felfogásra, érzűletre és indulatra pedig, amely e contextusából kiszakított kifejezést képes volt *úgy* beállítani és ahhoz *olyan* következtetést fűzni, szintén csak az az egy megjegyzésem van, hogy — sajnálom. Debrecen, 1926 május 24. *Dr. Révész Imre*, lelkipásztor. — Szívesen közöljük e felvilágositást, mely — hisszük — a cikkírót is teljesen meg fogja nyugtatni. Szerk.

— **Ref. elemi iskola Budapesten.** A holland ref. bizottság, Kuyper Katalin buzgó propagandájával, az első ref. elemi iskola felállítását készíti elő Budapesten. A holland indításból és áldozatkészség segítségével felállítandó iskola, mely már f. évi szeptember hó 1-én megnyílik, ideiglenesen a fasori templom mellett nyer elhelyezést, mig végleges helye a Kálvin-téren fölépítendő épületben lesz.

— **Külföldi hirek.** Nyolc *német egyetemen* és egy műegyetemen állítottak be a diákok lelki gondozására külön diáklelkészt (Studenten-pfarrer). Az első a bonni egyetem volt, ezt követte Greifswald, Heidelberg, Jena, Leipzig és a hanoveri műegyetem; Berlinben, Münchenben és Münsterben most van az állás szervezés alatt. E lelkészeket rendszerint az egyház jelöli ki, kivéve Jenát, ahol a Ker. Ifj. Egyesület állította be. —

HIVATALOS RÉSZ.

389—1926. **Körlevél,**

az összes lelkész urakhoz.

Öt hazafias egyesület: a Magyar Nemzeti Szövetség, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége, a M. O. V. E., az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga és a Honszeretet Egyesület elnöksége részéről megkeresés jött az összes magyarországi püspökökhöz, hogy a trianoni béke hatodik évfordulója alkalmából, 1926. junius 4-én szólaljanak meg Csonka Magyarország összes templomi harangjai és szálljanak a Magasságban Lakozónak trónja elé, mintegy élő tiltakozásúl ez igazságtalan gyászos és gyilkos béke ellen.

E megható manifesztációból magyar református egyházunk nem maradhat el. Felhivom azért lelkésztársaimat, intézkedjenek arról, hogy a nevezett napon (junius 4., péntek) délután 4 órától félöt óráig egyházkerületünk összes harangjai megszólaljanak, nemcsak az anya- de a társ-, leány- és fiókegyházakban is. Az e napon tartandó reggeli istentiszteleten pedig kihirdetendő és megmagyarázandó lesz a délutáni harangozás.

Budapest, 1926. május 27.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 23. szám Sárospatak, 1926 junius 6.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Farkasfalvi Farkas Géza*: Válasz Farkas I. esperes úrnak. — Részlet Bartha Gyula felsőborsodi e.-m. lelkészértekezleti elnök megnyitó beszédéből. — *Zsiros József*: A gömör-tornai ref. egyházmegye tavaszi rendes közgyülésének jegyzőkönyve. — *K. A.*: Az alsóborsodi egyházmegye közgyűlése. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

Válasz Farkas I. esperes úrnak.

A S. R. L. 20. számában — a képezde ügyéről szólva — az alsóborsodi egyházmegye lángoló lelkű esperese csekélységemet is aposztrofálta.

Azon okokra, helyesebben vitális érdekekre — melyek a képezde átvételét parancsolják, nem kivánok újból rámutatni, mert ez nem volna egyéb, mint azon megdönthetetlen igazságok ismétlése, melyek sajtóukban, gyűléseinken, magánbeszélgetéseink között már számtalanszor elhangzottak.

Legutóbbi főiskolai igazgató-tanácsülés berekesztése után a jelenlévők Janka Károly egyházi gondnokunk kezdeményezésére kerestük a módokat arra, hogy az átvétel anyagi kérdése, miként volna megoldható. Felmerültek mindazon aggodalmak, melyek Farkas István lelkében élnek s amelyeket a rettenetes állami, egyházi — s én hozzá teszem, még társadalmi, szociális — terhek szinte elviselhetetlen súlyának kényszerű viselése vált ki.

Szó volt általános megadóztatásról, melytől annyira tart és önkéntes évi hozzájárulásról, melyet proponál Farkas István. Nézetem az volt — s ezen nézetet — a nem hivatalos értekezlet résztvevői is helyeselték, hogy az önkéntes hozzájárulás, bármily kötelező formát is találjunk rá, nem lehet célravezető, mert az csak a felajánló személyére, nem pedig utódjaira is bír érvénnyel. Továbbá, mert, mint a jogakadémia esetében is láttuk, ez csak igen szórványos s nem általános és korántsem kielégítő eredményt hozhat.

Szóba jött az is, hogy az önkéntes felajánlást összekapcsoljuk az általános kivetéssel akként, hogy a kivetéseket csak oly mértékben eszközöljük, amennyiben az önkéntes felajánlás eredménye nem volna elegendő. De ez a legteljesebb méltánytalanság volna, mert az önkéntes felajánló a felajánlott összegen felül újból, kivetés által is megterheltetnék, már pedig ő anyagi erejét bizonyára mérlegelte a felajánlás alkalmával és a kivetést azonfelül aligha birná el.

Nem marad tehát más mód, mint a kizárólagos, törvényes szankcióval bíró adókivetés. Meglehetne a kulcsot találni arra, hogy a szegényebb néposztály úgyszólván csak formailag terheltessék; pl. csak 5—10 aranyfillér lehetne a kivetés minimális mértéke, ezt mindenki könnyen bírná. Menne azután a kivetés erősen progresszív kulccsal, adóalapon egészen 20-tól 40 aranykoronáig, esetleg magasabbra is. Igy azok a „lelkesek," kiktől önkéntes hozzájárulást várhatunk, csaknem annyit fognak adni, mint önkéntes felajánlással adnának, de utódaikra is kötelező érvénnyel és kényszerülnének hozzájárulni azok is, kiknek „lelkességükre" aligha számíthatunk, különösen ma, mikor azok a terhek, melyek már a kisebb vagyont súlyosan nyomják, bizony-bizony a nagyobb vagyont — progresszivitások folytán — csaknem pusztulásra kárhoztatják. Aki kételkedik ebben, nézzen be a telekkönyvekbe és a bankokba, látni fogja, hogy kik, mily mértékben vannak eladósodva. Természetesen csak a teher ama részére történnék a kivetés, melyet a kormány nem vállal. Ez volt a nézetem akkor és *ma is csak ezen módot tartom célravezetőnek.*

Teljesen egyetértek abban Farkas Istvánnal, hogy e tekintetben „zörgetve, kérve, ha nem megy így, akarva" kell eljárnunk. A közoktatásügyi kormányt meg kell győzni arról, hogy a legelemibb méltányosság megköveteli kérelmünk teljesítését. Azt pedig még sem szükséges talán bizonyítani a közelmúlt forradalmi idők keserves tanulságai után, hogy magyar nemzeti szempontból mily óriási fontossággal bír az, *hogy tanítóinkat ősi tradicióktól megszentelt, vallásos szellemben neveljük?*

Ha mégis nem ez a nézet — az általános adókivetés elfogadása — érvényesülne, hanem az önkéntes felajánlás megkísérlése határoztatnék el, úgy természetesen azon felhívásnak, hogy a kerület földbirtokosait e célra megszervezzük, magam részéről készséggel teszek eleget, bár nem sok reménnyel az eredményre. *A tanítóképzőt azonban, ha mint kálvinisták élni akarunk, minden körülmények között át „kell" venni.*

Rásony, 1926 május hó 20.

Farkasfalvi Farkas Géza
főisk. ig.-tanácsos.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

Részlet

Bartha Gyula felsőborsodi e. m. lelkészértekezleti elnök megnyitó beszédéből.

Az egyházi élet terén mutatkozó beteges tünetek kiküszöbölésére irányulónak látszik Egyetemes Konventünknek az az intézkedése is, melylyel törvénytervezetet küld le hozzászólás végett egész a gyülekezetig az *egyháztagok fegyelmezéséről*, aminek bizony, — valljuk be — már-már itt a legfőbb ideje! A mai szabadosságig menő szabadság idején ugyanis, mikor az ideges, túlérzékeny, a maga igazát körömszakadtáig védő lélek tekintélyt, az egyéni gondolkozást is korlátozó törvényt ismerni nem akar s a saját szempontjainak megfelelően maga akar magának törvényt csinálni, — jobban mondva: ha kedvez neki, elfogadja, ha nem kedvez, semmibe sem veszi a törvényt: — ezen úgy az egyház, mint a presbitérium tekintélyét leszállitó s szinte általánosnak mondható szomorú állapoton csak a régi egyházi fegyelem helyreállításával lehet segíteni. Jól tudom, hogy ennek alkalmazása sok nehézséggel, még több kellemetlenséggel fog járni, itt-ott elkeseredést is fog kiváltani, de következetesen, kellő szigorral és mindenkor pártatlanúl és igazságosan alkalmazva, meg lesz a kívánt eredménye, a jó rend, az egyház anyagi és szellemi értékeinek megbecsülése, ami jelentékenyen emelni fogja az egyháznak, mint olyannak, az egyházi testületeknek és tisztviselőknek s legalsó fokon a presbitériumoknak s a gyülekezetek vezetőinek a tekintélyét!... Ehez természetesen elsősorban az kívántatik, hogy magunk ne rontsuk le azt kifogásolható ténykedéseinkkel. A fegyelmezést önfegyelmezéssel kell kezdenünk! Erkölcsbírói székbe nem ülhet az, aki erkölcsileg — az apró emberi gyarlóságoktól eltekintve — kifogás alá eshetik. Az olyan presbitérium, melynek tagjai között mértékletlen, istenkáromló, templomkerülő, önző, részrehajló, családi érdekeket szolgáló egyének foglalnak helyet, csak természetes, hogy az igazság alapján álló határozatainak sem tud érvényt szerezni. Vagy micsoda bátorsággal, milyen súlylyal és tekintélylyel hirdetheti az igét az a lelkipásztor, aki netaláni kötelességmulasztásaival, erkölcsi botlásaival, a hívek szemei elől alig takarható gyarlóságaival szinte tudatosan ássa alá a maga tekintélyét? A középkori egyház tekintélyének a lezüllése akkor volt a legnagyobb, amikor legjobban virágzott a *simónia, az egyházi hivataloknak pénzért való megvásárlása.* El tudom képzelni ma is, milyen béklyókba vert kezü, milyen tehetetlenül és szánalmasan vergődő egyházkormányzó lesz az a lelkipásztor, aki a gyülekezeteknek tehermentesülési törekvéseit honorálva, különböző anyagi előnyök igérgetésével vásárolja s szerzi meg állását. Itt volna a legfőbb ideje annak, hogy ez a lelkészi állás, sőt az egész lelkészi testület tekintélyét mélyen lealacsonyító *modern simónia* gyökeresen kiirtassék s az erre kaphatóknak a kedve végkép elvétessék a törvény legszigorúbb alkalmazásával. Ugye, itt is szükség volna az önfegyelmezésre!

A gömör-tornai ref. egyházmegye tavaszi rendes közgyülésének jegyzőkönyve.

A gömör-tornai egyházmegye 1926 április hó 28-án tartotta tavaszi rendes közgyülését Miskolcon a felsőleányiskola tornatermében.

Juhász László esperes elnök buzgó imája után báró Ragályi-Balassa Ferenc em. gondnok a megjelentek szives üdvözlésével a gyülést megnyitja.

1. A közgyülésen a tagok csaknem teljes számmal megjelentek. A távollevők elmaradásukat mindnyájan igazolták.

2. Az egyházi kiküldöttek megbizólevelének átvétele után Juhász László esperes mély, szívből fakadó szavakkal emlékezik meg az em. gondnok báró Ragályi-Balassa Ferenc házasságának 35 éves évfordulójáról, Isten áldását kivánja további életéveire s kéri a jóságos Istent, hogy azt a kegyelmet, mellyel második unokájában megajándékozta, sokszoros mértékben ragyogtassa felette „hogy láthassuk őt egyházmegyénk vezetésében s egész magyar ref. anyaszentegyházunk épitésében a megelégedett szivü ember vidám kedvével forgolódni, mint eddigi erős támaszunkat a hűségben és buzgóságban példaadónkat magunk előtt fényleni.“ Báró Ragályi-Balassa Ferenc az em. közgyülés kiadásainak fedezésére ez alkalommal másfélmilliós adományt tett, amit a közgyülés hálás szívvel fogadott.

3. A hétí egyház abbeli kérése, hogy az egyház anyagi helyzetére való tekintettel az em. Hét helyett más helyet jelöljön a tavaszi közgyülés megtartási helyéül: elfogadtatott.

4. Almássy Bertalan volt nagyidai, jelenleg szuhafői lelkész és Németh Károly putnoki s. lelkész, Zétényi András hidvégardói és Vajda István perkupai tanitók beerősitésével kapcsolatban a közgyülés kimondja, hogy a beerősitett lelkészek és tanitók 20—20, a s. lelkész pedig 5 ar. koronának megfelelő beerősitési dijat tartoznak fizetni az em. pénztárába.

5. A tavaszi em. közgyülés képviselőiül Juhász László esperes és báró Ragályi-Balassa Ferenc em. gondnokon kivül az em. még Hubay Kálmán, Berey Ferenc lelkészi, dr. Soldos Béla, dr. Seress István, Horváth Elemér világi tanácsbirákat és Ablonczy László em. lelkészi jegyzőt küldi ki.

6. Az iskolai körlátogatók megválasztása után Juhász László esperes részletes, az egész egyházmegye életét felölelő, tartalomban gazdag s költői szinezetü jelentéssel kapcsolatban 1. felterjesztést tesz az egyh. kerülethez uj egyházlátogatási ivek készitése érdekében; 2. megemlékezik özv. Tóth Jánosné és fiai, keleméri lakósok áldozatkészségéről, kik egy 150 kg-os haranggal ajándékozták meg egyházukat; 3. az imolai egyház ügyeinek rendbehozatalára bizottságot küld ki, 4. köszönetet szavaz Hager Erzsébetnek, ki a Leány Kálvineum részére 1 millió koronát küldött; 5. a lelkészi korpótlék ügyében kéréssel fordul az egyházkerülethez; 6. a nagy szabadsághős II. Rákóczi Ferenc emlékezetét születése 250 éves évfordulója alkalmából jegyzőkönyvbe örökiti meg. Ugyanigy Révész Imre emlékezetét is születése 100 éves évfordulója alkalmából.

7. Hozzájárul Kozma Sándor szőlősardói és Simon Ernő rásonyi lelkész cseréjéhez. Az utóbbi beerősitése az őszi em. közgyülésen fog eszközöltetni.

8. A számvevőszék pénztári jelentését átvizsgálja és tudomásul veszi. Lipták István pénztáros lemondását elfogadja s egyszersmind ujabb 6 év tartamára ismét megválasztja.

9. A belmissiói munkaprogrammot a bizottság jelentése alapján nem kivánja bőviteni, tekintve, hogy e munka mögött csak egy esztendős mult áll. A földrajzi fekvésre való tekintettel 4 belmissiói kör alakult:

1. Ragály, Zubogy, Imola, Aggtelek. Elnök: Doktor Dezső;

2. Hét, Putnok, Alsószuha, Zádorfalva, Szuhafő, Kelemér. Elnök: dr. Páby József.

3. Perkupa, Szin, Komjáthi, Bódvalenke, Hidvégardó. Elnöke: Fodor György.

4. Szinpetri, Jósvafő, Egerszög, Szőllősardó. Elnöke: Dózsa Jenő.

10. Az iratterjesztésre vonatkozólag utasitást ad az egyházközségeknek, hogy az 1927 évtől kezdve az előző év jövedelmének fél százalékát bibliára és vallásos könyvek megszerzésére fordítsák.

11. Az egyházi fegyelmi törvénytervezettel behatóan foglalkozik, azt a maga egészében elfogadja, a részletekre tett megjegyzéseit felterjeszti az egyházkerülethez.

12. Sáfrány Géza ny. altábornagy és Enyedy Andor miskolci lelkész előadása alapján Putnok és Bódvaszilas központtal 2 járási Kálvin-Szövetséget alkot. Elnökökül a putnoki járásban Doktor Dezső és dr. Soldos Béla, a bódvaszilasiba pedig Berey Ferenc és Farkas Géza választattak meg.

13. Leány Kálvineum ügyét magáévá teszi. Segélyezésére minden tőle telhetőt megtesz.

14. Az ifjuság vallásos nevelése érdekében a levente ifjak vasárnap délutáni foglalkoztatása ellen a felettes egyházi hatóság által felfolyamodni kiván.

15. Az iskolásgyermekek utcai viselkedését az iskolaszékek megkeresése s azok utasitása által óhajtja szabályozni.

16. A Lelkész Egyesület felterjesztése alapján a tanitóegyesület ujászervezése is tárgyalás alá vétetett; a résztvevő tanitók számára a szabályrendelet értelmében 2 ar. kor. állapittatott meg.

17. A becskeházai templomépitési tervet és költségvetést elvben elfogadja s a megvizsgálására bizottságot küld ki. Bizottság fog intézkedni a hidvégardói temető ügyében is, ahol kath. testvéreink térhóditást követtek el, továbbá az imolai egyház kántori teendőinek és egyéb zavaros ügyeinek megvizsgálásában is.

A jósvafői egyház tanitói fizetését illető sérelmének elintézését szolgálati uton a felettes egyházi hatósághoz irányitja. Örömmel veszi tudmásul ugyancsak a jósvafői egyház azon áldozatkészségét, hogy a háboruba elvitt harang helyébe egy uj harang beszerzéséről gondoskodott:

A komjáti egyház részére a segélyosztóbizottság 700 ezer koronát utalt ki iskolai célokra való fordités végett.

A perkupai egyház házhelyigénylési jogát tudomásul veszi.

Em. közgyülés tárgyalta a putnoki egyház sérelmét, mely szerint a kisajátitott belterületek ellenértékét még nem kapta meg. Felterjesztés tétetett az OFB-hoz, honnan megnyugtató válasz érkezett.

Háger Miklós szini lelkésznek a szinpetri egyház földbérletére és uj istálló épitésére vonatkozó javaslatát köszönettel veszi és elfogadja.

Teresztenye, mint anyagiakkal küzdő szegény egyház közhirdetésre ajánltatott.

A f. évi rendes őszi közgyűlés helyéül Miskolc tűzetett ki, majd Ablonczy László em. főjegyző buzgó imája után az esperes a tárgyalást befejezi.

Zsiros József, hitoktató.

Az alsóborsodi egyházmegye közgyűlése.

Nem hiába, hogy évtizedek teltek el — hála Istennek! — az előző gondnokavatás óta, de igazán bensőségében impozáns volt az a május 26-iki gondnokavatás, melyről már lapunk meghozta részletes jelentését. Csak azért érintem meg, mert az akkor lelkekbe lelkedzett hatás inspirálta, a megszokott nivón felül lendítette, ezt az egész közgyűlést. A pünkösti Lélek vett szállást bennünk: hittől, szeretettől, nemes tettvágytól buzgott mindenki, hogy szolgálhassuk drága anyaszentegyházunkat s ennek dicsőséges fejét, a Krisztus Jézust! Valóságos lelki kiáradás! Ez adott lendületet is a terjedelmes ügysorozat gyors és frappáns letárgyalásához. Ez az erő irányította a lelkeket akkor is, mikor a közgyűlés birósággá alakult át, mely szokatlanul nehéz, kényes, itt-ott aggasztónak látszó fegyelmi ügyeket terelt szép simán, bölcs tapintatossággal az egyedül helyes mederbe.

Pontról-pontra minek ismertessem a közgyűlés lefolyását? Hiszen a belmissziói és Kálvin-szövetségi értekezlettel másfél napra terjedő ülésezésről teljes részletességgel a rendelkezésemre álló 1—2 hasábon hogyan számolhatnék el? Majd a nyomtatott jegyzőkönyv végzi el ezt a feladatot. Nekem most meg kell elégednem az általános érdekü, fontosabb momentumok felsorolásával.

A belmissziói értekezlet a Kálvin-Szövetséggel testvéri társulásban tartatott meg. Ott voltak a fáklyavivők: Enyedy Andor és Sáfrány Géza, — Farkas István és br. Bottlik István, — e mi dioskurjaink: eszméiket úgy vetitették szét, mint olyan reflektorok, melyek világitani és gyújtani is tudnak. Könnyű volt azokat a következő határozatok formájába centralizálni: a belmisszióra nézve: a hétköznapi bibliamagyarázat legalább hetenként egyszer minden egyházban vezettessék be; az iskolákban a valláserkölcsi nevelés kifejlesztését igyekezzenek a lelkészek mindenütt végbevinni; a konfirmációi oktatás is mindenütt kimélyitendő; a vasárnapi iskolai munka minden helyen megkezdendő; az iratterjesztésre minden gyülekezet állitson be költségvetésébe bizonyos fedezeti tételt. Általában, a szépen megindult belmissziói munka folytatását az egyházmegye minden eszközzel elősegiteni kivánja, erre kérjük a kerületet is.

A Kálvin-Szövetség részéről ennek lelkes, kitartóan és eredményesen küzdő harcosa: Sáfrány Géza altábornagy úr főkegyelmessége volt a gyujtó és a világitó erő. Bemutatta, mit végeztek már. Az országos nagygyülés még ez évben meglesz; valószinüleg Debrecenben. Oda már egyházkerületünknek szervezetten kell felvonulni: egyházmegyénkint, s ezeken belül járásokként megalkotott képviselettel, bizottságokkal. Jól megalapozott erős szervezettel és kész munkaprogrammal. A tiszáninneni egyh. ker. járjon jó példával a többi egyházkerületek előtt.

Az alsób. egyházmegye a maga bizottságait megalkotta, főszolgabírói járások szerint, a következőleg: a miskolci járásban dr. Szepessy Orbán, dr. Nyilas Ferenc főszolgabírák, Nádházy B. és Komjáthy I. lelkészek; a m.-kövesdi járásban Zsóry Lajos főszolg., Fazekas János j.-birósági elnök, Pósa P. és Várady P. lelkészek; az egri járásban dr. Lipcsey Péter kir. közjegyző, Gaál F., Tóth I. lelkészek és Demeter I. tanitó; a m.-csáti járásban Zombory Zoltán és vitéz Kiss Lajos főszolgabirók, Szalóczy P. és Ferenczy D. lelkészek. — Ime, a mi, igazi értelemben vett „üdvhadseregünk."

A közgyűlés főbb pontjai: esperes jelentése kapcsán hozott határozatok: zsinat összehívásának újabb sürgetése a ker. útján; nyugdíjba vágyó vagy kényszerült lelkészek további megélhetésének biztosítása, egyházi úton; az egyházi adózás rendezése a progresszívitás alapján s hogy beszedése, ahol azt kérik, a községi elöljáróság feladatává tétessék; az egyetemes konvent immár intézze el a korpótléknak, adócsökk. segély- és tandíjkárpótlásnak valorizált értékben kiutalását, eszközölje ki ezeket; a kerülethez kérésünk: új, célnak megfelelő konfirm. káté készittessék, felkérés vagy pályázás útján, még ez évben, új egyházlátogatási és vagyonleltári ívek is bocsáttassanak ki ugyancsak ez évben; a spataki képző segélyezésére egyházkerületi végzéssel köteleztessenek el, általános, a progresszívitásra alapitott kivetés útján az összes lelkészek, tanitók, 100 holdon felüli birtokosok (azonban a lélekszámra kivetés ellen tiltakozunk!); távozó és érkező tisztviselők üdvözöltetnek, az elhaltakról kegyeletes megemlékezés történt.

A tiszaoszlári szép új parókia rendeltetésének átadatott. A Kovács-árvák alapítványi vagyonáról számvevőszék örvendetes gyarapodást feltüntető jelentést tesz (51,234.000 K tőke). Kisgyőr templomrenoválási szerződése jóváhagyatott. Több egyház adókulcsa megerősittetett. A diósgyőr-vasgyári egyház templomépitését, hogy az még ez évben megkezdessék, támogatja közgyűlés s az erre a célra nyert igen tetemes állami hozzájárulást köszönettel veszi tudomásul. Az igricii adófelebbezők javára igazság tétetett. A m.-keresztesi, nyéki és h.-papii ingatlan adományok, alapitványok elismeréssel és köszönettel fogadtattak stb.

A biróság marasztaló itéletet a négy ügyből tulajdonképen csak egynél hozott; kettő a felek irásos nyilatkozata által más irányba terelődött, a napirendről levétetett. Ez is hozzánk illő eredmény.

Mindezért: dicsőség Istennek! *(K. A.)*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A főiskolai igazgató-tanács rendkivüli ülése** junius 1-én megvolt *Janka* Károly főiskolai lelkeszi gondnok és *Bernáth* Aladár igazgató-tanácsos elnöklete alatt. Dókus Gyula főiskolai v. gondnokot gyengélkedése akadályozta a megjelenésben. A rendkivüli igazgató-tanácsi ülésen jelen voltak: Cziáky Endre abauji esperes és Juhász László gömör-tornai esperes lelkészi, Puky Endre, Farkasfalvi Farkas Géza, és Téglássy Andor világi igazgató tanácsosok; Marton János akad. és közigazgató, Rácz Lajos dr., Trócsányi József dr., és Kovácsy Sándor a tanári kar és a gazdasági választmány képviselői. A rendkivüli gyülés egyetlen tárgya volt Györgytarló hasznositásának kérdése. Ebben az ügyben az igazgató-tanács a gazdasági választmány előterjesztését fogadta el. A gazd. vál., mivel az egész Györgytarlóra egy bérlő, aki t. i. az egészet bérbevette volna, nem jelentkezett, azt az előterjesztést tette, hogy a főiskola Györgytarlóból 600 holdnyi területet házi kezelésbe vegyen át, a többi részét a birtoknak 40—50 holdas részletekben feles gazdálkodásban hasznositsa. Az igazgató-tanács a javaslatot elfogadta és jóváhagyás végett az egyházkerületi elnökség elé terjeszti. Más megoldás Györgytarlóval szemben nem is volt. Az érdeklődők nevetségesen alacsony bér mellett vették volna át a birtokot. Átmenetileg meg kell próbálni a házikezelést és feles gazdálkodást. A viszonyok javultával, ha a házi kezeléshez fűzött remények nem válnának be, vissza lehet térni a bérletrendszerre. Ez a megoldás 3 évre van tervezve. Egyben az igazgató-tanács a Bálványos-birtokon földmives iskola felállitása iránt az állammal óhajt szerződésre lépni.

— **Személyi hír.** *Forgács Gyula* sárospataki lelkész, a konvent megbizásából, dr. Ravasz L. és dr. Antal G. püspökökkel együtt, május 29-én Amsterdamba útazott és ott részt vett a jún. 2—6. napjain tartott kontinentális belmissziói konferencián.

— **Lelkészbeiktatás.** Meleg és bensőséges ünnepély keretében iktatta be május 30-án a hejőpapi gyülekezet ifju lelkészét *Benke Józsefet* Farkas István alsóborsodi esperes. Az ifju lelkész legelső a Kálvineumban felnőtt lelkészárvák közül, aki parochus lelkész lett s aki lelkészi fizetésének 5 százalékát egész életére felajánlotta az ő nevelőintézete javára. A délelőtti istentiszteleten a lelkész I. Kor. 4. r. 1—2 versei alapján predikált bizonyságot tevő erővel, majd az Úr asztala előtt Farkas István esperes beszélt és vette fel a lelkész fogadalmát. Az istentiszteleten összegyült tekintélyes perselypénzt ez alkalommal is a Kálvineum javára fordiitották. Az istentisztelet után a küldöttségek üdvözölték a lelkészt. Az ünnepélyen jelen volt sok alsóborsodi és abauji lelkész és tanitó is, akik az ifju lelkésszel együtt ünnepelték a két magyar édesanyát: a Kálvineumot és azt az édesanyát, aki hat lelkészárvát nevelt fel a magyar hazának. Az ifju lelkésznek, — volt tanitványunknak — mi is Isten áldását kivánjuk munkájára!

— **Tanúlmányi kirándúlások.** A *sárospataki* főgimnázium tanúlói tanáraik vezetése alatt, két tanulmányi kirándúláson voltak a közelebbi hetekben. Nevezetesen május 15-én a 3 felső osztály 3 tanár vezetése alatt *Széphalomra* rándúlt ki, hogy Kazinczy sírja mellett bemutassa a széphalmi vezér iránt érzett háláját és hódolatát. Alkalmi beszédet dr. Gulyás József tanár mondott, majd Harsányi László és Botos József VII. o. t. egy-egy alkalmi értekezést olvasott fel, Mauks László és Misley József pedig szavaltak. — Május 30-án Elekes Imre, Hallgató Sándor és Novák Sándor tanárok vezetése alatt 4 napos kirándúlásra indúlt 24 gimn. tanúló. Első állomásuk *Putnok* volt, ahol Tóth Ede szülőháza előtt Novák S. tanár méltatta a költő érdemeit. Május 31-én szekereken *Aggtelekre* rándúltak s a cseppkő-barlangot tekintették meg alaposan, a jósvai kijárattól térve vissza újra Putnokra. Innen jun. 1-én *Egerbe* röpítette őket a hajnali vonat; Egerben mindenekelőtt megfürödtek a remek uszodában, azután a város nevezetességeit, a várat, Gárdonyi-emléket stb. tekintették meg; innen d. u gyalog indúltak tovább a 18 km. hosszú útra Cserépfaluba, ahol a hívek szeretettel fogadták, szállásolták és látták el őket. Innen jun. 2-án a Bükk rengetegében, cserépfalusi szekerek szállitották őket a Hámor-völgybe; Lillafüred és a diósgyőri vasgyár megtekintése után este 1/28 órakor tértek haza Patakra, kissé kifáradva, de lélekben felejthetetlen élményekkel gazdagodva a hosszú útban.

— **A Magyar Ev. Ker. Diákszövetség** diákotthonába Budapest, VII. Hársfa-utca 59/B a felvételi kérvényeket az uj iskolai évre julius hó 5-ig kell benyujtani. Egyházi tisztviselők gyermekei és tanári pályára készülő egyetemi hallgatók előnyben részesülnek. Kérvény beadás előtt a folyamodók kérjenek tájékoztatót az igazgatóságtól.

— **A levente-intézmény** minden tiszteletünket megérdemli: testben-lélekben erőssé, edzetté, a haza lelkes fiaivá és védőivé neveli ifjúságunkat. De épen azért vigyázni kell, hogy attól az egyoldalú felekezeti törekvések távoltartassanak, hogy abból minden felekezeti propaganda kizárassék. Sajnos, ez történt egyik hegyaljai városban, ahol a pünkösti műsoros estélyen előadták Szilágyi „Meghalt az Isten" c. drámai jelenetét s ahol a ref. papból kath. pap, a leányából a huga, fiából a rokona lett s a pap szerepét játszó ref. leventét reverendába akarták bújtatni és csak tiltakozása után választottak más egyszerűbb öltözetet. Kár a felekezeti ellentétek tüzét élesztgetni!

— **A pápai főiskola** javára az elmúlt tél folyamán a kerület gyülekezeteiben rendezett vetitett képes előadások tisztán 28.800.000 K-át jövedelmeztek, dr. Balogh J. főgondnok a főiskola részére 5 millió K-át küldött s a kerület gyülekezetei a főiskola fentartására összesen 30.200 aranykorona adót tartoznak beszolgáltatni, melynek kivetése az egyh.-megyék lélekszáma, földbirtoka, a hívek áll. egyenes adója és az évi rendes teherviselés figyelembevételével történt.

— **Értesités.** A sárospataki ref. főgimnáziumban a magánvizsgák junius 28 és 29-re tüzettek ki; 28-án lesz az irásbeli és 29-étől a szóbeli. A bejáró magántanulók vizsgája az érettségi szóbeli vizsgák idején tartatik meg, az esetben, ha irásbeli dolgozatukat rendesen irták s az illetékes szaktanárok azokat elfogadták; ellenkező esetben ezek is 28-án kezdik a vizsgálatot. Az I. osztályba való jelentkezés a népiskolai bizonyitvány, születési anyakönyvi kivonat és ujraoltási bizonyitvány beküldése mellett jul. 10-ig történik.

— **Hirdetés.** A főiskolai tápintézeti jótéteményekért a kérvényeket junius hó 15-ig kell hozzám beadni. A kérvényeket a főiskolai igazgató tanácshoz kell intézni és a folyamodó anyagi helyzetét igazoló hatósági bizonyitvánnyal kell felszerelni. Jótéteményekért csak a szülők folyamodhatnak. Kellőleg fel nem szerelt folyamodványok nem biráltatnak el. *Benkő Béla*, h. tápintézeti felügyelő.

— **Az alsóborsodi** egyházmegye belmissiói gyűlésén — hol más egyházmegyéből is többen voltak jelen — megállapodás történt arra nézve, hogy a világi zsinati pótképviselőségre *gróf Haller Józsefre*; — a theol. akadémiai tanár-helyettesre a kerületen *dr. Rácz Lajos* akad. tanárra adják a megjelentek szavazatukat.

— **Harangszentelés Ládházán.** A háborúba veszett harang pótlására a ládházai hívek áldozatkészsége. Kovács Dániel vasútas személyes buzditására, két hét alatt összeadott 13 millió K-át egy 215 kilogrammos harangra. Az „es" hangú harangot Szlezák László öntötte Budapesten s ünnepélyes felavatása május 16-án ment végbe. A vasúti raktárból a megkoszoruzott, virágerdővel borított új harangot 4 ökrös szekéren diadalmenetben, zsoltáréneklések közt vitték a templom elé, ahol Farkas István esperes gyönyörű imában áldotta azt meg, mire a XC. Zsoltár és a Himnusz éneklése közben felhúzták a toronyba. Nemsokára megszólalt az új harang és istentiszteletre hívta az örvendező híveket. Az istentiszteleten, Eötvös F. helybeli lelkész buzgó imája után. Farkas I. esperes, a gyülekezetnek 14 év előtt innen eltávozott lelkésze hirdette Márk XV. 39. v. alapján az evangeliumnak, az egymás megbecsülésének és szeretetének örvendetes igéjét. Utána Eötvös F. olvasta fel az adakozók névsorát. Az istentisztelet végeztével a harang félóráig siratgatta a világháborúban elesett ládházai hősöket. Közebéd után az esperes volt nyéki híveit látogatta meg.

— **A „Bethlen Gábor Ház"** sorsjegyeinek huzása a pénzügyminiszterium engedélye alapján nov. 29-re halasztatott el. Az eddigi eladások u. i. nem érték el azt a határt, amely a Bethlen Gábor Szövetség kitüzött céljának megfelelhetett volna. Az áldozatkész protestáns társadalomhoz fordul azért a Szövetség s reméli, hogy hathatós segitséggel megteremtheti a hajlékot a szegénysorsu és árva ifjaknak. Támogassátok azért — szeretett atyánkfiai — a Bethlen Gábor Szövetség ezen nemes akcióját.

— **Külföldi hirek.** Az *angol* parlament második olvasásban elfogadott egy törvényjavaslatot, melynek célja annak megakadályozása, hogy a lapok a válópörök tárgyalásairól botrányos s olykor szeméremsértő részleteket közöljenek. Vannak lapok, melyek az efféle hirek közléséből élnek és egész rétegei a lakosságnak, akik csak ilyenféle ujságokat olvasnak. A javaslat, minthogy korlátozni fogja a sajtó szabadságát, itt ott erős ellenzést váltott ki, mig

mások nem hajlandók a szabadsággal való visszaélést végnélkül tűrni. Az egyházak szinte egyértelműleg támogatják a javaslatot. — A világon levő 700 millió gyermek és ifju közül 33 millió jár *vasárnapi iskolába*. — A *svájci* kálvinisták a reformáció emlékünnepén az ország összes gyülekezeteiben a szórványokban élő protestánsok javára adakoznak. Az 1925-ik év november első vasárnapja e célra 99.710 frankot eredményezett, melyet a Luzern kantonbeli Wohlhusen egyházközség templomának épitésére forditottak.

HIVATALOS RÉSZ.

405—1926. **Körlevél.**

I.

Egyházkerületi közgyűlési meghivó.

Főgondok úr ő méltóságával egyetértőleg, egyházkerületi rendes közgyűlésünket *f. év julius 14-én szerda reggeli 9 (kilenc) órára* Miskolcra, a ref. leánygimnázium tornatermébe hivjuk össze. Délután az egyházkerületi biróság ülésezik.

A közgyűlés tárgyai lesznek: püspöki jelentés, elnöki előterjesztés, a tanítóképezde átvételének ügye, a tűzkárbiztositási szerződés, az 1925. évi számadás és 1926. évi költségvetés s általában az összes idejében felterjesztett ügyiratok.

Az esperesi jelentesek és statisztikai táblázatok *azonnal*, a fellebbezett birósági ügyek *junius 15-ig (tizenötödikéig)*, a közgyűlésen tárgyalandó ügyiratok pedig *junius hó 25-ig (huszonötödikéig)* küldendők be a püspöki hivatalba.

A közgyűlést megelőző napon, *julius 13-án (kedd) délután 3 órától* a belmissziói, majd a szavazatbontó bizottság ülésezik *a püspöki hivatalban*, melyre a tagokat e helyen szintén meghivom.

II.

Szavazás elrendelése.

A báró Bottlik István zsinati rendes képviselővé választása folytán megürült *zsinati világi pótképviselőségre* és a Marton János lemondása folytán *a theol. akadémiai egyházkerületi képviselői állásra* szavazást rendelek el. A szabályszerüen kiállitott szavazólapok *f. év junius 30-ig* küldendők be a püspöki hivatalhoz. A két szavazat egy lapon adható. A lezárt boriték cimoldalára felül feltünő betükkel ráirandó „Szavazólap". Ez esetben kisérőlevél teljesen felesleges. Az elkésett vagy szabálytalanúl kiállitott szavazólapok 100.000 K. (Egyszázezer korona) birság alá esnek.

III.

Az összes kerületbeli hivatalokhoz.

E hó 2-án háromheti üdülésre Balatonfüredre megyek. Intézkedtem, hogy a püspöki hivatalhoz Miskolcra cimzendő ügyiratok távollétemben is elintézést nyerjenek. Nem sürgős dolgokkal e hónapban nem kell a püspöki hivatalhoz fordulni.

IV.

A három középiskola igazgatóságához.

a) Az 1925. évi 92000. V. számu Vkm. rendelet 6. pontja értelmében mindazok a fizetéskiegészitő államsegélyben részesülő nem állami középiskolai igazgatók, tanárok, tanárnők és testnevelési tanárok, akiknek már most a beszámitható javadalmazás teljes összegével felérő nyugdijra van igényük, vagy akik erre f. évi szeptember 1-ig igényjogosultak lesznek, nyugalomba helyezendők.

Ennélfogva felhivom az iskolafentartókat, hogy a fentiek értelmében nyugdijazandó tanerőknek összes okmányait f. évi junius hó 15-ig közvetlenül a vallás- és közokt. miniszteriumhoz terjesszék fel.

Amennyiben a fentartók egyes tanerőknek a tényleges szolgálatban való megtartását az oktatás érdekében szükségesnek tartanák, az illető tanerő okmányainak felterjesztésével egyidejüleg erre nézve, a *püspöki hivatal útján* tegyenek megokolt felterjesztést. A nyugdijazandó tanerőnek a szolgálatban való visszatartására vonatkozó saját folyamodványa figyelembe nem vehető.

b) A minisztériumtól az angol és francia nyelvi és irodalmi tanfolyamról az igazgatósághoz közvetlenűl megküldött pályázati hirdetményhez pótlólag azt az utasitást közlöm, hogy az igazgatóságok a kérvényeket a jelzett időben a kitüzött helyre feltétlenül küldjék be, mert ellenkező esetben azok érdemleges tárgyalás alá vehetők nem lesznek.

V.

Az összes lelkész urakhoz.

Mindenkit emlékeztetek, hogy a kongrua és családipótlék tárgyában f. hó végéig az előírt helyhatósági bizonyitványt *közvetlenül* be kell küldeni a vallás- és közokt. minisztérium II. ügyosztályába.

VI.

Szilágyi János vármegyei irodai főtiszt (Kaposvár) „A Kisgazdatársadalom Fejlődése, Múltja, Jelene, Jövője" cim alatt egy közhasznú és gazdag tartalmu könyvet adott ki. Ára két pengő azaz 25.000 korona. Nagyon megérdemli, hogy a lelkésztársak maguknak megszerezzék és kisgazda hiveiknek is ajánlják.

Miskolc, 1926 junius 1.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat.

A felsőborsodi egyházmegyébe bekebelezett s halálozás folytán megüresedett *barcikai* lelkészi állásra pályázatot hirdetek. A pályázati kérvények 1926 julius 5-ig (öt) Elek József felsőborsodi espereshez Sajóbábonyba (u. p. Sajóecseg) küldendők. Az állás 1927 április hó 24-én foglalandó el.

Javadalom szántóföldben, búzában, szolgálmányban, fa és kőszénben kongruával együtt 1600 korona. Ebből államsegély 740 korona 97 fillér évenként.

Miskolc, 1926 jun. 3. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 24. szám Sárospatak, 1926 junius 13.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Mátyás Ernő*: Miért kell nekünk a tanitóképző? — *Szentmártoni Dániel*: A felsőborsodi egyházmegye közgyűlése. — *Tudósító*: A gönci lelkészértekezlet. — *Forgács Gyula*: Az első kontinentális belmissziói kongresszus Amsterdamban. — Vegyes közlemények.

Miért kell nekünk a tanitóképző?

A sárospataki tanitóképző átvételének a kérdése már oly sokoldalu megvitatás alá került e lap hasábjain, hogy már alig van a kérdésnek oldala, amely megvilágitást ne nyert volna. A maga egész világosságában tárja fel a kérdés anyagát dr. *Puky* Endre gondnok úr cikke, amikor rámutat a kérdés kétoldaluságára, egyfelől felelve arra, hogy miért kell nekünk a tanitóképző, azután pedig arra, hogy lehetséges-e annak az átvétele. Azok után, amiket ő és a többi cikk nemes szerzői elmondottak, újat alig mondhatok. De amikor egy ilyen életbevágó fontosságu kérdésről van szó, azt hiszem, nem felesleges az azzal való további foglalkozás, ha csak *új szempontból* is nyer az megvilágitást. Ilyen igénnyel lépnek fel az alábbi szerény sorok.

A probléma kétoldala közül azonban én csak az elsővel, azzal akarok foglalkozni, hogy miert kell nekünk a tanitóképző? A másik kérdésre adandó felelet, az egyházkerület anyagi teljesítőképessége és áldozatkészsége olyan beható ismeretét feltételezi, amilyennel én ezidőszerint nem rendelkezhetem. De szükségesnek tartom a dolognak ezzel az oldalával is minél behatóbban foglalkozni, mert minél öntudatosabban látjuk azt, hogy minő értékeket nyerünk a tanitóképző átvételével, annál nagyobb erőfeszitésre ösztönöz minket e meglátás, hogy előteremtsük az átvételhez szükséges anyagi feltételeket is. *Miért kell hát nekünk a tanitóképző? Azért, hogy abban egy eszközt nyerjünk, amellyel a Krisztus evangéliomát és a Krisztus evangeliomán alapuló kálvinista világnézetünket közelebb vigyük népünkhöz.* Kálvinista egyházunk mindjárt születése alkalmával megérezte, hogy a vallás nem lehet csupán a lélek rejtett szentélyének a kérdése, hogy oda áhitatos pillanatokban elzarándokoljon az ember, hanem, hogy az evangeliom *egész életünket meg kell, hogy szentelje.* Ebben van minden vallásnak az értéke és ebben van kálvinizmusunk fölénye más felekezetek felfogása fölött, hogy ezt öntudatosan is vallásunk alaptételévé teszi. A kálvinizmus életprogramm, amelyik az evangeliom erőinek közlésével megakarja gazdagitani lelki életünket, de át akarja hatni kulturánkat is, megakarja szentelni társadalmi és nemzeti életünket is, sőt befolyást akar gyakorolni gazdasági életünkre is. Ennek az életprogrammnak végzésére már kezdettől fogva kialakultak bizonyos szervek, az életprogram munkálása történik más-más oldalról a lelkészi és tanitói szolgálat által. Kálvinizmusunknak ezt a mély igazságát ismerték fel az Egyházi Törvények megalkotói, amikor kimondották, hogy „a református egyház alsó- közép- és felső iskolái mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények az egyház s önfenntartásának eszközei . . . mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az egyházi hatóságak alatt állanak" (I. t.-c. 3. §.) Igy tehát úgy egyházunk szelleme, mint egyházunk törvényei szerint is a tanitóképzés annak primér élettevékenységéhez és feladatához tartozik.

Ha csak *sub specie alternitatis* tekintenők hát a kérdést, ha a legjobban állana és az evangeliom és kálvinista-világnézetünk ügye, akkor is gondoskodnunk kellene a református tanitóképzés biztosításáról. A dolog azonban úgy áll, hogy olyan korszakban élünk, amelyben a Krisztus evangelioma s az evangeliomból táplálkozó kulturánk súlyos *válságban* van, e válság pedig veszedelemmel fenyegeti egész életünket, mert társadalmi, nemzeti életünk a lehető legbensőbben egybe van kapcsolódva a keresztyénségünkkel. Válságok korát éljük. Sokat irtak és sokat beszéltek arról, hogy micsoda válságon megy keresztül a tudomány, művészet, gazdasági, társadalmi, állami rend, világnézet, vallás, keresztyénség. Az ilyen válságos korszakoknak az a jelleme, hogy új erők, új világnézetek kezdik formálni a világot, — hiszen a válságnak épen az az értelme, hogy a régi vagy életképtelennek bizonyult, vagy elveszitette belső erejét — és kicsoda merné kétségbe vonni, hogy egy racionalista-materializmus és az ebből táplálkozó hedonista életgyakorlat miképen formálják személyes életünket, társadalmunkat, hogyan rengetik állami életünk alapjait és meg lehet állapitani, hogy a szekták térhódításában kálvinista kereszténységünket és sok tekintetben ilyen materialista hedonista hatások bontogatják. Olyan korszakban élünk, amelyben az új szellemi hatások *rendkivüli propagáló erővel* formálják életünket. Amikor végigsodródni érezzük felettünk az idők viharát,

szorongó érzés fog el sokszor, hogy elsepernek a hullámok és mi beletemetkezünk a pusztító hullámokba. Hol van a mi kálvinizmusunk propagáló ereje, életformáló hatalma ebben a khaotikus, vajúdó korban? Várhatunk é a jövőtől valamit, ha összetett kezekkel nézzük felettünk végigsodródni a nehéz időket? Sokat beszélnek és írnak arról, hogy miképen kel életre és minő erőteljes hatásokat gyakorol a lelki, társadalmi, nemzeti életre a katholicizmus. Kálvinizmusunkban mint vallási typusban nincs hiba, alkatánál fogva a legteljesebb életformáló hatalom, máshol életformáló, nemzetmentő hatalomnak bizonyul. Van-e kerületünkben is ereje? Az emberi lélekben számtalan lehetőség van, minél erősebb propagáló ereje van valamely világnézetnek, annál inkább formálódhatik az arra. Életképességük, önfentartási ösztönük próbája az, hogy tudunk-e formáló, teremtő hatásokat gyakorolni népünkre. Olyan lesz a *jövő* egyháza, társadalma, nemzeti élete, amilyen hatásokat a *jelenben* gyakorolni képesek vagyunk. Ha összetett kézzel nézzük a végzetet keresztülsodródni felettünk, egész bizonyosan beteljesedik rajtunk, de összefogott erőkkel, egy életre kelt kálvinizmussal nekifeszülve a jövőnek, teremthetünk még életet, nem világtól elfordult, világot megvető exclusiv vallásos életet, hanem világot újjáteremtő életet, mert a kálvinizmus életprogramm. Meggyőződéssel vallom azért, hogy a válságok khaoszából elsősorban kálvinista ker. eszményünk szolgálata vezetheti ki a lelkeket egy tisztább, békességesebb, *emberhez méltóbb* életre. Meggyőződéssel vallom, hogy elsősorban kálvinista ker. életeszményünk szolgálata képes minket egy megújult társadalmi élten át átvezetni nemzeti életünk egy boldogabb korszakába.

Amikor tehát kálvinista ker. eszményünk szolgálatáról van szó, *minden kinálkozó eszközt meg kell ragadnunk, hogy ezzel hathatósabban szolgálhassuk ügyünket. A tanítóképzőre is azért van tehát szükségünk, hogy abban egy eszközt nyerjünk, amelylyel a válságos időkben formálhassuk népünk lelkét az evangeliom és az abból táplálkozó világnézet szerint.* Épen azért valóban történelmi pillanatokat él át egyházunk, súlyos felelősség néhezedik vállára, amikor a tanítóképző átvételének nehéz feladatával vívódik. Életrevalóságunknak egy súlyos próbára tétele a tanítóképző átvétele kérdése.

Videant consules! *Mátyás Ernő.*

A felsőborsodi egyházmegye közgyűlése.

Május hó 27-én tartatott meg egyházmegyénk tavaszi közgyűlése Miskolcon, a kerületi felsőbb leányiskolában, nagy számú gyülekezet jelenlétében. A magas szárnyalású s áhítatra buzdító esperesi imádság, majd a gyűlést alkotó tagok számbavétele s igazolása után a fontos elfoglaltatása miatt ezúttal távol levő egyh.-megyei gondnokunk: Zsóry György helyett Szathmáry K. Pál legidősebb vil. tanácsbíró foglalta el az elnöki széket s üdvözölve a megjelenteket, a közgyűlést megnyitotta. Aztán Elek József esperes terjesztette elő általános figyelem s élénk érdeklődés mellett tartalmas és gondolatokban gazdag évi jelentését, hű képét adva egyházmegyénk múlt évi beléletének. Kegyelettel áldozott esperesünk a nagynevű fejedelem: Rákóczy Ferenc s a halhatatlan „Galyarabok" emlékének. Szépen elparentálta a közelmúltban elhunyt Barna Gyula, Kerekes János és Bodolay Miklós lelkésztestvéreinket s Benőcs Zsigmond világi aljegyzőnket. Örvendetes tényként állapította meg, hogy a belmisszió terén hatalmas megmozdulás és jókora előhaladás észlelhető csaknem mindenütt. Ellenben elszomorító kritikát gyakorolt egyházaink jó részének tulságos anyagi megterheltetéséről, eladósodásáról, a belhivatalnokok iránti nagyfokú szűkkeblűségről s a díjlevelek megcsonkításának már-már járványszerű betegségéről. Tisztességes alapokon nyugvó lelkészválasztás — mint esperesünk nagyigazán mondotta — ma már alig képzelhető! Kívánatos lenne tehát, ha mielőbb összeülne a zsinat s többi egyházi törvényeink korszerű revideálása mellett a lelkészválasztási törvényt is átgyúrná alaposan s ily módon megszüntetné a szabadossággá fajúlt s a lelkészi állás tekintélyét és tisztességét hova-tovább alásülyesztő szabad választási rendszert!

Az esperesi jelentés kapcsán kimondotta közgyűlésünk, hogy a Rákóczy F., Gályarabok s halottjaink emlékét, valamint a 40 évi hűséges szolgálat után nyugalomba vonúlt Bárdos István sajólászlófalvai lelkésztársunk érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíti. Egyben gondoskodott arról is, hogy egyházmegyénknek oly nagy időn át munkálkodó bölcs vezéréhez: Vadászy Pál sajószentpéteri lelkészhez és tb. esperesünkhöz, ki a jelenben súlyos betegségben szenved, részvétiratot küldjünk.

A gyűlés közérdekűbb tárgyai ezek voltak.

Rakacaszendre Csváth Zoltán, Sajólászlófalvára Jakab István — mint meghívás útján elválasztott lelkészek; Finkére Virágh László okleveles előkönyörgő tanító jóreménységgel beerősítettek. Segédlelkészekül: Joó Miklós a disznóshorváti, Bakó Gyula a parasznyai, Nagy Sándor a nagyvisnyói egyházakba lettek bekebelezve.

A tavaszi egyházkerületi közgyűlésre képviselőkül az elnökségen kívül: Demeter Bertalan, Lőkös Sándor papi tanácsbírák, Szentmártoni Dániel papi főjegyző, Szathmáry K. Pál, Szepessy Gyula, Miklós Elemér világi tanácsbírók küldettek ki.

A Benőcs Zsigmond elhunytával megüresedett világi aljegyzői állásra a szavazás július 1-ig elrendeltetett. Lelkészértekezlet javaslata alapján a konvent által leadott fegyelmi törvény-tervezet némi módosítással elfogadtatott s a kálvineum javára minden egyház és lelkész 8—8 pengő évi járulék befizetésére elköteleztetett.

A belmissziói bizottság jelentése, mi jó bizonyságot tett lelkészi és tanítói karunk e nemű komoly munkálkodásáról s ennek folytán a hitélet örvendetes fellendüléséről, megnyugvással vétetett tudomásúl. Ugyancsak megnyugvásúl szolgált, hogy a gondnoki számadás — az egyházlátogatási számvevőszék felterjesztése szerint — minden egyházban rendben találtatott. Valamennyit megerősítette közgyűlésünk.

Élénk eszmecserére s komoly tanácskozásra adott alkalmat a „Magyar Kálvin-Szövetség Országos Szervező Bizottságának" átirata s az iránti kérelme, hogy e Szövetség támogatása céljából

mi is szervezkedjünk s tegyük lehetővé, hogy az őszre tervbe vett Országos Ref. Nagygyűlés minél impozánsabban megtartható legyen. A hosszabb konferencia eredményekép' kimondotta közgyűlésünk, hogy

a) az egyházmegyei Kálvin-Szövetség bizottságát megalakítja és pedig a következő tisztikarral; *elnökök:* Elek József esperes, Zsóry György e.-m. gondnok; *alelnökök*: Szentmártoni Dániel, Fekete Pál; *ügyvezető titkár:* Bartha Gyula; *szervező előadók:* Hubay Mihály, Szepessy Gyula; *rendező bizottság:* Demeter Bertalan, Lőkös Sándor, Lengyel Gyula, Vargha Imre, Makláry Dezső, Bónis Aladár, Szathmáry K. Pál, Ragályi Miklós; *sajtó előadó:* Tóth János; *jóléti előadó*: Szigethy Ferenc; *pénztárnok*: Lenkey Gyula; *ellenőr*: Komjáthy Aladár;

b) a járási Kálvin-Szövetség megalakitását, illetve annak ideiglenes megszervezését a már megszervezett egyh.-megyei bizottságra bízza közgyűlésünk;

c) járási előadókúl a sajószentpéteri járásban Tóth Jánost és Dr. Ambrus Istvánt; az ózdi járásban Komjáthy Aladárt és Dr. Horváth Zoltánt; az edelényi járásban Szigethy Ferencet és Bónis Aladárt megválasztja;

d) felhívja a közgyűlésünk a kebelbeli egyházakat, hogy az Orsz. Kálvin-Szövetségbe állandó, rendes tagokként lépjenek be, az egyházak elnökségét pedig megbizza, hogy gyülekezeteikben igyekezzenek a Kálvin-Szövetség helyi csoportját legkésőbb október végére megszervezni.

Voltak még más többé-kevésbbé fontos tárgyai a közgyűlésnek, mint p. o.: díjlevél módosítás és kölcsön iránti kérvények, csereszerződések, építkezések stb., mikről azonban felesleges itt bővebben referálni.

Birósági ügy csupán kettő volt. Az egyik a damaki presbyter választás ellen beadott felebbezés, melynek helyt adott a bíróság azért, mert nem adózó s így nem is választható egyháztagok lettek beválasztva az egyháztanácsba. A másik egy kegyévét élvező lelkész-özvegy felebbezése a presbytérium határozata ellen, amellyel — szerinte — a keresztelési stólát megnyirbálta. A díjlevél figyelembevételével a felebbezés elútasítandó volt.

Mint kedves vendéget örömmel üdvözöltük körünkben e lap fel. szerkesztőjét s egyházi ügyeink melegkeblű barátját: Dr. Rácz Lajos professort, aki hitünk szerint azon impressióval vett búcsút tőlünk, aminővel mi is megtértünk otthonainkba, hogy t. i. anyaszentegyházunk javára s Istennek dicsőségére szolgált a mi egybegyülekezésünk s az egyetértés és szeretet lelkétől áthatott közös munkálkodásunk. *Szentmártoni Dániel*
e.-m. tőjegyző.

A gönci lelkészértekezlet.

F. hó 3-án tartotta meg a göncvidéki lelkészértekezlet a maga évi összejövetelét, hol sajnos nem lehettünk együtt mindnyájan, mivel az egyházi vezetőség ugyanaz napon Szántóra egy bizottsági gyűlést hivott össze s így az elmaradt tagokon kivűl esperesünket is nélkülözni voltunk kénytelenek. Az értekezlet *Antalfy* Gyula fonyi testvérünk imájával s bibliamagyarázatával kezdődött, majd *Kiss* József elnöki megnyitója következett, ki szavait azzal kezdi, hogy ha a tudomány mai megállapitásai szerint a világűrbe valamikor ezredévekkel ezelőtt belesóhajtott vagy belevihar-zott rezgés ma is felvehető alkalmas felfogó-készülékkel, úgy az első pünkösi csodálatos meggyőző predikációja, a legmegbizhatóbb antennán, a sziven felfogva, mintha most belénk rezdűlne s a mi ajkunkon is feltör a keserü izű, de megjobbulás vágya felé törekvő „mit cselekedjünk" kérdés, melyre szerinte a komoly elhatározások, az izzó gondolatok, az elszánt tettek egyetlen méltó válasza lehet. Megállapítja, hogy egyházunk ma ott áll a válaszuton és halálos komolysággal kell meglátni, hogy az egyház nem más mint Isten országa eszköze és ha az egyház nem teljesiti ezt a hivatását, az lesz sorsa, mint a hütlen szőllőmunkásoké.

Két dolgot hangsulyoz tehát, amelyek helyzet- s értékváltozást jelentenének számunkra, az egyik az egyháznak missziói tartalmát meglátni s e tartalomnak realitást szerezni, a másik a kálvinista öntudat felébresztése s kiépítése hiveinknél.

E két főgondolatnak bővebb kifejtése után sor került az elnöki megnyitóban foglalt javaslatok megtárgyalására. Elfogadtatott az, hogy a jövő évtől kezdve körünknek évközben meghalt tagjairól emlékbeszéd olvastatik fel s az értekezlet ezzel kapcsolatosan kimondja, hogy a mostanában elhalt Demjén István testvérünkről Kiss Pál nyirii lelkész fog a jövő értekezleten megemlékezni. Pártolásra talált az az indítvány is, hogy minden lelkész készítsen a maga gyülekezétről *helyzetrajzot* évenként, mely aztán ó év estélyén, vagy újév első vasárnapjának délutánján amikor úgyszólván ez tölti ki az istentiszteletet, felolvastassék. E helyzetrajzban benfoglaltatnék, hogy pl. hány vasár-, ünnep- és hétköznap volt ez év folyamán istentisztelet, hány volt az összes látogatók száma nem, kor szerint d. e., d. u. megállapítani: több-e vagy kevesebb mint az előző évben, mi az oka a többnek, a kevesebbnek? Urvacsorát hányan vettek nem és kor szerint? Az év alatt meghaltakra egy-két mondatban való reflexió. Presbiteri közgyűlés hányszor volt, milyen tárgyakról, milyen eredménnyel keresztül vive a határozat? Presbiterek név szerint felírva, hányszor nem voltak templomban. Bibliaórák, vallásos esték száma, haszna. Ujságok, íratok terjesztetnek-e s milyen számmal? Az egyház rövid anyagi helyzetének feltárása stb. szóval a gyülekezet külső-belső életének rövid rajza. Maga a helyrajz aztán megőriztetnék évről-évre a parókiális könyvtárban. Üdvös és fontos javaslat ez, mely majd felmegy az egyetemes értekezletre is, mert hiszen a helyzetrajz egyrészt korkép, jó esetben buzditás, sok esetben elriasztás, másrészt meglenne így írva minden gyülekezet életrajza, a mi megbecsülhetetlen lenne.

A javaslatok során értekezlet kimondta, hogy a *Hit és szolgálat* mozgalmának pártolását magáévá teszi s testületileg hozzá áll e mozgalom minél szélesebb körű elterjesztéséhez.

Az elnöki javaslatok megbeszélése után *Matusz* János ujvári testvérünk adott gondolatokat

annak a meglátására — szólva a presbiterium és belmisszió viszonyairól, — hogy az őskeresztyén presbiterium munkáját, gondolkozását kell meglátni, azt a szellemet bevinni a mai presbiteriumba, ha azt akarjuk, hogy presbiterjeink segitő társaink s ne kerékkötőink legyenek. Presbiter ne lehessen az, ki nem jár szorgalmasan templomba, az ő templomi látogatásukról külön napló vezettessék, a presbiteri gyűlés előtt néhány bibliai vers olvastassék fel s a gyűlés imával kezdődjék, általában néve a presbiterium ne csak annyagi, de lelki ügyekkel is törődjék. A tartalmas gondolatokat hálás köszönettel honorálta az értekezlet s felkérte előadót, hogy tárgyát a történelmi alapok feltárásával az egyetemes értekezletre bővebben is dolgozza fel. Több kisebb, a lelkészi életbe vágó kérdések megbeszélése után, miután elhatároztatott tavalyi határozatunk értelmében az emaradtaknak 5 a. koronával való megbüntetése, a testvéries érzületet s munkánkban egymás támogatását célzó értekezletünket bezártuk.

De nem zárhatjuk be itt referádánkat, mert meg kell emlékeznünk egy kedves és egy szomorú eseményről is. Ugyanis értekezletünkön jelen volt egyik amerikai lelkésztestvérünk: Tóth Mihály Detroitból az „Amerikai Magyar Reformátusok Lapjá"-nak volt főszerkesztője, ki tartalmas hozzászólásaival, amerikai tapasztalataival gazdagitotta napunkat, lelkünket. Érdekesen világitott rá a helyzetrajz vitájánál, hogy Amerikában ez kötelező minden lelkészre s e helyzetrajzot — melyre egy egész napot szentelnek — az évi megyei gyűlés első napján minden lelkész felolvassa s hogy valótlant ne mondhasson, az egyházakból egy világi is van kiküldve, mintegy kontrollképen. Ránkgondolva, milyen jó volna espereseinknek ez, ha nálunk is megvolna általánosan, milyen pontos képe állna így előttük az egész egyházmegyéről. A presbiterim kérdésénél Tóth testvérünk részletesen elmondja az ottani presbiterium munkakörét, s azt, hogy ott a presbiterium két részre oszlik, van gazdasági tanács és lelkitanács, mely utóbbi csak missziói ügyekkel foglalkozik. Milyen óceánja fekszik még köztünk a helyes presbiteri elv felfogásának s keresztülvitelének, mikor nálunk nem beszélhetünk még másról, csak gazdasági tanácsról.

A szomorú és keserű eset az, hogy midőn az elnök megnyitójában épen a mai kálvinista öntudatot fejtegette, akkor vonult el ablakaink előtt a „hitetlenség" ellen tüntető ünnepi körmenet s ott láttuk a menetben a járás két kálvinista főszolgabiráját, kik közül az egyik épen egy vezető paptársunknak a fia! *Tudósító.*

Az első kontinentális belmissziói kongresszus Amsterdamban.

— 1926 máj. 31—jun. 4. —

Annak az érdekes jelenségnek, amely korunkban a keresztyén erők egyesülését sürgeti és munkálja, egyik mozzanata volt az amsterdami kongresszus, amelyen Európa protestáns egyházainak 400 (de köztük 300 német) küldöttje vett részt. Egy. Konventünk a konventi belmissziói bizottság ügyvezető elnökét, Dr. *Ravasz* László püspököt és előadóját, *Forgács* Gyula lelkészt küldte ki hivatalos képviselőkül, akikhez később Dr. Antal Géza püspök is csatlakozott. A magyarországi ág. ev. egyház részéről Br. Podmaniczky Pál lelkész, a debreceni ref. egyházmegye részéről *Ferenczy* Károly bihartordai lelkész, a Bethánia Egylet részéről Dr. *Csia* Sándor máv. orvos, a Protestáns nők országos szövetsége részéről *Gregersen* Lujza vettek részt a kongresszuson. A kongresszus mindennap áhitat tartásával kezdődött. Egy napra, nagyon bölcsen, csak két téma volt kitűzve, melyekről egy előadó és egy hozzászóló tartottak alapos bevezetést és úgy következett a jelenlévők hozzászólása. Igy jöttek sorra a kitűzött témák: Az egyház és a kultura, az Evangélium és az evangelizáció, a keresztyén ifjúság és a sport, a nőkérdés és az evangéliumi ettika és a foglyok közötti munka. Mindenik tétel magas szinvonalú és kimeritő bevezető előadása után élénk hozzászólások következtek, amelyek igazolták, hogy milyen áldásos az ilyen felekezet- és nemzetközi kongresszus. Esténként nyilvános összejövetelek tartattak. Az első ismerkedési estélyen a különböző egyházak képviselői szólaltak fel, köztük *Grosheide* professor is a református egyházak nevében. Felszólalt azonban *Slotemaker de Bruine* holland munkaügyi miniszter és az amsterdami polgármester is. A második estén a Nieuwe Koronázó templomban volt vallásos estély, a harmadik napon a város zenepalotájában tartott összejövetel gyönyörű zeneszámai közben tizenegy ország küldötte tett rövid jelentést hazája belmissziói tevékenységéről. Ezek között hangzott el Dr. *Antal* Géza püspök jelentése is a magyar ref. egyház belmissziójáról részben holland, részben német nyelven, továbbá Br. *Podmaniczky* Pál jelentése is a magyar ág. ev. egyházról. Ez estélyt rádión továbbitották. Vajjon hallotta-e valaki Magyarországon? Németországban bizonyosan sokan hallgatták, mert ott oly nagy volt az érdeklődés a kongresszus iránt, hogy nemcsak 300 képviselőt küldöttek, hanem a német munkaügyi miniszter is elküldötte képviselőjét egy rk. hölgy személyében.

Két kirándulás tette változatossá a kongresszust. Az egyik kiránduláson a Heemstede-i epileptikus telepet, a másikon, amely a kongresszus utolsó napját egészen igénybe vette, a Zetteni Heldring-intézményeket tekintették meg a kongresszus tagjai. Csodálatos dolgok, a keresztyén könyörülő és áldozatra kész szeretet minden kételkedést megszégyenitő bizonyitékai.

A kongresszus védnöke a holland kiráiynő édesanyja volt, aki többször, de egy ízben magával Vilma királynővel jelent meg a kongresszuson és érdeklődéssel hallgatta annak tárgyalásait.

A kongresszus választmányában Dr. *Ravasz* László püspök buzgólkodott, mint annak állandó magyar ref. tagja.

Kedves epizódja volt ott tartózkodásunknak *Ruyter* Mihály admirális sirjának megkoszorúzása. A gályarabok szabadulásának e 250 ik forduló évében kötelességünknek tartottuk, hogy vegyünk egy szép koszorút, amit nemzeti szinű selyemszalag díszit s helyezzük el De *Ruyter* sírjára. Jun. 3-án d. u. 5 órakor megjelentünk e célból a Niewe Kirk-ben a siremlék előtt, elénekeltük a XC. zsoltárt, egyikünk imádkozott, majd a Hymnus

éneklése után Dr. *Antal* G. püspök holland nyelven beszédet intézett a lelkészhez és a „templomatyahoz" és elhelyezte a koszorút. A lelkész és a templomatya szeretettel válaszoltak és megígérték, hogy gondjaikba veszik a koszorút. A lelkész többek között ezt mondta: „De Ruyter nem lett volna holland, ha nem szabadította volna ki a gályarabokat, mert mi, hollandok a szabadság fiai vagyunk és nincs rettenetesebb előttünk, mint a zsarnokság."

Megerősödött hittel, de azzal a szomorú érzéssel tértünk vissza e kedves kongresszusról, hogy bizony nagyon hátra maradtunk mi magyarok, — sokat kell imádkoznunk és dolgoznunk, hogy utolérjük nyugati testvéreinket.

Forgács Gyula.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolai igazgató-tanácsi ülés.** Főiskolánk igazgatótanácsa junius 21 én ülést tart.

— **Az Orsz. Ref. Lelkészegyesület** aug. 26 — szept. 1. napjain fogja f. évi konferenciáját és orsz. közgyülését megtartani. Aug. 26. 27, és 28-án H. Böszörményben lesz a komoly konferencia, 29-én ünnepi istentisztelet a mohácsi vész évfordulója alkalmából, 30 án az ORLE. közgyülése ugyanott. 31-én kirándulás Hortobágyra, szept. 1-én a nyiregyházai új leánykálvineumi árvaház felavatása.

— **A Paróchiális Könyvtárbizottság** javaslatára az Egyetemes Konvent május 27-én tartott ülésén elhatározta, hogy még ez év folyamán kinyomatja a Dr. *Ravasz* László püspök által szerkesztett *Egységes Agendát.* A további kiadványokra nézve Egy. Konvent akkép határozott, hogy a meglévő Kálvinforditások kéziratait később fogja kinyomatni s ezek helyett egyházi íróinktól 15—20 ívnél nem terjedelmesebb aktuális tudományos és gyakorlati tárgyakkal foglalkozó kéziratokat fog beszerezni. *Forgács* Gyula a bizottság eddigi előadója tekintettel arra hogy a belmissziói bizottság előadójául választatott meg, tisztéről lemondott. Helyette *Buday* Gergely, theol. m. tanár választatott meg a paróchiális könyvtár biz. előadójául.

— **A konventi belmissziói bizottság** az Egy. Konvent máj. 27-én tartott ülése elé terjesztette ügyrendjét és több évre terjedő munkaprogramját, amit az Egy. Konvent elfogadott. E munkaprogramm a legközelebbi évekre az előkészítő munkálatok végrehajtását tűzte ki oly módon, hogy a már meglévő munkák továbbfejlesztése és kiépítése mellett az 1926 szept. 1 től 1927 aug. 31-ig terjedő munkaévben a 6 éves iskolások pastorálására, a konfirmáció reformjára és az anya- és csecsemővédelem felkarolására helyezi a súlyt. Az általános programm alapján a következő évekre is külön-külön programm fog megállapíttatni és annak részletes feldolgozása, melynek elkészítésével a bizottság előadója megbizatott, havonként fog megküldetni az egyes gyülekezeteknek. Örömmel üdvözöljük az Egy. Konvent ez intézkedését, mert bizony itt van az utolsó óra, hogy a belmisszió egyházunkban egységes irányítás mellett fejlődjék egyházunk hitéletét elevenítő, szétszórt erőket összefoglaló áldásos tevékenységgé. A bizottság új előadójává a Konvent, a lemondó Nagy István helyébe, Forgács Gyula spataki lelkeszt választotta.

— **Alsózempléniek figyelmébe!** A folyó évi lelkészi értekezlet junius hó 29 én (kedden) fog megtartatni *Sátoraljaujhelyen*, a református egyház tanácstermében a következő sorrendben: Reggel fél 9-kor templomi istentisztelet, amelyen *Tantó* János luci lelkész fogja az igét hirdetni; fél 10-kor előadások a tanácsteremben: *Filep* Gusztáv, szadai lelkész a lelkészválasztásra vonatkozó újabb törvényjavaslatokról, *Forgács* Gyula spataki lelkész, a biblia és a prédikáció viszonyáról, *dr. Kiss* Sándor spataki főgondnok az egyházi közteherviselés rendezéséről. Végül *Szathmáry* Ferenc spataki ig. tanító indítványt terjeszt elő a vallástanítás reformjáról. A rövid előadásokat hozzászólások fogják követni. Az esetleges indítványok esperes úrnál előzőleg bejelentendők. Mérsékelt árú ebédről gondoskodni fogunk. Ez értekezletre a belmissziói bizottság nevében szeretettel meghívom nemcsak egyházmegyénk lelkészeit, hanem egyházmegyénk *tanítói egyesületének tisztikarát és választmányi tagjait* is. Más egyházmegyékből jövő érdeklődő szolgatársainkat szívesen látjuk. Testvéri üdvözlettel: *Forgács* Gyula, biz. előadó. 2—1

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Tavaszi egyh.-megyei közgyülésünk a halálozás folytán üresedésbe jött egy *papi e.-m. tanácsbírói* és *világi aljegyzői* állásokra szavazást rendelt el. Felkérem azért lelkésztársaimat, hogy ezen állásokra egyházuk szavazatát — minden sürgetés bevárása nélkül — hozzám *július 10-ig* sziveskedjenek beküldeni. A még hiányzó választói névjegyzékeket is kérem *azonnal* beküldeni. Atyafiúi szeretettel vagyok Sajóbábonyon, 1926 június hó 6-án *Elek József*, felsőborsodi esperes.

— **A M. Ker. Leányegyletek Nemzeti Szövetsége** május 30—jún. 2. napjain Veszprémben tartotta meg f. évi konferenciáját, amelyről *Ajtay Vilmától*, a miskolci Leányegylet agilis titkárától a következő tudósítást vettük: Körülbelül 140—200 leány vett részt a konferencián az ország minden részéből, még a megszállt területről, Rimaszombatból is képviselve voltak. A konferenciát hg. Sulkovszky Viktorné, a M. K. L. E. N. Sz. elnök megnyitó beszéde vezette be. Utána Karácsony Sándor bpesti főgimn. tanár előadása: „Vannak-e eszményeink? Mit mutat a mai ember érzelemvilága" váltott nagy hatást ki a hallgató közönségtől. Szőnyi Sándor ceglédi főgimn. tanár A legfőbb jó gyönyörüségeit fejtegette nagy meggyőző erővel a biblia alapján. A vasárnapi istentiszteletet Szabó Imre bpesti lelkész tartotta. Este nagy hangverseny volt a szinházban, melyen Muraközy Gyula kecskeméti lelkész tartott előadást a keresztyén nőről. „Vannak-e eszményeink? Mit mutat a mai ember gondolatvilága" címmel Imre Sándor egyetemi tanár tartott előadást. Vezérgondolata ez volt: Mit értünk eszmény alatt? Eszménykép az, amit magunk elé állitunk, amit megvalósítani szeretnénk s ami a valóságban még nincs meg; ami felé az ember törekszik, ami felé törekednünk kell. Olyan eszményt, olyan ideált kell magunk elé állítani, ami minden embernek a gondolat-, a lelki világában közös. Ebben nem a forma fontos. Ha a külsőségek után megyünk, az

egész életünk elaprózódik, az egyén pedig aprólékossá válik. Vezető gondolat, eszmény nélkül nem lehet közösen dolgozni. A mai kor embere kapkod, nincs benne tudatosság, hiányzik belőle az ideálizmus. A nagy eszmény a lelkünkben kialakult nagy cél. Az eszmény örök megvalósítandó dolog. Minden látszólag aprólékos dolgokban is erre kell gondolni, minden munkánkat ennek a gondolatnak kell áthatni, ehez mérni cselekedetünket és önmagunkat. Ez az örök ideál a ker. vallásos eszme, megtestesítője maga Krisztus. Minden munkánkat ez az ideál kell, hogy áthassa és efelé törekedjék, akkor kiépül a földön is az Isten országa. — Hol van az Isten országa? Valóban nem másutt, mint az emberek lelkében. Gyönyörűen fejtette ki Imre Sándor ezeket. Viktor János bpesti tanár pedig „Mit mutatnak a mai ember törekvéseit" dolgozta ki magvas előadásban. Az egész konferenciát meleg szeretet, mély hangulat hatotta át, mely különösen a záró összejövetelen lett úrrá a lelkeken. Másnap a Balatonra tettünk közös kirándulást.

— **Külföldi ösztöndijak.** Gróf Klebelsberg közoktatásügyi miniszter Genfben 4 magyar prot. theologus számára állitott fel ösztöndijat az ősztől kezdve, Berlinben pedig, az ottani magyar intézettel kapcsolatban, 30 ösztöndij közűl 5-öt prot. theologusok részére kiván fentartani.

— **Az Úrnapjának** *országos* és *hivatalos ünneppé* deklarálása ellen a Kálvin Szövetség május 28-án tartott közgyülésén *dr. Révész Kálmán* püspök a következő deklarációt olvasta fel: „A M. Kálvin-Szövetség, megalakúlásától fogva, egyforma hűséggel és szeretettel munkálta mindig ugy a ref. egyház külső és belső megerősitését, mint a különböző ker. egyházak között a valódi testvéri szeretet és békeség fentartását. Az újabb időkben azonban fájdalommal észlel Szövetségünk, keritésein kivül, olyan jelenségeket, amelyek a ker. egység szent kötelékének nemhogy erősitésére, de gyengitésére, sőt egyenesen veszélyeztetésére szolgálnak. Igy éppen a legközelebbi napokban az Orsz. Kath. Szövetség, a közelgő nagy róm-kath. ünnepnak, az Urnapja (festum corporis Christi) előkészitése céljából kiadott és országszerte terjesztett felhivásában, amelyet a Szövetség vezetői irtak alá, a teljes nyilvánosság előtt azt az állítást engedi meg magának, hogy a legfelségesebb Oltári Szentség ünnepe *Magyarországnak hivatalos ünnepe is.* Az aranynál is drágább békeség érdekében nem akarjuk ez állitásnak a tényekkel meg nem egyező valótlanságát és az összes nem róm-kath. vallású ker. magyarságra nézve bántó és megalázó voltát jelen alkalommal bövebben fejtegetni, hanem egyszerűen tiltakozunk az ellen az állitás ellen, hogy az Úrnapja, ez a legsajátosabb római ünnep, melynek a tridenti zsinat szerint az „eretnekekkel", vagyis a protestánsokkal szemben határozottan ellenséges és tüntető jellege is van, — Magyarországkak hivatalos ünnepe. Egyúttal óva figyelmeztetjük hitfeleinket, hogy a teljesen hamis és alaptalan állitás által ne hagyják magokat megtéveszteni és az úrnapi körmenettől tartsák teljesen távol magokat, mert ott hithű református embernek semmi helye és keresni valója nincs."

— **Felvétel a miskolci ref. leánygimáziumba és a vele kapcsolatos internátusba.** Egyházkerületünk miskolci leánygimnáziumában az 1926—27. évre szóló beiratások junius 28. és 29. napjain lesznek és pedig 28-án a protestáns, 29-én a másvallásúak részére. A felvételhez szükséges okmányok: születési anyakönyvi kivonat, iskolai és himlőújraoltási bizonyitvány. Fizetendő díjak: felvételi díj 20 pengő, nyugdijjárulék 28 pengő (köztisztviselők és munkások gyermekei nyugdíjjárulék címén 14 pengőt fizetnek). A tandíjat az iskolai év elején állapítja meg az intézet s ennek fizetési ideje az iskolai év, illetőleg a II. félév kezdete. A szükséges tankönyvekkel a segélyegylet a tanulókat csekély használati díj ellenében ellátja. — Az intézet internátusába bentlakóul leendő felvételért junius 25-ig lehet folyamodni. A kérvényhez csatolandó okmányok: születési, iskolai, himlőujraoltási, orvosi bizonyitvány és egy kötelező nyilatkozat a szülék részéről, hogy a felvétellel kapcsolatos fizetési kötelezettségüket pontosan teljesítik. — Mivel a jelentkezők száma évről-évre igen nagy szokott lenni, a jelentkezni szándékozók a fenti határnapokat okvetlenül vegyék figyelembe, mert különben nem tud az intézet számukra helyet biztosíaz iskolában, illetőleg az internátusban.

— **Úrnapi körmenet szitkozódással és pofozkodással.** Az az elvakúlt felekezeti gyülölködés, melynek szomorú jeleivel az úrnapi körmenetek alkalmával évről-évre találkozunk, úgy látszik, már a hosszú idő óta felekezetközi szép egyetértésben és békességben élő abaúji községek nyugalmát és békés fejlődését is veszélyezteti. A legutóbbi úrnapi körmenet alkalmával *Göncön* feledkezett meg magáról egy vakbuzgó pápista kántor, aki miközben a körmenet ájtatos közönségének előmondotta a szent énekeket, fürge szemeivel azt is észrevette, hogy az egyik házfalának támaszkodva, a menettől 15—20 lépésnyire egy kis beteg református gyermek kalappal fején nézi a menet változatos képét. Szörnyü dühében énekes könvéből egy sort odakiált a menetnek, azután a másik pillanatban a járdán terem és sürű pofonok kiséretében veri le a kalapot a kétségbeesett beteg fiú fejéről, s hogy valamiképen további botrány ne essék a felvonulás alatt, a járdán maradva pofoz fel nemsokára egy a menettől egészen távol levő s magához intett, mitsem sejtő református ifjút; majd az egyik udvarról véletlenül az utcára érkező s a menetről mitsem tudó református gazdákból álló társaságot támad meg durván, tajtékzó dühhel kiáltva: „takarodjanak haza, vagy vegyék le a kalapot, mikor a szentséggel jövök." — Másnap a trianoni gyászévfordúló reggelén az egyetértés és szeretet lelkeért imádkozott és szomoru elvettetésünk miatt hullatott fájdalmas könnyeket e csonka ország minden igaz fia, de talán a gönci reformátusok szeméből hullottak a legfájdalmasabb könnyek, mikor templomból jövet a község főutcáján, édes apja házafalánál megpillantották azt a beteg gyermeket, kinek halvány arcán még ott égett a piros folt, mely az egyetértő, testvéries szeretet lelkétől meg nem érintett gönci pápista kántor durva keze nyomán fakadt. (Reméljük, Göncön is van bíróság! Szerk.)

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 25. szám Sárospatak, 1926 junius 20.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *y. r.*: Egy kis körültekintés. — *Dr. Kiss Sándor*: A bőcsi ügy. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Egy kis körültekintés.

Két kérdés áll ma egyházi életünk homlokterében; az egyik általános, országos jellegü: ez a *belmisszió*; a másik legalább is közvetlen vonatkozásában és jelentőségében helyi, kerületi érdekű: ez a *sárospataki tanítóképző visszavétele.*

Minden felmerülő kérdésben két fontos mozzanat van. Az első mozzanat a kérdésbeli tartalom: indítvány, tennivaló szükségességének felismerése és elfogadása; a második mozzanat e szükségesnek vélt dolognak megvalósítása.

Egy kis körültekintés egyházi közvéleményünkben mindenkit örvendetesen meggyőzhet arról, hogy az első mozzanaton mindkét fontos kérdésben túlvagyunk. Ma már nincs komoly ellenzője a belmissziónak, a belmisszió halaszthatatlan szükségességének; de épen úgy meg van az egységes felfogás abban is, kogy a képezdét át kell vennünk, ha a jövendő létjogát könnyelműen és lelkiismeretlenül el nem akarjuk dobni magunktól.

Azt hiszem, érdemes lehajtott fővel és Isenhez emelt lélekkel megállni egyházi közvélemény fejlődésünk e fontos mozzanata előtt. Karinthy Frigyes legutóbb megjelent könyvében igen szellemesen fejtegeti a nulla, az egy és a kettő viszonyát. Azt mondja, hogy látszólag a nullától az egyig ugyanolyan távolság van, mint az egytől a kettőig. Pedig a valóságban összehasonlíthatatlanúl, összemérhetetlenül nagyobb dolog, teljesítmény, haladás, mig a nullából, a semmiből egy lesz, mintha az egyből, a már valamiből, a megfoghatóból, a számolhatóból az eredeti mennyiségnél több, vagyis kettő lesz. Ezt a kis hajszálhasogatást alkalmazva a mi dolgunkra: sokkal nagyobb és nehezebb eredmény volt általánosan, egyetemesen rájönni bizonyos tennivalók, alkotások szükségességére, mint a milyen lesz ezeket Isten kegyelme által megvalósítani. Hiszen aki olvasta Forgács Gyula nagyszerű belmissziói könyvét, láthatja belőle, hogy látnoki lelkek milyen régen hangsúlyozták és sürgették magyar református egyházunkban a betük, formák, külsőségek, szertartási, tanítási és közigazgatási gépiességek hamuja alá temetett hit és szeretettüzek felélesztését, az elkorhadt és elsatnyult lelki alapok kiépítését. De prófétai szavuk a pusztában hangzott el, szent kezdeményezéseik megakadtak a lelki süketek és vakok nembánomságán és ellenkezésén. Anyaszentegyházunk az életnek minden rábizott lelket új világok, új lehetőségek felé vezérlő hajója helyett már már egy helyben maradó korallzátonnyá merevedett, amely mellett büszkén és diadalmasan, fölényesen haladnak el az élet új útasai, mert egyházunk közvéleményéből, nemritkán vezetőiből is kiveszett a szüntelen előremenés, új útkeresés, új körülményekhez való alkalmazkodás láza és gerjedelme. Nem szörnyüségesen lemaradtunk-é iskolapolitikai téren is, mert a múltunk hagyományaiba begubózva nem láttuk meg a jelen és jövő alkalmait, követelményeit; mert az mondtuk. álmodtuk, hogy ami az államé, az a mienk is; mert szavaltuk, de nem hittük teljes meggyőződéssel, hogy az iskolák egyházunk veteményes kertjei, önfentartási eszközei.

Most, hogy az elvtelen és hitetlen közöny, tétlenség semijéből, sőt fokozatos erő és térvesztéséből valami: kötelezettségeinknek egyöntetű felismerése lett, adjunk érte hálát a bennünk és közöttunk munkálkodó, egyakaratra hozó Szentlélek Istennek! Mert erről az első, fontos mozzanatról a másodikra, a megvalósúlásra átmenni, úgy hiszem, már sokkal könnyebb lesz. A belmisszió munkájára, aki csak rászánja magát, megkapja a segítséget az emlitett közikönyvben, fejlett belmissziói irodalmunkban, az ilyen irányú konferenciákon, tapasztalt és próbált belmissziói munkásoktól; az erőt az imádságban, az ihletést a szentírásban, az indítást a hívek fokozódó lelki éhségében, már a kezdetnél is megnyilvánúló hálájában. A belmisszió általános és hivatalos felkarolásával annak minden eddigi nehézségei el fognak oszlani. S épen így áll a dolog a képezde ügyével. Itt ugyan a jószándékon kivűl igen sulyos anyagi terhek vállalásáról van szó. De ha neki merünk vágni a világi nagyjaink által oly erőteljesen hangoztatott progressziv adózási rendszer kiépitésének, példát és útat mutatva ebben az országos közegyháznak is, nem roskadunk le a tehertől, hanem, mint a pálma, nőni fogunk alatta.

Ahol a hit lángja felgyult, ott már hangzik a biztatás is: „Mindenek lehetségesek a hivőnek!"

y. r.

A bőcsi ügy.

Sok szó esett már e kérdésről s hogy mégis röviden hozzászólok, ennek oka egyrészt a több

oldalról hozzám intézett kérdés, másrészt és főleg a kérdés igen nagy fontossága.

Nem ismerem alaposan a nyugalomba vonúlt lelkész anyagi helyzetét, ezért azzal a kérdéssel, hogy az évi 2000 ar. kor. nyugdíj mellett szükséges volt-e még valamelyes rendkívüli intézkedés az ő megélhetésének biztosítására s esetleg nem lett volna-e célszerűbb — úgy, amint a gyülekezet kívánta — melléje feles papot állítani? annál kevesebbé foglalkozom, mert ennek semmiképen nem lehet döntő súlya annak elbírálásánál, hogy egyházi tö.vényeink értelmében kiállja-e a bírálatot az alsóborsodi esperes, illetve egyházmegye már közismert eljárása a bőcsi lelkészválasztás körül.

A kérdés helyes megítélése szempontjából első sorban fontos annak a megállapítása: mit értünk a törvény szelleme szerint és a logika helyes alkalmazásával díjlevélcsonkitás és mit fizetés-leengedés alatt? Röviden a felelet csak az lehet, hogy *díjlevélcsonkítás* a lelkészen kívül álló tényezők minden olyan intezkedése, mely a lelkészt az érvényes díjlevélben megállapított javadalomnak bármily csekély részétől megfosztja — es *fizetés-leengedés* a lelkésznek minden olyan ténykedése, mellyel ő az érvényes díjlevélben megállapított javadalmának bármily csekély részéről lemond.

Ezzel a feltétlenül helytálló megállapítással a kérdés *törvényszerű* vagy *törvényellenes* volta el van döntve. Ugyanis az E. T. II. t. c. 6. §. d) pontja világosan mondja: „intézkedik (t. i. az es peres) a lelkészi díjlevélnek *csonkítatlan* fenntartásáról, illetőleg az egyházmegyei, vagy egyházkerületi szabályok szerinti rendezéséről" stb. Kétségtelen tehát, hogy akár az esperesnek, akár az egyházmegyének az az intézkedése, mely szerint a megválasztandó — most már megválasztott lelkész — az érvényes díjlevélben megállapított javadalmából a nyugdíjas lelkésznek nem 100 q, de akár csak 1 q terményt is átengedni köteles, a díjlevél megcsonkítását jelenti, ez pedig törvényellenes.

Annál inkább áll ez, mert az alsóborsodi em. 1925 VI. 4-iki 21. sz. határozata nemcsak a megvalasztandó lelkészt, hanem *jogutódát* is kötelezi a fizetésre és mert ez em. határozatot *díjlevélpótléknak*, tehát magát az intézkedést félreérthetetlenül *díjlevélmódosítás*nak tekinti.

A megválasztandó lelkész részéről pedig a választás megsemmisitését maga után vonó cselekedet a fizetés-leengedés igérete vagy ajánlata (44. §. d) pont); már pedig kétségtelen, hogy a pályázat ténye félreérthetetlen igérete annak, hogy a megválasztandó lelkész megválasztatása esetén a díjlevélben megállapitott javadalmának egy részéről lemond.

Vagyis az esperes, illetve egyházmegye intézkedése egyházi törvényeinkbe ütközik annál is inkább, mert, ha pedig díjlevél-módosítás akarna lenni, a módosításnak presbiteri és egyházközségi közgyűlés által tárgyaltnak és elfogadottnak, egyházmegye és egyházkerület által jóváhagyottnak kellett volna lennie, erről pedig szó sincs (A módosítás is csak a díjlevél javítása lehetne!) Ennélfogva az intézkedés, mint törvénybeütköző, hatálytalanítandó.

De az előző pontban kifejtettek alapján a választást is meg kellene semmisíteni, mert nem állja meg helyét az az érvelés, hogy a lelkész lemondhat saját személyét illetőleg akár egész javadalmáról. Nem, mert ezt teheti a már megválasztott lelkész, de nem igérheti a megválasztandó lelkész.

A törvény volt mindig, ma is az legnagyobb erősségünk; mi magunk ne szegjük azt meg, mert ebből nagy, igen sok baj származik. Ezt mutatja a jelen eset is, amikor már nem lehet másként segíteni a bajon, csak ismét törvénysértéssel. Ugyanis a díjlevél visszaállítása nem ütközik semmi nehézségbe, mert papíron még épségben van a díjlevél, csupán a tényleges csonkítást maga után vonó rendelkezést kell hatályon kívül helyezni, azonban a törvény 44. §. d) pontját már meg kell szegnünk, mert a választás megsemmisítése beláthatlan bonyodalmakat vonna maga után.

Amig törvény a törvény, első sorban az egyházi felsőbb hatóságok legyenek annak legszigorúbb őrei, mert a rossz példa ragadós, pedig így is van bajunk éppen elég.

Tessék csak elgondolni, mi történhetik akkor, ha a főt. Egyházkerület sem szerezne érvényt a törvénynek? Minden esperes és egyházmegye — mert a törvény nulla — hasonló eljárást követhetne — csupán elvi lehetőségről beszélek — és kész a szimonia, csinálhatunk egy új reformációt a megreformált egyház nagyobb dicsőségére.

Dr. Kiss Sándor.

IRODALOM.

* **Előfizetési felhívás.** Igehirdetői munkám válogatott termékeiből mintegy 40—42 ünnepi, alkalmi és vasárnapi egyházi beszédet szeretnék kiadni. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a könyvre elégséges számú előfizetést kapok. A körülbelül 10 nyomtatott ívre tervezett könyvnek előfizetési ára 40 ezer korona, bolti ára bizonyára jelentékenyen magasabb lesz. Az előfizetési díjakat a Sylvester-nyomda címére Tahitótfaluba, Pestmegye kérem küldeni: „Előfizetés Enyedy Andor könyvére" megjegyzéssel. Elsősorban természetesen azoknak a pártfogását kérem, akik engemet, mint igehirdetőt már ismernek; tegyék előfizetéseikkel lehetővé, hogy e megjelenendő könyvön keresztül is szólhassak az örök Isten és az élő Jézus nevében hozzájuk. De hiszem, hogy akik ismeretlenül, csupán bizalomból vagy jóreménységből előlegezik az említett összeget: nem fognak nagyon megcsalatkozni, mert megismerik könyvemből hitünk és az evangyélium egyes főbb igazságait, egy mai lelkipásztornak onnan felülről átizzott lelkén átszűrve, a mai kor egyszerű, keresetlen nyelvén, a mai kor vívódó, kereső emberének elmondva. Miskolc, 1926 junius 12. *Enyedy Andor* lelkész.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** Az egyházmegyei üresedésben levő 2 (ketto) világi tanácsbírói állásra a szavazatokat kérem augusztus hó 1-ig hivatalomhoz juttatni. Elmaradó szavazatok birsága: 100.000 korona. 2. Választók névjegyzéke sok helyről késik. Atyafiúi szeretettel: *Farkas István* esperes.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Az évzáró vizsgálatok főiskolánkban:** Jun. 19-én és 21-én a főgimnázium összefoglaló vizsgálatai; junius 20-án záróünnepély: d. e. 10 órakor a városi templomban tartandó istentiszteleten egyházi beszédet mond dr. Mátyás Ernő theol. tanár, 11 órakor az imateremben a közigazgató évi jelentésének felolvasása, pályadíjak és ösztöndíjak kiosztása, d. u. 3 órakor az ifjúság ének-, zene- és szavalati előadásai, este ½9 órakor az énekkar hangversenye; június 22—26-án érettségi vizsgálat, jun. 26-án este az érettségizett ifjak táncmulatsága; jun. 28—29-én magánvizsgálatok.

— **Uj igazgatók főiskolánkban.** Az akadémiai szék Marton János helyére, akinek akad. és közigazgatói működése jún. 30-án lejár, az 1926—27. iskolai évre dr. *Rácz Lajos* tanárt választotta akadémiai igazgatóvá; viszont közigazgató az 1924-ben elfogadott új szabályzat szerint 1926—27-re és 1927—28-ra a főgimnáziumi igazgató lesz.

— **A Ref. Egyetemes Konvent** május 26—28-ig tartotta üléseit. Az első napon megemlékezett a magyar prot. gályarabok megszabadításának és Ruyter Mihaly halálának 250-dik évfordulójáról, aztán Nagy Károly püspök, Kulin Sándor és Lévay Lajos konventi tagok haláláról. Örömmel üdvözölték az új erdélyi püspököt: dr. Makkai Sándort Külön örvendetes megemlékezés tárgya volt gróf *Dégenfeld* József kitüntetése. A fontosabb elvi jelentőségű határozatokról az alábbiakban s lapunk vegyes rovatában emlékezünk meg. A Nemzetközi Belmissziói és Diakoniai Szövetség, (Continentaler Verband für Innere Mission und Diakonie), amely éppen ezekben a napokban tartja Amsterdamban első kongresszusát, egyházunkat is megkereste csatlakozás végett. A Konvent a csatlakozást kimondta, egyszersmind megbízta dr. *Ravasz* László püspököt és *Forgács* Gyula belmissziói előadót, hogy az amsterdami kongresszuson vegyenek részt. A szövetség állandó magyar tagjául a Konvent különben dr. Ravasz László püspököt delegálta. *Dr. Kiss József* konventi titkárt, aki azelőtt a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban volt fogalmazó, a Ref. Egyetemes Konvent állásában véglegesítette. A hivatali esküt a múltheti konventi ülések alkalmával tette le. *A konfirmáció reformját* illetőleg a Konvent a dunamelléki egyházkerület útmutatását elvi irányításul elfogadja s kiadja a kerületeknek, hogy azok azt véleményezés végett küldjék le az egyházmegyékhez. *A nyugdijjárulékokra* vonatkozólag kimondta a Konvent, hogy a 1926. évi járulékok megállapításánál az 50 százalékos valorizációt és a 17.000-es szorzószámot továbbra is fenntartja. Az 1927 jan. 1-én esedékes járulékok azonban olyképp számítandók, hogy a békebeli járulékok minden koronája helyett, egy pengő fizetendő. Elismerést szavazott a konvent Domby Béla jászberényi, Illyés Kálmán kiskunfélegyházi, Szurmó László albertirsai és Tóth Lajos szekszárdi lelkészeknek, amiért a hitoktatás terén önkéntes és ingyenes buzgó munkásságukkal példát adtak az igazi szolgálatra. A dunántúli püspök a vallástanári szabályzatnak, a vallástanárnőkre való alkalmazását is kérte. Az eredmény az, hogy oly nőtheologusok, akik az I. lelkészképesítő vizsga letétele mellett középiskolai tanári oklevéllel is bírnak, vallástanári vizsga nélkül is lehetnek vallástanárnők. Akik azonban középiskolai tanári oklevéllel nem rendelkeznek, azoknak az I. lelkészi vizsga alapján vallástanári vizsgát kell tenniök, hogy vallástanárnők lehessenek. *Keresztyén felebaráti nevelőintézetek* felállítása ügyében írt fel a tiszántúli egyházkerület a Konventre. Ez azonban ezt elsősorban az egyházkerületektől várja s azok hatáskörébe utalja. Az egyik exponált róm. kath. püspöki városban, egy kommunista üzelmek miatt elbocsátott róm. kath. tanító, a ref. vallásra térvén, ugyanabban a városban a ref. egyház tanítójául alkalmaztatott. Benedek Sándor, a közigazgatási bíróság másodelnöke, ezt közhelyeslés kíséretében botrányos dolognak minősítette s közelebbi vizsgálatot kért arra nézve, hogy egy ilyen ember megválasztása s egyházunkban való szóhoz juttatása hogyan volt lehetséges? *A Szent István király-napi zaklatásokat* illetőleg a Konvent a sok panaszokból kifolyólag újra hangsúlyozta, hogy törvényes alapon állunk akkor, amikor híveinknek ez ünneppel kapcsolatos mindennemű zaklatása ellen állandóan tiltakozunk. A lelkészek tehát álljanak ebben a tekintetben erősen és szükség esetén a törvényes alapra hivatkozva, siessenek híveik segítségére. Az erkölcstelen sajtó, irodalom és szórakozások ellen való küzdelmet a Konvent szükségesnek tartja s e célból felír a kormányhoz is, egyszersmind pedig fölkéri a püspököket, hogy alkalmas módon, pl. pásztorlevelek útján hívják fel a hívek figyelmét az Istent szolgáló komoly és méltóságteljes ref. élet külső föltételeinek megtartására is (K—a Sz—e.)

— **Theologus-konferenciák egyházkerületünkben.** 1. *Sárospatakon:* jun. 24-én tanulmányi verseny, jun. 25., 26., 27-én nyári konferencia, 26-án d. e. kirándulással Széphalomra, d. u. S.-a.-ujhelybe, 27-en d. e. egyházi beszédet tart dr. Vass Vince pápai theol. tanár. — 2. Junius 28—29-én *Aggteleken* rendez a Soli Deo-Diákszövetség konferenciát, amelyen főiskolánk köréből dr. Mátyás Ernő theol. tanár fog előadást tartani. — 3. Végül a szlovenszkói ref. diákság jun. 30-án és julius 1-én *Hanván* rendez diákkonferenciát.

— **Külföldi utazás.** *Enyedy Andorné* a magyar evangéliumi nőegyesületek nemzeti szövetségének többi képviselőivel együtt Angliába utazott, ahol részt vesz a keresztyén leányegyletek világszövetségének (J. W. C. A.) vezetőképző tanfolyamán, kongresszusán és az angol nemzeti szövetség oxfordi konferenciáján.

— **Oberlin-centennárium.** Egész Franciaországban nagy ünnepségek közt ünnepelték meg *Oberlin János Frigyes* halálának 100 éves évfordulóját. — Párisban május 25 től junius 1-ig „protestáns hét" volt, ahol kegyelettel emlékeztek meg a nagy emberbarátról, a híres lelkészről és pedagógusról. — Különösen kedves ünnepségek voltak szűkebb hazájában: Elzászban, — igy Strasbourgban is, ahol junius első hetében lelkészi konferencia volt s ennek keretében egy napot teljesen *Oberlin* emlékének szenteltek. Nagy felolvasást tartott *Strohl* egyet. tanár *Oberlin* vallásos világnézetének kifejlődéséről. Az elmúlt vasárnap, jun. 6-án Elzász

és Franciaország minden protestáns templomában megemlékeztek Oberlinről. A strasbourgi „Elzászi Muzeum"-ban alkalmi kiállítást rendeztek az Oberlin-ereklyékből, melyek bepillantást engednek a nagy lelkész életének kedves intimitásaiba. *Oberlin* 1740-től 1826-ig élt. 59 esztendeig volt lelkész *Waldersbach*ban (Elzász) s mint lelkész, nyájának hű pásztora és mint pedagógus népének mintaszerű vezetője volt. *N. S. B.*

— **Alsózempléniek figyelmébe.** Egyházmegyénk tavaszi közgyűlése a Kovacsy Ferenc halála folytán megüresedett világi főjegyzői, a Mezősy László lemondása folytán megüresedett világi tanácsbírói és a Matusz Mihály lemondása folytán megüresedett tanítóképviselői állásra szavazást rendelt el. A szabályszerűen kiállított szavazólapok f. év julius 13-ig küldendők az esperesi hivatalba. A szavazat elmulasztása, késedelmes beadása, vagy szabálytalan kiállítása bírságolást von maga után. Közgyűlésünk határozata értelmében a Leánykálvineum részére megajánlott összegekről e hó végéig jelentést kérek. A választói névjegyzékeket a lelkészértekezlet alkalmával fogom kiosztani. Hernádnémeti 1926. jun. 14. *Kiss Ernő* esperes.

— **Az elszakított egyházkerületből.** *Lelkészválasztások:* A rozsnyoi gyülekezet Ladanyi Zsigmond munkácsi s.-lelkészt, a szernyei gyülekezet Tarczy Gyula munkácsi hitoktatót, aki 1923-ban végezte főiskolánkban theol. tanulmányait, hívta meg lelkészeül. — A szlovenszkói és ruszinszkói *Orsz. Ref. Lelkészegyesület* május 26—27-én *Kassán* tartotta első nagygyűlését a dunamelléki kerületből 14, a kárpátalji kerületből 15, a tiszáninneni kerületből 68 lelkész részvételével. Egyházi beszédet, a f.-zempléni lelkészi énekkar szereplése után, Czinke István püspök mondott, aki Márk 6, 34—36. alapján fejtette ki a lelkészi karra váró nagy feladatot: a lelki éhség kielégítésének nagy parancsát. A Lelkésztestület elnökévé Idrányi Barna abaúji esperes, titkárrá Sörös Béla losonci, jegyzővé dr. Magda Sandor csicseri és Peleskey Sándor viski lelkészt választotta. Elnöki megnyitója után Idrányi Barna előadást tartott „Az állam és egyház közötti jogviszony rendezéséről", Boros Kálmán kamocsai lelkész „Az egyház és iskoláról", Péter Mihály „A pátens korának egyháztörténeti tanúságairól", Bácsy Gyula misszió lelkész „A gyülekezeti hitépítésről", Czeglédy Pál „A lelkészek anyagi helyzetéről", Agyagássy Sándor „A lelkészi kar problemáiról", dr. Magda Sándor „A lelkészképzésről", Isaák Imre „A ref. lelkészek illetősége és állampolgárságáról."

— **Alsózempléniek figyelmébe!** A folyó évi lelkészi értekezlet junius hó 29 én (kedden) fog megtartatni *Sátoraljaujhelyen*, a református egyház tanácstermében a lapunk 24-ik számában közölt tárgysorozattal. Ez értekezletre szeretettel meghívom egyházmegyénk lelkészeit, tanítóit és az érdeklődőket. Testvéri üdvözlettel: *Forgács* Gyula, biz. előadó.

— **Kérdések.** Tisztelt Szerkesztő Ur! Tekintettel a Göncön történt úrnapi inzultusokra, szeretnék nehány kérdést föltenni, hátha akad e lap olvasói közt valaki, aki meg tud reájok felelni. 1. Kötelező-e a ref. állami, megyei és községi tisztviselőkre nézve az úrnapi körmenetben való részvétel? vagy csak saját jószántukból, a plébános és kath. lakosság kedvének kereséséből szoktak némelyek benne részt venni? 2. Nem lehetne-e az úrnapi körmenetet az utca közepére, a kocsiútra korlátozni (mint ahogy a temetési menet vagy búcsújáró menet az utca közepén vonúl végig), úgyhogy annak semmi köze ne legyen a járdán, az aszfalton járókhoz s még kevésbbé a kapuban álldogálókhoz? ha ezt a felsőbb hatóságoktól jövő rendelkezéssel el lehetne érni, azt hiszem, nem fordúlnának többé összeütközések elő. 3. Az olyan durva támadások, ütlegelések, szitkozódások ellen, mint amilyeneket a gönci r. kath. kántor elkövetett, törvényeink nem nyújtanak-e semmi jogvédelmet? ezek elkövetőire a biróságok nem rónak-e semmi büntetést? — Nagyon le lennék kötelezve, ha e kérdésekre választ kapnék! *Egy olvasó.*

— **Szülők figyelmébe.** A ref. filléregylet árvaházába (Miskolc, Urak utca 1.) 1926 szeptember 1-től (rendes áraknál jóval olcsóbban) felveszünk kosztos lánykákat. — A leányka csakis ref. vallásu lehet. Feltételek megtudhatók Miskolc, Urak utca 1. a miskolci ref. filléregylet árvaházánál. — Papi árvák felvétetnek díjtalanúl.

— **Rövid hirek.** A *lácai* ref. egyházközség, iskolaépitésre, a közoktatásügyi minisztertől 200 millió korona államsegélyt kapott. — A *debreceni* egyetem Illyefalvi *Vitéz* Géza jogtanárt választotta jövő évi rektoráúl, aki 1896—1914-ben főiskolánk jogtanára volt. — A *kúnszentmiklósi* ref. reálgimnázium a város néhai nagynevű papja és püspöke: Baksay Sándor nevéről *Baksay-reálgimnázium* nevet kapott; ugyanott a társadalom rendkivül jelentős áldozatokat hozott megszüntetésre itélt intézete megmentésére és fentartására. — A *sajóhidvégi* gyülekezet (alsózempléni ehm.) junius 13-án *Takács* Béla ondi lelkészt választotta, meghivás útján, lelkészévé. — Junius 20-án a Margitszigeten *Kiss Elek* spataki tornatanárnak két fiát: Eleket és Pált fogják vitézzé avatni. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter a *miskolci* avasi fatemplom restaurálási költségeire, úgyszintén a diósgyőri ref. templom építési költségeire 20—20 millió koronát utalványozott. — A sárospataki érettségi vizsgálaton, a lemondott Papp Károly helyett, *Csikesz* Sándor debreceni egyetemi tanár lesz a kormányképviselő.

— **Külföldi hirek.** Április 29-én Vilma holland királynő, férjével együtt, megkoszorúzta *De Ruyter Mihály* admirálisnak síremlékét, aki 1676 ápr. 29-én vesztette életét. A hires tengernagy, a gályarabok kiszabadítója, kegyes keresztyén volt, aki a csata előtt kabinjában letérdelve imádkozott, a diadal után pedig hálát adott Istennek, aki szigorúan tiltotta hajóin a káromkodást s minden hajón egy-egy lelkésszel istentiszteleteket tartott. A hit erőssé tesz! — *Olaszországban* a protestantizmus nehéz órákat él át, a fasciszta kormány- és rendőrközegek minden módon akadályozzák tevékenységét, a prot. egyházi lapokat mind gyakrabban lefoglalják, mig a Vatikán lapjai szabadon ócsárolhatják a prot. missziókat, a stockholmi konferenciát, a prot. egyházak múltját és jelenjét. Mussolini és a Vatikán karöltve halad.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 26. szám. Sárospatak, 1926 junius 27.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Marton János*: Közigazgatói jellentés az 1925/26-ik iskolai évről. (Folyt. köv.) — *M. J.*: A sárospataki főiskolai igazgató-tanács ülése. — *Hodossy Béla*: Könyvismertetés. — Vegyes közlemények. — Pályázat.

Közigazgatói jelentés az 1925/26-ik iskolai évről.

Az iskolai év utolsó ünnepi órája kondult meg e pillanatban. Annak szine előtt, akinek nevében — örök atyai jóságában bízva, szeptemberben elindúltunk, letesszük kezünkből a munkát. Egyidőre szünet, csend, pihenés következik. S az ideiglenes megállónál elárad szívünkön az évzáró ünnepélyek nagy érzése, mezőnk áldásáért az aratás Urához lelkünkben a mondhatatlan hála s távlatok nyilnak meg előttünk, amelyek múlttal-jövővel kapcsolatban mutatják meg azt a munkát, amelyet ebben az évben végeztünk, amelyet végeznünk kellett.

Úgy éreztük, hogy a felelősség érzése most még sulyosabb, mint volt valaha. Az a hely, amelyen tetszett a mi Istenünknek, hogy szeplőtlen tisztaságban ragyogtatta fel a lángoló magyar nemzeti érzés és az élettámasztó evangélium igézetes egybeolvadását; ahol evangéliummá lett a hazaszeretet és az újra megtalált, királyi székét a szivekben ismét elfoglalt evangélium szentelte meg a hazaszeretetet, parancsolt gondolkozásunk, munkánk és életünk útjának.

Az a ma-holnap négyszáz esztendő, amelyet a fejedelmi alapítók és jóltevők, a Perényiek, Dobók, Rákóczyak, Lorántfy Zsuzsánnák, Vayak, Pálóczi Horváth Máriák és Mudrány Andrások áldozatkészsége és csodálatosan messzenéző gondolkodása, örök emlékezetű tanárok, a Kopácsi Istvánok, Buzinkaiak, Pósaháziak, Köviek, Erdélyi Jánosok hosszú sorának tudása, bölcsesége, hite és lánglelke ragyogása, a dicsőséges nagy tanítványok, a Kazinczy Ferencek, Kossuth Lajos, Szemere Bertalanok és Tompa Mihályok nevének emlékezete töltött be, áldott és szentelt meg, megszabta ennek az esztendőnek a kötelességét is.

Ez a kötelesség a nemzet örök életének szolgálata volt annál nagyobb hűséggel, fájóbb szeretettel és hősiesebb elszánással, minél inkább veszélyben tudtuk a nekünk szentté lett, drága magyar földet és a mi szegény, elvettetett nemzetünket.

Itt minden szónak, minden elhangzott igének, minden cselekedetnek, a tanítás és nevelés egész munkájának egy cél adta meg a lendületét, hevét és szent szenvedélyét: a nemzet feltámadásának ügye. Ebben az érzésben egy volt itt a legmélyebb, legkomolyabb munkástól kezdve le a legkisebb, játszó kisdiákunkig mindenki.

Nem rejthettük el a nagy, nemzeti szerencsétlenséget, amelybe minket taszítottak. Éreztük, hogy — amint a költő mondja:

„Ezer tavasznak
Lehervadtán,
Reánk havaznak
Komor telek.“ (*Oláh Gábor.*)

Tudtuk ennek szomorú valóságát, de soha nem szüntünk meg munkálni azon, hogy minden csüggedéssel, kétségeskedéssel, vagy éppen reménytelenséggel szemben — a magyar igazság feltámadásának hite döntse el és határozza meg munkánk egészét.

Történeti múltunkhoz híven vállaltuk a munkát, éreztük annak kötelezettségét és szivünk megszentelt hazaszeretetében egynek éreztük magunkat e forrón szeretett főiskola örökké dicsőséges lelkével és mindazokkal, akiknek áldott emléke e helyet belengi s szivünket ebben az órában is ihleti.

Amint a mohácsi pusztulás után a XVI. század magyarjára a nemzet megmaradásának egyik erős várává lett főiskolánk, magas küldetésünknek ez a hite lobogva ég lelkünkben — a mai magyarság számára is.

Hisszük, hogy van feltámasztó erő letiportatásunk dacára. Ami nemzetünket a történelem végzetes fordulóinál megmentette, az a megtartó erő számára minden időben. Nincs szükség új evangéliumra és új világmegváltásra. A Bocskayak és Rákóczyak hazaszeretete és evangeliumi hite elégséges a követésre. A megváltás pedig minden emberi lélek számára az Úr Jézus Krisztusban van. A halálos veszély megdöbbentő óráiban ujra meglátta ezt nemzetünk. Belátta, hogy a lélek ügyéről van szó. Tudjuk, hogy a politikai és gazdasági élet égető sebein és nagy válságain túl és azok mögött a lélek erejének letiporhatatlanságának, legyőzhetetlensége biztosságának kérdése forr. Azért a nemzeti lélek gyökeres megváltozása, a hitében megújult, erkölcsében és életében megszentelődött Magyarország, ez volt és ez maradt a minden erővel munkálandó eszmény ezen az éven is. Nemzetünket a megpróbáltatás tüzébe dobva, a szenvedés fájdalmai közé rekesztve, vezeti a Mindenható keze e magaslat felé. Ne higyjük, hogy a pusztulásra. Vezeti Magához, hogy örök erőit adja neki. Iskoláinknak pedig a nevelés gondos munkájával kell seregeket kibocsátani ez Isten szíve szerint megépült, romolhatatlan Magyarország számára.

Krisztus evangéliumával örökkévaló erőket ébreszteni a magyarság lelkében, ez a nagy végzendő munka ma. De veszélyes helyzetünkben ma ez teendő — sub poena non existentiae. Vagyis elpusztulunk, ha ezt nem tesszük. Életről és halálról van szó. És pedig határainkon innen és túl. Mert még az imperium is lehet más, csak az Imperator legyen Krisztus. A török igát és az évszázados, bécsi politikai pusztitást is kibirtuk.

A nemzetébresztés és nemzetnevelés e munkáját alig végezhetné valaki az elkötelezettség nagyobb sulyával, a magyar földön, mint a magyar lélekkel a legbensőbb közösségre lépett magyar református egyház. Ennek kebelében új, evangéliumi ébredési mozgalmak gyultak fel; az új honfoglaláshoz új reformáció támadt és ennek a legszükségesebb velejárója, az új iskolaügy.

A nemzetmegtartó lélek uralmát az iskolákon át lehet biztosítani. Legszentebb hitünkről, életünk igazságáról mondanánk le, ha nem volna előttünk ma éppen olyan fontos az iskola, mint volt a földből is iskolákat nyitó reformáció korában.

Azért kell egész nevelési ügyünknek most új távolatot nyerni. Ezzel a lélekkel kell megszállanunk az iskolát és nekünk is, a földből is iskolákat teremteni, kiterjesztve minden lehető typusra figyelmünket s vigyázva az iskola lelkére. Nem elégséges többé az ismeret és tudás bármely halmazának közlése, nem az ugynevezett kulturáért való lelkesedés sem. Istenben gyökérző magyar személyiségeket, a tudás, munkabírás és dologratermettség, jóság és szeretet, áldozatkészség és jellem hőseit kell formálnunk az iskolákban — annál odaadóbb és szentebb eltökéltséggel, minél aggódóbb félelemmel látjuk, hogy tömegeinket sodorja a könnyű és tágas út, a világ örök vaksága a halálos szakadék felé. Tehát éltető, megtartó erők szétömlesztése szükséges e végzetes hatalmakkal szemben, mert abban a szent hitvallásban mégis egyek vagyunk, hogy

„Neked élned kell, óh hon,
Örökre, mint tavasz virulnod."

Ilyen egyetemes összefüggésben, a nemzet legszentebb érdekeinek minél teljesebb szolgálata szempontjából tekintendő főiskolánkon ez éven a tanítóképző-intézet visszavételének mozgalma, a lelkészképzésnél a gyakorlati év rendszeresitésének kérdése, a főiskolai internátus felépítésére az állam anyagi hozzájárulásának ígérete, a Sárospataki Irodalmi Kör reorganizálásának újabb sürgetése és a főiskola anyagi helyzete.

Marton János
főiskolai közigazgató.

(Folyt. köv.)

A sárospataki főiskolai igazgató-tanács ülése.

Június 21-én tartotta a sárospataki főiskolai igazgató-tanács szokásos nyári ülését, amelyen *Janka* Károly főiskolai lelkészi gondnok és *Meczner* Béla igazgató-tanácsos elnökölt. *Dókus* Gyula főiskolai vil. gondnok egészségi állapota ugyan örvendetesen helyre állt, de orvosa tanácsára ez alkalommal még nem jelent meg az ülésen. Az igazgató tanács tagjai közül: Cziáky Endre abaúji, Juhász László gömöri, Farkas István alsóborsodi esperes és Enyedi Andor miskolci lelkész, Bernáth Aladár zemplénvármegyei alispán, továbbá a tanári kar és a gazdasági választmány képviselői voltak jelen. Marton János akad. és közigazgató előadásában tárgyaltatott a főiskolai orvos és a h. tápintézeti felügyelő II. félévi jelentése, a sportpálya helyének megállapítása (az intereátusi telekre van tervezve, úgy, hogy az internátusi építkezésekkel kapcsolatban jelöltessék ki a helye). A tanári szolg. szabályzat lakásügyi §-ának az 1923-ik évi változtatása továbbra is fenntartatik. A jövő iskolai évre az ének- és zenetanári teendőket helyettesként ismét Kovács Béla látja el, akinek működése az 1925—26 iskolai évben kifogástalan volt. A tápintézet évi díja 240, az internátusé 80 pengőben állapíttatott meg. A tandíj összegének megállapítása későbbre halasztatott. Az Értesítőben azonban minden díj összege közé adatik. Gimnáziumi igazgatói megbízatását *Csontos József* főgimn. igazgatónak az igazgató-tanács a gimn. szék előterjesztésére egy évvel meghosszabbította.

A főgimn. internátus építésére az államkormány 360.000 a. K-t vett fel az 1927—28-ik évi költségvetésbe, amelyért az igazgató-tanács hálás szavakban mond köszönetet Klebelsberg gr. közoktatásügyi miniszternek és Petri Pál államtitkárnak. A theol. akadémiáról a modern nyelvek tanításairól szóló jelentést tudomásul vették. Dr. Gerőcz Kálmán nyugalmazott jogtanár kérelmét, amelyben a theol. akadémián a jogi tárgyak előadására jelentkezett, nem teljesítették. A gyakorlati theol. tanszékre helyettesül az 1926—27-ik iskolai évre Szabó Zoltán sátoraljaujhelyi hitoktatót alkalmazták, aki iskoláit az első gimn. osztálytól a theol. akadémia utolsó évéig bezárólag Sárospatakon szinjeles eredménynyel végezte, a külföldi egyetemek közül a berlinin és utrechtin fordult meg egy-egy féléven, akit fényes tehetségei, szónoki készsége, eddig szerzett bíztató gyakorlati tapasztalatai és sikerei ajánlanak a betöltőjét oly régen váró gyakorlati theol. tanszékre. A tanári kar egyhangú felterjesztésben foglalt állást e helyettesítés mellett, az igazgató-tanács azon tagjai, akik az alkalmazandót személyesen ismerik, a legnagyobb örömmel és megnyugvással karolták fel az előterjesztést. A gimnáziumból felterjesztetett a középiskolai előadó jelentése, a jövő évi tantárgybeosztás, a jelentés a tankönyvekről és a kiosztott ösztöndíjakról. A gazdasági választmány felhatalmazást nyert a *perkedi* birtok bérbeadására és más ügyek elvégzésére. A közös gyűlés letárgyalta a tápintézeti és internátusi kérvényeket. Tudomásul vette az igazgatói választásokat és odaitélte a családi és egyéb ösztöndíjakat.

M. J.

KÖNYVISMERTETÉS.

Karénekeskönyv. Szerkesztette *Kováts Tibor.* Kiadja a rákosszentmihály-sashalmi református egyházi énekkar. 1926.

Csinosan kiállított, nagy negyed alakban 64 oldalra terjedő füzet. Ilyen könyvekre s épen református egyházi énekkarok számára valóban szükség is volna. Ezért nagy örömmel vettem a kezembe, hogy átnézzem és gyönyörködjem benne. Kár, hogy csalódtam.

A tartalomjegyzék *magyar szerzők* és *külföldi szerzők* szerint két részre különiti el az énekmű-

veket. Amaz a rész 17, emez 16 művet foglal magában. Természetes, hogy a külföldi szerzők nem írnak magyar énekdarabokat; ellenben a magyar szerzők művei — sajnos — nagyobbára idegen szellemüek; 33 műből csak 7 darabot mondhatunk zeneileg magyarnak, a többi idegen. A kálvinista vallást régebben *magyar vallásnak* nevezték; hát fáj ez nekünk? Hát végképen megakarjuk szüntetni magyarságát?

Magyartalanság még szövegekbe is jutott be. Pl. e szövegeket, melyeket a következőleg kellene ütemekre bontani:

1. Friss madárdal | hajnal pírban | álmaimból kelteget,
Fel szívem hát | te is zengjed | buzgó hála | éneked j

2. Jézus Krisztus | jövel hozzánk, | várunk,
Tárva szívünk, | Téged óhajt | házunk!

így tagolják ütemekre:

1. Friss ma- | dárdal hajnal- | pírban álma- | imból kelte- | get,
Fel szí- | vem hát te is | zengjed buzgó | hálaéne- | ked!

2. Jézus Krisz- | tus jövel | hozzánk | várunk,
Tárva szí- | vünk Téged | óhajt | há- | zunk!

A szövegbe zene nelkül is csúsztak magyartalanságok. Pl. „*Jövök*, Uram, fogadj be karjaidba...“ A jövök és megyek igéket nem való egymással felcserélni. Más példa: „Jövel, oh jer velem *a* kis lakomba...“ pedig nem azt akarja mondani, hogy van nagy lakásom is; minek hát a névelő?

A LXXX. zsoltár, melynek „szövegét héberből fordította“ dr. Kecskeméthy István, így hangzik:

Néped hű pásztora, vezérlő csillaga,
Kinek hatalma a sorsot igazgatja,
Hallgasd meg kérésünket!
Jelenj meg Istenünk, mutasd meg népednek
Mutasd meg hatalmát te erős kezednek,
Oh légy segítségünk!

Tartalma nem egyezik a bibliával és menynyivel teljesebb, jobb és szebb a Szenczi Molnár Albert fordítása!

A dallamok között több is van, mely nem eléggé egyházias, pl. a 2., 3., 5., 12., 13. Az ilyen dallamnak fölibe írhatjuk, hogy *religiose*, bizony csak nem támad abban vallásos áhitat semmi áron. Ha a tartalomban nincs áhitat, a forma azon nem segít.

Hármonizálás tekintetében kifogás nem tehető. A 6-ik darab 2-ik sorának 2-ik és 3 ik üteme között csak sajtóhibából állhat párvonalas nyolcadlépés; alább egy sorral, az utólsó előtti ütemben szintén csak sajtóhiba az üres *g* hármas hangzat, melynek harmada helyett az ötödik került a basszusba, tévedésből.

Örülni lehet rajta, hogy oly ref. énekkarok vannak már, melyeknek szopránja $\overline{\overline{a}}$, tenorja $\overline{g}$, basszusa *É* hangot is énekelhet. Örvendetes jelenség az is, hogy akad ref. egyházi énekkar, mely ily sokba kerülő műnek kiadását magára vállalhatja, ámde az a tény, hogy egyre hagyogatunk el valamit magyarságunkból, végtelenül elszomorító. Ez a füzet nem nyeresége egyházi irodalmunknak. *Hodossy Béla.*

— **Külföldi útazás.** Lapunk fel. szerkesztője, dr. *Rácz Lajos* akad. tanár június 27-én, több heti tanulmányútra Franciaországba és Svájcba utazott.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Záróünnepély.** Tartalomban, fölemelő érzésekben gazdagon, a régi békebeli magas színvonalon folyt le június 20-án főiskolánk *záróünnepélye.* Dr. Révész Kálmán püspököt balatonfüredi kúrája, mély sajnálatunkra, visszatartotta a megjelenéstől, ellenben körünkben tisztelhettük ez alkalommal Dókus Ernő főgondnokot, Janka Károly papi gondnokot és Juhász László esperes igazgató-tanácsost. A városi templomban tartott istentiszteleten dr. *Mátyás Ernő* theol. tanár mondott ez év áldásaiért hálát s fejtette ki Róm. 12. 1. alapján ékesen, hogy életünket és munkánkat Istennek kell szentelnünk áldozatul. Az ünnepély azután az imateremben folytatódott. Itt *Marton János* közigazgató terjesztette elő nagy gonddal, szép színes nyelven kidolgozott, mély történeti és széles pedagógiai távlatokat feltáró jelentését, melyben részletesen ismertette a lefolyt iskolai év történetét, örvendetes és borús eseményeit. Nagy terjedelmű s nagy figyelemmel és lelki élvezettel hallgatott jelentésének bevezetését és egy részletét lapunk élén közöljük. Szem alig maradt szárazon, midőn egy örökre eltávozott theológusunk emlékezetét felújította. Ezután következett az akadémiai pályadíjak, majd az akadémiai és főgimn. szorgalom- és jutalomdíjak kiosztása; mindnyájan kegyeletes és áldó érzések közt gondoltunk főiskolánk alapítványtevőire, elsősorban Pogány Istvánnéra, akinek nemeslelkű adományai és hagyományai a több millióra menő díjak kiosztását, a kiváló szorgalmú és előmenetelű ifjak megjutalmazását lehetővé tették. Az igazgatói jelentés befejezése után *Janka Károly* ügyvezető főisk. gondnok fejezte ki az elöljáróság nevében a tanári kar iránt a lefolyt iskolai évben kifejtett hűséges és odaadó munkálkodásáért, az ifjúság iránt felmutatott szép előmeneteléért köszönetét és elismerését, egyszersmind örömmel jelentette, illetőleg olvasta fel Petri Pál államtitkár levelét, melyszerint a vallás- és közoktatási miniszter a főgimn. internátus építésére az 1927—28. évi költségvetésbe 360.000 ar. koronát illesztett be. A záróünnepély után a főgimnáziumnak 25 évvel ezelőtt, 1901-ben érettségizett növendékei rendeztek találkozó ünnepélyt; sajnos, csak kevesen, 9-en jelentek meg közülök (10-en már meghaltak a pályatársak közül). Előbb *Újj Lajos* kázsmárki lelkész imádkozott, melegen, áhítattal, azután dr. *Lengyel László* királyhelmeci ügyvéd fejezte ki hálás érzelmeiket tanáraik, a főiskola iránt és kívánt áldást intézetünkre. Marton János közigazgató fogadta őket ezek nevében szíves Istenhozottal, meleg szeretettel. A közebéden, melyet a főiskola munkásai (elöljárók. tanárok, tisztviselők) a találkozókkal közösen költöttek el, dr. Trócsányi József gazd. vál. elnök indítványára a jelenlevők 3 millió K-át gyüjtöttek össze a régi nagyérdemű tanárok (ezúttal Szivós Mihály és Szinyei Endre) emlékének egy-egy 100 pengős alapítvánnyal való megörökítésére. Délután 4 órakor az imateremben az ifjúság szokásos ének- és szavalati *ünnepélye* folyt le, sajnos a közönségnek nagyobb érdeklődése nélkül. Este 9 órakor az énekkar *hangversenyt* rendezett a Mudrány-terem-

ben s szép művészi előadásaival valósággal magával ragadta a csekélyszámú közönséget. Az est szerény bevétele, sajnos, nem teszi lehetővé, hogy az énekkar az aratási szünidőre tervezett balatoni hangverseny-körútját megtarthassa.

— **Adományok.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint értesülünk, az aggteleki paplak kibővítésére 100 millió, a zádorfalusi torony restaurálási költségeire 20 millió K-át adományozott.

— **Válasz dr. Kiss Sándor úr bőcsi ügy c.** cikkére. Nem vitázni akarok. A vita már befejeztetett! Csak annyit kívánok megjegyezni, hogy: 1. helytelen s meg nem engedhető dolognak itélem egy egyházmegye bíróságának, teljes egyhangúsággal meghozott itélete után — esetleg egyházkerületi bíróság elé kerülhető ügyről — a nyilvánosság előtt, *egyéni* vélemény leszögezésével kiállani. 2. Illomtalan dolognak tartom más egyházmegye elvi határozataiba, jogerős döntéseibe hivatlanul, mint kívül álló — beleavatkozni. 3. Tiltakozom az olyan beállítás ellen, mintha az alsóborsodi esperes akarata volna a bőcsi ügy és itélet. Egész egyházmegyénk, 16 tagú bíróságunk egyetakarása volt és marad ez! 4. Végül egyet, ne fájjon a tanácsbíró úr feje, hiszen az illetékes lelkész is már megnyugodott. Miskolc, 1926. VI. 21. Tisztelettel: *Farkas* István esperes.

— **A miskolci ref. leánygimnázium érettségi vizsgálatai** junius 14-én és 15-en folytak le *Farkas* István esperes elnöklete alatt *Erdélyi* Lajos dr. paedagogiumi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében. A vizsgálatra 17 tanuló jelentkezett, akik a követelményeknek mindnyájan megfeleltek. Jelesen érettek lettek: Trieber Mária, Barabás Sarolta és Téry Ilona. Jól érettek hatan, a többi egyszerüen érett. A vizsgálat befejeztével Farkas István elnök teljes elismeréssel nyilatkozott a vizsgálat magas szinvonaláról, a növendékek szép készültségéről és az elért szép eredményről és a legteljesebb elismérését nyilvánította a tanári karnak azért a nagy lelkesedéssel végzett odaadó munkásságáért, melyet ez évben is kifejtett. Ehhez a meleg elismeréshez teljes szívvel csatlakozott a kiküldött kormányképviselő is, aki — mint mondotta — örömmel jött ehhez az intézethez, amelyről oly sok szépet és jót hallott és örömmel tapasztalta, hogy az intézet ezt a jóhírnevét teljes mértékben megérdemli.

— **Harangavatások.** A *jósvafői* egyház június 13-án, nagy ünnepély kíséretében avatta föl még a világháborúba elvitt harangja helyébe öntetett új harangját. Tókos Károly aggteleki lelkész magas szárnyalású imában kérte Isten áldását az új harangra. Az új harang megszólalása után a templomban Dózsa Jenő szinpetri lelkész imádkozott, egyházi beszédet Tókos Károly lelkész mondott. Énekszámokkal az énekkar szerepelt, melynek vezetői Fodor Géza helybeli ref. lelkész és Kolláth Gyula helybeli ref. tanító. — Az *ároktői* gyülekezet egyszerre 3 új harangot öntetett, amelyeknek ünnepélyes felavatása fényes ünnepség keretében június 20-án ment végbe, amidőn Ferenczy Dániel t. tarjáni lelkész áldotta meg az új harangokat, majd az új harangok megszólalása után, a templomi istentiszteleten Szalóczy Pál csáti lelkész imádkozott mély bensőséggel s Farkas István esperes prédikált nagy ékesszólással.

— **A tiszáninneni egyházkerület miskolci** *leánygimnáziuma* jun. 19-én délelőtt impozáns keretek között tartotta meg bensőséges évzáró ünnepélyét az intézet udvarán, amelyen többszáz főnyi előkelő közönség vett részt. Az évzáró ünnepélyen ünnepelte az intézet *Fürész* Róza és *Szabó* Gizella tanárnőket 25 esztendős tanári működésük alkalmából, amely egyik felejthetetlen megható része volt az ünnepélynek. Az igazgatói jelentés után *Farkas* István esperes üdvözölte az egyházkerület nevében az intézet két kiváló jubiláns tanárnőjét, akik 25 esztendős tanári működésük alatt páratlan ügybuzgalommal, a kötelességen felülemelkedve, hivatásuk magaslatán állva, nagy mértékben járultak hozzá az intézet fejlődéséhez. A tanári kar nevében vitéz *Domokos* György tanár, a volt tanítványok nevében *Farkas* Magda, a jelenlegi tanítványok nevében *Kosztolányi* Margit VI. osztályos növendékek üdvözölték meleg szavakkal a két jubilánst, akik könnyekig meghatva mondtak köszönetet az ünneplésért.

— **Verekedő plébános.** Junius 13-ikán d. e. 11 órakor Tokajban a búcsú-processziót vezető Karniss István r. kath. plébános meglátva a járdán álló ref. embereket, teljes ornátusban ingerülten hozzájuk rohant s szemtelen, csirkefogóknak titulálva, felpofozta őket, kalapjokat leverte a fejekről s a cigarettát kiverte a szájokból s ezen kívül a neveiket is felírta. A becsületökben s személyes szabadságukban így megsértett, legelső gazdák 25—30 éves fiai a pofozkodó plébános ellen feljelentést készülnek tenni a kir. járásbíróságnál, viszont a verekedő plébános is ő ellenök.

— **Lengyelországba** Svájcban, a végzett theologusok közt, protestáns lelkészt keresnek a nagyszámban üresedésben levő lelkészi állások betöltésére. Német származású theologust vagy lelkészt nem engednek be az országba. A fizetési és megélhetési viszonyok, mint a Ref. Kirchenzeitung írja, eléggé kedvezőek, kivált ha valaki nem tartozik a németekhez.

— **Külföldi hírek.** A *Franciaország* északi bányavidékein a kivándorolt sok magyar ref. munkás közt a Société Centrale Evangélique által létesitett magyar missziói egyház gondozása olyan sok dolgot ad *Csekme* Ádám missziói lelkésznek, hogy a nyári hónapokra, lakás és ellátás biztosítása mellett, a missziói munkában való részvételre, ref. lelkészt vagy theologust hív magához.

514—1926. sz.

Pályázat.

A felsőborsodi egyházmegyébe kebelezett s halálozás folytán megüresedett *disznóshorváti* lelkészi állásra pályázatot hirdetek. A pályázati kérvények 1926 julius 31-ig Elek József espereshez (Sajóbábony, u. p. Sajóecseg) küldendők. Az állás 1927 április 24-én foglalandó el.

Javadalom: szántóföld, rét, termény, fa, szén szolgálmány és készpénzben 323 arany korona 88 a. fillér kongruával együtt, 1600 korona.

Miskolc, 1926 jun. 24. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 27. szám. Sárospatak, 1926 julius 4.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Vadászy Pál*: Még egy szó a képezde átvételéhez. — *Marton János*: Közigazgatói jelentés az 1925/26-ik iskolai évről. (Vége.) — Vegyes közlemények.

Még egy szó a képezde átvételéhez.

A Sárospataki Ref. Lapok legközelebbi számaiban igen érdekessé és figyelemre méltóvá nőtte ki magát a sárospataki tanítóképezdének átvételi ügye. Igaz, hogy ez, — lehet mondani — közóhajtás tárgyát képezi, de kérdés, hogy e szélesebb körben hangoztatott jóakaratú szándék a jelen közgazdasági és pénzügyi viszonyok között kivihető lesz-é? Mert, ha valamit elhatározunk, azt, ha csak lehet, előbb vagy utóbb végre is kell hajtanunk. Tehát ez ügyben a határozatot úgy kell meghozni, hogy az a fennforgó gazdasági körülmények és tényleges viszonyok komoly megfigyelése alapján történjék, mert különben kompromittálja a tervezőt, főleg, ha oly nagy erkölcsi testületről van szó, mint az egyházkerület.

E nagyjelentőségű kérdés pedig megoldásra vár az egyházkerület részéről, még pedig vagy úgy, hogy az átvétel már elvben kimondatván, annak tényleges megvalósítása akkorra halasztassék, mikor jobb gazdasági viszonyok lesznek s a vele járó teher nem nyomna annyira a sok oldalról igénybe vett egyháztagok vállait, vagy pedig nyerjen alkalmazást azon régi jó szokás, hogy ez ügy tétessék le az egyházmegyékhez befelelés végett, ami közmegnyugvást keltőbb is lenne. (A tb. esperes úr az egyházmegyék véleményének megkérdezését a teherbirásra érti. Szerk.) Vagy pedig az átvételkor megfelelő anyagi segélyt kötnénk ki az állam részéről, mi — ha a miskolci róm. kath. paróchia átalakitására, vagy talán kényelmesebbé tételére a kincstár 100 milliót ad: a népnevelés szent céljait szolgáló tanítóképezde fenntartására évenként megfelelő állami hozzájárulást kérhetünk. Mert, ha most átveszi az egyházkerület, fogja-e bírni a velejáró nagy terheket az egyháztagok teherbíró képességét kimerítő sok adó, a mindenfelé nagy mértékben pusztító időjárás, az utána fenyegetőleg várható nyomorúság, fizetésképtelenség mellett, ami a világi nagyjaink sok oldalról igénybe vett anyagi buzgóságára is lankasztólag hat?

De kisebb birtokú egyháztagjainkat sem lehet — vagy legalább is nem tanácsos — a mostaninál jobban terhelni, mert az akció reakciót szül, az elkeseredtek — vagy felekezetnélküliek lesznek, vagy menni fognak oly egyházba, ahol kevesebb a teher, ami a szegényebb egyházakban, hol már megnőtt a restáncia özöne — már most is megtörténik. Várjunk tehát még egy kis ideig az átvétellel. E felfogás nem zárja ki azt, hogy ne készüljünk hozzá, mikor biztatóbbak lesznek a közgazdasági és pénzügyi kilátások. Tehát nem a végleges lemondás az én elvem, hanem a józan elveken nyugvó indokolt várakozás. Ha eddig vártunk, várjunk még kis ideig, mialatt, hiszem, hogy egyházaink tanítási ügyét sem éri nagy veszteség s készülnek is anyagi helyzetük tisztázására. Győzzön a jobb! Dixi et salvavi animam meam! *Vadászy Pál.*

Közigazgatói jelentés az 1925/26-ik iskolai évről.

(Részletek.)

1. Ennek az iskolai évnek is kérdéseül maradt fenn a tanítóképző intézet visszavételének ügye. Általános felfogásunkból folyik, hogy ha nem lett volna eddig problémánk a képezde, most azzá kellene tennünk.

— — — — — — — — — — — — — — —

Nem lehet a földön állam, amelyik szebb tradiciók földébe ültethetné el valamelyik intézménye rózsafáját mint az a magyar állam, amelyik a sárospataki főiskola évszázados, nagy hagyományai körében, azokkal élő kapcsolatban biztosíthatja egy tanítóképző fennmaradását. Tisztázódott már ez az ügy. A túlterheltek mentesítése, az egyház részéről a progresszív adózás, az állam részéről a még fennmaradt teher vállalása — meghozhatják a várva-várt megoldást.

A julius 14-iki egyházkerületi közgyűlésre, amely dönt ebben az ügyben, Istenünk minden áldását kérjük. A tanári kar külön, szerény anyagi hozzájárulását is felajánlotta az átvétel megkönnyítéséhez. A felelősséget mi elháríthatjuk magunktól, de nem háríthatjuk el a végzetes pusztulást, ha egyházkerületünk ezen a ponton csatavesztést szenved.

2 Az evangélium odaadóbb, hozzáértőbb, sikeresebb szolgálatát akarja biztosítani az a felmerült terv, hogy a theol. akadémiák nyolc félévi, főleg elméleti képzése után a gyakorlati kiképzés ne a szokásos segédlelkészi két éven át, amelynek felhasználása a tapasztalat szerint különböző, történjék, hanem a theol. székhelyeken még egy gyakorlati év rendszeresítésével, amely egységes vezetés, ellenőrzés, munkába állítás, gyakorlatok végeztetése által

tenné a gyakorlati kiképzést tökéletesebbé. Már a mult évi jelentésemben érintettem ezt a kérdést, most csak annyit, hogy Sárospatakot a gyülekezet sajátos összetétele, amelyben a falu és a legmagasabb igényü város találkozik és a benne megindult, modern színvonalú gyülekezeti munka, főleg alkalmassá teszi a gyakorlati lelkészképző létesítésére.

3. A nevelés kezeügyébe a diáklelket az internátus adja. Ez éven az örvendetes haladás az, hogy a régi idő óta épületét váró internátusi telken épület emelésére gondolhatunk. Az állam 360,000 a. K összeg építési segélyt helyezett kilátásba.

4. A képezde visszavételével, a theologiai akadémián a gyakorlati tanfolyam felállításával, főiskolai internátusunk felépítésével még többoldalu, mélyebb és a nevelésre több lehetőséget nyújtó munka indul meg főiskolánkon; kibővül tanári kara, átölelőbb lesz egész munkaköre s még bővebb alkalom nyílik annak a szellemnek az ápolására és annak a gondolkozásmódnak a kidomborítására, amely egykor életre hívta a Sárospataki Irodalmi Kört és működésének 50 éven át annyi babért font homloka körül. Nem titok, hogy az Irodalmi Kör élete a főiskolai tankönyvkiadás megszüntével válságba jutott, hiszen főcélja teljesítésében, a tankönyvkiadásban akadályozta meg a konventi egységes tankönyvkiadás. Teljesen érthető azért munkakörének összeszorulása, de nem volna igazolt életképességének hanyatlása. Felül kell kerekedni annak a többször kifejezésre jutott véleménynek, hogy a Sp. Irodalmi Kör az egységes tankönyvkiadással adott helyzettel számoljon, revideálja célkitűzéseit és mint a hirtelen jó nevet szerzett Debreceni Tisza István Tudományos Társaság, a maga területére, legyen a Sárospataki Irodalmi Kör is Sárospatak és a tiszáninneni egyházkerület irodalmi és tudományos szellemi életének reprezentálója, összefoglalója és irányítója. Mostani vezetőinek tapasztalata, hozzáértése és lelkes buzgalma a megváltozott viszonyok közt is előkelő helyet biztosíthat az Irodalmi Körnek.

Még az egységes tankönyvkiadással szemben is lehetnek nagy kötelességei. A magyar református egyház szelleme annyira gazdag tagozatú, hogy már a kritika szempontjából is fontos egy régi körnek akár tisztán elméleti, pedagógiai foglalkozása is, hogy az egységes tankönyvkiadás üzleti üggyé ne váljon. Mennyire dicséretes az Irodalmi Körnek az a mozgékonysága, amellyel forgolódott az egyetemes konvent tankönyvpályázatai körül. Eddigi kiadványaiból 3 tankönyvnek egységes tankönyvül való elfogadásáról van szó.

5. E szélesb arányú programm keresztülvitelére — a tanítóképzőintézet ugyan visszavétele esetén az egyházkerület kezelésébe ment át — a főiskola meglevő anyagi ereje nem elegendő, mégha a legteljesebb bizalommal gondolunk is a dr. Trócsányi József gond. választmányi elnök gondos vezetésére, puritán szigorára, minden irányú óvatos körültekintésére, kemény céltudatosságára, a gazdasági választmány lelkiismeretes munkájára, főleg az igazgatótanács hathatós támogatására és odaadó ügyszeretetére. A rideg valóság az, hogy a főiskola szükségleteit a régi keretek fenntartása is nehézségekkel jár, A tanügyi kiadások rovata erős megszorításokat mutat. A tanári kar nyugtalankodó előterjesztésekben tárja fel az elöljáróság előtt a helyzetet. A nagykönyvtár háborús idei hiányainak pótlása, segédszemélyzet beállítása, a legnagyobb kárt, a tűzveszedelmet kizáró átrendezése, többi gyüjteményeink és szertáraink anyagának nem is annyira kellő színvonalra emelése, mint inkább a kezelhetőség, a gyakorlati felhasználhatóság szempontjából való elhelyezése — hatalmas összegeket igényelnének. Nagyobb építkezések is szőnyegre kerülnek, pl. az internátusi államsegély utalása esetén a főiskola részéről a megfelelő hozzájárulás. Ezekhez járul a mezőgazdasági krízis, A perkedi bérlő ellen kimozdítási eljárást kellett indítani, Györgytarló egy részét megfelelő bérleti ajánlat hiánya miatt veszi az főiskola házikezelésbe. A tőkék valorizációjára gondolni sem lehet. Az ösztöndij- és tápintézeti alapok lassú helyreállításara tett az igazgatótanács előterjesztést egyházkerületünkhöz. Az államnak kell a főiskolával szemben a gimn. tanári fizetésnél a percentuális hozzájárulás megállapításánál nagyobb megértéssel viseltetni és gyülekezeteink lelkével kell a kapcsolatokat mélyítenünk az áldozatkészség forrásainak megnyitása érdekében.

Hálás köszönettel hozzuk azért fel, hogy Elöljáróságunk a theol. tanárokra vonatkozólag keresztülvitt bizonyos mértékű státusrendezést, utalta a gimn. tanárok fizetésénél az ilynemű percentet, rendezte a tisztviselők státuszát, továbbá fenntartotta ez évben is a gyógykezelési és gyógyszersegélyt és mert az állam makacs szűkkeblűsége a felekezeti tanárok családtagjait kizárja a vasúti jegyváltási kedvezményből, ez éven először utazási segély állapíttatott meg a családtagok számára. A főiskola anyagi ügyeinek stabilizálására is nagy jelentőségű volna a Bálványoson felállítandó földmívesiskola. Erre nézve most folynak a tárgyalások az államkormánnyal.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Főiskolánk mindkét intézeti ága: theol. akadémiánk és főgimnáziumunk zavartalanul végezte munkáját

— — — — — — — — — — — — — — — —

Az iskolai évnek nem volt halottja. Azonban a theol. hallgatók közül eltünt egy borzalmas hóviharu decemberi éjen Bartalos István III. é. theologus. Meghatva örökítem meg az örökre eltávozott ifjú fájó emlékét. Árva volt, apátlan, anyátlan. Az összeomlás zavarai közt hullt Zilahon szerzett érettségi bizonyítványával közénk, mint ázott, fáradt madár a hajó fedélzetére. Itt az anyagi gond árnyéka állt sötét oszlopként mellette. De sok jótékonyságot is élvezett s a tápláló anyaiskola is megadta neki azt, amire feltétlen szüksége volt. A küzdelem záporától vert ifjún, aki szervi bajban is szenvedett, elhatalmasodott a kór Ajkán egyszerre kibuggyant a szörnyű figyelmeztető: a vér. Innen tüdőszanatóriumba vonult. Ugy irányítottuk tanulmányi ügyeit, hogy előhaladásában jelentékenyen nem maradt el. Visszajövet egy gyülekezet nyári gondozásához is eljuttattuk, Pácinba, ahol fiukként megszerették a jólelkek és mindennel ellátva küldötték vissza a kollégiumba további tanulásra. Az alapvizsga nagy árkán átesve, a forrón szeretett pálya már közelről integetett felé. Azóta a félénk, szerény, erősen érzékeny és kedvesen gyámoltalan ifjú csodálatosan elkomolyodott Diákgyűléseken halljuk szavát. Lelkében megnőtt fehérlő tündöklettségben a nagy király, a pásztor Krisztus, a kicsinyek, szegények, szenvedők és árvák ura, a Bárány Jézus, az ártatlanul Megfeszített és puha,

lágy hangon esengett áldott nyomai után. A hosszúra nyúlt ifjú nagy álmodó szeme mintha boldog titkokat hordott volna, csak hirtelen megijjedt tekintetéből lehet gondolni, hogy már ekkor a nagy ismeretlennel birkózott s belül zokogott a maga keresztje szörnyű súlya alatt s amikor már nem bírta tovább, december 4-én, néhány *levélben* elrendezve, úgy a mint illik, hogy senkinek se maradjon adós, apró anyagi ügyeit s elbúcsúzva diákpajtásaitól, ajkán egy kedves névvel elment oda, ahonnan — saját szavai szerint — nincs visszatérés. Hivatalos és magánkutatásunk utána ezideig semmi eredménnyel nem járt.

Ő bizonyára nem akarta, hogy elmenetele árnyat vessen a mi nevelő gondosságunkra. Ki is jelenthetjük, hogy gondolkoztunk helyette mindig annyira, hogy anyagi okok miatt főiskolánkon egy percig sem akadt meg. Kedves ifjak, a ti elment társatok lelkét a betegsége törte össze. Kinok éjszakájában megrendült szive minden szeretetben, elhomályosodott előtte az ige: „Hová menjek a te lelked elől és a te orcád elől hová fussak? Ha a mennybe megyek, ott vagy; ha a koporsóba vetek ágyat, ott is jelen vagy. Ha olyan szárnyaim volnának, mint a hajnalnak és a tenger túlsó szélére szállanék is, ott is a te kezed vezérelne és a te jobbkezed fogna engem" (139. zsolt. 7—10.) Ez elől a szeretet elől nem mehetett el, a mindenütt jelenvaló kéz fogja őt, bárhol van és fedezze is be örök irgalmával. Titeket pedig kedves ifjak őrizzen meg ezen a helyen a mi szeretetünk, tieitek és Istenünk szeretete. *Marton János*

(Vége.) főiskolai közigazgató.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A sárospataki főgimnázium érettségi vizsgálata** junius 22—26. napjain dr. Rácz Lajos akad. tanár elnöklete alatt, Csikesz Sándor debreceni egyetemi tanár, mint kormányképviselő részvételével folyt le. Vizsgálatra jelentkezett 42 növendék, akik közül jelesen érett lett 7, jól érett 14, egyszerűen érett 11, egy tantárgyból javító vizsgálatra útasittatott 9, ismétlésre 1 tanúló. Az elnök meleg elismerését fejezte ki a vizsgáztató tanároknak az egyes tantárgyakban felmutatott szép eredményért.

— **A sárospataki főiskola tápintézetébe** felvétetett az 1926—27-ik évre a hittanhallgatók közül: $^3/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Horkay László III. é. hh., Szakall János II. é., Nagy József II. é., S. Nagy Lajos II. é., Szabó Gyula II. é., Kovács József I. é., Máthé Zoltán I. é. hh. $^1/_2$ *kedvezményre* felvétetett: Béky Zoltán III. é. hh., Egry László III. é. hh., Nyitray Béla II. é. hh., Nyitray Dezső II. é. hh., Kigyóssi Dezső II. é. hh., Csontos László II. é. hh., Mikes Zoltán II. é. hh., Perjéssi László II. é. hh., Császár József II. é. hh., Varga János II. é. hh., Arday László II. é. hh., Papp Géza II. é. hh., Gáthy Lajos I. é. hh., Gergely János I. é. hh. $^1/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Hörcsik Lajos III. é. hh., Tóth Albert II. é. hh., Gecse Endre II. é. hh., Fülöp Sándor II. é. hh. Leendő I. éves hittanhallgatók közül felvétetett $^3/_4$ *kedvezvényre:* Bacsó Gyula Ferenc Lajos, $^1/_2$ *kedvezményre:* Nagy Bertalan, Mauks László, Samu István, Tóth Lajos Elemér. $^1/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Fejér Pál, Hubai Lajos. — *Az Internátusi jótéteményeket a következőképen itéltettek oda:* $^3/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Horkay László III. é. hh., Szakall János II. é. hh., Darányi Lajos II. é. hh., S. Nagy Lajos II. é. hh., Szabó Gyula II. é. hh., Kovács József I. é. hh. $^1/_2$ *kedvezményre* felvétetett: Egry László III. é. hh., Hörcsik Lajos III. é. hh, Nyitray Béla II. é. hh., Nyitray Dezső II. é. hh., Mikes Zoltán II. é. hh., Perjéssy László II. é. hh., Varga János II. é. hh., Papp Géza II. é. hh., Gáthy Lajos I. é. hh., Gergely János I. é. hh, Karászi Dezső III. é. hh. $^1/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Béky Zoltán III. é. hh., Király Zoltán III. é. hh., Nagy József III. é. hh., Kigyóssy Dezső II. é. hh., Tóth Albert II. é. hh., Csontos László II. é. hh., Fülöp Sándor II. é. hh., Császár József II. é. hh., Arday László II. é. hh., Gecse Endre II. é. hh. Leendő I. éves hittanhallgatók közül felvétetett: $^3/_4$ *kedvezményre*: Bacsó Gyula, Ferencz Lajos. $^1/_2$ *kedvézményre*: Mauks László, Hubai Lajos. $^1/_4$ *kedvezményre*: Fejér Pál, Nagy Bertalan, László Károly, Samu István, Tóth Lajos Elemér. A gimnáziumi tanulóknál a tápintézeti jótéteményeket a következőképen itéltettek oda: $^3/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Gyenes István I. o., Hegyi József IV. o, Majoros István V. o, Képes Géza VI. o., Molnár Pál VI. o., Magyar Andor VI. o., Egressy Lajos VI. o., Tóth Lajos VI. o. tanuló. $^1/_2$ *kedvezményre* felvétetett: Abaházi Árpád I. o., Melegh József I. o., Ördög János I. o., Sóhajda Mihály I. o., Batári Kálmán I. o., Mirki György I. o, Kárász István II. o., Miskolczy József II. o., Sütő Sándor II. o., Berzeviczy László III. o., Tóth Pál III. o., Horkay István IV. o., Kolláth Károly IV. o., Bakos Zoltán V. o., Szaszák Bertalan V. o., Héthy Lajos V. o., Bencsik István VI. o., Ficze Gusztáv VI. o., Medgyaszay Pál VI. o., Botos Ferenc VII. o., Horkay Barna VII. o. tanuló. $^1/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Fidler Tibor I. o., Zsiros László I. o., Balogh József I. o., Melegh Károly I. o., Keresztyén László I. o., Szabó Sándor I. o., Vigváry Ferenc I. o., Fodor László II. o., Novák István II. o., Sütő Károly III. o., Vajda Péter III. o., Baski István III. o., Hunyor István III. o., Hubay Béla III. o., Keresztyén István III. o., Fidler István IV. o., Janka Béla IV. o., Kőrösy Zoltán IV. o., Nagy Pál IV. o., Kárász Imre IV. o., Szabó Béla IV. o., Menyhért Endre IV. o., Biró Ferenc V. o., Hubay Pál VI. o., Biró József VII. o., Péczely Ödön VII. o., Szilva Sándor VII. o. tanuló. $^1/_8$ *kedvezményre* felvétetett: Nagy Béla II. o., S. Tóth Gyula II. o., Péter János II. o., Gutper Imre I. o., Halász Gyula III. o., Gutper István III. o., Lovass Gyula IV. o., Batta Gyula V. o. tanuló. *Gimn. internátusba* felvétetett: Képes Géza VI. oszt. tanuló ingyenesnek (szobafelügyelő). $^3/_4$ *kedvezményre*: Bencsik István VI. o., Horkay Barna VII. o.. Horkay István IV. o., Majoros István V. o., Molnár Pál VI. o., Gyenes István I. o., Egressy Lajos VI. o., Hegyi József IV. o., Batári Kálmán I. o. tanuló. $^1/_2$ *kedvezményre* felvétetett: Ficze Gusztáv VI. o., Tóth Lajos VI. o., Görgey Kálmán II. o, Sóhajda Mihály I. o., Szabó Sándor I. o., Szabó Béla IV. o., Zsiros László I. o. tanuló. $^1/_4$ *kedvezményre* felvétetett: Szilva Sándor VII. o., Keresztyén László I. o., Gutper Imre I. o. tanuló. Egész díjasnak felvétetett: Botos Ferenc VII. o, Miskolczy József II. o, Nagy Dezső IV. o., Keresztyén István III. o., Meleg József I. o., Meleg Zoltán II. o., Tóth Bálint II. o., Szaszák Bertalan V. o., Vigváry Ferenc I. o. tanuló.

— **Akadémiai pályázatok és ösztöndíjak.** Az akadémiai pályázatok elég tisztes színvonalat értek el. 1. Az 1925—26-ik évi *Vay-féle kisebb díjra* (2360 K, mely összeg a Pogány Istvánné alapból kiegészíttetik 100.000 K-val) Nagypénteki egyházi beszédet kellett írni I. Kor. 1_{18} szövege alapján. Érkezett két predikáció. Jutalomban részesült az a sikerült beszéd, a melynek jeligéje: „Más fundamentumot senki sem vethet . . .“ Szerzője Erdélyi Zoltán IV. é. th. 2. Az 1925—26-ik évi *Vay nagyobb díjra* (2680 K, mely összeg a Pogány Istvánné alapból kiegészíttetik 200.000 K-val) a kitűzött pályakérdésre (A héberekhez irott levél christologiájának összehasonlitása Pál apostol levelei christologiájával) egy pályamű érkezett, amely a pályázó szorgalma és tárgyszeretete miatt dicséretre érdemes, de amely a nehéz kérdést megoldani nem tudta. A megdicsért mű szerzője Hörcsik Lajos III. é. theol. 3. Az 1925—26 ik évi *Péczely-díjra* (9442 K, mely összeg a Pogány Istvánné alapból 200.000 K-val egészíttetik ki) érkezett egy pályamű Pláton, a stoikusok és Pál apostol a lélek halhatatlanságáról) a teljes díjat megnyerte. Szerzője Béki Zoltán III. é. theol. 4. Az 1925—26-ik évi *Kazinczy-díjra* (Kazinczy vallási és filozófiai nézetei) teljes díjra érdemes pályamű érkezett. Szerzője Darányi Lajos II. é. theol. Jutalmazásra a *Magy. Tud. Akad. 500.000 K.* összeget küldött. 5. Az 1925—26-ik évi *Szeremley-díjra* (9161 K, mely összeg a Pogány Istvánné alapból kiegészíttetik 200.000 K-val) Apologetikai tanulmányt kellett írni a csodákról. Jutalomra érdemes pályamű érkezett rá. Szerzője Karászi Dezső III. é. th. A pályadíjnyertes művek szerzői bizonyságot tettek az akad. ifjúság munkaszeretete, tudományos érdeklődése és a kitűzött kérdések megoldására képes tudásuk, készültségük és tehetségük felől. Búzditjuk őket a további lelkiismeretes munkálkodásra. — *Szorgalom- és ösztöndíjban* részesültek: 1. *Benke Kálmán* IV. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 400.000 K, a Láczay Szabó József alapitványból 840 K, Radnóti alapitványból 8400 K. 2. Erdélyi Zoltán IV. é. th. a Márton—Rónay alapitványból 300.000 K, a Borsos József alapitványból 1000 K, a Dózsa Gyula alapitványbúl 1500 K. 3. Horkay László III. é. th. a Márton—Rónay alapitványból 270.000 K, G. Nagy Sándor alapitványból (legjobb imádkozó) 24.000 K, Kalassai alapitványból 10.000 K, 4. Karászi Dezső III. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K. 5. Hörcsik Lajos III. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 150.000 K. 6. Darányi Lajos a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K. 7. Nagy József Ernő II. é. th. a Bottka István alapitványból 300.000 K. 8. S. Nagy Lajos II. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K. 9. Nyitray Béla II. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 200.000 K. 10. Szabó Gyula II. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K, a Sutka—Szentimrey alapitványból 2000 K. 11. Szakall János II. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K, a Warga Lajos alapitványból 1000 K. 12. Kovács József I. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K. 13. Máté Zoltán I. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 300.000 K. — *Tankönyvsegélyben* részesült: Béky Zoltán III. é. th. a G. Nagy Sándor alapitványból 24.000 K, tovább a Pogány Istvánné alapitványból 54.000 K és mint a Theol. Ifj. Egyletben predikálási versenyen nyertes kap a G. Nagy Sándor alapitványból 24 000 K-t. — *Énekkari jutalomban* részesültek: Nagy József IV. é. hh., énekkari elnök 300.000 K, Horkay László III. é. 150.000 K, Egri László 100.000 K, Nyitray Dezső II. é. 100.000 K, Bencs Lajos III. é. 100.000 K, Arday László 100.000 K a Pogány Istvánné alapból. — *Zenedíjat* kapott Császár József II. é. th. a Pogány Istvánné alapitványból 50.000 K, a Kalicza Ferenc alapitványból 30.000 K, a Vay alapitványból 50.000 koronát.

— **Örvendetes üzenet a Kurátorhoz — Mezőnyékre.** Kurátor Uram! Hétköznap van. Munkaidő. Az áldott mezők kívánják a dolgos kezet. Különben elfojtja a gyom az igérkező gazdag kilátást. Ha mégis rajtatoppanok irásommal s egyházuk mezejére vezetem el szántóföldjéről: ne sajnalja a fáradtságot és időt. Ott is aratás igérkezik. Lelkek gazdag aratása. Ebben a lapban, december 13-án, gyönge hangon *interpelláltam*, mert méltánytalannak éreztem a kultuszminiszter úr támogató cselekedetét iskolájukkal szemben. Ugy látszott, mintha *tizenkétszer* közelebb állott volna szívéhez a róm. kath. iskola ügye. *Farkas István* esperes úr, — akinek minden egyházán rajt' van a szeme és minden egyháza számára van imádsága, — örömmel értesített engem is arról, hogy az újra informált miniszter úr, iskolai segélyükre *110 millió* koronát utalt ki. Ezzel az összeggel az előbbi *10 millió* koronát, kiegészítette a róm. kath. atyafiaknak juttatott segély összegére. Ezt az örömhírt sietek Kurátur úr tudomására hozni. — Hogy mi közöm van nékem a nyéki iskolához, joggal kérdezhetné Kurátor uram! Meg is vallom, hogy életemben soha ott nem jártam, sőt még a lelkészükkel se beszéltem addig iskolaügyükről, amig szerény interpellációm meg nem jelent. Rajtunk, magyar kálvinistákon oly sűrűn, annyi sérelem esett, hogy annak a *felfogásunknak* kell kialakulni és életelvünkké válni, amit az Irás igy fejez ki: *Egymás terhét hordozzátok.* S igy, ha meghallottam a Bükkön át, töprengő sóhajukat: ne csodálkozzanak, ha belőlem is kiszakadt egy halk kiáltás. *Érzületünk*, a méltatlan elbánások miatt úgy kifinomult, mint egy jól kijátszott hangszer, amelyen sokszor avatatlan kezek is dörömböltek s ma, hűvös szellő simogatására is rezonál és a mult emlékei felsirnak belőle. *Indulatunk* annyiszor tétetett próbára, hogy könnyeinket olykor keserű szavak mögé palástoljuk el. Ez a *felfogás, érzület, indulat* diktálta interpellációmat *is.* Az Istennek legyen hála, aki egyházmegyei gondnok urunkat, valamint az önök nemzetgyűlési képviselőjét és talán másokat is követségbe küldött, hogy iskolai igényük meghallgatásra találjon. Áldott lelki és természeti aratást adjon az Úr! . . . *Nádházy Bertalan.*

— **Találkozó.** Julius hó 3-án bensőséges hangulatú diáktalálkozó folyt le főiskolánk falai közt. A 10 évvel ezelőtt érettségi vizsgálatot tett ifjak gyűltek össze találkozóra. Az imateremben lefolyt ünnepélyen buzgó imádságot mondott Molnár Béla tiszaszederkényi segédlelkész, majd Móré Márton ügyvédjelölt üdvözölte a találkozók nevében a tanári kart és Csontos József főgimn. és közigazgató válaszolt az üdvözlésre szives és felemelő szavakkal. Megjelentek a találkozón 9-en.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 28. szám. Sárospatak, 1926 julius 11.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Filep Gusztáv:* Az újabb lelkészválasztási javaslatokról. (Folyt. köv.) — *Tálas Áron*: Levél a szerkesztőhöz. — *F. Gy.*: Az alsózempléni egyhm. lelkészi értekezlete. — Vegyes közlemények. — Szerk. üzenetek.

Az újabb lelkészválasztási javaslatokról.*

„A lelkipásztor a gyülekezet lelke" mondja *Niebergall.* E mondás igazságát bizonyítja az a nagyarányú érdeklődés és tevékenység, amely elhanyatlott, de ébredni kezdő és élni akaró egyházainkba új lelket akar lehelni és ezt a lelkésznevelés és a gyülekezeti lelkészi állás betöltése problémáinak sikeres megoldása útján is munkálni kívánja. E kérdések mindig aktuálisok és azokra mindig korszerűen, de egyben ad maiorem Dei gloriam kell felelni. Igy gondolkozott minden törvényszerző zsinatunk. Mindenik megalkotta a maga lelkészválasztó törvényét. De azok általános megnyugvást nem keltettek. Mindenik nyomában elégedetlenség, panasz és igazságtalanság nagy számmal fordult elő. A jelenlegi sok baj szült eddig is, a jövőben is sok baj forrása lehet.

A lelkészválasztás problémája nehéz és annak végleges, minden igényt kielégítő megoldását nyújtani lehetetlen. Hogy mélyebben láthassunk e kérdésben, kívánatos volna, ha föl volna dolgozva a lelkészi állás betöltésének története a magyar ref. egyházban és lenne áttekintő leíró ismertetésünk a külföldi hittestvéreinknél szokásos betöltési módokról. Az alábbiakban röviden ismertetni kívánom lelkészválasztási törvényeinket az újabb tervezeteket és végül előadni a magam igénytelen nézetét, amelyben konzervativ, a végletektől óvakodó módon a theológiai tudomány és a gyülekezetek érdekei is kielégülést nyerhetnének.

Az 1881—82-iki zsinatig a szabad választás volt érvényben, akár csak ma. Mikor a zsinat megalkotta lelkészválasztási törvényét, Dobos János ceglédi hírneves lelkész szerint egy fekély tünt el a református egyház testéről. E zsinati törvény elve az volt, hogy a választásnál „a rendes lelkészeknek pályájukon szerzett érdemeik, az egyházak gondozásában elért kitűnő siker és huzamosabb időn át híven teljesített szolgálata, méltánylásban részesülnek. A papjelöltek, illetőleg segédlelkészek tudományos képzettsége, szolgálati idejök, mint ez alatt tanúsított buzgalmuk figyelembe vétessék." Az egyházakat a lelkészi javadalom alapján négy osztályba sorozták és a lefektetett elvek szerint minősítették az egyházkerületek a pályázati képességet. A választás az osztályozás és minősítés korlátai között *kijelölés* által történt. A jelölést lelkészjelölö-bizottság végzi, amelybe a választó egyház presbiteriuma három tagot küldött, míg az egyházmegyei közgyűlés a tanácsbirók közül évenkint három rendes, illetőleg póttagot választott. A bizottság az esperes elnöklete alatt a pályázók közül szavazattöbbséggel legalább hármat, legfeljebb ötöt jelöl ki, akikből egyet a gyülekezet lelkészül választani köteles. A jelölt csak szolgálati helyén hallgatható meg. Egyebekben a mai rendelkezések érvényesültek.

Ennek a jelölési rendszernek gyöngéi: a jelölésnél mindig az egyházmegyei tagok döntöttek, a kéz kezet mos elve érvényesült. Az ifjabbak a legritkábban jelöltettek pl. a 8 nyelvben beszélő dr. Nagy Zsigmond, mert nem jelölték, a sok mellőzés és csalódás után tanárnak csapott föl.

Az 1891—93 évi zsinat e visszásságok miatt a jelölést elejtette, az osztályozást meghagyta és a minősítést pontosan körülírta, amelynél a képesítés, a szolgálati évek és a szerzett tudományos fokok az irányadó tényezők. Az osztályozás és minősítés keretein belül a lelkészi állások meghívás és pályázat útján töltendők be. Az elfogadott pályázók közül szabadon választ a gyülekezet.

A minősítési törvény miatt, amely a jeles képesítésűeknek csak öt év után, az elégséges képesítésű segédlelkészeknek pedig egyáltalában nem engedte az első osztályú egyházakba való megválasztást, ismét sok panasz hangzott föl. Különösen az ifjabb nemzedék, főleg a gyöngébb bizonyítványúak, akik e miatt a legjobb javadalmú eklézsiáktól estek el, sürgették a minősítési törvény kereteinek tágítását, sőt sokan a teljes eltörlését.

Az 1904—07. évi zsinat az elégületlen hangok és tapasztalatok hatása alatt nemes ideálizmusában eltörölte a minősítési törvényt és a választást szabaddá tette.

Azonban ez sem keltett megnyugvást. A választás így a szabadság végelemzésben negativ elvén épül. A lelkipásztori érdemeket, képzettséget és tudományos munkásságot méltányolni kivánó

* Fololvastatott az alsózempléni e. m. lelkészi értekezletén. Az értekezlet a felolvasó javaslatát nem fogadta el. A kérdést azonban oly fontosnak s a kérdés jelen állásának összefoglaló megvilágítását e dolgozatban oly sikerültnek tartotta, hogy a további hozzászólások szempontjából kérte lapunk szerkesztőségét a teljes leközlésre. Ezt örömmel tesszük és hasábjainkat készséggel felajánljuk a kérdés további megvitatására. (h. szerk.)

előbbi törvényeinkben helyesen hangsulyozott alapelv elesett. Ezek elbírálására a választó gyülekezet nem hivatott. A próbaszónoklat eltiltása következtében a választók a legtöbb esetben nem is ismerik azt, akire szavaznak. Ily körülmények között a választást oly sok esetben néhány kortes intézi, különösen az áldomást ivást szerető atyafiak körében. A minősítésben rejlő, sok tekintetben jótékony korlátozás oda lett. Helyette a ref. lelkészi állás betöltésébe annyiszor a zsidó korcsmárostól kezdve a közigazgatáson át, a más vallású földbirtokosig mindenkinek szava van, csak egyházi felsőségünknek nincs. A nagy hang, törtetés, önvizsgálat hiánya, olykor a vagyonszerzési vágy és a magát minden törvényen túl tevő ambició a legelképzelhetetlenebb visszaélések magvait hintette és hinti el. Aggodalomba ejthet bennünket, hogy a Tiszántúl nagy gyülekezeteibe nagyérdemű, tudós lelkészek után jelentéktelen, pár hónappal előbb vizsgázott káplánok jutnak be (Nagykároly, Békés, Túrkeve stb.), hogy Komáromban a püspök bukik el a volt káplánnal szemben.

(Folyt. köv.) *Dr. Filep Gusztáv.*

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

Kezdő, fiatal pap létemre talán tájékozatlanságom lehet oka annak, hogy sok szükséges segédeszköz hiányát érzem munkálkodásom közben. Ilyen hiányzó s egyenesen nélkülözhetetlennek tartható segédeszköz *egy gyüjtemény az új énekeskönyvből 2 hangra letéve — gyülekezeti éneklés céljaira.*

Sokat hallottam már külföldön járt lelkésztestvéreimtől s főleg Andrássy Kálmán nagytiszteletű úrtól, hogy a művelt protestáns államokban 2 hangra énekelnek a gyülekezetek. Elképzelhető, hogy milyen szép ez s milyen felemelő, buzgóságra gerjesztő. Tudtommal nálunk nincs ilyen 2 hangra letett s direkt egyházi énekek gyűjteménye.

Egyházhatósági gyűléseken többször hallottam emlegetni, hogy nálunk is legalább 2 hangra kellene énekelni. Az indokok ismeretesek. Vannak is hellyel-közzel kisérletezések. Azonban rendszertelenül s bizony néha talán helytelen letétben nyöszörög ez.

A vége az elkedvetlenedés. Pedig sokan volnánk, akiknek nemcsak hő vágyunk, de örvendetes munkánk lenne az összhangzatos énektanítás. Ifjúsági egyesületben (15—24 évesek) oly szépen, észrevétlen könnyűséggel megy ez. Próbáltam, tudom s most is benne élek.

Nekem van egy tisztes és kiváló támogatóm, aki leteszi 2 hangra a kért énekeket. De van-e mindenkinek?!...

Lehetne. Megvalósítható ez úgy, ha pl. a mi Egyházkerületünk, vagy pl. a Spataki főiskola kiadná — elárulom a támogatóm nevét — Hodossy ny. képezdei tanár úrnak e célra összeállítandó gyűjteményét. Hiszem, hogy keletje lenne és hálásan fogadnák.

Ha felkérnék erre a tanár urat — bár nem említettem előtte még — de tudom, hogy szíves készséggel tenné ezt meg. Közismert zenei képességénél, hívő református keresztyén lelkűleténél fogva, aki szinte átéli a lelkében, a fülében csengő akkordokat — én Őt bátran merem e szent munkálatra felkérni.

Kicsiny ember vagyok; a nagyokat kérem ezúton is cselekvő megértésre.

1926 V/21.

tisztelő híve:

Tálas Áron
lelkész.

*

A t. Szerkesztő Ur előzékeny figyelme folytán abba a helyzetbe jutottam, hogy a fölvetett kérdésre egyidejüleg választ adhatok.

Tudtommal az új énekeskönyv figyelembe vételével *nem jelent meg* olyan munka, mely énekeinket két szólamban adná. (Ha figyelmemet elkerülve mégis megjelent volna: annál jobb!) Hiszen ismeretesek azok a nehézségek, melyek a háború alatt és után is a hangjegyes művek közreadását akadályozták. Ám, ha egy ily mű megjelenése kívánatos s az én munkásságomra szükség van, részemről kijelenthetem, hogy amig a jó Isten életemnek kedvez s erőt ad, mindig készséggel állok rendelkezésre. Nekem egyházi énekeinkkel foglalkoznom lelki gyönyörűség.

Egy megjegyzést azonban el nem hallgathatok. Nevezetesen azokban a templomokban, ahol még orgona (harmonium) nincs, a kétszólamu éneklésnek semmi akadálya; ellenben azokban az egyházakban, melyekben a gyülekezeti éneklés orgona kiséretével történik: vagy az orgonázónak kell az ének kísérő szólamának hangjait figyelembe vennie — és erre csak önálló, ügyes orgonista vállalkozzék —, vagy pedig a kétszólamositásnak kell olyannak lennie, hogy az ott használatban levő orgona-letéthez alkalmazkodjék, mert különben az éneklést és az áhitatot nagyban zavaró, kellemetlen, sőt tűrhetetlen dissonans hangzatok jönnének létre, amik föltétlenül kerülendők.

Hodossy Béla.

Az alsózempléni egyházm. lelkészi értekezlete

junius 29-én tartatott Sátoraljaújhelyben. Az értekezlet templomi istentisztelettel kezdődött, amelyen *Tantó* János luci lelkész prédikált és szívünkbe véste Asaf bizonyságtételét: „Isten közelsége oly igen jó nékem“ (73. zsolt). Az értekezleten egy előadás és két javaslat hangzott el. *Dr. Fülöp* Gusztáv a lelkészválasztási törvényjavaslatról értekezett. Ismertette az eddigi javaslatokat, megbirálta azokat s végűl a saját javaslatát terjesztette elő, amely szerint a meghívási eljárás mellőzésével holland mintára a presbiterek számához mérten két-háromszor akkora testűlet választana lelkészt. E testűlet a gyülekezet legderekabb tagjaiból lenne választandó. E javaslat nagy vitát provokált. Elsőbben *Dr. Meczner* Béla e. m. gondnok, 1890 óta zsinati tag a szabad választás és a meghívás érdekében szólalt fel. Többek hozzászólása útán az értekezlet felhívta az előadót, hogy adja be előadását közlés céljából a Spataki Ref. Lapokhoz, melynek Nt. Szerkesztőségét felkéri az értekezlet, hogy e fontos kérdés tárgyalása előtt nyissa meg hasábjait. (Természetes, hogy megnyitjuk. Szerk.) Ezután *Forgács* Gyula előadása következett volna, de az idő előhaladottsága miatt lemondott annak megtartásáról. Következett *Dr. Kiss*

Sándor spataki főgondnok javaslata, melynek előterjesztésében rámútatott arra, az egyházunk életét lépten-nyomon megbénító veszedelemre, amely nem annyira gyülekezeteink szegénységéből, hanem abból a tényből folyik, hogy a gyülekezetek gazdasági, anyagi élete. a közteherviselés kérdése és ezzel kapcsolatban a díjlevelek ügye nincs egységes elvek szerint rendezve. Ez az oka annak, hogy református feleink egyes gyülekezetekben módfelett meg vannak terhelve, máshol pedig alig ismerik a teherviselést, — hogy a lelkész és gyülekezet egymással viszálykodnak a díjlevél miatt, mert a lelkész nem a gyülekezettől, hanem a felektől (párbér) kapja járandóságát, ami helytelen és megalázó, — hogy legnemesebb hitépítő törekvéseink hajótörést szenvednek az anyagi kérdéseken. Javasolja, hogy az az egyházmegyei bizottság, amely pár év előtt e célból kiküldetett, egy felvilágosító értekezlet tartása után kezdje meg működését. Az értekezlet a javaslatot elfogadta. Végül *Szathmáry* Ferenc spataki el. isk. igazgató terjesztett elő javaslatot a vallásoktatás reformjára vonatkozólag. Bevezető előadásában rámútatott arra a szomorú valóságra, aminek meglátása előtt mindig kevésbbé zárkózhatunk el, hogy gyermekeinket az iskolában csak tanitjuk, de nem neveljük. Javasolta, hogy a lelkész és tanító egyaránt vegye ki részét a nevelő munkából. Az értekezlet nagy érdeklődéssel hallgatta az előterjesztést, de nem tartotta elfogadhatónak az előadó által javasolt azt a munka felosztást, hogy a lelkész tanítson, a tanító pedig neveljen. A kérdés helyes megoldása érdekében az a kivánatos, hogy lelkész és tanító együtt végezzék az egész munkát, aminek jelenlegi hiányai a gyermekistentiszteletek, vasárnapi iskolák s a gyermek pastoráció tervszerű gyakorlásával és megfelelő vezérkönyvek kiadásával lennének kiküszöbölendők.

Az értekezlet tagjai a kora délutáni vonattal elszéledtek. Mindnyájan azzal az érzéssel távoztunk, hogy az ilyen rövid, egy délelőttre összeszorított értekezletnek nincs meg a kivánt áldása. A jövőben olyan értekezletről kellene gondoskodni, amely legalább egy egész napra terjedne. *F. Gy.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Theologusok konferenciája.** A theol. ifjúság szövetsége junius 25—27-ik napjain Sárospatakon tartotta évi konferenciáját. Lelkes, komoly, felemelő napoknak voltunk részesei. A sárospatakiakkal együtt mintegy száz theologus ifjú készítgette lelkét hivatásának minél mélyebb átgondolása és megragadása által a szolgálatra, amely a theologus évek elmúlása után reá vórakozik. Elmélkedések, imák, előadások, személyes érintkezés, történeti nagy helyek meglátogatása — mind a lélek elmélyítésének szolgálatában álltak s hiszszük, hogy ez a konferencia is közelebb vitte a a résztvevők lelkét a lélek egyedűli urához, a mi megváltó Krisztusunkhoz. Sajnálattal nélkülöztük azoknak a theologusoknak a részvételét, akik a Soli Deo Gloria gyűlésén lévén, Sárospatakon meg nem jelenhettek. Ohajtandónak véljük, hogy a jövőben ezek a gyülések ne keresztezzék egymást. Sárospatakon a kollokviumok rendje, a tápintézet üzeme és még egy csomó ok miatt nem lehetett más napokra tűzni a konferencia idejét. A theologusokat természetesen mind ide vártuk volna. Mert kivánatos, hogy a theologus ifjak előbb önmaguk közt ápolják és erősítsék a testvéri összetartozás kapcsait és csak azután lépjenek ki a református diákság lelkének megnyerésére propagativ munkára. Igy sajnálattal nélkülöztük néhány tanárnak a megjelenését is és annál dicséretesebb, hogy Csikesz Sándor debreceni egyetemi, dr. Vass Vince és Vasady Béla pápai, valamint a sárospataki tanárok ott álltak theologus ifjaink mellett tanácskozásaik közben. A konferencia junius 24-ikén kezdődött ismerkedő estével, amelyen valamennyi theologia ifjúsága nevében nyilatkozatokat tettek arra nézve, hogy miért jelentek meg a konferencián és mit várnak attól. Junius 25-ikén az előírt programm szerint a megnyitó istentisztelet után (bibliát magyarázott: *Fülöp* Ferenc kolozsvári theol.) *A theologus élet elmélyítése* (előadó volt: *Döbrössy* Lajos pápai theol.) kérdésében a viták, hozzászólások élénk folyama indúlt meg annyira, hogy ezt a tárgyat később is tárgyaltatni kivánta a közhangulat. *Dr. Mátyás* Ernő spataki tanár *A megtérés psychologiája* cimen teljesen tudományos értékű és hangú és nagy figyelemmel hallgatott előadást tartott. A szabadidőre volt beosztva a Rákóczivár és főiskolai könyvtár, gyűjtemények, muzeumok megtekintése, a vár, a főiskola és az egyház történetének ismertetése. Délután az erdélyi egyházi életről kaptúnk megragadó képet, majd A theologus szerepét a kisdiákok közt (előadó volt Horkay László sárospataki theol.) tárgyaltuk és a theologusok anyagi helyzetét mérlegeltük; kár, hogy ez utóbbi kérdés tárgyalására nem volt elegendő idő. Junius 26-án a *széphalmi park* gyönyörű ölén A theologusok barátsága (előadó volt *Esze* Tamás budapesti theol.) és A theologusok továbbképzése volt a tárgy. Ez utóbbit *Csikesz* Sándor egyetemi tanár fejtegette nagy élet- és lélekismerettel. Délután a sátoraljaujhelyi egyházban folyt tovább a konferencia, itt tartott színvonalas vallásos estét is a gyülekezet számára. Vasárnap Sárospatakon az istentiszteleten dr. Vass Vince predikált nagy építő erővel, délután vallásos ünnepély volt művészi számokkal. A záró áhitatot Forgács Gyula lelkész tartotta.

— **Theol. alapvizsgálat ideje a sárospataki theol. akadémián.** Szept. 7-én zárthelyi írásbeli vizsgálat, szept. 8—9-én szóbeli alapvizsgálat. Az elmaradt kollokviumok szept. hó 6-án vétetnek fel.

— **A lelkészképesitő vizsgálatok idejét** főtiszt. Dr. Révész Kálmán püspök úr a tiszáninneni ref. egyházkerület lelkészképesitő bizettsága nevében a következőképen állapitotta meg: *Szept. 21-én az első lelkészképesitő vizsgálatot tevők írásbeli vizsgálata; szept. 22-én* az I. lelkészképesitő vizsgálatot tevők *szóbeli vizsgálata. Szept. 22-én a II. lelkészképesitő vizsgálatot tevők írásbeli vizsgálata; szept. 23—24-én a II. lelkészképesitő vizsgálatot tevők szóbeli vizsgálata.* Marton János főiskolai prorektor.

— **50 éves lelkészi jubileum.** Nagy építő hatással, bensőséges szép ünnepléssel ünnepelte meg a sajóvámosi egyház lelkipásztorának *Barta Mihálynak* ötven éves lelkészi jubileumát. Még az

ég ragyogó derűje is mintha ünneplőbe öltözött volna erre a napra a sok ború után! A bensőséges ünnep a helybeli férfi kórus felemelő szép éneklésével kezdődött, mely után az ősz lelkész maga imádkozott, könnyre fakasztó, megható imában mondva hálát és köszönetet a minden kegyelem Istenének a palástos szolgálatban eltöltött ötven esztendőért. Utána leánykórus énekelt mély, ünnepi érzéssel alkalmi szöveget, melynek végeztével *Szigethy Ferenc* balajti lelkész tartott nagy hatású alkalmi beszédet I. kor. II. rész 4 v. alapján. Beszéd után üdvözlések következtek. A felsőborsodi egyházmegye részéről a gyengélkedő esperes helyett Szigethy Ferenc balajti lelkész, az egyház hívei nevében a gondnok, vitéz Túry Ferenc főjegyző Sajóvámos község nevében, egy fehér ruhás leány a leánykórus részéről, Szigethy Ferenc helybeli kántortanító, mint 23 éve együtt működő hivatalnoktárs, Várady József az ősz lelkipásztor mostani segédlelkésze, mint ifjú Timotheus a munkás szorgalomban gazdag életű elöregedett Pált üdvözölték az úrasztalánál meghatottan, virágcsokrok özönével körűlvett öreg lelkipásztort. Volt még két megható üdvözlés az említetteken kívül. Egy asszony köszöntötte az agg lelkészt, akit ő harminc évvel ezelőtt, mint Sajóvámosra elhívott lelkész, elsőnek keresztelt meg. S a másik üdvözlés talán még ennél is kedvesebb: egy harminc évvel ezelőtt elsőnek megesketett öregedő házaspár üdvözölte könnyek között a szokásos nászajándékkal: kalácccsal, borral a szintén könnyező agg lelkipásztort. Az Isten áldó kegyelme jókedvűen nyugodott meg az ünnepelt lelkészen s az ünneplő gyülekezeten!

— **Pályázati hirdetmény.** Az Orsz. Ref. Lelkészegyesület a nyiregyházi Leánykálvineum polgári iskolájában betöltendő tanárnői állásokra pályázatot hirdet. Szerveztetik egy igazgatónői állás az internátus s a polgári 1. iskola egységes igazgatására, továbbá 1 számtan-mértan, természettan, természetrajz szakos, 2 magyar-történelem-földrajz, közgazdaságtan szakos, 1 rajz-szépírás, torna, kézimunka szakos állás. Kötelesség a polg. 1. iskolában tanítás a törvényes óraszámban s az internátusban nevelői munka a nap többi részében. Javadalom: készpénz a szolgálati idejének megfelelő fokozatú fizetés 70%-a államsegélyből, teljes ellátás (ötszöri étkezés, bútorozott szoba, fűtés, világitás, mosás stb.) A rendes szünidők szabad használata. Pályázóktól megkivántatik a német nyelvű beszédkészség, az öntudatosan református lelkület és élet s a növendékeknek ilyen nevelésére való képesség és odaáldozás. Pályázati kérvényeket a szükséges mellékletekkel és ajánló levelekkel 1926 július 20-ig Kiss Ferenc egyetemi tanár-elnökhöz Debrecen, Kálvin-tér 5. válaszbélyeggel ellátva kell küldeni. Az állás f. évi szept. 1-én, illetve a veendő értesités szerint elfoglalandó. Az Igazgatótanács fenntartja a jogot, hogy meg nem felelő pályázás esetén az állásokat helyettesekkel tölti be. Debrecen, 1926. július 1. *Dr. Balthazár Dezső*, az Orle elnöke. *Kiss Ferenc*, igazgatótanácsi elnök.

— **Felvételi hirdetmény a Fiu-kálvineumba.** Az 1926—27. tanévre *a*) 30 lelkészi fiuárvát veszünk fel a hajduböszörményi Kálvineumba. A kérvények folyó évi julius 20-ig küldendők be az intézet igazgatóságához Hajduböszörménybe. A kérvényekhez csatolandók: 1. keresztlevél, 2. az apa halotti bizonyítványa, 3. a fiu legutolsó tanévi isk. bizonyítványa, 4. községi bizonyítvány a család vagyoni helyzetéről, 5. lelkészi bizonyítvány esperesi megerősítéssel ellátva a kérvényező anyagi és családi viszonyairól, 6. ujraoltási biz., 7. orvosi bizonyítvány a fiu tanulásra alkalmas voltáról. A fiuk teljes ellátást, könyveket s irószereket kapnak, de ruhával, ágynemüvel maguk látják el magukat. Tandíjaikat szintén az intézet fizeti. A régi tagok is ujból tartoznak kérvényezni. Bukott, vagy rossz magaviseletü tanulók nem vétetnek fel. A konventi neveltetési segélyt az intézet veszi fel s az ilyenben nem részesülők után a megfelelő összeget a család biztositani tartozik; felvétetik ezen kivül 90 fizetéses tag évi 800 pengő díj mellett, lelkészfiuk 700 pengőt fizetnek. Lesz 8—10 kedvezményes hely is. Isk. bizonyítvánnyal felszerelt kérvények szintén julius 20-ig adandók be az Igazgatósághoz. Bukott vagy nem megfelelő tanulók fizetéses helyre sem vétetnek fel. Mindennemü kérdésre az Igazgatóság válaszol. Debrecen, 1926 junius 22. *Kiss Ferenc* elnök.

— **Felvétel a Leánykálvineumba.** A Leányálvineum szept. 1-én megnyílik Nyiregyházán. Felvétetik 10 ref. lelkész leányárva ingyenes helyre, 100 leány pedig fizetéses helyre. A felvételi kérvények július 20-ig Kiss Ferenc egyet. tanárhoz küldendők Debrecenbe.

— **Irodalmi jelentés.** Szeretettel hozom tudomására mindazoknak, akik „Oh szép ifjúságom" c. verseskönyvemet megrendelni szivesek voltak, hogy könyvem végre elkészült és annak expediálását már meg is kezdettem. Kérem szíves megrendelőimet, hogy a cimökre utánvéttel, vagy a megrendelés egyéb módja szerint küldendő könyvemet elfogadni kegyeskedjenek. Könyvem 160 oldalnyi terjedelemmel, pazar kiállításban, a békéscsabai Tevan nyomdában készült, címlapját Baranghy Jenő festőművész háromszínnyomatú rajza ékesiti. Ára füzve 30.000 K. A kötött példányoké 80.000 K. Bolti ára jóval magasabb lesz. Egyideig még megrendelhető nálam levelezőlap útján. Kint levő gyűjtőíveim beküldését szeretettel kérem. — *Baja Mihály*, ref. lelkész.

— **Szavazás.** A sárospataki ref. egyház presbiteriuma jun. 27-én tartott gyűlésén a következőképen szavazott: Vil. főjegyző: Hubay Kálmán, e.-m. vil. tanácsbiró: Asztalos Gyula és e.-m. tanítóképviselő: Kántor Mihály.

— **A vidéki irókat és művészeket** fölkérem, hogy — fontos kulturális érdekből — címeiket velem mielőbb közölni szíveskedjenek. *Kelskés* Győző Szekszárd, Bezerédj ucca 25. sz.

— **Egy egyedül élő özvegy** ref. lelkészné Miskolcon (Medgyesalja ucca 10. sz. a.) a jövő tanévre egy leánykát koszt-kvártélyra megegyezés szerint elfogad.

Szerkesztői üzenetek.

J. M. D—t. A hirdetés díja 15.000 K. — **B. J. B—r.** és **T. M.** A cikket vettük, majd a felelős szerkesztő úr intézkedik felőle, ha hazajön.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 29. szám Sárospatak, 1926 julius 18.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Filep Gusztáv:* Az újabb lelkészválasztási javaslatokról. (Folyt. köv.) — *Is.*: Az egyházkerület július 15-én Miskolcon tartott ülése. — *Nyitray Dezső*: A szlovenszkói ref. dlákok konferenciája. — *M. E.*: Könyvismertetés. — — Vegyes közlemények.

Az újabb lelkészválasztási javaslatokról.

A korlátlan szabad választás szülte visszásságok miatt már öt év múlva változtatni kívántak a zsinati törvényeken. Igy *Kiss Ferenc* 1913-ban, mint a Tiszántúl egyházkerületi főjegyzője, a meghivást biztosítani óhajtja a maga javaslatában minden egyház számára, de a meghivott ellen, a püspökből, főgondnokból és főjegyzőből álló bizottsag, ha arra a helyre méltatlannak itéli, visszavetési jogával élhet, amely esetben pályázatnak van helye. Meghívásnál szavazás helyett a régebbi ellenpróbát kívánja visszaállítani. Ha pályázat útján kerül a lelkészi állás betöltésre, úgy azt egy 9 tagú bizottság végzi, amelyben az egyházközséget képviselő 4, a presbiterium által küldött választó, az egyházmegye esperese és gondnoka, az egyházkerület lelkészi főjegyzője és főgondnoka a püspök, illetőleg helyetteseik foglalnak helyet. A pályázati kérvények átvizsgálása után a bizottság titkos szavazás útján abszolut többséggel választ. A szavazásban mindenki, az elnök is, köteles résztvenni. Az egyházi felsőségnek ezt a beleavatkozását a választásba részint történeti alapon igazolja, másrészt azzal indokolja, hogy ma nem kizárólag az egyházközség adja a lelkészi fizetést, továbbá azzal, hogy a lelkipásztor az egyetemes egyház szolgája is, amelynek érdeke szintén, hogy oda megfelelő ember jusson.

Ez időben a *debreceni akadémia jogi kara* is készített egy javaslatot. A választhatóságot a lelkészi oklevél megszerzése után még két évi gyakorlathoz köti. Ha azonban valakit egy gyülekezet meghiv, úgy az egyházmegye elnökségéből és lelkészi főjegyzőjéből álló bizottság javalsatára ezt az egyházkerület elnökségéből és lelkészi főjegyzőjéből álló bizottsága elengedheti. Ha meghívás nem lehetséges, pályázat hirdetendő. Az egyházmegye fenti bizottsága nem csupán a választhatóságot bírálja felül, hanem az elfogadott pályázókat sorrendben ajánlja. Ha valakit nem jelöl, tartozik megokolni. A jelöltek névsora az egyházkerület hasonló bizottságához terjesztendő, amely a jelöltek közül egyet, esetleg többet ajánl megválasztásra. *Szentpéteri Kun Bélának*, a debreceni egyetemen az egyházjog tanárának a javaslata ettől eltér annyiban, hogy az egyházkerületi bizottság a jelölteket abban a sorrendben nyilvánítja véglegesen jelölteknek, amelyben fölterjesztettek. Persze e felső bizottságnak joga lenne a jelöltek közül egyeseket megokolás mellett törölni, de a sorrenden változtatni joga nincs; ha az öt első közül senkit sem mellőz, azokat köteles jelölni, ha valakit töröl, a hatodik jön be helyette. Az indokolások az illető közgyűlés elé terjesztendő, hogy senkit sem lehessen ok nélkül mellőzni. Az egyházközség a megrostált jelöltek közül választ. Aki törvényellenes eszközhöz nyul, a jelöltek közül töröltetik. A gyülekezetben egyszer kiséret mellett való megjelenés meg van engedve.

A *jelen zsinatnak* a lelkészek alkalmazásáról szóló *tervezete* szerint a nem kongruás egyházakba csak olyan egyének választhatók, akiknek három évi rendes szolgálatuk van. Az állás betöltése meghivás vagy pályázat útján történik. A jelölőbizottság két egyházkerületi és két egyházmegyei kiküldöttből áll az esperes elnöklete alatt. Joga bővül azzal, hogy nem csupán az okmányokat bírálja felül, de joga van az arra a helyre méltatlannak itélt meghivottat vagy pályázót végérvényesen visszavetni. A szavazás az egyházmegyei kiküldöttek által vitt szavazó-lapokkal folyik le, amelyre az igen és nem, illetőleg a pályázók neve rá van nyomatva. A nem kivánt áthuzandó. Ha minden vagy több név nincs áthúzva, a szavazat érvénytelen. A vallástanító lelkész a megüresedett gyülekezetben maradhat, de nem fungálhat. A segédlelkész áthelyezendő. Egyebekben a mai törvény megmarad.

Ilyen elődök után jött létre *Makláry Károly* kúnhegyesi lelkész legrészletesebb és nagy hírre vergődött tervezete. Javaslatát a „Kúnhegyesi Memorandum"-ból vett alapelvekre építi: 1. A korrupció kiküszöböltessék, 2. Minden hely kapja meg a maga emberét, 3. Miden ember kapja meg a maga helyét és 4. Legyen fokozatos előhaladás. Szomorú dolog, hogy első elv itt a korrupció kiküszöbölése. Szerintem, első elv az, hogy minél jobb választás legyen, mert akkor minden hely megkapja a maga emberét, mindenki a maga helyét, elmaradnak a visszásságok és meglesz a fokozatos előhaladás is. Azzal tisztában vagyunk, hogy az élet mélyebb, mint a tudomány. Azt a maga szövevényességében a paragrafusok ezer

kazuisztikájával sem lehet előre szabályozni. A legjobb törvény sem ment meg a bűntől. A mai korrupciót magyarázza, bár nem menti, hogy nagyon sok az állásra váró ember. Négy theológia bocsátja ki évenkint az újabb jelölteket. Az elszakított részekről sokan ide kívánkoznak. Ezért fejlődik ki az a nagy tülekedés a lelkészi állások elnyerése körül, mikor vagyonokat költenek el egyesek. Mintha megdöbbenésünkre szószerint vennék a bibliai szavakat: „Áron is megvegyétek az alkalmatosságot."

Makláry javaslata haladást jelent, mert elveken alapul. Az első zsinatok szellemében a lelkészi állások betöltésénél méltányolja az eddigi buzgó működést az adminisztráció, belmisszió, irodalmi tevékenység, megbizatások, tudományos képzettség és szolgálati idő tekintetében. A IX. fizetési osztályú állásra a rendes lelkészek és teljes képzettségű segédlelkészek bármikor alkalmazhatók, a VIII. vagy ennél magasabb fizetési osztályba sorozott helyekre a rendes lelkészek 2, a segédlelkészek 4 évi szolgálat után választhatók. A javadalom és lelkészválasztás között kapcsolatot hoz létre. A lelkészek a köztisztviselők példájára a IX—VI. fizetési osztályokba soroztatnak. A lelkészi fizetés tíz évi értékelés alapján megállapíttatik, melyik fizetési osztálynak felel meg. Kinekkinek annyi fizetéskiegészítésre van igénye, amennyi a helyi forrásból biztosított javadalmán túl a szolgálati évek szerint őt megilleti.

(Folyt. köv.) *Dr. Filep Gusztáv.*

Az egyházkerület július 15-én Miskolcon tartott ülése.

A leánygimnázium tornatermében d. e. 9 órakor Dr. Révész Kálmán püspök buzgó imájával és Dókus Ernő főgondnok megnyitó beszédével kezdődött gyűlés fontosabb határozatai és jelentései:

Szavazatbontó bizottság jelenti, hogy a világi zsinati pótképviselőre beadott szavazatok közül dr. gróf Haller József, az iskolai zsinati pótképviselőre beadott szavazatok közül Dr. Rácz Lajos nyertek szavazattöbbséget.

A gyűlés üdvözli báró Bottlik Istvánt, akit az alsóborsodi egyházmegye röviddel ezelőtt választott gondnokává.

A püspöki jelentés világos képet állított az egyházkormányzat munkájáról és a belmisszió örvendetes javulásáról.

A pataki képezde ügyében bizottságot küld ki az átvétel előkészítésére, a progressziv adózás alapján kivánja a szükséges összeg előteremtését.

A 6 év óta betöltetlen püspöki titkári állást újra megszervezi és Illyés Bertalan Diósgyőrvasvasgyári hitoktatót választja meg titkárnak.

A zsinat előkészítő bizottsága által az egyházmegyékhez küldött egyházfegyelmi javaslatot az egyházmegyék kevés módosítással elfogadják.

A kerületi tűzkárbiztosítások elnyeréséért folyamodó biztosító intézetek közül a Fonciere ajánlatát fogadja el.

A kerületi belmissziói előadói állásról Forgács Gyula — aki már országos b. előadó — lemond s helyébe Enyedy Andor miskolci lelkészt választja meg.

A Kálvin-Szövetség megalakulását örömmel veszi tudomásúl, de a Kálvin-székház építésére ma még fedezet hiányában nem gondolhat.

Sulyosnak találja a tanítói nyugdíj fenntartói járulékot s kéri a minisztert ennek csökkentésére vagy a tandíjválság valorizálva való fizetésére. *Is.*

A szlovenszkói ref. diákok konferenciája.

A szlovenszkói ref. diákság június 30. és július 1-én tartotta Hanván Tompa Mihály gyülekezetében az első konferenciáját, amelyet a losonci ref. theol. szem. növendékei, illetve azok szeniora: Bójthe Sándor szeniorinstruktor rendezett. A konferencia célja: a ref. diákságot megismertetni a Krisztussal és az Ő szent igéjével.

A konferenciának a következő programmja volt: június 29-én elszállásolás a gyülekezet tagjainál és este 8 ó. 30 p.-kor közös megnyitó áhitat, amelyet — a távollevő Balogh Elemér püspök helyett: Bácsy Gyula a kárpátaljai ref. egyházkerület belmissziói lelkésze vezetett. A tulajdonképeni konferencia azonban június 30-án kezdődött. Reggel — mind a két nap — 7 ó. 30 p.-kor bibliatanúlmányozás volt 4, később 5 csoportban, utánna pedig közös áhitat, amelyet első nap: Szabó Béla huszti ref. lelkész, másodnap: Galambos Zoltán komáromi ref. lelkész vezetett. Az előadásokat Sörös Béla losonci ref. lelkész: „A szlovenszkói magyar kálvinizmus jelene és jövője" c. előadása nyitott meg, amelyet élénk hozzászólás követett. Azután Tompa Mihály sírjának megtekintése következett; 10 ó.-kor pedig — Zsemlye Lajos hetényi ref. lelkész távollétében — Dr. Kenessey Kálmán az Ógyalai csillagvizsgáló intézet igazgatója tartotta meg: „A modern irodalom és a kálvinizmus" c. rövid bevezető előadását, amelyet élénk és hosszú vita követett.

Délután az egész konferencia kirándult Csízfürdőbe, ahol a fürdő megtekintése és a leányegyház szives vendégszeretete után — egy kedves vallásos ünnepélyt rendezett a templomban, amelyen Dr. Kenessey Kálmán, a mélyhitű csillagász: „Amit a világegyetem tanít"; Kövy Árpád losonci ref. lelkész: „A ref. sajtó" cimen tartottak értékes előadásokat; Szabó Béla huszti ref. lelkész pedig rövid bibliamagyarázatot. Az ünnepélyt a losonci ref. theologusok énekkara, Bellák Barna losonci és Nyitray Béla sárospataki theologusok énekszólói és szavalatok élénkitették.

Másnap, július 1-én ismét Hanván folytatódott a konferencia, amikor is Galambos Zoltán komáromi ref. lelkész tartott előadást „A predesztináció"-ról, utánna pedig Szabó Béla huszti lelkész: „Hitmélyítés az ifjúság között" cimen. Mindkét előadást értékes hozzászólások követtek. D. u. 4 órakor egy teljesen zártkörű előadás következett: „A diákszerelem"-ről, amelynek előadója: Bójthe Sándor, a losonci ref. theol. szem. szeniorinstruktora volt. Ezzel egyidejűleg tartott előadást az iskolában: Bácsy Gyula missziói lelkész a nők számára.

Ezután vallásos ünnepély volt a templomban a nagy közönség számára, amelyen Ábloncz Pál hanvai ref. lelkész megnyitó beszéde után, Kardos

Lajos bejei ref. lelkész: „A kommunizmus református birálata"; Tornallyay Zoltán műépítész: „Mit tehetnek a szabad pályákon levők az Isten országáért?"; Vágó Ede hodosi ref. lelkész: „A ref. nő munkája az egyház építésében"; Dr. Baksay Dezső ügyvéd: „A presbyter, mint a lelkész segítőtársa" címen tartottak mélyenjáró és tanulságos előadásokat. A losonci theologusok énekkara, szólóénekek és szavalatok élénkitették itt is az ünnepélyt. Este 8 órakor pedig az esőzés miatt 30-án elmaradt előadást tartotta meg tábortűznél Szabó Béla huszti ref. lelkész: „Gyertyagyújtás a sötétben" címen, amelyet rövid imádság és a kálvinista hymnusz: Mindig velem Uram... eléneklése követett. Nagyon megható és lélekbemarkoló volt az utánna következő záró áhitat, amelyen — Galambos Zoltán rövid bibliamagyarázata után — azok imádkoztak, akiket a lélek indított az Istennel való beszélgetésre.

A konferencián megjelentek — a nagyszámú ref. diákságon kivül — a losonci és rimaszombati ref. nőegylet tagjai majdnem teljes számban; Dr. Sylvester W. Beach a princtoni (Amerika) egyetem rektora és az I. M. C. A. prágai és losonci főtitkára; továbbá a vidékről nagyszámú előkelő közönség, összesen mintegy 200 körül.

A konferencia vezetősége kimondotta, hogy — nagyszámú hölgyközönségre tekintettel — ez év szeptember első napjaiban Komáromban meg fogják tartani az első ref. nőikonferenciát. A következő diákkonferenciát pedig a jövő évben ugyanilyen időtájban fogják megtartani Komáromban.

A konferenciáról mindenki megújúlva, nagy elhatározásokkal telve távozott, hogy azt a sok áldást, amit szerzett, az otthon meleg tűzhelyén — gyümölcsöztesse — Ad maiorem Dei gloriam és Isten országának terjesztésére.

Isten gazdag áldása kísérje a megindúlt mozgalmat további útjában! *Nyitray Dezső*
theologus.

KÖNYVISMERTETÉS.

Musnai László: Az Uj szövetség. Jézus evangeliomának és a keresztyén vallás írott okmányának történeti ismertetése. Minerva irodalmi és nyomdai műintézet Cluj-Kolozsvár 1926 — 8° 155 lap.

A szentírás tanulmányozásánál a buzgó olvasó állandóan bizonyos akadályokba ütközik, a szentírás örökértékű tartalmát nehezen tudja kihámozni az idő történeti keretekből. Ezért mindenkor szükség van arra, hogy ezáltal az örökértékű tartalom a hívő lélek által könnyebben elsajátíttassék. Ezt a célt szolgálja Musnai László könyve. A Jézus evangeliomának, az Újszövetségben foglalt isteni kijelentésnek a megértéséhez akar közelebb vinni könyvével. Miután a Jézus evangelioma az ószövetségben gyökerezik, előbb az ószövetségi könyveket ismerteti vázlatosan, majd a Jézus fellépését közvetlenül megelőző kort, az idők teljességét ismerteti, hogy röviden rámutasson az ő evangeliomának lényegére.

Ez előzmények ismertetése után tér át a szerző az újszövetségi könyvek ismertetésére, amelyeket a synoptikus evangeliomok, a cselekedetek könyve, a páli levelek, a jánosi iratok a katholikus levelek sorrendjében ismertet. Végül röviden ismerteti az újszövetségi Kánon előállását és az újszövetségi szöveg történetét.

A munka karakterének közelebbi megvilágitása céljából meg kell állapitanunk, hogy a szerző nem tudományos, hanem *gyakorlati célt* szolgál. Elsősorban azt akarja, hogy a bibliának épitő szempontból való tanúlmányozása elől háritsa el a nehézségeket, a szentírásnak a bibliakörökben való tanúlmányozását akarja megkönnyiteni s ha e tekintetben nem is ment el a népszerüsitésnek addig a határáig, ameddig el kellett volna mennie, h. itt-ott a biblia egyes könyveire vonatkozólag különböző álláspontokat is tárgyal kritikailag, — egészében meg kell állapitanunk, hogy a munka világosan, egyszerűen van megírva és kisebb hibáitól eltekintve feltétlenül alkalmas eszköz az Ujszövetség tanúlmányozásához. Épen ezért melegen ajánljuk lelkipásztortestvéreink, biblia köreink figyelmébe. A munka megszerezhető Forgács Gyula sárospataki lelkész úr útján példányonkint 40.000 koronáért. *M. E.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Nagyértékü ajándék a főiskolai könyvtárnak.** *Dákus Gyula* vármegyei ny. alispán, kormányfőtanácsos, egyházker. tanácsbíró, a sárospataki főiskola nagyerdemű világi gondnoka, aki 1923-ban rendkívül értékes és gazdag levéltárát a főiskolai könyvtárnak adományozta: újabban ismét 47 drb nagyértékü okiratot ajándékozott a főiskolai könyvtárnak. Ezek között 4 középkori oklevél is van. A megbecsülhetetlen értékü gyűjteményben van rákóczi Rákóczy György (neje: Roslaviczy Sophia) végrendelete 1617-ből, amely új adataival új fényt derít a Rákóczy-család történetére. I. Rákóczy György fejedelemtől a gyűjteményben van 9 oklevél, nejétől: Lorántfy Zsuzsánnától 1, Bocskay István fejedelemtől 1, Zrinyi Ilonától 1, II. Rákóczi Ferenctől 1 drb, török pasák magyar levelei stb. A rendkívül becses ajándékot Harsányi István főkönyvtárnok e hó 15-én személyesen vette át főiskolánk nemeslelkü, kiváló érdemű jóltevőjétől.

— **Tájékoztató az 1926—27. iskolai évre a sárospataki ref. főiskolában.** A) *A theol. akadémiára*: 1. A theol. akadémia igazgatója: *Dr. Rácz Lajos.* Minden a theol. akadémiára vonatkozó hivatalos megkeresés a theologia igazgatósága címére intézendő (Sárospatak, Ref. Kollégium); a konviktusra vonatkozó megkeresések pedig ennek h. felügyelőjéhez: *Benkő Béla* főgimn. tanárhoz (Sárospatak, Ref. Kollégium.) 2. A theol. akadémiára rendes hallgatók csak gimn. érettségi bizonyitvánnyal vehetők fel. Aki görög nyelvet nem tanúlt, mindaddig, mig görög nyelvből érettségi eredményjegyet nem szerez, csak *rendkivüli* hallgató lehet. A görög érdemjegy egy év alatt megszerzendő. A felvételt kérő folyamodványhoz melléklendők: *a)* érettségi bizonyitvány, *b)* rövid életrajz, melyben a folyamodó felemlíti eddigi esetleges részvételét az egyháztársadalmi munkákban, különösen pedig azt, hogy mi ösztönzi a theologiai pályára? *c)* folyamodó vallástanárának, illetékes lelkészének tájékoztató írásai és bizonyitványai, akik a folyamodó egyéniségét ismerik, *d)* testi épségét igazoló orvosi bizonyitvány, különös

tekintettel a beszélőszervekre, *e*) zenei hallást igazoló bizonyítvány. Az ezen okmányokkal felszerelt kérvények aug. hó 20-ig benyújtandók. 3. Az 1925—26. iskolai év szept. 1-én kezdődik. A felvételek, beíratások szept. 10-ik tartanak; szept. 8—9-én lesznek a leckekönyvaláírások, szept. 10-én a tanév ünnepélyes megnyitása, szept. 11-én az előadások megkezdődnek. A javító- és pótkollokviumok ideje: szept. 6; az írásbeli alapvizsga ideje: szept. 7, a szóbeli alapvizsga ideje: szept. 8—9. A beíratási díj egyszersmindenkorra: 6 pengő. Tandíj egész évre: 24 pengő. Minden hittanhallgató fizeti az állami nyugdíjjárulékot, melynek összege egész évre: 28 pengő. Egyleti díjak: betegsegélyző egyleti díj 6 p. Ifjúsági egyleti díj: 2 p. Ifj Olvasóegyleti díj: 4 p. Internátusi díj: 80 p. A folyamodványok jótéteményekért, melyek a nagytiszt. és tek. Igazgatótanácshoz intézendők, aug. 20-ig adandók be a theol. igazgatói hivatalba. Egy *Értesítő* ára 11.000 K. (Folyt. köv.)

— **Dr. Hegyaljai Kiss Géza** „Lélek és Élet" címen megjelenteti 25 prédikációját és 15 temetési és esketési beszédét még e hó folyamán a Sylvester Nyomdai Műintézet kiadásában. Bolti ára 6 pengő, 75.000 K lesz, de aki előfizetését július 30-ig beküldi, az 55.000 koronáért kaphatja és szállítási díjra 5.000 K-t. Megjelenés után ismertetni fogjuk.

— **Hírek Miskolcról.** A megtépett Avasi-torony tetőzetét és külső ruházatát mintegy 140 millió költséggel a jövő héten kezdik megujitani. Mindkét templom orgonáját kijavitják s a Kossuth-utcai orgonát villanymotoros hajtásra rendezik át. A még hiányzó orgonasípok ujakkal cseréltetnek. Az avasi toronyba Petra István presbiter adományából 2 q súlyú új harang készül. Az egyházmegyei 2 világi tanácsbírói állásra az egyház Sáfrány Géza és Bottlik József urakra adta 8 szavazatát.

— **Alsózempléniek figyelmébe!** A legutóbbi egyházmegyei közgyűlés által elrendelt szavazások eredménye a következő: Bessenyey Zénó világi tanácsbíró, Asztalos Gyula főjegyző, Kántor Mihály tanitóképviselő. Az Asztalos Gyula főjegyzővé válasytásával megüresedett világi aljegyzői hivatalra a szavazatok 1926 augusztus 20-ig küldendők az esperesi hivatalba.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** Sürgős esperesi intézkedést igénylő ügyekben — július hó 20-tól augusztus 15-ig — sziveskedjenek lelkésztársaim *Román Ernő* egyh. m. tanácsbíró úrhoz *Alsózsolca* fordúlni. *Egyébb beadványok jöhetnek az esperesi hivatal címére.* — Még sok választói névjegyzék nem adatott be. — A *2 világi tanácsbírói* állásra a szavazatok aug. elejére beküldendők egyenesen az esperesi hivatalhoz. Atyafiságos szeretettel: Farkas István esperes.

— **Leventezászló avatás.** Folyó hó 11 én, vasárnap délután folyt le ünnepélyes keretek között Balajton a Levente Egyesület zászlójának felavatása. Istentisztelet után *Szigethy Ferenc* lelkész tartotta meg lelkes, hazafias felavató beszédjét. Beszéd után néhai Ragályi Bélának, a felsőborsodi egyházmegye volt gondnokának özvegye, mint zászlóanya kötött búzditó jelmondatok között szallagot az általa adományozott fehér selyem zászlóra. Utána magyar ruhás lányok szallagozták fel a zászlót, majd *Bónis Aladár* főszolgabíró, e. m. tanácsbiró mondott búzditó szép beszédet. *Papp László* szolgabíró tétetett fogadalmat ezután a leventékkel a zászlóra, majd azt *Nagy Sándor* főjegyző köszönte meg a község nevében a Ragályi családnak. Végűl *Papp József* levente parancsnok kötelezte el magukat, az egyesületet a zászló hűséges megőrzésére és mindenkori becsületének megtartására.

— **Az alsóborsodi ref. lelkészértekezlet** aug. 3-án Hejőcsabán lesz d. e. 9 órai kezdettel. Ebéd a tapolcai fürdőn. Július 31-ig a hejőcsabai lelkésznél jelentsék be a résztvevők, hogy ebédet rendeljünk-e számukra. Programm később közöltetik. *Lelk. ért. elnök.*

— **A felsőborsodi** egyházmegyében megüresedett papi tanácsbírói tisztségre *Varga Imre* egyh. m. aljegyző, a világi aljegyzőségre pedig *dr. Horváth Zoltán* tb. aljegyző választattak meg az egyházak szavazatának nagy többségével.

— **Az országos Református Tanáregyesület** XX. rendes közgyűlését augusztus 24—26-án tartja Niskolcon. Tárgyai között szerepel két előadás. Nagy Miklós füzesgyarmati gimn. igazgató: A közel jövő problémái a magyar protestáns iskolában és Csorba György miskolci gimn. igazgató: A földrajzi helymeghatározás módszerei. Aug. 26-án kirándulás Hámor—Lillafüredre; 27-én pedig Aggtelekre. Jelentkezési határidő aug. 10.

— **A saujhelyi járási Kálvinszövetség megalakulása** f. hó 11-én történt. Délelőtt Kiss Ernő esperes prédikált a templomban nagy szónoki erővel, mély hatást keltve a hallgatóságban. Délután 5 órakor az alakúló gyűlés a következőleg folyt le: Közének után Göndöcz István lelkész imája emelte a lelkeket a Mindenhatóhoz. Ezután Kiss Ernő esperes mondott hatásos megnyitó beszédet, mely aktuális vonatkozásaival magával ragadta a lelkeket. Ezt követte Forgács Gyula spataki lelkész, theol. m. tanár hatalmas beszéde a Kálvinszövetség céljáról, melyben a Kálvinszövetség minden fontosabb mozzanatát élénk szinekkel állitotta a kallgatóság elé. Majd dr. Gerőcz Kálmán jogtanár, az egyházmegye által kiküldött szervező előadó beszámolt az alakulás előkészitéséről. Inditványára lelkészi elnökké Göndöcz István választatott meg. Világi elnök lett dr. Meczner Tibor, lelkészi alelnök Molnár László, világi alelnök Pongrácz Sámuel, ügyész dr. Isépy Tihamér, jegyző dr. Visegrády János, pénztárnok és háznagy Bénnyey Dániel, ellenőrök Szalay Béla és Kovács Pál: majd megválasztották a választmányt. A választás után dr. Meczner Tibor, a megválasztott világi elnök szép beszédben köszönte meg a bizalmat a tiszttársai nevében is. Ezután a szervező előadó inditványára nagy lelkesedéssel választották tiszteletbeli tagokká Dókus Ernő e. ker. főgondnokot, Dókus Gyula ny. alispánt, Meczner Béla egyh. m. gondnokot, Bernáth Aladár alispánt és dr. Nyomárkay Ödön saujhelyi ref. egyh. főgondnokot. Végűl az előadó bejelentette, hogy a „járási ref. nőegylet is megalakult dr. Nyomárkay Ödönné elnöklete alatt. — Molnár László lelkész lélekemelő imája és közének zárta be a nagy érdeklődés mellett lefolyt alakuló gyűlést.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 30. szám Sárospatak, 1926 julius 25.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Révész Kálmán*: Püspöki jelentés. — *Dr. Filep Gusztáv:* Az újabb lelkészválasztási javaslatokról. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

Püspöki jelentés

a Tiszáninneni Ref. Egyházkerület f. évi július hó 14-én, Miskolcon tartott közgyűlésén.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Múlt évi jelentésem elején arról emlékeztem meg, hogy a protestáns egyházak elleni nyilvános tűntetés jellegével bíró legsajátlagosabb róm. kath. ünnepet, az Úrnapját némelyek igyekeztek „országos" ünnepnek feltűntetni. Az illető excluziv körök az idén már egy lépéssel tovább mentek, t. i. azt állitották, hogy ez az ünnep Magyarországnak egyenesen „nemzeti ünnepe" is. Ez ellen a falsum ellen a Kálvinszövetség ez évi közgyűlésén erélyesen tiltakoztam; ez alkalommal is határozottan tiltakozom s felhivom összes hiveinket, hogy ne hagyják magokat minden alapnélküli jelszavakkal megtévesztení, hanem ahelyett, hogy rosszul értelmezett, túlvitt udvariasságból a protestánsok elleni tűntető körmenetben levett kalappal ott járdalnának, tartsák magokat távol az ünnep minden nyilvánulásától. Legyünk már egy kissé gerincesebbek; mi ne kezdjük soha a támadást, de ha minket támadnak, ne tűrjük mindig szótlanul a keresztyén békesség sokszor hamis jelszava alatt. Quod uni justum, alteri aequum.

A sárospataki állami tanitóképző átvételének ügyében f. évi március hó 18-án rendkivűli közgyűlést tartottunk, de végleges határozat itt nem jöhetett létre, mert az államkormány nem tudta honorálni egyházkerületünk minden kivánságát. Pár nappal ezelőtt, július 6-án ujabb tárgyalás volt ez ügyben a minisztériumban, melyen, ha nem érhettük is el a végső eredményt, de egy nzgy lépéssel közelebb jutottunk a célhoz.

Az iskolafentartással összefűggő terhek még mindig nagyon súlyosan nyomakodnak reánk. A főbaj az, hogy az iskolai államsegélyek még mindig papirkoronában jönnek, mig az egyházak által fizetendő járulékok, nagyban felemelt mértékben, aranykoronákban vétetnek be. Ily körűlmények közt természetesen lehetetlen az egyensúlyt fentartani. Az Egyetemes Konvent folytonos feliratokkal kéri a kormánytól a nehéz helyzet orvoslását, de legtöbbször hiába. Állami háztartásunk egyensúlyának helyreálltával talán kedvezőbbre változnak a viszonyok.

A kultuszkormány különben legújabban nem zárkózik el attól, hogy egyházi és iskolai épitkezésekre 5 milliótól 120 millióig menő egyszersmindenkori segélyt s egyes szükös viszonyok közt élő lelkészeknek 2·5 milliótól 5 millióig menő rendkívüli segélyeket adjon. Ilyen cimen, a tudomásomra jutott adatok szerint 15 épitkező egyház összesen 519 millió, hat lelkész pedig összesen 21 millió államsegélyt kapott. Dr. Rácz Lajos közigazgató pedig külföldi utazására ugyancsak a kultuszminisztériumtól 2,500.000 korona államsegélyt nyert.

Az olyan régen nehezen nélkülözött, országos törvényben biztosított lelkészi korpótlék 1927 julius 1 től való folyósítására is pozitív kilátás van, amennyiben a 44.400—1926. számú miniszteri rendelet az idevonatkozó számításokhoz szükséges adatokat a püspöki hivataltól bekérte.

Beveridge Vilmos úr útján, egy magát megnevezni nem akaró skót hittestvérünk adományából, a legszegényebb lelkészözvegyek részére 3,100.000 koronát kaptam, mely összeget azonnal kiosztottam. Hálás köszönet úgy a nemes adományozónak, mint a szíves közvetítőnek.

Az egyházlátogatást a hivatalosak mindenütt megtartották s az esperesi jelentésekben összegezett adatok alapján örömmel jelenthetem, hogy a valláserkölcsi és hitélet terén csak haladást tapasztalhatunk. Templomok újulnak, iskolák épülnek, zengőszavu harangok szaporodnak. A belmissziói munkálkodás karöltve a Kálvin-szövetség mind szebben kibontakozó munkájával, külön jelentésekben lesz előadva. A szektárius mozgalmak gyengültek, mert a közigazgatási hatóságok, mint már tavaly kivánatosnak tartottam, jobban belenéznek a szekták propagandájába és több helyen be is tiltják egyes el nem ismert szektáknak, például az adventistáknak istenitiszteletét.

Nagy baj azonban, hogy nagyon sok egyházközségnél a lelkiekben való buzgóság csak addig van meg, míg pénzbe nem kerül. Lelkészválasztás alkalmával nagyon sok helyütt igyekeznének a kártából lecsipegetni; emellett a legujabb időben, több lelkészválasztás olyan nyilvános eszem-iszommal és szemérmetlen szavazatvásárlásokkal ment végbe, a képviselőválasztásoknak nincs mit szégyelniök a papválasztások előtt. Ez olyan fekély egyházunk testén, melyet tűzzel-vassal kell kiirtani.

Ezért lenne szükség a zsinat mielőbbi összehívására, amelyet azonban mi magunk hiába kérünk, míg másik két egyházkerület nem csatlakozik hozzánk. (E. T. 98. §)

Az egyházközségek anyagi állására nézve legelőször is az adakozás és épitkezés összegét adom, első oszlopban az 1925. évi, a másodikban az 1924. évi eredményt:

Adakozás	1.296,027.498 K	1.142,872.142 K
Épitkezés	3.760,052.206 K	4.172,876.931 K

E két pontnál tehát az előző évhez képest csökkenést látunk, a bevételeknél és kiadásoknál már növekedés van, de a pénztármaradvány az előző évinél ismét kevesebb, nevezetesen

Bevétel	12.551,977.649 K	7.810,131.580 K
Kiadás	11.895,582.944 K	7.281,252.314 K
Maradvány	456,394.655 K	528,899.266 K

A vagyoni állapotról, a tavalyi okok miatt, az idén sem adhatok összesitő kimutatást, nemcsak azért, mert az Egyetemes Konventtől mégsem jöttek meg az új vagyonleltári minták, hanem azért is, mert elég sajátságosan ugyanazon egyházmegye az egyes címek értékelését hol papir-, hol aranykoronában, hol pengőben adja. E tekintetben tehát csak úgy kaphatunk tiszta képet, ha megfelelő összesítő ívek lesznek és ha a kizárólagos pengőértékelés életbe lép.

Áttérve a népmozgalmi adatokra, az első oszlop az 1925. évi, a második pedig az 1924. évi adatokat tartalmazza, a harmadik oszlop végre a kettő közötti különbséget adja:

Lélekszám	185.717	187.153	—4136
Született	5878	5876	+2
Törvényes	5471	—	—
Törvénytelen	407	—	—
Meghalt	3645	4330	—685
Tiszta házasság	1063	1254	—191
Vegyes „	571	587	—16
Reversális javunkra	328	253	—25
„ kárunkra	134	138	—4
Áttért hozzánk	128	101	+ 27
Kitért tőlünk	126	68	+ 58
Konfirmált	3753	3488	+ 265

A lélekszámban 1436 csökkenés mutatkozik, aminek indokát nem tudom megtalálni, mikor a halottak száma 685-tel kevesebb, mint előzőleg volt. Valószínűnek tartom, hogy a tavalyi lélekszámnál valami hiba csuszott be, mert a mostani összeg (185.717) és az 1923. évi összeg (186.269) közeljár egymáshoz. A házasságkötések száma 207-tel csökkent s a vegyesházasságok aránya 29 százalék (1924-ben 32 százalék). Mindenesetre örvendetes jelenség, hogy ez az arány következetesen csökkenőben van. A reverzálisok száma is 29-el csökkent, ámde javunkra 25-tel, kárunkra csak 4-gyel. A hozzánk áttértek száma, igaz, 27-tel több, ezzel szemben azonban a tőlünk kitértek száma 58-al több, mint tavaly, úgy hogy e tekintetben összes nyereségünk csak 2, ami az előző évi 18 nyereség után aggasztó csökkenés. Az 1920. évben e címen 64 nyereségünk volt, az idén 2, ami azt jelenti, hogy hat esztendő óta igen megnőtt a másik oldalon a defenzíva, úgy hogy most már offenzivának is bátran mondható. Sokszoros éberséggel legyenek azért résen az őrállók.

Mult évi őszi közgyűlésünk alkalmával, 1925 október 11-én lelkészavatás is volt, mely alkalommal a miskolci nagytemplomban 35 ifjú Timótheust bocsátottam ki a szent szolgálatra. Legyenek mindannyian hív pásztorai a rájuk bízott nyájnak.

Iskoláinknál lényegesebb változás nincs. Theologiai akadémiánkon elfoglalta helyét dr. Mátyás Ernő, aki már eddigi működésével is bebizonyította, hogy méltó ember a méltó helyen. Fájdalom Forgács Gyula lelkésztársunk méltánylandó okok miatt, a jövő tanévtől kezdve nem folytathatja előadásait; a tanszék ellátásáról egyelőre helyettes tanár által fogunk gondoskodni. Egyik érdemes tanárunk súlyos betegsége miatt ismét nem kerülhetjük el a helyettesítést.

Mindhárom középiskolánkban, teljes tanári létszám mellett kiváló sikerrel folyik a nevelés és tanítás; az érettségi vizsgálatok, úgy az egyházi elnökök, mint a kormánykepviselők nyilatkozata szerint mindenütt örvendetes eredményt tártak fel.

A népiskolák állapota a Konvent összesítő kimutatásaiból kimerítően látható, azért itt nincs célja a reprodukálásnak.

Sok nevezetes évfordulót is megünnepeltünk, mint egyház és iskola. Lévay József centennáriuma, melynek a Magyar Tud. Akadémia által rendezett ünnepélyén dr. Ravasz László püspöktársam tartotta a fényes emlékbeszédet, egyházkerületünk képviseletében magam is jelen voltam; a legideálisabb szabadsághős II. Rákóczi Ferenc születésének és a hitvalló gályarabok szabadulásának, valamint dicsőséges szabadítójuk, Ruyter tengernagy halálának 250 éves fordulója templomainkban és iskoláinkban mindenütt méltó ünneplés tárgya volt. Egyházunk legrégibb és legérdemesebb világi vezérfia, gróf Degenfeld József úr, méltó ünneplés tárgya volt a Konvent legutóbbi ülésén, melyhez mí, mint része az egésznek, teljes szivünkből csatlakozunk.

Az elszakított erdélyi egyházkerület, e tövisek közt növekvő liliom, mély gyászba borult egyházi vezérének, dr. Nagy Károly püspöknek korai elhunytával. A hazája és egyháza szomorú sorsa miatti nagy lelki fájdalmakon kívűl, még a testébe adott tövisek is kinozták és égették őt. Végre az Ur megelégelte isszonyú szenvedéseit, elhívta magához és letörölt az ő szemeiről minden könyhullatást. Hív volt mind halálig, bizonyára elnyerte az életnek koronáját! Püspöki székét méltó utód, dr. Makkai Sándor foglalta el, kit egy éven át a mi egyházkerületünk is magáénak és dicsekedésének mondhatott. Úgy a gyász, mint az öröm alkalmával kifejeztem az erdélyi egyházkerület igazgatótanácsa előtt egyházkerületünk együttérzését, de kérem ezt a ft. közgyűléstől is.

Gyakorta jelentkező gyengélkedésem, fájdalom, meggátolt abban, hogy az egyházközségeket örömnapjaik alkalmával meglátogathassam. Emiatt nagyon sok kedves meghívást kellett a legnagyobb sajnálatomra visszautasítanom. Csakis két esetben szállhattam ki egy-egy egyházunkba; Sajószentpéteren részt vettem és szerepeltem egyházkerületünk patriarchájának, főtiszteletű Vadászy Pál

úrnak aranylakadalmi ünnepélyén, Egerben pedig az ottani virágzó Lorántffy Zsuzsánna nőegyesület kértére mentem el dr. Ravasz László püspöktársammal együtt, hogy egy vallásos estélyen előadást tartsunk. Az ott nyert kedves emlékeket és felemelő benyomásokat egyáltalán nem zavarta meg pár ultramontán lap alacsony, személyeskedő támadása, mivel arra okot a legtávolabbról sem szolgáltattunk. Dehát csak nem lehet szó nélkűl eltűrni azt, hogy két református „főpredikátor" a kegyelmes érsek úr távollétében (!!) merészelt Egerbe ellátogatni.

Mint egyik helybeli lapból értesülök, kerületünk egy minden tiszteletre és szeretetre érdemes lelkésze, Bartha Mihály sajóvámosi lelkész f. hó 4-én ünnepelte lelkészi szolgálatának arany jubileumát. Az a bensőséges és szeretetteljes ünneplés, amely a jubileumot jellemezte, a legszebb bizonyiték amellett, hogy lelkésztársunk a neki adott talentumokkal mindig híven sáfárkodott az elmúlt félszázadon át. Nagy örömmel s igaz szeretettel üdvözlöm őt egyházkerületünk részéről és szivemből kívánom, hogy az Úr szaporitsa meg rajta a kegyelem esztendeit!

Sajátságos játéka a véletlennek, hogy a most zárult egyházi évben ugyanannyi (23) körlevélben közöltem a tudnivalókat egyházkerületünk közönségével, mint az előző évben. Iktatószámom 1047, hivatalos leveleim száma pedig 925.

Egy kötelességem van még: a mult év halottai ravatalára rátenni emlékezésünk és kegyeletünk koszorúját. Lelkészi karunkból Barna Gyula disznóshorváti, Bodolay Miklós nagyvisnyói, Bogdányi József sajókeresztúri, Demjén István pusztafalusi, Győr Imre taktaharkányi és Kerekes János barcikai lelkészek költöztek át az örökkévalóságba. Több-kevesebb ideig, több-kevesebb buzgósággal és eredménnyel munkálkodtak az Ur szőlőjében, most már a pásztorok Fejedelme előtt állanak s hisszük, hogy kegyelmes itéletet nyertek.

A miskolci reálgimnázium egyik kiváló tanára Bihary Ferenc, megrázó hirtelenséggel hagyta itt a földi életet. A tudós és hívő tanárok közé tartozott, aki mindig szívesen tett vallást az ő Krisztusáról.

A tanítói karból Kalas Barna mezőcsáti és Szücs János szőllősardói tanítók haláláról jött hozzám hivatalos értesítés.

Világi tisztviselőink közül Alsózemplén barakonyi Kovácsy Ferenc főjegyző, sok érdemű tállyai főgondnok, Felsőborsod Benőcs Zsigmond halálát gyászolja.

Mindezen megboldogult testvéreink elköltözését mi is veszteségünknek ösmerjük, ennélfogva emlékök jegyzőkönyvi megörökítését kérem.

Évi jelentésem elfogadását és jóváhagyását tisztelettel kérve, ajánlom magamat továbbra is a ft. egyházkerületi közgyűlés mindig tapasztalt jóindulatába.

Miskolc, 1926 jul. 14. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

Az újabb lelkészválasztási javaslatokról.

(Folytatás)

A lelkészi fizetés a következő lenne.

A segédlelkészek a XI. fizetési osztály III. fokozatában volnának a lelkészi vizsga letételéig. Aztán évenkint lépnének elő a X. fizetési osztály I. fokozatáig.

A rendes lelkészek a IX. fizetési osztály III. fokozatán kezdenék és három évenkint lépnének előbb, így 9 év mulva a VIII. fizetési osztály III. fokozatába, 18 év mulva a VII. fizetési osztály III. és 27 év mulva a VI. fizetés III. fokozatába és 33 évi szolgálat után a VI. fizetési osztály I. fokozatába lépnének elő. További előléptetés nincs. De egyes kiváló lelkészek a püspök és kultuszminiszter hozzájárulásával az ötödik fizetési osztályba is előléptethetők volnának.

Fogyatkozása a javaslatnak, hogy az esperesek javadalmáról nem szól. Őket legalább egygyel magasabb fizetési fok illeti, mint amely nekik szolgálati éveik után járna.

A püspöki alapfizetés a IV. fizetési osztály II. fokozatában kezdődik és évenkinti előléptetéssel a III. fizetési osztály I. fokozatán végződik.

A fizetésbe a helyi forrásból biztosított javadalom teljes egészében beszámítandó.

Az egyházkerületek lelkészjellegű egyénekről törzskönyvet vezetnek, amelybe a személyi és szoros szolgálati adatokon kívül a közéleti megbízatások, kitüntetések, esetleges fegyelmi birósági ítéletek is feljegyzendők.

(Folyt. köv.) *Dr. Filep Gusztáv.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Rövid hírek.** A *sajókazai* ref. egyház nyugdijazás folytán megüresedett kántortanitói állására egyhangúlag volt tanitójának a fiát, Palcsó Dezső okl. kántortanitó, festőművészt választotta meg. — Lapunk fel. szerkesztője: *dr. Rácz Lajos* akad. tanár külföldi tanulmányútjából f. hó 22-én hazaérkezett.

— **Tájékoztató a sárospataki ref. főiskolában az 1926—27. iskolai évre:** B) *A főgimnáziumra.* Az V—VIII. osztály javitó vizsgája aug. 31-én, kedden délelőtt tartatik, a többié az nap délután, éspedig úgy a rendes, mint a magántanulóké. Szeptember 1-én, szerdán délelőtt 8 órakor kezdődik a magántanulók írásbeli vizsgája, csütörtökön délelőtt a szóbeli. Akik a mult iskolai évben főgimnáziumunkban tanultak s felsőbb osztályba felvehetőknek nyilváníttattak, ha indexüket ki nem vették, beírottaknak tekintetnek. Ezek az index és felvételi jegy, továbbá az iskolai díjak fizetéséről szóló nyugták alapján az egyes osztályokba az illető osztálytanároknál szept. 1-től 4-ig iratkozhatnak be. — Az I. osztályba szept. 1-ig csak református vallásuak vétetnek fel, más vallásuak szept. 2-től. Mindenki helyesen teszi, ha a népiskolai bizonyítványt, születési anyakönyvi kivonatot és újraoltási bizonyítványt az igazgatóság címére hamarább beküldi, mert így a felvételt a ref. vallásu feltétlenül biztosítja magának, más vallásu pedig előjegyzésbe kerül. A tanítás szept. 6-ikán hétfőn reggel 8 órakor kezdődik. Az érettségi javitó vizsga ez évben

a miskolci ref. reálgimnáziumban tartatik. A tandíj a jövő iskolai évben a következő lesz: a) prot. tanulók után beiratási díj 6 pengő = 75.000 korona; tandíj, melyben benne van a fűtési díj és Értesítő ára is 46 pengő = 575.000 korona; nyugdíjjárulék 12 pengő = 150.000 K; betegsegélyző 6 pengő = 75.000 K. Összesen = 70 pengő = 875.000 K. Azonkívül kell külön a tudományos mozira évi 35.000 K-t és a középiskolai sport országos szövetségébe évi 30.000 K-t. Nem prot. vallásu keresztyén vallásuak ugyanezeket a díjakat fizetik, csak a tandíj címen szereplő összeg lesz 70 pengő = 875.000 K, izraelita vallásuak pedig tandíj címen 100 pengőt = 1.250.000 K-t fizetnek. Vizsgálati díjak: 1. Magánvizsgálati díjak: *a*) ref. vallásu tanulóknak 64 pengő = 800.000 korona. *b*) más vallásuaknak 128 pengő = 1,600.000 korona. *c*) Összevont magánvizsgálat díja ref. vallásuaknak 96 pengő = 1,200.000 korona, más vallásuaknak 192 pengő = 2,400.000 K. *d*) Rendkívüli időben tett magánvizsgálat díja ref. vallásuaknak 96 pengő = 1,200.000 K, más vallásuaknak 192 pengő = 2,400.000 K. 2. Külömbözeti (felvételi) vizsgálat díja tárgyanként és osztályonként ref. vallásuknak 6 pengő = 75.000 K; más vallásuaknak 12 pengő = 150.000 K. 3. Javitó vizsgálat díja *a*) tárgyankint 6 pengő = 75.000 K; *b*) rendkívüli időben tett vizsgálatért tárgyanként 12 pengő = 150.000 K; *c*) más intézetből jövőknek12 pengő = 150.000 K. 4. Érettségi vizsgálat díja *a*) nyilvános ref. tanulóknak 16 pengő = 200.000 K; más vallásu nyilv. tanulóknak 20 pengő = 250.000 K; *b*) ref. vallásu magántanulónak 32 pengő = 400.000 K; *c*) más vallásu magántanulónak 40 pengő = 500.000 K; *d*) javitó érettségi vizsgálat díja 8 pengő = 100.000 K; *e*) kiegészítő érettségi vizsgálat díja egy tárgyból 4 pengő = 50.000 K; *f*) kiegeszítő javitó vizsga díja 8 pengő = 100.000 K. 5. Bizonyítványmásodlatok díja *a*) osztálybizonyítvány másodlata 3 pengő = 37.500 K; *b*) érettségi bizonyítványé 4 pengő = 50.000 K; *c*) érettségi bizonyítvány latin szöveggel 6 pengő = 75.000 K. 6. Általános határozatok. *a*) A tanári kar indokolt és okmányokkal igazolt kérelem alapján e díjak fizetése alól részben vagy egészben felmentést adhat. *b*) Az érdekelt iskola tanárainak, hivatalnokainak, szolgáinak gyermekei e díjak fizetése alól felmentetnek. *c*) Ref. egyházunk belső hivatalnokai (lelkészek, tanítók) gyermekei, kérelmükre, kellő módon igazolt szegénységük esetén a vizsgálati díjaknak felét fizetik. *d*) A javitó vizsgálati díjak iskolai jótékonycélra fordítandók.

— **Az Országos Ref. Lelkész Egyesület** ez évi közgyűlését f. évi augusztus 25—31-ig tartja Hajdúböszörményben. Jelentkezési díj 40.000 K, mely összeg aug. 7-ig Bakóczy Endre lelkész Hajdúböszörmény címre küldendő. Kedvezményes vasúti jegy kérvényezve, elszállásolás biztosítva van a jelentkezőknek. Étkezés összes díja 100 000 K, mely összeg megérkezéskor fizetendő. Aug. 29 én ünnepélyes istentisztelet a mohácsi vész évfordulóján. 31-én kirándulás a Hortobágyra. Részletes programm a Lelkészegyesület 28—29. számában.

— **Az Északamerikában** kimenő olaszok közül igen sokan lesznek protestánsok. Ennek bizonysága, hogy Newyorkban 60 prot. olasz templom van, mig ezelőtt 35 évvel csak egy volt; az Egyesült Államok területén pedig 304 olasz protestáns gyülekezet van, ezelőtt 15 évvel csak 215 volt.

— **Szakadás a holland szigorú ref. egyházban.** Geelkerken amsterdami lelkész az ottani gereformde gyülekezet papja, jó ideje bizonyos mértékben liberális felfogást tanusitott a verbalis inspiracio tanával szemben. Néhány hónappal ezelőtt a bűnbeesésről prédikálván tagadásba vette, hogy a kigyó emberi nyelven szólott volna. Ezért a gyülekezet egyik tagja följelentette őt. A zsinat Geelkerkent elmarasztalta mint eretneket és kizárta az egyházból. Erre a lelkész 4000 lélekből álló gyülekezete a kizárt lelkészhez csatlakozott.

— **Felhívom** mindazon abaúji lelkész urakat, akik az iskolai körlátogatás alkalmával a statisztikimutatásba nem jegyeztették be, hogy egyházuk a népoktatás fentartására évenként mily összeget fordit, sziveskedjenek azt pontosan összeszámitani és Medgyasszay tanügyi bizottsági elnök úrhoz sürgősen megküldeni. *Cziáky Endre* esperes.

— **Hősök ünnepe.** Július 14-én felemelő ünnepély keretében avatta fel a belsőbőcsi gyülekezett elesett hőseinek, 42 halott vitézének művészi kéz formálta emlékoszlopát Borsod vármegye polgári és katonai főméltóságainak jelenlétében. Az istentiszteleten a bőcsiek poeta predikátora mondotta az emlékbeszédet szivekhez utat találó módon.

— **Templomszentelés Kisgyőrben.** A kisgyőri ref. egyháznak szép ünnepe volt jún. 27-én: 150 évvel ezelőtt épült, de az idők viharától közben megrongált templomát renováltatta a hitbuzgó gyülekezet, a szó szoros értelmében is „hegyen épült város." A nemesen egyszerű, ízléses templom szinültig megtelt ezen a napon a helybeli és környékbeli hívekkel, de szépen volt képviselve az intelligens elem is, köztük öt szomszédos lelkész. Gyülekezeti ének után a helybeli énekkar adott elő szépen betanult alkalmi darabot, amelynek elhangzása után Takács Mihály f.-ábrányi lelkész emelte buzgó imádságban a lelkeket az egek Urához. Majd Farkas István esperes alkalmi beszéde következett: I. Péter II. 5. alapján prédikált a megszokott, hatalmas szónoki erővel, foglylul ejtvén az áhítatba merült sziveket. Kiss Elek helybeli lelkész adta elő ezután magának a templomnak s a megújítási munkának történetét. 85 millió koronát áldozott a renoválás költségeire a többnyire szegénysorsú tagokból álló kisgyőri gyülekezet, amelynek túlnyomó részét már ki is fizette. A Kórus sikerült újabb énekszáma után a Hymnusz, majd gyülekezeti ének zárta be a fölemelő ünnepséget. (—*s.*)

— **Ref. tanitócsalád** Miskolcon elvállal 2 vagy 3 kosztos diákot, vagy diáklányt. Három gyermekük fogja ez évben Pesten folytatni tanúlmányait, helyettük gondos ellátásban és nevelésben lesz részük. Levélbeli vagy személyes megkeresést kér vitéz Litkey Györgyné Miskolc, Zöldfa utca 35.

Szerkesztői üzenetek.

B. L. T—k. A cikk megjött, közlése felől a felelős szerkesztő fog intézkedni. — **v. L. Gy. M—c.** A levélre nem fizettünk rá. A hirdetés 15.000 koronába kerül.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 31. szám. Sárospatak, 1926 augusztus 1.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Filep Gusztáv:* Az újabb lelkészválasztási javaslatokról. (Vége köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

Az újabb lelkészválasztási javaslatokról.

(Folytatás.)

A lelkészi állások kinevezés, meghívás és választás útján töltetnek be.

Kinevezés útján tölti be az egyházkerület elnöksége az esperes meghallgatásával azokat a lelkészi állásokat, amelyek helyi javadalma a VIII. fizetési osztály III. fokozatát el nem éri. A kinevezés 15 nap alatt foganatosítandó és ellene felebbezésnek helye nincs.

Meghívás útján tölthetik be a lelkészi állást azok a gyülekezetek, amelyek helyi forrásból legalább a VIII. fizetési osztály III. fokozatát elérő javadalmat biztositanak. Itt új elem van a javaslatban. T. i. az esperesnek joga van 4 egyént bemutatkozó szolgálatra meghívni, akik egy-egy lelkész kíséretében jelennének meg. A kísérő figyelemmel kíséri az illető viselkedését minden irányban. A választókkal való személyes érintkezés kerülendő. A meghívás ezek esetleges meghallgatása után az ismert módon menne végbe.

Különben a nagyobb javadalmazású lelkészi állások választás útján töltendők be. 15 napi határidővel pályázat hirdettetik. Az esperes a pályázatokat a püspöki hivatalba beterjeszti. A püspök más kerületi pályázatok törzskönyvi adatait hivatalból beszerzi és a kérvényhez csatolja. Ezek be nem érkezése haladékul nem szolgálhat. A püspök 30 napi határidőre kitűzi a választás helyét és idejét, kinevezi az egyházkerület képviselőjét és ezt, valamint az esperest az iratok egyidejű megküldésével értesíti. A választást vegyes bizottság ejti meg. A választóbizottság elnöke a kerületi kiküldött, tagjai az egyházmegye esperese, az egyházmegyei közgyűlés által, a tanácsbírák közül választott képviselők és a presbiteri kiküldöttek. Az 5000 lelken aluli gyülekezet lelkészi állásának betöltésénél a kerületi küldöttön és esperesen kívül egy lelkészi és világi tanácsbíró és 3 presbitériumi képviselőből, 5000—10000 lélekszámú gyülekezet lelkészi állása betöltésénél 2 lelkészi, 2 világi tanácsbíróból és 5 presbiteriumi küldöttből áll a bizottság. Az egyház képviselőit az esperes értesítésére küldi ki a presbitérium. A presbiteri gyűlés jegyzőkönyvi kivonata megbízólevél gyanánt szolgál.

A püspöki értesítés után az esperes a bizottság tagjait tartozik összehívni. Érvényes határozathoz a bizottság tagjai általános többségének a jelenléte szükséges. A presbiteri küldöttek elmaradása, vagy a jegyzőkönyv aláírásának megtagadása a választás érvényét nem érinti.

E bizottsági ülésen a pályázati kérvények felolvastatnak, valamint a törzskönyvi lapok is. Azok, akiknek kellő jogosultságuk nincs, akik ellen fegyelmi eljárás van folyamatban, akik fegyelmi ítélet hatálya alatt állanak, hivatalból kizárandók. A választás titkos szavazással ejtendő meg és az általános többség dönt. Ha nincs többség, a két legtöbb szavazatot nyert között új szavazás megy végbe. Szavazat egyenlőség esetén sorshúzás dönti el, ki vétessék fel a szűkebbkörű szavazásra. A bizottsági elnöknek csak döntő szavazata van. A szavazásban érdekelt felek (V. t-c. 4. § a és b) nem vehetnek részt. Aki általános többséget nyert, azt jelenti ki az elnök megválasztott lelkésznek.

A választás eredményéről az esperes a püspököt 8 nap alatt értesíti, de jogerőssé csak akkor válik, ha ellene felebbezés nem adatik be. A továbbiak a mai törvény szerint folynak le.

E tervezetet bírálva a Debrecení Protestáns Lapban többen kifejezték idevonatkozó javaslatukat. Igy *dr. Jakab László*, aki maga is készitett lelkészválasztási törvénytervezetet, amely azonban a Makláryé után már nem jelent meg. Helyteleníti, hogy Makláry a lelkészi javadalmat vette a kinevezés alapjául, hiszen kis gyülekezetek sokszor jobban tudnak élni meghívási jogukkal, mint a népesebb egyházak. A Makláry-féle választás is kinevezés, mert benne az egyházi felsőség akarata érvényesülne. Kifogásolja, hogy ily esetben a pályázó nem jelenhetik meg próbaszónoklatra, a melyet pedig más esetben Makláry is melegen ajánl. Szerinte a választás így történnék: a pályázókat illetékes egyházmegyei bizottság megrostálná és közűlök legfölebb ötöt jelölne ajánlás végett. A kerületi bizottság az ajánlottak közül kettőt, legfölebb hármat jelölne a maga belátása szerint. A korteskedés megakadályozására az ajánlottak csak a jelölés jogerőre emelkedése után értesittetnének és fölhivatnának, hogy a választás előtt legfölebb egy héttel egyszerre jelenjenek meg próbaszónoklatra. Igy, szerinte, illetékes fórum elbírálná az elméleti és tudományos képzettséget és gyakorlati

ismeretet, a gyülekezet pedig a szónoki készséget. Ily módon a gyülekezet választási szabadsága helyes mederbe tereltetnék.

Nagy István kisujszállási lelkész a kinevezést és választást egynek minősiti és károsnak, egyenesen kiviheteílennek tartja. Igy egy elmozdított lelkészt kinevezés útján rá lehetne erőszakolni egy gyülekezetre. A lelkészválasztást a presbitérium kezébe kivánja letenni. A próbaszónoklatot felügyelet mellett helyesli. Tisztességtudóbb lelkészi nemzedék nevelését sürgeti. A Makláry fizetési rendszert megvalósithatatlannak és a címmel járó fizetési osztályokba való sorozást veszedelmesnek látja. Véleménye szerint az előhaladás biztositva van az ötödéves korpótlékkal; a segédlelkészek kezdő fizetése megalázó. Az egész tervezet csak központi pénztár útján volna megvalósitható.

Gönczy Béla, a Téli Ujság szerkesztője szerint a Makláry javaslata megvalósulás esetén csak a bajokat szaporitaná. A szabad választás után e jog elvétele izgatás esetén nagymérvű kitérést vonna magával és a felsőség kegyét kereső, meghunyászkodó lelkészi típust hozna létre. A korteskedésnél elsősorban a lelkészek a hibásak, tehát a pályázók hibája miatt nem lehet a néptől a választói jogát elvenni. De választói jogot csak azoknak adna, akik a 109. §-ban elirottakat teljesiti. Fegyelmezett presbitérium és szigorított választói jog mellett nem kellene a választói törvényt módositani, csak a pályázatokat vizsgáló bizottságnak még jogot adna arra, hogy azokat, akiket arra a lelkészi állásra alkalmatlannak itél, a pályázatból kizárhassa. Ez történhetnék a városi, az 5000 lelken felüli és a reorganizálásra váró gyülekezeteknél, amelyekben képzettebb, tapasztaltabb és agilisabb lelkészekre van szükség. De felebbezni lehetne felsőbb fórumhoz. A lelkésznevelés és a vizsgák szigorítandók.

Porzsolt Ferenc tiszaszentmártoni lelkész hibáztatja, hogy Makláry egész tervezete az államsegély ingatag talajára épült. A felértékelés a természetbeli járandóságok változó árai és az időjárás bizonytalansága miatt lehetetlen. A meghivást biztosítani kell a kis gyülekezeteknek is, mert ezek aránylag nagyobb terhet viselnek. Kifogást emel a meghivást megelőző próbaszónoklatra való hivást, mert ide is behatol így a korteskedés. A Makláryféle választás helyett a lelkészi állás betöltését, ha az nem meghivás útján történik, az egyházkerületi elnökségre akarja ruházni, akik távolabb állanak a lelkészektől és egyetemesebb, tárgyilagosabb nézőpontjuk van.

Baráth Imre gávai lelkész az 1891—93. évi zsinat tervezetét tartja megfelelőnek az egyházak osztályozásával és a lelkészek minősitésével, de ezeket szeliditené annyiban, hogy a jeles képesitésű lelkész 2 év múlva, a jó 4, az elégséges 5 év múlva választható legyen bárhová. A próbaszónoklat felügyelet mellett újra megengedendő. Ennek az a jó eredménye lenne, hogy a jó képesítés éveket jelentvén, az ifjak alaposabban készülnének pályájukra. A jelen szabadság csak a szerénytalanságnak, korteskedésnek nyit kapút.

Bartha László esperes az egyházakat kongruás és nem kongruás egyházakra osztja. Az első csoportba választható minden lelkészi oklevéllel biró egyén, a másodikba csupán a már rendes lelkészek, illetőleg tanárok. Egyebekben a törvények szigorú megtartását követeli.

Szentesi Tóth László azokra a visszásságokra mutat rá, amelyek a Makláry tervezete nyomán fordulnának elő, mikor csendőr fedezet mellett kellene a lelkészeknek állásaikat elfoglalniok stb.

Hetesy Kálmán, *Sípos József* esperes és még sokan nyilvánitották nézeteiket e kérdésben.

A lelkészi állásnak meghivás útján való betöltését, bár ez tűnik föl a legideálisabbnak, mégis több szempontból kifogásolnom kell. A meghivás — dicséretes kivételektől eltekintve — a volt káplánnak vagy szomszéd lelkésznek szól és magasabb egyházi szempont nem érvényesül. A meghivás alapja a nagy többség, rendesen külsőségeken nyugvó, felületes benyomása és nem kellő mérlegelés. Nem tudja a gyülekezet, hogy az ismert meghivása következtében kiket mellőzött. A nagy gyülekezetekbe történt meghivások azt bizonyítják, hogy szép reményű ifjú lelkészek a fejlődésben megakadtak, mert semmi sem ambicionálta többé őket. Hosszú lelkészkedésük után is ott áll a gyülekezet, ahol pályájuk kezdetén[1]. Helytelennek tartom a gyülekezeteknek a kongrua, a helyi javadalom alapján való osztályozását. Meggyőződésem szerint e ponton a református egyház magasabb és egyetemesebb érdekei kell, hogy irányadók legyenek. A mai rekatholizációs korszakban külön osztályba kell csoportositanunk azokat a gyülekezeteket, amelyek tiszta református, és azokat, amelyek vegyes vallású községekben vannak. Ezeket hűségesebben kell pasztorálni és ezekbe agilisabb lelkészekre van szükség. Azért kell itt befolyást biztositani az egyházi felsőségnek és aztán, ha a javadalom el nem hanyagolható tényező, úgy ezek lelkészi fizetéseit központi segités útján emelni kell, hogy oda lelkészek kivánkozzanak ezekbe a gyülekezetekbe.

Úgy a régi törvényeinkben, mint az ujabb javaslatokban nem tartom helyesnek a lelkészjelölő bizottságok összeállitását. Azok ugyanis nem tudták értékelni a tudományos és irodalmi érdemeket. Egyik oka pedig ez egyházi hanyatlásunknak; e miatt fogytak meg a tudós kálvinista lelkészek és a református tudományosság szinvonala is alább szállt. A minősitést szakemberekre kell bízni. Erre alkalmas bizottság egy theológiai profeszorból, a kerület belmissiói lelkészéből, illetőleg előadójából és egy egyházmegyei lelkészi tanácsbíróból áll, a mely a tudomány, az evangelizálás és kormányzás érdekeit vizsgálja a pályázókban.

A Makláry tervezete szerinti választás, vagy elnökségi kinevezés nincs kellőleg előkészitve. Hirtelen kell határozni. A gyülekezet szükségletei és a pályázók képességei ismeretlennek azok előtt, akik az állás betöltésében közreműködnek. Aztán e jogokat nagy ok nélkül nem kell elvenni a gyülekezettől, hanem az egyházi fensőség gondoskodjék arról, hogy alkalmas egyének közül jól válassza meg a maga lelkészét.

---

[1] A szabad választás hátrányait legkevésbbé a Tiszáninnen érezte meg. Ennek oka, hogy itt nagy gyülekezet aránylag kevés van és így fiatal emberek is jól betölthették a lelkészi állást. De nem így a Tiszántúl hatalmas gyülekezeteiben!

Az bizonyos, hogy minél tágabb a választók köre, annál alacsonyabb a választottak színvonala, amint ezt a parlamentek története is mutatja. Azért, amint megválogatni óhajtjuk a választhatókat, ugyanezt kell tennünk a választókkal is. Ha azonban ezt a jogot, amint a csere esetében, állandóan az alacsony számú presbitériumra bizzuk, az könnyen oligarkhiává válik. Viszont a mai módon általában nem bírják meg e jogot a gyülekezetek. Olyat kell rájuk ruházni, amit elbir: ki tudja választani rendesen maga közül a legarravalóbb embereket. Azért tehát helyesen e jogot a választók közvetve gyakorolhatnák a leghelyesebben. E célra több külföldi protestáns egyház példájára három évi időtartamra lelkészválasztó bizottság választandó. Ennek tagjai a presbiterek és kétszer annyi választott tag, mint amennyi a presbiterek száma. Póttagok is választandók. Ezek a gyülekezet anyagilag és erkölcsileg függetlenebb embereiből kerülnének ki, akiket kortes eszközökkel nehezen lehetne befolyásolni.

Általános kivánalmaknak nevezhetők: 1. a meghívás biztositása minden gyülekezet részére,[2] 2. bizonyos megrostálása úgy a választhatóknak és választóknak, 3. lelkésznevelés jobbátétele, 4. a törvények szigoritása, 5. a próbaszónoklat megengedése, de felügyelet mellett.

(Vége köv.) *Dr. Filep Gusztáv.*

[2] A meghívást, főleg a Tiszántúl nagy gyülekezeteire gondolva, nem tudom megtartandónak itélni, mert arra nem találom az ismérveket, hogy kik legyenek. Elismert, országos hirű emberek. De ki lenne ezt illetékes elbirálni? A felső bizottság valószinüleg soha sem vet vissza senkit!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Dr. Batta István Fájó szívvel közöljük az alábbi gyaszjelentést: „A sárospataki ref. főiskola elöljárósága és tanári testülete mély fájdalommal tudatja, hogy *dr. Batta István* főgimnáziumi rendes tanár, egyetemi magántanár, a főisk. tápintézet és internátus felügyelője, életének 45-ik, tanári szolgálatának 19-ik, Sárospatakon való működésének 6. évében, hosszas betegség után július 30-án elhunyt. Istenáldotta nevelő egyénisége, messze kimagasló tudományos képzettsége, páratlan tanítói művészete és szeretetreméltó emberi tulajdonságai örökre bevésődtek tanítványai, tanártársai lelkébe és a főiskola története legáldottabb munkálkodású tanárai sorában őrzi emlékezetét. Temetése július 31-ikén d. u. 5 órakor a főiskola udvaráról a ref. egyház szertartásai szerint történik. Emléke áldott lesz közöttünk!"

— **Halálozás.** *Dr. Orbán Barna* ny. sajószentpéteri körorvos, a f.-borsodi egyh. megye volt vil. tanácsbírája, néhai Orbán József sárospataki tanár fia, júl. 27-én Kunhegyesen elhúnyt. Áldott legyen emlékezete!

— **Új főjegyző.** Az erdélyi egyházkerület a dr. Makkai Sándor püspökké választásával megüresedett papi főjegyzői állásra *Vásárhelyi János* kolozsvári lelkészt és esperest választotta meg.

— **Szívos Mihály, Szinyei Endre, Zsoldos Benő és Szinyei Gerzson emlék-alapítvány.** A főiskola juniusi igazgató-tanácsi és tanári kari közebéd és a 25 éves érettségi találkozó (Somody József, dr. Lengyel László, Tatár Lajos stb.) alkalmából egy szép és nemes eszme fogant meg s öltött nyomban is testet a jelen levőkben. Elhatározták, hogy a főiskola elhúnyt tanárainak emlékét egy-egy 100 pengős szorgalmidíj alapítvánnyal örökitik meg. Részint nyomban, részint azóta már befolyt a Szívós Mihály emlékalapítványra 100 pengő, a Szinyei Endre emlékalapítványra 100 pengő, a Zsoldos Benő emlékalapítványra 56 pengő, a Szinyei Gerzson alapítványra 10 pengő. Hisszük, hogy a sajnálatosan devalválódott szorgalmidíj-alapítványok helyébe támadó ezen új alapitásoknak folytatása is lesz s ezúttal is felkérjük a volt tanítványokat s a főiskola minden barátját, hogy a megindított nemes akciót fillérjeikkel támogassák. Bármily kis összeg beküldhető „tanári emlékalapítványok tőkéinek növelésére" a főiskolai pénztár címére.

— **Járási lelkészi értekezlet Sajószentpéteren.** A sajószentpéteri járás lelkészi köre augusztus hó 12-én, csütörtökön reggel 8 órától a ref. elemi iskolában értekezletet tart a következő tárgysorozattal: 1. Hogyan kezdjük a belmissziót? Előadó: Jakab István. 2. Evangyéliom, Kálvin-szövetség, felekezetiség. Előadó: Kövér Pál. 3. A vasárnapi iskola viszonya a vallásoktatáshoz. Előadó: Szabó Lajos. 4. Érintkezés az Isten és ember közt. Előadó: Bakó Gyula. 5. Esetleges indítványok. Ezen járási értekezlet előkészület a szeptember havában tartandó egyh. megyei belmissziói konferenciához. Olcsó ebédről gondoskodva van. Lelkésztestvéreimet a megjelenésre nemcsak a járásból, de másunnan is szeretettel meghívom: *Svingor* Jenő e. m. belmissziói előadó.

— **Gyűjtési engedély.** A belügyminiszter 154971—1926. B. M. sz. rendeletével megengedte, hogy a miskolc—martintelepi ref. egyházrész a ref. templom építéséhez szükséges anyagi eszközök részbeni megszerzése céljából 1926 júl. 1-től számított 6 havi időtartamon át 2000 K értékű téglajegyekkel Borsod-Gömör-Abaúj és Zemplénvármegyék, továbbá Miskolc város területén pénzbeli adományokat gyűjthessen.

— **Pályatétel.** Az alsóborsodi ref. tanítóegylet választmánya az 1926. évre a következő pályatételt tűzte ki: Örök actualitások az elemi iskolában. Idegen kézzel írt. jeligés és a nevet tartalmazó borjtékkal fölszerelt pályamunkák szept. 1-ig Putnoky István egyl. elnök címére — Miskolc — küldendők. Pályadíj 600.000 korona.

— **Az abaúji lelkésztársak** tájékoztatása végett, szíves tudomásvétel végett közlöm, hogy egyházmegyénk a következő belmissziói körökre osztatott fel: I. Tomor, Kupa, Selyeb, Gagybátor, Szászfa, Pamlény, Csenyéte. Elnöke: Frenczel Bertalan. Előadó jegyző: Radácsi István. Tagjai: Papp József, Tamaska János és a többi lelkészek. II. Onga, Szikszó, Vadász, Aszaló, Kázsmárk, Rásony, Szentistvánbaksa, Csobád, Szentandrás, Felsődobsza, Kiskinizs. Elnöke: Kovács István. Előadó: Csabai István és gyül. lelkészei a tagok.

III. Szemere, Fulókércs, Szala, Felsőfügöd, Felsőméra, Novaj, Bakta, Beret. Elnök: Szilva István. Előadó: Fazekas János. Tagjai: Kóródi Lajos, Benke István, Lang István, Farkas Dezső. IV. Szurdok, T.-németi, Göncruszka, Gönc, Zsujta, Abaújvár, Telkibánya. Elnök: Farkas Elek. Előadó: Frenczel Béla. Tagjai: Görgey János, Kőszeghy Dániel, Kiss Lajos, Kiss Gyula, Matusz János. V. Nagybozsva, Nyiri, Pusztafalu, Radvány, Kajata, Vágás, Vily, Regmec. Elnök: Keresztyén István. Előadó: Kiss Pál. Tagjai a gyülekezetek többi lelkészei. VI. Vilmány, Hejce, Fony, Korlát, Vizsoly, Céce, Kér, Szántó. Elnök: Hörcsik Lajos. Eladó: Sárközy Lajos. Tagok a gyülekezetek lelkészei. Őszi gyűlésünk szept. hó 9-ike körül lesz, helyét és napját később közlöm. Most csak arra hívom fel a lelkésztársak figyelmét, hogy a gyűlés elé terjesztendő ügyiratokat augusztus 22-ig küldjék be az esperesi hivatalba. Szántó, 1926 jul. 25. *Cziáky* Endre esperes.

— **Szavazás.** A hernádnémeti presbitérium az alsózempléni egyházmegye vil. aljegyzői állásának betöltésénél, Dr. Csontos József spataki ügyvédre adta szavazatát. Dr. Csontos József a főiskola jelenlegi közigazgatójának fia és a sárospataki ref. egyház presbitériumának jegyzője.

— **Főiskolánk cserkész ifjai,** a Hegyaljai Erő cserkészcsapat tagjai a két heti országos megyeri táborozásból f. hó 27-én friss egészségben hazaérkeztek. Miután előzőleg 10 napon át itt Patakon az ó Bodrog kanyarulatánál próbatáborozást tartottak, 11-én este indultak el 29-en Ujszászi Kálmán szénior, parancsnok vezetése alatt, kizárólag saját költségükön, az országos megyeri táborozásra, amelyen az ország minden részéből s több külföldi országból 7.501 cserkész vett részt. Cserkészeink ügyességükkel, kitartásukkal s életrevalóságukkal általános elismerést arattak s a lapok teljes dicsérettel emlékeztek meg róluk. Több versenyben diadalt arattak: így Nagy Barna VII. o. t. nyerte a magas ugrási, Kovács Zoltán V. o. t. az 50 méteres gyorsúszási érmet, az egyéni versenyben az I. csoportból nyert Harsányi István VIII. o. t. Mi is készséggel gratulálunk nekik végzett száp munkájokhoz!

— **A jövevények és vándorok temploma.** Isten a roszból is teremthet jót, a kicsinyből nagyot és a gyengéből hatalmasat. Ennek az igazságnak ragyogó példája a most határszéli kis község: Bánréve reformátussága. Maroknyi nép, mindössze 30—35 család s templomot épít. Földönfutók valamennyien, a világ igazságtalanságának földönfutói, a trianoni béke áldozatai. Sorsukból tanúlták meg, hogyan kell igazi áldozatot hozni?! Fáj nekik, hogy el kellett hagyni szülőföldjüket (legnagyobb részük menekűlt vasútas) s szomorúságuk és összetöretésük hősi emlékeként, — filléreiket összerakva, továbbá a Kormányzótól jelentékeny összeget, gr. Serényitől ingyen telket kapva, — könnyek között építik új lakóhelyükön a jövevények és vándorok templomát. A fájdalmak kövekké lesznek, a sóhajokból imádság háza emelkedik. — A kis szórványgyülekezet jul. 25-én tartotta templomalapkő-letételi ünnepét, melyen *Juhász* László esperes szívettépő imádságban kérte a jóság, szeretet és igazság Istenét, hogy árassza áldásait a magyar népre, szenvedő gyermekeire. *Dr. Páhy* József alkalmas bibliai helyeket s az alapkőbe elhelyezett íratokat olvasta fel; *Zsiros* József putnoki vallástanító-lelkész Luk. IX$_{33}$. alapján hirdette az igét, mig *Abaffi* L. ózdi ev. vallástanító-lelkész testvéri szeretetre, egyességre hívta fel a híveket. „Minden lehetséges a hívőnek". „Aki bőven vet, bőven is arat."

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

HIVATALOS RÉSZ.

654—1926. **Körlevél.**

Kormányzó Úr Őfőméltóságának mellszobrát Strobl Alajos szobrászművész elkészítette. A kiválóan sikerült szobor kétféle nagyságban (30 és 19 cm.), kétféle anyagból (bronz és gipsz) kapható. A szobor terjesztésével megbízottak a lelkész és tanító urakat is fel fogják keresni. Felkérésükre szívesen ajánlom a szobor megszerzését főképen tanács- és iskolatermek részére.

Miskolc, 1926 július 26.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat

a dunántúli ref. egyházkerület pápai főiskolájának theol. akadémiáján nyugdíjazás folytán üresedésbe jött gyakorlati theol. tanszékre, melynek évi javadalma, az 1925 szept. 20—21-iki ker. közgyűlés 144. pontja szerint az állami fizetési osztályok VIII—V. osztályainak megfelelően a megválasztandó tanár összes beszámítható szolgálati évei szerint, melynél a lelkészi szolgálatban eltöltött évek is teljes egészükben beszámíttatnak.

Felhivatnak azok a református vallású magyar honosságú lelkészek, vagy tanárok, akik az egyházi törvény által megállapított theol. akad. tanári képesítéssel bírnak s ez állást elnyerni óhajtják, hogy az érettségi bizonyítvánnyal, a képesítettséget, nyelvismeretet, eddigi szolgálatot, családi és egészségi állapotot feltüntető okmányokkal felszerelt kérvényeiket folyó évi aug. hó 25-ig adják be dr. Antal Géza püspök úrhoz Komárom-újvárosba.

A megválasztott köteles a konventi theol. akad. tanulmányi rendben megállapított gyak. theologia körébe tartozó tárgyakat előadni, a tanszékkel járó teendőket végezni s állomását folyó évi okt. hó 1-én elfoglalni.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja.

Győrött, 1926 július hó 18-án.

Dr Darányi Kálmán sk. főiskolai vil. gondnok. *Czeglédy Sándor* sk. főisk. egyh. gondnok.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 32. szám. Sárospatak, 1926 augusztus 8.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Filep Gusztáv:* Az újabb lelkészválasztási javaslatokról. (Folyt. és vége.) — *Forgács Gyula:* A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről. (Folyt. köv.) — *Enyedy Andorné:* Az oxfordi konferencia. — Vegyes közlemények. — Pályázat.

Az újabb lelkészválasztási javaslatokról.

(Folyt. és vége.)

A lelkészi állások, szerény nézetem szerint, így lennének betöltendők:

Arról a gyülekezetről, melyben a lelkészi állás betöltésre vár, az esperes kiküldöttje részletes diagnozist ad és azt az espereshez terjeszti. Minden állásra pályázat hirdettetik, amely az eddigi adatokon kivül tartalmazná a gyülekezet lélekszámát, esetleges különleges szükségleteit és viszonyait. A pályázók az eddigieken kívül melléklik: *1. a püspöki törzskönyv kivonatát, 2. rövid életrajzukat (Curriculum vitae), 3. nyert elismerő okirataikat, 4. és esetleg egy-két tudományos munkájukat.* Az esperes mindez iratokat átteszi *egy theologiai professzorból, az egyházkerület belmissziói lelkészéből, vagy előadójából és az egyházmegye egyik lelkészi tanácsbírájából álló bizottsághoz.* A bizottság elnöke a belmisszió lelkésze, helyettesítése esetén a theologiai professzor. A kitűzött helyen és napon a bizottság átvizsgálja a beérkezett pályázatokat és mellékleteket. Akiknek okmányai nincsenek rendben, vagy hivatalból kizárandók, azok pályázatát félre teszi, de ennek okát a jegyzőkönyvben megjelöli. A többi pályázót aztán a gyülekezet diagnózisa és az illetők érdemei, sikerei, tudományos és irodalmi munkássága, képzettsége és képessége alapján, meghatározott sorrendben, egyeseket esetleg egyenlő helyen, ajánlja vagy alkalmatlannak nyilvánitja. Az ajánlati sorrend indokolandó. Az ajánlatok aztán az összes okmánnyal visszaküldendők az esperesi hivatalba.

Az ajánlottak közül az egyházmegye elnökségéből, két lelkészi és egy világi tanácsbíróból [illegible] bizottság *a 2000 lelken aluli, tiszta református [illegible] 1000 lelken aluli vegyes lakosságu községekben [illegible] gyülekezek részére 3, a nagyobbak számára pedig [illegible]lyázót* választhatónak jelöl ki. *A bizottságnak [illegible] van az ajánlottak bármelyikét mellőzni,* de ezt [illegible] egyzőkönyvben tartozik megokolni; *nincs azon[illegible]n joga a jelöltek sorrendjét megváltoztatni.* Ha a bizottság az első 3, illetőlag 4 közül senkit sem töröl, azokat köteles jelölni. A törölt helyett a következő ajánlott jelölendő. A törlés ellen felebbezésnek van helye az egyházkerület elnökségéből és lelkészi főjegyzőjéből, illetőleg helyetteseikből álló bizottság, amely végleges döntést hoz.

Sem az ajánlásban, sem a jelölésben nem vehetnek részt, aki az V. tck. 49. §. a. és b. pontja szerint érdekeltségben áll.

A végleges jelöltek esperesi megbizott kiséretében *a gyülekezetben egyszer próbaszónoklatra jelenhetnek meg,* de látogatást nem tehetnek, a kisérőt el nem hagyhatják és az istentisztelet után egy órán belül távozni kötelesek. Ez alkalom kivételével a választókkal még semleges terűleten sem érintkezhetnek. A próbaszónoklat idejét az esperes állapitja meg és erre a délelőtti istentisztelet fordítandó. Ily alkalommal egy délelőtt két istentisztelet is tartható, de ez előre kihirdetendő, valamint a szónok neve is közlendő. *Az 1000 lélekszámnál népesebb gyülekezetekben elmondott beszédét a pályázó köteles kinyomatni és a választás előtt az espereshez eljuttatni.* Ennek elmaradása a jelölésből való kizárást és mivel ily esetben új jelölés ejtendő, a költségekben való elmarasztalást vonja maga után. Ugyanez az eset, ha valamelyik jelölt visszalép.

A választás úgy történnék, mint ma, csak a szavazó-lapokat, amelyen a választhatók neve rá van nyomatva, vinné magával az egyházmegyei küldöttség, amelyen a nem kivánt nevek áthúzandók. Ha mind át van húzva, vagy több nincs áthúzva, a szavazat érvénytelen.

A választást a gyülekezet titkos szavazással, 3 évre választott, a presbiteriumnál 3-szor népesebb lelkészválasztó bizottsága ejti meg. A szavazás előtt közvetlen a lelkészi kiküldött előírt imád mond, amelyben kifejezésre jusson, hogy az Isten dicsőségére történjék s úgy áldja meg őket Isten, amint azt kizárólag az egyház javára teszik. Nagy gyülekezetnél az illetékes egyházrész választó bizottsága és ne az egész végezze ezt. Általán itt a nagy tömeg kerülendő.

Az ajánlásról és jelölésről felvett jegyzőkönyvek az egyházmegyei közgyűlésen felolvasandók, hogy ok nélkül senkit se lehessen mellőzni.

Ily módon a jelen körűlmények között biztosítanók az egyházi felsőség, a tudomány és belmisszió munkásai tanácsló, jótékony befolyását az ajánlásban és jelölésben, de meghagyjuk a gyülekezet lelkészválasztó jogát is az önmaga alkotta, a hívek minden rétegét felölelő, tekintélyes számú lelkészválasztó bizottsága útján. A gyülekezet eme

megválogatott, szélsőségektől óvakodó érettebb része józan megfontolása és megérzése folytán az arra érdemesek közül bizonnyal ki tudja választani, ki fogja tudni az ő lelki szükségleteit a legteljesebb mértékben kielégíteni.

Dr. Filep Gusztáv.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről.

Főtiszteletü és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Bizottságunkat a mult évi kerületi közgyűlés arra utasította, hogy egyházkerületünk 1925. évi missziói életének fontosabb adatait összegyűjtve, olyan összefoglaló jelentést tegyen, amely alkalmas lesz arra, hogy a belmissziói munka további egységes irányításának alapjául szolgáljon.

Ennek megfelelőleg bizottságunk az egyházkerület hivatalos lapjának mult évi 31. és 32. számaiban nemcsak kérdéseket tett közzé, amikre feleletet várt, hanem utasítást is adott arra, hogy a küldendő jelentés milyen természetű legyen.

A jelentések idejében és csaknem teljes számban beérkeztek. Ez év tavaszán minden egyházmegye tartott már ülést. Ezekről is beérkeztek az egyhm. belm. bizottságok jelentései. Ily módon módunkban van jelentésünkben összefoglalni a legújabb adatokat is.

A könnyebb áttekintés céljából az adatokat a következő csoportokba foglaljuk össze: I. az egyházmegyei belm. bizottságok munkájáról, II. a gyülekezetek egyházépítő, III. evangélizáló, IV. szociális tevékenységéről szóló csoportokba.

I. Az egyhm. bizottságok kivétel nélkül munkába állottak. A körzetekre való beosztás, amint ezt a mult évi egyh. kerületi határozat ajánlotta, az alsózemplénit kivéve, mindenikben megvalósult. Nem működtek egységes programm alapján, de abban mindnyájan egyeznek, hogy a meglévő kezdeményezéseket életben tartották s tovább fejlesztették. Mindenik bizottság életről, lendületről tesz jelentést.

A hat körzetre osztott *abaúji* egyhm. bizottsága megállapítja, hogy „minden olyan lelkész megérzi lehetetlen voltát gyülekezetében, aki nem végez belm. munkát, viszont minden kisebb-nagyobb mértékben belmissziót gyakorló lelkész meglátja azt a tavaszi rügyfakadást, amely az ő gyülekezetének eddigi tele után felpattant." „Felébredt a kor lelkiismerete", mondja a jelentés, amelynek adataiból kitünik, hogy az abaúji bizottság mindent elkövet a felébredt lelkiismeret ébrentartására. A bizottság készített programmot, melynek lényege tényleg a lényeg: megtartani és erősíteni azt, ami van. Sőt újat is kezdett, ami követendő példa. Az egyhm. bizottság ugyanis elküldötte előadóját az alsózempléni em. presbiteri, azután lelkészi értekezletére s elküldte a kerületi belm. bizottság ülésére is és számára napidíjat állapitott meg. Ez nemcsak a testvéri érzés ápolása, hanem a kivánatos egységes munka biztositéka is.

Az *alsóborsodi* em. bizottság 8 missziói körzetre osztotta az egyhmt. Mult év őszén tartott ülésén összeállitotta azokat a belm. teendőket, a miknek teljesítését „mint minimális követelményt minden lelkészétől a leghatározottabban megkövetel." E kötelességek a következők: 1. a vasárnapi délutáni káté-magyarázat, melynek kötelezővé tétele előtt azonban megfelelő útmutatóról kiván gondoskodni, 2. mindennapos könyörgés, lehetőleg bibliaolvasással, 3. a házi istentiszteletek t rjesztése. A lelkész mutasson jó példát. Az asztali áldásnak egy lelkész-családnál sem szabad elmaradni egyetlen esetben sem, 4. a lelkész munkálkodjék az iskolás növendékek közt, főképp az ismétlő iskolában „igyekezzék pótolni a konfirmációs oktatás hiányait", 5. a konfirmációs oktatás legyen keresztyén életre nevelés. A konfirmáltak együtt tartandók vagy egyletekben, vagy vasárnap délutáni katekizálás alkalmával, 6. kivánatos a biblia órák, a vallásos és belmisszíós napok tartása. Vallásos estély legalább havonként, belmissziós nap évente kétszer tartandó, a lelkészek, tanitók és presbiterek bevonásával. Sürgeti egy kerületi belm. lelkészi állás szervezését. A következő pontokban az énekkarok és vasárnapi iskolák szervezésére, a családok látogatására és az iratterjesztés gyakorlására buzdit és ad útmutatást. A f. évi május hó 27-én tartott bizottsági ülés jelentéséből kitűnik, hogy a munka örvendetes fejlődésnek indult, az őszi programm hangsúlyozására azonban most is szükség volt, amihez az egyhm. közgyűlés lelkesen járult hozzá és úgy határozott, hogy a munkát minden eszközzel folytatni kivánja. Az em. esperese azt írja e munkáról, hogy az „bölcsőben pihenő gyermek, aki lassan kilépni készül a bölcsőből". Az adatok igazolják, hogy a gyermek erős és életképes; boldog gyermek, mert a bölcsőt szintén erős, de a Krisztusi szeretettől és lelkesedéstől áthatott kezek ringatják.

Az *alsózempléni* em. még nem osztotta fel körzetekre a területet. Az elmult munkaévben rendezett Sárospatakon presbiteri értekezletet, amelyen jelenvoltak az abauji egyhm. és a felsőborsodi em. előadója is, valamint Sáfrán Géza altábornagy, a Kálvin szövetség buzgó apostola. Ez értekezlet fő tárgya a Biblia volt, melynek történetéről Harsányi István theol. tanár tartott épületes előadást. Az egyhm. belm. előadója arról értekezett, hogy miképp lehetne visszaállitani egyházi életünkben a biblia tekintélyét. Az értekezlet felhívta az egyházakat, hogy a lelkészi hivatal és minden iskolaterem részére szerezzen be egy revidiált bibliát, vezesse be a bibliaolvasást úgy a reggeli könyörgéseken, mint a rendes istentiszteleteken, presbiterek útján buzditsa a híveket a biblia olvasás és az iskolákban arra helyezzék a súlyt a tani hogy a gyermekek többet tudjanak a bibl mint a bibliáról. Az értekezlet lelkesen foga Kálvinszövetség küldötteinek buzditó szava végül egy érdekes vita után kimondta ezt a lemző határozatot: „lámpát vagy gyertyát gyúj a templomban akkor, amikor sötét van s az mert szükség van reá, nem róm. kath. szokás. Ujabban, jun. 29-én a bizottság lelkészértekezlete tartott Saújhelyen, amelyen a lelkészválasztásról, a köztehervisélés kérdéseiről és a vallásoktatás reformjáról volt szó. Az értekezlet azonban nem sikerült, mert csak egy délelőtt tartott s mindenki azzal az érzéssel távozott, hogy legközelebb olyan

értekezletet kell rendezni, amely legalább egy teljes és zavartalan napot biztosit a tanácskozásra. Ezeken kivül az egyhm. esperese és belm. előadója részt vettek a saújhelyi belm. tanfolyam megnyitásán és Csobajon egy vasárnapot töltöttek a készülődő baptizmus elfojtására, ami sikerült is. A belm. előadó ezenfelül hét ízben kiszállt Saújhelyen, hogy a belm. tanfolyamon előadásokat tartson és egyszer Ricsén, hogy hadakozzék az Ige fegyverével a millenista veszedelem ellen.

A *felsőborsodi* egyhm. bizottság körzetekbe osztva munkálkodik. Előadója örömmel jelenti, hogy „az új idők új szelleme által követelt belmissziói munka megindult és mindannyian jó reménységgel tekinthetünk a jövő elé." Tényleg jó reménységgel lehetünk, amikor az előadó így tesz bizonyságot a lelkészi kar magatartásáról: „mi lelkipásztorok és velünk együtt számos hittestvérünk felállottunk és szivünket ég felé tárva készek vagyunk befogadni Isten Szent Lelkét és betölteni drága anyaszentegyházunkat ama mennyei Tűzzel." Az egyhm. bizottság 3 ülést tartott. Az egyiket a mult év őszén Miskolcon. Ez ülésen vitatta meg a téli munkaprogrammot a biz. elnökének, továbbá Király Lajosné, dr. Bachmann Lili úrnő, Somogyi Pál zilizi lelkész és Varga Károly szuhogyi tanitó ihletett előadásai alapján. A bizottság megjelent továbbá az egyhm. tanitóegyesületnek Sajószentpéteren tartott közgyűlésén, ahol megértő szivekre talált. Végül a f. év tavaszán jöttek össze a biz. tagjai az egyhm. közgyűlés elé terjesztendő jelentés és javaslatok elkészitésére. A javaslatokat, a melyek egy őszi belmissziói értekezlet és járási értekezletek tartására, az iratterjesztés és hitoktatás adatainak pontos nyilvántartására és a szeretetmunkák felkarolására vonatkoznak, az egyhm. közgyűlés elfogadta és az előadót a ker. belm. bizottság ülésére hivatalosan kiküldötte.

A *gömörtornai* egyhm. bizottsága 4 körzetben működik. A jelenlegi bizottság 1925 szept. 17-én választatott. Nem kellett járatlan úton indulnia, mert az alapvető kezdő munkálatokat az előző bizottság lelkiismeretesen megindította. Nagy szolgálatot tett az ügynek az egyhm. 1924 április havában tartott közgyűlése, amely foglalkozván a konventi belmisszió tervezettel, a belmisszió lényegét felismervén, annak célját e mondatban foglalja össze: „A magyar református egyház csak akkor lesz evangélizálva, amikor a magyar kálvinista hajlékokban ismét fölcsendülnek Szenczi Molnár zsoltárai, a biblia elfoglalja régi tisztes helyét és az imádságnak lelke felnyitja a szívek ég a lelkek berozsdált zárait." E cél érdekében állomba kell vennünk az akadályokat, mérlegelés az azok legyőzésére szolgáló eszközöket, fekvő etoboroznunk a hivatott munkásokat s ime 4 pa tünk áll egyházunk belmissziói munkája. A jogo ottság 1925 októberében a következő munka- a jogrammot fogadta el: *a)* 4 lelkészi kör szerve- bendő, *b)* 3 vallásos estély tartandó, *c)* a szentírás olvasása minden hétköznap (az istentisztelet keretében) kötelező, *d)* a vasárnapi istentiszteleten is javasoltatik, *e)* a lelkész az ifjúsággal olvastassa a szentírást, *f)* a lelkész az ismétlős iskolásokkal heti egy órán bibliát olvasson és magyarázzon, *g)* ugyanez javasoltatik a mindennapi iskolákban a tanítóknak, *h)* a konfirmáltak bibliával (újtestámentum) ajándékozandók meg, a lelkész dedikációjával, *i)* a vallásos iratok terjesztésére az eddigieknél nagyobb gond fordítandó, *j)* a lelkész belmisssiói naplót vezessen. A bizottság javasolja, hogy ez a minimális munkaprogramm (a gályarab emlékünneppel megpótolva) az egész kerületben kötelezőnek mondassék ki.

Jóllehet, a programm főképp a lelkész munkáját tartja szemelőtt, mégis alkalmas arra, hogy a jövő fejlődés alapjául szolgáljon. Az 1925—26. évekről szóló belmissziói jelentésből kiderül, hogy dacára az egyhm. intézkedésének „csak 12 templomban nyitják fel a szentírést naponta" 7 gyülekezet elmulasztotta a bibliolvasást s az egyhm. esperese méltán emeli ki ezt a mulasztást és síkra száll a bibliaolvasás liturgiális alkalmazása érdekében. Érvelését szívére vehetné minden gyülekezet. „A legmodernebb theol. felfogás szerint — mondotta az esperes évi jelentésében — az imádságban az ember szól az Istenhez, a szentírásban pedig az Isten szent Lelke válaszol az emberi léleknek. S csak e kettő együtt alkotja az igazi, istentiszteletet." Figyelemre méltó, hogy az esperes hívására Töltéssy Zoltán, a holland-magyar bizottság akkori utazó titkára 6, King Sándor skót missziói lelkész pedig 1 gyülekezetben tartottak hiterősítő előadásokat. Elet és lelkesedés jellemzik a gömörtornai egyházak belmissziói tevékenységét, amiről a féltékeny szeretettől áthatott esperes ezt írja: „A leányzó még ugyan nagyon kicsiny és fejletlen, de sem nem halott, sem nem alszik, hanem sápadtan ugyan, de ébredni kezd. Ébresztgeti az éledő hitbuzgóság."

Az egyházmegyének a gályarabok szabadulásának megünneplésére vonatkozó javaslatát bizottságunk az egyházkerületi közgyűlés szives figyelmébe ajánlja.

Az egyhm. bizottságok figyelmébe ajánlja belmissziói bizottságunk az egyetemes Konvent legutóbbi f. évi május 27-én tartott ülésének határozatában foglalt Ügyrendet és belmissziói munkaprogrammot, amely sok eddig függőben lévő dolgot megvilágit és a belmissziói tevékenységnek határozott irányt szab.

II. A gyülekezetek lelkészeitől 210 egyházból érkezett jelentés, 8 helyről nem. (Szemere, Vilmány, Kelemér, Szin, Szőlősardó, Szuhafő, Zádorfalva). A lelkészekhez bizottságunk 28 kérdést intézett. Sokan megértették, hogy a kérdések csak útmutatásul szolgálnak és jelentésükben teljes képet adtak gyülekezetük hitéletéről. A feleleteknek azonban szerencsére csak mintegy tiz százaléka tekintett úgy a kérdésekre, mint hideg számonkérésekre és néhány igennel és nemmel elintézték a gyülekezeti hitélet képének megrajzolását. Nem tagadjuk, hogy a kérdések egy része eszméltetésre volt szánva és hogy számunkra a negativ, vagy hiányzó feleletek is értékesek.

A kérdések egyik csoportja a gyülekezetekben folyó egyházépítő tevékenységre vonatkozott.

1. A gyülekezet egészséges fejlődésének első feltétele, hogy a gyülekezet ismerje önmagát és a pásztor ismerje a nyáj minden tagját. Ezt az ismeretet nem pótolja az u. n. „nyilvántartás." Ez csak eszköz, de nélkülözhetetlen eszköz arra, hogy

minden gyülekezet pásztora állandóan szemmel tartsa híveit. Vezessen tehát a lelkész egy olyan törzskönyvet vagy családi könyvet, amelyből kitünik, hogy hány tagja van a gyülekezetnek, hány adófizető, hány konfirmált, hány adott reverzálist kárunkra, javunkra, hány költözött be más helyről, stb., stb. Hogy erre a népesebb gyülekezetekben föltétlen szükség van, bárki beláthatja s hogy ilyen nyilvántartást vezetni kicsiny, pár száz lélekből álló gyülekezetben szóra sem érdemes, kevés fáradsággal jár, de szintén szükséges, „Nyitott könyv előttünk az egész gyülekezet" írja egyik lelkésztársunk. Igaz! De ő évek hosszú során ismerte meg híveit. Lelkészváltozáskor mindent át szoktak adni az új lelkésznek, csak a híveket nem. Milyen becses az a nyitott könyv, amely a tapasztalt lelkipásztor előtt áll a jól megismert gyülekezetről, de milyen nagy baj, amikor az új lelkész előtt a gyülekezet ugyancsak csukott könyv hét pecséttel lezárva, amit felnyitni csak jó későre tud. Az új lelkész első pár éve kárbavész a nyilvántartás hiánya miatt.

Hogy az eredményes munkához erre szükség van, bizonyítja kerületünk 16 kisebb s nagyobb gyülekezetének lelkésze, aki vezet törzskönyvet, vagy családi könyvet. (Folyt. köv.)

Az oxfordi konferencia.

A „Keresztyén Leányegyesületek Világszövetsége" (Y. W. C. A.) kétévenkénti konferenciáját ez évben Angliában, Oxfordban tartotta meg. Ennek a konferenciának külső kereteiről szeretnék az alábbiakban beszámolni. Magyarországot ebben a világ minden tájékáról összereglett fényes, nagy gyülekezetben hárman képviseltük: Sulkowsky hercegné, Victor Erzsébet és e sorok írója. Képviselve volt összesen 34 nemzet 150 kiküldöttel, illetve résztvevővel.

Londonból julius 1-én a délelőtti órákban utaztunk el Oxford felé. Utközben *Lady Parmoor*, a világszövetség elnöke látott bennünket vendégül ebédre és délutáni teára, pazar fénnyel berendezett vidéki kastélyában. A rangban és lélekben egyaránt előkelő házaspár bájos és szives vendégszeretetét velünk együtt élvezte feleségével együtt az upsalai érsek is. Őt Lord Parmoor-ékkal a stockholmi konferencia anyagát is képező keresztyén együttműködés eszméje fűzi meleg barátságba. A Parmoor-családnál töltött kellemes órák és az itt szerzett felejthetetlen benyomások már megéreztették velünk azt, amit angliai tartózkodásunk alatt mindig jobban láttunk, hogy ebben a boldog országban a legelőkelőbb körök milyen odaadással karolják fel a nagy és szent mozgalmakat és a közös eszmények szolgálata mennyire eltünteti a vagyoni, társadalmi, nemzetiségi ellentéteket. Az oxfordi konferencia előtt Londonban ülésező „angol leányegyesületek nemzeti szövetsége" s közöttük mi is, mint vendégek, fogadáson és teán voltunk a londoni Lord Mayornál, ami munkánk értékelésének lélekemelő és a mi viszonyaink között bizony szokatlan kifejezése volt.

Oxfordban az ülések a St. Hugh 's Collegeben voltak, szállásainkat legnagyobb részben a kollégium modern, szép internátusi helyiségeiben jelölték ki. Meglepett mindnyájunkat a konferencia nagyszerű előkészítése, megrendezése és a minden résztvevőre kiható, apró részletekig menő szeretetteljes gondoskodás. Szobánkba felmenve, készen vártak Londonban leadott csomagjaink, a tanácskozások részletes programmja, egy-egy oxfordi útmutató, a világszövetséghez tartozó egyesületek történetét összefoglaló könyv s minden emberileg megkívánható kényelmi eszköz.

A tanácskozásokat áhitat vezette és zárta be. Délelőttönként voltak bibliaórák kisebb csoportokban, azután fontos elméleti és gyakorlati kérdések megbeszélése következett. Délután szervezeti és főként gazdasági ülések voltak. Az egyes indítványokat az elnök terjesztette elő és két tag javaslatára a jelenlevők kezük felemelésével szavaztak felettük. A tanácskozások minden közvetlenségük, fesztelen, szinte derült voltuk mellett is a legkomolyabb mederben folytak és igénybe vették a résztvevőknek nemcsak idejét, hanem érdeklődését is. Minden előadó vagy tárgyalás-vezető alapos és gondos készülettel, tudása és készsége legjavával áldozott ügyeink oltárán.

A kongresszus idejét természetesen felhasználtuk Oxford megismerésére is. Ez a város beszédes bizonysága annak, hogy Angliában a tudomány hatalom. Várkastélyszerű, leginkább gótikus stilusban épült gyönyörű épületek sorakoznak egymás mellett. Mindenik mellett templom, sok helyen művészi toronnyal, hatalmas park. Azt hinnéd: várurak, a pénz vagy a föld hatalmasai laknak bennük és — mindenik egy-egy kollégium. A Bodleian-könyvtár tetejére lépcső vezet. A tetőről nagyszerű kilátás nyilik az ősrégi városra; a nagy kőházakra, amelyeknek ridegségét egészen eltünteti, az ablakokban nyiló virágerdő, az udvarok évszázados gyeptengere, a parkok hatalmas terebélyes fái, változatos szinű lombozata. Az udvarokon, utcákon piros tógás, komoly tanárok, fekete taláros diákok és diákkisasszonyok járnak. Igen sokan jönnek a kisebb tanúlók közül is az iskolába biciklin, ezek számára az udvar egyik részén külön bicikligarage van. Nagyon érdekes látni, hogy bicikliznek, jó leány vagy fiú pajtások egymás mellett, meghitt beszélgetésbe merülve. A libegő, szines grenadine ruha, derült, tiszta, üde arcok s az ülésre kötött esőköpeny és komoly könyvek vagy tenniszrakett szépen kifejezik az angol leányélet gyönyörű összhangját. Igen fejlettek a különféle sportok, különösen a vizisport. Az Oxfordot átszelő kis folyó és a közelben levő Themze gazdag lehetőségeket nyújtanak erre. Este 9 és 10 óra között, nappali világosságnál (itt 2 órával később száll le a nap) csolnakáztunk mi is és láttunk sok csolnakban heverő férfit és nőt vagy egész családot. Sokan töltik így a vizen az egész vasárnapot, kivéve természetesen az istentisztelet idejét, amikor zsúfolásig megtelnek a templomok, buzgó, Istenhez vágyó nőkkel, férfiakkal. A szülők újságot olvasnak, a gyerekek horgásznak, szól a grammofon; irigylésre méltó időtöltés, a víz fölé hajló zöld, hüvös lombok alatt. A kollégiumok belső élete előkelő szinvonalúnak látszik. Szóba is került ez a dolog és megtudtuk, hogy szegény emberek gyermekei számára ezek a magasabb iskolák, szinte hozzáférhetetlenek. A

legtöbb kollégium internátusában minden diáknak két szobája van; egy szűkebb háló és egy tágasabb fogadó, illetve tanúló szoba, kényelmes fotelekkel felszerelve. A kollegiumi fegyelem nagyon szigorú. A kint lakást a hallgatóknak csak kivételes esetben és csak úgy engedik meg, még oxfordi lakosoknak is, ha a szülei vagy rokoni háznál is alkalmazkodnak az iskolai rendszabályokhoz. Előfordult, hogy egy hallgató szüleivel együtt iskolai engedéllyel szinházban volt, de a harmadik felvonást ott kellett hagynia, mert ez belenyúlt volna az iskolai zárórába.

Ottlétünk alatt a spanyol királynak adtak át nagy ünnepélyesség között valami egyetemi kitüntetést. Fájdalommal gondoltunk arra, hogy ilyen szép, előkelő iskolavárosokká fejlődhettek volna nálunk Nagyenyed, Sárospatak és a többi kulturális fészkek, ha egész nemzeti életünket, fejlődésünket idegen erők századokon át meg nem bénították volna. Két meghívásban volt részünk oxfordi tartózkodásunk alatt. A leányegyleti otthonban voltunk széttekinteni és egyúttal barátságos teán, ami különben az angol látogatásoknál szinte elmaradhatatlan. Ebben a helyiségben láttuk, micsoda leányegyleti intézményeknek kellene nálunk is, elsősorban Budapesten s aztán minden nagyobb városban lenni, ha ezt a mozgalmat illetékes körök és a társadalom, jelentősége szerint, az angolokhoz hasonlóan felkarolnák. A földszinten üzlethelyiségek vannak. Az első emeletet étterem foglalja el, ahol nemcsak tagok, hanem más magános nők is, olcsó és jó étkezést kapnak. A II. emeleten drágább, a III-on olcsóbb, csak függönnyel elhatárolt lakószobák, hálóhelyek állnak a lányok rendelkezésére. Ilyen épülete az egyesületnek Londonban nagyon sok van, még pedig a város legforgalmasabb helyein. — Voltunk azután egy, az oxfordi diákszövetség által rendezett „garden party"-n. Ez a Wadham kollegium parkjában volt. A bejáratnál elszedték a meghívónkat s helyette teajegyeket kaptunk. Óriási sátorban, hosszú asztal állott felteritve s megrakva finomabbnál finomabb süteményekkel, teával, sandwich-el. A közönség jórészt nőkből állott. Itt tisztelte meg látogatásával a konferenciát Oxford polgármestere. Hagyományos díszöltözetben, vörös talárban, magas föveggel, jelvényekkel, fényes kísérettel kocsin érkezett. Ilyen látogatásokon férje mellett a polgármesterné is részt szokott venni. Most azonban gyöngélkedése miatt nem jöhetett s az általa ilyen alkalmakkor viselni szokott arany nyakláncot, a fogadtatás alatt, egy másik nő, mint alkalmi helyettese, viselte. A kerti ünnepély programmjának nagy részét az oxfordi leány cserkészcsoport töltötte ki különféle mutatványaival (nemzeti tánc, ének, torna és táborozási jelenetek.) Viszonzásul a svéd kiküldött, aki a király bátyjának leánya, Comtesse Elza Bernadotte, kinai és japáni útjainak élményeiről beszélt a cserkészek előtt. Itt folyt le a különféle nemzetbeli küldöttségek bemutatása. A végtelenül bájos Miss Niven titkár csodálatos emlékezőképességével mindnyájunkat névről szólítva és személyi adatainkat is felsorolva állít a közönség elé. Minden csoportot lelkes éljenzés és taps fogad. Különösen tetszenek a nemzeti viseletek. Exotikus, szokatlan látványt nyujtanak a kínaiak, japánok, indiaiak, Ceylon és Jamaica szigetbeliek. Mindenki barát és testvér az Úr Jézus Krisztusban. Barátságos mosoly, előzékenység, jóakarat szelleme lengi át lelket üditően nemcsak az ünnepélyt, hanem az utána következő étkezést is. Mindenki igyekszik a másik szolgálatára lenni s a lelkek rokonérzése, egymástkereső testvérisége tördeli, rombolja a különböző nyelvek, fajok korlátait. Leülünk pihenni egy padra, mellénk telepszik a finn Sütonen testvér, akivel az egész konferencia alatt, nagy megértésben melegedtünk össze.

Vasárnap istentiszteleten voltunk a „Christ Church Cathedral"-ban. Nagy finomság, mély áhítat jellemzi az angol istentiszteletet. A forma egy kicsit a róm. kath. szertartásos istentiszteletre emlékeztet, de a lényeg, a nemzeti nyelv és a biblia szereplése igazi protestáns. A templomi rendet, igen előkelő külsejű, finom érzékkel biró tapintatos modorú világi emberek tartják fenn. Ezek gyűjtik a mi arányainkhoz képest bizony igen nagy összegű perselypénzeket, amiket a lelkész egy ezüst tálcán az oltáron, mintegy az Úr színe előtt bemutat. A templomokban, vallásos képek vagy szobrok nem igen láthatók, annál szembetünőbbek a templom építészeti szépségei, a gyönyörű fafaragások, a minden templomban nagy számban látható, nagy emberek emlékét megörökítő márványtáblák, allegórikus szobor- és domborművek; főképen pedig a legkényesebb ízlésnek is megfelelő, az Úr hajlékához méltó csinosság és tisztaság. Önkéntelenül érzi az ember, hogy emelkedett lelkű, jó ízlésű emberek templomában van.

Úti emlékeimet felidézve, végtelen hálát érzek Isten iránt, akinek kegyelméből és nemzeti szövetségünk iránt, amelynek révén Angliában, nemcsak a leányegyleti munkának, hanem a tiszta szép, emelkedett emberi életnek nagyszerű iskoláját is megláttam. *Enyedy Andorné.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** A serkei ref. egyház mély fájdalommal jelenti, hogy szeretettől övezett lelkipásztora, híveinek igaz szívű, szelid jóságú atyja: *Molnár József*, a gömöri ref. egyházmegye tanácsbírája és gyámintézeti pénztárnoka életének 64-ik, a naprágyi, sajóvelezdi és serkei egyházakban példás hűséggel eltöltött 34 évi közhasznú lelkipásztorkodás után, aug. 1-én szeretteinek ölelő karjai közt, szeliden — az Ur akaratán való boldog megnyugvással — lehajtá fejét és kilehelte nemes lelkét. Kihült porhüvelyét f. hó 4-én d. e. 10 órakor helyezzük le a szülőföld pihentető kebelére. A hű pásztornak az ő jutalma vele vagyon! — Az elhunyt hű pásztor, önzetlen és lelkiismeretes férfiú 1886-ban végezte főiskolánkban theol. tanúlmányait, mint egy népes és erős osztály méltó tagja s immár nagyon megfogyatkozott pályatársainak, ha majd a jövő hó folyamán 40 éves találkozóra összegyűlnek, nem lesz meg az az örömük, hogy a szeretett és nagyrabecsült jóbarátot magok közt láthassák. Egyházépítő munkásságáról a naprágyi eklézsia (ahol a leghosszabb ideig lelkészkedett) iskolája és paplaka tanus-

kodik. Mintegy 6 év előtt Sajóvelezdről szülőföldje: Serke hívta meg lelkészeül s ő e hívásnak nem tudott ellenállni. Még két éve jó kedvvel, friss egészségben láttuk őt Miskolcon, de tavaly elkezdett betegeskedni s most íme magasabb szolgálatra magához rendelte az Ur. Áldott legyen emlékezete!

— **Főiskolánk köréből.** *Dr. Batta István* főgimn. tanár temetése júl. 31-én d. u. 5 órakor történt a főiskola udvaráról; a nagy és általános részvét, mely elhunyta alkalmából megnyilvánult, megfelelt annak az általános tiszteletnek és szeretetnek, mely személyét és munkásságát körülvette. A gyászbeszédet Forgács Gyula pataki lelkész tartotta, míg a sírnál Csontos József igazgató vett búcsút a szeretett és nagyrabecsült kartártól. A tanári kar és az előljáróság (melyet a temetésen Janka Károly papi gondnok képviselt) koszorúmegváltás címen egy „Batta-alapítvány" létesítésével fogja az elhunyt nagyértékű munkásságát főiskolánkban megörökíteni. — A főiskola előljárósága, a tanári kar előterjesztésére, *Urbán Barna* oklevelés tanárjelöltet hívta meg a jövő 1926—27. iskolai évre a főgimnázium mathematikai-fizikai tanszékére helyettes tanárnak. — A közoktatásügyi miniszter az 1926—27. iskolai évtől kezdődőleg főgimnáziumunk két jeles végzettségű növendékét, u. m. *Harsányi* István és *Rácz* István bölcsészethallgatókat fölvette az Eötvös-kollégiumba.

— **Az avasi templomtorony építésének ideje.** A XV. században épült avasi templom restaurálása után hozzáfogtak az avasi torony restaurálásához is. A torony építésének idejét 1680 tájára tették a régészek. A torony restaurálásának munkálatai közben a munkások egy homokkő táblára bukkantak, amelyen a következő felírás állott: *Imperante Domino mag. S. Bal, et iudice Paulo Gombos, aidile Mathieo Zigiarto Anno Dni 1557.* A feliratot *Nyiry* Dániel főlevéltáros, *Leszih* Andor múzeumi titkár és *M. Kiss* Lajos tanár hosszas vita után, egykorú okmányok segítségével fejtették meg s kiderült, hogy az avasi templomtornyot az eddigi feltevésektől eltérőleg másfélszázaddal előbb, 1557-ben építették. A kőtáblát ugyanis az építkezés alkalmával, vagyis: *Balassa Zsigmond urasága, Gombos Pál birósága, Szíjgyártó Mátyás felügyelősége alatt 1557-ben* helyezték a torony falába.

— **Rövid hírek.** A *budapesti* ref. egyház szept. 1-én 4 osztályos elemi iskolát nyit meg a holland gyermekek adományából; az iskola a fasori templom mellett lesz s 160 gyermeket fog befogadni. — Az Orsz. Prot. Árvaház igazgató-választmánya *dr. Pesthy Pál* igazságügyminisztert választotta meg elnökévé. — A budapesti *Kálvin-téri* templomot most kezdették el 400 millió korona költséggel renoválni. — *Helsingforsban* augusztus 1—6. napjain folyt le, 1500 kiküldött részvételével, a Ker. Ifj. Egyesületek világkonferenciája; a konferencián magyar ref. részről 12-en vettek részt. — A *Kúria* nem régiben határozatilag kimondotta, hogy az egyházi hatóságok itélete ellen nem lehet a polgári bírósághoz felebbezni.

— **Külföldről.** A francia egyházi lapok nem régiben érdekes statisztikát közöltek a *francia ref. papi családokról.* E szerint a papi családok száma 472, bennök a gyermekek száma 1170; a múlt évben e családokban 56 gyermek született; közlik aztán azt is, hogy e családok közül hány a 3—4—5—6 gyermekes család. Vajjon nálunk nem lehetne-e hasonló statisztikát összeállitani s ezzel a világ előtt napnál fényesebben igazolni, hogy a kálvinista papi családok mily tekintélyes kontingenssel járúlnak hozzá a magyar nemzet fentartásához és erősítéséhez. Kérjük az esperes urakat, állítsák össze az idevonatkozó adatokat s mi készséggel közöljük azokat. — A svájci Luzern-kanton *Dagmersellen* községében jun. 27-én avatták fel az új díszes ref. templomot. Luzern kath. kanton s az új templom építésére az összes svájci reformátusok összefogtak, amennyiben egyfelől a konfirmandusok az egész Svájcból a dagmerselleni ref. templom építésére adták adományaikat, másfelől a tekintélyes bázeli gyülekezet is pátronátusa alá fogadta Reigen és Dagmersellen luzerni községeket s innen került ki a templom belső fölszerelésének nagyrésze. Vajjon mi nem követhetnők-e a svájci reformátusok példáját s nem lehetne-e az október 31-iki perselypénzt s a konfirmandusok adományát az egész országból összegyűjtve mindig egy-egy ilyen új templom építésére fordítani? s aztán egy-egy népesebb, vagyonosabb gyülekezet nem vehetne-e nálunk is gondozó szárnyai alá egy-egy szegényebb, elhagyottabb gyülekezetet?

— **Mexikóban** e hó 1-től kemény harc folyt a radikális kormány és a kath. egyház közt. A kormány törvényileg kitiltotta az országból az idegen származásu papokat és szerzeteseket, a szerzetesrendeket és felekezeti iskolákat feloszlatta, az egyházi vagyonokat lefoglalta, a szószékről minden politizálást megtiltott és elrendelte, hogy egyházi funkciókat csak a templomokban szabad végezni, — de a kath. papság, mely eddig oly nagy hatalommal rendelkezett Mexikóban, e korlátozásokba nem volt hajlandó beleegyezni s kimondotta, hogy aug. 1-étől kezdve minden papi funkciót megszüntet, mire a kormány a papság vezetőit elfogatta, a templomokat lefoglalta. Az egész művelt világ a legnagyobb érdeklődéssel kiséri a harc kimenetelét.

— **Egy egyedül élő özvegy** ref. lelkészné Miskolcon (Medgyesalja-utca 10. sz. a.) a jövő tanévre egy leánykát koszt-kvártélyra megegyezés szerint elfogad.

Pályázat

A miskolci ref. egyház presbiteriuma pályázatot hirdet elemi iskolájának egyik nyugdíjazás folytán megüresedett leánytanítói állására. Javadalom: szolgálati éveinek megfelelő törvényes fizetés, részben az állam, részben az egyháztól. Egy évre megfelelő lakbér, azontúl természetbeli lakás. Kötelessége: a kijelölt osztály, vagy osztályok tanítása, vasárnapi iskola vezetése, belmissziói munkában segédkezés, osztályában női kézimunkatanítás. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Kérvény és okmányok augusztus 20-ikáig alulírt iskolaszéki elnökhöz küldendők. B lisztások, menekültek előnyben részesülnek.

Miskolc, 1926 augusztus 4.

Enyedy Andor
ref. lelkész

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 33. szám. Sárospatak, 1926 augusztus 15.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Forgács Gyula*: A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről.

(Folyt.)

2. A gyülekezeti élet akkor élet, ha az növekszik. Hazai református egyházunk nagy fogyatkozása, hogy a gyülekezeti élet sokszor rideg s télen egészségtelenül hideg, nem fűthető és nem világítható templomokba és olyan iskolatermekbe kénytelen szorulni, ahol egy óra mulva a lámpák kialszanak az oxigén hiánya miatt s a jelenlévők szűk gyermekpadokban szorongnak. Az igehirdetés eredményessé tétele föltétlenül sürgeti, hogy templomainkba bevezessük a fűtést és világítást, a gyülekezeti élet növekedése pedig, amely nemcsak igehirdetésből áll, hanem társas összejövetelek, ismeretterjesztő előadások, sőt nemes szórakozások tartására is kiterjed, megköveteli, hogy olyan otthont teremtsen, amely aranyhidat jelentene a templomi igehirdetés örök értékei számára a mindennapi emberi életbe és előcsarnoka lenne a templomnak azok számára, akik elfordultak attól, vagy ha járnak is, csak a testüket viszik oda, lelkük valahogy kívül marad.

A jó példa e téren sem hiányzik kerületünkben. Mezőkeresztesnek már 1913-tól fogva van gyülekezeti terme 200 ülőhelyivel, Eger imaháza fűthető és világítható, Bodrogkeresztúr, Erdőbénye, Saújhely és Tállya, összesen tehát 6 gyülekezet dicsekedhetik alkalmas helyiséggel. Hejőcsaba és Putnok áldozatok árán bérel helyiséget a vallásos esték tartására. Miskolcon a főgimn. tornatermét, Tiszanánán a polgári olvasókört, Sajószentpéteren a városháza nagytermét veszi igénybe a gyülekezet. Bizonyára nem Cigánd áll egyedül azzal a tervvel, hogy gyülekezeti kultúrházat épít és eljön az idő, amikor gyülekezeteink versenyezni fognak egymással ilyen helyiségek létesítésében. Missziói munkát végez az a lelkész és presbitérium, aki erre a vállalkozásra a gyülekezet közvéleményét előkészíti.

3. A külsőkről a lelkiekre fordítva figyelmünket, gyülekezeteink életének legfontosabb mozzanata a *konfirmáció*. Hiveink között sok a hitetlen, a közönyös, a képmutató, akik gyengék a bűnös szenvedélyek kisértésével szemben, erőtlenek a szekták és a reverzálisok támadásaival szemben. Ezek miatt mindenkinek inkább van joga panaszkodni, mint azoknak s ezek közé számítom a főkép a presbitereket, akik a gyülekezeti élet szentek-szentjébe, az úrvacsorai közösségbe és a teljes jogú egyháztagság kötelékébe felvesznek és a konfirmáció után megtűrnek olyanokat is, a kik a keresztyén életet nem gyakorolják és hitetlenségükkel, erkölcstelen életükkel megfertőztetik és megbénítják a gyülekezet istenfélő és áldozatkész tagjainak minden jó igyekezetét. Istennek hála, a legtöbb gyülekezetben megnyíltak a szemek a konfirmáció neve alatt évtizedeken keresztül dúló destrukció meglátására és egyetemessé lett a jelszó, hogy a konfirmációt komolyabban kell venni s az előkészítést lelkiismeretesebben el kell mélyíteni. A többség még mindig azon a véleményen van, hogy azért kell konfirmálni, hogy a serdülőt kibocsájthassuk az életbe, ahol többé úgy sem tudjuk „megfogni.“ Hisszük azonban, hogy rövidesen tért fog hóditani az a felfogás, amely a konfirmációt megfogja vonni azoktól, akik úgy akarnak az iskola padokból az „életbe lépni“, hogy hátat fordítanak az egyháznak és csak azokat fogja a gyülekezet belső családi közösségébe felvenni, akik a konfirmációval nem *befejezik*, hanem komolyan *megkezdik* a keresztyén életet. Örvendetes jelenség, hogy 12 helyen a konfirmáció előkészítést az ismétlőiskolában két-három évig tartják, 8 helyen 1 évig, több helyen fél évig s általában túl haladják az eddig szokásban volt 6 heti időtartamot.

4. A konfirmációval kapcsolatban még az előkészítésnél, sőt magánál a konfirmációi ünnepélyes vallás és fogadástételnél is fontosabb, hogy mi történik az ifjúsággal a konfirmáció után? E téren is biztató kezdeményezésekkel találkozunk. Egy gyülekezetben van konfirmáltak egylete. Van továbbá a kerületben 12 ifjúsági és 5 leányegylet, továbbá a jelentésekből megállapítható az is, hogy a gyülekezetek számának cca $^1/_3$-ában a lelkész vagy bibliakörökben, vagy olyan módon foglalkozik az ifjúsággal, hogy részt vesz a leventékkel való foglalkozásban és a leányokat a vasárnap délutáni istentisztelet után benn marasztalja a templomban. Ezen a munkatéren valóban rendszeresebb és tervszerűbb eljárásra lenne szükség s a gyülekezetek $^2/_3$ részében pedig, ahol az erre vonatkozó kérdések felelet nélkül maradtak, okvetlenül szükség van arra, hogy a lelkész és a presbitérium bármi

módon, esetleg az énekkarokkal kapcsolatban fokozott lelkigondozásban részesítse a mindkét nembeli ifjúságot és tegye ezt azért, mert itt kezdődik a *gyülekezeti fegyelmezés*. Ha az iskolai fegyelmezés megszűntével a konfirmált serdülő ellenőrzés nélkül marad, a gyülekezet jövője forog kockán a fegyelem hiánya miatt. A fegyelem tehát nemcsak abban áll, hogy a lelkész meginti a cégéres bűnösöket, hogy a presbitérium eljár a vadházasok és reverzálisnk ügyében és megbünteti a rendetlenkedőket. A büntetés (amit a jelentésekben sokan „szigorú fegyelmezésnek" neveznek) a gyülekezeti fegyelmezés utolsó és lehetőleg kikerülendő aktusa. A gyülekezeti fegyelem a konfirmáltak szeretetteljes vezetésén kezdődik s a bajok megelőzésében s ha kell, azok helyrehozásában áll. A büntetésnek csak akkor van helye, ha az javítani akar. Ha kizárásról van szó, ezt a gyülekezet önvédelemből teheti, de ezt is úgy tegye, hogy a távozó mögött az ajtó nyitva maradjon.

Hogy a gyülekezeti fegyelmezés helyes felfogása milyen ismeretlen egyházkerületünkben, igazolják a következő nyilatkozatok: „A presbitérium irtózik a szigorú fegyelmezés következményeitől." „A presbitérium alacsony fokon képtelen erre." Ha ezekhez hozzávesszük a gyakran hangoztatott kijelentést: „Nincs rá szükség" és a még gyakrabban az egyszerü „igen" szócskában tömörített feleletet, sajnálattal kell megállapítanunk, hogy híveink valláserkölcsi élete és egyházias magatartása sok helyen magára van hagyatva s csupán a szintén magára hagyatott s a párbér megfélemlítő fegyelmezésének kiszolgáltatott lelkésznek a békétlenséget kerülő belátására van bízva a sokszor félreértett intés, dorgálás és jó útra vezetés kötelessége. S mivel a fegyelmezés szeretetteljes gyakorlásához anyagi és erkölcsi függetlenségre, megvesztegethetetlen és megfélemlíthetetlen lelkekre van szükség, nem csoda, ha a presbiterek között is kevés vállalkozó akad e szolgálatra.

Csodálatos dolog azonban, hogy a gyülekezeti élet ápolásának a legkényesebb kötelessége, a személyes hiúság, az emberektől való félelem, az anyagi veszteségek kilátásba helyezése erős bástyáin is réseket üt, amint az őrállók észreveszik, hogy egy kötelesség elmulasztásának sincsenek átkosabb következményei, mint éppen ennek. A jelentést tevő 210 gyülekezet közül 115-ben (beleszámítva a nem sokat jelentő „igen" feleleteket is) mégis történik valami ez irányban. A reverzális és a vadházasság a legtöbb helyen tárgya a fegyelmezésnek és a presbiterek közreműködése is ezek körül érvényesül. Egy helyen (Sárospatak) fegyelmi szabályzat is van a gyülekezetben s a fegyelmezés kiterjed hithüségbe, az egyházias érzületbe és a közerkölcsiségbe ütköző kimagasló vétségekre. Egy-két gyülekezetben (Pusztafalu, Diósgyőr, Mád, Tiszalúc, Szilvásvárad) a fegyelmezés kiterjed az iszákosság, paráznaság meggátlására és az elmaradt konfirmáció utólagos pótlására. Kenézlő egy különös eset folytán, melyben a rk. keresztanya nem engedte konfirmációra ref. keresztfiát, a presbitérium határozatot hozott, mely szerint a lelkész nem fogadhat el más vallásu keresztszülőt. Figyelemre méltók a vasárnap megszentelésére irányuló fegyelmező intézkedések. Átányban a presbitérium pénzbirságot rótt az ünnepen dolgozókra. A bírság jó eredménnyel járt. Bodroghalász egyszerüen betiltotta a szombatnapon tartani szokott esküvőket azzal az indokolással, hogy azok károsak a vasárnap megszentelésére. Szilvásvárad jelentésében ezt olvassuk: „A fegyelmezést egyházközségi bíróság útján gyakoroljuk ekklésiakövetés és úrvacsorától eltiltás formájában, a vasárnap- és ünneprontókat közgyűlési határozattal 10 aranykoronára büntetjük." Sárospatak stóla és egyéb kedvezményeket biztosit azoknak, akik egyháztagsági kötelességeiket híven teljesítik és megvonja a kedvezményeket azoktól, akik elmulasztják. Kisgyőrben a presbitérium halottak estéjén kimegy a temetőbe és megakadályozza a ref. sírok kivilágitását. Ritka eset (holott könnyen rendszeres lehetne), hogy a tiszakeszi községi elöljáróság megbünteti az istenkáromlókat. Mily szép példák ezek s mily szomorú, hogy csak példák! A jelentések „javaslatok" című rovatában sokszor előfordul a fegyelmezési törvény sürgetése. A törvény előbb-utóbb meg lesz, de fegyelem csak abban a gyülekezetben lesz, ahol a gyülekezet őrállóit betölti az Isten törvényeinek mélységes tisztelete s a hívek halhatatlan lelke iránt érzett testvéri szeretet, az a szeretet, amely az ellenkezőjét vallja Kain vallástételének: avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiának? (Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Alsóborsodi lelkészértekezlet.** Az alsóborsodi ref. egyházmegye lelkészei aug. 3-án *Heőcsabán* tartották szokásos évi összejövetelöket. *Enyedy* Andor miskolci lelkész fohásza és a lélek hatalmáról tartott termékenyítő hatású igehirdetés után, *Pósa* Péter cserépfalusi lelkész, lelkészköri elnök nyitja meg tartalmas, lendületes beszéddel az értekezletet. Az evangélizáló munka áldásairól szól. Megdöbbenéssel látja, hogy a vasárnapi munkaszünetet felfüggesztő kormányrendelet az egyházak munkájával helyezkedik szembe, hogy Mikes püspök pásztorlevele a ker. felekezetek közti együttműködést kath. részről tette lehetetlenné. Javasolja a házon kívül taníttatott gyermekek utáni családi pótlék felemeltetését. *Eötvös* Ferenc ládházai lelkész *Bogdányi* József sajókeresztúri lelkész feletti emlékbeszédében fest az elhunytról vonzó képet. Különös tetszéssel fogadja az értekezlet *Nádházy* Bertalan diósgyőrvasgyári lelkész „Mi magunkról — mi magunknak" c. előadását. A pályázatokról szóló jelentés elismeréssel szól *Takács* Mihály felsőábrányi lelkész „A szekták elleni védekezés" c. tanulmányáról, azt díjjal koszorúzza s az egyházmegyei jegyzőkönyvben való kinyomatásra ajánlja. A gyakorlati kérdések megbeszélése során számos fontos kérdés kerül megvitatásra, így a lelkészi napló bevezetése, az új énekeskönyv behozatala mellett az elhanyagolt zsoltárok (CXXIII. CXXX. CXXXIV.) felújítása, az énekeskönyvek olcsóbbá tétele, az iskolafentartási költségeknek felekezeti teherből állami teherré tétele, a stóla pengőszámításból eredő veszteség elkerülése, a ORLE közgyűlés testületi felkeresése, Enyedy

Andor és dr. H. Kiss Géza alsóborsodi lelkészek prédikációs könyvének megrendelése, a mohácsi évforduló gyülekezetenkinti megünneplése stb. A tisztikart az értekezlet lelkesedéssel tartja meg helyén további 3 évre. Örvendetes tudomásul szolgál, hogy *Román* Ernő alsózsolcai lelkésznek „Az alsóborsodi ref. egyházmegye története" c. munkája októberben nyomtatásban is megjelenik. Új pályatételül lelkészértekezleti egyházi beszéd s Ki tanítsa a vallást a népiskolában? c. kérdés tűzetik ki. *Szabó* Dániel csabai lelkész imája s közének zárja be a széplefolyású értekezletet, melyről azt is örömmel jegyezhetjük fel, hogy több lelkész a nejével és családtagjaival jelent meg, példát adva a távollétükkel tündöklőknek a fokozottabb testületi összetartásra.

— **Értesítés.** Az abaúji ref. egyházmegye őszi közgyűlését *Abaújszántón* 1926 szeptember 21-én fogja megtartani a régi ref. iskola tantermében. Előző napon, 20-án délután 4 órától lelkészi értekezlet lesz, melynek programmját az értekezleti elnök állapítja meg. 21-én délelőtt 8 órakor istentisztelet, melyen imádkozik Tamaska János selyebi és szentírásmagyarázatot tart Matusz János abaújvári lelkész. A közgyűlés az istentisztelet után veszi kezdetét. Az elnökség meghívja e gyűlésre egyházmegyénk egyházi és világi tanácsbiráit, jegyzőit, pénztárnokait, az egyházak lelkészeit, tanítóit és megbizottait, a tanítótestület képviselőit, szóval a gyűlés összes alkotó tagjait. A közgyűlés elé tartozó ügyiratok szeptember 1-ig küldhetők be az esperesi hivatalhoz, később érkező ügyek nem tárgyaltatnak. Felhívom a gyűlés tagjait, hogy szállás és étkezés végett szíveskedjenek szeptember 13 ig igénylésüket a lelkészi hivatalban bejelenteni. Egyszersmind felhívom a lelkész urakat, jelentsék be Szilva István fügödi lelkész, egyházkerületi népiskolai tanügyi előadó úrnál azon összegeket, melyekkel egyházuk a felemelt tanítói fizetés és a tanítói nyugdíjintézeti fenntartói járulék címén hátrálékban van. Atyafiúi szeretettel: *Cziáky Endre* esperes.

— **A Foi et Vie** c. párisi folyóirat aug. 1-i számában *Doumergue Emil* montaubani tiszt. dékán „Le calvinisme en Hongrie" cimen részletesen ismerteti dr. Rácz Lajos pataki tanár két cikkét. Az első a *Revue des Etudes hongroises* 1925. I. füzetében jelent meg s Kálvin és Béza befolyását ismerteti a magyar ref. egyház alakulására. Doumergue e cikket „világos, szabatos és történeti adatokkal csodálatosan igazolt összefoglalásnak" nevezi. Kiválóan tetszik neki a bevezetés, mely azt mondja, hogy a francia befolyás Genf révén terjedt el Magyarországon, de a genfi papok, tanárok ajkáról mindig Kálvin szava, lelke, szelleme szólott a magyar kálvinistákhoz, — és a befejezés, mely azokat az elemeket sorolja fel, melyek révén a Kálvintól megújitott evang. vallás különösen megfelelt a magyar léleknek, sőt azt erősitette, öntudatosabbá tette; ezt a részletet, egy teljes lapon át, szóról-szóra lenyomatja. A másik cikk *dr. Révész Imre* könyvének (Révész Imre élete) tüzetes ismertetése kéziratban; — ebből rövid kivonatban 3 szemelvényt közöl, u. m. a Kálvin életrajzáról, a pátens ellen s végül a felekezeti iskolák érdekében folytatott küzdelméről szóló részleteket. Befejezésül, miután gratulál az ő egykori tanítványuknak szép életrajzához, megindúlt szivvel emlékezik meg ezelőtt 17 évvel Magyarországon tett felejthetetlen útazásáról, Debrecenről, ahol a Révészek éltek és élnek és Sárospatakról, ahonnan a magyar kálvinistaságról szóló cikkeket kapta. „Vajha a franciák és magyarok mindig és újból visszaemlékeznének arra, mivel tartoznak egymás iránt. Itt nem az emberek, itt a természet vagyis Isten működött közre, mert Isten adja minden népnek a géniuszát. Géniuszuk által a magyar és francia kálvinisták testvérek. Tegnap én éreztem ezt náluk, ma ők ismétlik ezt nekünk. Ezeket a kapcsolatokat, a kálvinizmus ereje és az európai béke érdekében az eddiginél jobban kellene ápolnunk!"

— **Történethamisító szlovákok.** A szlovenszkói nyugati ág. hitv. evang. egyházkerület július 5-én Pozsonyban tartott közgyülésén Markovic Rudolf volt ügyvéd, jelenleg állami közjegyző egy előadást tartott, melyben „megállapította(!!), hogy a Ruyter híres holland tengernagy által ezelőtt 250 évvel a spanyol gályarabságból megszabadított 26 prot. lelkész és tanító *legnagyobb része* nem magyar, hanem *szlovák volt*, akiket a magyarok később saját maguk számára *kisajátítottak* s magyar nemzeti vértanúk gyanánt állítottak be a maguk *meghamisított*(!!) történetébe." A közgyűlés ilyen értelemben üdvözölte az évforduló alkalmából a holland kormányt, hogy megigazítsa a külföld *téves nézetét* a protestantizmus ezen martírjainak nemzetiségét illetőleg, hogy a külföld is vegye mostantól tudomásul, hogy ezek a gályarabok *nem magyarok*, hanem *szlovákok* voltak! — A szlovák lutheránusok eme történet-hamisítását a Pozsonyban megjelenő magyar „*Híradó*" c. napilap július 29-iki számában „*Egy kis történethamisítás a sok száz nagyobb közül*" c. *Veritas* aláírású hatalmas cikkében utasítja s veri vissza, meggyőző érveléssel mutatván ki, hogy a 26 hithős közül 19 református gályarab *színmagyar* helyen működő *színmagyar* lelkész és tanító volt. (Névszerint és működési helyük szerint fölsorolja őket.) Kiegészítésül hozzáfűzzük itt a „Híradó" cikkéhez, hogy a várfogságra, illetőleg gályarabságra ítélt 41 prot. lelkész közül 22 sárospataki diák volt. A 7 evang rab közül 3 magyar, 1 német s 3 szlovák eredetű volt. $^7/_8$ rész magyarral szemben tehát csak $^1/_8$ rész szlovák áll és mégis azt meri mondani a luth. egyházkerületi közgyülés, hogy a gályarabok „*legnagyobb része*" szlovák volt, akiket a magyarság „*kisajátított*" a maga számára. A cikkíró azután azt bizonyítja, hogy a kiszabadulás előtt elhalt gályarabok (12) között is csak 2 szlovák volt. Ruyter „szerencsétlen *magyar* hitsorsosoknak" nevezte a rabokat. A kiszabadítás iránti könyörgő levelet is *magyar* ref. pap intézte és juttatta el Ruyterhez. Üdvözöljük a „Híradót" az igazság bátor és meggyőző védelméért!

— **Külföldi ösztöndíj.** A vallás- és közoktatási miniszter a genfi egyetemen ref. theol. ifjak számára alapított 4 ösztöndíj egyikét *Janka Géza* végzett sárospataki hittanhallgatónak itélte oda.

— **A stockholmi konferencia** által, az *Élet és Munka* mozgalmának továbbvitelére kinevezett 60 tagú végrehajtó-bizottság aug. 22—29. napjain

Bernben fogja üléseit megtartani. Az aug. 29-én 4 templomban is tartandó ünnepélyes záró-istentisztelet szereplői közt Ravasz L. püspök nevét is ott látjuk.

— **A Mexikóban** folyó vallásos üldözésről, amelyről lapjaink hosszú hasábokon át napról-napra újabb részleteket közölnek, egy mexikoi methodista lelkész egy svájci egyházi lapban azt írja, hogy e tudósítások nagyrésze részint koholmány, részint a valóság elferditése. Tény, hogy a mexikoi kormány kénytelen volt erős rendszabályokhoz nyúlni, amelyek folytán a róm. kath. egyház külföldi vezetői részéről elkövetett flagráns törvényáthágásoknak s a kormányügyekbe és az ország politikájába való hihetetlenül szemérmetlen beavatkozásoknak azáltal vetett véget, hogy az illető papokat és szerzeteseket az országból kiutasította. Máig mintegy 200 külföldi papot, meg egy sereg apácát útasított ki, akik az illető országos törvényeket tudva, szándékosan és következetesen áthágták. Azok a hangos tiltakozások, amelyek a napilapokban megjelentek, nem a mexikoi protestáns misszionáriusoktól származnak, mert ezek készséggel meghajolnak a törvény rendelkezései előtt s azok által semmi kárt vagy háborítást nem szenvednek. — Mexiko bécsi konzula egy hírlapíró előtt e tárgyban szintén úgy nyilatkozott, hogy e harcban a nemzeti vagyon $^3/_4$-ed részével rendelkező róm. kath. egyház *politikai uralmának* megtöréséről van szó, hogy így szabaddá tegyék az útat oly szociális reformok számára, amelyek enyhítik a nép nyomorát és emelik a közműveltséget. Az aug. 1-én életbe léptetett reformok az 1917. évi alkotmányon alapúltak, azonban a klérus értette a módját, hogy kivételes pozicióját mindmáig megőrizze. Calles elnök kormánya véget vetett a kath. egyház alkotmányellenes hatalmának és életbe léptette az alkotmánytörvény rendelkezéseit. E rendelkezések az állam és egyház szétválasztására, az egyházi javak kisajátítására, a hivatalos vallásoktatás eltörlésére, a szerzetesrendek megszüntetésére stb. irányúlnak, tehát teljesen megfelelnek a Franciaországban ma fennálló állapotoknak. De természetesen a r. kath. egyház, mely nem szolgálni, hanem uralkodni akar, mely az apostoli szegénységgel szemben földi kincsek felhalmozására törekszik, nem türheti e korlátozásokat — s készebb tűzbe borítani, felforgatni az egész országot, semhogy uralmáról és vagyonáról lemondjon!

— **Megrendszabályozott kath. theologusok.** A pápai szék *Hehn* János würzburgi professzornak 3 könyvét (A bibliai és babyloni isteneszme, Az izraelita istenfogalom a keleti vallástörténet megvilágításában, Utak a monotheizmushoz) a tiltott könyvek Indexére helyezte, mire Hehn laudabiliter se subiecit és az elitélt könyveket visszavonta. Ellenben *Wittig* József boroszlói tanár, kinek könyveit hasonló sors érte, vonakodott tévedését belátni és annak a parancsnak engedelmeskedni, hogy ezentúl nem fog addig könyvet kiadni, míg a kongregáció azt helyben nem hagyta, — mire kénytelen volt tanári működését az egyetemen beszüntetni.

Szerkesztői üzenetek.

L—n. Sem imádságot, sem semmiféle egyházi vagy szertartási beszédet nem közölhetünk: lapunk szűkre szabott terjedelmét teljesen igénybe veszik az aktuálitások.

HIVATALOS RÉSZ.

696—1926. **Körlevél.**

I.

A nemzetünk életére évszázadokra kiható mohácsi vésznek folyó hó 29-én érjük meg négyszázados évfordulóját. Mivel augusztus 29 épen vasárnapra esik, legtermészetesebb lenne a hivatalos egyházi emlékünnepet épen e napon tartani meg, de tekintettel arra, hogy e napon a tanulóifjúság még nincs együtt, püspöktársaimmal együtt úgy gondoltuk, hogy az emlékünnepet egy héttel később, vagyis szeptember 5-én tartjuk meg, amikor már a tanulóifjúság is a legtöbb helyen együtt lesz. Felhívom azért lelkésztársaimat, hogy a szeptember 5-iki emlékünnepet augusztus 29-én a szószékből kihirdessék és alkalmi egyházi beszédjükben ne csak a múlttal, de a jövővel is foglalkozzanak; ne csak a mohácsi vész okait és következményeit tárják fel az Íge fényénél a gyülekezet előtt, de utalva mai szomorú helyzetünkre zendítsék meg a vigasztalás szózatát is, élénken kiemelvén, hogy ha a mohácsi katasztrófa után, bárha századok múlva is, Isten kegyelméből újra erős és viruló Magyarország állott elő, épenúgy a trianoni katasztrófa után is ki fog derülni az ég s lesz még boldog és erős Magyarország. Alkalmas textusok a többek közt: Zsolt. XXX:5—7, LXXXV:5—8, CIII:8—13, Esaiás LIV:7—10, Mikeás VII:7—10 stb.

II.

Az Egyetemes Konvent 29—1926. számú határozatának 4-ik pontja a közalapi kivetésről a következőleg rendelkezik:

„az egyetemes konvent a közalapi járulék kulcsát — az országos zsinat utólagos hozzájárulásának fenntartása mellett — az 1926. évre változatlanul 50 koronában, az 1927. évre az egyházi IV. t.-c. 5 §-ában megállapított fejenkinti 8 fillérrel szemben négy pengőfillérben állapítja meg és kimondja, hogy a közalapi járulék az 1928. évi január hó 1-től kezdődően a törvény szerinti 8 pengőfillérben rovandó ki azzal, hogy az 1923. évi járulékkivetés — az 1926. évre 50-es szorzószám mellett — a 43—1925., 48—1925. és a 49—1925. sz. konventi határozatban foglalt módosítások mellett az 1926. évre is érvényes."

Ennélfogva az 1926. évi járulékkimutatás elkészítése és felterjesztése — minthogy a járulékok az előző évivel teljesen azonos összegben lesznek kiróva — mellőzendő.

Miskolc, 1926 augusztus 9.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 34. szám. Sárospatak, 1926 augusztus 22.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Forgács Gyula*: A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről.

(Folyt.)

5. Az egyik kérdés az volt; milyen missziói munkában vesznek részt a tanítók s a presbiterek? Erre a kérdésre 111 helyről nem jött válasz. Némely helyen idegenkednek a munkától. Sajókazincon „távol tartják magukat.“ Hasonlóképen Szendrőn, Szentpéteren, Baktán megtagadja a presbitérium az iskola-kivilágítás költségeit a vallásos estélyre. Az egyik lelkész azt feleli, hogy a presbitérium nem tudja, hogy mit értsen missziói munka alatt. Meg vagyunk győződve, hogy ez a nemtudás a legfőbb oka annak, hogy nem végeznek missziói munkát. Ezen pedig könnyű segíteni. Tekintettel arra, hogy a konventi belm. bizottság ügyrendje szerint a kisebb, 1000 lélekszámon aluli gyülekezetekben a presbitérium egyszersmind a belm. bizottság is, vagyis köteles foglalkozni missziói ügyekkel, kívánatos, hogy legyen olyan presbiteri gyűlés is, vagy a gyűlésnek legyen olyan pontja, amikor gyülekezet építéséről, evangélizációjáról és az egyház szociális tevékenységéről is legyen szó. E fontos kérdések ismerete nélkül a mai időkben hamar beteljesedhetik az Írás szava: elvész a nép, mely tudomány nélkül való. Vannak azonban gyülekezetek, ahol nemcsak a megértésnél tart a presbitérium, hanem valóban dolgozik is. Tiszaradvány boldogan jelenti, hogy a missziói munkát a gyülekezetben az evangélium által inditott lélekkel a presbitérium végzi. Abaújszántón, Nagyrozvágyon, Cigándon és Nyírin a gyülekezet körzetekre van osztva s az utóbbi helyen minden presbiter köteles havonként 8 családot meglátogatni. Sárospatak presbiterei egy hónapi munkával házanként összeírták a gyülekezet tagjait, aminek többek között az a felfedezés lett az eredménye, hogy 800 adóköteles közül 600 még sohasem fizetett adót. Azokon a helyeken, ahol vallásos esték vannak, a tanítók és tanítónők énekkar vezetésében, előadások tartásában, a presbiterek a rend fenntartásában buzgólkodnak. Segítenek a lelkésznek a hívek és a betegek látogatásában (Kiskinizs, Ládháza), adományok gyűjtésében (Eger, Sárospatak, Ládháza), iratterjesztésben (Ládháza, Mezőkeresztes, Sajókeresztur, Perkupa), reverzális ügyekben (Tiszakeszi). Elegendő példa arra, hogy a „lehet“ és „nem lehet“ kérdése az „akarni“ és a „nem akarni“ problémájává változzék. És ha ezzé változik, reméljük, hogy a most még néma 99 gyülekezet is meg fog szólalni.

A belmisszió hivatalos munkásai mellett nagy örömünkre arról is tehetünk jelentést, hogy a gyülekezet buzgó tagjai között is akadnak, akik segítenek az egyházépítő munkában. Első helyen említjük a lelkipásztorok feleségeit, akik közül néhányan vasárnapi iskolában tanítanak, nőegyletekben buzgólkodnak. Neveiket nem soroljuk fel, megvárjuk, amig a névsor hosszabb lesz. A leányegyletek tagjai is nélkülözhetetlen munkát végeznek. Saújhelyben a nőegylet tagjai biblia köröket vezetnek. De egylet nélkül is Átányban Vajda Mariska k. a. vasárnapi iskolát vezet. Emődön Szalay Károly orvos vezet bibliakört. E téren legnagyobb dicsekedése a Krisztusban az erdőbényei lelkésznek lehet, aki az egyszerü falusi lányokból nevelt 6 olyan leányt, aki a vasárnapi iskolában áldásosan forgolódik. És hogy egyházkerületünkben a női buzgóság legeszményibb képviselője se hiányozzék, a poroszlói lelkész saját költségén egy diakonisszát alkalmazott gyülekezetében, a beteglátogatások teljesítésére és a háziáhitatok terjesztésére. Tokajban is működik egy diakonissza, aki Nyiregyházáról jár oda vasárnapi iskolát tartani. Végül nem hagyhatjuk szó nélkül azt sem, hogy a sárospataki theológusok buzgón segítenek a gyülekezeti munkában, az igehirdetésben, vallásos estélyeken, iratterjesztésben és a gyermekpastorációban.

6. A diaspóra misszió kerületünkben rendezetlen. Dacára annak, hogy 82 egyháznak van szórványa, tanyája, egy-kettőnek fiók- vagy leányegyháza, mégis csak 3 úgynevezett missziói egyház (Ábod, Sajóvelezd, Ózd) s a fiók- és a leányegyházak munkáját ismerjük részletesebben. A tanya lelkigondozása a szórványokban élő hívek megtartása olyan probléma, ami a közeljövőben méltán komoly munkát fog adni a belmissziói bizottságoknak.

7. Zsidómisszió kerületünkben nincs.

8. A pogány-misszióról emlékezés történik Cserépfalun, ahol az áldozó csütörtöki perselypénzt erre a célra fordítják, ugyanígy van Kisgyőrött; Sárospatakon a vallásos estéken sorozatos felolvasások ébresztgették a külmisszió iránti érdeklődést.

9. A diaspóra-, a zsidó- és a pogánymisszió az egyház élő erejének mértéke. A fény annál erősebb, minél messzebb világít. Sajnos, a mi világosságunk nemhogy az amerikai diaspórában levő testvéreinknek, de még azoknak sem világít, akik saját hazájukban lettek „szétszórtakká.“ A judaizmus lelke eddig köztünk végzett missziót s e lélek destruktiv hatásánál csak egy van, ami még inkább elitélésre méltó: a magyar lélek lojalítása e materiális és merkantil misszióval szemben. Szerencsére ez a lojalítás ellenállásba csapott át. Magyar református egyházunkra vár a feladat, hogy a magyar a két ellentét között ne legyen tovább is a destruktiv hatások tárgya, hanem legyen a keresztyén élet missziójának cselekvő alanya, az ótestamentumi prófétizmus eszményeinek apostola Izrael eltévedt juhai között. Ha majd világít a fény közelben, elküldi sugarait távolabbra is. Most az összetört haza, összetört református egyházunk gyülekezetei füstölgő gyertyabelek. De éppen az a missziói szemle, amit kerületünk gyülekezetei fölött tartunk, az a lelkesedés, az a buzgóság, az a munkálkodó, könyörülő szeretet, a melynek bizonyságai szinte napról-napra sokasodnak, kétségkívül igazolják, hogy Az jár közöttünk, akinek van hatalma az összetört nádszálat is megépíteni és a füstölgő gyertyabelet is lángra lobbantani.

III. Rátérünk jelentésünk harmadik részére, amely azokról a munkákról számol be, amelyek Isten Igéjének szóban és írásban, alkalmas és alkalmatlan helyen és időben való hirdetése és terjesztése által építi magyar Sionunk falainak réseit és készíti alapjait egy jobb jövőnek.

1. Az evangelizálás munkája örvendetesen megindult és föllendült egyházkerületünkben. A vallásos esték tartása csaknem egyetemessé lett. Csak 34 gyülekezetben hiányzik. Ez estéken hitépítő és a hazafias érzés ápolására szolgáló előadások hangzanak el. A hitépítő előadások sok helyen az egyetemes igazságok mellett, a református öntudat erősítése céljából, kálvinista hitelveinkre, történeti tanulságainkra és eszményeinkre is súlyt helyeznek. Néhol, (3 helyen) vetített képek is szerepeltek. Egy-két helyen az új énekeket is ez estéken tanulják.

A vallásos estélyek jellege és népszerűsége távol van attól, hogy egységes tipusokról beszélhetnénk. Az bizonyos, hogy 3 tipusnak: a városinak, falusinak s tanyainak (törpeegyház) előbbutóbb ki kell alakulnia. Csupán a fejlődés és az idő kérdése ez. Nem csoda, ha némely helyen a vallásos estélyek nem sikerülnek és nem örvendenek népszerűségnek. A jelentésekben olvasunk meghiúsult kisérletezésekről, csekély látogatottságról. Egyik helyen csak nők, másik helyen csak férfiak látogatják. Sokkal nagyobb azonban az olyan jelentések száma, amelyek az esték nélkülözhetetlen s áldásos voltáról tesznek bizonyságot. Bizonyára nem egyedül van Mád azzal a tapasztalatával, hogy a vallásos estén többen vannak, mint a rendes istentiszteleten. Ez a bizonyságtétel buzdítsa kitartásra és állhatatos munkára a presbiterektől magukra hagyatott lelkésztársainkat!

A vallásos esték általában télen tartatnak, sok helyen csak egyszer egy hónapban, vagy csak az adventi, vagy a bőjti napokban, de ilyenkor hetenként kétszer is. Heves és Sárospatak évenként evangelizáló hetet tart, amikor minden este van összejövetel.

Reméljük, hogy az egyet. konvent egységes irányítása kedvező hatással lesz a vallásos esték fejlődésére is.

2. Azt nem is vettük számba, hogy a gyermekek evangélizálása és egyházias nevelése érdekében milyen mérhetetlen munkát végeznek derék tanítóink. Ezt éppen olyan adott értéknek tekintjük, mint a templomi igehirdetést és a szent szertartásokat. Ez az alap, amelyen minden más tevékenység épül. Iskoláink munkája pedig a jövő generáció szemináriumai. Iskoláink működésében a vallásos oktatást és nevelést tartjuk a legfontosabbnak. Olyan fontos ez, hogy nem lehet egyedül a tanító kötelessége. Részt kell abban venni s mindig több részt a lelkésznek, de azután a presbitereknek s a gyülekezet buzgó tagjainak is. Mezőcsáton a lelkész tanítja a hittant a III—VI. el. osztályokban. Igy van ez több helyen az ismétlő iskolában. A gyermekpastoráció két ága van gyakorlatban kerületünkben: a vasárnapi iskola és a gyermekistentisztelet. A vasárnapi iskola 32 helyen van bevezetve. A gyermekistentisztelet 24 helyen. Az utóbbi számba foglaltaknak a jelentésben a „gyermekbiblia-órák“ néven szereplő összejövetelek is. A legtöbb helyen a „Fecske“ útmutatása szerint történik a biblial oktatás. Az Egy. konv. belm. bizottság olyan terven dolgozik, amely a hitoktatás anyagát és a gyermek értelmiségét is tekintetbe veszi a vasárnapi iskolai bibliai leckék kijelölésénél.

A serdülők és ifjak lelkigondozásáról már szóltunk a gyülekezeti fegyelmezés kérdésével kapcsolatban. Itt csak azt jegyezzük meg, hogy különös figyelmet érdemel a konventi programmnak ama gondolata, mely szerint a gyermeket 6 éves korától 18-ig kell felvezetnünk gondos neveléssel. A szeptember 1-én kezdődő legközelebbi munkaévre a konventi programm a 6 évesek pastorálását tűzte ki célul, azzal a gondolattal, hogy ezeket 18 éves korukig szigorúan szemmel tartja. Egyházkerületünkben mintaképül mutathatunk reá az erdőbényei és a cigándi serdülők lelkigondozására.

3. A biblia terjesztésére nézve jelenthetjük, hogy 124 gyülekezetben van bibliaterjesztés, vagy ajándékozás vagy vétel formájában. A konfirmáltak nem kapnak mindenhol emléklapot vagy könyvet. Ez olyan dolog, hogy az egyhm. bizottságoknak tovább ezt elnézniök nem szabad és segítségükre kell sietni az olyan szegény gyülekezeteknek, amelyek a könyvpiac legolcsóbb könyveit sem tudják megszerezni. Kívánatos, hogy a konfirmáltak az előkészítő órákon a bibliát rendes kézikönyv gyanánt használják. Az a helyes dolog, amit Göncről jelentenek, ahol az iskolában a gyermekek minden nap olvasnak bibliát. Diósgyőr a drága ismétlős iskolai olvasókönyv helyett a bibliát használja olvasókönyvül. A konfirmációi ünnepélyen más jó könyvet kell ajándékul adni. Követendő példa e tekintetben a balajti egyház, ahol a keresztszülők adnak ajándékot a konfirmáltnak. Ugy látszik, hogy bibliával

legjobban az ózdi gyülekezet van ellátva, ahol 1924-ben a szekták offenzívája idején „4 mázsa“ biblia fogyott el. A legtöbb helyről azt jelentik, hogy „minden családban van biblia“. Egy felelet aztán elárulja, hogy minden családban van „a nagyapáktól örökölt biblia“. Ez azt jelenti, hogy a bibliát nem forgatták, mert ha forgatták volna, elkopott volna. A biblia terjesztésére azért is nagy szükség van, mert a revideált fordítást, amely érthetőbb a magyar ember előtt, még nem mindenütt ismerik, sőt még több lelkész is csak a régi Károli-féle fordítást használja. (Folyt. köv.)

IRODALOM.

* **Baja Mihály: Óh szép ifjúságom.** Költemények. Békéscsaba 1926 161. l. 8r. — A debreceniek egyik jeles papja, a lant és biblia embere, Baja Mihály, szép kiállitású s Dienes festőművész által festett arcképével ellátott kötetben adta ki verseit. Ez már hetedik verskötete; így megállapítjuk, hogy e hat részből álló kötet nyolc év (1918—1926) termését tartalmazza. Az első rész gyűjtő címe lett az egész kötet címe. E rész költeményei a múló ifjúság tűntén merengnek s a magános élet fájó érzését tolmácsolják (17., 34., 39. l.) Csokonai alakja és sorsa is többször felréved elébe a multból. A költői hivatás szentségét többször hangsúlyozza. A második részben a magyar sors keserűsége sír lantja húrjain. (E részben szép költemény a Szomorú dal s Magyar harangok című.) A következő részben a debreceni Nagyerdő iránti szeretetéről tanuskodó verseket foglalta. Szabolcska, Farkas Imre s annyi más jeles költő is hálával adóz e lombos, madárdalos erdőnek. A falusi élet nyugalmáról beszél a következő szakasz. Az egyik (Pusztuló kertben) Petőfi Csárda romjainak példájára felépíti az ősi udvarházat. Két másikban anyjáról emlékszik meg a fiúi szeretet hangjain. Az ötödik részben nótás lelkének virágait köti szerző csokorba, míg az utolsókban vallásos érzései keresnek hangot sikerült költeményekben. Pataki vonatkozású verset is találunk, a Tompa-szobránál elszavalt szép költeményt. Az ízzó lelkű magyar papköltő, ki nem ismeretlen városunk közönsége előtt sem (több dalát megzenésitette Klacskó polgári isk. igazgató), e kötetével szépen öregbítette eddigi alkotásai becsét.

G. J.

* **Ünnepi beszéd** a mohácsi vész négyszázados évfordulójára. Irta: *Uray* Sándor, debreceni ref. lelkész. Ára 5000 K. Kapható a szerzőnél. Jó dolgot cselekedett Uray Sándor e beszéd közreadásával. Olyan fontos évforduló aug. 29-ike, hogy nem szabad mellette sem közönyösen elmennünk, sem előtte a templomajtót bezárnunk. A mohácsi vész története és feltünő megismétlődése jelen szomorú helyzetünkben, kiváló alkalmak arra, hogy az evangéliumot hathatósan hirdessük e nevezetes évfordulón. Erre mutat példát Uray S. prédikációja, amely egyszerűen és értelmesen tárgyalja a történelmi évfordulót alkalmas textus alapján és építő tanulságokat von le vigaszul a múltra, reménységül a jövőre nézve. A prédikációhoz elő- és utóimát is irt. Ajánljuk lelkésztársaink figyelmébe.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lelkészi értekezlet Sajószentpéteren.** Folyó hó 12-én értekezletre gyűltek egybe a sajószentpéteri egyházlátogatási kör lelkészei. Az értekezlet elnöki tisztét Vadászy Pál tb. esperes látta el; vendégekül üdvözölhettük Elek József esperes, Doktor Gyula sajókazinci, Gyülvészy István ládbessenyői lelkészeket és Szepessy Gyula világi tanácsbírót, valamint a sajószentpéteri tanítói kart. Az értekezlet első tárgya volt: „A vasárnapi iskola viszonya a vallástanításhoz“, Szabó Lajos s. lelkész előadásában. A fiatal előadó a legnagyobb gonddal és lelkesedéssel dolgozta ki a kijelölt tételt. Értekezletünk egyhangúlag annak az óhajnak adott kifejezést, hogy az őszi egyházmegyei belmissziói értekezletre kivánatos lenne id. Viktor János urat megnyernünk egy vasárnapi iskolai mintatanítás bemutatására s felhivatott a jelenlevő egyhm. belmissiói előadó, hogy erre nézve tegyen lépéseket. Bakó Gyula s. lelkész az Isten és ember közt való összeköttetést fejtegette komoly elmélyedéssel. Utána élénk eszmecsere következett ama nehéz kérdés fölött, miben különbözik a református és a római egyház mystikus tartalma, azaz mi biztosítja az egyház tekintélyét az egyik és a másik oldalon a hívő közönség előtt? Természetszerüleg arra a sulyos eredményre kellett jutnunk, hogy amig a római egyház külső szertartások és eszközök által könnyen ébren tartja a hivekben a titokzatos szentség sejtelmét, a ref. lelkész a maga életében és hivő szivével kell, hogy bizonyságot tegyen az élő Isten jelenvalóságáról, aki nem az áldozatokban, hanem élő szivekben akar hozzánk közeledni. Az értekezlet tagjai mély alázattal érezték át roppant felelősségüket, ami ebben a tekintetben a lelkészt a rábízott hivek iránt kötelezi. — Jakab István lelkésztestvérünk értekezésének tárgya: „Hogyan kezdjük a belmissiót?“ olyan széleskörű munkára indította az előadót, hogy annak csupán a bevezetését terjesztette elő s a teljes kidolgozáshoz más alkalomra kért magának haladékot. Azonban az előadottak is sok életrevaló eszmét nyújtottak. Végül az esperes megbizásából Svingor Jenő egyhm. belmissziói előadó ismertette a dunamelléki egyházkerületnek az egyházmegyéhez leküldött átiratát a konfirmáció reformjára vonatkozólag, amit az értekezlet csekély módositással örömmel tett a magáévá. Ezt a tárgyat egyébként — a kialakult vélemények felhasználásával — ugyancsak nevezett előadó az őszi egyhmegyei közgyűlés elé fogja terjeszteni a kivánt egyházmegyei véleményezés végett. *S. J.*

— **Ismeretlen Kazinczy-levelek** felkutatása céljából *Harsányi* István theol. tanár júl. 29. — aug. 8. napjain bejárta a csehektől elrabolt Felvidék több városát és községét (Kassa, Eperjes, Bártfa, Lőcse, Késmárk, Berettő, Vinna, Gálszécs) s fáradozását gazdag siker jutalmazta, mert a nagy iró és nyelvújitó levelezéseihez 60 eredeti levelet (15 Kazinczytól, 45 Kazinczyhoz) s ezenkívül 5 ívnyi Kazinczytól való kéziratot is sikerült összegyűjtenie.

— **Hadiárvákat** is felvesz a nyiregyházai Leánykálvineum, elsősorban tanítók, tanárok, közhivatalnokok árváit, kik polgári vagy más közép-

iskolába vagy továbbképző tanfolyamra óhajtanak járni (esetleg fejlettebb elemi iskolásokat is). Hadirokkantak leányai is kérvényezhetnek. Jelentkezések Kiss Ferenc egyet. tanárhoz Debrecenbe küldendők.

— **A Magyar Cserkész** c. szaklap 16—17. száma szerint a *sárospataki főiskolai cserkészcsapat* tagjai a következő versenyekben tüntek ki: A kötelező őrsi versenyen és a Hike-versenyen az I. csoportba került az *Erő*, az első segélynyújtás versenyén az I. csoportban szerepel Ábloczy Endre, a megfigyelési versenyen Rohoska Rudolf, a kézügyességi versenyen Harsányi István; a gyorsúszási versenyen első lett Kovács Zoltán, a magasugrási versenyen szintén első Nagy Barna (158 cm), ezenkívül többen II. és III. csoportba kerültek.

— **A Chicagoban** jún. 19—26. napjain nagy fénnyel és pompával lezajlott eucharisztikus világkongresszus, mint Harsányi S. az *Egyh. Értesítőben* írja, hidegen hagyta Amerika közönségét, a protestantizmus teljesen távol tartotta magát még a nyilvánosság számára rendezett ünnepélyektől is. Coolidge elnök egyszerű üdvözlő levelet küldött a kongresszushoz egyik minisztere útján, gyöngéden figyelmeztetve a hierarchizmust arra, hogy „a despotizmus ideje lejárt és nincsen ország vagy intézmény, mely fentarthassa magát, ha az erőszakra építi fel hatalmát", hasonlóképen, hogy „a szabad vallásgyakorlat egyike az Egyesült-Államok alapvető alkotmányos tételeinek." A r. katholikusokat kellemetlenül érintette az elnök elmaradása s levele is nagyon vegyes érzelmeket váltott ki, mert a pápás egyház elvből ellene van a vallás szabad gyakorlatának s egyedül maga részére vindikálja a létjogosúltságot, — már pedig a felvilágosúlt amerikai nép sohasem fog a lelkiismereti szabadság jogáról lemondani. A prot. Amerika azzal felel a pápaságnak, hogy az evangéliummal meg fogja hódítani a most még lelki sötétségben és tudatlanságban élő lelkeknek millióit Délamerikában. Biztató példa előtte a Filippini-szigetek átalakulása, melyben 300 éves pápista uralom alatt a nép 90%-a analfabéta volt, míg ma, az Egy. Államok protektorátusa alatt 25 év alatt a művelődésnek, jólétnek és haladásnak igen magas fokára emelkedett. A nagy amerikai prot. felekezetek külmissziói tanácsai összefogtak „Délamerika evangélizálására."

— **Gyűjtések.** A belügyminiszter az *alsóberecki* ref. egyház temploma és lelkészlakása, úgyszintén az *edelényi* ref. egyház temploma javára egyházkerületünk, továbbá Szabolcs és Hajdúmegyék területén a gyűjtést megengedte.

— **Mohács.** Alkalmi egyházi beszéd a mohácsi vész négyszázados évfordulójára. Tizezer K ellenében megküldi *Tantó* János lelkész, Tiszalúc.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

HIVATALOS RÉSZ.

719—1926. **Körlevél.**

I.

A Foncière Általános Biztosító Intézet átirata szerint, az itt felsorolt egyházak épületei értéken alól vannak biztosítva. A legkomolyabban felhívom, *anyagi felelősség terhe alatt*, az itt felsorolt egyházak elöljáróságát, hogy az új bevallást *a való értéknek megfelelőleg tegyék meg.*

Abaúji egyházmegye: Fűzér, Hejce, Hernádszentandrás, Hidasnémeti, Kovácsvágás, Krasznokvajda, Litka, Pálháza, Pusztafalu, Szemere.

Alsózempléni egyházmegye: Bodrogkeresztúr, Bodrogolaszi, Bodrogsára, Csobaj, Erdőhorváti, Gesztely, Hernádnémeti, Karcsa, Megyaszó, Monok, Pácin, Révleányvár, Viss, Zemplénagárd.

Alsóborsodi egyházmegye: Alsózsolca, Bőcs, Diósgyőr-Vasgyár, Harsány, Heves, Ládháza, Mályi, Mezőkövesd, Noszvaj, Tibolddaróc, Tiszadorogma, Ujlőrincfalva.

Felsőborsodi egyházmegye: Alacska, Bánhorvát, Bántapolcsány, Barcika, Berente, Boldva, Debréte és Tornaszentjakab, Dédes, Disznóshorvát, Dövény, Felsőnyárád, Mályinka, Meszes, Nyomár, Ózd, Radostyán, Rakacaszend, Sajóecseg, Szakácsi, Szalonna, Szendrőlád, Vadna.

Gömör-tornai egyházmegye: Alsószuha, Bódvaszilas, Dubicsány, Gömörszöllös, Imola, Kelemér, Szín, Szinpetri, Szögliget, Szöllösardó, Szuhafő, Teresztenye, Tornakápolna, Trizs, Zádorfalva, Zubogy.

II.

Román Ernő alsózsolcai lelkésztársunk egyházmegyéje megbízásából megírta az alsóborsodi s vele kapcsolatosan az ősrégi borsod-gömörkishonti egyházmegye történetét s azt az egyházmegye okt. 1-re saját költségén kinyomatja. A mű az ősrégi egyházmegyéhez tartozott felsőborsodi, gömöri, tornai, abaúji és zempléni egyházrészekkel is foglalkozván: az egyh. kerület minden paróchiális könyvtára részére megszerzésre szívesen ajánlom. Sőt, tekintettel arra, hogy nemcsak az egyházak és egyházmegye, de a lelkészek, tanítók, iskolák, díjlevek, egyházfegyelem, világi rend, felekezetközi helyzet stb. kérdéseket is tárgyalja egyszerű és könnyed nyelven: lelkészek, tanítók és a világiak figyelmébe is készséggel ajánlom, mint tanúlságos és építő olvasmányt. A mű szept. 20-ig rendelhető meg szerzőnél (Alsó-zsolca, Borsodm.) Ára a pénz előleges beküldése esetén 75.000 K portómentesen, pénznélküli kötelező megrendelés esetén ugyanannyi utánvéttel. A mű árából példányonként 20.000 K a Leánykálvineumé.

III.

A kulturadóban kivetett búzamennyiség egységára mázsánként 330.000 (háromszázharminczezer) koronában számítandó. Akik tehát a kulturadót október 15-éig befizetik, azokra nézve ez az ár érvényes, az október 15. után fizetők pedig az október 15-iki középárat fogják fizetni.

Miskolc, 1926 augusztus 17.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon, 1926.

XXI. évfolyam. 35. szám. Sárospatak, 1926 augusztus 29.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Tóth János*: Nyári beszámoló. — *Forgács Gyula*: A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről. (Folyt. köv.) — Az Orsz. Ref. Tanáregyesület közgyülése. — Vegyes közlem.

Nyári beszámoló.

A békés időkkel, úgy látszik, véget értek a régi, nyugodt uborkaszezonok is, amikor legfeljebb egy-egy megrendelt adriai cápa hozta lázas izgalomba a csendesen fürdőzők idegeit, még a Sajó környékén is. Ma, bár a honatyákkal együtt az üdvözítő politika is nyaral, az újságok mégis megtelnek a legváltozatosabb események hireivel. Szomorúan dominál az öngyilkosok válogatott csapata: letört karriérek, sikkasztók, állás- és kenyérnélkülieknek az élettel leszámoló aktusai; államok háborús mozgolódásai és üzengetései a jól megcsinált béke pecsétjéül; leventék, cserkészek sokat ígérő megmozdulásai; kulturharc a messzi nyugaton stb., stb.

Az egyházi sajtó is megtalálhatta a tarka események közt a maga falatjait, melyeken rágódhatott egy keveset. A szezon úrnapi botrányokkal kezdődött, melyek díszes csokrában nem kis feltünést keltett az a hiradás, hogy egyházunk egyik világi s azon a vidéken vezető embere ott díszelgett a körmenetben. Ez ízetlen falatokon kivül tálaltak más egyebet is számunkra. Különösen sietett a szervirozással Szombathely püspöke, talán attól való féltében, hogy a legközelebbi nagyobb országos ünnepségeken, az általuk kisajátított Szt. István-napi ceremóniák valamelyikére, még valami eretnek „főprédikátort" is felkérnek hivatalos funkció végzésére. Nemzeti szinezetű ünnepen meg igazán nem is lehet semmi keresnivalójuk a protestánsoknak, mert épen most olvassuk Hegedűs Lóránntnak a Pesti Hirlap aug. 17-ki számában közölt rövid leveléből a következőket: „A töméntelen névtelen levél közt ma egy merengő hölgy levelét kapom (Párisból)... ki fennakad azon, hogy én a magyar protestantizmust *is* bele akarom kapcsolni Magyarország feltámadásába... Az illatos levélnek van egy bájoló mondata: „Magyarországot mindig a protestánsok tették tönkre, Bocskay, Kossuth, Tisza, Bethlen István és — Hegedűs Lóránt..."

Nos, ehhez már csak egy kis logika kell és teljes az igazság: ha nemzeti ünnepségeken szégyenkezve el kell bújnunk, hogyan merünk résztvenni e haza határai közt létesült társadalmi, hazafias intézmények, egyletek stb. ünnepélyeinél? Különben is: a mise mindent pótol, a misét nem pótolja semmi! Mi pedig legjobban tesszük, ha istentiszteleti cselekményeinkkel elbújunk templomainkba, melyeket a 200 év előtti Habsburgok „kegyes" rendelete szerinti módon, eldugott városrészekbe, házak közé helyezzünk vissza.

Furcsa dolog biz ez. Mikor az embernek *aeroplánon érkeznek váratlan vendégei*, — ő maga meg kétszáz évvel ezelőtti döcögős szekéren vágyik utazni.

Az ilyen ellentétek sokszor azonban nem várt kirobbanásokra vezetnek. Mutatja *Mexiko* példája. Szombathelytől bizony ez messzébb esik, mint Makó Jeruzsálemtől; még sem lehetne e két kérdés egybevetésénél ellenérvűl használni az ismert stereotip közmondást. Sőt úgy tetszik nekünk, hogy amint a világtörténet a maga vékony erecskéiben folydogál, — a szombathelyi pásztorlevél és a mexikói események nagyon egy központi forrásból táplálkoznak.

Nincs tiszta képünk arról, hogy Mexikóban mi történik. Az onnan jövő hirek túlzottak és ellentmondók. Azt számításba kell vennünk, hogy e föld elég spanyol ahhoz, hogy a hidalgók szenvedélyes temperamentumával bonyolítsa le belügyeit s a túlzásoktól ne óvakodjék. De az is bizonyos, hogy feltünő anakronizmus volt az Egyesült-Államok szomszédságában, egy olyan középkori levegővel fűtött, klerikális túltengéstől megláncolt ország, mint Mexikó. Mennél tovább nyúlt bele ez az állapot a XX. század rohanó éveibe, annál jobban növesztette az ellentétek feszültségét. Nagyon lehetséges, hogy az eredetileg nemes függetlenítési és felvilágosodási vágyak ma már dühös radikálizmussá és atheizmussá nőttek s ez áradat most már nem akar gátat ismerni.

Mi a magunk bőrén tudjuk, hogy az egyedül üdvözítés elve meghódolást parancsol és térdre akarja kényszeríteni az államot is minden intézményeivel együtt; e cél érdekében nem törődik meglévő törvényekkel; durván széttépi a felekezeti békesség köteleit s nem gondol azzal, hogy milyen sebet üt a krisztusi béke, szeretet és megértés elvein. Vakmerő „átértékeléseket" végez irodalmi és történelmi multunkban, aminek eredményeit a fent idézett levélhez hasonló, sok más, türelmetlen, egyoldalú megnyilatkozásban tapasztalhatjuk.

A szombathelyi pásztorlevél és társai kell,

hogy egyrészt óvatosakká tegyenek bennünket a mexikói események bírálatánál; másrészt, hogy *mennél hatalmasabban egységes frontba kovácsolódjunk idehaza* a sok ellenséges áramlat közepette, melyekkel az Ige egyházának, úgy látszik, állandó küzdelmei lesznek.

Reméljük, hogy a nyár utolsó és ránk nézve legjelentősebb eseménye, a küszöbön lévő Orle ünnepségek, ez eszmének is hatalmas és döntő lendületet adnak. *Tóth János.*

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről.

(Folyt.)

Református egyházunk megújulásának sine qua nonja a biblia ismerete. Ezt csak úgy érhetjük el, ha minden alkalmat felhasználunk arra, hogy a szentírás szövegét híveink hallhassák és ez által felbuzduljanak és maguk is rendszeresen olvassák azt. „Merem állítani, — mondja a gömörtornai esperes — hogy ha Magyarországon minden ember, a legnagyobb rangútól kezdve a legutolsó napszámosig, mindennap csak egyetlen részt olvasott volna el a szentírásból, egy talpalatnyit sem vesztettünk volna el szép hazánkból." Bizottságunk ehhez hozzáteszi: olvassuk, tartsuk meg és terjesszük a Bibliát, hogy visszanyerjük, amit elvesztettünk!

Kedvező jelnek tartjuk, hogy a liturgiális bibliaolvasás mindig nagyobb tért hódít. 29 gyülekezetben minden reggeli könyörgés alkalmával, egy-két helyen a vasárnapi istentiszteletek alkalmával is olvastatik a szentírás. Ezenkívül a különféle egyesületekben s bibliakörökben egyre terjed ez az ősi Kálvini gyakorlat s reméljük, hogyha őrállóink nem fáradnak el a példaadásban és a munkában, eljő az az idő, amikor Isten ígéje a családi otthonokban is felhangzik és a szívekben gyökeret ver. Ez lesz az az idő, amikor a templomi igehirdetés Isten dicsőségére szolgáló áldott gyümölcsöket fog teremni, mert lesz jó talaja és a hívek maguk fognak gondoskodni arról, hogy az Igét a tövis és bogáncs el ne nyomja.

4. Most bizony még a háziistentiszteletek ügye, a lelkészi, pásztori látogatások gyakorlata igen kezdetleges stádiumban van. Kevés gyülekezet az, ahonnét olyan jelentés jött, mint Aszalóról, hogy „ez ősi szokás nálunk". Füzérradványon is „még több családnál megvan." Mádon és Semlyénben a lakodalmi és keresztelői lakomát imával kezdik és olvassák a bibliát. Ládbesenyőn és Sárospatakon a presbiteri gyűlés imával kezdődik, Radostyánban a háziáhitat terjesztése igen jó eredménnyel történik. Szakácsin az „újság helyett is szívesebben olvasnak az emberek bibliát." A biblia rendszeres olvasása és áhitatok tartása alkalmával a régi „Keresztyén Tanítás", az újabb „Csendes Percek" biblia olvasó kalauzok, a „Hit Értelme" és az „Imádság Értelme" vannak elterjedve. Ezekkel szemben a jelentések szomorú tapasztalatokról is beszélnek. Szántón és Sárospatakon azért nem olvasnak az emberek bibliát, mert ők nem baptisták. Egerszögön ellenszenveznek a hívek az áhitattal, a varbói lelkész falun lehetetlennek itéli háziáhitatok tartását, Fulókércs és Maklár lelkészei félnek, hogy azok szektáskodásra vezetnének, „mivel a templom látogatásától idegeníthetné el az egyháztagokat s nagyon katholikus jellegű lenne ez. Hasonlítana ez a katholikus asszonyoknak egyes magánházaknál tartatni szokott olvasós összejöveteleikhez. Ez pedig ellenkezik a ref. vallásos felfogással. A mi népünk konzervatív és ragaszkodik a régi általok eddig jónak bizonyult rendhez." Jelentésünkben nincs helye a vitatkozásnak s ezért csak két eszméltető kérdést teszünk fel az aggodalom eloszlatása céljából: konzervatív népünk miért fordult el az általa eddig jónak bizonyult reggeli istentiszteletektől úgyannyira, hogy sok helyen egyáltalán nem járnak templomba, némely helyen csak harangoztatnak és ki nem nyitják a templomot és miért hagyta el őseink ama kálvinista szokását, amely szerint otthon is zsoltárt énekelt, bibliát olvasott és imádkozott? A másik kérdés: hogy van az, hogy ahol a lelkész buzgólkodik a háziistentisztelet elterjesztésén, ahol vallásos estélyeket, vasárnapi iskolát tart, iratokat terjeszt, a templomlátogatók száma egyre gyarapodik, a szekták pedig vagy tengődnek, vagy megkezdik a visszatérést?

5. Az iratterjesztés gyülekezeteinkben 171 helyen van. A Keresztyén Család és a Téli Ujság általánosan befogadott néplapok. Református naptár aránylag kevés helyen terjesztetik. Traktátus füzeteknek is van keletje a népesebb gyülekezetekben. Könyvek, egyéb lapok csak itt-ott, főkép a városokban árusíttatnak. Kondó, Szilvásvárad és Sárospatak, amellett, hogy a konfirmáltaknak és iskolai jó tanulóknak emléket és jutalmat ad, senkit el nem bocsát a lelkészi hivatalból, hogy valami alkalmi füzetet (ker. esk. tem.) stb. ne adna az illetőnek. Nagyrozvágyon, Diósgyőrvasgyáron, Miskolcon, Cigándon, Erdőbényén önkéntes iratterjesztők vannak, Sárospatakon a theológusok tesznek e téren jó szolgálatot. Gyülekezeti lap gyülekezetünkben csak két helyen van: Miskolcon és Sátoraljaújhelyen. Az iratterjesztés terén a legnagyobb elismerés az ondi maroknyi gyülekezetet illeti, ahol a vallásos esték perselyébe begyült 1 és fél millió koronát erre a célra fordították. Gönc is 600.000 K értékü bibliát és iratot terjesztett el.

Kerületünkben 63 könyvtár van, részint iskolai, énekkari, ifjúsági és gyülekezeti. Van egy-két olvasó kör is (Mezőnagymihály, Tiszapalkonya, Sátoraljaújhely). E tekintetben Pácin vezet, ahol van ifjúsági, vasárnapi iskolai, népkönyvtár és szakkönyvtár. Ez bizonyítja, hogy kinek-kinek a neki való olvasmányt adják a kezébe s ez a helyes.

6. Egyházi életünk nagy erőssége az ének, mely erősen hangzik ugyan templomainkban, de csak vasárnap délelőtt és nagy ünnepeken, de nem elég erősen arra, hogy elhallatszék a családi otthonokba is. 92 helyről jelentik, hogy temetés és esketések alkalmával nincs éneklés. A temetéseken sokszor azért nincs, mert az énekkar énekel. Miért ne énekelhetne a gyülekezet is? Ne feledjük, hogy a temetés és az esketés is istentisztelet s ha elmarad a közének, a református jelleg csorbát szenved. Kerületünkben 151 egyházi énekkar van. Jó részük még a mult század 40—50-es éveiben alakult. Vezetőjük szinte kivétel nélkül a kántor-

tanító. Temeteseken, templomi ünnepélyes alkalmakkor szerepelnek, hangversenyt vagy mulatságot rendeznek és annak jövedelmét részint saját, részint egyházi célokra fordítják. Zsoltárt és dicséreteket azonban kevés helyen énekelnek (Kenézlő, Zemplénagárd). Ennek oka főképpen az, hogy vallásos gyűjteményeink vegyeskarra vannak letéve, férfikarra csak temetési és nagyrészt világi énekek találhatók. Igen nagy szükség lenne egy olyan gyűjteményre, amelyben zsoltáraink és dicséreteink és a kálvinista énekköltészet világszerte ismert remekei két hangra, gyermekek részére és főképp férfii karra lennének összehangosítva. Bizottságunk kéri a Főtiszt. és Mélt. ker. közgyűlést, hogy ez iránt tegyen fölterjesztést az Egyetemes Konventhez. Van olyan énekkar is, amely nem vesz részt az egyház életében (Szendrő és Mályinka). Az utóbbi azért nem, mert csak pénzért énekel. Az énekkarok szerepe egyházi életünkben olyan fontos, hogy azok erőit föltétlenül egyházi énekek népszerűsítésére kellene összpontosítanunk. Kiszámíthatatlan áldás lenne ez a hitéletre nézve és hatalmas fegyver a szekták ellen, amelyek éppen ezen a réven férkőznek közel a magyar lelkekhez, amint azt őseink tevék.

Végül megjegyezzük, hogy 48 gyülekezetben az új énekeskönyvet még nem ismerik. A többi gyülekezet felében is még csak ott tartanak, hogy az iskolában tanítják. Ime egy szép munkatér az énekkarok számára! Viszont igazat kell adnunk azoknak, akik az új énekeskönyv drágasága miatt panaszkodnak. (Folyt. köv.)

Az Orsz. Ref. Tanáregyesület

aug. 25-én Miskolcon tartotta meg f. évi közgyűlését a tagok rendkívül élénk érdeklődése mellett: mintegy 150—160 tanár (és tanárné) jelent meg a közgyűlésen, csak a dunántúliakat tartotta vissza a távolság (Csurgót, Pápát 1—1 tanár képviselte, Gyönköt egy se), a theol. tanárokat pedig az ORLE konferenciája (csupán Sárospatakról volt 2 theol. tanár). A miskolci 2 gimnázium tanári karának páratlan figyelme, rendezői ügyessége s Miskolc városának vendégszeretete minden résztvevő lelkében a leghálásabb emlékeket hagyta hátra. A közgyűlés alkotó tagjai 24-én d. u. érkeztek Miskolcra; a vasúti állomáson Domby L. igazgató a két tanári kar, dr. Halmay Béla h. polgármester a város nevében üdvözölte és fogadta szíves istenhozottal őket. Este 6 órakor a nyelvtudományi, természettudományi és képezdei tanárok tartottak szakértekezletet és vitatták meg az illető szak oktatásának egyes fontos didaktikai és methodikai problemáját, majd 8 órától a Korona-szálló földszinti nagy termében az ismerkedési estély folyt le vidám hangulatban. Aug. 25-én reggel $^1/_2$8—$^1/_2$9-ig a választmány tartott ülést, azután a közgyűlés alkotó tagjai a Kossuth-utcai templomba vonúltak, hol *Farkas* István esperes-lelkész kérte költői szárnyalású imában a Mindenható áldását a közgyűlés munkálkodására, ref. iskolaügyünk építésére. Maga a közgyűlés a reálgimnázium tornatermében folyt le, amelyet szinültig megtöltöttek a gyűlés tagjai, meg az érdeklődő közönség. Közgyűlésünknek most is kiemelkedő eseménye volt *Dr. Dóczi Imre* elnök klasszikus szépségű megnyitó beszéde, melynek középpontjában a mohácsi vészre való emlékezés, Mohács és Trianon következményeinek történetfilozofiai mélységgel való összehasonlítása állott, azután a közoktatási miniszter kultúrpolitikai tevékenységéről és alkotásairól emlékezett meg elismeréssel, végül a jelen nevelési és oktatási feladatait és problémáit fejtegette. Ezután dr. Mikszáth Kálmán főispán a közoktatási miniszter képviseletében, Farkas István esperes a tiszáninneni egyházkerület és a miskolci egyház, Hodobay Sándor polgármester a város, végül Vucskits és Gerhard igazgatók az Orsz. és Ág. ev. tanáregyesület nevében üdvözölték a közgyűlést és kivántak áldást működésére, mire az elnök meleg szavakban mondott köszönetet az elhangzott jókivánatokért.

Ezután következtek az előadások: *Nagy* Miklós, az újonnan alakúló füzesgyarmati reálgimnázium megválasztott igazgatója „A közeljövő problemái a magyar prot. iskolákban“ cím alatt tartott előadásában egyfelől a tanárság, másfelől az iskola helyzetét, szükségleteit, fejlesztésének módjait vizsgálta és birálta, itt-ott több több jóakarattal, mint tapintattal és mérséklettel (pl. azt a javaslatát, hogy a tanárok ezentúl ne végezzenek ingyen társadalmi munkát, a közgyűlés nem tette magáévá s az egyhás és iskola viszonyáról mondottak is megkivánnak egy kis kritikát.) *Csorba* György miskolci igazgató „A földrajzi helymeghatározás módszerei“ c. előadásában azokat a nagybecsű tudományos fölfedezéseket és módszereket tárta a közgyűlés s ennek révén a magyar tudományos világ elé, melyeket ő hosszas buvárkodás után a földrajzi helymeghatározások megkönnyítésére nézve kidolgozott. A nagy elismeréssel fogadott, de kissé hosszú és fárasztó előadás után a szakosztályok és a választmány előterjesztéseit tárgyalta le és fogadta el a közgyűlés; ezek közt kellemetlen feltünést keltett a kereskedelmi miniszter azon méltánytalan elbánása, mely szerint a tanárok családtagjai számára vonakodott a közgyűlésre szóló, kedvezményes árú vasúti menetjegyet engedélyezni, míg más, olykor nem is nagyon jelentős gyűlésekre és összejövetelekre (pl. a budapesti és debreceni ebkiállításra) megadja a kedvezményes vasúti jegyet. A jövő évi közgyűlés Kecskeméten lesz. A déli 1$^1/_2$ órakor a Korona emeleti termében Miskolc városa által adott közebéden mindvégig emelkedett hangulat uralkodott; a kormányzóra mondott felköszöntő után a felszólaló gyüléstagok és vendégek a közgyűlés minden tényezőjéről, munkásáról, pártfogójáról és vendéglátójáról hálás szeretettel emlékeztek meg. Délután a vendégek nagyobbrésze a diósgyőri vasgyárat nézte meg, kisebb része a görömbölyi Tapolcát látogatta meg. Aug. 26-án pedig a gyűlés összes tagjai, mint Miskolc város vendégei, a Hámor-völgy és Lillafüred vadregényes tájában, természeti és emberi kéz alkotta szépségeiben gyönyörködtek és egy szépen töltött nap kellemes benyomásaival vettek búcsút Miskolc városától és miskolci kartársaiktól.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Mohács Augusztus 29-ike örökre gyászbetűkkel van beírva Magyarország történetébe: e napon bukott el részint a nemzeti erkölcsök megfogyatkozása, megromlása miatt, részint Európa részvétlensége, közömbössége miatt az önálló Magyarország. Ma e gyászos nap évfordulója kétszeres erővel ragadja meg minden igaz honfi szívét: egyfelől ma van e tragikus bukás 400 éves fordulója, másfelől ma egy újabb, sőt talán gyászosabb Mohácsnak: a trianoni békének nemzetgyilkoló láncai közt sorvadunk, annak a trianoni békének, melyet most is részben a magyarság gyűlölködése, pártoskodása, részben Európa hálátlansága, vaksága és rosszakarata idézett elő. Midőn fájó gondolataink e napon nemzeti nagylétünk nagy temetője felé szállanak és áldva újítják fel a hazáért elesett 20,000 vitéz emlékezetét, vessük e nap tanúságait is örök memento gyanánt emlékezetünkbe! Az nem lehet, hogy annyi hű kebel hiába onta vért! Van bíró a felhők felett, áll a villámos ég!

— **Gyászhír.** Tomory Dezső szabolcsi lelkész és Tomory Zoltán, a szabolcsi egyház főgondnoka mély fájdalommal jelentik, hogy forrón szeretett édes anyjok, *özv. Tomory Andrásné* szül. Szondy Karolina folyó hó 25 én 65 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt. Az elhunyt lelkész-özvegy — egy tiszteletreméltó, nemes szívű, vendégszerető úriasszony — néhai férjével együtt jelentékeny tényező volt abban, hogy Mudrány András szabolcsi birtokos birtokát felerészben a szabolcsi eklézsiára, felerészben a spataki főiskolára hagyományozta. Áldott legyen emlékezete!

— ***Az Egyetemes Konvent elnöki tanácsa, f. hó 23-án tartott ülésében, az 1926/27. iskolai évtől kezdődőleg az új állami népiskolai tanterv kötelező használatát ideiglenesen elrendelte. Az új tanterv alapján készült egységes tankönyvek jó részben már megjelentek.***

— **Választások.** Az alsóborsodi egyházmegye világi tanácsbirójává *Sáfrán* Géza altábornagy és *Bottlik* József nemzetgyűlési képviselő, az alsózempléni egyházmegye vil. aljegyzőjévé dr. *Csontos* József ügyvéd választatott.

— **Lelkészválasztások.** A f.-borsodi egyh. megyében a nagyvisnyói egyház lelkészévé meghívás útján *Joó* Miklós volt beregrákosi menekült lelkész, jelenleg disznóshorváti s. lelkész, a barcikai lelkészi állásra pedig pályázat útján *Bakó* Gyula s.-bábonyi s. lelkész választatott meg.

— **Alsózempléniek figyelmébe!** Egyházmegyénk őszi közgyűlését 1926 szeptember 17-én délelőtt 9 órára a sárospataki főiskola tanácstermébe összehívjuk. Szeptember 16-án délután 2 órakor a tanügyi bizottság, 5 órakor a belmissziói bizottság ülésezik, mely ülésekre a tagok ezuton meghivatnak. Hernádnémeti, 1926 augusztus 25. *Az alsózempléni egyházmegye elnöksége.*

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Mielőtt az őszi egyh. m. közgyűlés határidejét közölném, felkérem lelkésztársaimat, hogy a gyűlésen tárgyalandó ügydarabokat szept. 10-ig szíveskedjenek hozzám beküldeni. *Elek* József esperes.

— **Felhívom** és értesítem az abaúji lelkész urakat és az egyházakat, hogy múlhatatlanul jelentsék be szeptember 14-ig az esperesi hivatalba a következő adatokat: 1. Mily összeget fordít az egyház évenként fűtés, világítás, javítás, taneszközök beszerzése, szegény tanulók tankönyvvel ellátása és tűzbiztosítás címén az iskolára? 2. Az utolsó miniszteri rendelet szerint, hány egységet képez egy-egy tanító fizetésében az egyházi hozzájárulás? 3. Mily összeget tesz ki a tanítói nyugdíj fenntartói évi járulék? 4. Mennyi e címen eddig az egyháznak a hátráléka? Egyidejüleg tudatom, hogy az egyhm. bírósági ülés Abaújszántón szeptember 20-án délután fél 3 órától lesz megtartva. *Czigány Endre* esperes.

— **A kálvinista tanítóság reneszánsza.** Örömmel értesülünk arról a hatalmas akcióról, mit az ORTE elnöksége indított a kötelező új tankönyvek egységes beszerzése kapcsán a kálvinista tanítóság jóléti intézményeinek megteremtésére, hogy megvédje tagjait fájdalmas csapások esetén az anyagi leromlástól. A *temetési segély, balatoni üdülő, gyógyszanatórium* — mind, mind — mintha a Krisztus áldott kezének szelid simogatása volna, hogy elsimítsa a gondnyűtte arcok fáradt barázdáit s megnyugvást hozzon a holnap kinzó problémáin gyötrődő szíveknek. Hisszük, a tiszáninneni kálvinista tanítóság férfiként kiveszi a részét s szivvel-lélekkel bekapcsolódik az ORTE elnökségének nagyszerű célkitűzéseibe. A legminuciózusabb felvilágositást a szintén ujjá született, szinesen gazdag Tanítók Lapja 17-ik száma ad.

— **Orsz. Ker. Ifjúsági konferencia.** Augusztus 19—22-ig igen sikerült konferenciát tartott Kisújszálláson a Keresztyén Ifjúsági Egyesület Nemzeti Szövetsége. E konferencián nemcsak diákok, lelkészek, tanítók gyűltek össze ez alkalomból az ország minden részéből, hanem gazdálkodók gyermekei és iparosok is, hogy példájukkal, életükkel e mozgalom szent ügyének itt is híveket toborozzanak. A konferencia a legkülönbözőbb vallási, világnézeti és erkölcsi kérdésekkel foglalkozott. Előadást tartottak: Muraközy Gyula kecskeméti lelkész: „Az aranyborjú“, Karácsony Sándor tanár: „A gépemberek világa“, Dr. Révész Imre debreceni lelkész: „A ref. keresztyén hit szépségei“, Töltéssy Zoltán K. I. E. titkár: „A kinai imagép“ címen. Vasárnap ünnepélyes istentisztelet volt úrvacsoraosztással; predikált Dr. Baltazár Dezső püspök. D. u. nagy vallásos ünnepély, melyen Töltéssy Zoltán a helsingforsi világkonferencia eredményeiről számolt be. E konferencián Sárospatakról és Cigándról 5—5 ifjú vett részt s mindenik lélekben meggazdagodva és megerősödve tért vissza otthonába.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 36. szám. Sárospatak, 1926 szeptember 5.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Forgács Gyula*: A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről. (Folytatás és vége.) — *Dr. Hegyaljai Kiss Géza*: Az ORLE nagygyűlése. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat. — Szerkesztői üzenet.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület Belmissziói Bizottságának jelentése az 1925. évről.

(Folyt. és vége.)

7. A missziói célok előmozdítására munkásokra és anyagi áldozatokra van szükség. A munkás méltó az ő jutalmára. Ezt a bibliai igazságot bizonyára sok helyen szeretnék alkalmazni. Cigánd jó példával jár elől. Évi 900 arany koronát fordít missziói célokra s ez összegből jutalmazza a tantestület 5 tagját, akik példás módon buzgólkodnak. Általában véve kevés gyülekezet vet számot azzal, hogy anyagi áldozat nélkül nem lehet eredményesen munkálkodni. A költségvetésekben alig-alig fordul elő e célra szolgáló tétel. Alsózemplénben az iratterjesztésre szolgáló tíz aranykorona költségvetési előirányzása kötelező. Alsódobsza 5, Mád 50, Nagyrozvágy 60, Taktaszada 45 aranykoronát áldoz missziói célokra. Ezeken kívül 132 gyülekezet jelenti, hogy szokott adakozni. Ezek mind adakoznak a leány és a fiú Kálvineum és a Nagypénteki Társaság céljaira. Néhányan áldoznak a Bethesda kórházra, Sylvester-nyomdának, sőt kettő a budapesti Diák-menzának is. Az 1925. évi adakozások között Miskolc magaslik ki 10 millió koronával a Leánykálvineumra. Az adakozás lelkének terjesztésére még sok fáradságot kell fordítanunk. A jelenlegi időt átmenetnek tekintjük s az adakozási kedv megcsappanását főleg nyomasztó gazdasági helyzetünknek tulajdonítjuk, melynek egyik elszomorító gyümölcse az egyik jelentés szerint ez: „a templomi persely legtöbbször üres".

A gazdasági helyzeten kívül van ennek azonban sok más oka is. Azok a gyülekezetek, amelyek szegénységről s a hívek szűkkeblűségéről panaszkodnak, a vasárnap megszentelésére vonatkozó rovatba rendesen ezt vezetik be: a vasárnap megszentelésének akadályai a korcsma és az anyagiasság. A szív indulatai és a pénzes fiók között szoros kapcsolat van. Ha megnyerjük a szíveket, kezünkben a fiók kulcsa is.

IV. Ezek után rátérünk a gyülekezetek élete sociális vonatkozásainak és tevékenységének szemléletére. Lássuk először is, hogy él-e köztünk a könyörülő szeretet, meglátja-e a nyomort és igyekszik-e azt enyhíteni? Az adatokat csak röviden soroljuk fel. Abaújszántón a nőegylet 2 millió 400 ezer koronát gyűjtött a szegények számára és felkarolta a gyermekvédelem ügyét. Felsődobsza árvagyermekeket ruházott fel, Göncön van anya- és csecsemővédelem. Alsózsolcán 1896 óta gyermekmenhely van. Diósgyőr-vasgyáron, Egerben, Spatakon, Miskolcon, Saújhelyen a nőegyletek a szegények gondozásában példásan buzgólkodnak. Az egri nők 1924-ben 7 millió koronát gyűjtöttek a szegények karácsonyi segélyezésére. Ládháza 59 egyéntől nyert adományból szeretet csomagokat osztott ki a szegények között. Miskolcon a női Fillér-Egylet árvaházat tart fenn és az ottani Kálvin-szövetség egyes osztályai adományokat gyűjtenek az inség enyhítésére. Tarcsán a lelkész felesége áll a gyermekvédelem élén. Sárospatakon a Nőegylet, amely 1925-ben ünnepelte fennállása 25 éves évfordulóját, egy árvagyermeket gimnáziumban taníttat, a konfirmáltak részére ozsonnát rendez, karácsonyi adományokat gyűjt, 3 szegényt állandóan gondoz, a Stefánia anya- és csecsemővédő intézetnek egy csecsemő kelengyét ajándékozott s a szegénysorsú ref. betegágyas nők sorkosztoltatását megszervezte. Ugyancsak Spatakon egy szobában (ispotály) 6 hajléktalan szegény talál menhelyet. Taktakenézen anya- és csecsemővédelmi munka folyik. Tarcalon menház van 3 gondozottal. Egerben, Miskolcon és Saújhelyben a letartóztatottak családjai és a kiszabadultak is tárgyai a könyörülő szeretet gondosságának. Sőt a szegény páriák, a cigányok sincsenek elfeledve. Kenézlőn és Cigándon gyermekeiket beiskolázzák és lelki gondozásban részesítik. Az utóbbi helyen a lelkész elmegy a cigány tanyára, minden évben istentisztelet tart és úrvacsorát oszt közöttük.

2. Sociális hatásaiban mérhetetlen áldása van a vasárnap megszentelésének. Megnyugtatók azok a jelentések, amelyek a szent nap kellő megünnepléséről szólnak. Sok helyen azonban a vasárnap békéjét megzavarja a vásár, a közeli város piaca, a sürgős mezei munka. A megszentelés akadályai között ott szerepel természetesen a korcsma, városokban a sport s mindenhol az ifjúság mulatozása, az anyagiasság. A polgári hatóság tulnyomó részben közönyös e kérdésben, ritkaság számba megy a presbitériumok erélyes fellépése is. Olyan kérdés ez, amit csak sociális társadalmi

úton lehet megoldani. Ehhez azonban előbb az egészséges keresztyén sociális érzék megerősödése szükséges. Hol ébresszük, neveljük s erősítsük ez érzéket, ha nem a legideálisabb társaságban, Isten választottainak társaságában? Szenteljük meg a gyülekezetet, megszenteltetik általa nemcsak a vasárnap, hanem az egyéni és társadalmi élet is!

3. Ebben a törekvésünkben hálásaknak kell lennünk azok iránt a szervezetek iránt, amelyek egyesületekbe tömörítve nevelik gyülekezetünk egy-egy csoportját (ifjakat, nőket stb.) ama tökéletes eszmény után való törekvésre, amely az apostoli egyházban elénk tárul a hívek családias, testvéries közösségében.

Egyházkerületünkben van:

1 gyermekszövetkezet (Semjén),

1 konfirmáltak egylete (Szilvásvárad),

12 ifjúsági egyesület (Fony, Hejcze, Hejőszalonta, Cigánd, Erdőbénye, Golop, Nagyrozvágy, Ricse, Semjén, Kondó, Abód, Sajószentpéter),

5 leányegyesület (Miskolc, Cigánd, Erdőbénye, Sátoraljaújhely, Kondó),

7 nőegylet (Abaújszántó, Diósgyőr, Diósgyőrvasgyár, Miskolc, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Tállya.)

3 Kálvinszövetség (Szántó, Miskolc, Putnok),

3 olvasóegylet (Hejőszentmihály, Tiszapalkonya és Sátoraljaújhely),

1 Bethánia egylet (Miskolc),

Tehát 8 féle, összesen 33 egyesület.

Nem részletezzük a Hangya és fogyasztási szövetkezetek, valamint a gabona magtárak számait. Fontos szociális, gazdasági tényezők ezek. Örömmel olvastuk a jelentésben, hogy sok helyen a Hangya segíti az egyházat, az iskolásgyermekeket ellátja írószerekkel stb. Örvendetes az is, hogy 50 százalékban református vezetés alatt állanak a szövetkezetek. Kívánatos, hogy ez a vezetés ne csak anyagi, hanem erkölcsi sikereket is tűzzön ki célul.

4. A hit- és egyházvédelmi tevékenység a gyülekezet életének biztosítéka. Ha ez a biztosíték kiég, megbénul az élet és szabadon garázdálkodik a hitetlenség, az erkölcstelenség, a babona, a tévelygés s ezek nyomában a bűnök légiói. Azok a válaszok, amiket az erre vonatkozó kérdésekre nyertűnk, túlnyomólag a szektákkal foglalkoznak. Csak egy panaszkodik a hitetlenség miatt, néhány a temető kivilágítása miatt, egy a kommunista szellem miatt, egy a szentistvánnapi munkaszünet miatt, Páczin a róm. kath. búcsúk vonzóereje miatt, Kondó a bőjt róm. kath. felfogása miatt. A 200 gyülekezet közül csak 39 ben találkozunk szektárius mozgalmakkal. Még olyan boldog gyülekezeteink is vannak, honnan azt jelentik, hogy „hírből sem ismerik a szektákat". Lelkipásztoraink éberségét és készültségét dicséri az a tény, hogy a szekták kerületünkben nem terjednek. Cserépfalun a lelkész az első mozdulásukra presbitereivel együtt közibük ment, vitára kényszerítette és úgy leleplezte őket, hogy nem volt többé kedvük eljárni a gyülekezetbe. Hejőcsabán is nehéz helyzete van a baptistáknak, mert a ref. lelkész folyton vitázik velük. Bükkzsércen a baptisták fele már visszatért. Egerlövőn a polgári hatóság tiltotta be összejövetelüket. Tiszakeszin, Bodroghalászon, Csobajon, Cigándon, Disznóshorváton, Sajókazincon stb. helyeken a szekták előretörése megakadt. Csak Ujcsanáloson vannak növekvőben, Nagyvísnyón, Nekézsenyben, Ózdon, Abaujszántón, Szikszón és Sárospatakon még tartják defenziv állásaikat.

A megindult és folyton növekvő belmissziói munka biztos fegyver az ilyen ellenségek ellen.

V. A gyülekezetek nagyrésze javaslatokat is füzött a jelentésekhez. E javaslatok élénken illusztrálják, hogy lelkipásztoraink nagy szeretettel és széles látókörből itélik meg gyülekezeteink és egyházunk helyzetét. A javaslatok tartalma új anyagot nem foglal magában, de az utóbbi években a közvélemény előtt ismeretes reformgondolatok közül talán egyet sem hagyott figyelmen kívül. A javaslatokat itt nem soroljuk fel. A javaslattevők örömmel fogják látni, hogy intencióik egyeznek az egy. konv. belm. bizottsága programmjával. Ha a vezetők és közkatonák egy lélektől indíttatva, egyesült erővel fognak hozzá a munkához egységes és tudatos célok megvalósítására, ha mi nem is mehetünk be javaslataink teljes megvalósulásának igéretföldére, de ez a generáció, amely a mi önfeláldozó szeretetünkből táplálkozik, meg fog szégyeníteni minket, hogy milyen kishitűek, reménységeinkben milyen szegények, vállalkozásainkban milyen gyávák valánk.

VI. Utoljára hagytuk jelentésünkben a *sátoraljaújhelyi Belmisszió Tanfolyamot*, amely egyházkerületünkben egyedül áll a maga nemében. 1926 január 1-én nyilt meg e tanfolyam dr. Gerőcz Kálmán jogak. tanár kezdeményezésére. A tanfolyam főgondnoksága: dr. Révész Kálmán püspök és Dókus Ernő egyhk. főgondnok. A gondnokság Göndöcz István helybeli lelkész, dr. Nyomárkay Ödön főgondnok mellett a tanfolyam tanári kara, melynek tagjai: Domján Elek lelkész ev. főesperes, Enyedy Andor miskolci, Forgács Gyula sárospataki lelkészek, Gaál László s. lelkész, dr. Gerőcz Kálmán, Göndöcz István helybeli lelkész, Marton János theol. tanár, dr. Izsépi Tihamér, Szabó Zoltán ref. hitoktató, Szalay Béla ref. ny. kántor és dr. Visegrádi János keresk. isk. rendes tanár. A tanfolyam megnyitó ünnepélyén beszédet tartottak: Kiss Ernő esperes és Forgács Gyula ref. lelkész. A tanfolyamra 110 hallgató iratkozott be, aki hetenként 3 estén 2—3 előadást hallgatott a bibliai, neveléstani, missziói, theológiai, sociológiai és psychológiai tudományok köréből. Az első szemeszter 3 hónapig tartott. A második szemeszter ez év őszén fog megnyilni. E tanfolyam élénk hatást gyakorolt a különben is eleven gyülekezeti életre, amelynek presbitériuma és sok buzgó tagja a belmissziói tevékenység terén már értékes eredményre tud rámutatni. Segítse az Isten továbbra és e derék gyülekezetet és annak vezetőit és áldja meg e tanfolyam tanárait és résztvevőit, hogy a missziói munka elméletében és gyakorlatában meg ne fáradjon s az „első szerelem" elmúltával is maradjon meg benne az a szeretet, amely soha el nem fogy.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyh. ker. Közgyülés! Ezekben foglaltuk össze a bizottságunkhoz érkezett adatokat. Nem gondoljuk, hogy hibátlan a kép, amit ezek alapján alkottunk egyházkerületünk missziói életéről, de úgy érezzük, hogy mégis

Ez a szövetségbe tömörülés nemcsak a papírbeszerzés és egyéb anyagi előnyök irányában kecsegtet jó reménységgel, de az erőegyesülésnél fogva a szellemiekben is hatalmas lépés a teljes erővel való és az egyházi élet egész mezejét átérő kibontakozás felé. Az esti istenitiszteletek résztvevői is lelkük mélyéig áthevülve jöttek ki a templomokból, hol Dr. Révész Imre beszéde a predesztinációról és Muraközy Gyula beszéde a rest szolgáról hozta szent lelkesedésbe a hallgatóságot. Nem csoda, ha a buzgóságtól, a nagy nap nyújtotta örömöktől, szebb jövőt láttató reménységtől áttüzesedett szívek a Kálvineum fiatal akácfái alatt feltálalt vacsorához nem tudnak addig leülni, mig Istenhez szárnyaló lelkesültséggel el nem zengik az „A csillagos égnek seregei ott fenn..." kezdetű dícséretet.

Aug. 28-án, a konferencia 3. napjának 3 előadása magaslik ki a sok szép beszéd közül. Kiss Ferenc egyetemi tanár beszámolója a Kálvineum jövőjéről, mely szerint a Kálvineum hivatását akkor tölti be legjobban, ha kálvinista világnézetű férfiakkal és nőkkel ajándékozza meg neveltjeiből a magyar közéletet. Rendívüli hatású dr. Vass Vince remekül felvázolt képe a jövendő idők református papjáról és Szabó Imre bpesti lelkész gyönyörű előadása a lelkipásztor bűnbánati önvizsgálatáról. Korona mindezen Czeglédy Sándor prédikációja erről a tárgyról: Megváltott vagyok.

Ezekkel el is végződött a böszörményi nagygyűlés lelkészi tanfolyamnak nevezett része. A napközi előadások dús kalászokkal rakott mezejét termékenyítőleg folyta körül a reggeli és esteli sorozatos bűnbánati isteni tiszteletek zsolozsmás, igés áhitatának templomból kifolyó folyóvize.

A vasárnapot kettős ünnepnek szenteltük.

Augusztus 29! A mohácsi vész négyszázadik évfordulója. Felejthetetlen szép napunk nekünk. Reggel félkilenckor a böszörményi hét harang ünnepi zúgása közben végeláthatatlan hosszú kettes sorban 300 palástos lelkész vonul fel a Bocskay-főgimnázium udvaráról az újtemplomba. Ha van ének, ami felérhet az égig, annak amit onnan zengettünk, a mennybe kellett érni. Dr. Vass Vince pápai főiskolai igazgató fenséges ünnepi beszéde láttatja meg velünk 400 esztendő bűnét, gyászát és újjászülető dicsőségét, aztán dr. Baltazár püspök urunk urvacsoraosztása száll alá velünk a bűnbánat mélységeibe. A Seregek Urának magyar pásztorai így emeltek oltárt szívükben a mohácsi temetés emlékezetének.

Féltizenkettőkor Nagy István, hajdani hajdúböszörményi prédikátor sírjához zarándokol az emlékezők sokasága; a sírnál Göde Lajos b.-pesti lelkész mond szép beszédet s Baja Mihály szavalja alkalmi költeményét, azután piros, fehér őszirózsás borostyánkoszorúk terülnek sírhalmára annak az Istenáldotta költőnek, ki oly szép dicséreteket írt vigaszt váró, jó magyar népének, könyörgést meghallgató felséges Istenének...

Délután 5 órakor nagy műsoros estély volt, melyen különösen Muraközy Gyula megkapó elbeszélése, Czeglédy Sándor ünnepi beszéde, Vargha Ferenc csodaszép éneke ragadta el a nagyszámú hallgatóság lelkét.

Augusztus 30-án az ORLE tartotta évi közgyűlését, melyen dr. Baltazár Dezső elnöki megnyitója világít rá egyházi közéletünk minden sebére. Kemény, hatalmas szavak hangzanak el ajkáról. Rámutat egyes jelenségekre: *„amelyekből az államnak magyar kálvinista egyházunk csekély érdeklődésére és kevés méltánylására joggal és szomorúan következtethetünk"*. Keserűen, de igazsággal állapítja meg: *„Tagadhatatlan, hogy a reparatio terén történtek lépések, különösen az állami járulékok felemelése tárgyában, úgy, hogy ma már a magyar ref. egyháznak az 1848. évi XX. t.-cikkre alapított állami dotációja körülbelül van annyi, mint egy kath. püspökség állami javainak hozama."* Kitér más vonatkozásban is a felekezetközi helyzetre: *„Hol vagyunk a keresztyén egységben rejlő egyenlőségtől és türelemtől, amikor református katonáink vallásunkkal ellenkező szertartásokra kötelezetnek és a „Regnum Marianum" idegen eszméje előtt imás tisztelgés formáira kényszeríttetnek, amikor hatósági közegek verik ki a munkából és utcai inzultussal tartóztatják fel a békés ref. híveket épen „Urnapján", melytől mint bálványimádásos ünneptől a legjogosabban zárkózik el minden keresztyén, aki az Úr Jézus Krisztus egyszeri, tökéletes, nem utánozható és nem ismételhető áldozatát tartja idvessége biztositékának". „Hol van a ker. szeretetnek és türelemnek csak halvány vonása is a római kath. püspöki kar legutóbbi állásfoglalásában, amellyel tiltakozván a zászlók és jelvények együttes megáldása ellen a keresztyén szolidaritás utolsó szálát is szétszakította a keresztyén egyházak között."*

A püspök úr beszéde után a több irányban is észlelhető fejlődésről szóló beszámolók győznek meg arról, hogy *erősbülő összetartásunk jegyében örömmel nézhetünk a következő évtizedek méhében rejlő áldások elé...*

A böszörményi szép napokat aug. 31-én élvezetes hortobágyi kirándulás zárta be pusztai istenitisztelettel s Debrecen nevezetességeinek megtekintésével. A nyiregyházi Leánykálvineum épületének felavató ünnepe az őszi debreceni országos presbiteri nagy gyűlés keretébe lesz beillesztve.

Magunkba szállva, tettekre lelkesedve szállunk azután haza gyülekezeteinkbe. Szívünk tele van imádsággal és hálaadással a nagy Isten iránt, aki a lelkészi nagy gyűlésen ilyen gazdag aratást engedett nekünk a lelki mezőkön s aki munkára hív minket, a trianoni gyászban, hogy csontunkba rekesztett prófétai tűzzel vezessük népünket a feltámadás országába.

Dr. Hegyaljai Kiss Géza.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** *Dr. Pruzsinszky Pál*, a budapesti ref. theol. akadémián az egyháztörténelem ny. r. tanára, a genfi egyetem hittudományi karának és a montpellieri prot. theol. fakultásnak tiszteletbeli doktora, fáradhatatlan és alkotó munkában töltött, Egyházunknak és Nemzetünknek messze idegenben is dicsőséget szerzett életének 65-ik, theol. tanári működésének 20-ik esztendejében aug. hó 29 én d. u. a Kálvin-téren szívszélhűdésben hirtelen összeesett, meghalt. Mint *Kálvin* életrajzírója

elegendő arra, hogy további munkánknak alapul szolgáljon. Egy hiánya mégis van ez összefoglalásnak. Nem szóltunk intézeteinkről. Ezekre nézve nem kértünk még adatokat, de a jövőben pótolni fogjuk.

Végül kérjük a Főt. és Mélt. ker. közgyűlést, hogy jelentésünket tudomásul véve, méltóztassék az egy. konvent belm. bizottságának ügyrendje értelmében a kerületi bizottságot kiegészíteni és utasitani az egyhm. belm. bizottságokat, hogy az egy. konvent belm. bizottsága ügyrendjének és munkaprommjának kivánalmait szem előtt tartva müködjenek közre egyetemes egyházunk missziói tevékenységének egységes irányításában és felvirágoztatásában.

(Az egyházkerületi közgyűlésnek e jelentésre vonatkozó határozatai a közgyűlés sajtó alatt lévő jegyzőkönyvében foglaltatnak.)

Az ORLE nagygyűlése.

— Hajdúböszörmény aug. 26—31. —

Ragyogó nyárvégi délben érkezünk Debrecenbe. A böszörményi vonat külön kocsijai egymásután telnek meg az ország minden részéből érkező lelkészek viszontlátásnak örvendező seregeivel. A böszörményi lelkészek, cserkészek Debrecenig jönnek elénkbe. A Hajdúböszörmény és vidéke c. lapban több mint 4 sűrűbetűvel szedett nagy hasábot tölt meg a jelentkezők névsora. Közel ötszáz lelket vonz az ősegyházú hajdúvárosba ez a minden eddiginél népesebb nagygyűlés.

Böszörménybe érve hosszú sorokban húzódunk szállásaink felé. Elmarad mögöttünk a büszke szép újtemplom, a Bocskay-téri hatalmas ótemplom, a Bocskay-főgimnázium s a Kálvineum kétemeletes, tetszetős, virágos előterű épülete rajzolódik szemünkbe, szívünkbe. Az ismerkedési vacsora derűs hangulatával térünk nyugovóra.

Az ősidők emlékeit őrző ótemplomban, hol előbb Bartha László esperes hirdette az igét, telepedünk le 26-án reggel az előadások hallgatására. A megjelentek egyhangú lelkesedéssel választják a konferencia elnökévé Csikesz Sándor egyetemi tanárt, alelnökké Juhász Lászlót, Marton Jánost, dr. Erdős Károlyt, dr. Vass Vincét, dr. Révész Imrét, Bartha Lászlót, Kátai Endrét, Forgács Gyulát, Siposs Józsefet; jegyzőkké Hubay Mihályt, Pósa Pétert, dr. Szász Imrét, Kósa Bélát, Kiss Dánielt, Tildy Zoltánt, Bakó Lajost, Német Károlyt, dr. Kiss Gézát; széniorrá dr. Erdős Károlyt; kontraskribává Szilágyi Bélát, dr. Pallmann Pétert, Egerházy Lajost, Szilva Istvánt, Sóvágó Gábort.

Dr. Révész Imre rendkívül finom elemzésben tárja fel a reformációnak Mohácshoz való viszonyát. A modern történettudós teljes fegyverzetében állott előttünk, hogy aztán a pásztor alázatával, tisztes öntudatával, határozott célratörésével ragadjon magával a jövő kötelességek elvégzése felé. A nagyszabású előadás egyhangú óhajtásra nyomtatásban külön füzetben jelenik meg. Dr. Erdős Károly Aktuális dátumok címen emlékezve, formás előadásával, különösen a hercegszőlősi kánonok némely időszerű intézkedésének ismertetésével ér el méltó sikert. Marton János „Sadhu Sundar Singh"-ről, a mai Kelet csodásan ihletett apostoláról állít a hallgatók szeme elé remekül megalkotott képet. Lélekzet visszafojtva hallgatott előadása a konferencia nem egy résztvevőjének legemlékezetesebb élménye marad.

A délutáni előadás-sorozatot feszült várakozás előzi meg. A mai magyar ref. egyház legjelentősebb fejlődési lehetőségéről van szó, *a Hit és Szolgálat* mozgalmáról. Dr. Sebestyén Jenő egyházunk mai helyzetéről, dr. Révész Imre: Mozgalmunk és az egyház, dr. Vass Vince: Milyen szolgálatot akarunk teljesíteni az egyház munkásainak? Bereczky Albert: Milyen szolgálatra hívjuk az egyház munkásait? kérdések alá csoportosítva számol be arról az eddig is jelentős sikerü mozgalomról, mely a különböző utakon haladó egyházi irányaink zászlóvivőit egytáborba egyesítve, a sáfárság gondolatát megvalósítva, elképzelhetetlenül sokat tehet Isten országának miköztünk való megvalósításáért. Tildy Zoltán a mozgalom 1926—27. évi munkatervét ismerteti s úgy a szeptember végén Mohácson tartandó református nap, mint a gyülekezetek felkeresésének gondolata s a református sajtó egységes munkája örömmel tölti el a jelenlevők lelkét.

Aug. 27-én az ótemplomban Kiss Ernő esperes, az új templomban Forgács Gyula igehirdetésével kezdődik a napi tárgysorozat. Dr. Kállay Kálmán a holland egyházi életről nyújt igen alapos tájékoztatást. Csikesz Sándor az ótestamentomi történetek valláspedagógiai értékéről szól megkapó előadásban. Dr. Herpai Gábor Hajdúvármegyei főlevéltárnok *Otrokócsi Fóris Ferenc gályarab eddig kéziratban heverő értékes munkájából* mutat be megragadó részleteket. A gályarabok szabadulásakor mondott felséges imádságot fennállva, könnyes szemmel hallgatja az utód-lelkészek gyülekezete. Rendkivül fontos határozata a konferenciának, hogy *Otrokócsi „Furor bestiae"* cimű *munkája nyomattassék ki a Sylvester-nyomdában két kiadásban: magyarul a magyar közönség számára, latinul a külföldi tudományos társulatoknak és könyvtáraknak való megküldésre.* A könyv ősszel jelenik meg s minden egyháznak meg kell rendelnie. Erre az utóbbira főként azért van szükség, mert a csehek külföldön azt a hirt terjesztették, hogy a magyar reformátusok bitorolják a gályarabokat, mert — mint szerintük minden érdemes ember — a gályarabok is szlovákok voltak, épp oly fontos határozat, hogy megalakította a konferencia a *Gályarabok emlékbizottságát*, melynek feladata, hogy *a gályarabokról különböző helyeken őrzött s így főként a sárospataki főiskola könyvtárában is található eredeti kéziratokat nyomassa ki egy emlékalbumban.*

Délután az ORLE alosztályaként megalakult Jóléti Társulat tartja sikeresen verbuváló előadásait. Ezzel párhuzamosan van konferencia a papnék részére, melynek Czeglédy Sándor elnöklete alatt Uray Sándor, Kiss Dániel, Enyedi Andor a szivesen hallgatott előadói a papné hivatásáról. Ugyanekkor tartják évi gyűlésüket a ref. vallástanárok, kik szintén az ORLE egyik alosztályává tömörültek. Rendkivüli eredményül jegyezhető fel, hogy *Czeglédy Sándor elnöklete alatt 20 ref. folyóirat és lap képviselői megalakitották ugyancsak az ORLE alosztályaként a Református Lapszövetséget, megnyitva a sorompót az összes lapok csatlakozására.*

— amihez az adatokat Franciaországban folytatott mélyenjáró tanulmányokkal szerezte meg, — legutóbb pedig mint a *Hugenották* martiriumának elbeszélője szerzett magának hírt és elismerést. Már felnőtt korában, mint kath. paptanár tért át a ref. vallásra s mint ilyen azon kevesek közé tartozott, akik teljesen otthon érzik magokat ref. egyházunk körében. Testvér-intézetünk nagy gyászában őszinte részt veszünk; áldott legyen az elhúnyt emlékezete!

— **Az új iskolai év kezdete.** A közoktatásügyi miniszter azon rendelete, mellyel az új iskolai év kezdetét szept. 1-éről szept. 12-re elhalasztotta, sokfelé zavart és rendetlenséget okozott. Nem ismerjük közelebbről Budapest főváros viszonyait s így nem tudjuk, ott szükséges és indokolt volt-e a két (sőt Budapesten három) hónapi aratási szünidő meghosszabbitása (s a nélkül, hogy egyidejűleg az iskolai év 12 nappal való megnyújtásáról is intézkedett volna), — de azt nyugodtan állíthatjuk, hogy nálunk a vidéken semmi szükség nem volt a vakáció megnyújtására, azt semmi vis maior indokolttá nem tette. De ha már meg akarta nyújtani a miniszter, miért nem adta ki rendeletét kellő időben, hogy mind a szülők, mind az intézetek tanárkarai ahhoz képest tették volna meg intézkedéseiket? Igy Sárospatakon a közokt. miniszter rendelete s illetőleg főt. püspök úr ez irányú rendelkezése oly későn érkezett meg, hogy a megkezdett iskolai évet (javító vizsgálatok, beíratkozások) félbeszakítani s a Patakra készülő s induló szüléket és növendékeket az elhalasztásról értesíteni nem lehetett s így nálunk az új iskolai év *szeptember első napjain a rendes időben megkezdődött.* Kérjük a lelkész urakat, hogy a szülőket ily értelemben értesíteni szíveskedjenek.

— **A főiskolai igazgatótanács szept. 10-én** igazgatótanácsi ülést, előző napon számvizsgáló bizottsági ülést tart.

— **Adományozás.** Bíró Pál nemzetgyűlési képviselő magánpénztárából 10 milló koronát utalt ki, a Rimamurány Salgótarjáni Részvénytársaság részéről szintén 10 milliót utaltatott a sajóvelezdi lelkészlakás renoválási költségeire. A leghálásabb köszönet illesse a nemes szívű adományozót.

— **Nyugalomba vonúló tanárok.** A közoktatási miniszter a miskolci ref. reálgimnázium két kiváló tudós tanárát: *Buday* Józsefet és *Molnár* Józsefet — az igazgatótanács ellenkező fölterjesztése ellenére — szept. hó 1-től nyugdijazta. A tanári kar aug. 31-én vett búcsút a nyugalomba vonúló tanároktól. Csorba György igazgató lendületes, szép beszédben méltatta a két tanár érdemeit, akik mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel, hivatásuk magaslatán állva teljesítették kötelességüket, s kik a szorosan vett tanári munkamező mellett az iskolán kivűl is értékes kulturális tevékenységet fejtettek ki. Az elhangzott szép beszédre Molnár József válaszolt s kivánt áldást az intézet nemzetnevelő munkásságára. Isten áldása kisérje a két kartársat a jól megérdemelt nyugalomban!

— **Református Emléknap** lesz szept. 29-én *Mohácson*, d. e. 8—9-ig ünnepélyes istentisztelettel, ½10—12 és 3—5-ig előadásokkal. A szónokok és előadók közt ott látjuk Ravasz L. és Baltazár D. püspökök, Czeglédy S. egyh.-ker. főjegyző, dr. Sebestyén J. és dr. Vass Vince theol. tanárok neveit. Indulás 28-án hajóval Budapestről; jelentkezni lehet Bereczky A. péceli lelkésznél.

— **Irodalmi értesítés.** Dr. H. Kiss Géza bőcsi lelkész *Lélek és élet* c. egyházi beszéd-gyűjteménye a megjelenésig 55.000 K (+ 5000 K portó) összegért kedvezményesen rendelhető meg a Sylvester-nyomdánál, vagy szerzőnél. A 180 oldalas kötet megjelenése október elejére várható.

— **A Numerusz Klauzusz-törvényre**, tudvalevőleg, azért volt szükség, hogy a csonka országban az elszakitott területekről menekülőkkel túlságosan felduzzadt értelmiség szaporodásának némi gátat vessünk; ezért kellett az egyetemekre, akadémiákra fölvehető hallgatók maximális számát meghatározni. Azt aztán az igazság kivánta, hogy e korlátozott létszámban a keresztyén hallgatók az ő országos létszámuknak megfelelő arányban legyenek képviselve, vagyis a fölvehető hallgatók 94%-a keresztyén legyen s a zsidóság is a maga országos súlyának arányában, vagyis 6%-al szerepeljen. A zsidóság ebben sérelmet és jogtalanságot lát, pedig semmiféle szofizmával nem lehet bebizonyítani azt, hogyan lehet jogtalanság ott, ahol a jogot mindenkinek egyenlő mértékkel mérik! Úgy látszik, ők maguknak több jogot követelnek. A statisztikai kimutatásokból látjuk, hogy iskolai hatóságaink e törvényt oly liberálisan kezelik, hogy a zsidó hallgatók aránya az egyetemeken és akadémiákon nem 6%, hanem 11%. De azért a zsidók még mindig izgatnak a törvény ellen!

— **A szombathelyi pásztorlevél.** A ref. egyetemes konventnek aug. 23-án tartott elnöki tanácsa foglalkozott gr. Mikes János szombathelyi róm. kath. püspök pésztorlevelével. Az elnöki tanács a püspök pásztorlevelének azt az állásfoglalását, hogy a kath. plébánosoknak a prot. egyházak lelkészeivel még a hazafias és országos ünnepeken való együttműködést is megtiltja, nem tekinti ugyan jogi sérelemnek, de fájdalommal állapítja meg, hogy a pásztorlevél rendelkezéséből a testvérkeresztyén felekezetek iránt köteles kimélet és megértés, nemzeti jelentőségük értékelése, valamint a nemzeti közszellem egységének ápolása merőben hiányzik, az abban tükröződő felfogás tehát nem keresztyéni és nem magyar. A magyarországi ref. egyház nevében az elnöki tanács fölemeli szavát a hazai felekezetek közötti békeség megzavarásának eme kisérlete és a nemzeti közszellem egysége ellen, és midőn a magyar kir. kormány közbelépését kéri és várja, sajnálattal szögezi le, hogy a szombathelyi püspök úr aggodalmas rendelkezéseit a magyar püspöki karra való hivatkozás mellett, annak ellenmondása nélkül adhatta ki.

— **Genfben** szeptember hó folyamán két nagy vallásos nemzetközi összejövetel lesz. Az egyik: a *Keresztyén Diákok Nemzetközi Szövetségének* nagygyűlése, kapcsolatban a résztvevő országok kis nemzeti kiállításával a Rath-múzeumban; e nagygyűlés, *Forum de Genéve*, szept. 9—19. napjain lesz s e napon felváltva mindig más nemzet fiai fognak déjeuner-t, teát és vacsorát vendégeiknek dal, tánc s zene kíséretében felszolgálni. Magyarország szept. 15-én fog reggelit szervírozni; a kiállított tárgyak eladók lesznek. — Szeptember 14—18. napjain a *Presbyteri Világszövetség* keleti

ágának 40 tagú alosztálya, melyet a múlt évben Cardiff-ban tartott nagygyűlés nevezett ki, fogja ugyanott tanácskozásait tartani; e tanácskozásokon Magyarországot dr. Ravasz László püspök fogja képviselni.

— **Mexikóban** még mindig foly a háború a radikális-szocialista kormány és róm. kath. egyház közt. Mi protestánsok, ha az előbbinek erőszakos, a lelkiismereti szabadságot sértő, lábbaltipró rendszabályait nem helyeselhetjük, a politikai és gazdasági uralmát féltő pápás egyháznak sem mehetünk erkölcsileg segítségére. Hát nem pikáns dolog-e az, mikor a hóhért nyúzzák? mikor az panaszkodik, jajgat türelmetlenség és erőszak miatt, akinek története századokon, ezredeken át csupa türelmetlenséget, a lelkiismereti szabadságnak tűzbe és vérbe fojtását mutatja? Gyakorolnak-e ők ma is türelmet, engedélyeznek-e ők lelkiismereti szabadságot Spanyol és Olaszországban? Nem, Mexikónak semmi esetre sem fog ártani, ha házának ablakait megnyítja, hogy egy kis új, üde szellőt, modern gondolkozást bocsásson be!

— **Felsőborsodiak figyelmébe!** Egyházmegyénk f. évi őszi közgyűlését *1926 szept. 24-én tartja meg Miskolcon, a leánygimn. tornatermében* d. e. 1/29 órai kezdettel, melyre a közgyűlés alkotó tagjait az elnökség tisztelettel meghivja. *Ugyanaznap d. u. 3—6 óráig* az egyhm. bíróság tartja ülését. A gyűlést *megelőző napon, szept. 23-án d. e.* egyhm. belmissiói konferenciát tartunk a lelkészek, tanítók és presbiterek, világiak részére. Előadók lesznek: *Forgács Gyula, Király Lajosné, dr. Bechmann Lili, Enyedy Andor, Gyülvészi István.* A konferencia helye a *leánygimn. tornaterme;* kezdete *reggel 8 órakor.* Részletes programmot a legközelebbi számban közlünk. Már most felhivom a lelkészeket, hogy a tanítókkal jelen meghivást közöljék és a presbiterek közül is igyekezzenek megnyerni a fogékony lelkeket. *Délután ugyanazon a helyen* az egyhm. belmissiói bizottság tartja ülését s ezt követőleg a *tanügyi-bizottság.* Mindkét bizottság tagjait pontos megjelenésre kérem. Atyafiui szeretettel vagyok, Sajóbábonyon, 1926 szeptember 2. *Elek József* esperes.

— **A mohácsi vész** alkalmából jelent meg Európában az *első* időszaki *ujság* azzal a céllal, hogy az egész világtól segítséget kérjen a török invázió ellen. Az első német ujság csak 75, az első francia ujság csak 100 évvel ezután indult meg.

HIVATALOS RÉSZ.

760—1926. **Körlevél.**

I.

Az egyetemes konvent elnöki tanácsa — figyelemmel a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kétrendbeli megkeresésében foglalt nyomós okokra; figyelemmel továbbá arra is, hogy az egyetemes konvent ellenkező értelmű állásfoglalása óta a református népiskolák számára az új tanterv alapján készült egységes tankönyvek javarészben már megjelentek — eltérve az egyetemes konvent 1926 május 26—28-án hozott 177. sz. határozatától: a református népiskolákban az új állami népiskolai tanterv kötelező használatát, az egyetemes konvent végleges határozatának fentartásával az 1926—27. iskolai évtől kezdődőleg ideiglenesen elrendeli azzal, hogy az új református népiskolai tanterv kibocsátásáig a régi tanterv egyházi vonatkozású összes rendelkezései az új állami tanterv használata közben is végrehajtandók lesznek.

II.

A vallás és közokt. minisztériumtól 63.282—1926. sz. a f. hó 29-én a következő intézvényt vettem:

„Az idei szokatlanul kedvezőtlen nyárra való tekintettel szociális és egészségi okokból a nagyszünidőt valamennyi állami, községi és társulati, magán és izraelita, illetőleg közvetlen vezetésem és rendelkezésem alatt álló iskolákra, tanintézetre nézve kizárólag a folyó évben folyó évi szeptember hó 12-ig meghosszabbítottam.

Az e tárgyban kiadott rendeletemre oly felkéréssel van szerencsém a Főtiszt. Egyházi Főhatóság nagybecsű figyelmét felhivni, hogy a Főtiszt. Egyházi Főhatóság bölcs főhatósága alá tartozó iskolákra és tanintézetekre nézve hasonló értelemben intézkedni méltóztassék."

Ez alapon felhívom az összes iskolák igazgatóságait, hogy amennyiben a tanévet ez intézvény közzététele előtt már tényleg meg nem kezdették volna, a szünidőt f. é. szeptember hó 12-ig hosszabbítsák meg, az utólagos beiratásokat szept. 13. és 14. végezzék el, az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 15-én legyen s a tanítás szept. 16-án kezdődjék meg.

Miskolc, 1926 augusztus 30.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat

A *sajókeresztúri*, nyugdijazás folytán megüresedő ref. kántortanítói állásra pályázatot hirdetek. Javadalmi jegyzőkönyvben biztosított ház, kert, föld, párbér, tüzelő és készpénzből álló helyi javadalma 54 értékegységben van megállapítva. Kötelessége a mindennapi és ism. iskola tanítása, énekkar vezetése, kántori szolgálat, lelkész akadályoztatása esetén templomi helyettesítés, stb. Földek jelenleg bérben vannak. Némely megváltani való is lesz. A presb. fenntartja azon jogát, hogy a pályázókat ének- és orgonapróbákra meghívja, de a saját költségükön. Kellően felszerelt kérvények szept. 19-ig a ref. lelkészi hivatalhoz Sajókeresztúrba (u. p. Sajóecseg, Borsod m.) küldendők. Az állás okt. 1-én elfoglalandó.

Nagy Elek,
ref. h. lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

N. E. A pályázati hirdetés díja 71,000 K (a posta minden pénzküldeményből levon 1000 K-át, ezért minden díjat ezzel az 1000 K-val növelve kell beküldeni.) Kiadóhivatalunk a postán eltévedt lappéldányokat, reklamálás esetén, szivesen utána pótolja.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 37. szám. Sárospatak, 1926 szeptember 12.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Nádházy Bertalan*: Mimagunkról — mimagunknak. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Mimagunkról — mimagunknak.

Augusztus 3-án, alsóborsodi egyházmegyém, Heőcsabán tartott lelkészértekezletén, ezen a címen előadást tartottam. Lelkészértekezletünk *felhívására* előadásomat *kivonatosan* a következőkben közlöm.

*

Arra az útra, amelyen mi, ref. lelkészek járunk, egy probléma-követ próbálok görgetni, amelyet nálam erősebbek talán észrevesznek és szét fognak törni, hogy ne képezzen akadályt. Előadásom címével azt akarom elárulni, hogy egy meghitt beszélgetésre óhajtanék alkalmat adni.

Isten maga kormányozza ugyan az ő egyházát, kormányzói hatalmát azonban úgy végzi, hogy örökkévaló céljának véghezvitelére „porból támadt kis emberkét" bíz meg azzal, hogy hirdesse azt a boldogító bizonyosságot, hogy Isten testté lett érettünk. Némelyeket rendelt tehát mint pásztorokat, hogy az Igét predikálják.

Igy a lelkészi hivatal Isten igéjéből ered, úgy azonban, hogy rendi hatalom nem adódott hozzá. Egyetemes papság vagyunk.

Aki a lelkipásztori pályán működik, „az tudja meg — mondja Kálvin — hogy az isteni hívás ereje által van az egyházhoz kötve". Isteni hívás kötelezi arra, hogy ne „bitorolja" a „méltóságot", hanem a Kr. tudományával *oktassa* a népet, *szolgáltassa* ki a szentségeket, gyakorolja és megtartsa az *igazi fegyelmet.*

Egyházi Törvényeink a harmadik kötelességünkről nem tesz említést. Kötelességünkké teszi azonban az egyházközség *anyagi* vezetését is.

Elénk tehát kötelességeket szab az *Isten igéje*, az *Egyházi Törvény* és tovább menve *az állam*, amely oszlopainak éber őrizetét bízza ránk, a *társadalom*, amely a lelkészektől várja első sorban a tiszta életformákat, az elesettek ügyének támogatását stb. stb. Olvastam, hogy *falu helyen egy-egy jó lelkész egy csendőrőrsnek felel meg.* Tehát még bizonyos mértékű *közbiztonsági* szolgálat is nehezedik reánk . . .

Nos, ezekkel a kívánalmakkal szemben mivel honorálnak bennünket?

Isten igéje drága ajándékkal áld. Ezeknek az áldásoknak birtokában tudunk tűrni, szenvedni, megpróbáltatásokat hordozni, megaláztatásokban égni.

Egyházi Törvényeink bőbeszédűen mondják el kötelességeinket. Jogainkról egy szó sem esik . . .

Az állam a református lelkészeket ma is úgy sorolja, hogy a bántó sorrend így néz ki: *róm. kath., gör. kath., gör. kel. román, gör. kel. szerb, ref., ág. h. ev., unit., izr.*

A magyar nemzeti államban a 2 millió tősgyökeres magyar szívű, magyar nevű reformátusság papjai a sorrendben csak az 5-ik helyen, a sokszor áruló szerb és román pópák után következnek.

Ugyan jutott é eszébe valamelyik nemzeti honatyának, hogy ez a sorrend megváltoztassék? Mert ha lélekszám szerint az első hely nem is illet minket, bár elvitathatlan magyar mivoltunk szerint a nemzeti államban erre is számot tarthatnánk, de a második hely csak a mienk lehet. A mienk és senkié másé! . . .

A magyar államnak, a magyar kálvinista lelkészek törvénybiztosította járulékaira nem jut pénz, se nyiltan, se suttyomban. Még jó, hogy az 1600 aranykoronás, kongruás lelkészi állásokat le nem értékelték eddig! . . .

A társadalom, amelynek hatalmon levő rétege szívesen nevezi magát „keresztény"-nek, édeskeveset törődik a keresztyén ref. lelkészekkel. Választások alkalmával esetleg még per-tu-t is iszik velünk a jelölt úr, de ha nincs *veszély*, akkor sokszor előttünk van a s. jegyző, nem beszélve a bérlő úrról, vagy az uradalmi intézőről, szolgabíróról, akik jó, ha „papocskám", „páterkém" kitüntető címekkel illetnek, csak nagyon meghitt hangulatukban. A munkásosztály pedig gyanakodva néz reánk, mert a fentebbiek szekértolóit véli bennünk felfedezni.

Egyházaink falain belül a gazdák és zsellérek két malomköve között őrlődünk.

Egymás között olyan távolságban vagyunk, hogy sokszor ki sem tudjuk találni, hogyan tituláljuk közelünkbe került testvérünket a Kr-ban. Kollegának mondjuk-e? Tisztelendő úrnak szólítsuk-e? Vagy a Kegyed volna a leghelyesebb, esetleg — a maga?

Lelkész és nem lelkészjellegű egyházkormányzók között sokszor kínos helyzeteket láthattunk, amikor a nem lelkészjellegű egyházkormányzó feszélyezettnek érzi magát még a megszólítás terén is és megmarad az áthidaló: kérem szépen . . .

Mármost, ha *az okokat* próbáljuk keresni ennek a mezőnek szélesen terméketlen szikesein, először is az anyagi *szegénységre* bukkanunk reá. Ha az állam is csak evi 1600 korona minimumra értékelte az akadémiát végzett családos református lelkésznek a szükségleteit, ne csodálkozzunk, ha „koldús szag" árad körülöttünk és ezt, még a koldusok se becsülik túlsokra. Ha, az utolsó napszámostól is el kell fogadnunk a párbért, sőt be is kell — ha lehet — hajtanunk: bizony ez nem növeli tekintélyünket se a végrehajtó, se esküdt uram, se a s. jegyző, se az intéző úr előtt!...

Valahogy *az önérzetünk is*, mintha redukálódott volna és egész természetesnek vesszük sokszor azt is, hogy a bérlő úr megveregeti a vállunkat és beigér egy malacot...

Egyházi felsőbbségeink sem állnak mindig mellettünk. És, ha támogató tekintélyükre volna szükségünk — valahogy — nehezebben nyerjük el ezt a várva-várt támogatást, mintha az ítélet pálcáját kell árva fejünk felett akár hivatalosan, akár információ formájában, elpattintani.

Legfőbb oka azonban — szerintem — inferioris helyzetünk: *összetartásunk hiánya*. Meg merjük-e mondani egymásnak — épen egymásnak — ha valami lelkiproblémánk van. Ha belső harcokban égünk? Pedig az Ur titkainak sáfáraihoz az illenék, hogy Isten és egymás előtt lelkiéletünk egy-egy viharát bátran feltárjuk és megértő, segítő szívet találjunk egymásban!...

Talán kissé sötétebb színeket is használtam helyzetünk festésére, de mentségül állítom azt a kijelentésemet, hogy lelkem palettájára ezek a színek 20 év óta rakódnak; ebbe a ref. egyházi közületbe pedig csak egy éve volt szerencsém bekapcsolódni. És az a körülmény is absoluciom gyanánt szolgálhat, hogy amilyen sötétnek látom jelenlegi helyzetünket, épen olyan könnyűnek képzelem el a kép teljes kifényesedését, ha *Istennel, mimagunk is javítani akarunk helyzetünkön.*

Mi tehát a teendőnk?

Az állammal szemben mindenkor hangsúlyozni kell a mi *igazi magyar* mivoltunkat. S ezt az elsőségünket ne engedjük elvitatni semmiféle sváb vagy tót vérű magyarok által, akárhogy vagdalkóznak is felénk Szvatopluk kardjával, amelyre azt fogják, hogy Árpádé volt. Ha ezer magyar református lelkész, önérzetesen, a nékik adott talentumok szerint a magyar földön megdobbantja lábát, magyar szívek rendülnek meg erre az önérzetes dübörgésre és mégis csak több a magyar itten, ha koldúsabb is és ha a koldúsok felemelik fejüket gazdag országukban, égő tekintetük is elegendő lesz arra, hogy a jelszavak szalmája mögött ólálkodók, *a mi szérünkön*, nekünk is engedjenek *a mi gabonánkból* megillető részt...

Ha ezer református kurucivadék lelkész, a magyar kormány felé úgy int, hogy háta mögött sok millió magyar szív sóvárgó dobogása dübörög, ezt az intést a magyar kormánynak óhajtásnál többre kell vennie...

Kálvinista demokraciánk szelleme már nem birja a *párbér* megalázó fizetés-módozatát. Oldjuk meg progresszív adó útján. Merje megpróbálni csak néhány, az új idők új kívánságainak megvalósításától nem félő lelkésztársunk. Gyülekezete jóval nagyobbik fele lesz mellette. Erőt nyer így is. Anyagi téren is.

Nem gondolhatnánk-é arra, hogyha kellő összetartás volna közöttünk, hogy ezer kálvinista lelkész egyetemleges jótállása mellett, egy pénzintézet, segítségére volna az arra rászorult ref. lelkészeknek s nem kellene se a kurátor, se az intéző úr segítségét igénybe venni?

Ha *egyházkormányzati téreken* vannak hatalmaskodók, bennünket lenézők: nem a kezünkbe adatott-é a hatalom, hogy olyanokat válasszanak presbytériumaink, akikről nem a rang, nem a születés, hanem a Szentlélek tett bizonyságot? Félne-é valaki közülünk egy-egy istenes életű, értelmes gondnokot, vagy presbytert — akinek jogi iskolái nincsennek ugyan, de egész élete bizonyságtétel kálvinista hite mellett — a tanácsbírói székbe ültetni?

Ennél a pontnál egy kis kitéréssel ugyan, de szólanom kell a *lelkészválasztási javaslatokról.* Nagyon vigyázzunk, hogy a szükitendő választójogi §-ok bennünket, lelkészeket ne hozzanak olyan helyzetbe, hogy bizonyos szükkörü hatalmasságoktól tegyék függővé helyzetünket, előhaladásunkat. Azért, mert egyes lelkészek visszaélnek a választási törvény gyöngéivel, nem gondolom, hogy helyes megoldásnak mutatkoznék a gyülekezet tagjaival bennünket egybekötő szálak nagyobb részét elvágni. Ezt a jogát elvenni a lelkészt is fizető gyülekezeti tagnak: félek, hogy az orvosság, roszszabb lehetne a betegségnél és a protekció csiráit oltanánk bele a lelkészek lelkébe, amely csirák a lapulás, a meghunnyászkodás nevü lelki betegséget terjesztik... S bátorkodom megkérdezni: ref. egyházunk lelki élete az új lelkészválasztási törvények életbelépte óta sülyedt vagy emelkedett?

Önérzetet kell oltani már a theologián a lelkekbe és ha ez életelvvé válik, akkor a választásnál sem téved be a lelkész a kortézia hináros mocsarába, és tovább is érezni fogja azt a „méltóságot", amit az igehirdetői hivatal jelent számára. Ezt az önérzetet az egyház magasabb fórumain járóknak nem szabad kihamvasztani, lekicsinylő mellőzésekkel s újjhegyig terjedő kollégiális kézfogásokkal. Önérzetes ref. lelkészi kar fog tudni dolgozni Isten iránt való alázattal az Isten dicsőségére, magyar református Sionunk szebb jövendőjéért.

Mimagunkról szóltam — mimagunknak. Ha tévedtem: bocsássatok meg.

Nádházy Bertalan.

IRODALOM.

* **Irodalmi dolgozatok.** Dr. Gulyás József sárospataki főgimn. tanár, aki Harsányi Istvánnal közösen 13 év előtt a kuruc balladák hitelességét védelmezte, majd pár év előtt vele együtt szerkesztette Csokonai összes munkáinak nagy új kiadását, azóta is nagy szorgalommal folytatja irodalmi kutatásait és tanúlmányait. E tanúlmányokból ez évben csaknem egyszerre három füzetet bocsátott közre, melyek meglepik az olvasót a felölelt téma alapos kifejtésével és rendkivül széleskörű irodalmi tájékozottságukkal. I. *Dol-*

gozatok (50 l.); e füzet, születésök százéves fordulója alkalmából, Jókai és Madách géniuszával foglalkozik. Tartalma: 1. Jókai és a kálvinista énekek (ez a múlt év őszén lapunkban jelent meg először), azokat a szálakat gyűjti össze, amelyek a nagy mesemondót a zsoltárköltészet révén ref. egyházunkhoz fűzik; 2. Madách, mint az önzetlen munka költője (főiskolánk Madách-emlékünnepén tartott felolvasás), a nagy költő szellemének és az Ember tragédiájának mélyenjáró boncolása, melyben kimutatja, micsoda szálak fűzik őt és művét prot, egyházunkhoz és a magyarsághoz, — végső konkluziója, hogy az Emb. tragédiája az önzetlen munka apotheozisa, küzdés nélkül nincs boldogság, a küzdés az igazi életcél. 3. Jókai és Sárospatak. Rövid összefoglalása a nagy költő életében és müveiben található pataki vonatkozásoknak. 4. Csokonai és diákjai (kimutatása annak, hogy a költőt mind Debrecenben, mind Csurgón szerették diákjai). 5. Jókai és Madách, a két költő érintkezésének feltüntetése. 6. Jókai és a népdalok, a Néprajzi Társaságban tartott felolvasás mely csokorba szedi a Jókai műveiben található népdal-idézeteket (ennek párja a *Forgácsok*-ban: Jókai és a műdalok); hogy mindenikhez Jókai műveinek alapos ismeretére volt szükség, alig szükséges említenünk. — II. *Perényiek a magyar irodalomban* (22 l. 4. r.), a Perényiek nemzeti történeti és irodalomtörténeti szerepének és a róluk szóló irodalomnak tüzetes ismertetése 1240-től napjainkig; nemcsak azt mutatja ki, hogy a nemes család egyes tagjai egyszer-másszor, a századok folyamán mit írtak, hanem szól irodalompártolásukról (itt kiválóan érdekel minket P. Péter, Gábor, VII. István, Ferenc és János irodalomszeretete és pártolása), aztán a család egyik-másik tagjának élettörténetét feldolgozó költői és prózai művekről, — véget nem érő sorozatát idézi és tárgyalja az efféle műveknek. — III. *Forgácsok* (36 l.); tartalma: 1. Levélíró magyarok, a magyar levélírók és levélirodalom ismertetése és jellemzése a legrégibb időktől, a középkortól napjainkig, feltüntetve, hogy az ismertetett levélírók levelei hol, mikor, milyen kiadványban jelentek meg s a még kéziratos levelek is hol találhatók; először szól a missziós (valóban elküldött) prózai levelekről, aztán a fiktiv levelekről, végül a költői levelekről. 2. Mohács a magyar költészetben (kiegészítésül a Mohácsi Emlékkönyv ez irányú dolgozatához), bő adatközléssel. 3. Jókai és a műdalok. 4. Beszéd a világháború elesett hőseinek emlékünnepén. 5. Rövid adalékok.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolánk köréből.** *A fögimnáziumban* szept. 6-án kezdődtek meg a tanitások; a lefolyt hét folyamán egyével-kettejével még egyre jelentkeztek az elkésett növendékek, úgyhogy 10-dikére — bár az alsó osztályokba, párhuzamos osztályok nem-léte miatt, csak korlátolt számban lehetett jelentkezőket fölvenni — a beírt tanúlók száma utólérte a tavalyi létszámot (435). — A *tápintézetbe* 10 dikéig 246 tanuló iratkozott be; a Köziskolai Szék a dr. Batta István elhunytával megüresedett tápintézeti felügyelői állásra *Szilágyi* Benő fögimn. tanárt jelölte s terjeszti fel megválasztásra az egyh. ker. közgyűlésnek. — *Urbán* Barnabás fögimn. h. tanár és *Benke* Kálmán főiskolai szénior a Köziskolai Szék szept. 6-án tartott ülésén tette le a hivatalos esküt. — Az *akadémia* körében a lefolyt hét, a beiratkozások mellett, a javitó és pótló colloquiumok s az alapvizsga letételének ideje volt; *alapvizsgálatot* tett junius 23-án 4, szept. 7—8-án 12 II od évet végzett hittanhallgató, akik közül 6-an, u. m. Darányi Lajos, Mikes Zoltán, Nagy József, S. Nagy Lajos, Szabó Gyula s Szakall János jeles általános osztályzatot kaptak; nehányan elkésett colloquiumaik miatt, csak szeptember végén fognak alapvizsgálatra állani. — Az I. évi tanfolyamra az iden szokatlanul nagy számban, nevezetesen 29-en jelentkeztek a hallgatók, közöttük egy nőhallgató (Dóka Etelka, aki a miskolci leánygimnáziumban tett érettségi vizsgálatot), egy ág. ev. hitv. hallgató (Miskolcról) s többen, akik más megkezdett tanulmányi ágat abbahagyva, jönnek a theologiára, ami mutatja, hogy a papi pálya kezd megbecsültté válni. Az új hallgatók szülőhazája közt mind az öt egyh. ker. képviselve van. — Az új hallgatók közös *beiktatása* 13-án d. e. 8 órakor megy végbe s utána 9 órától az előadások megkezdődnek. — *Nagy* Béla theol. tanár megrendült egészségi állapota, a hosszabb gyógykezelés és pihenés után sem állott teljesen helyre, úgyhogy az orvosi vélemény szerint még mindig hosszabb szabadságra van szüksége.

— **Iskolai ünnepélyek.** A Köziskolai Szék a *mohácsi csata* 400 éves fordulója alkalmából tartandó főiskolai emlékünnepély előkészítésére bizottságot nevezett ki. — Október 17-én főiskolánk, a Haza Bölcse halálának 50 éves fordulója alkalmából, *Deák Ferenc-emlékünnepélyt* fog tartani, amelyen *dr. Puky Endre* igazgatótanácsos, nemz. gyül. képviselő fog emlékbeszédet mondani.

— **A 4 Comenius-könyv,** amelyet a főiskolai könyvtár ezelőtt 12 évvel a cseh tudom. Akadémiának adott kölcsön, pár nap múlva itthon lesz. Ugyanis a könyvek augusztus 27-én a közoktatásügyi miniszteriumhoz kerültek, abonnan — főiskolánk megbizásából — dr. Finkey Ferenc koronaügyészhelyettes vette át őket — mint írja — épen, hiánytalan állapotban, akitől Harsányi I. főkönyvtárnok e napokban hozza vissza eredeti helyükre, ahonnan kár volt őket kimozdítani.

— **Az új iskolai év ünnepélyes megnyitása** főiskolánkban f. hó 10-én d. e. 9 órakor ment végbe Dókus Ernő fögondnok, Janka Károly papi gondnok, Bernáth Aladár, Farkas István, Juhász László, dr. Puky Endre igazgató-tanácsosok jelenlétében. A „Jővel szentlélek“ kezdetű ének 1. versének elhangzása után *Marton* János theol. tanár lépett a szószékre s kérte meghatott szívből fakadó imában az Uristen kegyelmét az új iskolai évben is e főiskola tanáraira, tanulóira és minden munkására, kegyeletes szavakkal áldozván a szünidő alatt eltávozott tanár áldott emlékének. Utána *Csontos* József közigazgató mondott lendületes, az ifjúság lelkéhez szóló tanévmegnyitó beszédet, melynek első felében a pataki diák régi tiszteletre-

méltó hagyományainak megőrzésére, a komoly, hűséges munkálkodásra hívta fel a tanuló ifjúság figyelmét, míg a második részében a mohácsi vész évfordulójáról s ennek újabb szomorú megismétlődéséről: Trianonról emlékezett meg, befejezésül az igazság diadala, az integer Magyarország helyreállása iránt fejezvén ki rendíthetetlen hitét és reménységét. A „Hiszek egy . . ." elhangzása után *Janka* Károly gondnok emlékezett meg mélyen átérzett kegyeletes szavakban néhai dr. Batta István haláláról, majd felkérte dr. *Jakob* Károly és *Hallgató* Sándor főgimn. tanárokat székfoglaló értekezésök megtartására. Dr. Jakob Károly, a német nyelv és irodalom tanára „A főnév nemének változásáról tekintettel a verbászi nyelvjárásra" cím alatt, Hallgató Sándor „Az ásványok polarizációjáról" cím alatt tartott mély tudományos alapossággal és szakértelemmel kidolgozott értekezést; az értekezőknek Janka K. gondnok mondott értékes dolgozatukért köszönetet. A szép, harmonikus lefolyású, emelkedett szellemű ünnepély a Hymnusz eléneklésével ért véget.

— **A sárospataki főgimnázium** tanulóinak létszáma az új iskolai évben a következő: I. osztály 64, II. osztály 66, III. osztály 62, IV. osztály 59, V. osztály 62, VI. osztály 58, VII. osztály 50, VIII. osztály 39, összesen 440 — de az elmaradt tanulók még mindig érkeznek.

— **A gömörtornai ref. egyházmegye** szept. 22-én reggel 9 órakor a miskolci leánygimnázium tanácstermében fogja őszi közgyűlését megtartani.

— **A felsőborsodi egyházmegye belmissiói konferenciája** f. hó 23 án reggel 8 órakor kezdődik a miskolci ref. leánygimnázium tornacsarnokában. Tárgysorozat a következő: 1. Imádság és irásmagyarázat, tartja Svingor Jenő. 2. Elnöki megnyitó, tartja Hubay Mihály szilvásváradi lelkész. 3. Hogy kezdjük a belmissiót? Előadás, tartja Forgács Gyula országos belmissiói előadó. 4. Érintkezés az Isten és ember között. Előadás, tartja Király Lajosné, dr. Bachmann Lili. 5. Evangelium, Kálvin Szövetség, felekezetiség. Előadás, tartja Enyedy Andor egyházkerületi belmissiói előadó. 6. A vasárnapi iskola viszonya a vallástanitáshoz. Előadás, tartja Gyülvény István ládbessenyői lelkész. 7. Inditványok. Az előadásokat hozzászólások követik. Kérem a lelkésztestvéreimet, szivesked-jenek a konferenciára a tanitó és presbiter urakat, valamint érdeklődő világi testvéreinket is meghivni. *Svingor Jenő* e. m. belmissziói előadó.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Őszi egyházmegyei gyűlésünket ***Mezőkeresztesre*** 1926. év *szeptember hó 30-án d. e. 8 órára* hívjuk össze s erre az egyházmegye minden hivatalosát s érdeklődőket tisztelettel elvárunk. A biróság ugyan e napon d. e. fél 12 től tartja ülését s erre a biróság tagjait tisztelettel meghívjuk. Szept. 29-én d. u. 6 órakor az egyh. megyei tanügyi bizottság szintén Mezőkeresztesen ülésezik s a tanügyi bizottság tagjait — tekintettel *a tárgyalandó iskolai ügyek nagy fontosságára* — a lehetőleg teljes számban való megjelenésre kérjük. A rend érdekében *feltétlen megkívánja* s várja a mezőkeresztesi lelkészi hivatal vezetője, hogy a gyűlés előtt *legkésőbb négy nappal* jelentsék a lelkészi hivatalok őhozzá, hogy melyik egyházból *hányan fognak menni?* s névszerint: kik azok? melyik vonathoz kérnek kocsit? s kik érkeznek kocsival? ki kíi vánja elszállásolását? Kérjük a kérések tudomásul vételét és szigorú betartását. — *Gaál Ferenc* tanügybizottsági elnök kéri a következőket: 1. *Minden lelkész sürgősen* közölje vele, hogy *személyi és dologi* kiadás címén mit költ az egyház iskoláira, terményben és készpénzben? 2. Mennyi a tanítók egy évi állami fizetéskiegészítése összesen? 3. Ha van tanítói nyugdíjhátrálék, mennyi az? 4. Volt-e tanítói változás (névszerint is közlendő) az elmúlt iskolai évben? Atyafiúi szeretettel vagyunk: Miskolc-Tibolddaróc, 1926 szept. hó 5. *Az alsóborsodi ref. egyházmegye elnöksége.*

— **Felhivás.** A szikszó-vidéki lelkészi kör tagjai figyelmét felhivom a f. évi junius 3-án tartott értekezletünk azon határozatára, hogy az egyházmegyei lelkészi értekezlet végeztével a mi körünk — fontos ügyek elintézése végett — Abaujszántón szintén értekezletet fog tartani. *Papp József* ért. elnök.

— **Az ORLE** a kisvárdai Orsolya zárdába járó ref. tanitóképzős leányok számára, az ottani ref. egyház közreműködésével *Kisvárdán* egyelőre 20 leány részére, *fiókinternátust* szervez. Az épületet az egyház adja, a felszerelést a Kálvineum. Az internátust az ottani egyház tartja fönn s négy lelkészárvát ingyen tartozik bevenni; a szellemi irányítást, vezetést a nyiregyházai Leány-Kalvineum igazgatója s lelkésze végzi. Az intézet már nov. 15-én megnyilik, addig kisvárdai ref. úricsaládok vállalkoztak a fölveendő leányok ellátására. — *A nyiregyházai Leánykálvineum* szept. 13 án nyilik meg, mig felavató ünnepélye valószinüleg október 25-én fog megtartatni; az intézet lelkészi állására Baltazár D. püspök *Ferenczy* Károly bihartordai lelkészt nevezte ki.

— **Rövid hirek.** A budapesti ref. egyház körében, a fasori ref. templom mellett, f. hó 11-én lesz a holland királynő leányáról elnevezett *Juliánna ref. elemi iskola* ünnepélyes megnyitása; az ünnepi beszédet H. Colijn, Hollandia volt miniszterelnöke fogja tartani. — Debrecenben aug. 30-án hunyt el *Kolos* Barna nyug. ajaki lelkész 70 éves korában; atyja rövid ideig pataki theol. tanár volt, ő maga főiskolánkban végezte tanulmányait. — Szept. 12-én a hajdunánási egyház *Benkő Lajos* lelkész 50 éves, a nyirbátori egyház *Szabó Lajos* lelkész s esperes 40 éves papi működésének jubileumát fogja ünnepelni.

— **A Bernben** aug. 22—29. napjain tartott *egyházi világkonferenciai választmányi ülésen*, mely a stockholmi konferencián megkezdett munkát van hivatva folytatni, az utolsó árnyék is, mely Stockholmban a világháboru ellentétes nemzeteinek képviselői közt megmaradt: a háborus bünösség kérdése, Isten segitségével elintézést nyert. Új, nagy feladatok léptek az ülésen előtérbe, de egyre nyilvánvalóbbá lett, hogy a munkának még csak a kezdetén állanak, de a kezdő lépés mégis megtörtént.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 38. szám. Sárospatak, 1926 szeptember 19.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Csontos József*: Iskolai évnyitó beszéd. (Vége köv.) — Dr. Batta István emlékezete. — A főiskolai igazgatótanács ülése. — Vegyes közlemények. — Pályázat.

Iskolai évnyitó beszéd.

A sárospataki főiskolában 1926. évi szeptember 10-én elmondotta *Csontos József* közigazgató.

Elmúlt a szűnidő, melyre pihenés végett annyira vágyik nemcsak az ifjú, hanem a tanulásnak és tanításnak minden munkása. Ujra megnépesültek Patak utcái, terei s élénk zsibongás váltotta fel a szűnidei csendet. Ujra megszólalt az iskolába hívó csengetyű s a munka a maga egészében megkezdődött egész komolyságában. A kezdő kis diáktól, fel a felnőtt ifjúig az iskolai év elején minden tanuló megilletődést érez, melynek főbb alkatrészeit a reménység és félelem alkotják.

Reménység nélkül nincs élet és ha a kezdetnél is hiányoznék ez az ember lelkéből, mi lenne akkor? Sivár, elképzelhetetlenül sivár volna az az esztendő, melynek reménycsillaga nem volna. Reménye minden életnek van. Van, kell lennie ez új esztendőnek is.

De az élet bevált-e minden reménységet? Már ti is bizonyára meg tudjátok mondani, mert tapasztaltátok, hogy igen sok emberi reménységet sárba tipor a sors s a kitűzött cél nem egyszer megközelíthetetlen. Sok ifjú élt már e főiskolában is, kik a legszebb elhatározással s következésképen a legszebb reménységgel kezdettek bele az új iskolai évbe — s aztán az év végén csúfos bukás, szégyenteljes sikertelenség lett az eredmény. Mert ember tervez, isten végez. Hogyne sorakozhatnék hát a reménység mellé, a szent elhatározás mellé a félelem, hogy azok a tervek, számítások és édes reménységek megvalósítását megengedi-e a gondviselés? Hiszen egyiknek-másiknak megakadására elég egy betegség, elég egy szülei halál, elég egy rosz alkalom, elég egy rosz társaság.

Óh én egészen átértem és átérzem, hogy a reménység és félelem az új iskolai esztendő elején természetes érzelme a felnőtt ifjúnak is, de még inkább azoknak, kik csak most szakadtak el a szülei keblekről, kik a pataki iskolában idegenek, járatlanok, a viszonyokkal ismeretlenek. Óh át kell éreznem nekem elsősorban ez érzelmek természetes voltát, ki — Isten megsegítő kegyelmének hálás elismerése mellett mondom — mint gyámoltalan, minden dologgal ismeretlen, a szegénység nyomasztó érzésével terhelve — ezelőtt épen 50 esztendővel — léptem át ez iskola küszöbét, Istenben bízó reménységgel, de remegéssel és félelemmel, hogy a gondviselő Isten megengedi-e, hogy a porból kiemelkedjem, ha nem is magasra.

Nagyon szeretném, ha e reám nézve is többszörösen ünnepélyes alkalommal megéreznétek azt a közelséget, amely köztünk van, megéreznétek, hogy most nem annyira a professor és igazgató, de a régi pataki diák beszél hozzátok. A régi pataki diák üdvözöl benneteket az új iskolai év küszöbén azzal a szeretettel, amely mindenkor megvolt a pataki diákokban egymásiránt és főképen azzal a szeretettel, melyet éreznie kell minden tisztességes pataki diáknak az alma mater iránt, amely iránt a hála leróhatatlan a hála szavainak bármily gyakori és erős hangoztatásával, amely iránt a hála csakis cselekedetekben nyilvánulhat.

Ez a cselekedet azonban legtöbbre abszolute semmi terhet nem jelent, ez a cselekedet nem több: legyetek méltók a pataki iskolához, legyetek annak hálás tanítványai, legyetek igazi pataki diákok!

A pataki iskolát a fejedelmek pártfogása teremtette meg. A pataki iskola viselheti elsősorban alapítóinak nevét, mert örökölte azok szellemét. Megteremtette a buzgóság, a tettekben nyilvánuló vallásos kegyesség. Perényiek, Bethlenek, Rákóciak azt akarták, hogy a pataki iskola a református vallás, a felvilágosodott gondolkodás, a komoly vallásos érzés tűzhelye legyen. S talán dicsekvés nélkül mondhatjuk el, hogy a pataki iskola ennek a missziójának megfelelt úgy a messze múltban, mint a közelben. Midőn e fejedelmi pártfogók kidőltek, a magyar nemesség vette át az örökséget a pártfogásban s a magyar nemesség áldozatkészsége hozta létre többek között a mostani meglevő épületeket is. Nagyok és kicsinyek, gazdagok és szegények közös ügynek, közös kötelességnek érezték a pataki iskola érdekeit s ezekben a nagy időkben a birtokos nemesség a maga anyagi erejével temérdek tehetséget emelt fel a jobbágyság köréből, folyton frissítve ezzel a magyar középosztályt, annyira, hogy ez a rendszer a pataki iskolát a fejedelmi és nemesi pártfogások és alapítványok által kikiáltottan az egész ország előtt, a szegények iskolájává tette. Értve a dolgot úgy, hogy a pataki főiskola intézményei lehetővé tették a szegény emberek gyermekeinek a tanulást s megnyitották az arra érdemesek előtt a tudomány kapuit.

A szegények iskolája azonban komoly kötelességteljesítést követelt növendékeitől. S talán az se esik dicsekvés számba, mert úgy volt, hogy a pataki diák kint az életben a kötelességteljesítés cimén volt ismeretes. Nem tudom eléggé hangsulyozni, hogy a pataki iskolának az volt egyik legfontosabb missziója, úgy nevelni és oktatni, hogy növendékei az életben is megállják helyüket, nem annyira a tetszetős külső viseletben és szokásokban, mint a lélek egyszerű, de nemes gondolkozásában és komoly tiszta erkölcsi felfogásban. Mostani pataki diákok! ti is legyetek méltók a kötelesség teljesítésében a régi pataki diákokhoz. Ha minden pataki diák kint az életben is megállja a helyét s elvégzi becsületesen azokat a teendőket, melyeket a sors, a véletlen vagy a maga választása kijelölt a számára: akkor lesztek igazi pataki diákok, akkor lesztek méltó gyermekei a pataki főiskolának.

A pataki iskola szellemének egyik integrans része volt a komoly hazafiasság: annak az iránynak követése, melyet szív és ész igaznak, helyesnek tart s amelytől eltérni, eltántorodni semmi szin alatt nem szabad. Nem értem én hazafiság alatt tisztán azt az irányt, mely mindent kifogásol, helytelenit, még kevésbé azt az irányt, mely mindennel megalkuszik, mely mindenbe készségesen belenyugszik. Minde szélsőség hibás, a helyes ott van valahol a középen. A pataki főiskola ifjúsága a múltban megtalálta a középútat s ha az ifjúság szilaj izzása hevítette is, meg tudta hallgatni és érteni azt is, amit a komoly ész mond. A haza iránti kötelesség teljesitésében pedig nem engedte magát túllicitáltatni. A pataki ifjúságot eddig nem kellett külön hazafiságra oktatni. Örökölte a ma a tegnapot, követte az ifjú a felnőttet. S mivel itt meglehetős szabadon nő fel az ifjú, mert a köteles iskolai fegyelem mellett gondolkozásban és érzésben teljesen szabad, s mert Patak nagyon kicsi és így legteljesebb mértékben alkalmas arra, hogy mindenki mindenkit és mindent lásson, oly egészséges közszellem fejlődött ki, melyet hagyományos pataki szellemnek lehet nevezni, amely szellem nemzedékről nemzedékre szállva, folytonos és meg nem szakadó összeköttetéssel, egyrészt abban nyilvánul, hogy a kollégium belsejében való együttélést követi kint az életben az összetartozás érzése és az önállóságnak már az iskolában való megszerzése által kint az életben az ifjakból jellemek fejlődnek egészséges gondolkozással és főkép komoly hazafias érzéssel. (Vége köv.)

Dr. Batta István emlékezete.

— A főiskolai igazgató-tanács jegyzőkönyvéből. —

Köziskolai szék 1926 szept. 6-iki üléséből mély megilletődéssel jelenti, hogy dr. Batta István főgimn. tanár 1926 julius hó 30-án reggel 2 órakor hosszas szenvedés után, férfikora delén jobblétre szenderült. Nem váratlan a csapás, mely az ő elhunytával a főiskolát gyászba boritotta, mert a megboldogult ágya körül már hónapok óta árnyak settenkedtek s ő maga pedig napokon keresztül harcolt a kikerülhetetlennel, mégis midőn a bizonyosság reánk döbbent, úgy érezzük, mintha sohase lehetnénk eléggé elkészülve korai veszteségek elviselésére. Dr. Batta István csak hatodik esztendeje munkálkodott főiskolánkban, de az ő fényes tehetségeinek ez aránylag rövid idő elég volt arra, hogy mulhatatlan ragyogással vésse be nevét főiskolánk történetébe. Bár szárnyai már kibontakoztak, de a pálya, melyre képességei állitották, ezután ívelt volna messzebb ragyogású távlatokba. Dr. Batta István egyike volt azon kivételes egyéniségeknek, akik szinte fáradság nélkül, az első találkozás alkalmával meg tudják nyerni a rokonszenvet s kielégíteni az értelem hideg latolgatásait. Az első pillanatok kedvező benyomásait a vele való közelebbi ismeretség csak fokozta, hogy lelki alakja végre is úgy magasodjék a szemlélő elé, mint a derűs szeretetreméltóságnak a fölényességet nem kereső, de mégis fölénybe kerülő képe. Ez a közvetlenséggel párosult kedvesség, ez az emelvényről leszállni tudó kedély avatta őt páratlan nevelővé, a gyermeki lélek bölcs vezetőjévé, az ifjúság apai szivű barátjává s mint ilyen a siker minden titkát ismerve, állította azt kimagasló pedagógiai tudása szolgálatába. Az előadó és átadó képességnek ritka mértékében gyakran volt alkalma gyönyörködni tárgyaló asztaloknál, szónoki emelvényen, tanítványain kívül tanártársainak, előljáróinak, a város közönségének, melynek oly könnyen tudott válni egyik legnépszerűbb emberévé. A dolgok mélyére ható elmeél és kezdeményező erő egyesült nála a forma művészetével; előadásaiban, hozzászólásaiban a pillanat ihlete mindjárt meglelte a legtalálóbb megnyilatkozást. Értelme sugarait szívével forrósitotta át, azért volt mindenütt az ellentétek elsimitója s élete minden elhivatásában markáns, kiélezett typus. Mint férj és családapa, ember és emberbarát, nevelő és tudós, szónok és író, elméleti és gyakorlati férfi, a magán- és közéletben egyaránt magas ideálokat közelített meg. A főiskola története legáldottabb munkásságú tanárai sorában őrzi meg emlékezetét.

Az igazgató-tanács mély részvéttel teszi le elismerése és fájó kegyelete koszorúját a dr. Batta István korai sírjára s maga elé idézve a megboldogult szeretetteljes alakját és több téren végzett, fényes sikerü munkáit, hálát ad a gondviselő Atyának, hogy őt, ha rövid időre is, a főiskolának adta s kéri az ő csodálatos jóságát, hogy kegyelmessége ajándékozzon áldott munkásokat a kidőlt hű szolga, a páratlan sikerü nevelő, a gazdag lelkü tudós, felejthetetlen barát, a magyar és ref. kulturáért, a szeretett főiskoláért egész és lángoló szívvel égő, örökre eltávozott helyébe. Jegyzőkönyvben örökiti meg áldott emlékezetét, kifejezi részvétét az elárvult családdal szemben s a megrendítő halálesetet bejelenti a főtiszt. egyházkerületi közgyűlésnek.

A főiskolai igazgató-tanács ülése

szokatlanul nagy érdeklődés mellett, az igazgató-tanács csaknem minden tagja részvételével folyt le szept. 10-én Sárospatakon. Hosszabb idei gyöngélkedés után megjelent az ülésen a főiskola vi-

lági gondnoka, *Dókus Gyula* Zemplénmegye nyug. alispánja is, akit az igazgató-tanács meleg ünneplésben részesitett. Jelen voltak az ülésen: *Janka Károly* főiskolai lelkészi gondnok, Cziáky Endre, Juhász László, Farkas István, Pósa Péter lelkészi, Meczner Béla, Bernáth Aladár, Puky Endre, Farkasfalvi Farkas Géza és Téglássy Andor világi igazgató-tanácsosok, a tanári kar és a főiskolai gazd. választmány képviselői. Szept. 9-én a számvizsgáló bizottság tartott ülést és alapos, egész napi munkával vizsgálta át a főiskola 1925—26-ik évi zárszámadását és vagyonmérlegét s tárgyalta le az 1926—27-ik évi költségvetést s vizsgálta meg a főiskolai pénztári hivatal könyveit s az ott őrzött értékeket.

Az igazgató-tanács mindenekelőtt kegyeletes érzésekkel örökítette meg a köziskolai szék felterjesztése kapcsán a nyár folyamán elhunyt dr. Batta István gimn. tanár, egyetemi m. tanár emlékezetét; részvétét kifejezésre juttatta a megboldogult családjával szemben és a megrendítő halálesetet felterjeszti az egyházkerületi közgyűlés elé. Tudomásul szolgált Urbán Barnabás h. tanárul alkalmazása és eskütétele, valamint Benke Kálmán végzett hittanhallgató főiskolai széniorrá választása és eskütétele. Tudomásul vétetett, hogy az akad. tanári kar részéről Marton János theol. tanárt választotta meg a köziskolai szék tanárképviselőnek az igazgató-tanácsba. Tápintézeti felügyelőül az igazgató-tanács a tanári kar előterjesztésére nagy megnyugvást keltve, egyhangulag Szilágyi Benő gimn. tanárt ajánlja az egyházkerületi közgyűlésnek megválasztásra, teljes bizalommal aziránt, hogy a tápintézet vezetése, amelynek jóhirneve általános örömet keltett az igazgató-tanács tagjaiban, kipróbált kezekbe lesz letéve. Megerősítette az igazgató-tanács a Diáklakás-szabályzatot, amely főleg a gimn. tanári kar gondos munkája folytán állt elő. Köszönettel fogadta el az igazgató-tanács azokat az emléktárgyakat, amelyeket n. Zempléni Arpád özvegye férje iránti kegyeletből és a főiskola iránt érzett szeretetből a főiskolának felajánlott. Odaitélte az igazg.-tanács a szeptemberre feltartott néhány tápintézeti és internátusi jótéteményt.

A theol. akadémiára felvétetett 27 hallgató. Sajnálattal vette tudomásul az igazgató tanács, hogy Nagy Béla theol. tanár gyöngélkedése miatt előadását nem kezdheti meg; félévi betegszabadság iránti kérelmét teljesítette, a helyettesítést elrendelve. Tudomásul szolgált, hogy a 4 drb. *Comenius*-könyv a cseh tud. akadémiától külügyminiszteri intervencióra visszakerült a főiskola birtokába.

A gimnázium köréből felemlítendő: a Bódy Dénes vallástanár félévi tanulmányi szabadságának engedélyezése, a tantárgybeosztás és tanórarend jóváhagyása, a beiratkozások lezárása (beiratkozott: 460 nyilvános rendes tanuló), a párhuzamos osztályok ügyének a téli ülésre halasztása.

Nagy érdeklődéssel folyt a gazd. ügyek tárgyalása. A Bálványoson a földmíves iskola építése egyelőre elmarad. A perkedi bérhátrálék jórésze befolyt, a többi is biztosítva van; az új bérlet megerősítés végett az egyházkerületi közgyűlés elé utaltatik. Györgytarló egy részén a házikezelésbe vétel megindult, a többi rész már majdnem teljesen, nagyobb területekben felesek kezében van. A csatornahálózat új rendszere 400 millió korona költséggel épül és a birtok értékét nagy mértékben emeli. Az istvánházi bérlők bérleengedést kérelmeztek s a kérelem elől ez évre az igazg. tanács nem zárkózott el. Tudomásul vette, hogy a hálás kegyelet egyes tanárok emlékezetét kisebb, 100 pengős alapítványokkal igyekszik megőrizni; így létesült emlékalapítvány a Szinyei Endre, Zsoldos Benő, Szívós Mihály és a Szinyei Gerzson emlékezetére. Csontos József gimn. és közigazgató 1 milliós alapítványt tett abból az alkalomból, hogy ötven éve lépte át a főiskola küszöbét. Letárgyalta végül az igazg. tanács a számvizsgáló-bizottság előterjesztésében a múlt évi zárszámadást, vagyonmérleget és az 1926—27-ik évi költségvetést, amely tetemes hiányt mutat s amit a rossz gazdasági helyzet, bérletek elmaradása, a szőlők katasztrófális elpusztulása stb. eléggé megértet. A hiányt a gazd. év kedvezőbb alakulása és más segélyforrások megnyitása fogja megszüntetni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** *Sólyom Barna* nyug. lelkész f. hó 10-én 66 éves korában Miskolcon elhunyt s 12-én d. u. nagy részvét mellett a Deszka-temetőbe eltemettetett. Az egerlövői gyülekezet hűséges, lelkiismeretes vezetője volt évtizedeken keresztül, mig aztán a proletárdiktatura őt is belesodorta a küzdelmekbe s ezek folytán előbb elitéltetett és állását veszté, de utóbb rehabilitáltatván, nyugdíjaztatott. Áldott legyen emlékezete!

— **Dr. Batta István-alapítvány.** A főiskola tanári kara az elhunyt nagyérdemü tanár emlékét megörökíteni akarván, koszorúmegváltás cimén a *dr. Batta István-alapítványra* 1,550 000 K összeget adományozott. A főiskola igazgató-tanácsa 1926 szept. 10-iki ülésében a maga részéről szintén kimondotta az alapítvány támogatását. Az igazgató-tanács köréből eddig az alapítványra 600,000 K összeg folyt be.

— **Papi jubileum.** *Szabó Lajos* nyirbátori lelkész és középszabolcsi esperes 40 éves lelkészi működésének jubileuma f. hó 12-én az elismerés és hála, a tisztelet és szeretet örömünnepe volt. Ott volt az egész város felekezeti különbség nélkül, hogy kifejezze hódolatát az ünnepelt nagyértékű munkássága előtt; ott volt az egyházmegyéből 20 lelkésztársa, a szomszéd nagykárolyi egyh. megye esperese, Szabolcsvármegye főispánja, a tiszántúli egyh.-kerület elnökségének megbizásából dr. Lencz Géza egy. theol. tanár, a sárospataki főiskola képviseletében — melyben a jubiláns gimn. és theol. tanúlmányait végezte — dr. Rácz Lajos theol. igazgató, aki egyszersmind a 40 év előtt vele együtt végzett pályatársak jókivánatait is tolmácsolta, ott volt Szabolcsvármegye tanfelügyelője, az egyh.-megye tanítótestületének küldöttsége. Az ünnepély első része az 1485-ben épült szép gót stilúsú templomban folyt le, ahol először az ünnepelt adott buzgó fohászban az Urnak megsegítő kegyelméért hálát, azután Görömbei Péter nagykállói lelkész hirdette erőtelje-

sen és lendületesen az igét, fejtegette a lelki építés föltételeit; az istentisztelet után következtek az üdvözlések — hívei egy diszkötésű bibliát, új palástot és papi föveget adtak szeretett papjoknak emlékül. Majd a templomból a városházára vonúlt át az ünneplő közönség, hol a város képviselőtestülete díszpolgárrá választotta a városnak minden kulturális és közhasznú intézmény létesitésében vezérszerepet vivő polgárát; itt a díszpolgári oklevél átadásánál Heiser Mihály r. kath. plébános tartotta az ünnepi beszédet, a legteljesebb elismeréssel hajolva meg a jubiláns érdemei előtt. Az ünnepelt a sok üdvözlő beszédre mindig ékesen, szerényen és talpraesetten válaszolt. Akik a távolból ott megjelentünk, egy fölemelő ünnepély szép emlékével távoztunk el.

— **Mohács.** *Dr. Ravasz László* szept. 5-én, a mohácsi vész 400 éves fordulója alkalmából tartott beszédében mondotta a következő jellemző szavakat: „A katholicizmus magyar földre plántálta a keresztet, neve áldassék érte! A protestántizmus a magyar hitet, magyar ízt telepítette ide, a magyar művelődést hozta magával, megőrizte a nemzet függetlenségét, — legyen örökre áldott! A protestantizmus hatása megmutatkozott a magyar katholicizmuson, mert Rákóczi F., Deák Ferenc és Széchenyi István a protestantizmus gondolatvilágában nőttek naggyá... A protestantizmus megmarad élesztő magnak!"

— **A Juliánna ref. elemi iskola** felavatása szept. 13-án nagy ünnepséggel ment végbe Budapesten. A felavató imát dr. Ravasz L. püspök mondotta, azután táviratilag üdvözölték Vilma királynőt, Julianna trónörökösi és Grossheide professzort, a holland iskolaügyi bizottság elnökét. Colijn volt holland miniszterelnök felavató beszédében kinyilatkoztatta, hogy „keresztyén és nemzeti iskola a mi eszményünk. Legyen ez az első budapesti ref. elemi iskola nemzeti jellegű a tananyagában, módszerében, a játék- és tornatanításban, a fegyelmezés gyakorlásában, de kivált a nyelv- és történelemtanításban. Óvakodni kell az idegen szavaktól és mondatszerkezetektől, mert ezekkel oly idegen fogalmak és gondolatok siklanak be, amelyek nem illenek a nemzet életébe, hanem azzal inkább ellenkeznek." Kuyper Katalin magyarul mondott köszönetet a közoktatásügyminiszternek és a főváros vezetőségének a nyújtott segitségért. Gr. Klebelsberg miniszter megköszönte a hollandusoknak, hogy a gyermekakció áldásai után most ez iskola felállításával adták ker. testvériségöknek maradandó jelét. Ének, ima, s magyar és holland hymnusz eléneklése fejezte be a szép ünnepélyt.

— **Köpeczi Balázs** gályarab-lelkészről, akiről eddig csak azt tudtuk, hogy a gályákról kiszabadúlva 1678-ban hazaért s 1690 körül miskolci lelkész és consenior volt, — Nyiry Dániel miskolci levéltárnok a *Magyar Jövő* szept. 12-ik számában a Miskolc-városi levéltárból sok eddig ismeretlen adatot közöl. Igy kimutatja, hogy Köpeczi a gályákról való kiszabadúlása után előbb a gömörmegyei Eszkároson folytatta lelkészi működését s itt érte őt a miskolci egyházközség meghivása. Innen 1679 márc. 7-én érkezett Miskolcra több lelkésztársával, kiknek közreműködésével történt meg másnap ünnepélyes beiktatása. 1681-ben már első prédikátor Kapossy István püspökhelyettes mellett; 1682 ben a török elfogatta és túszként a táborba hurcoltatta, ahonnan 50 tallér váltságpénzzel szabaditották ki. A sok szenvedéstől megtörve 1683 jan. 26 vagy 27 én elhunyt, az Avasoldalon talált nyugalmat s hamvai valószinűleg azon koporsó-alakú kőemlékek egyike alatt porladnak, amelyek a templom déli oldalát övezik.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Enyedy Andor egyhm. belmissziói előadóhoz küldve kérem, hogy minden lelkész *postafordultával* adjon írásbeli jelentést a következő téli belmissziói munkaprogrammot illetőleg. Az egyházmegyei gyűlésre felterjesztendő ügyeket csak szept. 24-ig fogadhatom el. Atyafiúi szeretettel: *Farkas István* esperes.

— **Colijn Henrik,** Hollandia volt miniszterelnöke s az ottani kálvinista Antirevolucionista Párt vezére f. hó 11-én a régi Országházban nagyhatású beszédben ismertette a kálvinista politika alapvonalait. Szerinte a kálvinizmus önmagában véve semmi meghatározott kormányformának nem ad különösebb előnyt, mert számára nem az a fontos, hogy ki uralkodik, hanem az, hogy azok, akik uralkodnak, érezzék, hogy isteni erőből folyólag cselekesznek. A kálvinizmus erőteljes állást foglal minden ellen, ami a tekintélyek isteni eredetét tagadja s így szembefordúl a népszuverénitás tanával is. Küzd a szabad államban helyet foglaló szabad egyházért. A felsőség minden akadályt hárítson el az útból, mely a keresztyénségnek a népéletre gyakorolt szabad befolyását gátolná; e mellett tartózkodjék attól, hogy a nemzet lelki fejlődésére kényszert gyakoroljon. Kezelje az összes felekezeteket az egyenlőség alapján. Adjon példát a vasárnap megszentelésére, segítse elő, hogy az ifjúság nevelése a szülők vallásos gondolkodásával összhangban történjék. Támogassa a köztisztesség és közerkölcs védelmét és az emberi jólét emelésére irányuló egyéni kezdeményezést. Az egyháznak az evangélium prédikálásában kell kimerítenie főerejét, de ne feledjük, hogy az egyház tagjai egyszersmind állami közösségek tagjai is, hitbeli meggyőződésök mellett van politikai meggyőződésök is — s ezt akarják előtérbe helyezni, amikor politizálnak. A lelki tényezők uralomra jutása tisztítólag hat magára a politikára is.

Pályázatot

hirdetek az abaúji egyházmegyéhez tartozó nyiri-i egyház lelkészi állására. Lelkészi javadalom: 12 magyar hold szántó, 3 hold kaszáló, 160 ar. kor. személypénz, 32 köböl termény, melynek fele búza, fele rozs, 45—60 ürméter fa a kitermelés alá kerülő terület hozama szerint, melyből 10 méter kivételével a többi kitermelése, hazaszállítása a hiveket terheli; földmunka díjlevél szerint; államsegély 988·78 ar. kor. A megválasztott lelkész a méhest köteles megváltani. Az állás 1927 május 1-én foglalandó el. Pályázatok 1926 október 13-ig Cziáky Endre espereshez Abaújszántóra küldendők.

Miskolc, 1926 szept. 15.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 39. szám. Sárospatak, 1926 szeptember 26.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Csontos József*: Iskolai évnyitó beszéd. (Folyt. és vége.) — A berni konferencia. — *Hó*: Az alsózempléni egyházmegye őszi közgyűlése. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenet.

Iskolai évnyitó beszéd.

A sárospataki főiskolában 1926. évi szeptember 10-én elmondotta *Csontos József* közigazgató.

(Folyt. és vége.)

Ma különös időket élünk. Mióta a magyar a Kárpátok által övezett hazába betelepedett, azóta majdnem szakadatlanúl harc, védelem volt a kenyere. Temérdek vér folyt s a vér után temérdek gyász és siralom következett. De talán soha nem gyülemlett össze annyira, oly tömegre a keserűség, mint most. Talán a keserűség rettenetes volta, kiállott nyomorúság, gyász és siralom mérhetetlensége magyarázza meg, hogy egy nemzet ünnepségeket rendez egyik legnagyobb gyászának, legnagyobb szégyenének, a mohácsi szerencsétlen csata 400 éves emlékének.

Dehát nem is ünneplésről van szó. Hanem vigasztalannak látszó jelenünkben felidézünk minden eseményt, melyből vigasztalást, reménységet meríthetünk. Hát lehet vigasztalást, reménységet keresni egy rettenetes csapásban, mely korszakalkotó s messze időre kiható szerencsétlenség volt?

Megérteti ezt velünk Trianon. Minden idők eddig legnagyobb igazságtalansága, legnagyobb gonoszsága és aljassága, melynek hallattára ökölbe szorúl minden magyar kéz. Szemérmetlen hazugsággal félrevezetett vagy bosszúságtól megtévesztett népek akaratából hitvány szomszédnépek javára, a népek szemetje közt felosztatott a természettől egységesnek teremtett ezeréves magyar föld. Felosztatott, pedig a magyar volt az egyetlen hadakozó fél, mely a máséra nem vágyott, mely senkitől semmit nem kívánt elszakítani. Felosztatott, pedig az osztozkodó felek közül a háborúban se a cseh, se az oláh, se a szerb nem győzedelmeskedett, még kevésbbé az osztrák, melynek a határait védtük. Megengedem, hogy a magyar nemzetben is van sok rossz tulajdonság, de azt felemelt fővel kiáltjuk bele a vilagba, hogy ellenfeleinknél külömbek voltunk és vagyunk s bukásunkban is nyugodt öntudattal valljuk, hogy sorsunkat nem érdemeltük meg s hitvány ellenfeleink egyáltalán nem méltók részünkről semmi becsülésre.

Ezelőtt 400 esztendővel egy fejlődésben levő nagy nemzet, fejlettebb harci felszereléssel, minden tekintetben nagyobb erővel állt velünk szemben. Oly erő volt ez, melynek Magyarország csak első stációja akart lenni, mert végig akarta seperni egész Európát, mint végigpusztította már eddig majdnem az egész Ázsiát. E félelmetes nagy erővel szemben mi magyarok semmik voltunk s el kellett buknunk. Nem is az a mi szerencsétlenségünk, hogy elveszett Mohács síkján 24.000 ember, hanem az, hogy Magyarország e csata előtt is nélkülözte már a szilárd állami élet majdnem összes tényezőit. Áldatlan pártviszály, amely a sír szélén is tart, a legziláltabb erkölcstelenség az állami élet összes funkcióiban. Nem lehet közönnyel elmenni amellett, hogy a nádor az ország első főhivatalnoka, csak a reggeli órákban volt beszámítható állapotban. „Nem lehet közönnyel mellőzni azt a tényt, hogy az ország első főpapjának és több főhivatalnoknak az országgyűlés színe előtt impune lehet szemére vetni, hogy lopott, rabolt, sikkasztott. Hitvány bűnös, vagy bűnösen közönyös volt a mohácsi vészt megelőleg az egész magyar nemzet a királytól le az utolsó pórig. Kétségbeejtő az a jelentés róla, hogy ha egy pár forinttal a hazát meg lehetne menteni, nem akadna egy ember, ki azt a pár forintot a hazáért odaadná. Úgy hogy a mohácsi csata tulajdonkép egy jellé törpül jelentőség dolgában, mert csataveszteség nélkül is bukottak voltunk és nyomorultak s a mohácsi csata nem az elvesztett 24.000 ember miatt lett katasztrófa, hanem mert utána kettős királyválasztás következett, mely a maga feneketlen pártviszályával iszonyú ember- és vagyonveszteségével mindjobban gyöngítette a magyart s a török hódoltság útját egyengette.

Ezzel szemben tény az, hogy 1867 óta Magyarország a fejlődés és erősödés útjára lépett s oly hatalmat, positiót jelentett az európai politikában is, aminőt soha eddig nem, mióta végzete a Habsburgok alá vetette. A háborúban is egyik leghatalmasabb bázisul szolgált s szövetséges és ellenfél egyformán értékelte.

A háború óta is van sok baj, amit nem kíván a józan ész. Van egyenetlenség, egymás lebecsülése, hatalmi önzés, stréberség s a nemzetgyűlést egy falusi korcsma nívójára sülyeszti a szertelenség. De azért azt se lehet letagadni, hogy a megcsonkított magyarság példátlan hősiességgel tűrte eddig anyagi romlását s ma egységesebb a nyomorúságban, mint volt bármikor.

Nem mondom tovább. Ha a gondviselő Isten kegyelméből a mohácsi vész igazán lesujtó szerencsétlenségéből talpra tudott állani a magyar, a hazugságra és gyávaságra alapított cseh-oláh tákolmány szétdöntésére is lesz ereje. Ha van isteni gondviselés, én pedig hiszek benne, mert látom a népek és nemzetek történetéből is, akkor a mai állapotnak sokáig tartania nem lehet, mert a hazugság, szemtelenség, durvaság és szószegés a homoknál is ingóbb alap. Már mintha most is kezdene derengeni.

Pataki diákok! Ma minden magyar ifjú szívét egy gondolat hassa át: A háború előtti nagy Magyarország visszaállítása, az integritás legyen a cél, a magyarnak naggyá, boldoggá kell lennie ismét, mert ez mindnyájunk akarata. A magyarnak el kell foglalnia ismét azt a helyet a népek és nemzetek sorában, amely őt száma és értéke után megilleti. Vigyen bennünket, vigye a magyarságot ez új iskolai év közelebb e reménység megvalósulásához. E reménység, ez óhajtás, ez akarat jegyében nyitom meg az 1926—27. iskolai évet.

A berni konferencia.

A Stockholmban kinevezett Bizottság, melynek feladata a Gyakorlati Keresztyénség Egyetemes Konferenciáján megkezdett mű folytatása, aug. 26—29. napjain tartotta Bernben, mintegy 70 delegátus jelenlétében, gyűlését. A gyűlésen a *keleti* orthodox és a nem-róm. kath. egyház képviselői, belátva azt, hogy nekik nincs mit félniök a prot. egyházaktól, sőt inkább sokat nyerhetnek a velök való érintkezéssel, tekintélyes számban jelentek meg. Bernben 3 új egyház kérte a mozgalomhoz való csatlakozását, u. m. a lengyel orthodox egyház (képviselte a varsói érsek-metropolita), a cseh nemzeti (huszita) kath. egyház és a svájci kath. keresztyén egyház, — ami határozottan jelentős és biztató mozzanat! A keleti egyházak képviselői most már, úgy látszik, végleg a mozgalomhoz csatlakoztak. Stockholmban még bizonyos tartózkodást tanusítottak, de aztán — főként Germanos thyatirai érsek határozott magatartásának hatása alatt — a mozgalom hívei lettek, úgy hogy most már az orosz egyház kivételével, mely az Oroszországban uralkodó állapotok miatt nem rendelkezik teljes mozgási szabadsággal, az egész óhitű ker. Kelet a mozgalom híve. Pedig Róma részéről nem hiányoztak a titkos kisérletek, hogy ezt megakadályozza. Irenéus novisadi (Szerbia) püspöknek s az oláhoknak, görögöknek és lengyeleknek berni szereplése kiválóan figyelemreméltó volt. De époly határozottan állt Stockholm pártjára a svájci ó kath. egyház, mely Kelet és Nyugat közt értékes összekötő kapocsul szolgálhat. A görög orthodoxok a kereszt alatt szenvedő egyházak segítségére szolgáló európai központi irodához is, melynek vezetője Keller Adolf zürichi lelkész, szivesen akarnának csatlakozni. Mindez nem kevesebbet jelent, mint hogy a *ker. Kelet*, a ker. vallás hazája, sok százados elszakadás és elszigetelés után a protestáns, Rómamentes Nyugatnak testvéri kezet nyújt.

A bizottsági gyűlés elhatározta egy *nemzetközi társadalomtudományi intézet* alapítását a társadalmi viszonyok és problemák kutatására. Ennek székhelye egyelőre Zürich lesz és szervezésével Keller Adolf bizatott meg. Ez az intézet szoros kapcsolatban fog működni a Genfben székelő nemzetközi munkahivatallal (Bureau International du Travail), amely az intézetnek a szükséges anyagot a legnagyobb előzékenységgel kész rendelkezésére bocsátani s ezért ez valószinüleg nemsokára át fog majd Genfbe költözni.

Fontos tárgya volt a Bizottság tanácskozásainak a *háborús bűnösség* kérdése, melynek eldöntését a német delegáció kivánta. A németek már a stockholmi konferencia bezárásakor előterjesztettek e tárgyban egy deklarációt, mely szerint a konferenciától, mint a keresztyénség legfelsőbb fórumától döntést kivánnak ama nyilatkozat tárgyában, melyet a franciák a versaillesi békeszerződésben a németektől kicsikartak, hogy t. i. ők a háború kitörésének okozói, ezért ők a felelősek. A Bizottságnak most nyilatkoznia kellett ebben a kérdésben, ha nem akarta magát annak a gyanúnak kitenni, hogy minden komoly kérdés elől kitér, ha nem akarta a németek szivében a megbecstelenítés tövisét továbbra is bent hagyni s ezzel az egész konferencia együttműködését kockáztatni. A Bizottságnak egy albizottsága, amely egy angol, 2 német és 2 francia tagból állott, hosszú, fáradságos küzködés után egy Nyilatkozatot dolgozott ki, melynek kissé nehéz szövegezésű mondatai nyilván elárulják, hogy azok kompromisszum eredményei. Az albizottság előre kizárt Nyilatkozatából minden politikti vonatkozást s hasonlókép óvakodott attól, hogy történeti szempontból itéletet mondjon, hanem csupán azon vallásos és erkölcsi elveket szegezte le, amelyeknek a különböző népfajokhoz tartozó keresztyének közt mindig uralkodniok kell.

A hosszú *rezolució* legjelentősebb részlete a következőleg hangzik:

„A Bizottság elismeri, hogy a stockholmi konferencia, melynek munkáját ő folytatja, magában foglal bizonyos közönséges erkölcsi állításokat, alapvető igazságokat és axiomákat Isten országa felől.

„Egyetértésben ezekkel az elvekkel, a Bizottság megragadja az alkalmat annak kinyilatkoztatására, hogy az igazság mindennek előtte áll és semmi személyes vagy kollektiv érdek nem állítható azzal szembe, hogy az adott szó tiszteletének kell úgy a kormányokat, mint az egyeseket inspirálnia, hogy a háború nem diktálhat jogot, hogy egy politikai műszer nem állapíthat meg szükségképen végleges erkölcsi itéletet, és minden, bármi téren erővel kicsikart vallomás erkölcsi érték, valamint vallásos erő nélkül marad. Kivánatosnak tekinti, hogy a kutatás minden lehető eszközével és minden megszoritás nélkül mindazok a felelősségek, amelyek a háború kitörését és folytatását illetik, napvilágra hozassanak, hogy így az eseményekre eléggé fényes világosság vettessék arra nézve, hogy egyetemes beleegyezést vonhasson maga után."

A Bizottság egyhangúlag elfogadta — többen tartózkodtak a szavazástól — a határozati javaslatot. Ennek előterjesztése alkalmából a francia és a német küldöttek lelkes és szívhez szóló szavakat váltottak egymással. Wilfred Monod

párisi lelkész megrendítő szavakban fejtette ki, hogy a Bizottság lelke együtt rezeg a német néppel, mely a versaillesi békeszerződésben kicsikart vallomástól legszentebb érzéseiben megsértve érzi magát; a keresztyénekre nézve a kicsikart vallomás erkölcsileg és vallásilag értéktelen. Kijelentette Monod, hogy az albizottság arra törekedett, hogy semmi olyannak helyet ne engedjen, ami a Stockholmban kivívott egységet megrendíthetné. „Mi ebben a Nyilatkozatban a világhoz beszélünk; a világ talán nem fog minket megérteni, de mi megfogadtuk Stockholmban, hogy nem engedjük magunkat a világtól vezettetni." Beszédét e szavakkal végezte: „Mi Bernben, miként Stockholmban, egyetértünk abban, hogy szilárdan ragaszkodunk azokhoz a nemes, általános elvekhez, amelyek a házi, polgári és nemzetközi béke halhatatlan őrizői. Kedves német kollegák, testvéreink Jézus Krisztusban, mi — minden hátsó gondolat nélkül önökkel szemben — teljes lelkünkből azt kívánjuk, hogy önök Bernből oly inspirációval útazzanak el, hogy képesek legyenek fokozott erővel a keresztyénség munkáján velünk együtt munkálkodni." Beszédét Assisi Ferenc csodálatos imájával fejezte be, mire a német delegáció feje: Deissmann berlini theol. tanár rövid nyilatkozat után a Kolossébeliekhez írt levél következő jelentős szavait olvasta fel: „Öltözzetek fel azért, mint az Istennek választottai, szentek és szeretettek, könyörületes szívet, jóságosságot, alázatosságot, szelídséget, hosszútűrést; Elszenvedvén egymást és megbocsátván kölcsönösen egymásnak, ha valakinek valaki ellen panasza volna; miképen a Krisztus is megbocsátott nektek, akképen ti is; Mindezeknek felébe pedig öltözzétek fel a szeretetet, mint amely a tökéletességnek kötele; És az Istennek békessége uralkodjék a ti szivetekben, amelyre el is hivattatok egy testben! (III. r. 12—15. v.)

Midőn e szavak elhangzottak, a mély hallgatás pillanatában az egész gyűlést mély meghatottság fogta el és mindenki érezte e világtörténeti óra jelentőségét, amelyben az egykori ellenségek a keresztről szóló ige alá, az engesztelés igéje, a Jézus ezen egyszerű igéje alá állottak: Bocsássatok meg kölcsönösen egymásnak, ha valakinek panasza van valaki ellen!

Az alsózempléni egyházmegye őszi közgyűlése.

F. hó 17-én tartotta az alsózempléni egyházmegye őszi közgyűlését Sárospatakon.

Tarka, zsibongó nagy sokaság, mint valami méhkas népe összezsufolva szorong a nagy tanácsterem előtt. Feketébe öltözött, komoly egyházi szolgák, világi papok s jellegzetes, magyaros, csizmás falusi atyafiak csoportokba verődve maguk dolgát panaszolják. A nagy fejedelem régi, kemény, deszka fekvő padja roskadozva nyög a reá telepedett terhek suly a alatt. S pataki főiskolánk falba erősített cimerén az angyal szíve nagyot dobban kőmellében ily nagy sokaság érdeklődését látván. Mintha régi idők ködös emléke elevenedne meg, itt járt, elszánt, hitökért tenni, áldozni kész elődökről regélve. Tanárok, tanítók, ügyvédek, orvosok, bírók és vádolók, hivatalosak és érdeklődők, meghivottak és megidézettek, nők és férfiak zsibongása elhalkul, amikor megszólal az elnöki csengő a nagy teremben bent. Kilenc óra. Kezdődik a gyűlés.

Felzendül a „Te benned bíztunk" lelkeket Istenhez emelő gyönyörű dallama. S az ablakokon beszürődő borongós, őszi napsugár, künn az iskolakert fáin már sárguló falevél is mintha tényekkel igazolná az isteni örök végzés változhatatlan igazságát: „az embereket Te meghagyod halni."

Kiss Ernő esperes prófétai lélekből fakadó ihletett imádsága emeli a lelkeket az örök élet kiapadhatatlan forrásához közelebb-közelebb. Néhány percig ott voltunk, hol a menny lakói az Isten királyi széke előtt letelepednek, hogy aztán a valóságba visszatért lélek észrevegye, hogy ez összegyülekezés tagjai között kevesebb azoknak a száma, kiket egyházunk iránti közös szeretet és kötelesség gyűjtött egybe, mint azoké, akiket a gyülölködés, mint panaszosokat és tanúkat kényszerített ide jönni.

Meczner Béla gondnok gyűlési megnyitója után, — melyben szeretettel köszöntötte a szép számmal megjelenteket, — megcsappan az érdeklődés. Különösen, amikor az elnökség a bírósági ülések kezdetének idejét 11 órában állapítja meg s két tanács alakítását javasolja, sokan távoznak teremből azok közül, akiknek a bíróság előtt van csak keresnivalójuk.

Bent a teremben mély csendben peregnek le komoly, egyházunkat érdeklő ügyek, künn egy teherautó zörgése figyelmeztet, hogy újabb panaszosok érkeztek tanúikkal együtt mintegy negyvenen.

Új egyházmegyei tisztviselőket ölel keblére egyházmegyénk meleg szeretettel Dr. Bessenyey Zénó nemzetgyűlési képviselő, mint vil. tanácsbíró; Asztalos Gyula, mint vil. főjegyző; Dr. Csontos József ügyvéd, mint vil. aljegyző; Kántor Mihály, mint tanító-képviselő; Dr. Filep Gusztáv, mint belmissiói előadó és Elekes Imre, mint tanügyi bizottságunk vil. elnöke személyében. Nem ismeretlenek ők egyházi életünk munkamezején. Kipróbált régi katonái Krisztus anyaszentegyházának. Ha talán van közöttük olyan is, akit szeretetünk és becsülésünk ifjan hívott el egyházi életünk munkamezejére, az atyának komoly, érdemekben gazdag kötelesség tudása és egyházunk érdekében végzett önzetlen, sikeres munkálkodása biztosíték arra, hogy a fiúhoz fűzött nagy reménységekben csalatkozni nem fogunk.

Örömteljes perceink mellett voltak fájdalmat keltő, nehéz pillataink is, amidőn tanügyi bizottságunk elnöke jelentette Dr. Batta Istvánnak, tanügyi bizottságunk volt világi elnökének váratlan elhunytát. Tanítási ügyünket megmérhetetlen nagy veszteség érte az ő örökkévalóságba távozása által. Több volt ő nekünk, mint tanítási ügyekben járatos, képzett, irányító és tanácsadó. Szívünkhöz forrott jó barát, kire büszkén és szeretettel tekintettünk mindnyájan. Minden szemben az igazi fájdalom gyöngyei ragyogtak, amikor emlékezetét jegyzőkönyvünkben is megörökíteni határoztatott el. Iránta tovább élő igaz szeretetünk és tiszteletünk nyilatkozott meg a gyűlést követő fehér asztal melletti összejövetelünk alkalmával is, amikor ne-

vére és emlékezetére a sárospataki anyaiskolánál tett alapítvánnyal akartunk neki tisztességet tenni. Bár kicsiny ez alapítvány összege, mégis nevét viselve őrzi emlékezetét. „Az igazak emlékezete örökké él."

Egyházainkat közelebbről érdeklő dolgok meg lesznek írva a közgyűlés jegyzőkönyvében. Engedtessék meg nékem azért, hogy a 11 órakor bevégződő közgyűlést követő kirósági ügyekkel kapcsolatos pár dolgot megemlítsek.

Mintha kezdenének ezek a birósági ügyek, hogy úgy mondjam, — divatossá válni. Minden komoly alapot nélkülöző képzelt sérelmek orvoslását keresik perlekedni vágyó exaltált lelkek. Semminek nagy feneket keritenek, hogy aztán a vizsgálat alkalmával kiderüljön a felsorolt vádaskodások sokszor vérig sértő rosszhiszeműsége. Órákon át szükséges megbizott ügyvédnek beszélni arról, hogy a panaszlott mit nem cselekedett, mert mellékvágányokra tévedve, megkerülésekkel törekszik igazát elfogadhatóvá tenni. Legalább is még egyelőre szokatlan egyházi bíráskodásunknak ilyen, a polgári biróság előtt lezajló tárgyalások mozgalmas szinezete.

De hát ide is beférkőzött már a magyar ember perlekedő természete. Ha per, — úgymond, — hát legyen per!

Sok a költség, — mondja az egyik atyafi, — de megéri, mert legalább meghurcoltuk a papunkat.

Több panaszos kérleli az ügyvédjét, hogy a későre maradt tárgyalásra ott maradjon. Nem lehet, — mond az ügyvéd, — holnap hosszú nap s az még ma kezdődik.

Kétes kimenetelű perekre áldoznak, azaz fizetnek milliókat, míg egyik nagyon szegény egyház évtizedek ota nem képes hajléktalan lelkészének lakást építeni.

Hát ez így semmiképen nincs jól! Aki alaptalanúl vádol, fizessen a perköltségeken felül büntetést is a szegény egyházak felsegélyezésére. Elmegy sokaknak a perlekedő kedve s kevesebb lesz a birósági ügy.

Bizony este 8 óra lett, mire a két bírói tanács elvégezte a maga dolgát s a mások ügyét elintézte.

Több szeretet és kevesebb gyűlölet kellene, hogy az emberek lelke Krisztushoz közelebb mehessen. *Hó.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A lelkészképesitő vizsgálatok** szeptember 22—24. napjain folytak le Sárospatakon. Jelen voltak a vizsgálaton egyházkerületünk képviseletében: dr. Révész Kálmán püspök, Dókus Ernő főgondnok, mint elnökök, Janka Károly papi főjegyző és Cziáky Endre esperes bizottsági tagok (dr. Puky Endre és Bernáth Aladár vil. bizottsági tagok rosszullétök miatt voltak kénytelenek távolmaradni). A theol. tanárok közül a hosszabb időre szabadságolt Nagy Bélán kívül dr. Mátyás Ernő sem vehetett, influenzás betegsége miatt, a vizsgálaton részt, hanem mindkettőjüket Harsányi I. és Marton J. kartársak helyettesítették. — *Első* lelkészképesítő vizsgálatra jelentkezett 8 végzett hittanhallgató, akik közül Benke Kálmán, Erdélyi Zoltán, Janka Géza és Nagy József jeles, továbbá ketten jó s ketten egyszerű eredménnyel képesittettek. Az új s. lelkészeket 22-én este dr. Révész Kálmán püspök azonnal exmittálta, komoly beszédben kötvén lelkökre szent hivatásukkal járó kötelességeik hűséges teljesítését; viszont a távozók nevében Erdélyi Z. intézett a főiskolához és volt tanáraikhoz búcsúszavakat. A megható és fölemelő ünnepélyen a szülők, rokonok, jó barátok mellett a theol. ifjúság teljes számmal megjelent. — A *második* lelkészi vizsgálat 23-án reggel kezdődött és 24-én d. e. ért véget; 12 s. lelkész és hitoktató jelentkezett reá s ha a többség kellő készültséget tanúsított is, néhányan — sajnos — csak magasfokú elnézéssel és a jobb útra térésre szólító szigorú intelmek mellett találtattak lelkészi oklevélre érdemeseknek. Jeles eredménnyel vizsgázott: Zsíros József putnoki hitoktató, Horváth József tiszakeszi h. lelkész, Nagy Sándor Béla sárospataki hitoktató és Szabó Zoltán megválasztott h. theol. tanár; általános jó osztályzatot kaptak hárman, elégséges osztályzatot öten. Adja Isten, hogy mindnyájan az Ur szőlőjének hűséges munkásai legyenek!

— **Felhívom** az abaúji lelkész urak közül azokat, akik az iskolára való kiadások adatait nem szolgáltatták be, hogy a következő kérdésekre: 1. Mily összeget költ évenként az egyház fűtés, világítás, javítás, taneszközök, tisztogatás, tankönyvek beszerzése címén? 2. Hány egységet képez a tanító fizetésében az egyházi hozzájárulás? 3. Mennyi a hátrálék a tanítói nyugdíjfenntartói járulék címén? Az adatoknak az esperesi hivatalhoz való beküldésére végső határidő gyanánt október 1. napját tűzöm ki. *Cziáky* Endre esperes.

— **Orsz. Ref. Presbyteri Konferenciát** rendez október 24-én Debrecenben dr. Baltazár Dezső püspök, mint az ORLE elnöke. Jelentkezni okt. 10-ig az illetékes lelkész útján dr. Erdős Károly lelkészképző-intézeti igazgatónál lehet reá 20.000 kor. díj előleges beküldése mellett; kivánatos, hogy a résztvevők lehetőleg reggel érkezzenek, mert az elszállásolás nehézségekkel jár. A nap gazdag programmja — ünnepélyes istentisztelet s a Bocskay- és Gályarab-szobor megkoszorúzása mellett — tíz hiterősitő és gyakorlati jelentőségű előadást igér.

— **Az Erő magyar ifjúságt lap** szeptemberi száma új és meglepően szép kiállításban, gazdag és változatos tartalommal megjelent. A lap megkezdte naponkénti bibliaolvasó kalauzának közlését. Épen ezért felhívjuk terjesztésére és pártfogására úgy vallásos nevelőink, mint a szülők figyelmét. A lap kiadóhivatala Budapest, VII. Hársfa-u. 59/b. alatt van, hol félévenként 25.000 K-ért rendelhető meg Az Erő.

Szerkesztői üzenetek.

Az *októberi* negyedév közeledtével tisztelettel kérjük a *hátrálékos előfizetési díjak* sürgős beküldését. — **Többen** f. évi május 27-én, az a.-borsodi egyh.-megye közgyűlése alkalmával azzal az igérettel vettek át egy-egy Vidéki Levelek-et, hogy árát aratás után beküldik. Az aratás régen elvégződött; kérjük az igéret szives teljesítését!

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 40. szám. Sárospatak, 1926 október 3.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Batta János:* A legáció megreformálása. — *Forgács Gyula:* Válasz Batta Jánosnak. — Öreg diákok találkozója. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A legáció megreformálása.

(Az elekcionális bizottság figyelmébe)

A mult esztendőben a „Kálvinista Szemle" sokat foglalkozott a legáció megreformálásával. Szerény nézetem szerint nekünk is kell valamit tenni a legáció megreformálására nézve. Ime egy pár töredékes gondolat:

1. Imakönyvet és bibliát minden legátus hozzon magával. Sokszor megtörténik, hogy némelyik legátus alig tudja kikeresni az imádságot, míg otthon az imádságra is szépen elkészülhetne. Ha azután az illető legátus nem megy lelkészi pályára, akkor az imakönyv megmarad emléknek neki.

2. Tanítóképezdésztől és főgimn. tanulótól feltétlen megkivánnám, hogy csakis nyomtatott prédikációt tanulhatnak meg és mondhatnak el. Ez által a kezdő legátusok nem másolhatnák le az idősebb legátusok prédikációit és nem történne meg, hogy igen sokszor halljuk az atyafiaktól azt a megjegyzést, hogy ők már ezt a prédikációt egy más legátustól is hallották. Theologusoktól persze ezt már nem lehetne megkívánni, mert hiszen ők már magok is írhatnak és mondhatnak el prédikációt.

3. A képezdészeket előbb kellene engedni választani, mint a gimnazistákat, még akkor is, ha az a képezde állami, hiszen az a képezdész nem tehet róla, hogy ő nem járhat felekezeti képzőbe, de hiszen mégis csak úgy áll a dolog, hogy ők, ha kikerülnek az életbe, akkor sokat igénybe veszi az egyház, de a gimnázisták nem biztos, hogy mind a lelkészi pályára mennek és a jövendőbeli tanítók nem mennének ki azzal a szomorú tapasztalattal az életbe, hogy ő velök már tanuló korukban is igazságtalanul bántak.

4. A legátusok eddig ünnep másodnapján d. u. mindig közönséges prédikációt mondottak. Ezt nem tartom helyesnek, mert hiszen ugy-e ünnep másodnapján d. u. is mindig vagy karácsonyi, vagy húsvéti, vagy pünkösti énekeket énekelünk, az ima is mindig ünnepi, nagyon helyesnek tartanám azért, ha a legátusok minden ünnepre 2 ünnepi beszédet tanulnának meg. Közönséges beszédet pedig felesleges mondania, hiszen ilyet hallanak a hívek eleget egész esztendőn keresztül.

5. Azt sem tartom helyesnek, hogy a gyülekezet néhány tagja kap pátenst, a nagy rész pedig nem kap. Ebből kifolyólag a híveimnek egy része ezért neheztel reám. Szerintem ezt a kérdést úgy kellene megoldani, hogy mindazok a hívek, akik hozzájárulnak a legátus dotációjához, mind kapjanak pátenst is. Nekünk nincsenek nagy gyülekezeteink. 3000 lelkes a legnagyobb. Miskolc nem számít, mert hisz oda nem megy legátus. Milyen szép dolog lenne azután az, ha a híveket felkeresnénk minden egyes ünnep alkalmával és nemcsak pénzüket kérnénk, hanem lelki táplálékot is vinnénk nekik.

6. A pátenst nem a legátus hordaná, hanem a fiatalabb presbiterek, vagy pedig az egyházfiak. Sok helyen ugyanis a legátus nem viheti be a pátenst, hanem beküldi az inassal vagy hajdúval. Ez lealázó a legátusra, egyszerűbb helyeken pedig sütnek, főznek az asszonyok, el vannak foglalva, a férfiak pedig beboroztatják a legátust és így a másfelekezetek csipkelődéseinek vagyunk kitéve. Azután a legnagyobb baj az, hogy itt a legátus magának gyűjt és sok intelligens ember restelkedve adja át a maga dotációját.

A legátusokra a pátens hordás helyett egy nagyon szép feladat vár, még pedig az iratterjesztés. A nép széles rétegeihez így lehetne sok evangéliomi iratot eljuttatni.

NB. A bodrogkeresztúri ref. egyház presbitériuma 1926 május 2-án tartott presbiteri gyűlésében kimondotta, hogy a pünkösti szent ünnepek alkalmával minden hívéhez küld pátenst és azt nem a legátus fogja vinni, hanem a két egyházfi.

Batta János.

—

Válasz Batta Jánosnak:

Nem veszem sorba kedves lelkésztársam indítványait azzal a céllal, hogy mindenikre részletesen válazzoljak. Külön cikket lehetne írni mindenik javaslatról. Csak néhány megjegyzést fűzök hozzájuk. Mielőtt azonban ezt tenném, örömmel üdvözlöm a cikket s különösen annak utolsó mondatát. Bizony a legáció ügye megérdemli, hogy állandóan foglalkozzunk vele s arra igyekezzünk, hogy ezt a régi gyakorlatot modernebb körülményeink között is hasznosítsuk úgy, sőt jobban, mint azt a régiek tették.

Tudjuk, hogy a diákot hármas cél lelkesíti,

amikor legációba megy. Az egyik anyagi cél. Szüksége van a pénzre. És a mai viszonyok között annál is inkább szüksége van, mert az Alma Mater is súlyos anyagi helyzetben van és nem segítheti növendékeit olyan mértékben, ahogy szeretné. Azután a diák látni, tapasztalni vágyik. Lehetne-e erre jobb alkalom, mint a legáció? Végül a legátus (s ez a legfontosabb) szolgálatot akar tenni. Vinni és adni akar valamit a gyülekezetnek. Valami maradandót, örök értéküt, az Isten Igéje hirdetése által. A legátio tehát értékes kapcsolat a főiskola és az egyház gyülekezetei között. Ezt a kapcsolatot a legátió útján erősíteni és megszentelni nem utolsó feladat egyházi életünkben.

Érdemes lenne e kérdéssel igen behatóan foglalkozni. Behatóbban, mint a fenti cikkben foglalt javaslatok, amelyeknek jó része könnyen megoldható lenne olyan módon, ahogy a bodrogkeresztúri presbitérium megoldotta. A pátens menynyisége és elosztási módja teljesen a *presbiteriumtól függ*. Minden presbitérium határozzon úgy, ahogy legjobbnak látja. Ne feledjük, hogy ami Keresztúron jó, máshol nem jó. Meg vagyok győződve, hogy sok helyen az atyafiak *sértésnek* vennék, ha a legátus nem személyesen vinné el a pátenst. Hallottam olyan esetet is, hogy a legátus csak egy *pátenst* visz, de azt az első ünnep délután felolvassák a templomban. Igy az egész gyülekezet meghallja a főiskola üzenetét. A sok pátens a diáknak több költséget okoz, tehát ha egy presbitérium úgy határoz, hogy sokat hozzon a legátus, gondoskodjék róla, hogy a legátuma is több legyen.

Hogy képezdész, vagy felsőbb gimnazista lehet-e legátus, ezt a kérdést én erkölcsi szempontból fognám fel. Bár kívánatos lenne, hogy a legátusság a VII. gimnáziumban kezdődnék, a lényeget mégis abban keresném, hogy *méltó*-e az illető diák nemcsak szorgalma, hanem erkölcsi viselkedése szerint is a legáció választásra. Bár nem korlátok nélkül történik ma sem a kiküldés, mégis, azt hiszem, lenne még helye a szigorúbb kiválasztásnak. A lelkiismeretes és református lelkületü fiú, akár lelkészi, vagy felekezeti tanítói pályára megy, *komolyan fogja venni* a legációt és kész lesz megtanulni imát, prédikációt, amit a kezébe adnak. Jó munkát végeznének kerületünk lelkészei, (sőt ezt az egyetemes egyház is kezébe vehetné), ha gondoskodnának *minden ünnepre* új, eleven, építő ledátus-prédikációkról és alkalmas imákról. Volt már erre kísérlet, két évvel ezelőtt. Jó lenne ezt felelevenítení. Amig ez meg nem történik, száz ok miatt képtelen kikerülni a főiskola, meg a legátus is azt a lehetőséget, hogy esetleg a legutolsó ünnepen elhangzott prédikáció meg ne ismétlődjék. Mert az nem elég, hogy nyomatott prédikációt mondjon a legátus. Hiszen az előző legátusnak is birtokában lehetett ugyanaz a *nyomatott* prédikációs könyv, sőt lehet, hogy a lelkész is nem rég azt prédikálta.

Az imakönyv és biblia vitelét nem látom indokoltnak. Biblia van minden lelkésznél és imakönyv is. Minek vigye ezeket a legátus magával, különösen akkor, amikor sárba s vizbe kell gázolnia 4—5 falun keresztül? Inkább arra találnánk ki valami módot, hogy ne kóboroljon a legátus egy ünnepen annyi felé s ne kelljen prédikálnia egy ünnepen 14—16-szor, mert ez nemcsak az egészségének árt, hanem elvágja a lehetőségét annak, hogy szemlélődjék s tapasztaljon. A fáradt testtel és lélekkel mondott prédikációban úgy sincs köszönet. Ha nem tudja a legátus kikeresni az imádságot, hát keressük ki neki. De ne vétessünk vele imakönyvet. Ez neki nagy kiadás lenne és mit érnénk vele? Csak azt, ami ugyis megvan.

Azt hiszem, lapunk szivesen enged teret e kérdéseknek esetleg más szempontokból leendő megvitatására. *Forgács Gyula.*

Öreg diákok találkozója.

Örömünnepet rendezett szept. 28-án a sárospataki főiskolában 9 öreg diák, egy régi népes és kitűnő osztálynak még életben maradt töredéke, abból az alkalomból, hogy e nyáron volt pályavégzésüknek: az első lelkészképesitő vizsgálat letételének *40 éves* fordulója. De nemcsak a megjelent s az ifjúkor szép éveinek és érzéseinek felújításában fürdöző öreg diákoknak, hanem örömünnepe volt ez a nap a sárospataki főiskolának is; azzá tette ezt mindazokra nézve, kik azon megjelentek — első sorban a theol. ifjúságra nézve — a főiskolához való meleg ragaszkodásnak, szeretetnek, az elköltözött pályatársakat és tanárokat elsirató emlékezéseknek fölemelő és megindító megnyilatkozása, azzá a megjelent öreg diákok pályájának a hűség, becsület, szorgalom és kötelességteljesítés révén magasra ívelése és kiváló jelentősége.

Szept. 27-én délben, délután és este érkeztek Patakra, részben jelentékeny távolból, az 1886-ban pályavégzett öreg diákok. Ha mind megjelenhetnek, 4 esperes lett volna közöttük; sajnos, *Buzi* Márton (megszállt) gömöri esperest egy gyászeset megakanályozta abban, hogy amire oly boldog örömmel várt: a szivéhez nőtt főiskolát és barátait viszontlássa és egy kis magyar levegőt szivhasson. Igy csak 3 esperes, 2 egyh. ker. tanácsbiró, 2 kollégiumi igazgató, 1 egyhm. tanácsbiró és egy közpap jelent meg. Nevezetesen megjelentek és résztvettek a találkozón: *Elek* József s. bábonyi lelkész, f. borsodi esperes, *Fodor* György perkupai lelkész. egyh. ker. tbiró, *Lánczy* József csarodai lelkész, beregi esperes, *Mizsák* Péter somi lelkész (megszállt Bereg m.) s egyhm. tanácsbiró, *dr. Rácz* Lajos spataki akad. tanár, th. igazgató, *Sebők* István nyiracsádi lelkész, *S. Szabó* József debreceni főgimn. igazgató, *Szabó* Lajos nyirbátori lelkész, középszabolcsi esperes; hozzájuk csatlakozott, mint az érettségi vizsgálatig tanulótársuk s mindmáig jóbarátjuk: *Bodnár* István szegszárdi bankigazgató, a dunamelléki egyh. ker. vil. tanácsbirája, a szegszárdi Irod. Társaság elnöke. Elmaradását kimentette Gavallér János kisvarsányi lelkész.

A találkozó öreg diákok 27-én Patakon élő pályatársuk és barátjuknak: Rácz Lajosnak voltak szivesen látott vendégei. Délután régi szeretett gimn. tanárjuknál: Makláry P. Miklósnál tettek látogatást, majd a városban sétálgatva, az itt-ott észrevehető változásokat szemlélgették. Este a fehér asztalnál derűs hangulatban idézték fel egyfelől a diákéletnek, másfelől künn az élet harc-

megértünk az aratásra! De, mivel nekünk még megengedte az Ur, hogy erre a 40 éves találkozóra ma összejöhettünk, kegyeletes kötelességünk, hogy elköltözött pályatársaink, barátaink iránt a szeretet adéját lerójuk, emlékezetöket itt közöttünk felújitsuk."

Ezután *S. Szabó József* emelkedett szólásra s adta elő ékes szavakban, mily szent érzések vezették az öreg diákokat a távolból ide a főiskola kebelére; mily gazdag útravalóval bocsátotta el őket e főiskola ki az életbe, s mennyire igyekeztek ők ott künn e főiskolának becsületére válni. Majd az ifjúsághoz fordúlva, azoknak a szellemi és erkölcsi erőknek kifejtésére buzdította őket, amelyek ez egykor népes osztály ma már csak töredékében élő tagjait az egyházi és iskolai közélet, a tudomány, az irodalom mezején oly magasra emelték, milyenek: a hűséges, lelkiismeretes munka, a kötelességteljesítés, az eszmények önzetlen szolgálata. Azok a követelmények, amelyeket Béza 1559-ben, a genfi kollégium megnyitásakor tartott beszédében az ifjúsággal szemben felállított, u. m. Istenfélelem, hazaszeretet és tiszta erkölcs, — a mai ifjúsággal szemben is fennálló követelmények. Ha Kálvin azt üzente a külföldi prot. egyházaknak: Küldjetek hozzánk vesszőket s mi nyilakat faragunk belőlük! — e főiskola is ez üzenet megvalósításán munkálkodik!

Utána *Bodnár István*, a poéta és szépíró (akinek mostanában egymásután jelennek meg a *Budapesti Hirlap*ban a néplélek alapos tanúlmányozására valló humoros és szellemes tárcái) olvasta fel a következő 3 költeményét:

Alma Materünkhöz.

Tied legyen az első hang, a szó,
Amely ma áttör lelket és szivet
S gyermek ajkáról anyjához siet,
Bár, mint halk ima alig hallható.

Tied legyen a legelső mosoly:
Az örömnek kipattant bimbaja,
A viszontlátás nótás, víg zaja,
Mely szívünkből ki pezsgő módra foly.

Tied legyünk mi, kik semmik valánk,
Kik tőled lettünk azok, kik — vagyunk,—
Hozsanna néked édes jó anyánk!

S ha tán örömtől elakad szavunk,
Jó Alma Mater, ne ródd fel nekünk:
Nézd, vén gyermekid mind, mind — könnyezünk!

—

Számadásunk.

Mint Bibliában a gazdag tevé,
Pazarló voltál Alma Materünk:
Talentumaid szétosztád nekünk:
Kettő a — tied, egy pedig ezé!

És széjjel mentünk négy égtáj felé,
Hogy megforgassa kincsedet kezünk,
Bizony jó anyánk, most mind rettegünk:
Számolni jöttünk im, szined elé...

Tűz, vihar járt itt, — hiszen jól tudod,
Érték, mi csak volt, mind por és hamu...
Minden hű sáfár csüggedt, szomorú.

Mégis meghoztuk, nézd, talentumod:
Ha nem lett — *több*, de nem is — *kevesebb*,
— Nincs, akinél egy —*drachma* elveszett!

—

Az örök — kis diák.

Sötét éjen viraszt a lámpafény,
Szinte bánt, vakit a közel sugár,
S távolodj tőle, szemed érzi már:
Halványul fénye, a távol ködén.

De van a földön egy kis csoda-mécs,
Távozz bár tőle: mindég fényesebb,
Sugárkévéje veled lépeget,
Egész éltedon, míg csak sírba érsz.

Gyerek korodnak szép emléke ez,
Tanuló évek bűbájos kora,
Nem feledheted óh, ezt el — soha!

Szemed rá mindég visszarévedez...
— Idő fut, rohan, gyorsan elszalad,
S lám, a — *vén ember* — *kis diák* marad!

—

A szíveket megragadó szép költemények elhangzása után a főiskola képviseletében *Marton* János prorektor emelt szót, üdvözölte meleg szavakkal a találkozón megjelent öreg diákokat, köszönte meg nekik e fölemelő ünnepély rendezését, emelte ki azokat a nagy értékeket, amelyeket ők a főiskolára nézve jelentenek; ő is követendő példányképűl állította e kitünő osztály tagjait az ifjúság elé. A Hymnusz éneklése fejezte be a szép ünnepélyt.

A barátok iránti kegyelet lerovása után következett egykori tanáraik iránt tartozó hálás kegyeletük lerovása. A kollégiumból az öreg diákok a temetőbe vonúltak, hogy elhunyt theol. tanáraik sírját megkoszorúzzák. A Szinyei Gerzson sírjára *Fodor* Gy., a Warga Lajos sírjára *Mizsák* P., a Nagy Gusztáv sírjára *Szabó* L. tette le az egykori hálás tanítványok koszorúját, újította fel kegyelettel emlékőket, mondotta el, hogy kik voltak és mit jelentettek ők számunkra. A negyedikről, a távol Debrecenben nyugvó Mitrovics Gyuláról, a gyakorlati theologia hatalmas szellemű professzoráról *S. Szabó* J. emlékezett meg és ismertette azt a nagy hatást, melyet ő a mi szellemi formálásunkra gyakorolt.

A holtak után következett az élő tanár iránti hálás szeretet kinyilatkoztatása. A temetőből az öreg diákok agg mesterök: *Radácsi György* házához vonúltak, ahol ismét *S. Szabó* J. adott ékes szavakban kifejezést az öreg diákok ama boldog örömének, hogy egykori mesterök előtt, aki őket a Könyvek Könyvének ismeretére, megértésére és szeretetére megtanította, megjelenhetnek és kifejezést adhatnak iránta soha nem szünő szeretetöknek, tiszteletöknek, nagyrabecsülésüknek s ezzel némileg enyhíthetik azt a sok méltatlan bántalmat, mely őt a spataki főiskola önzetlen szolgálatáért érte. Egyaránt értékelik mesterökben a

mezején szerzett különféle tapasztalataiknak emlékeit, éltették a találkozás szervezője,, a házigazda és vendéglátója: a háziasszony mellett részint az öreg diákokat, akik az iskolában is kitünők voltak s a munka mezején is jelesen megállják helyöket, részint a jelenlevő theol. tanárokat.

A találkozó ünnepély szept. 28-án d. e. 9 órakor a tanácsteremben folyt le 2 akad., 2 gimn. tanár s az egész theol. ifjuság jelenlétében. A XXIII. zsoltár eléneklése és *S. Szabó* József rövid fohásza után *dr. Rácz* L. nyitotta meg az ünnepélyt, üdvözölte megjelent öreg diáktársait, azután felolvasta a 15 esztendővel ezelőtt lefolyt 25 éves találkozó óta az örökkévalóságba elköltözött pályatársaikról és barátaikról szóló megemlékezését, melynek bevezető, általános részét itt közöljük.:

„*Kedves Barátaim*!

Midőn 40 évvel ezelőtt a kápláni vizsgát — hosszú és szorgos tanúlmányainknak megfelelő jó eredménnyel letéve — búcsút mondtunk e főiskolának, búcsút egymásnak, és kiléptünk az életbe: csak úgy feszítette keblünket az önérzet, a tetterő, s a reménység hajnalpiros fényénél aranyhegyeket láttak lelki szemeink magunk előtt emelkedni. Azt hittük, hogy szinte rohammal fogjuk a világot meghódítani és magasan szárnyaló szép eszméinket, terveinket sikerül a valóságba átültetni.

Ma, midőn 40 év, tehát egy emberöltőnél hosszabb idő múlva újra összegyülekezünk itt a főiskola falai közt: egymást látva egy pillanatra szinte elfeledjük az eltelt hosszú időt, az átküzdött, részben átszenvedett nehéz esztendőket, s újra fiatalnak, újra diáknak, újra rajongónak, újra az eszmények lángoló harcosának érezzük magunkat. De aztán csak egy pillantást kell magunkra és egymásra vetnünk, s menten észrevesszük, hogy csak képzeletünk játszott velünk s a komoly valóság mást beszél. Ha talán nem mondhatjuk is még el Uj Simeonnal magunkról: „Térdem remeg... orcám redős!“ de bizony, mi tűrés-tagadás, megöregedtünk, megrokkantunk. Ha talán korábbi délceg magatartásunkat nem veszítettük is el egészen, — de hajunk, bajuszunk megőszült, szemünk lángja-tüze elhalványult, ruganyos lépésünk kissé megnehézkesedett, karcsú termetünk erősebbé lett... s lelkünk, ha nem sebezte is halálra az élet ádáz tusája, a szívünket ért sok fájdalmas csalódás, veszteség: óh a lelkünk sokat veszitett korábbi fellengző vágyaiból, reményeiből; az ifjú lángolás helyét ma mindnyájunknál a reális számitás, a higgadt megfontolás foglalja el; akik 40 év előtt hevesek, türelmetlenek voltunk, csak a magunk igazára esküdtünk, — e 40 év alatt megtanúltunk mások iránt türelmesebbek, elnézőbbek lenni, megtanúltuk a magunk igazait kevésbbé abszolutaknak tekinteni, megtanúltuk a véleményeltéréseket nem bűnnek, hanem az egyéniség természetes jogának tekinteni, megtanúltuk, hogy az *én* jogomnál, az *én* igazságomnál sokkal fellebb áll: az *én* szeretetem, az *én* szolgálatom!

De ha a lefolyt 40 év alatt, kedves barátaim! sok mindent átérzékeltünk, ha gondolkodásunk sok minden tekintetben változáson ment keresztül, — úgy vélem, van egynehány dolog, ami ma is változatlanúl a régi alakjában él lelkünkben. Hitünk ma is oly szilárd, hazaszeretetünk ma is oly erős sőt talán az elesett, porbaomlott szép haza iránt még erősebb; az eszményekért, a szép, jó és igaz eszméiért — azt hiszem — megtört testben is a régi tűzzel tudunk hevűlni. S aztán itt van e főiskola és egykori tanáraink iránt soha ki nem hűlő szeretetünk, hálánk, nagyrabecsülésünk. S végül ilyen egymás iránti meleg barátságunk, szeretetünk. S a mai napon épen azért gyülekeztünk itt e szent helyen össze, hogy e főiskolához s egymáshoz való szeretetünkről, valamint eszményeinkhez való törhetetlen ragaszkodásunkról itt újra bizonyságot tegyünk.

De aztán összegyülekeztünk azért is, hogy egymást mégegyszer lássuk s egymástól — mielőtt ama hosszú útra szólitó harang szava számunkra megkondúlna — búcsút vegyünk. Kedves barátaim! ha tekintjük azt, hogy egykori pályatársaink nagy része, a 28 közül 16 vagy 17 előttünk már a temető felé vivő úton eltávozott; ha tekintjük azt, hogy miként ősszel a hideg szél fuvallatára egymásután peregnek le a falevelek, az utóbbi 2 év alatt 3 pályatársunk, barátunk költözött el az örökkévalóságba, — bizony nekünk is készen kell lennünk arra a nagy útazásra. Ezért jó, ha itt most egymástól búcsút veszünk s ezentúl ajándéknak tekintünk minden napot, amellyel még az Ur megáld.

De midőn e főiskola látásán, s egymás ölelésén örvendezünk, azt hiszem, ezzel kapcsolatban az a kegyeletes kötelesség is vár reánk, hogy az utóbbi találkozásunk óta elköltözött barátainkról megemlékezzünk.

Kedves barátaim! 17-en jöttünk össze 1911 július 4-én, theol. pályavégzésünk 25-ik évfordulójának megünneplésére — nem számitva Bodnár István és Katona László jóbarátainkat, akik meleg hívásunkra s baráti szivök ösztönzésére vettek részt ünneplésünkben; — Kovács Kálmán szernyei lelkész betegsége, Molnár József sajóvelezdi lelkész hivatalos elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg köztünk, s bizonyára valami hasonló akadály tartotta vissza Pál Ferenc hubói és Seres Ábrahám barabási lelkészeket is a megjelenésben, — vagyis az 1911-iki baráti találkozó alkalmával még 21-en, az Amerikába (Dayton) menekült Kovács Endre hozzászámitásával még 22-en éltünk ama 28 közül, akik jó 40 évvel ezelőtt, 1886. junius 20—23-án főiskolánk kebelében I. lelkészképesitő vizsgálatot tettünk. Ma, 15 év multával e 22 közül itthon már csak a fele: 11-en élünk s talán él még túl az Oceánon — bár ezt nem merem egész bizonyosan állitani — az önmagát számkivető Kovács Endre. Tehát az eltelt 15 év alatt 10 társunkat, barátunkat ragadta el a kérlelhetetlen halál, u. m. *Zitás* Istvánt, *Erdélyi* Józsefet, *Kiss* Tamást, *Seres* Ábrahámot, *Szuhay* Benedeket, *Kovács* Kálmánt, *Zsindely* Jenőt, *Szabó* Bertalant, *Tóth* Bertalant — s még nem egészen két hóval ezelőtt *Molnár* Józsefet, akinek sirja felett talán még ki sem zöldült a fű.

Mi még ma 10-en itt vagyunk; meddig? nem tudjuk! Bizonyára addig, ameddig a mi gondviselő jó Atyánknak tetszeni fog, amikor ugy fogja találni, hogy betöltöttük földi rendeltetésünket,

tudóst és pedagogust, a magyar nyelv ragyogó művészét, a kitünő tollú írót, s szivök jó kivánságaival ölelik őt körül, Isten áldó és megtartó kegyelmét kérik továbbra is reá és családjára. Radácsi Gy. meghatva válaszolt a meleg üdvözletre, meghatva köszönte meg régi tanítványainak róla való megemlékezését, jó kívánatait; fölemlíti, hogy ő mindig dicsekedéssel beszélt erről az osztályról, arról a komoly munkáról, nagy előhaladásról, amelyet ez végzett, s boldog, hogy ennek tagjait most, mint a közélet kiváló munkásait tisztelheti. A régi tanár és régi tanítványok a régi emlékek felujítgatása mellett még sokáig elbeszélgettek, azután kölcsönösen Istennek ajánlották egymást.

Könyvtár, szépészeti gyűjtemény megtekintése után a tápintézetben ebédre gyűltek össze az öreg diákok s ott még egyszer megindúlt szavakban adtak kifejezést abbeli örömüknek, hogy itt találkozhattak, e pár boldog órát együtt tölthették. S miután igéretet tettek arra, hogy évenkint egy-egy barát házánál, mig Isten megengedi, ezentúl is viszontlátják egymást, Isten áldását kívánva egymásra és a főiskolára a délutáni vonatokkal — édes emlékekkel megrakodva — visszatértek hazájokba, hogy továbbra is munkálkodjanak, mig nappal vagyon, hivatásuk mezején, viseljék azt az igát, amely terhes, de gyönyörűséges!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Tanári beköszöntő.** *Szabó Zoltán*, theol. akadémiánkon a gyakorlati theol. tanszék új h. tanára szept. 29-én d. e. 11 órakor tartotta a theol. tanári kar és a theol. ifjúság előtt beköszöntő előadását. Miután dr. Rácz Lajos theol. igazgató szivesen üdvözölte s az ifjúság bizalmába és szeretetébe ajánlotta őt, az új tanár megtartotta beköszöntő előadását, melyben a belső elhivatásról, az isteni meghivásról, a biblia tanúlmányozásáról, a filozofiai és tudományos készültségről, mint az új lelkészi nemzedék számára nélkülözhetetlen szellemi fegyverzetről beszélt világosan, meggyőző erővel. Rendes előadásait szept. 30-án kezdte meg.

— **A theol. akadémiák köréből.** A *sárospataki* akadémián Nagy Béla tanár betegsége miatt a f. iskolai év I. felében a ker. hittant Forgács Gyula m.-tanár, a ker. erkölcstant Harsányi István r.-tanár fogja előadni; dr. Mátyás Ernő influenzás betegsége miatt előadásait csak szüret után fogja folytatni. — A dunántúli egyh.-kerület közgyűlése a *pápai* akadémiára *Győry* Elemér theol. m.-tanár, püspöki titkárt választotta meg a gyakorlati theol. tanszék tanárává; ugyanott Csizmadia Lajos nyug. tanár 25 millió K alapítványt tett az akadémia fentartására. — A *budapesti* akadémián B. Pap István betegsége miatt a szónoklati gyakorlatok óráit dr. Ravasz László püspök vette át helyettesítésre; ugyanott Hamar István most ünnepelte tanári működésének 30 éves jubileumát.

— **A lelkésztanítóság kérdése.** Az *Alsózempléni Egyházmegye* 1926. év szeptember hó 17-én Sárospatakon tartott gyűlésében a lelkésztanítóság és tanítólelkészségi visszaállításának kérdésében a következő határozatot hozta: Egyhm-i gyűlés a maga részéről kívánatosnak tartja a lelkésztanítóság és tanítólelkészségi állások visszaállítását — különösen az olyan kisebb, csekély lélekszámmal bíró, szegényebb egyházközségekben, melyek külön lelkészi és külön tanítói állást fenntartani nem képesek —, mert nagy egyetemes egyházi érdekek fűződnek ahoz, hogy híveink közvetlen lelki gondozásban, gyermekeink pedig ref. szellemű oktatásban részesüljenek, ahol csak lehet és kicsiny gyülekezeteink ne legyenek kitéve az elviselhetetlen terhek alatti összeroppanásnak vagy pedig az elszintelenedésnek. Ezért arra kéri egyhm-i gyűlésünk egyházkerület útján az egyetemes konventet, hogy a vallás- és közokt. miniszter úrral olyan megállapodásra jutni méltóztassék, mely az államsegély biztosításának feltétele mellett lehetővé teszi, hogy a lelkészi oklevéllel bíró egyének bizonyos külömbözeti vizsga alapján iskolai oktatás végzésére feljogosíttassanak, viszont a tanítói oklevéllel bíróknak adjon módot és lehetőséget egyházi főhatóságunk, hogy részükre tartandó kurzuson megszerzendő képesítés alapján — megfelelő díjazás ellenében — bizonyos lelkészi szolgálatok végzésére felhatalmazhatók legyenek. A jövőt illetőleg pedig lelkészi és tanítói képzésünk keretében lenne megoldandó a lelkésztanítóság és tanítólelkészség képesítésének kérdése.

— **A kecskeméti egyházmegyének** szept. 21-én Szolnokon tartott közgyűlésén több olyan kérdés merült fel, mely szélesebb körű érdeklődésre tarthat számot. Igy Kiss Zsigmond esperes évi jelentéséből olvassuk: „Az evang. keresztyénség vonzó ereje kivált Halason feltünő, ahol tőlünk 2-en tértek ki, ellenben 80-an vágyakoztak a ref. anyaszentegyház életébe beépittetni". Fájdalmas és szomorú tárgya volt a gyűlésnek a kiskunfélegyházai eset, ahol szenvedélyes küzdelem indúlt meg az egyetlen ref. elemi népiskola megsemmisítésére. A félegyházai r. kath. papság támadó cikkeiben a reformátusság ócsárlásával a felekezeti izgatás határait is átlépte; a közgyűlés az ügyet eljárás végett a kir. ügyészséghez tette át. A konfirmációi oktatás korhatárát a gyűlés városi és községi elemi iskolákban 13, középiskoláknál 14 évben állapította meg.

— **Nagykőrös** városában nagy felfordulást okozott a vallás- és közoktatásügyi miniszternek egy jogtalan követelése. A város 9 népiskolát épít az állami iskolai építési alap hozzájárulásával. Mikor az építkezés megindult, a kultuszminiszter arra utasította a várost, hogy mind a 9 állást r. kath. vallású tanerővel töltse be, mert a városi iskolaszék (90 százalékban református) nem nyújt garanciát arra, hogy a r. kath. vallású gyermekek vallásoktatásáról kellően gondoskodik. A város hajlandó volt a lakosság felekezeti arányához mérten, 3 állást r. kath. tanítóval betölteni. Erre a fölterjesztésre a kultuszminiszter, bár az építkezések folytak, az építkezési segélyt nem folyósította. Ebből az alkalomból jó lenne nekünk széttekinteni, vajjon az állami és községi elemi, polgári és középiskoláknál a közoktatási miniszter a reformátusok felekezeti arányszámának megfelelő mértékben alkalmaz-e ref. tanerőket?

— **Kereseti adó.** A m. kir. Közigazgatási Bíróság 1926. jun. 25-én tartott üléséből 13,965/1926.

P. sz. végzésével elvi jelentőségü ítéletet hozott, amennyiben egy konkrét eset alkalmából kimondotta, hogy akár fizeti az egyház a belhívatalnok helyett a földadót, akár nem: a föld jövedelme *keresetiadó* alapját nem képezi s a föld keresetiadó alá be sem vallandó.

— **Jugoszláviában** 50.000 református lakik, kiknek fele a Bácskára esik. Baranyában az öslakosság $^1/_3$-adának reformátusnak kellene lennie, mivel itt 30 község közül 10 tiszta református volt. Ma azonban több ősi kálvinista gyülekezet annyira lefogyott, viszont a más vallású úgy elszaporodott, hogy ahol azelőtt csak hirmondónak akadt idegen, most több a beköltözött. Az iskolában a növendékek javarészt róm. katholikusok. — Az elhunyt vagy kiköltözött lelkészeket lévitákkal és ifjú theologusokkal igyekeznek helyettesiteni. A megmaradtak heroikus erővel igyekeznek elesett egyházukat talpraállitani; valóságos új reformáció megy végbe szemünk láttára. A zsinat a házassági elválást az egyházi bíróság kezébe tette le. A belső megújulás legsikeresebb eszközei a presbyteri konferenciák; mindenfelé bibliatanúlmányozó körök, vasárnapi iskolák, énekkarok létesűlnek; ahol nincs lelkész, a nép egyszerű fiai közül támadnak valóságos apostolok. Nemzetiségre nézve a jugoszláviai reformátusok $^3/_4$-ed része magyar, $^1/_4$-ed része német s van 2 cseh és 1 horvát gyülekezet. E négyféle nemzetiséget két nagyszerű intézmény fentartása hozza meleg testvéri kapcsolatba: a Ref. Árvaház Feketécsen s a Prot. Diakonia-Egylet Ujverbászon.

— **Gandhi**, a hires indus hazafi, az angol uralom ellen való passziv rezisztencia apostola, most theologiai professzor lett. Az Újszövetséget tanítja ama kollégiumok egyikében, amelyeket nehány évvel ezelőtt alapított. A politika iránt nem érdeklődik többé s idejének nagy részét a szociális és pedagogiai munkának szenteli. Gandhi ezen új magatartásának végtelen nagy jelentősége lesz az indiai missziók fejlődésére, mert a keresztyénséget nem lehet lesz itt többé úgy tekinteni, mint idegen importációt, amely iránt az igazi hindu csak bizalmatlansággal viseltethetik.

— **A vallásoktatás az Egyesűlt-Államokban.** Az Egyesűlt-Államok alkotmánya minden vallásos oktatást megtilt a nyilvános iskolákban. Ebből következik, hogy az ifjúság nagyrésze, tanúlmányozási ideje alatt, semmi érintkezésben nem áll az Egyházzal és annak tanításával. Azonban a különböző felekezetek nem panaszkodnak a dolgok emez állapota miatt és nem kivánják annak megváltoztatását. Ugy vélekednek, hogy a vallásoktatásnak az iskolákba való bevitele könnyen kompromittálhatná az ő különös érdekeiket és jobb szeretik, hogy magok gondoskodjanak — a saját kereteik közt és a saját eszközeikkel — a gyermekeknek és ifjaknak a bibliai történetbe és az evangéliumi igazságokba való beavatásáról.

— **Augustinus két kiadatlan beszéde.** Augustinusnak két kiadatlan egyházi beszédét fedezték fel a minap a milanoi Ambrosiana-könyvtár kéziratai közt. Egy XII. századi, egy piacenzai kolostorból származó latin kodex-ben bukkantak rájok. Az első beszéd címe: „De natali Massae candidae.“ (A keresztyének a vértanúságnak a „natalis“, születésnap nevet adták). Ezt Ágoston Karthagóban a Valerianus-féle üldözés áldozatainak tiszteletére mondotta el. A második, melyet szintén Karthagóban mondott el, Quadratus utikai püspököt dicséri és némi világot derít erre a vértanúra, akit eddig csak kevéssé ismertünk. Massa-ban, Utika mellett, ítélték halálra úgy őt, mint papjait, valamint több világi hivét. Ő maga 259 aug. 21-én szenvedett vértanúságot, 4 nappal társai után.

— **Japánban** a kormány, az állam és a vallásfelekezetek közti viszony rendezése alkalmából az összes vallásfelekezetek képviselőit meghívta és meghallgatta. Az új törvény a keresztyén felekezeteket is felhatalmazza, hogy vallásos egyesületté alakúljanak, ha alávetik magokat a törvény követelményeinek, úgyhogy a keresztyénség jövőben a másik két nagy vallásnak egyenrangú társa lesz. A keresztyénség, a japán közoktatási miniszter nyilatkozata szerint, nagyon jól összefér az ős japán szokásokkal és mély gyökeret eresztheti a japán nemzeti életben anélkül, hogy a régi hagyományokkal összeütközésbe kerülne.

HIVATALOS RÉSZ.

825—1926. **Körlevél**

az iskolafentartó egyházakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól 67.000/1926. szám alatt a következő intézvényt kaptam, melyet minden érdekelt figyelmébe a legnyomatékosabban ajánlok. „A nem állami tanszemélyzet országos nyugdíjintézetének számadásaiból, illetve a havonta előterjesztett hiteligénylésekből a pénzügyminiszter úrral együtt sajnálattal állapitottuk meg, hogy az iskolafenntartók egy része a közvetlenül hozzájuk intézett felhívás dacára sem tett eleget járulékfizetési kötelezettségének, aminek következményeként a nyugdíjintézet a nyugdíjakat eddig csak kölcsönök igénybevételével tudta kifizetni. Minthogy mindenképen elkerülni kívánom azt, hogy a nyugdíjasok, özvegyek és árvák az államkincstár 70%-os támogatása dacára se juthassanak hozzá idejében ellátásukhoz, viszont a fenntartókat a végrehajtással járó tetemes költségektől megkímélni szeretném, van szerencsém felkérni a Főtiszt. Egyházi Főhatóságot, méltóztassék felszólitani nyomatékosan *és a sulyos anyagi következményekre való komoly figyelmeztetéssel* az iskolafenntartókat, hogy a folyó járulékot havonta pontosan fizessék be, a terhükön vezetett hátralékot pedig legkésőbb *folyó évi október hó 31-ig* annál inkább szolgáltassák be, mert ezen ismételt figyeimeztetésben kitüntetett határidő lejártával, a törvényben előírt pótdíjakat is felszámítva, az egész hátralékot végrehajtás útján lennék kénytelen behajtani. Budapest, 1926. évi szeptember hó 15-én. A miniszter helyett: *Dr. Tóth*, államtitkár.“

Miskolc, 1926 szeptember 27.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 41. szám. Sárospatak, 1926 október 10.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *S—l*: A felsőborsodi egyházmegye belmissiói konferenciája. — *Szentmártoni Dániel*: Egyházmegyei közgyűlés Felsőborsodban. — *Kovács István*: Az abaúji egyházmegye őszi közgyűlése. (Vége köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

A felsőborsodi egyházmegye belmissiói konferenciája.

Felejthetetlenül szép örömünnepe volt mult hó 23-án a felsőborsodi egyházmegyének. E napon tartotta ugyanis a miskolci leánygimnázium tornatermében nagyszabású és minden tekintetben nivós lelkészi, tanitói és presbiteri konferenciáját nagyszámu és fényes közönség jelenlétében.

Az egymásra talált testvéri lelkek összeforrott erejével zendült fel az ajkakon a kezdő ének, az ősi zsoltár: „Szivemet hozzád emelem“, majd Svingor Jenő közvetlen, meleg érzéstől áthatott imája ragadta az élet Isteneihez a szomjuhozó sziveket. Az igehirdetés szent szolgálatát is ő teljesitette, melynek kapcsán meggyőző erővel mutatott rá a missziói tisztünk teljesitésének egyik legnagyobb akadályára: a hiuságra, az önimádásra.

Hubay Mihály bizottsági elnök tartalmas megnyitó beszéde után Enyedy Andor tartotta meg Evangélium, Kálvin Szövetség, felekezetiség cimen nagyszabásu, mély gondolatokban és szépségekben gazdag előadását.

Az evangélium — ugymond — örömüzenet egy uj létforma, uj életállapot bekövetkezéséről, mely a Krisztus Jézusban meg is jelent e földön. Krisztus nélkül az élet örök vivódás önmagunkkal, a világgal, a bünnel, a halállal, mely csakis akkor szünik meg, ha Krisztuséi leszünk s hit által a világ fölé emelkedünk. Csak az evangélium világosságában nyerhetnek megoldódást a mai ember kinzó problémái s gyógyulást társadalmunk bajai.

A Kálvin Szövetségnek épen az a célja, hogy ezt a boldogitó evangéliumot belevigye az életbe. Keresi a lelkeket, hogy azoknak — sokszor kihasználatlanul hagyott — munkakészségét összegyüjtse és gyümölcsöztesse. Odaáll az egyház mellé, hogy segitőkezet nyujtson neki szent feladatainak megvalósitására. Tehát nem felekezetieskedni akar; ellenkezőleg positiv munkát teljesit azért, hogy felekezetünk is eleget tehessen kötelességének s véghez vihesse azt, amit Isten a magyar Kálvinista Egyháztól vár.

Azután Király Lajosné Bachmann Lili dr. mélységes hitből fakadó, szép és rendkivül értékes előadása következett. Mindenkit magával ragadó s meggyőző erővel beszélt az embernek Istennel való kapcsolatáról. Legnagyobb akadálya Istennel való kapcsolatunknak hitetlen, racionalista rövidlátásunk. Nem az okoskodás, az értelem, hanem a hit vezet el Istenhez. Az Isten után való vágy, az ő szomjuhozó keresése a vele való kapcsolatunk első fokozata. E vágy megvalósulása, Istennek megtalálása egyedül az imádság által lehetséges. Az imádkozó ember már közel van Istenhez, a vele való kapcsolat második fokozatára jutott. A harmadik fokozat az Istennel való teljes közösség. Kevesen érik el ezt, pedig azoknak, akik igét akarnak hirdetni, vagy missiói munkát teljesitenek, mindenekfelett erre a közösségre van szükségük. Igazi belmissiói munka nem lehet másként, csak ha Isten lelke mozgatja azt s alapja az élő Krisztus.

Utána Forgács Gyula gyönyörüen felépitett, sok gyakorlati értékkel biró, kiváló előadásában szólott a belmissió problémáiról. A belmissió lényege: Isten szuverén akarata arra nézve, hogy az az élet, mely hivatva van az embert hivatása magaslatára emelni, — terjedjen ezen a földön. Bár az egyház célja is ez, mégis szükség van belmissióra, mert az egyház beteg, lelkiekben, anyagiakban nyomorult. Látja nagyon a bajokat, de nem képes segiteni. Képessé kell tenni az egyházat szent céljainak betöltésére. Ez azonban csak ugy lesz lehetséges, ha egy missiói kort készitünk elő, ha egy uj generációt nevelünk. Elsőrendü feladatunk Krisztushoz vinni a kicsinyeket, felvenni a 6 éves gyermeknek gondját, azután helyesen megoldani a konfirmáció problémáját, hogy általa a gyermek lelke eltéphetetlenül odakapcsolódjék az egyházhoz. Nagyon fontos még az anya- és csecsemő-védelem.

Végül Gyülvészi István tartalmas előadásban fejtegeti a vasárnapi iskolának a vallásoktatáshoz való viszonyát. Mindkettő központjában a gyermek áll, aki a jövendőt képviseli. A vallásoktatás, melynek sok hibája van, a keresztyén jellem kiépitésére nem képes. Hibáinak, bajainak kiküszöbölésére szolgál a vasárnapi iskola, mely nem több tudást, hanem több evangeliumot akar adni a gyermeknek. Édes testvére ez a vallásoktatásnak s mint ilyen áll mellé, hogy annak munkájára rátegye a koronát.

A konferencia Elek József esperes meleg kö-

szőnő szavaival ért véget. Istennek különös szép ajándéka volt! Legyen áldott érette az Ő nagy neve! *S—l.*

Egyházmegyei közgyűlés Felsőborsodban.

Egyházmegyénk őszi közgyűlése szeptember hó 24-én Miskolcon a felsőbb leányiskolában tartatott meg Elek József esperes és Zsóry György egyházmegyei gondnok elnöklete alatt a nagy számban egybegyűlt lelkészek, tanítók, világiak jelenlétében.

Az eddigi szokásainktól eltérően kezdődött ez a legutóbbi gyűlésezésünk. Ugyanis az éneklésen és imádkozáson kívül bibliamagyarázat, tehát egy kedves lelki áhitat előzte meg azt. Svingor Jenő belmissziói előadónk volt e téren az úttörő. Ő emelte Istenhez lelkeinket s úgy szép alkalmi imájával, mint tartalmas bibliamagyarázatával mély benyomást gyakorolt a jelenlevőkre.

A tagok számbavétele s a megalakúlás formaságai után egyházmegyei gondnokunk a tőle megszokott közvetlenséggel és melegséggel üdvözölte a megjelenteket s a tanácskozást megnyitotta.

Majd esperesünk terjesztette elő általános figyelem mellett nagy gonddal összeállított s a hivatásos vezér körültekintő gondosságáról tanúskodó jelentését. Kiemelte és nyomatékosan hangsúlyozta jelentésében, hogy *„nagy szükség van ma a lelkek megerősítésére, a közösen vállalt s közösen folytatott munka egyöntetűségére, mert bár látszólag javúlt a helyzet s a felületes szemlélő előtt többékevésbbé rendezetteknek látszanak a viszonyok, a tényleges állapot mégis az, hogy a belső lelki forrongás, az eszményeknek és a legszélsőségesebb meggyőződéseknek elkeseredett harca veszélyezteti anyaszentegyházunk érdekeit és úgyszólván elháríthatlan gátat vet a magyar jövendő és a sóvárogva várt magyar feltámadás elé!“* Erőteljesen rámutatott a kath. egyház részéről ellenünk megnyilvánúló sorozatos sérelmekre, sok esetben nem is leplezett támadásokra, amelyek állandó önvédelmi harcba kényszerítenek bennünket. De bízó reménységgel hangsúlyozta azt is, hogy bárhogy törjenek is ellenünk, ügyünk nem veszhet el, mert kezünkben a leghatalmasabb fegyver: a Krisztus evangeliuma s mert erős várunk nekünk az Isten! Kegyelettel emlékezett meg a közelmúltban elhunyt Molnár József és Dr. Orbán Barna volt tanácsbíráinkról. Melegen köszöntötte lelkészi karunk egyik legidősebb s legkiválóbb tagját: Bartha Mihály sajóvámosi lelkészt, ki nem rég ünnepelte értékes lelkipásztorkodásának 50-dik évfordúlóját. Elismeréssel adózott Palcsó Sándor nyugalomba vonúlt sajókazai tanítónak, tanügyünk volt lelkes barátjának! Végül mint sajnálatos és szinte érthetetlen tényt állapította meg, hogy az adócsökkentési segély nem a megigért 30, hanem csupán 15 százalékos valorizálásával érkezett meg gyülekezeteinkbe, ami újabb érzékeny csalódás nekünk s méltán váltja ki lelkünkből az aggódó kérdést: vajjon nem így leszünk-é a lelkészi korpótlékkal is...? A szép esperesi jelentés egyhangúlag és köszönettel vétetett tudomásúl.

A gyűlés közérdekübb tárgyai ezek voltak.

Szavazatbontó bizottságunk jegyzőkönyve szerint az elhunyt Barna Gyula papi tanácsbíró helyére 29 szavazattal Varga Imre papi aljegyző s az ugyancsak elhunyt Benőcs Zsigmond világi aljegyző helyére pedig 30 szavazattal dr. Horváth Zoltán t. b. világi aljegyző választatott meg. Eddigi értékes munkálkodásuk alapján új tisztökbe a legszebb reményekkel erősítette be mindkettőt közgyűlésünk. A papi aljegyzői állásra a szavazás december 1-i határidővel elrendeltetett.

Nagyvisnyóra lelkészül az elhunyt Bodolay Miklós utódjául Joó Miklós meghívás útján megválasztott menekült lelkész; tanítókúl pedig Sajókazára Palcsó Dezső, Kondóra Smóling Gábor beerősíttettek.

Az őszi egyh. kerületi gyűlésre az elnökségen kívül képviselőkül: Hubay Mihály, Svingor Jenő papi t. bírák, Szentmártoni Dániel papi főjegyző, Bónis Aladár, Szathmáry K. Pál, Szepessy Gyula világi t. bírák küldettek ki. A tavaszi egyh. kerületi közgyűlés felhívásai értelmében: állandó káplántartó helyekül Sajószentpétert, Ózdot, Disznóshorvátot és Rudóbányát hoztuk javaslatba, továbbá véleményeztük a lelkésztanítóságok visszaállításalt.

A vármegyei tanfelügyelő átiratára utasította közgyűlésünk a kebelbeli tanítókat, hogy a részletes tananyagbeosztást az új tantervnek megfelelően készítsék el s ez év végéig mutassák be az esperesi hivatalhoz.

A tanügyi bizottság jelentéséből örömmel vettük tudomásúl, hogy a tanügy mondhatni virágzik, mert iskoláink legtöbbjében kitűnő az eredmény. Azon javaslatát pedig, hogy a felekezeti iskoláinknak megfelelő új tanterv készíttessék, pártolólag terjesztjük fel az egyházkerületre.

A belmissziói bizottság indítványára kimondatott, hogy 1. a belmissziói bizottság egy ügyvezető elnökkel (Hubay Mihály) s egy lelkészi taggal (Bálint János) kiegészítendő; 2. a tanítók és presbyterek számára még e tél folyamán egy hiterősítő és egyházszeretetre buzdító közös konferencia tartassék; 3. minden egyház legalább 100 ezer koronát áldozzon évente a vallásos iratterjesztésre, illetve traktátusok bevezetésére; 4. egyes egyházakban, ahol szükségesnek látszik, a belmissziói bizottság közreműködésével evangelizáló, avagy műsoros estély tartassék.

Egyházlátogatókúl: a *sajószentpéteri járásba* Hubay Mihály, *sajóvámosiba* Demeter Bertalan, *edelényibe* Lőkös Sándor, *bánvölgyibe* Lengyel Gyula, *vadnaiba* Svingor Jenő, *szendrőibe* Varga Imre tanácsbírák küldettek ki.

Cserészerződések, földbérleti, építkezési, adókivetési s más efféle kevésbbé fontos ügyek nyertek még elintézést a közgyűlés folyamán s még nem volt dél, mire végeztünk a tárgysorozattal.

Majdnem több időt kötöttek le a délután tárgyalt bírósági ügyek. Sajnos, ilyen is volt 9 drb. Mind közigazgatási s 1 perújítási kérvény kivételével a belhivatalnokok fizetés ügye volt valamennyi. Járványszerű betegség nálunk is a hívek szűkkeblüsége. Terjedését már a belmissziózás sem gátolhatja meg! E bajon csak egy új korszellem, vagy még inkább a sokszor hangoztatott 48. XX. végrehajtása segíthet. Vajha felismernék

a veszedelmet a rajtunk kívül álló felsőbb tényezők is s míg nem késő, sietnének megmentésünkre! Vajha megelégelnék már végre-valahára mostoha gyermekségünket!

Szentmártoni Dániel
egyh. m. főjegyző.

Az abaúji egyházmegye őszi közgyűlése.

Szeptember hó 21-én, Abaújszántón, reggeli templomi istentisztelet után, ugyancsak a templomban tartottuk meg őszi rendes közgyűlésünket, ahol a hivatalosak és érdeklődők szép számmal összegyülekezvén, *Cziáky Endre* esperes bensőséges imádsága után *dr. Puky Endre* egyházmegyei gondnok meleg szeretettel üdvözli a közgyűlés tagjait s rövid, de tartalmas megnyitó beszédében két közelebb lefolyt nagyon aktuális eseményről emlékezik meg, t. i. Mohácsról s az ott lefolyt 400 éves hazafias, de gyászos emlékünnepélyről, amely Magyarország szomorú sorsáról, nagy temetéséről beszélt országnak és világnak, amelyből, ha másfél század múlva is, de mégis volt feltámadás, volt újjászületés. Ilyen újjászületést remél és hisz a hazáját hőn szerető egyházmegyei gondnok a második Mohács, a trianoni gyásznap után is, amely az ő erős hite szerint a közel jövőben fogja visszaadni elszakított területeinket és magyar testvéreinket.

A második esemény gróf Mikes püspök főpásztori levele, amely épen ezekben a nehéz időkben akar a felekezeti és társadalmi békesség csendesedő víztükrébe követ dobni, hogy az ismét felháborittatván, végkép elborítsa szerencsétlen, szegény hazánkat. Hála a Gondviselő Istennek, ez a püspöki rendelkezés teljesen el van szigetelve, mert azzal sem a kath. püspöki kar, sem pedig az alsó papság nem azonosítja magát, mert mindennap látjuk, hogy a hazánkban tartott hazafias ünnepélyek alkalmával, a különböző felekezetek papjai, békés együtt szereplésükkel, örvendetes módon élesztik a magyar szívekben a hazafias érzelmeket.

A távollevők igazolása során feltünt, hogy néhány lelkésztársunk, szinte sorozatos következetességgel, távollétével tündökölve, még azt sem tartja kötelességének, hogy elmaradását kimentené. Nagyon természetes, hogy a bírság (25 kg. búza ára) következetes szigorúsággal hajtatik be rajta.

Dr. Puky Endre gondnokunk, a gyülekezetek belső nyugalmát felforgató, gyülöletes templomszékperek lehető megszüntetését, vagy legalább is csökkentését célzó templomszék-rendezési szabályrendelet javaslatot terjesztett a közgyűlés elé, amelyet ez egész terjedelmében elfogadott, s ennek értelmében felhívja a kebelbeli lelkészeket, hogy adott esetben, vagy ahol annak szüksége fennforog, a gyülekezetben templomszék rendezési szabályrendeletet készítsenek s azt a beterjesztett javaslat szellemében (a szabályrendelet a jegyző könyvben ki lesz nyomatva) — az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyásával — kötelező erejűvé tegyék. Ennek kapcsán feliratot intézünk az egyházkerületi közgyűléshez, hogy az egyetemes konvent útján tegyen előterjesztést az országos zsinathoz olyan törvény hozatala iránt, mely a székperek megszüntetését, vagy legalább csökkentését eredményezné, főképen pedig a felesleges több fokú felebbezést kizárná. Addig pedig, mig e tekintetben a zsinat intézkednék, az egyházmegye a maga kebelében szigorú és kötelező szabályrendeletet alkot. A szabályrendelet alkotását az elnökség mellett a tanácsbírói karra bízta a közgyűlés, amely munkálatát a jövő évi tavaszi közgyűlésen terjeszti elő. Az egyházmegyei templomszék rendezési szabályrendelet életbeléptéig a kiskinizsi templomszék rendezési szabályrendelet ügyét — amely már felebbezés folytán az egyházkerületi közgyűlést is foglalkoztatta — függőben hagyta a közgyűlés.

Állandó káplántartó helyekül, az egyházkerületi közgyűlés útján, az egyetemes konventre felterjesztjük sorrendben: Abaújszántót, Abaújvárt, Ongát, Szászfát és Göncöt. Ezeken kívül Sárkány József cécei lelkész hatósági orvosi bizonyítványnyal igazolt szolgálatképtelensége folytán, az ő élete végeig *Felső- Alsócécét* szintén állandó káplántartó helynek kérjük elfogadni. Az állandósítás a nyugdíjintézet jelenlegi nehéz anyagi viszonyaira tekintetből is kivánatos és indokolt.

Nagykinizst, amely már évtizedek óta Szentistvánbaksához csatolt egyház, útasította közgyűlés a lelkészi állás betöltésére, valamint a parochiális épületek megépítésére. A választásnak a jövő év május 1-ig meg kell történni.

Kovács István
(Vége köv.) főjegyző.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A mohácsi emlékünnep,** a magyar reformátusok kegyeletes hódolata a nagy nemzeti gyásztemetőn elesett hősök emléke előtt, szept. 29-én nagyszabású emlékünnepéllyé vált, amelyen Ravasz L., Baltazár D. és Soltész E. püspökök vezetésével mintegy 2 és fél ezer ember vett részt. Dr. Ravasz L. Ezs. VI. 9—14 alapján nagyhatásu beszédet mondott. „A keresztyénség mentette meg a magyar fajt attól, hogy széttörjön, pozdorjává zúzódjék. De Mohács után ismét nem élt volna meg a nemzet. A reformáció a legrejtettebb erőit hozta fel ennek az országnak, a néplélek mélyén szunynyadó erőket. A XVI. században azért szakadt két részre Európa, mert a középkori keresztyénség nem birta összetartani és a ketté omlott Európa egyik részét megmentette és naggyá tette a protestantizmus s ezáltal a második, az új Magyarországnak alkotójává lett."

— **Október 6.** Az aradi vértanúk emlékezetét méltó kegyelettel ünnepelte meg főiskolánk ifjúsága. D. e. 8 órakor az egész ifjúság részt vett a városi templomban tartott istentiszteleten, ahol *Benke* Kálmán szénior emelte fájó érzéseinket fel az egek Urához; a d. u. 3 órakor az imateremben rendezett emlékünnepély a következő műsor szerint folyt le: 1. Hiszek egy . . ., énekelte az ifj. énekkar; 2. Ünnepi beszéd, Benke Kálmán széniortól (lelkes, hazafias beszéd, mely a biztosan remélt nemzeti feltámadás erőteljes munkálására hívta fel diáktársait); 3. Bús magyarok imádkoz-

nak . . . énekelte az ifj. énekkar; 4. Vértanúk ünnepén, írta és szavalta *Mauks* László I. theol. (a szép költemény lelkes előadása általános tetszést aratott); 5. Énekszóló (Arad felé . . .), harmonium-kisérettel; 6. Vértanúk ünnepén, írta Fekete Gyula, szavalta Misley József VIII. o. t.; 7. Hymnusz, énekelte a közönség. — Befejezésül az ifjúság megkoszorúzta a világháborúban hősi halált halt diákok emléktábláját, ahol *Horkay* László IV. theol. mondott az elesett hősöket dicsőitő beszédet.

— **Deák Ferenc-Emlékünnepély** lesz f. hó 17-én (vasárnap) d. e. 11 órakor a sárospataki főiskolában, amelyen *dr. Puky Endre* nemz.-gyűlési képviselő, főiskolai igazgató-tanácsos fogja az emlékbeszédet tartani. Az ünnepélyre a város és vidék közönségét ez úton is meghívjuk.

— **Ismerkedési estély.** Október 4-én tartotta a tápintézet nagytermében főiskolánk legrégibb, legtekintélyesebb ifj. egyletének, a főiskolai énekkarnak elnöke: *Horkay* László IV. theol. *introitusát*, amelyet bátran úgy tekinthetünk, mint a theol. ifjúság ismerkedési estélyét. Megjelentek az estélyen: dr. Rácz L. theol. igazgató, Marton J., Harsányi I., Szabó Z. theol. tanárok, Benke K. szénior, Nagy S. B. hitoktató, Oláh I. s. lelkész. Ifjúság és tanárok részéről kölcsönösen meleg üdvözletek hangzottak el. Az énekkar, Kovács B. tanár vezetésével, szép dalok előadásával, Császár és Bencs hhók hegedűjátékukkal gyönyörködtették a társaságot. Az estély keretében folyt le, — az egyes szólamok régi, hagyományos fapoharának (ma már inkább csak jelképes) kiüritésével — az új kartagok felavatása, ami sok derűs jelenettel volt összekötve. A villany elalvása vetett a kedves estnek véget.

— **A péceli gyülekezet,** ahonnan két éve és 4 hónapja jött el Sárospatakra lelkésznek Forgács Gyula, már ismét lelkész nélkül maradt, ugyanis utódját: Bereczky Albertet a Hit és Szolgálat-akció főtitkárává választotta.

— **Alsózempléniek figyelmébe.** *Kiss Ernő* esperes hernádnémeti-i lelkészi állásából eltávozván, csere útján a sátoraljaújhelyi lelkészi állást november 1-től elfoglalja. Tekintettel arra, hogy a költözködése megkezdődött, az esperesi hivatalt érdeklő hivatalos ügyek f. hó 11-től kezdve Sátoraljaújhelybe küldendők. Személyesen megjelenő feleknek azonban az esperes csak f. hó 25-től állhat rendelkezésére. Ez időben fogja elfoglalni új lelkészi állását Hernádnémetiben *Göndöcz István* saújhelyi lelkész is. Az új lelkipásztorokra s gyülekezetükre, valamint az új esperesi székhelyre Isten áldását kívánjuk és kérjük.

— **Genf.** Szept. 14—18. napjain tartotta Genfben a *Presbyteri Világszövetség* keleti, kontinentális ága konferenciáját, amelyen a magyar egyházat dr. Ravasz László püspök és dr. Boér Elek főgondnok képviselte, akiknek meghivására a konferencia kimondotta, hogy jövő évi ülését Budapesten fogja megtartani. Hermelinck marburgi theol. tanár jelentette, hogy a német protestánsok 1929-ben, a szomoru emlékü marburgi colloquium 400 éves fordulóján egy *újabb colloquiumot* akarnak tartani, ahol egyfelől Luther, másfelől Zwingli és Kálvin szellemi fiai azokat a pontokat fogják előtérbe állitani, amelyek őket egyesitik és az összes protestánsokat egy testvéri néppé teszik.

HIVATALOS RÉSZ.

Felhivás

az egyházkerület egyházközségeinek presbitériumaihoz.

Az egyházkerületi közgyűlés, mielőtt kimondaná a döntő szót a sárospataki állami tanítóképzőintézet átvétele kérdésében, az ügy óriási horderejére való tekintettel, ismerni kívánja gyülekezeteink teherbíróképességét s a fenntartásba vétel következményeként kimaradhatatlan rendkivüli megadóztatás eredményét. E célból egy előkészitő bizottságot szervezett. E bizottság alapvető munkálatot kíván készíteni azon rovatos ívek kitöltése alapján, melyeket az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvéhez csatoltan kap meg minden gyülekezet. Szíveskedjenek a presbitériumok mind a két rovatos ívet a 2. sz. ív hátlapján közölt tájékoztatás alapján pontosan és lelkiismeretesen kitölteni s azokat folyó évi nov. hó 10-éig illetékes espereseikhez elküldeni, akik az adatokat egyházlátogatási járásonként fogják a járási számvevőkkel összegeztetni, maguk az esperes urak pedig a járások összegét egyházmegyéjükre nézve összesíteni s alulirotthoz f. évi december hó 10-éig lesznek szívesek a bizottság további eljárása céljából beküldeni. Kimondhatatlanúl nagy érdek fűződik ahoz, hogy ezek a rovatos ívek pontosak és hűek legyenek, idejében elkészüljenek, azért atyafiságos szeretettel kérjük a mélyen tisztelt presbitériumot, hogy ennek a nagy érdeknek hű letéteményesei legyenek, gondos és lelkiismeretes munkát végezzenek.

A szóban forgó nagy kérdésben mindnyájunknak éreznünk kell Isten és emberek előtt a történelmi nagy felelősséget.

Tegye Isten áldásossá ebbeli igyekezetünket!

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel

Cigánd, 1926 okt. 5.

A bizottság nevében: *Janka Károly*
mint a bizottság lelkészi elnöke.

Pályázat.

A *kistokaji* (Borsod vármegye.) református iskolaszék újonnan szervezett második tanitói állására pályázatot hirdet. Javadalom törvényszerű pénzfizetés, melynek 30 százalékát az egyház pénztára fizeti évnegyedenként, a többi államsegély és lakbér. Kötelesség az iskolaszék által kijelölt osztályok vezetése, ismétlő iskolai oktatás, belmissziói tevékenység, tanitónő választás esetén kézimunka tanitás. Pályázhatnak református tanitók és tanitónők a hirdetést követő tíz napon belül. Pályázati kérvények a református lelkészi hivatalhoz küldendő B. listások előnyben. Az állás azonnal elfoglalandó. — Gombos Imre lelkész.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 42. szám. Sárospatak, 1926 október 17.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Forgács Gyula*: Az evangelizáció. — *Kiss Albert*: Az alsóborsodi e.-m. őszi közgyűlése. — *Kovács István*: Az abaúji egyházmegye őszi közgyűlése. (Folyt. és vége.) — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Az evangelizáció.

„A Belmisszió és a Diakonia Kontinentális Szövetségének Amsterdamban 1926. jun. 1—4. napjain tartott első kongresszusa D. Rendtorff (Kiel) professzor előterjesztése alapján megvitatván az evangelizáció ügyét, kéri a kötelékébe tartozó szövetségeket, hogy tekintettel a keresztyén hit és a keresztyén erkölcsiség hanyatlására, továbbá a vallás iránti közöny és istentelenség megdöbbentő növekedésére, tegyenek meg minden lehetőt arra nézve, hogy egyházaikban és országaikban az evangelizálás és misszionálás erőteljesen és erélyesen kezdessék meg és gyakoroltassék úgy az evangéliumi egyházak, mint a szabad belmisszió egyesületek útján.“

A Kontinentális Szövetség e kiáltványát megküldte Egyetemes Konventünk Belmissziói Bizottságának, mely azt szeptember 24-én tartott ülésén tárgyalván, megküldte egyházi lapjainknak közlés végett abból a célból, hogy a lapok olvasói vegyék szívükre az evangelizáció ügyét.

E felhívás tömör fogalmazása sok igazságra mutat reá.

Amsterdamban együtt volt Európa minden tekintélyes belmissziói mozgalmának képviselője, összesen 445 küldött, köztük 7 magyar. Mily megdöbbentő és elszomorító, hogy e kongresszus, amely első a maga nemében, kénytelen megállapítani, hogy a keresztyén hit és erkölcsiség *hanyatlik*. Elképzelem, hogy egy magyar kongresszuson hangzik el ilyen kijelentés s szinte hallom e felszólalást: „az előttem szóló igen sötét szinben látja a helyzetet, pedig vannak biztató jelenségek . . .“ Örvendetes dolog, hogy biztató jelenségek mindig voltak és Istennek legyen hála! mostanában nagyobb számmal fordulnak elő, mint bármikor a közel multban, de mégis, — ha széttekintünk társadalmunkban s ez így van világszerte, lehetetlen letagadnunk azt az igazságot, hogy a keresztyén hit és erkölcsiség megerőtlenedett, háttérbe szorult s ha virágzik is, olyan környezetben és olyan mértékben virágzik, ami inkább emlékeztet a hideg télen szobákban gondozott virágokra. Nem merjük még kiültetni a szabadba s ha kiültetünk egy-két cserepet, nagyon kell gondoznunk, takargatnunk, hogy meg ne fagyjon.

A kontinentális szövetség nem a keresztyén hit és erkölcsiség értékét és mindenek felett diadalmaskodó erejét akarja kisebbíteni e kijelentésével. Egyszerűen rámutat a való tényekre. Nem elég a szobai virágokban gyönyörködni s bennük, mint „biztató jelenségekben“ megnyugodni. A nagy szántóföldek, a társadalmi nagy munkamezők várják az ekevasat, várják a megvetőt; a gazdag gyümölcstermésre hivatott kertek várják a kertészeket, hogy tisztogassák a fákat, nyesegessék a haszontalan gallyakat s ültessenek csemetéket.

Az evangélium erős arra, hogy feltörje az ugart. Erős arra, hogy ellássa termékenyítő erővel a magvetőt. A keresztyén erkölcs fegyverei elég erősek megvívni a harcot az emberi életeket, a családi boldogságokat s a nemzeti egységeket destruáló pokoli erőkkel szemben!

Evangelizáljunk! Ez annyit jelent, hogy Istentől nyert hitünket, igazságainkat, erkölcsi erőinket ne tartsuk csak a magunk számára, hanem állítsuk Annak szolgálatába, aki azt akarja, hogy legyünk e világ sava és világossága!

Forgács Gyula.

Az alsóborsodi e.-m. őszi közgyűlése.

Akik vándorgyűléseinket egy vagy más szempontból helytelenitik, lehetetlen, hogy véleményükön ne változtassanak, ha az a.-borsodi e.-m. ez évi őszi közgyűlésén résztvettek. Mert a gyűlést alkotó tagokra hatványozott mértékben építő volt az, szemben a miskolci gyűléseinkkel, ahol is a megjelenteknek egy része már a tagok számbavétele után szétszéled, megy családi vagy hivatalos eljárnivalói vagy vásárlásai után, mig olyan helyen, mint Mezőkeresztes vagy a vidék bármely községe, sem dolga, sem érdeke nincs senkinek sem egyéb, mint a tanácskozásokon résztvenni. Igy volt azután, hogy amint szeptember 30-án reggel 8 órakor megkondultak a m.-keresztesi öreg templom harangjai, a padsorok megteltek az Úr szolgáinak seregével — ide értve világiainkat is — hogy e nap egész délelőttjére állandó lakozást vegyenek ott és gazdag lelki táplálkozásban részesedjenek. És velünk együtt épültek a m.-keresztesi hivek is; lehetetlen, hogy maradandó hatást ne gyakorolt volna rájuk nemcsak az istentisztelet, hanem a szép számu érdeklődőkre annak a sok jóra törekvésnek, lelkesültségnek, annak a féltő gondnak tapasztalása is, amellyel az egyházak hi-

vatalos rendei az egyetlen és legfőbb célért, az Isten országának megépítéséért fáradoztak.

Igy tehát kétszeres lett az áldás: a hivatalosak és a vendéglátó gyülekezet egyaránt megazdagodott lelkében, igazolására annak, hogy ha terhes is bár a gyűléslátó egyházra és fárasztó sok hivatalosra nézve a vándorgyülésezés, de eredménye összehasonlithatatlanul felette áll a központi gyülésének, sőt oly gazdag, hogy semennyi költség és fáradság ezért sok nem lehet, És támaszt az Ur Isten maecenásokat is — ez alkalommal Bottlik József nemzetgy. képviselő személyében, — aki a gyűlés egész idejére gazdagon látta vendégül a százakra menő sokaságot, a keresztesi atyafiak és nők fáradozó segitsége mellett.

Esperesi imádság és Benke József h. papi-i lelkész tartalmas igehirdetése után a gyűlés megalakulván, ennek nivóját rögtön rendkivüli ünnepélyes és magasztos jelenet lenditette fel: Bottlik József és vitéz Sáfrán Géza, e két közismert nemzeti nagyságnak tanácsbirákká felavatása. Hát nem büszkeségünk, drága dicsekvésünk nekünk egyszerre két ily tündöklő szellemnek belső hivatalos körünkbe kapcsolása? Nem boldogság-e érezni azt, hogy oly erőkkel gyarapodtunk, akik ha eddig is beirták a nevüket a történelembe, most egyéni tekintélyük és hatványozott munkaerejük ideáldozásával egyházunk történetében is ujabb lapokat nyitnak meg?! Őket szivből üdvözöltük, azzal a gondolattal, hogy aki őket nekünk adta, az örök Istené a dicsőség!

Az esperesi jelentés a mohácsi gyász emlékét és tanuságát, mint kürtszó rivalgása zenditette meg. A kálvinista önérzet jogos felháborodásával itéli meg és utasitja vissza a pápás egyház tekintélyünk csorbitását célzó törekvését, Istenben bizó lélekkel hirdetvén: „idejére megjő a tisztánlátás és a nagy magyar feltámadás végén bizonnyal megadja Isten a hűséggel küzdő igaz magyarok megérdemelt jutalmát... Hálával eltelve emlegessük az Isten kegyelmének azt az ajándékát, hogy kálvinistáknak hivattattunk el!" Majd elbucsuztatja „a kálváriai utakat megjárt" Sólyom Barna elhunyt lelkésztestvérünket, ugyszintén a nyugalomba tért tanitó munkatársakat, végül, miután időközi esperesi munkájáról és intézkedéseiről beszámolt, egyes rendtartási utasitásokat ad közeli teendőinkre nézve.

Gaál Ferenc tanügyi b. elnök terjesztette azután elő jelentését, arról adva bizonyságot, hogy ő a kötelesség és rendszeretet embere, akinek figyelme minden szükséges dologra kiterjed és csak az a törekvése, hogy egyházmegyénk iskolai ügye minnél magasabb szinvonalra emelkedjék. Az uj egyetemes elemi iskolai tankönyvek birálat alá vétetvén, általa és szakembereink által sem fogadtattak méltánylással; általános hibájuk, hogy rossz anyag és kiállitás mellett is tulságosan drágák, de tartalmi és szerkezeti — főleg a nehézkes stilus — tekintetében még inkább elégületlenséget váltanak ki.

Enyedi Andor belmissiói jelentése magával ragadó missiói szónoklat volt. Előbb pontosan részletezte az egyházmegyénkben elért eredményeket, majd gondolatait a jövőbe mélyítve, oly nagy lelkesedés hevülete fogta el, hogy mindenki magába szállva érezte, mi az: a bűnből megtérni, bűnösöket téríteni, erkölcsöket jobbitani, a magunk teljes odaadásával lépésről-lépésre előbb előbb haladni, bármily küzdelem, fáradozás árán is, az igaz kálvinista keresztyén eszmények felé. Mint egyh.-ker. belmissziói előadó állásáról egyházmegyénkben lemondván, áldás kivánással indul a tágasabb munkamezőre s helyére Takács Mihály választatott meg.

Egyházmegyei közgyűlés a dunamelléki egyh.-ker.-nek a konfirmáció reformjára vonatkozó tervezetét alapgondolataiban elfogadta.

Komoly mérlegelés tárgyává tétetett a lelkész-tanítóság ügye, hogy mi legyen azokban a kis egyházakban, melyeknek tanítói javadalmazásától az államsegély a tanulók létszámának csekély voltára tekintettel megvonatott? Egyh.-megyei közgyűlés a helyes megoldást abban látja, hogy ahol addig lelkészi és tanítói állás együttesen volt, az utóbbi beszüntetése mellett lelkész köteleztessék, a szükséges különbözeti vizsga letéte után, tanítói működesre, miért az egyháztól járó tanítói javadalmat kapja; ahol pedig csak tanitó volt, aki az államsegély megszüntével ott tovább meg nem élhet, a tanitást lehetőleg a ma már nagy számban levő s még munkaképes nyugalmazott tanítóra kell bízni, vagy legalább is a vallástanitásról kell mindenáron gondoskodni.

A közgyűlésnek csak helyi vonatkozasú ügyeiről a nyomtatott jegyzőkönyv fog részletes tájékozást adni, mely most igaz, némi késéssel jelenhetik meg, azért is, mert függelékeivel a szokottnál terjedelmesebbé válik.

Közgyűlésünknek volt egy birósági ügye is: a sajókeresztúri papválasztás, mely felebbezéssel támadtatott meg. A felebbezés nem bizonyúlt indokoltnak, így a választás megerősíttetett és felebbezők 800 000 kor. eljárási költségben elmarasztaltattak.

Még az utolsó szó ujból az elismerés szava legyen azért a gondos rendezésért és elsőrendű ellátásért, úgy az elszállásolás, mint az étkezés tekintetében, melyért az anyagiakban mindent áldozó Bottlik József mellett a mezőkeresztesi presbitériumot, főleg annak vezető lelkészét, az agilitásáról ismert Szabó András e.-m. tanácsbirót illeti hálánk kifejezése. Elismerés illeti a mezőkeresztesi egyházi dalegyletet is és vezetőjét, Nagy Dezső tanitót úgy a templomban, mint a közebéd alatt is bemutatott lélekemelő énekekért, gyönyörködtető dalokért.

A jelenvoltak közül kiemelendők báró Bottlik István e.-m. gondnok és a tisztikaron kívül: Zsóry György alispán, Édes Antal nemz.-gy. képviselő, Nehéz János ny. tanfelügyelő, Zombory Zoltán főszolgabíró és Fazekas János járásbirósági elnök, kik a gyűlés alkotó tagjaival együtt a késő délutáni órákban oszlottak szét.

Kiss Albert
e.-m. főjegyző.

Az abaúji egyházmegye őszi közgyűlése.

(Folyt. és vége.)

Az egyetemes konvent, illetve az egyházkerületi közgyűlés felhivására a lelkésztanítóságok és a tanítólelkészségek visszaállitása tárgyában egyházmegyénknek az az álláspontja, hogy azzal

a veszedelemmel szemben, amely a közoktatási kormánynak rendeletéből a 30-nál kisebb népességű iskolák államsegélyének megvonásával a kisebb egyházakat fenyegeti, a legbiztosabb orvosszer a lelkésztanítóságok és tanítólelkészségek visszaállítása lehet. Kívánatosnak és szükségesnek tartjuk, hogy felmerült esetben az ilyen egyházban a lelkészi és tanítói állások közül egyik megszüntettetvén, vagy megüresedvén, lelkésztanítói, vagy tanítólelkészi állás szerveztessék. Ez esetben a lelkész, aki a theologián külömben is hallgatja a pedagogiai tárgyakat, maga végezze az iskolaköteles gyermekek oktatását és szükség esetén, vagy ha erre koránál fogva is alkalmas, oklevelet szerezzen. Ha pedig a lelkészi állás üresedvén meg, tanítólelkészi állás szerveztetik, abban az esetben az egyházat lelkigondozás céljából a legközelebbi egyházhoz csatolja az egyházmegye közgyűlése. Mindenek felett pedig elengedhetetlennek tartjuk, hogy a theológiát végzett fiatal lelkészek a tanítói oklevelet szerezzék meg; tanítóink pedig olyan képesítéssel jöjjenek ki az életbe, hogy az ilyen kisebb népességű egyházban, a rájok váró teendők végzésére hivatottak és alkalmasok legyenek.

Az egyházmegyei tanügyi bizottság elnökének, Medgyaszay Andrásnak jelentését, mely a nevelés-oktatás ügyéről, az iskolák anyagi és szellemi életéről terjedelmes és szakavatott munkálatban ad számot, hálás elismeréssel fogadta a közgyűlés s a jelentést egész terjedelmében kinyomatjuk. Említést érdemel itt Réman János cécei tanító, tanügyi bizottsági jegyző nagy gonddal és alapos tudással készített bírálatos felterjesztése, az új állami tantervről, akinek határozati javaslatát a tanügyi bizottság felterjesztése után az egyházmegye is teljes egészében elfogadta s az egyházkerületi tanügyi bizottság elé juttatja.

Szabó Sándor zsujtai tanító, egyházmegyei tanítóképviselő, nyugalomba ment. 41 esztendőt töltött a nevelés-oktatásügy és az abaúji egyházmegye hűséges és becsületes szolgálatában. Igénytelen alakja messzire kimagaslott kartársai közül s mindenek tisztelettel hajoltak meg előtte, mert ezalatt a 41 esztendő alatt hitben erős, értelmes, öntudatos tagokat és polgárokat nevelt úgy ref. anyaszentegyházunknak, mint magyar hazánknak. Amikor nyugalomba vonúlása felett sajnálkozunk, szívből kívánjuk, hogy a megérdemelt nyugalom éveit szerettei körében igen sokáig, boldogságban élvezhesse.

Kupára Kőszeghy Gábor görgői, Pusztafaluba Kiss Pál nyirii lelkész; Zsujtára kántortanítóúl ifjú Szabó Sándor, Pusztafaluba pedig Karajos Gyula választattak meg. Legyen áldás munkájokon.

A jövő évi tavaszi egyházlátogatást következőleg rendeztük: A szántói járásba megy Frenczel Bertalan helyett Kovács István főjegyző és Tamáska János; a szikszói járásba Papp József és Szilvássy Jenő; a gönci járásba Görgey János és Matusz János; a cserháti járásba Medgyaszay András és Csabay István; a hernádvölgyi járásba Farkas Elek és Frenczel Béla; a hegyközi járásba Hörcsik Lajos és Kiss József.

Több kisebb és nagyobb, de csaknem kizárólag egyházmegyénket érdeklő ügyek között egy igazán fontos kérdésben hozott a közgyűlés határozatot, abban t. i., hogy gyűléseink színhelye, addig, míg Kassára ismét bemehetünk, ezután Miskolc lessz. Ez elhatározásunkat teljesen indokolták a mostani közgyűlésünk alkalmávali nehézségek, többek között az élelmezés körül felmerült nehézségek; ugyanis, ha a ref. nőegylet lelkes tagjai nem gondoskodnak gyűlésnapi ebédünkről, bizony, Abaújszántón anélkül maradunk. A nagyszerű ellátásért, szíves fáradozásaikért fogadják e helyről is, egyenként és összesen hálás köszönetünket.

Bírósági ügyünk, lelkünk nagy örömére csak kettő és az is nagyon röviden elintézhető volt.

Kovács István
főjegyző.

IRODALOM.

* **Hegyaljai Kiss Géza: Égő szivvel.** (Versek.) Miskolc, 1926. 135 l. — Kiss Gézanak ez már a negyedik verskötete. Három első kötete elfogyott. Bizonyára ennek tulajdonítható, hogy az általa értékesnek tartott verseket e legújabb kötetébe is felvette. Így a „Mi szerelmünk" 39 verséből hetet, a „Szív a szívnek" 66 verséből 22-őt, a „Szüreti tűz" c. kötet 33 verséből 23-at. Lehetne vitatkozni arról, hogy jó-e ez így, vagy nem jó. Annyi azonban bizonyos, hogy a költői fejlődés így nehezen állapítható meg. Hogy tehát itéletet mondhassunk e kötetről, ki kell zárnunk a 3 első versfüzetben megjelent s már megbirált költeményeket s a megmaradtakról kell beszélnünk: a kötet 79 verse közül 31-ről. A címlapon egy lánggal égő szív képe látható. Szíve egyik felében a hit, haza, szeretet, a másikban a természet, művészet s család lángja ég. A könyv így hat részre oszlik: vallásos versei az „Égi fényben" c. ciklusban, hazafias versei a „Kuruc tűzzel" c. részben, szerelmi versei a „Hajnal a szíven" címet viselő fejezetben olvashatók, a művészet hangjai az „Ihlet ölén" c. részben szólalnak meg, a természetet festő képek a Bíbor hegyek mentén c. ciklusba foglaltatnak, míg a családi érzés hangja a Fészek dalaiból c. rész verseiből csendül ki. Legtöbb új verse van az utolsó csoportban (10). Elsiratja a vízbefult Tóth-fiúkat, hatalmas erejű költeményt ír Mózesről, üdvözli Kuyper Katalint hazánk földjén, emelkedett ódát zeng a pataki főiskola ünnepéről, védelmébe veszi Kupa vezért, lobogót bont Nagymagyarországért; megénekli Peer Gyntöt, Liviát, a zene nagy mestereit. Jeligéi ügyesek, rövidek. A „Harang" fordításában sokak által megkisérlett merész dologra vállalkozik, magyarul tolmácsolni (s szépen!) Schiller remekét. Ez a legterjedelmesebb költeménye. Badacsony s Tihany alkonyának szines festése után a Duna estjét rajzolja (úgy látszik, vonzódik az alkonyhoz.) Reményikhez üdvözlő verset ír. A kötet végén lévő költeményei a családi boldogság hangján szólanak. — Ugy tudjuk, e kötet zárókő; búcsú a költészettől. Nem hisszük. Mert Madách szava áll: „Kiben erő van és Isten lakik, az szónokolni fog, vés, vagy dalol..." Ez felsőbb parancs! *G. J.*

—

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Felolvasások.** *Dr. Gulyás József* sárospataki főgimn. tanár, a magyar irodalom nagy buzgalmú buvára f. hó 9-én a Budapesti Philologiai Társaságban „Csokonai mint kritikus", okt. 12-én pedig a debreceni Tisza István tudom. Társaságban „Csokonai újonnan megtalált verseinek hitelessége" cím alatt tartott felolvasást.

— **A sárospataki theol. akadémián** a folyó iskolai évben a beírt hallgatók létszáma: 68, és pedig I. éves 28, II. éves 11, III. éves 21, IV. éves 8; az I. évesek és a III. évesek közt egy-egy nőhallgató is van. — Végzett theol. növendékeink közül Janka Géza a genfi, Erdélyi Zoltán a zürichi, Ujszászi Kálmán volt szénior a glasgowi egyetemen fogja folytatni tanúlmányait, míg Szabó István továbbra is Daytonban marad és tanúl.

— **Templomépítés.** A *diósgyőr-vasgyári* gyülekezet nagy ünnepet ült október 10-én: ekkor tették le szabad ég alatt tartott istentisztelet keretében az épülő új templom alapkövét és helyezték el benne a templomépítésről szóló okiratot. A templom, szemben a vasgyári sportteleppel, hatalmas térségen épül s az ország minden részéből érkező adományok teszik lehetővé, hogy az 1,100.000.000 koronába kerülő templom rövidesen felépülhet. Az összeg összegyűjtésében és az építés megindulásában *Zsiros* Lajos vasgyári felügyelő, egyházi gondnok és *Nádházi* Bertalan lelkész fejt ki határtalan buzgóságot. Az istentiszteletet a vasgyári zenekar nyitotta meg a Hiszekegy előadásával, majd gyülekezeti ének után Nádházi B. mondott bibliaolvasás után magas szárnyalású imát. Az ima végeztével a Jószerencse-Dalkör énekelt, majd *Farkas* István esperes tartott lélekből fakadó, magyar lelkesedéstől izzó egyházi beszédet. A Tisztviselők Dalegyletének szép éneke után következett az építési okirat felolvasása, amit Farkas I. esperes helyezett el az alapkőben. Gyülekezeti ének és a Hymnusz éneklése fejezte be a fölemelő ünnepet.

— **Rövid hirek.** A *Báró Baldácsy-alapitvány* bizottsága október 19-én d. u. 6 órakor a dunamelléki ref. egyházkerület székházában, az alapítvány létesülésének 50-edik évfordulója alkalmából *díszközgyűlést* tart, amelyen dr. Ravasz L. püspök fog br. Baldácsy Antalról emlékbeszédet mondani. — A budapesti theol. akadémián *Máthé Elek* budapesti ref. főgimn. tanár az újszövetségi tudományok szakcsoportjából theol. magántanári vizsgálatot tett. — A Gárdonyi Irodalmi Társaság *Szigethy Ferenc* balajti lelkészt, a gyöngéd érzésü poétát tagjai sorába választotta. — A Ker. Ifj. Egyl. Nemz. Szövetsége által október 8—13-án Bécsbe rendezett *tanulmányi* kiránduláson Sárospatakról 3 hittanhallgató vett részt.

— **A miskolci** *ref. reálgimnázium*ban a f. iskolai évben beiratkozott 531 tanuló, ebből I. osztályos 104. Az összes tanulók közül ref. vallásu 348, ág. ev. 41, r. kath. 52, g. kath. 6, izr. 81, egyéb 3. Az I. osztályban a reformátusok száma 76, a VIII.-ikban 23; a reformátusok % száma 65.

— **Kath. hegemonia.** *Gr. Zichy János* az okt. 10—12-én tartott Kath. Nagygyűlésen azt mondotta, hogy „Magyarországon a többségben levő katholikusságnak kell magához ragadnia a hegemoniát", mire *Gömbös Gyula* képviselő okt. 12-én Miskolcon tartott beszédében azt a választ adta, hogy „abban a pillanatban veszett el az ország, amint azt kezdjük vizsgálni, hogy kit kereszteltek keresztes és kit kereszteltek csillagos templomban." Gr. Zichy János — úgy látszik — nem tudja, hogy a hegemoniát nem a szám, hanem a szellemi kiválóság, a vezéri hivatottság dönti el.

— **Templomszentelés.** Az *alsóbalogi* (Gömör m.), 67.000 csK költséggel renovált templomot szept. 19-én szentelte fel Czinke István püspök, Buzi Márton esperes, Tornallyay Zoltán egyhm. gondnok, Bornemisza Elemér vil. tanácsbíró s Zajdó László papi főjegyző jelenlétében. A szentelő imádságot Czinke püspök, az ünnepi beszédet Buzi M. esperes mondotta, úrvacsorát Zajdó L. osztott, Csabay Pál balogi lelkész a renovált templom történetét ismertette. Hancsovszky Pál szentkirályi tanító szólóénekkel gazdagította a műsort.

— **Gyülekezeti munkaprogramm.** Őszi közgyűlésünk határozata értelmében tisztelettel közlöm az abaúji lelkésztestvérekkel a téli munkaprogrammot a következőkben: Folytatólagosan a múlt évihez járul 12 előadás keretében: 3 előadás a ker.-ség történetéből a II. időszak; 3 előadásban a biblia egyes könyveinek az ismertetése; 3 előadásban erk.-tani kérdések; 3 előadásban, vasárnap megszentelése, anya- és csecsemővédelem, a konfirmáció jelentősége s ideje. A lelkészek vezessék be a bibliaórát a gyermekek részére, *általában a legnagyobb sulyt a gyermekek pasztorálására fektessék.* A hitéleti és erkölcsi deformációk megszüntetésére törekedjenek. Az iskolákban minél több énekvers tanittassék meg. A „Keresztyén Család", általában a vallásos újságok s evangeliumi iratok terjesztendők. A járási belmissziói körök jöjjenek össze megbeszélésekre, gyülekezetükben előforduló kérdések megtárgyalására, általában a munkaprogrammban előirt s már véghez is vitt dolgok előterjesztésére, mely összejövetelükről jegyzőkönyv szerkesztendő s elküldendő a megyei belmissziói előadóhoz. A közel szomszéd lelkészek 3—4-enként a tél folyamán a gyülekezetekben vallásos estéket tartsanak, mely a maguk s a gyülekezetek lelki előbbre vitelét szolgálná. Végül a legutóbbi konventi utasítás szerint a fentebb említett előadáson kivül, az anya- és csecsemővédelem ügye karoltassék fel a legmelegebben a szükséges módokkal és eszközökkel. — Figyelmeztetem egyben a lelkésztestvéreket, hogy ez ősz folyamán, múlt évi őszi közgyűlésünk 24. p. értelmében minden egyházközség költségvetésébe fel vett összegének erejéig megkapja a Magy. Trakt. Társ.-tól a vallásos iratokat, azokat legyenek szivesek kiváltani s a hiveknek *lehetőleg ingyen* szétosztani. Atyafiúi szeretettel *Kiss József* e.-m. belmissziói előadó.

— **Castellio Sebestyénnek,** Kálvin genfi munkatársának, majd ellenfelének szobrot emeltek szülőföldjén, a franciaországi St-Martin du Fresne-ben a francia és más országi szabad gondolkozók. Az emlék leleplezése szept. 19-én ment végbe.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 43. szám. Sárospatak, 1926 október 24.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Puky Endre*: Deák egyházpolitikája. (Vége köv.) — *R. L.*: Könyvismertetés. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

Deák egyházpolitikája.

— Részlet egy nagyobb tanúlmányból. —

Közismert dolog, hogy Deák Ferenc *a teljes vallásszabadságnak és viszonosságnak volt buzgó harcosa* azzal a kitartással, amely egyéniségét jellemezte.

Mint fiatal követ alig jelenik meg 1833 május 1-én az országgyűlésen, már részt vesz a vallásszabadsági vitában.[1] Sok helyes és olyan korszerű reform került elő, amely a protestánsok régi sérelmeit volt hivatva orvosolni a vallásszabadság és viszonosság alapján. Ilyen volt a *reverzálisok eltörlése* és az, hogy *vegyes házasságok bármely fél papja előtt legyenek köthetők.* A vita alkalmat adott Deáknak arra, hogy egyházpolitikai nézeteit, ezúttal először, kifejthesse. Kijelentette, hogy ő utasításánál fogva, de meggyőződésből is a teljes vallásszabadság híve, elkeseredetten szólott arról, hogy megértés helyett gyülölséggel kezelik ezt a kérdést. „Súlyos átok gyanánt nyomja nemzetünket a hajdankorból örökségül reánk szállott irigy viszálykodásnak minden közbizalmat elfolytó indulata.[2]

Rá egy évre ismét előkerültek az u. n. törvénykezési munkálatok közt protestánsokat is érdeklő egyházi kérdések a papi dézma feletti vitában. Deák fejtegetéseinek hatása alatt mentették fel a protestánsokat örökre a dézma alól. „Pirulni kellene — mondá többek közt — ha mi 1834-ben nem fognók legszentebb kötelességünknek tartani, hogy protestáns atyánkfiait felmentsük azon nyomasztó súlyú igazságtalanság alól, melynél érzékenyebben alig fáj valami, t. i., hogy *más vallásnak hatalmas papjait, kiknek szolgálásában nem élnek, véres verejtékü szerzeményökből tartani kötelesek.*[3]

Ugyancsak ezen az országgyűlésen, egy későbbi vita folyamán, *a protestánsoknak Horvátországba való bebocsátása* érdekében emelte fel hatalmas szavát.[4] Majd a kilenced tárgyalásának vitájában alkalma szolgált arra, hogy újból nyomatékosan és általános helyeslés közt hangsúlyozza azt a felfogást, hogy *„a papi javak pedig állami javak.“*[5] Az 1832/6. országgyűlési javaslatai, bár törvényerőre nem emelkedtek, döntő hatással voltak a vármegyék magatartására, amelyek annyira következetesek voltak a *reverzálisok eltörlése* dolgában hozott országgyűlési határozathoz, hogy ezeknek érvényét több helyütt a multra nézve is, érvénytelennek nyilvánították. Ez a nagyváradi, majd a rozsnyói róm. kath. püspököket arra indította, hogy az 1839. tavaszán kiadott körleveleikben utasították egyházmegyéik papságát, hogy a reverzális nélküli házassagoktól a papi áldást tagadják meg, az ily házasságoknál csupán passziv asszisztenciára szoritkozzanak és pedig csupán a papi lakban, minden szertartás nélkül. Ezek a pásztorlevelek természetesen nagy megütközést idéztek elő a protestánsok körében, annál inkább, mert a vegyes házasságokat az 1791. XXVI. t.-c. értelmében csak róm. kath. pap előtt lehetett megkötni. Foglalkoztak e pásztorlevelekkel a megyék, köztük Zalamegye is, amely a következő országgyűlésre szóló követi utasításában foglalta e sérelmes pásztorlevelek visszavonását.[6]

Az 1839/40. országgyűlés foglalkozott is ez üggyel. Deák elsőnek szólalt fel. Nagy jelentőségü beszédében *súlyos politikai hibának mondotta egyik vallásnak a másik fölé helyezését, amely századok multán is megbosszulja magát.* „A vallás — mondá — *kettős csapással sújthatja a polgári társadalmat: a fanatizmussal és a vallástalansággal.*“ A főpásztori levelek bűnt követtek el, amikor sok ezer házaspár lelki békéjét felzavarták, de emellett ellentétben állanak az 1791. évi XXVI. t.-cikkel. Mert, ha ez azt rendeli, hogy a vegyes házasságokat róm. kath. pap előtt kell megkötni, akkor nem is szabad azokat gátolni, már pedig *az áldás megvonása nem más, mint a törvény megakadályozása.* A rendek Deák álláspontját foglalták feliratokba, de hiába, mert a főrendek, főként a főpapság, határozott ellenkezése mellett ez ügyet is a 4-ik üzenet váltásánál „le kellett tenni.“

A sérelmek tárgyalása alkalmat adott Deáknak, hogy kifejthesse liberális egyházpolitikáját. Hangsúlyozta, hogy az állam ne avatkozzék a vallás dolgaiba, csak negativ felügyeleti jogkört gyakoroljon; hogy *a protestánsok sérelmeinek orvos-*

[1] Az 1791. évi XXVI. t.-cikk kiegészítéséről volt szó.
[2] Ferenczy Zoltán: Deák Ferenc élete I. köt. 93. l.
[3] i. m. I. 127. l.
[4] i. m. I. 146. l.
[5] i. m. I. 165. l.
[6] i. m. I. 242. l.

lásával az ország sérelmeit kivánjuk orvosolni; hogy a vallás-változtatás legyen teljesen szabad és hogy vegyes házasság esetén a protestáns férj teljesen elválhasson.[7]

Alig oszlott szét az országgyűlés 1840. július 2-án, Kopácsy József esztergomi érsek főpásztori levele zavarta fel a már csillapodni kezdő kedélyeket. E körlevél túltett a nagyváradi és rozsnyói püspökök pásztorlevelein. Lényege az, hogy akik vegyes házasságra lépnek, nemcsak az egyház, hanem *a természet és Isten törvényei ellen is egyenesen és súlyosan vétkeznek.*[8]

(Vége köv.) *Dr. Puky Endre.*

[7] i. m. I. 287—289.
[8] i. m. I. 311.

KÖNYVISMERTETÉS.

Gyulai Pál esztétikája. Összeszedte s bevezetéssel ellátta *Mitrovics Gyula.* Franklin-Társulat kiadása, 1926. (162 l.).

A nagy kritikus és esztétikus, a jeles költő és irodalomtörténetiró születésének a f. évben volt 100-adik évfordulója s erre az alkalomra dr. Mitrovics Gyula egyetemi tanár, a hálás tanítvány kegyeletével és kimüvelt esztétikai szakértelmével összeválogatta Gyulainak egy hosszú életen át irt müveiből a fontosabb, jellemzőbb nyilatkozatokat, amelyek elénk tárják Gyulai felfogását a szépről, a művészetről és költészetről, az idealizmus és realizmus, a tárgy és forma, a költészet és erkölcsiség, a költészet és nemzeti elem, a költészet és népiesség egymáshoz való viszonyáról, az egyes költői műfajok és a költői lángelme jellemző vonásairól, a történetirás és a kritika feladatáról, — s e szétszórt idézeteket egy 50 lapra terjedő magvas *Bevezetésben* rendszeresen összefoglalja, egységesen kifejti. Olvasva Gyulainak mindig világosan, mindig határozottan, mindig alaposan, mindig biztos izléssel és itélettel kifejtett tételeit: egy gyakorlati esztétika áll e kis műben előttünk, mely száraz fejtegetések nélkül s mégis a mélyre hatolva tárja fel előttünk a szép, a müvészet, a költészet lényegét, mivoltát, az egyes költői műfajok jellemző vonásait, azok egymáshoz való viszonyát; tájékoztat — egy biztosan itélő költő és kritikus emelkedett álláspontjáról — a mai esztétika fontosabb problémái felől. Ma, amikor a legferdébb esztétikai nézetekkel, felfogásokkal találkozunk, mikor a nyugatosok nemzeti költészetünk s ezzel az örök szép alapjait megtagadva, az érzékiség, a rútság és az idegenszerüség kultuszát akarják a magyar szivekbe és elmékbe becsempészni, kétszeresen szükség volt e kis könyvecskére, hogy mindazok, akiknek nincs módjuk az esztétika kérdései terén mélyenjáró tanúlmányokat végezni, e megtévesztési kísérletekkel szemben a helyes irányba való tájékoztatást megkapják. Növeli e kis könyv érdekességét, hogy Mitrovics a jegyzetekben mintegy 10 lapon keresztül, Arany János ide vonatkozó esztétikai gondolatait is közli, amelyek — a magna ingenia conveniunt tétel bizonyítására — a legtöbb ponton bámúlatos megegyezést mutatnak Gyulai felfogásával, vagyis a legnagyobb magyar műköltő tételeivel és gyakorlatával igazolják Gyulai esztétikai álláspontjának helyességét.

E kis kötet föltétlenül értékes hódolat születésének 100 éves fordulója alkalmából, Gyulai szelleme előtt. De vajjon a Franklin-Társulat, melyhez egész élete folyamán oly közel állt a nagy iró, nem rendezhetne e a Gyulai müveiből egy összes kiadást? Vajjon nem érdemelte volna-e meg Gyulai, hogy müvei összegyűjtve megjelenjenek?

*

Gyulai születésének 100-adik évfordulóját használta fel a jezsuita szerkesztésű *Magyar Kultura* (júniusi szám, 317—319 l.) arra, hogy a XIX. század 3 utolsó évtizedének magyar irodalmi törvényhozóját — akivel életében hasztalan törekedtek volna szembeszállni, tekintélyét megrendíteni — megtámadja, babérjait megtépdelje. Egyéb téren nem igen tud neki ártani, mert azt, hogy itéleteit, esztétikai megállapításait az utókor nem igazolta, maga sem hiszi komolyan; — ezt csak az hiheti, aki a *Nyugat* meg az *Est* álláspontjáról itéli meg a magyar irodalmat, már pedig ettől a *M. K.* távol áll. Megtámadja tehát őt, mint kálvinistát. Óh ennél nincs könnyebb, mint azt állítani — persze kellő igazolás nélkül — hogy a kritikus Gyulai elfogúlt volt, itéleteit kálvinista hite, gondolkozása irányitotta, hogy neki csak „hitsorsosai voltak igazán nagyok, hatalmasak"; „szivesen hangoztatja egy-egy íróról, ha nincs is semmi nyomatéka, hogy ker. szellem övezte egyszerű lakát." „Ezért tetszett neki a prot. Arany oly nagyon, ezért volt neki a kath. Vörösmarty gyenge kissé drámáiban, bizonytalan egy csöppet lyrájában és eposzaiban."

Ime a jezsuita *M. K.* vádpontjai Gyulai ellen. Fáj neki Gyulai kálvinista volta, fáj neki, hogy Gyulai — nem azért, mert kálvinista volt, mert nála, a vallásos hovatartozandóság nem játszott irányadó szerepet, ha egész egyéniségét, gondolkozását a kálvinista hit és életfelfogás hatotta is át — helyreállította a kath. Toldy által egyoldalúan, a prot. írók háttérbe szorításával megalapozott irodalomtörténeti felfogást; helyreállitotta, mert ezt diktálta neki objektiv tudása s ezzel kapcsolatban irodalmi lelkiismerete. Aranyt is ezért állitotta a magyar költői fejlődés tetőpontjára, s ezért nem tudta a kath. hitök mellett jelentősebb költői erővel nem dicsekedő kisebb poétákat méltányolni.

Teljesen ferde beállításban mutatja be a cikkíró Vörösmartyról szóló itéletét. Vörösmarty képét Gyulai rajzolta meg először a magyar irodalomban; ő állapította meg Vörösmarty költői értékét, nagyságát s a köztudatban ma ez a kép él Vörösmartyról. Ha Gyulai — a Deák F., báró Kemény Zs. s Csengery A. barátja — ferde képet rajzolt volna Vörösmartyról, föl lehet-e tenni, hogy azt az egész magyar irodalmi közvélemény ellenmondás nélkül elfogadta volna és az ő Vörösmarty Életrajzát a magyar irodalmi életrajz legkitünőbb példányképének tekintette volna? Minde tények élő cáfolatai a *M. K.* igaztalan vádjának. De époly alaptalan, amit Arany Jánosról ír; írjanak a kath. költők szebb eposzokat, mint Toldi és Buda halála, különb balladákat, mint Arany s akkor detronizálhatják őt, de addig tehetetlen fogcsikorgatásuk csak szánalmas mosolyt fog kelteni.

Elhisszük: fáj nekik, hogy Gyulai annyi prot. írót és költőt kiemelt abból az érdemetlen homályból, amelybe őket addig a kath. itélkezés sülyesztette; fáj nekik, hogy annyi prot. író, költő s tudós fénye világít a magyar irodalom egén, — de ennek a mi sok kiváló iskoláink mellett a prot. szabad gondolkozás az oka, mely szabad tért enged a lángész szárnyalásának. Szerezzenek a *M. K.*-ék a kath. lángelmék számára ilyen szabad légkört, sőt teremtsenek ilyen erős koponyájú gyermekeket, mint amilyen Arany meg Gyulai volt, s akkor többet tettek az ő kath. álláspontjuk érvényesítésére (amint cikkírónk írja: „az uralkodó, éltető nap, a tiszta és fényes világ: a katholicizmus" magasra emelésére) és a kálvinista tekintélyek félreszorítására, mint az ilyen méltatlan és alaptalan kirohanásokkal tesznek. *R. L.*

IRODALOM.

* **Új traktátusok.** A *Méliusz Kiskönyvtára* cimen a Mélius könyvkereskedés egy 10 füzetből álló sorozatot ad ki *Uray* Sándor debreceni leikész szerkesztésében. A füzetek igen aktuális témákkal foglalkoznak. Van köztük nők számára írt füzet, van, amelyik a vasárnap megszentelésének kérdésével, egy másik az iszákosság elleni küzdelemmel foglalkozik, a többi pedig érdekes, népies elbeszéléseket tartalmaz. Igen alkalmasak a vallásos estélyeken leendő felolvasásra, Ifjúsági könyvtárak gyarapítására és méltók a terjesztésre. Kaphatók Méliusz Könyvkereskedésében Debrecen, Piac ucca 26. A füzetek bizonyára nem drágák. Áraik nincsennek feltüntetve.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Dr. Puky Endre kitüntetése.** Dr. Puky Endre nemz.-gyül. képviselőt, az abaúji egyh.-megye gondnokát, a nemzetgyűlés, okt. 20-án tartott ülésében, *alelnökévé* választotta. A megtisztelő kitüntetéshez, mely az ő magas szellemi és erkölcsi értékeinek méltó elismerése, egyházi és iskolai közéletünk e tevékeny munkásának igaz szívvel gratulálunk!

— **Deák Ferenc-Emlékünnepélyünk,** melyet október 17-én, a Haza Bölcse születésének 123-adik és halálának 50 ik évfordulója alkalmából rendeztünk, magas szinvonalú hódolat volt a nagy férfiú emléke előtt. Az imatermet zsúfolásig megtöltötte a főiskola tanári kara, ifjúsága, a város társadalmának szine-java, Ujhelyből eljött Meczner Béla [illegible]hm. gondnok, Bessenyey Zénó orsz. képviselő. [illegible]mény műsorát a főiskolai énekkar nyitotta [illegible]kegy-gyel, azután *dr. Puky Endre* [illegible]ácsos, nemz.-gyül. képviselő tar[illegible] hosszáig tartó előadást Deák [illegible]litikusról. Kiemelte [illegible]elyek ma is fé[illegible]ártás, a tűrni [illegible]en ragaszkodás, [illegible]telében, amikor [illegible]nít minket ma [illegible]ükségünk van mindezekre a tulajdonságokra; ma inkább, mint valaha, szükségünk van önzetlenségre, puritán szellemre a magyar közéletben! ma inkább, mint valaha, töltsön el bennünket a biztosan bekövetkező szebb jövő reménye és addig, mig azt elérhetjük, a lankadás nélküli munka ereje! Deák a magyar ember minden erényét egyesitette magában annak hibái nélkül!" A lankadatlan figyelemmel hallgatott, végtelen tetszéssel fogadott előadás után az ifj. énekkar énekelte Bajza Sóhajtását, azután Mauks László I. th. szavalta el lendületesen Szász Károly: Deák F. emlékezete c. ódáját; a Hymnusz közéneklése fejezte be a szépen sikerült ünnepélyt.

[illegible]nyesen ragyognak előttünk. „A kit[illegible]
tudás, a jogainkhoz való törhetetl[illegible]
a bizalom egy jobb jövő eljöve[illegible]
igazságaink győzni fognak: erre ta[illegible]
is Deák szelleme. S nekünk ma is sz[illegible]

— **Gróf Tisza Istvánnak,** a nemzeti összeomlás szomorú áldozatának és nagy vértanújának *szobrát* az egész ország részvéte mellett leplezték le f. hó 17-én délben *Debrecenben.* A szobrot a nagyerdőben, az egyetemi klinikák főépülete előtt a közoktatásügyi miniszter Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrásszal készittette. A miniszter e szavakkal leplezte le a szép állószobrot: Légy mintaképe hazafiságban, tudásban, kötelességteljesítésben a jövő magyar nemzedéknek! Az első koszorút Horthy Miklós kormányzó tette le a szobor talapzatára, mély hódolattal ama férfiú iránt, aki „a magyar férfi erényeinek megtestesülése volt mint ember, államférfiú, katona!" A koszorúk egész halma gyűlt csakhamar össze a szobor előtt s tett bizonyságot arról, hogy gr. Tisza I. alakja minden magyar ember szívében ott él!

— **A protestáns egyházak** fényes keretek közt ünnepelték október 19-én d. u. 6 órakor a Ref. Theologia dísztermében *báró Baldácsy Antal emlékezetét* abból az alkalomból, hogy most volt 50 éves fordulója annak, hogy e r. kath. vallású főúr 10.000 holdnál nagyobb földbirtokát örök alapítványúl a 3 prot. egyházra hagyományozta. Zsigmondy Jenő ev. felügyelő megnyitó szavai, majd Geduly Henrik ev. püspök bensőséges imája után *dr. Ravasz László* püspök mondott nagyhatású emlékbeszédet báró Baldácsyról, akinek alapítványa a papi árvák, nyugdíjasok és özvegyek előtt, inséges parochiák számára a Gondviselés megvalósúlását jelenti. A báró Kossuth L. gondolatát akarta megvalósítani, aki úgy akarta a protestantizmust erőssé tenni, hogy egyesíteni akarta; azt a protestantizmust, melynek számára az egyenlőség és viszonosság mindig az elérhető eszménynek legnagyobb utópiája volt, amely megtette azt, amit a biborba öltözött katholicizmus nem tudott megtenni: ellenállásával megtörte az elnyomatást és megmentette a magyar szabadságot! A Baldácsy-alapítvány a magyar protestantizmus történetének legnemesebb kitüntetési okmányai közt foglal helyet, de emellett az egész magyar protestantizmust élő egységgé tette. Ezzel meg van vetve egy *Corpus Evangelicorum* alapja; a közös eredetnél és a közös célnál fogva a protestantizmus mindig egyetlen élő darab is marad! B Radvánszky Albert ev. egy. felügyelő indítványára a mai nagy nap emlékét jegyzőkönyvben örökitik meg, megbízták Benedek Zsoltot, hogy koszorút tegyen le b. Baldácsy sírjára — s ekkor az egész gyülekezet felállással fejezte ki a nagy jóltevő iránti kegyeletét. Baltazár Dezső imájával és az „Erős vá-

runk . . ." éneklésével végződött a jubiláris diszközgyűlés.

— **A sárospataki ref. főgimnázium** népessége az 1926—27. iskolai évben a következő: I. o. 60, II. o. 70, III. o. 60, IV. o. 58, V. o. 61, VI. o. 57, VII. o. 50, VIII. o. 40, összesen 456. Vallásra nézve református 348 (76%), ág. ev. 9, r. kath. 67, g. kath. 19, izr. 13.

— **Rövid hirek.** *A Leánykálvineum* felavató ünnepélye okt. 25-én d. e. 10 órakor lesz Nyiregyházán; a felavató beszédet *Janka Károly* egyh. ker. főjegyző fogja tartani. — Debrecen egyházi és iskolai társadalma okt. 16-án fényes keretek közt ünnepelte *dr. Bessenyey Lajos, dr. Szabó Márton és dr. Szeremley Béla* ref. főgimn. tanárok 25 éves tanári működésének jubileumát; ref. oktatás- és nevelésügyünk e nagyértékü munkásait ez alkalomból mi is tisztelettel és szeretettel üdvözöljük! — Az okt. 24-én Debrecenben tartandó *Presbyteri konferenciára* az ország minden részéből 1800 presbyter jelentkezett. — Főiskolánkban okt. 18. déltől okt. 25. estig tart a szüreti vakáció; szüretelni — sajnos — alig van mit, a főiskola Királyhegyi szőlője 16—18 hl. bort termett. — A *bőcsi* gyülekezetben okt. 31-én lesz a 150 tagból álló Ref. Lóránt-fi—Leányegyesület felavató ünnepélye. — A *tiszántúli* egyházkerület nov. 24-én fogja őszi közgyűlését megtartani.

— **Az új felsőházban,** melynek törvényjavaslatát most kezdte el tárgyalni a nemzetgyűlés, az *egyházak* a következőleg lesznek képviselve: A r. kath. egyház 19 helyet kap, az érsekek és püspökök mellett 4 tanítórend főnöke és 3 érseki nagyprépost is főrendi tag lesz; a reformátusok 3, a lutheránusok 2 püspökkel és 3, illetőleg 2 főgondnokkal lesznek képviselve; tagja lesz a felsőháznak a budai gör. kel. püspök és 1 unit. püspök, végül az izr. hitközségek egy választott képviselője.

— **Felhívás.** Egyházkerületünk Nagytiszteletű Espereseit tisztelettel kérem, méltóztassanak az e.-m. tanügyi bizottsági elnöki jelentést, az egyházmegyének és a tanügyi bizottságnak vonatkozó határozatait, Gömör-Tornából a statisztikát is hozzám megküldeni az arról szóló kimutatással, hogy e.-megyéjükben mennyi orsz. tan. nyugdíj int. járulék rovatott ki, mennyi lett fizetve s mennyi még fizetetlen? *Szilva István* e.-ker. népiskolai előadó.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Tisztelettel kérem lelkésztársaimat, hogy az egyházmegyei dékán úr által minden egyháznak megküldött, 1926 évi járulék kimutatásban feltüntetett összes ez évi fizetni valókat e hó folyamán okvetlen fizessék be az egyházmegyei pénztárba. Csakugyan túl kell ezen esni és az egyházmegyei pénzkezelést egyenesen lehetetlenné teszi a késedelmes fizetés. A Konventi előadó úr pld. megküldte leiratát, hogy szedjük a késedelmes fizetőktől a kamatokat is. De meg, akik ez évben hátrálékban maradnak pld. a nyugdíj intézeti tartozást illetőleg, a jövő év elejétől óriási külömbözetet kellene, hogy fizessenek. Tehát ki-ki a megszaporodó hátrálék mellett, felemelt, kamatokkal terhelt súlyos összegeket fog fizetni. 2. Az október 31-iki perselypénzt mindenki az egyházmegyei pénztároshoz köteles küldeni. A közalap nagy jelentőségét kérem minden gyülekezetben e napon ismertetni. 3. A Vagyonleltári Ivek betelvén, a nálam rendelkezésre állott Vagyonleltári Ivekből igyekeztem az egyházmegyei gyűlésen minden lelkész számára kiosztani. Ha valaki nem kapott volna, kérem, közölje velem és pótlólag küldök mindenkinek addig, míg a készlet tart. Kérem lelkész társaimat, hogy a tél folyamán, a valóságnak megfelelően, pengő értékben állítsa össze mindenki az új iveket 2 példányban. Majd annak idején a Vizitátor urak a helyszínén fogják az Iveket revideálni. Atyafiui szeretettel vagyok Miskolc, 1926. okt. 15. *Farkas István* esperes.

— **Felhívás.** Felhívom a következő abauji egyházakat, hogy tűzbiztosítási bevallásaikat küldjék Miskolcra a Fonciére Bizt. Int.-hez, mivel a többi egyházak bevallásait már oda beküldtem: Alsóvadász, Bakta, Csenyéte, Fügöd, Fony, Gönc, Göncruszka, H.-szentandrás, H.-szurdok, K.-vágás, Onga, Pamlény, Rásony, Szászfa, Telkibánya, Tomor, Tornyosnémeti, Villány és Zsujta. Egyidejüleg felhívom az abauji lelkész urakat, hogy a közalapi és nyugdíjintézeti járulékot, valamint a közigazgatási és kulturadó összegeket haladéktalanul küldjék el a dékáni és pénztári hivatalhoz. Végül az egyházmegyei tanítóképviselőre a szavazatot 1926. december 1-ig szíveskedjenek beküldeni az esperesi hivatalhoz. *Cziáky Endre.*

— **Református biblia- és vallásos iratterjesztő.** A Skót nemzeti Bibliatársulat és a Londoni Traktátus Társulat, melyek most *Beveridge* Vilmos skót lelkész vezetése alatt állanak, a napokban egy buzgó református kolportőrt küldött vidékünkre *Lakatos* Ferenc személyében, aki munkáját meg is kezdte. Működésének központja Sárospatak. Segítse őt Isten nemes munkájában.

HIVATALOS RÉSZ.

841—1926. **Körlevél**

A m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter úr 47732—1926. sz. alatt az *Eötvös-alapnak* az elemi iskolákban gyűjtést engedélyezett.

Felhívom azért az összes elemi iskolák igazgatóit és tanítóit, hogy a részükre már megküldött körlevél alapján a gyűjtést eszközölni szíveskedjenek és annak sikerülte iránt buzgólkodjanak annyival is inkább, mert 57 ref. vallású tanító gyermek sorsa is függ a gyűjtés sikerétől.

Miskolc, 1926 október 18.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat.

A *bódvalenkei*, lemondás folytán megüresedett ref. kántor-tanítói állásra pályázatot hirdetek. Javadalmi jegyzőkönyvben biztosított ház, kert, föld párbér, tüzelőből álló helyi javadalmazásban van megál[illegible] napi- és ismétl[illegible] harmadik vas[illegible] van — istentisz[illegible] jelenésétől szám[illegible] belül elfoglalan[illegible]

[illegible]apítva. [illegible] iskola tanítása, [illegible] — amikor a [illegible] [illegible]ünnap [illegible]telet tartása. Határidő [illegible] [illegible]itott 15 nap. Az állás 10 fő[illegible] [illegible]dő.

Cseh István
ref. lelkész.

[illegible]patakon. 1926.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sáros[illegible]

XXI. évfolyam. 44. szám. Sárospatak, 1926 október 31.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Puky Endre*: Deák egyházpolitikája. (Folyt. és vége.) — *Dr. Bruckner Győző*: Erasmus hivei II. Lajos király udvarában. — Templom- és harangavatási ünnepélyek. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Deák egyházpolitikája.

— Részlet egy nagyobb tanúlmányból. —

(Folyt. és vége.)

Meghagyja tehát a lelkészeknek ő is az áldás megtagadását és a passzív assistenciát. Példáját követték az összes püspökök. A vármegyék feliratokban tiltakoztak a főpásztori levelek ellen, sőt Pestmegye elhatározta, hogy azt a plébánost, aki a vegyes házasságot minden külömbség nélkül nem áldja meg és az egyházi szertartásokat megtagadja, mindannyiszor törvénybe idézi és 600 forint büntetésben marasztalja. Evégett külön törvényszéket állitott fel. Pestmegye nyomán foglalkoztak e kérdéssel az összes vármegyék és így Zalavármegye is, amelynek feliráta Deák műve volt. Kifejti a zalai felirat, hogy az áldás megtagadása törvénybe ütközik és Deák határozottabb szavakkal megismétli az 1839—40. országgyűlésen már kifejtett abbeli nézetét, hogy amidőn az 1791. évi XXVI. t.-c. a vegyes házasságot a róm. kath. papok előtt rendelte megkötni, azt akarta, hogy a házasságot válogatas nélkül, mint szentséget szolgáltassák ki. Az ellenkező utasítás e törvényre a bűn bélyegét nyomja és összeütközésbe hozza a törvényt a lelkiismerettel.[1] A sérelmes főpásztori levelek okozta vihar csak 1841 őszén csillapodott le, amidőn kihirdettetett XVI. Gergely brévéje, amely különös tekintettel hazánk viszonyaira, a vegyes házasságokra nézve azt az engedményt adja, melyet XIV. Benedek megadott Németalföld és Belgium számára, hogy t. i. végső esetben a protestáns fél lelkésze és két tanú előtt kötött vegyes házasság katholikus egyház előtt is érvényes. Ezt a megoldást azután 1844-ik évi III. t.-cikkben az országgyűlés is magáévá tette.[2] [3]

Az 1847—8-iki országgyűlést a nagy közjogi és társadalmi átalakulások foglalták le; nem foglalkoztak vallási sérelmekkel. Törvénybe foglalja a vallási viszonosság és a vallásfelekezetek egyenlő állami megsegítésének nagy elvét és azután hozzálát más döntő fontosságú közjogi kérdések tárgyalásához. Különben sem volt közvetlen ok vallási sérelmek feszegetésére, hiszen teljes és szinte megható volt az egyetértés a vallásfelekezetek közt.

Nyugodott a kérdés az abszolutizmus alatt is, de mindjárt felújult, amint az 1867-iki kiegyezés létrejötte után az országgyűlés hozzáláthatott egyéb kérdések rendezéséhez. 1868-ban a polgári perrendtartás tárgyalása adott alkalmat Deáknak arra, hogy ismét kifejtse egyházpolitikai elveit. Válóperekben az egyházi bíróságok hatáskörének megszüntetéséről volt szó. Deák álláspontja *„a szabad egyház szabad államban"*, amelynek folytán ő az egyvallású házassági ügyekben az egyházi bíráskodást helyesli, de épúgy nem fogadja el, hogy vegyes házasságoknál mindkét fél felett a róm. kath. egyház döntsön. Az egyházi bíráskodás teljes megszünését csak a polgári házasság behozatalával véli elérhetőnek, amelyet ő helyesnek tartana, de csak *a kötelező polgári házasság* formájában. A Ház helyeselte Deák álláspontját és utasította a kormányt, hogy a házassági kérdésekről mielőbb terjesszen elő külön törvényjavaslatot.[1] A jövendő a Deák előrelátását igazolta, amidőn az 1894. évi XXXI. t.-c. bevezette a kötelező polgári házasság intézményét.

Utolsó beszédét is az állam és egyház viszonyáról mondotta Deák 1873. június 28-án. Nagyszabású beszéd volt ez, a nemes veretü szabadelvüség szellemében. Ismét hangsúlyozta, hogy az állam és egyház közti viszonyt törvényileg kívánja szabályozni és pedig *az amerikai rendszer szerint*, amely a vallásfelekezeteket asszociációknak tekinti és mindaddig, míg az államra nézve nem veszedelmesek, nem foglalkozik velük. *Minden lépést helytelenit, amely sérti a jogegyenlőséget.* Igy helyteleníti azt, hogy a katholikus és keleti egy-

[1] i. m. I. 311. l.

[2] i. m. I. 314—316. l.

[3] Az 1920. évben megjelent Codex juris canonici a nem proprius parochus, vagyis a nem kath. fél parochusa előtt kötött házasságot érvénytelennek tekinti. Ezen szabály káros következményei enyhítésére szolgált hazánkban a Lambruschini-féle dekrétum és a Ne temere dekrétumot módosító 1909. évi az a pápai intézkedés, mely a magyar püspöki kar előterjesztésére a vegyes házasságok megkötését Magyarországon a tridenti forma alól fölmentette és e dekrétum alapszentségeinek mellőzésével, illetve a protestáns lelkész előtt kötött vegyes házasságot is érvényesnek ismerte el. (Az a kath. részről vitatott álláspont, hogy a pápai döntés a későbbi Codex folytán érvényét vesztette, téves, amit a kivételes rendelkezéseket kifejezetten fentartó IV. Canon is bizonyit.) Igy döntött XV. Benedek pápa is e kérdésben. Ezt állapította meg a protestáns közös bizottság, amely elismerését fejezte ki XV. Benedek pápa elhunyta alkalmából a pápának ezen vallási türelmet tanúsító és humánus gondolkodásra való rendelkezése felett (Prot. közös bizottság 1922 jan. 24. ülése.)

[1] i. m. III. 357 l.

háznak fejei tagjai a főrendiháznak, míg a többi vallás fejei nem. Kijelenti ismét, hogy helyesnek tartja a kötelező polgári házasságot. *A katholikus birtoknál szétválasztandónak tartja az egyház és állam tulajdonát* és az egyháznak meghagyná a magáét. Vallási kérdésekben egyébként a legnagyobb óvatosságot ajánl; *minden vallásháborút kerülni akar, mert a fanatizmussal vitt vallásháború káros és veszélyes, a magánérdekből és politikai célokból folytatott pedig még veszélyesebb és emellett utálatos is.*

A fenti idézetekben meg van rögzitve Deák egyházpolitikája. Egy minden ízében felvilágosodott, az igazságot minden félnek egyformán kiosztó, belátó és előrelátó nagy elme mondja el azokban nézeteit. És bár Deák a maga vallását szerető, hívő katholikus volt, fel tudott emelkedni arra a magaslatra, ahonnan a vallásfelekezetek egymásközti viszonyát az állami és társadalmi nagy érdekek szempontjából higgadt bölcsességgel itéli meg.

Elvei egy részét már valóra váltotta az utókor, a vallásfelekezetek teljes egyenlőségét és tökéletes viszonosságát még várjuk. És az állami javak elválasztása az egyháziaktól; a jogos protestáns érdekek kielégítése; a kettős csapás: a fanatizmus és vallástalanság elkerülése vajjon nem aktuális-e még? Az állam és társadalom nyugalma, súlyos nemzeti érdekek kívánják ezeknek megvalósítását, mert csak jogos igényeiben kielégített vallásfelekezetek közt lehet igazi békés megértés, *csak megnyugodott felekezetek tagjai lehetnek a társadalomnak egymás mellett békén, szeretetteljesen együtt élő polgárai!*

És a fanatikus főpásztori levelek nem kísértenek-e napjainkban? Mi reformátusok szivesen és loyalis keresztyén testvéri érzéssel állunk a hitetlenség, az egyik nemzet- és társadalomromboló nagy veszedelem ellen vívandó elszánt harcban katholikus magyar testvéreink oldalán, de ne feledjük Deák tanítását, hogy éppen így kell harcolnunk a fanatizmus, a bigotteria ellen, amely nem kevésbbé veszélyezteti a nemzet és társadalom érdekeit, mint a vallástalanság. Mert, ha van ország és van korszak, amelyben a felekezetek békés viszonya és a vallási türelem nem csak *vallási* kérdés, hanem a társadalomnak és nemzetnek elsőrangú érdeke is, úgy ez az ország Magyarország és ez a kor a Trianon utáni erőgyűjtés ideje!

Mi reformátusok szívesen hajtjuk meg kegyeletünk és hódolatunk zászlaját a katholikus Deák tanításai előtt és rajtunk nem fog mulni, hogy annak igazságai mielőbb megvalósúlnak.

Dr. Puky Endre.

Erasmus hivei II. Lajos király udvarában.

— Részlet a *Mohácsi Emlékkönyv* cimü müből. (Dr. Bruckner Győző: „Magyarország belső állapota a mohácsi ütközet előtt,“ 20—22. l.) —

A Mária egyéniségéről alkotott kép nem volna teljes, ha a hitújítással szemben tanusított magatartására nem térnénk ki. A hagyomány szerint a mindinkább feltünedező lutheri reformáció eljutott a királyi udvarba is, Henckel János, a királyné udvari papja révén, kinek sikerült Máriát az új tanoknak megnyernie. A protestáns egyháztörténeti irodalomban elterjedt az a felfogás, hogy Mária védelmezője volt a lutheránizmusnak s ha sok igaztalan vád érte is őt más téren, e tekintetben viszont meg nem érdemelt nimbuszhoz jutott, mint az új hitnek felvilágosodott, fenkölt lelkü patronája, kinek kedvéért Lajos maga is enyhébben hangolódott a lutheránizmussal szemben. Az igazság az, hogy Mária távolról sem volt lutheránus, de buzgó katholikus sem, mert vallásossága nem volt elég mély soha. Egy ízben egyik rokonának írt levelében azt kérdi tőle, „kíván vagy egy-két fillérért ájtatosságot venni, mert ő eladhat a maga feleslegéből.“ Ez tréfa, de léha tréfa s az, aki abban a korban így ír, annál a vallásosság nem áll valami szilárd lábon. Henckel maga sem volt lutheránus, hanem erasmista, mint ahogy Mária királyné lelki világában is Rotterdami Erasmusnak sokakat rabul ejtő hatására ismerhetünk.

II. Lajos jeles nevelője, Piso maga is Erasmus fanatikus hive volt, levelezésben is állott vele. Henckel, a királyné papja és gyóntatója is Erasmus csodálója és teljesen az ő szellemében prédikál. A királynét annyira megnyerte Erasmus tanainak, hogy az utóbb özvegységében mindent megtett, hogy őt németalföldi udvarába vonzza. Erasmus nagyra tartotta a királynő kegyét s 1529-ben az ő számára írta az özvegységről szóló könyvét (Vidua Christiana.)

Erasmust a protestantizmus egyik harcosának tekintik, pedig éles ellentétben állt Lutherrel s a hitújítás szellemétől távol állt. Viszont a katholikus egyház is megtagadta vele a közösséget s iratait indexre tette, pedig élete munkásságát jórészben az egyháznak szentelte. De ez a lángeszü, nagyműveltségü humanista nem olyan keresztyén volt, amilyent a XVI. század egyháza kivánt. Vallásos és bölcselkedő műveiből nem az igazi hivő szól, hanem egy kiábrándult, skeptikus lélek, aki bizonyos fensőbbséggel kezeli a katholikus egyház dogmáit s érezteti, hogy az ő felfogása más. Annyira benne él a humanizmus világában, hogy szinte inkább Sokrates, Plato és Epikur tanítványa, semmint Jézusé. Dogmanélküli keresztyénséget kíván, melynek tanításai egyszerüek és mindenkinek szólnak. Az élet célját, a boldogságot, a csendes elmélyedésben, nyugodt bölcselkedésben látta, nem ismert sem hazát, sem családot, sem kötelességet, mely feszélyezné filozófus nyugalmát.

Erasmus tanai és lenyügöző szellemü irásai élénken foglalkoztatták az akkori tudományos világot s nálunk is sok hivet szereztek. Igy elsősorban a főpapság köréből Brodarics, Oláh Miklós, majd a három Thurzó-fivér erasmiták voltak, Pison és Henckelen kivül, akiken keresztül az erasmismus a királyi udvarban is úrrá lett. Hatása nem volt üdvös, mert, bár vallási téren nagyobb türelmességre, megértésre vezetett, de kiábrándító hatása is volt, lerombolt ideálokat s helyükbe nem tudott újakat állítani. Erasmus tanítványa nem sietett életét adni egy még oly magasztos eszméért sem, mint a haza megmentése s önzetlenség, önfeláldozás idegen volt szivétől. Erasmus szerep-

lése útjelző volt azon az úton, melyen a nemzet Mohács felé haladt.

Mivel Erasmus, éppen úgy, mint Luther, a kath. egyházzal bizonyos mértékben szembehelyezkedett — bár merőben más indító okból s formában —, mégis felcserélték akkoriban a kettőt. 1524-ben maga a pápai követ azt írta Rómába: „A közhír szerint, mitől Isten mentsen, a király és királyné lutheránusok." Köztudomású, hogy Luther utóbb a mohácsi vész után, Máriának vigasztaló könyvet írt s azt neki ajánlotta, ami arra vall, hogy a nagy reformátor őt igazi hívének hitte. A buzgó katholikus Ferdinánd, a királyné bátyja, intette is ekkor hugát, hogy óvakodjék atyái vallásától eltérni. Mária azonban kereken azt válaszolta, ő „nem tilthatja meg Luthernek, hogy azt írja, amit jónak lát."

E válasz bizonyos kacérkodásra vall az új hittel és arra enged következtetni, hogy Mária hiúságának hizelgett Luther dicsérete s talán feltünési vágyból, talán az újság ingerének hatása alatt, de lehet, hogy a humanizmusból és Erasmus tanaiból magábaszívott felvilágosodottságból továbbra is hajolni látszott az új hit felé, vagy legalább is a vallási reformok érdekében fáradozott.

Ha Máriának a lutheránizmussal szemben tanusított több vagy kevesebb rokonszenvének titkos rugóit keressük, úgy nem utolsó helyen a nemzeti érzés is előtérbe kerül. A királynő osztrák családból eredt, anyanyelve német s hazánkba kerülvén sem tudott magyarrá lenni, a magyar nemzeti gondolat neki mindvégig idegen maradt. Udvarában majd minden idegen nemzet képviselve volt, legnagyobb számban pedig a németek. A hitújítás, melynek bölcsője Wittenbergben ringott, talán épen azért is könnyebben férkőzött Máriához, viszont a hazájukat szerető, a nemzet önállóságát féltő igaz magyarok a hitújítás eszméit, már azok német eredete miatt is, ellenszenvvel fogadták.

Templom- és harangavatási ünnepélyek.

Templomszentelés Parasznyán.

— Okt. 10-én. —

Úgy tettek, mint Sion népének visszatért foglyai, mikor látták, hogy „Jeruzsálem pusztán hever és kapui tűzben égtek meg: egy szívvel-lélekkel kiálták: Keljünk fel és épitsük meg!" „És megerősíték kezeiket a jóra" (Neh. 2, 18.) a parasznyai lelkes atyafiak. Tornyot emeltek és a régi romokat megépítették egyházuk önálló anyaegyházzá szervezése 200 éves centennáriuma alkalmából, hangosan hirdetve: „hatalmasan cselekedett ezekkel az Úr!" (126. zs. 2)

„Bizony hatalmasan cselekedett velünk az Úr" — e bizonyságtétel jegyében folyt le a templomszentelési ünnepély is. Nem lármázva, nem kiabálva, hanem csöndesen, mint az Úr jelenése Illésnek.

Az Úr irgalmának éneklése után *Elek* József, felsőborsodi esperes patriarchális alakja jelenik meg a szószéken. Áhitatos imában teszi eggyé a gyülekezetet és szenteli fel a megújított templomot, majd ároni áldása kiséretében a közhasználatnak átadja.

Lelkes gyülekezeti éneklés után *Svingor* Jenő, az evangeliumi lelkületű Filep, hirdeti erővel és hatalommal az Isten kegyelmének evangéliomát a János ev. 2, 19. alapján. Drámai elevenséggel tárja fel nagy emberek (Mott és Gandhi) életéből a názáreti Jézusnak a lélek diadalmas templomait megépítő isteni hatalmát! Éreztük az ige igazságát: „a Jézusról való bizonyságtétel a prófétaság lelke. (Jel. 19, 10.) Kiemelkedő pontja volt még az ünnepélynek *Botos* József, Parasznya ősz lelkipásztorának értékes szép előadása, egyházközségének történetéről. Tudományos értékű megállapításai mellett vannak benne nagyon érdekes esetek is, azonkívül pedig olyanok, melyek az egyházközség mély és magasságpontjait jelölik. Szép számmal vannak ilyen mértföldkövek, melyeken mind ott világol az Ige: „Hatalmasan cselekedett velünk az Úr!"

Mértföldkő egyházunk történetében ez az év is! Emlékkő! Ében Háézer! Rajta a Sámuel bizonyságtétele: „Eddig megsegített minket az Úr!" Áll az imádság háza és a menny kapuja! Vajha hatalmasan cselekedne velünk az Úr, hogy megtelhetne a szánk nevetéssel és ajkunk vigadozással!

N.

Harangszentelés Tiszavalkon.

A tiszavalki ref. egyház okt. 10-én bensőséges ünnep keretében adta át Isten nevét dicsőitő rendeltetésének két új harangját. Az új harangok megáldása után a két új harang kellemes összhangban csendült össze a régivel és hívta az Isten házába, ünnepi istentiszteletre a hívőket. Nemcsak Tiszavalkról, hanem a környékbeli községekből is sokan gyűltek össze a csinos kis templomba. A gyülekezeti énekek után *Mártha Béla* egerlövői kántor-tanító orgonakisérettel szólóban énekelt egy szép vallásos éneket. Az ének utolsó akkordjainál *Kiss Albert* egyházmegyei főjegyző, ároktői lelkész lépett a szószékre és bensőséges alkalmi imában emelte Istenhez a lelkeket. A gyönyörű imádság után *Rácz Károlyné*, a tiszavalki lelkész neje énekelt szólót és csengő, tiszta hangjával, a szép vallásos ének mély érzésű előadásával nemcsak áhitatott keltett, de igaz művészi élvezetet is szerzett.

Vajda Sándor mezőkeresztesi lelkész ünnepi ünnepi beszéde igen szépen kidolgozott, nagyon tartalmas, nagy hatással előadott beszéd volt, mely mindvégig lekötötte a hallgatók figyelmét. Utána *Nagy Zoltán* dorogmai kántor-tanító énekelt szólót, majd *Rácz Károly* tiszavalki lelkész az úrasztala mellől olvasta fel a harangokra adakozók neveit. Külön dicsérettel emlékezett meg a derék tiszavalki gazdaemberről, *Kovács Dánielről*, ki az egyik harang költségeit egyedül vállalta s ezzel nevének szép emléket állított. A felemelően szép istentiszteletet gyülekezeti ének zárta be.

A délutáni istentisztelet alkalmával *Szendrey István* dorogmai lelkész tartott szép irredenta szellemű beszédet, ugyancsak szép beszéd kiséretében ő tétette le a fogadalmat a tiszavalki leventékkel.

Harangavatás Felsőábrányban.

Lélekemelő ünnepség keretében avatta fel a f.-ábrányi ref. gyülekezet új, 2 métermázsás harangját és templomi harmóniumát okt. hó 24-én.

A szakadó zápor ellenére is hatalmas közönség gyülekezett egybe az ünnepélyes alkalomra. Megjelent Farkas István esperes és Pósa Péter e.-m. tanácsbíró vezetése mellett 6 környékbeli lelkész, Bottlik József nemzetgyűlési képviselő, Zsóry Lajos, a mezőkövesdi járás főszolgabírája, a helybeli egyházi és községi előljáróság, a Levente-ifjúság, különböző felekezetű és nagy számú intelligencia, s a helybeli gyülekezet teljes számmal. Felzendült a hálaadó ének: Adjunk hálát mindnyájan... s feltünt a szószéken *Pósa* Péter tanácsbíró alakja, hogy a csordultig megteljesedett szíveket mélységes buzgóságú, gyönyörűséges imádságban emelje az Örökkévaló zsámolyához. Majd *Farkas* István esperes beszélt Jerém. VI., 16. alapján olyan hatalmas szónoki erővel, hogy valósággal lenyügözte a lelkeket s a nagy számmal megjelent más felekezetűek is csodálkozó figyelemmel hallgatták a sulyos gondolatokkal megterhelt s mégis fennen szárnyaló hazafias vonásokkal átszőtt beszédet. Végül *Takács* Mihály helybeli lelkész olvasta fel a harang történetét s az ünnepi nap előzményeit. A harang felhúzása közvetlen az istentisztelet előtt ment végbe ünnepélyes keretek között. Ez alkalommal *Kiss* Elek kisgyőri lelkész beszélt és imádkozott olyan lendülettel és hazafias erővel, amely ugyancsak nem téveszté el hatását a fogékony lelkekre. Az adahozók sorából kiemelendő Menyhárt Ábrahám presbiter, aki nejével a harang fele költségét viselte s Dósa Bálint presbiter, aki ugyancsak nejével együtt 30 mm. búzát adott a templomi harmóniumra. *T.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Presbyteri konferencia.** Az ország minden részéből 2500 presbyter gyülekezett össze október 25-én Debrecenben, hogy ott közös tanácskozásban megvitassa a magyar reformátusságot legközelebbről érdeklő kérdéseket és megállapítsa teendőinek irányelveit. A tiszáninneni egyházkerületből csaknem minden egyházközség elküldötte a konferenciára a maga képviselőit, úgyhogy a Tiszántúl után a mi kerületünk vett a legnagyobb számban a konferencián részt. 9 órakor a nagytemplomban 10.000 ember hallgatta dr. Baltazár Dezső püspök egyh. beszédét, amelyben a reformáció s egyúttal a magyarság martirjainak sorsáról beszélt. Istentisztelet után az Emlékkertben a vidéki presbyterek megkoszorúzták a gályarabok emlékoszlopát és Bocskai fejedelem szobrát, s a debreceni ref. iskolás gyermekek mindkettőt virággal hintették tele. Ezután a konferencia tagjai a Kossuth-útcai templomba vonúltak, hol *Hetessy* Kálmán kecskeméti lelkész imája és Csikesz S. üdvözlő szavai után Baltazár Dezsőt kérték fel a tanácskozás elnökéül. Baltazár hosszabb megnyitó beszédet mondott, melyben kemény, harcias hangon szállt síkra a jezsuita törekvések ellen, amelyek csak szakadékokat csinálnak az országban. „Mi, magyar kálvinisták a tiszta evangélium igazságaival, azokra esküvésünkkel, azoknak szolgálásunkkal, azokért szenvedésünkkel s ha kell, odaáldozott életünkkel is a haza érdekeit szolgáljuk, A magyar hazát és pedig a történeti határaival és jogaival egységes és egész Magyarországot sem a Máriáénak, sem a Kálvinénak, sem a Lutherénak, sem az Izraelénak, hanem a Krisztusénak és a magyarokénak tudjuk és akarjuk és orsz. presbyteri szövetségünk szervezetét, lelkét, munkáját, küzdelmeit, egész életét ennek a célnak szenteljük oda." Az elnök beszéde után az üdvözlések következtek, üdvözlő táviratot küldött a konferencia a Kormányzónak és a beteg gr. Degenfeldnek, ezután több deklarációt olvastak fel és fogadtak el, így a hithűségről, a gályarabokról, Bocskay, Bethlen és a Rákócziak emlékezetéről, az 1848. XX. t.-c. hátsó gondolat nélküli és tökéletes végrehajtásáról, Debrecen székhellyel ref. irodalmi és tudományos központi szervezet felállításáról, ref. központi segítő pénztár, jóléti és gazdasági testület, valamint árvaházak létesítéséről, a debreceni kollégium felszabadításáról, a ref. sajtó támogatásáról, végül a konferencia kimondotta, hogy az orsz. presbyteri tanácskozásokat állandósítják s azokat évente egyszer megtartják. Közebéd különböző vendéglőkben, majd d. u. 5 órakor a Nagytemplomban tartott vallásos estély méltó befejezése volt a szép napnak.

— **A Leánykálvineum felavató ünnepélye.** Október hó 25-én ment végbe a *nyiregyházi Leánykálvineum* (árvaház és nevelőintézet) felavató ünnepélye, mely a Debrecenben lefolyt Orsz. Református Presbiteri Tanácskozást követő napon tartatván, bizonyára ez a körülmény is hozzájárult ahhoz, hogy a lélekemelő ünnepélyen távolabbról is sokan, méltó számmal vettek részt. A Kálvineum udvara megtelt nemcsak nyiregyháziakkal és debreceniekkel, hanem az ország minden részéből összesereglett lelkészekkel és tanítókkal. Nyiregyháza közönségének és a városnak dicséretére válik az a szíves fogadtatás, mellyel az ünnepélyre érkezőket már az állomáson fogadta. A Kálvineum udvarán, a XC. zsoltár eléneklése után a felszentelő imádságot *dr. Baltazár Dezső* püspök, az ORLE elnöke mondotta, Jeremiás siralmait hatással alkalmazva hazánk szomorú viszonyaira. Az ünnepi beszédet *Janka Károly* nemzetgyűlési képviselő, egyh. ker. főjegyző tartotta. Mélyen járó tartalmas beszédje nagy hatással volt a hallgatóságra. *Muraközy Gyula* kecskeméti lelkész ódája után a hajduböszörményi Fiúkálvineum (melynek növendékei kellő vezetés mellett nagy számmal voltak jelen) üdvözletét vitéz *Kőszegi Frigyes* igazgató tolmácsolta. A leányárvák nevében *Irsay Sárika* V. é. orvostanhallgató mondott forró köszönetet talpraesetten. Az intézetet gyönyörű szavak kiséretében a csüggedetlenül buzgó és lelkes *Kiss Ferenc*, a Kálvineum elnöke adta át. *Dobay Sándorné* igazgató nagy tetszéssel fogadott beszéddel vette át az intézetet. Ismertette azokat a nevelési elveket is, melyeket a tanári kar követni szándékozik. Beszédjének ez a része is a szülők és paedagógusok tetszését egyaránt megnyerhette. A jelenvoltak általános helyeslésssel fogadták minden mondatát, de különösen ama szavait, melyekkel pálcát tört a mai divat szertelenségei s bizonyos terjedőben levő ferde, nőietlen szokások (dohányzás stb.) felett. *Csikesz Sándor* határozati javaslatának elfogadása és a CXXII. zs. 2. versének eléneklése után az ünnepély véget

ért. A megjelentek nagy megelégedéssel szemlélték meg a célszerüen és kényelemmel berendezett intézetet. Egy órakor a Koronában ebéd volt, melyet Nyiregyháza város adott a vendégek tiszteletére. Sok felköszöntő hangzott el, az első azonban s a legmélyebb hatású az ország kormányzóját illette. Ugy az ebéd alkalmával, mint az ünnepélyen is, a debreceni kántus (16—18 tag) gyönyörüen előadott énekszámokkal szerepelt. A szabolcsi egyházmegyéken kívül Nyiregyháza városa is elismerést érdemlő módon tette lehetővé a szép intézet megépítését. Ezek mellett a Kálvineum főleg országosan folytatott gyűjtésekből, a ref. magyarság összehordott filléreiből létesült, mely hogy Isten áldásával működjék, mi is kívánjuk!

— **Lelkészbeiktatás.** Meleg szeretettel és bizakodással iktatták be f. hó 24-én S. A. Ujhelyben *Kiss Ernő* alsózempléni esperest lelkészi állásába. A beiktatást Forgács Gyula és Bernáth Aladár tanácsbirák végezték. Forgács Gyula nagyszabásu beiktató beszédében megkapóan vázolta a lelkészi állás szép és magasztos voltát, a pásztor és a nyáj egymáshoz való viszonyát, majd fohászszerü áldást mondott az új lelkészre, akit homlokon csókolt s kézfogással beiktatott hivatalába. Az egyházi énekkar áhitatos éneke után Kiss Ernő, az új lelkész tartotta meg széles látókörről tanuskodó, mindenre kiterjedő, szépen felépitett beköszöntő beszédét, amely mély nyomokat hagyott a hallgatóság lelkében. A beköszöntő beszéd után az üdvözlések következtek. Id. *Meczner* Béla az egyháztanács nevében mondott hosszabb üdvözlő beszédet, A Ref. Nőegylet 20 tagu impozáns küldöttsége élén dr. *Nyomárkay* Ödönné üdvözölte az új lelkészt, majd *Bévárdy* Kató a Leányegylet, *Farkas* Jánosné a bibliakörök, dr. *Meczner* Tibor a Kálvin-Szövetség, dr. *Gerőcz* Kálmán a belmissziói iskola, *Bényey* Dániel az Olvasókör és *Takács* Icuka a vasárnapi iskolások üdvözletét tolmácsolta. Az új lelkész minden beszédre külön-külön válaszolt. A szép ünnepély a Himnusz éneklésével ért véget.

— **Vallásos estélyek Sárospatakon.** Forgács Gyula spataki lelkész az elmúlt héten (okt. 25—30) minden este fél 6 órakor a templomban vallásos estélyt rendezett, mely a gyülekezet tagjai részéről szép látogatottságnak örvendett. Az egyes estélyek műsora többnyire ez volt: ima, bibliamagyarázat, egyháztörténelmi vagy társadalmi előadás, karének, olykor szavalat, végűl záróima. Előadókként szerepeltek: 25-én Szabó Zoltán bibliamagyarázattal, Forgács Gyula Zwingliről reformációi előadással, 26-án: Forgács Gyula bibliamagyarázattal, dr. Rácz Lajos Kálvinról reformációi előadással, 27-én: Kovács László hotykai lelkész bibliamagyarázattal, Tóth Kálmán tiszakarádi és Pataki Sándor kenézlői lelkész a gyülekezetük körében folyó egyházépitő munka ismertetésével; 28-án Töltéssi Zoltán, a KIE. orsz. főtitkára e mozgalom lelkes ismertetésével, s 4 pataki Ifj. Egyesületi tag a kisújszállási konferenciáról tartott magvas, szines beszámolójával; 29-én Oláh István s. lelkész bibliamagyarázattal, Elekes Imre Mélius Juhász Péterről reformációi előadással; 30-án Nagy Sándor Béla hitoktató bibliamagyarázattal, Harsányi István Sztárai Mihályról reformációi előadással. Minden este szép karének (népiskolai vegyeskar, főisk. énekkar) emelte az ünnepély bensőségét.

— **Rövid hirek.** A *lukai* gyülekezet (Bodrogköz) október 31-én fogja újonnan épített templomának, újjá alakitott lelkészlakásának s egy új harangjának felavatási ünnepélyét megtartani. — A sárospataki főiskola reformációi emlékünnepén, október 31-én d. u. 3 órakor *dr. Rácz Lajos* akad. tanár fogja az ünnepi beszédet tartani. — A spataki főgimn. Erdélyi Önképző-Kör nov. 7-én *Erdőhorvátiba* fog tanúlmányi kirándulást rendezni s ott reformációi ünnepélyt rendezni. — *Dr. Mátyás Ernő* theol. tanár megrendült egészsége hosszabb gyógykezelést és pihenést kiván, úgyhogy e félévben már nem fog előadásokat tarthatni; tárgyait nov. 1-től Harsányi I., Marton J. és dr. Rácz L. tanárok fogják helyettesként előadni. — *Marton János* theol. tanár okt. 28 ikán a budapesti fasori templomban előadást tartott „Szadhu Szundar Szing hite" címmel.

— **Irásbeli tételek az 1927. évi szeptemberi lelkészképesitő vizsgálatokra.** *A)* Az *első* lelkészképesitő vizsgálatra: Egy szakértekezés a következő tétel valamelyikéről: *a)* Ó-szövetségi vallástanból: A profétizmus szerepe és jelentősége Izráel vallásában. *b)* Új-szövetségi vallástanból: Jézus messiási öntudata. *c)* Keresztyén hittanból: Krisztus visszajövetele a ref. hitvallások és a szekták tanitása szerint. — *B)* A *második* lelkészképesitő vizsgálatra: 1. Egy szakértekezés a következő három tétel valamelyikéről: *a)* Egyházjogból: A viszonosság és egyenlőség elvének fejlődése Magyarországon 1790-től napjainkig. *b)* Homiletikából: Krisztus személyisége mai igehirdetésünkben. *c)* Magyar prot. egyháztörténetből: Egyházi énekköltészet a XVI. században. 2. Gyakorlati bibliamagyarázat irandó: I. Kir. XIX. 9—13. v. alapján. 3. Kátémagyarázat irandó a Heid. Káté 116. kérdéséről: Miért szükséges a ker. embernek imádkozni? 4. Egyházi beszéd irandó: I. Kor. VI. 19—20. v. alapján: Mert áron vétettetek meg, dicsőitsétek azért az Istent a ti testetekben és lelketekben, amelyek az Istenéi. — A dolgozatok egy-egy füzetben tisztán, olvashatóan irva, 1927 augusztus 1-ig adandók be (ezen a határidőn túl csak *püspöki engedéllyel* lehet dolgozatot beadni) az első vizsgásoké a theol. igazgatói, a második vizsgásoké az egyházkerületi főjegyzői hivatalhoz (Cigánd). Az első vizsgásoknak saját egyházi beszédjöket, amelynek textusa szabadon választható, jól meg kell tanúlniok és a vizsgálaton előadniok. Ez a beszéd is a házi dolgozatokkal együtt beadandó. A lelkészképesitő bizottság elnökségének megbizásából *Dr. Rácz Lajos* theol. akad. igazgató.

— **Testvéreink, volt Pataki Diákok!** A pataki ősi kollégium tanitványai, kiket a szeretet és visszaemlékezések erős szálai füznek egymáshoz, ősidőktől fogva hűséges letéteményesei voltak a Főiskola hagyományainak s az élet nehéz küzdelmei között is a hála érzésétől áthatva szerető gyermekként siettek mindenkor a Főiskola erkölcsi és anyagi támogatására. Az a nemes jellem s kemény magyar érzés és tudás, melyet a Főiskola beoltott minden növendékébe, tündöklő bizonyságok ama kiváló nevelői rendszer mellett, amely a

bodrogparti Athent alapitása óta jellemezte, mert a pataki diákok, — bárhova állitotta is őket a sors — puritán, kötelességtudó férfiakként állták meg helyüket tiszteséget és dicsőséget szerezve Alma Materüknek. Az ősi kollégiumhoz, ehhez a második szülői házhoz való törhetetlen ragaszkodás és a hála, valamint az egymás iránti testvéri szeretet nemes érzései hatották át a Pataki Diákszövetséget is, amikor elhatározta, hogy egykori nevelőanyjának és hires diákéletének már-már veszendőbe indult emlékeit összegyüjteti és kiadja. Az első kötet anyagának gyüjtése befejeződött s a mű, mely a pataki Főiskola nyomdájában készül és amely közel 400 becses anekdotát tartalmaz, „*A pataki diákvilág anekdotakincse*" cimen 1926. december első felében jelenik meg elsőrendü kiállitásban kb. 300 oldalon. Előfizetési ára 60 ezer K postaköltséggel együtt pedig 65 ezer K. Könyvárusi forgalomba nem kerül. A mű eladási árából befolyó tiszta jövedelem a pataki kollégiumban felállitandó Hősök második emléktáblája költségeinek fedezésére és ugyanott különféle alapitványok létesitésére fordittatik. A megrendelési gyüjtőiv és pénzküldemény Panka Károly dr. nemzetgyülési főkönyvtárnok, a Pataki Diákszövetség vezetője cimére (Budapest V., Országház) küldendő bezárólag *1926. évi november hó 20-ig.* Testvéri szeretettel kérjük Alma Materünk minden hű fiát, hogy a nemes cél szolgálatában ezt a mindnyájunknak oly kedves müvet, mely nem hiányozhat egy volt pataki diák könyvgyüjteményéből sem, megvásárolni és minnél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek. Testvéri köszöntéssel: Budapest, 1926. évi október hó. *Panka Károly dr.* s. k. *Komáromi János* s. k.

— **Internátusi házvezetőnői** (gondnoknői) állás üresedett meg a miskolci ref. leánygimnáziumban. Jelentkezni az igazgatóságnál lehet irásban, esetleg személyesen.

HIVATALOS RÉSZ.

948—1926. **Körlevél**

I. Főgondnok úr Őméltóságával együtt elkerülhetőnek látjuk az őszi egyházkerületi közgyűlés megtartását, mivel a fennforgó ügyeket az intéző bizottság is elvégezheti. Felhívom ezért a n.t. esperes urakat, hogy elintézésre váró ügyiratait a püspöki hivatalba f. évi *november 5.* (*ötödikéig*) okvetlenül beküldjék.

II. Az intéző-bizottsággal egy napon, f. év. *november 16-án* reggel 10-órától Miskolcon a püspöki hivatalban, esetleg a leány gimnázium tornatermében az egyházkerületi időszaki-tanács is ülésezni fog. Erről mindazon érdekelteket, kiknek az egyházkerületi bírósághoz felebbezett ügyük van, ezennel értesitem.

III. Bánfalva, Diósgyőr, Kondó, Martonyi, Szőllősardó, Teresztenye, Tiszaszederkény, Tiszatarján, Tornakápolna, egyházak adósegély nyugtáikat mai napig sem küldték be az egyházkerületi pénztárba, ami miatt az elszámolás nem ejthető meg. Felhivom azért a nevezett egyházak lelkészeit, hogy adósegély nyugtáikat az egyházkerületi pénztárba beküldeni azonnal kötelességüknek ismerjék.

Miskolc, 1926 október 26.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Értesités.

Egyik lelkésztársunknak kiváló gyakorlati érzékből származó és helytálló tudakozódásaira, mivel kérdései közérdekűek, e helyről adom meg a feleletet. A „Rovatos ívek" kitöltésénél nehézségre bukkant a vegyes házasságban élő családfőknél. Helyesen állapitja meg, hogy: „a közös vagyon a mi javunkra nem egészben szolgál, úgyszintén a 2 féle vallású gyermekek sem mind a mi lélekszámunkat növelik." Ha csak a mi felekezetünkön levőket veszi számba, — irja, — úgy nem hiven tükröződik a megélhetési viszony, mert lehet esetleg csak 1 ref. gyermekük, de azonfelül még más vallású akár 5—6 is, akiket mind el kell tartani. Az egyházi adónál mindet számbavesszük. De ha itt is számbavesszük, úgy a lélekszám nem fog megfelelni a valóságnak. Ez aggodalmainak az egyik ága. A másik a külbirtokosokra vonatkozó feljegyzések problémája. Válaszom ez: Mivel a család keresőképességének s egyúttal a családfentartó családi terhének a megállapitására is törekszünk, a családot felekezeti különbségre való tekintet nélkül, mint egységet vesszük. A lélekszámra nézve ez zavarólag nem hathat, mert az egyházközség lélekszámára vonatkozólag a 2. sz. rovatos iv adja az adatokat, amelyek a gyülekezet tisztán ref. vallású tagjaira szólnak. Tehát úgy töltjük ki a rovatokat, mintha egy vallásúak volnának. Kétségtelen azonban a rovatos iv hiányossága, mert adataiban nincs tájékoztatás a családfő vegyesházasságára. Arra kérem azért a mélyen tisztelt presbitériumokat, hogy széljegyzetben, a rovat keskeny margóján tüntessék fel „V. h." jelzéssel a vegyes házasokat.

A külbirtokosokra vonatkozó adatok bejegyzésénél az E. T. I. t.-c. 105. és az E. T. III. t.-c. 10. §-ának b) és c) pontjai az irányadók. Ehez képest reájuk nézve a személyi adatok nem töltendők ki, mert azok rendes lakóhelyükön vétetnek figyelembe, ellenben feltüntetendő azok adója és jövedelme. Az a körülmény, hogy az illető külbirtokos, más rovat híján a foglalkozás c. rovatba jegyeztessék be. Úgy a jövedelmük, mint az adójuk és terhük 100%-ban vezetendő be a megfelelő rovatokba, mert az ő külbirtokos voltuk konzekvenciája már levonatott akkor, mikor egyházi adójuk 25, illetve 50%-ban állapittatott meg. Kétségtelen, hogy tökéletes művet nem alkothatunk, de a valóságnak megfelelő adatokból nyerünk egy olyan képet, mely megközelíti a valóságot s az egyházkerületnek korszakos elhatározásához majd alapot képez.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel

Cigánd, 1926 okt. 29.

Janka Károly
a kiküldött bizottság lelkészi elnöke.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 45. szám. Sárospatak, 1926 november 7.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: A reformáció emlékünnepén. (Vége köv.) — *Király Lajosné*: Érintkezés Isten és ember között. (Vége köv.) — Templom-, paróchia- és harangszentelés. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

A reformáció emlékünnepén.

— Részlet a sárospataki főiskola reformációi emlékünnepén, 1926 október 31-ikén mondott beszédből. —

Mélyen tisztelt Közönség! A közelebb múlt hetekben két olyan évforduló következett be — az egyik az egyetemes keresztyén egyház körében, a másik magyar hazánk történetében, — amelyek nem egy szállal hozzákapcsolódnak a reformáció föllépéséhez és elterjedéséhez s amelyek épen ezen aktualitásuknál fogva megérdemlik, hogy e reformációi emlékünnepen róluk kissé bővebben megemlékezzem.

Az egyik *Assisi szent Ferenc* halálának 700 éves fordulója, amelyet a római kath. egyház okt. 4-én fényes ünneplésekkel, zarándoklásokkal ült meg. Assisi sz. Ferenc a szentekben és eretnekekben oly gazdag XIII. század legrokonszenvesebb és legtiszteletreméltóbb egyénisége; életében, tetteiben számos oly vonás van, mely őt közel hozza szívünkhöz, mely őt a reformáció előkészítője gyanánt tünteti föl. Ilyen a bibliai alap, mellyel az apostoli szegénységet, szolgálatot és alázatosságot magára vette, általában az a körülmény, hogy élete minden fordulatánál nagy szerepet játszik a biblia; ilyen a szegények és betegek sorsának enyhítésére irányuló törekvése, mely őt a tetterős felebaráti szeretet hősévé teszi; ilyen rajongó természetszeretete, melynél fogva a természetet — melyet ő előtte érzéketlennek, kegyetlennek tartottak — erős életérzéssel, a benyomások iránti rendkivüli fogékonysággal ruházta fel s a madarakat és virágokat pajtásainak nevezte; — ilyen a *terciáriusok* rendjének megalapítása, mely megengedi a keresztyéneknek, hogy époly szentek legyenek, mint a szerzetesek, bár a világban élnek, tehát a zárdán kívüli tökéletességet, a házasságban való tökéletességet, a polgári életben való tökéletességet hírdeti, ami hallatlan reform-gondolat volt a r. kath. egyházban, mert ezzel a szezetesi élet kath. felfogását felforgatta, a szerzetes és a világi ember, a hívő és a pap közötti sorompót ledöntötte; — itt már felvillan az evangéliom az egyetemes papság gondolatával, az evangélium — vagyis a protestantizmus.

De sz. Ferenc reformja nemcsak vallásos, hanem egyszersmind szociális és demokratikus is; a terciáriusok számára adott szabályai a kicsinyek és alázatosak javára megváltoztatták a fennálló társadalmi rendet. Egy oly világban, ahol az egyház minden romlottságba belesülyedt, ahol a hűbériség minden földjét örökös harcainak vérével hintette tele: sz. Ferenc a szegénységet, az alázatosságot, a szegénység által való békét hírdeti, elveti a világ javait, mert ez az Isten- és emberszeretet romlását jelenti.

Sz. Ferencnél eltűnik a szentek közbenjárása: a Fratres minores, — pap távollétében — egymásnak is meggyónhatnak; egyszerű Miatyánk s az Úr szenvedésén ejtett néhány könnycsepp a legszebb ima. Mindaz, amit nála a belső ember, a belső vallás nyer, a szertartások, cselekedetek vallásának rovására történik. Az igazi közbenjáró szerinte Jézus; ő az igazi pap, lelkeink püspöke. Csak Krisztus példája állt mindig előtte, csak őt akarja követni, utánozni teljes szívéből. Mindig Jézus volt az ajkain, szemeiben, füleiben, kezeiben, egész lényében.

A gazdagságnak ez a megvetése, a keresztrefeszített Jézusnak ez a szeretése, az evangéliumnak és Krisztusnak ez a szemlélete az ő leghívebb tanítványának: Celanonak, a *Dies Irae* szerzőjének végtére is az ingyen, hit által való üdvözülés gondolatát sugalmazta; ez az ima csillan ki a *Dies Irae* híres és borzalmas strófáiból (Rettenetes fenségű Isten, aki *ingyen* megmented azokat, akiket meg akarsz menteni, ments meg engem!) Ez már a reformáció gondolata! A pápaság nem csalatkozott, mikor oly nehezen akarta elismerni és megerősíteni ezt a rendet, melynek kebeléből oly szilárd támaszai és oly veszélyes ellenfelei támadtak. A pápaság barátai azok lettek, akik félreismerték sz. Ferenc gondolatát, ellenfelei pedig azok, akik hívek maradtak hozzá. A pápaság, megszegve Ferenc végrendeletét, módosította a szegénységre vonatkozó utasításokat; a makacs koldúsokat, a szigorú franciskánusokat kiközösítették, megégették. Littré szerint több franciskánust megégettek, mint templáriust.

Mint látjuk, Assisi Ferenc gondolatban és cselekedetben katholikus volt és katholikus maradt; gondolkozását és cselekvését az egyház iránti tisztelet és odaadás hatja át, missziói tevékenységére a pápától kér engedélyt, tőle kéri rendi szabályainak megerősítését; hisz a cseleke-

detek érdemszerző voltában, egész egyénisége távol áll minden forradalomtól és eretnekségtől, — s mindamellett úgy tekinthetjük őt, mint az evangéliomi vagyis XVI. századi reformáció előfutárját. Sz. Ferenc nem hirdetett új hittételeket, de új szellemet lehelt, amely — a régi formák közt — új s gyakran ellentétes szellemet vitt be az egyházba; az új bor arra volt rendelve, hogy szétrepessze a régi tömlőt. De nem mindjárt repesztette szét, sőt az egyház, mely már-már haldoklott, új életinjekciót kapott tőle, úgyhogy 3 századaddal meghosszabbította az életét.[1]

[1] E. Doumergue, Le septième centenaire de St. François d'Assise (*Foi et Vie*, 1926 okt. 1. p. 938—942.)

(Vége köv.)

Érintkezés Isten és ember között.

Vajjon illetékesek lehetünk-e mi, a mai anyagias, Istentől elrugaszkodott kornak a gyermekei, hogy Istennel való kapcsolatról, Istennel való közösségről beszéljünk? Mintha valahogy megszakadt volna ez a kapcsolat. Ugy hiszem, azért olyan ideges, nyugtalan, tétova bolyongó ez a mi korunk, mert eltávolodott Istentől. Ha tudni akarjuk, hogy mi az Istennel való közösség, a nagy vallásos géniuszokhoz kell fordulnunk: az ótestamentomi prófétákhoz, Augustinushoz, Assisi Ferenchez, Sundar Singh-hez, akik megtalálták ezt az ősi közvetlen kapcsolatot az örök Istennel.

Felvethetnők a kérdést, hogyan képes egyáltalán az ember, aki oly véges és gyarló, a Végtelennel, az Abszoluttal érintkezni? Hol találjuk meg az érintkezési pontot? A pszichológusok még nagyon tapogatódzva járnak ezekben a határkérdésekben. Csak azokon a területeken érzi magát otthon a pszichológia, ahol az emberi léleknek, — amelyről voltaképen azt sem tudja megmondani, hogy micsoda, — az anyagi világgal való érintkezését vizsgálhatja. Kutatja az érzékleteknek, szemléletnek, emlékezésnek törvényeit és igyekszik azokat számbeli viszonyokban megállapítani. Nem képes azonban analizálni a léleknek transcendens, érzékfölötti természetét. Hiszen az emberi értelemnek egész berendezettsége arra való, hogy az anyagi világot megismerje az ember és rajta uralkodjék. De nem tudja megismerni az értelem magát az életet és az élet forrását, Istent. Milyen pszichikai képességeinkkel ismerhetjük tehát meg Istent? Ennél a pontnál mindig megakadnak a filozófusok. Megakad még Kant is, amikor a Tiszta ész kritikájában a megismerés határait keresi.

Rejtély marad előttünk az Isten és sűrű ködbe burkolódzik mindaddig, amíg racionalista módon akarjuk megközeliteni. Nem is szólva a materializmusról, mely az anyagi világon túl nem ismer valóságot. A materialista áramlatnak tulajdonítható nagyrészt, hogy az emberiség úgy eltávolodott Istentől. Csak akkor juthatunk majd ismét közelebb hozzá, ha nem leszünk olyan nagyon büszkék a saját értelmünkre. Hiszen az Istennel való kapcsolat létesítésében nagyon alárendelt szerepe van az értelemnek. Csakis spontán intuició útján ismerhetjük meg őt. Ezt az intuiciót nevezi a keresztyén ember hitnek.

Szeretném egy hasonlattal világosabbá tenni a dolgot, amelyet Sundar Singh prédikációi között olvastam. Sundar Singh az emberi lelket kis csibéhez hasonlítja, mely még a tojásban van és így nem ismeri a tojáshéjon kívül elterülő világot. Azt hiheti tehát, hogy a tojáson kívül nincs is semmi. Csak az ejthetné gondolkodóba a kis csibét, hogy vannak olyan szervei, amelyeknek ott bent a tojásban nem veheti hasznát. Van szeme, amellyel majd kint a napvilágnál látni fog és szárnya, mellyel majd egykor repülni fog. Egy napon feltörik a tojáshéj és a kis csibe meglátja az új világot, amelyről most még csak homályos sejtelme lehet. Igy mi sem látjuk még az érzékfölötti világot, de már kialakulóban van a lelki szemünk, mellyel majd egykor szinről-szinre látni fogjuk és növekvőben van a szárnyunk, amellyel majd felszállhatunk oda. Ez a szárny a hit. „Mert hitben járunk, nem látásban."

Tehát voltaképen még nem beszélhetünk Isten-ismeretről, csak Isten után való vágyódásról. Epesztő szomjúság ég a lelkekben Ő utána. Megindult már az Istenkereső lelkek végeláthatatlan menete az Ur trónja elé. De hányan tévelyegnek, hányan jutnak helytelen útra! A külömböző szekták, a spiritizmus, anthropozófia, theozófia mind igyekeznek útvesztőjükbe csalogatni ezeket a kereső lelkeket. Az emberi léleknek ez az elindulása a keresés útján hasonlítható a tékozló fiúnak az elhatározásához, mikor megundorodott a moslékevéstől és eltökélte, hogy visszatér az atyai házba.

(Vége köv.) *Király Lajosné.*

Templom-, paróchia- és harangszentelés.

Harangszentelés Bánrévén.

A bánrévei ref. szórványgyülekezet harangszentelési ünnepélyét okt. 24-én délelőtt tartotta meg az ünneplők nagy tömege előtt. Az egyházi funkciót a már készen levő ref. templom melletti térségen *Páhy* József dr. héti ref. lelkész és *Kádár* István héti ref. kántor végezte. *Páhy* József dr. lelkész magasszárnyalású beszéde és imája után a nagy nyilvánosság előtt mondott hálás köszönetet a ref. egyház nevében *Fölföldy* Ottomár főjegyzőnek a templom, harang létesítése s beszerzése körüli tántoríthatatlan fáradozásáért. A ref. templom felszentelési ünnepélyét november 7-én délelőtt 10 órakor tartják meg nagyszabású keretek között.

*

A *lukai* református egyházközség megújította templomát, javittatta paróchiáját és egy új harangot öntetett. Az építkezési költségek sok kő és faanyagon kivül 10 vagon és 5 mázsa búzát emésztettek föl. Az építkezési mozgalmat Szinyéri György akkori lelkész még 1922-ben indította meg, a kivitel és megvalósítás a mostani lelkésznek: Tálas Áronnak a buzgóságát dicséri. A presbiterium megértő lelkének s a 6—700 tagból álló gyülekezet áldozatkészségének hosszú időn át hirdetője lesz a szép templom s a csinosan megjavított lelkészlakás. A harangot fele részben az egyház, fele részben Varga Lajos és neje készíttették. A buzgó

lelkész, hogy a terheken könnyítsen, nem fogadott el stólát és a paróchia karbantartását 10 évig vállalta. A felavató ünnepély f. é. okt. 31-én ment végbe, amikor is a harangfelhúzás előtt buzgó, szívig ható imádságot *Molnár* László alsóberecki lelkész mondott. A templomavató alkalmi beszédet építő módon *Nagy* Sándor Béla, sárospataki hitoktató lelkész tartotta. Úrvacsorát *Tóth* Kálmán tiszakarádi lelkész osztott ékes szavak s meleg hangú imádsággal. A templomépítés történetét a helybeli lelkész terjesztette elő, nagy gondossággal sorolván el az érdemeket, hálával említette a zempléni alispán, Bernáth Aladár nevét, a Sárospataki Hitelbankét és Sárospatakot is. Az istentisztelet áhitatának fokozását szolgálta két kórus, a férfikar s az ujabban alakult kétszólamú vegyeskar szereplése. Az alsózempléni egyházmegyéből Hodossy Béla és dr. Kiss Sándor világi tanácsbírák is résztvettek az ünnepélyen, amelyen a környékről is sokan megjelentek, a gyönyörű magaslaton fekvő szép templom minden zuga megtelt hallgatókkal. Az ünnepélyt szokásos módon közebéd és mulatság fejezte be. A lelkész és presbiterium nemes buzgólkodása s a gyülekezet áldozatkészsége hozzon megérdemelt gyümölcsöket, Isten áldásával lelki békét, kálvinista hitükhöz való hűséget és ragaszkodást!

IRODALOM.

* **Új Naptárok.** Csaknem egyszerre jelent meg a ref. egyháztagok számára két jó naptár. 1. *Árvaházi Képes Naptár*, szerkeszti Lampérth Géza, kiadja Hornyánszky V., ára 20,000 K. A régi, jóhírű naptár immár 52-ik évfolyamában jelent meg 160 l. terjedelemben; a szerkesztő mellett oly kiváló írók és költők írtak bele, mint Kozma Andor, Jakab Ödön, Bartóky József, Pekár Gyula, Császár Elemér, dr. Thaly Lóránt. — 2. *Keresztyén Család Képes Naptára*, szerkesztette Tildy Zoltán (Tahitótfalu), ára 18,000 K. Nagyobb formátumban vastagabb kötet az előbbinél, époly magvas, nemes és építő tartalommal. Az egyes közlemények írói közt sok kitünő névvel találkozunk, így Baltazár, Makkai, Ravasz és Soltész püspökökön kivül Szabolcska M., Kozma A., Bartóky J., Vargha Gy., Czeglédy S., Révész I., Baja M., Muraközy Gy., Medgyaszay V., — a mi kerületünk írói és poétái közül Enyedy A., Lengyel Gy., Szigethy F., H. Kiss G. Mindakettőt melegen ajánljuk a tömeges terjesztésre.

* **Könyvek Világa.** E cím alatt új, 2 havonkint megjelenő lapot indított dr. Vass Vince pápai theol. tanár és Incze Gábor budapesti hitoktató a Sylvester kiadásában. A lap, czimének megfelelően, az irodalom világában akarja az olvasót tájékoztatni, az új műveket kellő kritikával kísérni s így olvasóinak a jó s értékes művek kiszemelését megkönnyiteni, az értéktelen burjánt pedig irtani. A lap előfizetési ára 1 évre 15,000 K. Adja Isten, hogy nemes célját elérje; első száma komoly igyekezetről tesz bizonyságot.

* **Revue des Etudes Hongroises et Finno-Ougriennes.** III. évf. 3—4. szám. A magyar-francia protestáns kapcsolatok ápolásán fáradhatatlanúl és eredményesen munkálkodó dr. Rácz Lajos szép tanúlmányának: „*L'inspiration française dans le protestantisme hongrois*" II. darabját hozza, amely Szenczi Molnár Albert és Apáczai Csere János életét, munkásságát ismerteti, természetesen főkép francia szellemű kapcsolataikra fektetve súlyt. A szerzőt ezért az alig felbecsülhető fáradozásáért nem tudjuk elég köszönettel illetni. ri *(Debreceni Prot. Lap.)*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A reformáció emléknapja a sárospataki főiskolában.** Kegyeletes érzésekkel ülte meg főiskolánk tanári kara és tanuló ifjusága okt. 31-ét. Délelőtt a városi istentiszteleten vett részt a főiskola, délután az imateremben tartotta meg magas szinvonalu ünnepélyét. Az ünnepi beszédet, amely a multat is feltárta és aktuális is volt, dr. Rácz Lajos theol. igazgató tartotta. A főiskolai énekkar Kovács Béla főiskolai h. ének- és zenetanár kitünő vezetése alatt szépen énekelt. Szavalt a theol. ifjuság köréből Veress Sándor, I. é. theol., a gimn. tanulók közül Misley József VIII. oszt. tanuló. Ez alkalommal énekelt a gimn. vegyeskar is nagy hatással.

— **A reformáció emlékünnepét** *Miskolcon* okt. 24—31-ig református hét előzte meg, amelyen a következő előadások hangzottak el: Komjáthy József diósgyőri lelkész az örök reformációról, Nádházy Bertalan vasgyári lelkész A reformáció és a biblia czimen; Farkas István esperes: Menyország és pokol czimen, Somogyi Pál zilizi lelkész: A megtérés czimmel, Enyedy Andor lelkész: Ujjászületés, megigazúlás, megszentelődés, istenfiúság czimmel, Illyés Bertalan püspöki titkár: Az örök fundamentumok czimmel. (A diósgyőri és vasgyári gyülekezetekben szintén tartottak ily reform. hetet.) — Október 31-én d. u. 5 órakor a Kossuth-utcai templomban a Kálvin-Szövetség rendezett magas szinvonalú reformációi ünnepélyt, amelyen előkelő orgona-, gordonka- és ének-művészek szereplésén és a 60 tagú egri vegyeskar közreműködésén kivül Farkas I. esperes mondott bensőséges imát, *Bottlik József* nemz.-gyül. képviselő, tbíró pedig ünnepi beszédet, melyben a krisztusi gondolatnak, a szeretetnek megvalósítását a gazdasági és szociális életben jelölte meg a prot. egyházak főfeladatául, de úgy, hogy ez ne jelentse a ker. eszme gyöngitését, a ker. erők szétforgácsolását, mert más felekezetű testvéreinkkel közös fronton akarjuk megvívni harcunkat a destruktiv erőkkel szemben.

— **Rövid hirek.** A *péceli* gyülekezet okt. 24-én Deme Lászlót, főiskolánk volt növendékét, az *Erő* ifj. lap szerkesztőjét hívta meg lelkészeül. — A *s.-a.-újhelyi* gyülekezet okt. 30-án d. u. 5 órakor a spataki főiskolai énekkar közreműködésével tartotta reformációi ünnepélyét. — Az *abaújkéri* gyülekezetben nov. 7-én lesz a templomszentelés. — *Örkényben* a pálóci Horváth István főgondnok áldozatkészségéből és költségén épitett új templom fölszentelése okt. 24-én ment végbe. — A *makói* Ifj. Egyesület a városi tanács számára egy díszes kötésű bibliát ajándékozott, amelybe rövid idő

múlva belekerül a Kormányzó úr ajánlása is e jelszóval: A biblia az én Törvénykönyvem!

— **Diósgyőr.** Október 31-én ment végbe lélekemelő ünnepéllyel a diósgyőri ref. elemi *iskola* új épületének felavatása; a felavató beszédet Farkas István esperes tartotta. Az új iskola — amelyben két tanterem és igazgatói iroda van — 400 millió K költséggel épült; ebből 300 millió K-át a hívek adtak össze, 100 millió K-át a község áldozott e célra. Jövő tavasszal a paróchiát is fölépítik.

— **Hősi emlékszobor** avatási ünnepély volt *Cserépfaluban* okt. 31-én. A kettős ünnep jelentőségét a templomi istentiszteleten Pósa P. lelkész fejtette ki, ugyancsak ő tartotta a templomkertben elhelyezett emlékszobor előtt is a felavató beszédet a betegen is megjelent br. Bottlik István nemzetgy. képviselő helyett. Mizser Lajos tanító szavalata, az énekkar szép darabjai, Görgey László vm. főjegyző koszorúzó beszede, Tóth Kálmán községi főjegyző fogadalomtétele voltak kiemelkedő pontjai a kegyeletes, szép ünnepélynek, ami a Zsóry Lajos főszolgabíró által megnyitott és bezárt képviselőtest. díszgyűlés keretében ment végbe. Képviselőket küldöttek: a vármegye, a járás, a miskolci vegyesdandár, a vitézi szék és a szomszédos községek, valamint a vm. testnevelési felügyelőség. A szobor Kopits János művészi alkotása.

— **Zádorfalán** október 31-én kettős ünnepély zajlott le: az új harang felavatása, melynél *Juhász* László esperes mondott buzgó, áldó imát, *Király* István lelkész ünnepi beszédet; azután a hősök emlékoszlopának leleplezése következett, mikor *Abloczy* László kaleméri lelkész tartott meleg ünnepi beszédet.

— **Miskolcról.** Miskolcon a városnak távoli, a vasgyár felé eső részében lakó ref. hivek — hitéletök mélyítése végett — *imatermet* szeretnének létesíteni; az egyházközség vezetősége e célra kibérelte a Füzes-utca 27. sz. telket és házat, melyben a lakók kilépése után otthont fog találni a felnőttek bibliai órája, a Leány-kör, az alakulóban levő Ifj. Egyesület. Most már a hivek áldozatkészségétől függ, hogy a bérház majd véglegesen az egyház tulajdonába menjen át — *Illyés* János hitoktatólelkész elcserélte állását az abaújbaktai lelkésszel: *Fazekas* Sándorral.

— **Felhívás.** Az Egyet. Konvent 180. számú határozata értelmében felhívom az abauji lelkész urakat, hogy november 12-ig hitelesítő aláírással és pecséttel ellátott kimutatást küldjenek az esperesi hivatalba arról, hogy egyházuk hány rendszeresített tanítói állást tart fenn s kik az alkalmazottak. A kimutatás rovatai: sorszám, az iskola jellege, az iskola tanítója, az iskola fenntartója. *Cziáky Endre* esperes.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** 1. Felhivom lelkésztársaimat, hogy az üresedésben levő egyházmegyei *papi aljegyzői tisztségre* egyházuk szavazatát — minden sürgetés bevárása nélkül — *december 15-ig* küldjék be. 2. Amely egyházak az 1926. évi kultur- és közig. adóval még hátralékban vannak, azt 15 nap alatt az egyházmegyei pénztárba okvetlenül fizessék be (q = 330.000 K.) mert a késedelmezőkön a folyó magasabb árban fog az behajtatni. 3. Az orsz. lelkészi nyugdij- és közalapi tartozások — ugy az egyházak, mint a lelkészek részéről az esedékes kamatokkal együtt — a nyugdijintézeti pénzbeszedőhöz *december 1-ig* beküldendők, mivel a késedelmezők a pengő értékre való valorizálás folytán tetemes veszteséget fognak szenvedni s ez a veszteség nem az egyházat, hanem a kötelességmulasztó lelkészt és gondnokot fogja terhelni. 4. Az 1927-ik évi rendes költségvetés — az E. T. III. t.-c. 6. és 7. §§-aiban foglalt utasitások figyelembevételével — minden egyházközségben elkészitendő s két egyenlő példányban szerkesztve, hozzám a folyó 1926-ik év végéig (december 31-ig) felelősség terhe alatt beterjesztendő. Sajóbábony, 1926. nov. 1. Atyafiúi szeretettel *Elek József*, felsőborsodi esperes.

HIVATALOS RÉSZ.

975—1926. **Körlevél**

I.

A tahitótfalusi Sylvester Nyomdai Müintézet alábbi közhasznu és értékes kiadványait szives készséggel ajánlom a lelkész és tanító urak s általuk református hiveink figyelmébe:

1. „Keresztyén Család" hetenként megjelenő képes családi lap. Előfizetési dij negyedévre 23 ezer korona.

2. „A keresztyén család nagy képes naptára" az előző lap előfizetői részére 11.000 korona, másoknak 18000 korona.

3. „Virágos Kert" képes hetilap gyermekek részére ára negyedévenként 15.000 korona. Minden előfizető egy képes naptárt is kap az 1926—27. iskolai évre.

II.

A soproni református egyház, a magyarság és a kálvinizmus egyik végvára, templomot óhajt épiteni. E végre kérőiveket küldött szét a négy ref. püspök ajánlásával. E helyen is bizalommal kérem a lelkésztársakat, hogy vegyék szivükre a soproni ref. templom ügyét s igyekezzenek annak javára a gyülekezetben kegyes adományokat gyűjteni.

Miskolc, 1926 november 1.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat.

Helyettest keresek f. iskolai év végéig a tornaszentjakabi ref. előkönyörgő kántortanitói állásra. Javadalma: 11 kat. hold szántó és 876 □-öl rét, amelynek évi haszonbérlete 10 q buza; 8 köböl buza, 7 köböl rozs, 6 köböl zab, 8 m tűzifa, 1 tehén legelő, tandíj fejében 1 gyermektől 2 véka zab, 10 drb. tojás, 1 drb. csirke. Az állás november hó végéig elfoglalandó. Jelentkezés nov. 20-ig okmányokkal felszerelve a rakacaszendi ref. lelkészi hivatalnál.

Rakacaszend, 1926. október 31.

Osváth Zoltán,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 46. szám. Sárospatak, 1926 november 14.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: Dr. Révész Kálmán püspök levele Rákosi Jenőhöz. — A reformáció emlékünnepén. (Vége köv.) — Vegyes közlemények. — Hirdetés.

Dr. Révész Kálmán püspök levele Rákosi Jenőhöz.

Méltóságos Uram! Mély sajnálattal láttam a *Pesti Hirlap* vasárnapi számában megjelent vezércikkéből, hogy a nálunk dívó, sőt dúló vallási villongások ügyében két héttel ezelőtt kifejtett nézetét, mely igen jó helyen kereskedett a villongások okáról, szükségesnek látta megváltoztatni és ma már, felekezetkülömbség nélkül, a más háza előtt sepregető papokban látja a villongások okát és olyan törvényben keresi a baj orvosságát, hogy minden papot, aki bármelyik másik felekezetről beszél a templomban és mást is beszél, mint vallást, brevi manu be kell csukni. Hát ilyen törvény rosszabb orvosság volna a betegségnél (lásd a Kanzelparagrafot), emellett végre sem lehetne hajtani, mert közel sincs annyi gyorsíró magyar csendőr, mint ahány templom van csonka Magyarországon.

De ajánlok én a felekezeti villongásoknak, ha nem is teljesen megszüntető, de nagy mértékben csökkentő más orvosságát.

A felekezeti villongásokat mindenütt, így Magyarországon is 90 százalékban a jezsuiták szítják és irányítják. Ezek a jezsuiták, nem szólva a katedrán, a gyóntatószékben és kongregációkban kifejtett működésükről, „Magyar Kultura" havi és „A Szív" heti közlönyükben hétről-hétre és hónapról-hónapra büntetlenül gyalázkodnak a protestánsok ellen és folyton szítják a gyűlölet parazsát ellenünk, persze olyan kiváló ügyességgel, hogy a hitfelekezetek elleni izgatás büntető §-át nem mindig lehet rájuk húzni.

Hazánkban a hitfelekezeti béke legfőbb őre az állam, illetve a kormány. Tessék csak az illetékeseknek a megnevezett két sajtóterméket állandóan és komolyan figyelemmel kísérni, a felekezet elleni izgatást a törvénynek megfelelően megtorolni és ha ez sem használna, a két lapot, mint a felekezeti béke állandó zavaróját, betiltani: kezeskedem, hogy alig lesz tovább felekezeti harc hazánkban.

Csernoch János hercegprimásról velem együtt minden protestáns ember elismeri, hogy a felekezetközi békének őszinte barátja, csak az a nagy baj, hogy a jezsuitáknak még ő sem tud parancsolni. De hiszen XIV. Kelemen pápa 1773 július 21-én kelt bullájában kénytelen volt az egész jezsuita rendet feloszlatni; igaz, hogy a „jobban értesült" pápa, VII. Pius, 1814 augusztus 7-én kelt bullájával visszaállította őket. De azóta is Oroszország (1820), Svájc (1847), Mexikó (1868), Németország (1872), Franciaország (1901) kitiltotta a jezsuitákat. Ugyancsak Franciaország „az anyaszentegyház elsőszülött leghűbb leánya" 1762 aug. 6-án „mint tanaiban istentelen, működésében az államra és egyházra kárhozatos rendet" a parlamentben eltörlöttnek nyilvánította a jezsuita rendet.

Hazánkban először Oláh Miklós primás hozta be és telepítette le őket Nagyszombatban 1561-ben. De már hat év múlva generálisuk visszahívta őket, mert akkor még nem volt rájuk nézve hazánk hálás talaj. De húsz évvel később, 1587-ben, Draskovics György bibornok-érsek telepítette le őket nálunk másodszor és csakhamar megkezdődtek a vallási villongások (nagy Pázmány Péter vezetése alatt), majd a vallásháborúk (Bocskay, Bethlen, I. Rákóczi György), melyek folyamán igen sokszor sietve kellett menekülni hazánkból a jezsuita atyáknak, mert az tény, hogy ahol a győztes kálvinista hajdúk és kurucok megkaphatták őket, nem szabadúlhattak tőlük ép bőrrel.

Az 1608. évi koronázás előtti VIII. törvénycikk megfosztotta a jezsuitákat a birtoklás jogától. Az 1609 iki országgyűlésen a főpapság óhajtott volna a törvénycikken valamit enyhíteni, de az ekkor még kétségtelenül többségben levő protestáns rendek annyira ellenszegültek e szándéknak, a december 16-iki ülésen olyan ízzó volt a hangulat, hogy Forgács primás a főpapokkal együtt jónak látta elhagyni az üléstermet. Az irodalmi harc fővezére, Pázmány Péter ellen annyira felzúdúltak a protestánsok, hogy nagy küldöttség ment a nádor elé, hogy „az istentelen jezsuitát" büntesse meg. A nádor meg is idézte az országgyűlés elé Pázmányt, akinek azonban kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy az országgyűlés előtt megjelenjék. Az 1620. évi besztercebányai országgyűlés eltiltotta a felekezetek kölcsönös szóbeli vagy írásbeli szidalmazását és száműzte a jezsuitákat, akik persze csakhamar módot találtak rá, hogy visszatérjenek hazánkba. Erdélyországból a medgyesi országgyűlés már

1588-ban száműzte őket, de oda is hamarosan visszacsúsztak.

Mindezeket a történeti adatokat épen nem valami féktelen jezsuita-gyülölet, hanem az elfogulatlan történelmi igazság feltüntetése mondatja el velem. A történelem az élet tanítómestere! Negyedfél század óta úgy hazánkban, mint külföldön csaknem mindig a jezsuiták a felekezeti harcok indítói és irányítói. Szükség esetén meg kell őket megfelelő módon rendszabályozni és mindjárt nagyban csökkenni fog csonkaországunkban a felekezeti harc és széthúzás.

Teljesen azonban, fájdalom, még a jezsuiták megrendszabályozásával sem fog megszűnni. Valóban a szeg fejére ütött Méltóságod, midőn „Egyház és vallás" című vezércikkében a keresztyén egyházak közötti villongások egyik okát a katholikus és protestáns egyházak vagyoni helyzetében levő óriási különbségben látja. A dúsgazdag r. kath. egyház, akár egy sokmilliós bankár, határozottan lenézi és semmibe sem veszi szegény testvéreit, a protestáns egyházakat

Angliában, hol a nagy egyházi vagyon az anglikán egyház kezén maradt; Franciaországban, hol egyik egyháznak sincs számba vehető vagyona; Németországban, ahol a r. kath. és prot. egyházak közül inkább ez utóbbi részesült állami támogatásban, nincsenek olyan gyakori ellentétek és villongások a keresztyén egyházak közt, mint nálunk.

Sőt nálunk is békességre és egységességre hozza a keresztyén egyházakat a közös elnyomatás és szenvedés, amint azt közelebbről Erdélyben és a Felvidéken láthattuk. Kassán például az Istenben boldogult püspök, Fischer-Colbrie idejében, az 1920. év első napján, a székeskáptalan, miután saját püspökét megköszöntötte, testületileg a református püspököt kereste fel újévi jókívánataival, melyeket a nagyprépost tolmácsolt, akinek nekrológját aztán a kimondottan r. kath. helyi lapban a ref. püspök írta meg. Vajon megtörténhetik-e mindez Csonkamagyarországon?!

De van még egy másik nagy akadálya a keresztyén egyházak kölcsönös békéjének és megbecsülésének: a r. kath. egyház „egyedül üdvözítő" dogmája, mely szerint csak a r. kath. egyház Krisztus igazi egyháza, a többi keresztyén pedig „szakadár vagy eretnek." Ezt a kevély és exkluziv dogmát nem itt van helye cáfolni, csak egyszerűen utalok az evangéliumra, Idvezítőnk szavaira (János evang. 4. rész, 21., 23., 24. versek.). Az „egyedül üdvözítő egyház" dogmájából következik aztán a térítgetés, a proselyta vadászat, a reverzális hajsza, amelyek mindenkor igen erős akadályai voltak és lesznek a keresztyén egyházak közötti igaz megértésnek és egyességnek.

Pedig „milyen jó és milyen gyönyörüséges, amikor békességben együtt laknak az atyafiak. Olyan ez, mint a Hermon harmatja, amely leszáll Sion hegyére. Csak oda küld áldást az Ur és életet örökké!" (133. zsoltár.)

Isten és világ előtt emelt fővel mondom, hogy ez a jó és békés együttlakozás mirajtunk, magyar protestánsokon eddig sem múlt, ezentúl sem fog múlni!

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását

Miskolc, 1926 okt. 31.

Dr. Révész Kálmán,
ref püspök.

(A Pesti Hírlap nov. 5-iki számából.)

A reformáció emlékünnepén.

— Részlet a sárospataki főiskola reformációi emlékünnepén, 1926 október 31-ikén mondott beszédből. —

(Folyt.)

A másik aktuális esemény, amellyel a reformáció megindulásának mai évforduló napját összeköttetésbe lehet és kell hoznunk — a szerencsétlen *mohácsi ütközet* 400-adik évfordulója. Kath. történetírók szokták a reformáció hazánkba bejövetelét és elterjedését minden baj és szerencsétlenség okának s így ha nem is egyenesen a mohácsi vész előidézőjének, de az utána bekövetkezett szomorú szakadás, belviszály okozójának, s ezzel a *nemzeti egység megrontójának* tekinteni.

Nézzünk szemébe e vádaknak! Nyugodt lélekkel mondhatjuk: sem a mohácsi csatavesztés bekövetkezésében, sem az ország két részre, két királyságra szakadásában a reformációnak semmi része nem volt — hisz' ami az elsőt illeti, Mohács előtt alig nehány szál lutheránus akadt hazánkban. A pápai követek azt jelentették Rómába, hogy a Luther keltette mozgalomnak egyelőre *nem* kell nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mert a magyarok annyira gyűlölik mindazt, ami német, hogy a lutherség Magyarországon épen azért *nem* fog elterjedni, mert Németországból származik. Viszont a nemzeti egység megtörése akkor, amikor a reformáció hazánkban terjedni kezdett, már befejezett tény volt. Magyarország vesztének főoka, az általános erkölcsi züllés mellett, az volt, hogy az egymással dúló világhatalmak: a harcias török szultán és a római császár útjába került, s azok taposták el, — de másfelől az is kétségtelen, hogy az általános züllésből, romlottságból az egyház is kivette a maga részét, a só megízetlenült, a keresztyénségnek, ennek az óriási éltető erőnek isteni hatalma megfogyatkozott a magyar nemzetben — s így a lelki, erkölcsi ereje vesztett róm. kath. egyház nem egy részben okozója volt Magyarország sirbaesésének és elpusztulásának. Magyarországon és Európa többi részében — mint Ravasz L. helyesen megjegyzi — nem azért szakadt két részre a világ, mert a reformáció megosztotta, hanem azért, mert az akkori ker. egyház nem tudta összetartani; igenis, a ker. kath. egyház akkor csődbe jutott és ebben a chaoszban mint új teremtés kezdete jelent meg a fényes, új ígéretben gazdag reformáció.

Hogy milyen mélyre sülyedt az egyház, elég lesz néhány példával illusztrálni. Az egyház főpapjai versenyeztek a világi nagyokkal annak kimutatásában, hogy az élet célja az élvezet, s hogy sem a vallást, sem a hűséget, sem a becsületet nem kell komolyan venni. *Bakócz* Tamás esztergomi érsek, kinek fényes udvartartása elhomályosította a budai udvart, önző, lelkiismeretlen, pénzsovár ember; annyira szereti a pénzt,

hogy érette minden aljasságra kész és Bornemisza János nyiltan Velence bérencének nevezi és szemébe vágja megvesztegethetőségét; az is köztudomású dolog, hogy sok hamis okiratot vezetett be a kir. könyvekbe. *Szathmáry* György pécsi püspök és kancellár, majd esztergomi érsek erőszakos, ravasz és kiméletlen ember, kinek hatalomvágya határtalan; az egyházi ügyekkel keveset törődik s inkább a saját érdekeit igyekezett — még erőszakos úton is — érvényesíteni. Már régen püspök volt, még sem szenteltette fel magát pappá s csak 1506-ban szánta rá magát, hogy a papi rendeket fölvegye. V. Károly követe a császárválasztásnál őt is, Szalkayt is nyiltan megvesztegette. *Szalkay* László váci, majd egri püspök, 1524-től esztergomi érsek, önző, pénzsóvár, indúlatos, erőszakos és könnyű erkölcsű ember, aki nem egyszer bemocskolta azt a magas papi méltóságot, amelyet viselt; a pápai követ úgy jellemzi, mint aki hatalmát nem az ország javára fordítja. a magas méltóságot nem érdemli s akit az ország gyűlöl. Oly fukar volt, hogy a közeledő török veszedelem elhárítására mit sem akart áldozni.[1] (Mohácsi Emlékkönyv 17, 26—30. l.) Ha ilyenek voltak a főpapok, gondolhatjuk, hogy az alsóbb papok sem nagyon maradtak el tőlük. Lehetett-e ilyen szellemi vezetők mellett az ország megmentéséről szó?

[1] Az egykorú költő gúnyolódva, gyűlölködve utalt a gazdag főpapokra, kiknek

Igen kevés bajok, számtalan jószágok,
Erős regulájok, kevés zsolozsmájok,
Bársonyos szolgájok, fekete kápájok.

(Vége köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Reformációi ünnepély Erdőhorvátiban.** A sárospataki főgimn. Erdélyi-Önképzőkör 52 tagjával ez éven, nov. 7-én Erdőhorvátiba rendezett kirádúlást, hogy egyfelől a tanuló-ifjúságot a falu egyszerű népéhez, a földművelő lakossághoz közelebb vigye s másfelől, hogy a falusi gyülekezet lelkét a maga ünnepi előadásaival a magasba emelje. A kirándúlás vezetője Elekes Imre tanárelnök volt; a tanári karból résztvettek még az ünnepélyben dr. Rácz Lajos akad. igazgató, Hallgató Sándor, Urbán Barna, Kovács Béla főgimn. tanárok és Benke Kálmán szénior. A d. e. istentiszteleten Benke Kálmán szénior tartott tartalmas, lendületes egyházi beszédet s ugyanő segitett Győry Kálmán helybeli lelkésznek az úrvacsora kiosztásában; a délutáni ünnepélyen Elekes Imre tanár megnyitó beszédében egyfelől e kirándúlások okát és célját, a város és falu, a tanúlt és munkás ember egymáshoz közeledésének szükséges voltát fejtegette, másfelől az erdőhorváti gyülekezet multjának egyes tragikusabb vagy megragadóbb eseményeit sorolta fel; az önképzői énekkar éneke, Horkay Barna VIII. o. t. szavalata, Harsányi László ifj. elnök elevenen, lelkesen előadott ünnepi beszéde, a helybeli énekkar éneke, Misley József VIII. o. t. szavalata s az önképzői zenekar trió-ja alkották a nagy figyelemmel és nagy gyönyörűséggel hallgatott műsor többi pontjait. A főiskola üdvözletét dr. Rácz L. igazgató tolmácsolta, kifejezve egyszersmind a szíves vendéglátásért mindnyájok meleg köszönetét; Győry K. lelkész záróbeszédje rekesztette be a szép, magas színvonalú ünnepélyt, melynek emléke — hisszük — sokáig ott fog rezegni a résztvevők szívében.

— **A Budapesti Hírlap,** nov. 5-iki számának vezércikkében, elismerésreméltó pártatlansággal, több ref. lelkész felszólalását közli, kik rossz néven veszik a lap szerkesztőjétől, hogy a Baltazár debreceni riadójának hangja ellen óvást emelt, mint amely a felekezeti békét veszélyezteti, ellenben a kath. részről történt békezavarást, a reformátusok jogosúlt érzékenységének többszörös megsértését elnézte és nem igyekezett őket a felekezeti harctól visszatartani. E levelekre a szerkesztőség azt válaszolja, hogy ő csak akkor szólalt fel, amikor már hangosabbakká váltak a kiszólások. Bizonyos, hogy a katholikusok részéről is történtek sértő kijelentések, de ő a türelmetlenségnek e kilengéseit épúgy helyteleníti, mint Balt. beszédének egyes részeit, mert ez a hívők lelkének felzaklatásával jár; nem az a fontos, hogy kinek van igaza, hanem hogy a lelki béke megóvassék. Ezután megbotránkozva közli egy anya leveléből azt az adatot, hogy egyik fővárosi iskolában a kath. hitoktató megtiltotta, hogy a gyermekek eddigi kedves gyermeklapjokra: *az Ifjú Polgárok Lapjára* előfizessenek, mert az katholikus-ellenes, holott a kath. anya e hasznos, kedves, hazafias, erkölcsös ifjúsági lapot maga is nem egyszer gyönyörűséggel olvasta. Hibája csak az lehet, hogy nem tanít gyűlöletre, hanem szeretetre egymás iránt, ami nem mindenkinek ideálja s ezért a kath. papok még a gyermekek szívébe is beviszik a viszály magvát. A *B. H.* súlyosan elitéli ezt az eljárást.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** A tanítóképezdével kapcsolatos Rovatos Iveket egyenesen, közvetlenül minden lelkésztestvérem az ő számvevőjéhez küldje el. A számvevő urak fogják átnézni a Bizottság rendelkezésének megfelelően. A számvevő urakat pedig kérem, hogy átvizsgálás és összegezés után szíveskedjenek hozzám egyszerre megküldeni. Egyházmegyénk igyekezett mindig arra, hogy a lehetőség szerint elvégezze a reábizottakat. Szeretettel kérem azért most is lelkésztársaimat, hogy ezt a bizony, nagyon nehéz megbízatást is méltoztassatok hűséggel és idejére elvégezni. 2. A jövő évi Költségvetést is, idejére kérem, hogy nálam legyen! 3. A tavaszi egyetemes Konvent 180. számu rendelkezésének *megfelelően kérem, hogy azonnal* küldje be hozzám minden lelkésztestvér a Kimutatást arról, hogy egyházuk hány rendszeresített tanítói állást tart fenn és kik az alkalmazottak? A Kimutatás rovatai. 1. Sorszám. 2. Az iskola jellege. 3. Az iskola tanítója. 4. Az iskola fenntartója. E Kimutatást nekem még november 20-ig fel kell terjesztenem s így sürgős rendelkezést kérek. Atyafiságos szeretettel: Miskolc, 1926 nov. 9. *Farkas István* esperes.

— **A zádorfalvi** ünnepélyekről pótlólag még a következő adatokat közöljük: A gyülekezet okt. 31-én *hármas* ünnepélyt ült, t. i. ekkor avatta fel

a villámcsapás által elpusztított, régi fatornya helyett épült szép sugár tornyát, restaurált templomát, újonnan öntetett, remek hangú harangját s az új torony falába illesztett hősök emléktábláját. Az ünnepélyen résztvettek: báró Ragályi-Balassa Ferenc e.-megyei gondnok, dr. Soldos Béla főispán, e.-megyei tanácsbiró, Putnoki Móric nemzetgyűlési képviselő s Juhász László esperes vezetésével 5 környékbeli lelkész. Az ünnepség az egyház gondnokának, Deme Sándornak üdvözlő szavaival kezdődött, mire Juhász László esperes válaszolt és nyitotta meg a templom ajtaját s vezetésével vonúlt be a közönség a szépen megújított templomba. Juhász L. esperes áhitatos felavató imája és Király István ragályi lelkész hatalmas egyházi beszéde után Hubay Kálmán helybeli lelkész adta elő az építés történetét, azután a torony falába illesztett hősök emléktáblája előtt, Doktor Dezső zubogyi lelkész imája után Ablonczi László keleméri lelkész mondott nagyhatású, hazafias vonásokkal átszőtt avató beszédet. Azután következett az emléktábla megkoszorúzása a község, az egyház s egyesek részéről. *D.*

— **Templomszentelés Zilizen.** Lélekemelő ünnepség keretében szentelte fel nov. 7-én a zilizi ref. egyház ujonnan épitett templomát. Az alig 400 lélekből álló gyülekezet rendkivüli áldozatkészségét és Somogyi Pál lelkész fáradhatatlan tevékenységét dicséri a több mint 500 millió K költséggel emelt stilusos, szép uj templom. A felszentelési ünnepélyen jelen voltak Zsóry György alispán, Elek József és Farkas István esperesek, Bónis Aladár főszolgabiró, Szathmáry Király Pál, Fekete Pál földbirtokosok, Báthory István miskolci műszaki főtanácsos, Lovász János nemzetgyülési képviselő, Enyedy Andor miskolci lelkész. Elek József f.-borsodi esperes fenkölt imában áldotta meg és szentelte fel a templomot. Majd Svingor Jenő radostyáni lelkész magasszárnyalásu beszédében hirdette Isten igéjét. Ezután Somogyi Pál helybeli lelkész ismertette a templomépités történetét, mely után urvacsoraosztás következett, melyet Lökös Sándor ecsegi és Szigethy Ferenc balajti lelkészek végeztek. Az egyes számok között a helybeli énekkar adott elő preciz darabokat. A kint maradt hivek számára Kövér Pál kondói lelkész tartott istentiszteletet. Délután ismét megnyiltak az új templom ajtai az ünneplő hívek előtt. A szépen sikerült vallásos délután műsora a következő volt: Imádkozott Szigethy Ferenc, bibliát magyarázott Farkas István esperes, a helybeli énekkar szereplése után Balogh János hangácsi tanitó szavalt és énekelt, ezt követte Lökös Sándor hegedüszáma, majd Enyedy Andor miskolci lelkész előadása fejezte be a szép és értékes műsort.

— **Templomszentelés Bánrévén.** Nagy ünnepe volt a héti ref. egyházközséghez tartozó bánrévei ref. szórvány-gyülekezetnek nov. 7-én. Ez az alig 100 lelket számláló, közalkalmazottakból, nagyrészt vasutasból álló gyülekezet ugyanis szinte hihetetlenül rövid idő alatt, úgyszólván semmiből emelte fel e szép kis templomot. Az építés és szervezés munkájában a legnagyobb részt vállalta magára Fölföldy Ottmár körjegyző, a bánrévei ref. gyülekezet gondnoka. Az ő nevéhez fűződik ilyképpen e nemes akció sikeres kivitele, de természetesen munkatársait is a legteljesebb elismerés illeti. Az ünnepség az uj templomban délelőtt fél 10 órakor kezdődött Juhász László putnoki ref. esperes imájával. Utána Thuróczy Zoltán ózdi ág. ev. lelkész imádkozott. Az ünnepi beszédet Ablonczy László keleméri lelkész tartotta. Utána Páhy József dr. lelkész ismertette a templom felállításának történetét, köszönetet mondva önzetlen és lelkes munkájáért Fölföldy Ottmár gondnoknak és a szórványos-gyülekezet minden tagjának, azonkivül Serényi Béla grófnak, ki a templom felépítéséhez a telket ingyenesen adományozta. Végül egy keresztelési szertartással fejeződött be az emlékezetes nap, mely funkciót Komjáthy Aladár ózdi ref. lelkész végezte. Résztvettek az ünnepségen: Sóldos Béla dr. főispán, Putnoky Móric nemzetgyülési képviselő, Ragályi Balassa Ferenc báró, a gömör-tornai egyházm. gondnoka, Molitorisz Zoltán putnoki, Mogyoróssy Bertalan ózdi főszolgabiró, Hanvay László földbirtokos, Seress István dr. ügyvéd, egyházmegyei tanácsbirák, Kenyeres Pál Máv. főtelügyelő, a Máv. miskolci üzletvezetőség képviseletében.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

A Magyar Jövő könyvei

HEGYALJAI KISS GÉZA
bőcsi ref. lelkész művei:

CSÁSZÁR ÉS LELKIPÁSZTOR
A népszerű lelkész-iró pompás elbeszélései.
Ára **3.2** pengő.

ÉGŐ SZIVVEL
Mély érzésből fakadó, megragadó lirai versek.
Ára **2.8** pengő.

OLEXYNÉ MAYER IRÉN
nagysikerű művei iskolák, óvodák számára.

A Falu Vitéze. Ára **4** pengő.
Száz Versecske. Ára **2.8** pengő.
Karácsony. Ára **3.4** pengő.

A Mesetündér Könyvecskéje
Novemberben jelenik meg. (Illusztrálva!)

Ugyancsak novemberben jelenik meg:
CSITE KÁROLY
Rózsavirág. Tündérország.
Gyönyörű tündérmesék, szép illusztrációk.

Még kapható:
Balázs *Győző*: **Virágok álmok.** Versek.
Ára **2.5** pengő.

Kapható a **Magyar Jövő R.-t.** Miskolc és minden könyvkereskedőnél

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 47. szám Sárospatak, 1926 november 21.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Dr. Rácz Lajos*: A reformáció emlékünnepén. (Folyt. és vége.) — *Király Lajosné*: Érintkezés Isten és ember között. (Fotyt. és vége.) — *Apostol Bertalan*: Esteli ének. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A reformáció emlékünnepén.

— Részlet a sárospataki főiskola reformációi emlékünnepén, 1926 október 31-ikén mondott beszédből. —

(Folyt. és vége.)

De az új hit hívei talán azért pártolták az egyik ellenkirály megválasztását, hogy ezzel annak oltalmát megnyerjék a magok számára? Egyáltalában nem; az új hit hívei egyik király választásánál sem játszottak szerepet. Zápolyait mint nemzeti királyt választotta meg az ország nemessége (okt. 14. Tokaj), — de 7 ember, élükön Báthoryval, a nádorral — a nemzeti akarattal szemben idegenben keresett királyt és Habsburgi Ferdinándot hívták meg a magyar trónra. Ezek mindnyájan az udvari kamarilla tagjai voltak, csupa gyűlölt emberek, akik attól tartottak, hogy bűneikért, mulasztásaikért felelősségre vonja őket az ország; ezek a saját akaratukat igyekeztek az országra ráerőszakolni. Tudjuk, hogy mindakét ellenkirály, úgy Zápolyai, mint Ferdinánd ellensége volt a reformációnak s igyekezett annak terjedését meggátolni. Ferdinánd testvéröccse volt V. Károly császárnak, aki Németországon engesztelhetetlen ellensége maradt a hitjavításnak és igyekezett azt vérbe fojtani; „ha csak félannyi erőt fejt ki a török ellen — mondja egy komoly történetíró — mint a lutheránusok ellen, akár Konstantinápolyt is elfoglalhatta volna“ (Acsády I. A magyar birodalom története. II. kt. 178. l.). Nem a reformáció, hanem a Habsburgoknak erőszakos, néhány züllött embertől való trónra-ültetése idézte elő a nemzeti egység megszakadását, az ország kettéválását; s ez az idegen, német uralom jelentékeny tényező volt abban, hogy a nemzeti közlélek, mely reformokat sürgetett az egyházban, a nemzeti királyság bukása után a régi vallástól is elvált; az egyik összeomlása magával sodorta a másikat.

Ha a megüresedett vallástól való elfordulás és a tiszta evangéliumhoz való visszatérés nem ártott és nem árthatott, kérdés: használt-e valamit a hazának? Nagyon sokat, sőt Ravasz L. nem átallja egyenesen kimondani, hogy Mohács romjai alól a reformáció hozta új életre a magyar nemzetet. Mohács után egy nagy chaosz következett és e chaoszban elhangzik a bibliai íge: Legyen világosság! és — lőn világosság! Itt is, ott is fölzendültek a régi zsoltárok és ezek összetartják az embereket; figyelni kezdenek az ígére' Isten beszédére. Egyszerre szuverénné válik a földön egy könyv: a Szentírás és legnagyobb kincsévé válik az embereknek. Hányan meg hányan halnak meg úgy, hogy a szívükhöz szorítják ezt a Szentírást és inkább átszegeztetik a szívöket, semhogy odaadják, odaengedjék azt. Krisztus megérkezett a magyar néphez és megszentelő ereje újjászüli népünket. Jön az evangélium, a 3—4-edik évtizedben, 1550—1560 közt megérkezik a kálvinizmus s a század végére szinte az egész tiszta magyarság csatlakozik hozzá, a kálvinizmus, mely a nép legegyszerűbb fiait is bevette az egyházalkotmány sáncai közé. S ez a kálvini vallás értett hozzá, hogy a nép legrejtettebb erőit, a néplélek mélyén szunnyadó erőket napvilágra hozza — s így támadt az új, a modern Magyarország, mindaz, ami szép és nagy volt 400 esztendő óta hazánk történetében. Ebből a forrásból született meg a magyar nemzeti irodalom s mindjárt utána a magyar tudományos irodalom; ez állította fel a biblia olvasása és a zsoltár tanulása végett a legkisebb faluban is a népiskolát, a nemzet vezető rétegeinek nevelésére a közép- és felsőiskolákat s ezzel meghonosította a népműveltséget; ez volt 400 esztendőn keresztül géniusza a magyar függetlenségi törekvéseknek; ez teremtett Erdélyben egy ref. nemzeti államot és ezzel megmentette nemzeti életünket, meg magyarságunkat. Ez oltotta belénk a szabadság kultuszát, a szabadság szolgálatát és minden, ami e földön szép, nagy, demokratikus és mégis magyar, szent és liberális: e magyar vallásnak gyermeke és ihletése![1]

Tehát nem meggyöngítője vagy épen megrontója volt a protestantizmus az országnak — mint a kath. történetírás irigység- és gyűlölségsugallta szóval állítja — hanem ellenkezőleg a porból (amelybe sok részben a r. kath. egyház ejtette) fölemelője, újjászülője, megerősítője és magasra fejlesztője! *Dr. Rácz Lajos.*

[1] Mohácson tartott egyh. beszéd (Egyházi Értesítő, 271. l.)

Érintkezés Isten és ember között.

(Folyt. és vége.)

De hogyan találjuk meg az útat? Az intellektuális ember, aki hozzászokott, hogy minden

új igazságot hosszas tanulás vagy logikai spekulációk segítségével találjon meg, mindig újabb nehézségekbe, újabb kételyekbe ütközik. Az egyedül lehetséges út arra, hogy megtaláljuk Istent: az imádság és Isten igéjének imádkozó lélekkel való olvasása. Az imádkozó ember már megtalálta a haladás irányát. Ez tehát a második fokozat, hasonlítható ahhoz, mikor a tékozló fiú igy szól atyjához: „vétkeztem az ég ellen és te ellened és nem vagyok immár méltó, hogy fiadnak hivattassam!“ Ezzel a példázattal kapcsolatban mindjárt szemünkbe tünik az Isten és ember közti viszonynak egy csodálatosan nagyszerű ténye: az, hogy az atya elébe megy a fiúnak. Ha nem lenne igy, ha az Atya nem indulna maga az elveszett emberi lélek keresésére, ha nem küldte volna el az Ő szent Fiát a mi megváltásunkra, akkor ki tudja, lehetséges volna-e egyáltalán visszatérnünk az atyai házba. Az Istenkereső lelkek tapasztalata mindenkor az volt, hogy nem maguktól mentek, hanem értük nyúlt egy égi kéz és megragadta őket. Némely embernél egy perc alatt történik ez, csodás látomások kíséretében, mint például Pál apostolnál, — más lelkeknél pedig évek hosszú fejlődése során; de az a tapasztalat mindig ugyanaz és erre eszméltem rá sokszor elcsodálkozva én magam is: hogy nem én voltam az, aki utamat választottam, hanem megragadott egy ismeretlen hatalom és vitt előre. Mélységek fölött elvitt sértetlenül, vigyázott reám, hogy el ne essem és új utakat mutatott parancsolólag: „erre menj!“ Ha nem lenne meg ez az egészen reális érzésünk arról, hogy Isten lelke él és munkálkodik bennünk, akkor nem volna értelme az imádkozásnak. Akkor csak üres levegőbe eresztett sóhaj lenne az imádság.

Az imádság csak akkor vihet bennünket Istenhez, ha nem a saját énünk áll a középpontban a maga apró-cseprő bajaival és kívánságaival, hanem ha mintegy eltörpülünk és nagyon-nagyon kicsinek érezzük magunkat s így megalázkodva borulunk le az Úr trónja előtt. Ha Őt látjuk a legteljesebb realitásnak a maga végeláthatatlan dicsőségében és a saját életünknek sem látjuk más célját, mint hogy belekapcsolódjunk az Ő ügyének szolgálatába. Hiszen előbb imádkozzuk, hogy „jöjjön el a te országod“ és csak azután: „add meg a mi mindennapi kenyerünket.“

Az imádság magaslatok felé visz bennünket, a fényben úszó hegytetőre, ahol a Krisztussal való együttlét boldogságát érezhetjük. Ez a harmadik fokozat, az a boldog állapot, amikor a tékozló fiú ismét ott él az atyai házban. De ez a teljes közösség, ez a beleolvadás Krisztusba, — amelyről minden idők misztikusai csodadolgokat tudnak elmondani, — csak a kiváltságos lelkek előjoga. Kevesen mondhatják el magukról Pál apostollal, hogy „élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus.“ Miszticizmus ez, de nem a hindu bölcsek szétfolyó, ködbevesző miszticizmusa, hanem boldog bizonyossága annak, hogy Isten, a végtelen és megfoghatatlan nyilvánvalóvá lett, testet öltött Jézusnak egészen emberi és mégis isteni tisztaságban és szentségben tündöklő személyisége által. Ő az, aki hidat épített a menny és a föld között és vére hullásával megfizette miérettünk a vámot, hogy szabaddá tegye számunkra az utat.

Végezetül még néhány gyakorlati konzekvenciát szeretnék levonni az evangéliumi munkások számára. Az egyik az, hogy akármilyen tevékeny, munkás életet élünk is, ne feledkezzünk meg soha az Istennel való csendes közösségről. Nemcsak a szorgos háziasszonyoknak, hanem az igehirdetőknek is, még pedig épen a legbuzgóbbaknak szól az, amit Jézus mondott Márthának: „Mártha, Mártha, szorgalmas vagy és sokra igyekezel; de egy a szükséges dolog és Mária a jobb részt választotta...“ Ha serény munkásságunkban nem tartunk néha szüneteket, hogy elcsendesedhessünk és a Mester lábaihoz leülhessünk, akkor hamar kimerül az erőnk. Tanuljunk a gyümölcsfától, mely mélyen beleereszti gyökereit az áldott anyaföldbe, hogy ha körülötte perzselő szárazság van is, akkor is megtalálja az éltető nedveket, hogy bőséges gyümölcsöt teremhessen.

A másik tanulság a mi belmissziói munkásságunk számára az, hogy ne akarjunk mi mást, mint odaállítani a kereső emberi lelkek elé az élő Krisztust. Ne saját magunkat igyekezzünk kedveltté és népszerűvé tenni, hanem fogjuk meg egyszerűen a megfáradtaknak és megterheltek kezét és vezessük őket Krisztushoz: jöjj testvér, Ő hozzá, Ő meggyógyítja sebeidet, leveszi válladról terheidet! *Király Lajosné.*

Esteli ének.

Lukács XXIV. 29.

Dallam: LXXX. Zsoltár. „*Hallgass meg Izrael pásztora.*“

Borong az est, közel homálya,
Árnyékot vet a szívre, tájra.
A lelket bánat szállja meg
A vak sötéttől megremeg.
Ha tán félünk és rettegünk
Uram Jézus maradj velünk.

Az élet oly sivár, kietlen,
A szív vergődik a kebelben,
Virága nincs, érzéktelen
Magas eszméket nem terem.
Nyár sem virúlt, már zúg telünk,
Óh Úr Jézus maradj velünk.

Örök tavaszt hiába várunk,
Alig éltünk, közelg halálunk,
Öröm s élet-remény oda,
Üres a lélek temploma.
Vígasz nélkül járunk-kelünk,
Óh Jézusunk maradj velünk.

Mig állunk, várunk a révparton,
Szeliden jöjjön ránk az alkony,
Hajónk Atyánk feléd halad,
A rév, a part, mind elmarad,
Akármeddig tart lételünk,
Uram Jézus maradj velünk.

Úgy az életben, mint halálban,
Csak egyetlen reménysugár van:
Egünk ragyog, vagy elborul,
A hit borul ránk sátorul.
Amig új, szebb hazát lelünk,
Uram Jézus maradj velünk.

Szirma, 1926 szeptember 16. *Apostol Bertalan.*

IRODALOM.

* **Császár és Lelkipásztor.** Elbeszélések. Irta dr. *H. Kiss* Géza. Miskolc, 1926. Magyar Jövő kiadása. 158 l. — Mig más iró egy munkájára is nehezen talál kiadót, dr. H. Kiss Gézától ebben az esztendőben már 3 kötet jelent meg: egy kötet vers *(Égő Szívvel)*, egy kötet egyházi beszéd *(Lélek és Élet)* s egy kötet elbeszélés. Mindenikben több év termése van összefoglalva, s ha költeményeiből már korábban is bocsátott közre kisebb köteteket (hisz' azokkal indult meg az írói pályán), mint elbeszélő és egyházi beszéd-iró csak e köteteivel lép a nyilvánosság elé. Az a kedves, élénk, folyamatos előadás, mely a Prot. Nagyasszonyokban, Árva Bethlen Katában és Lorántfi Zsuzsannában megragadta az olvasók szivét, elbeszéléseinek is egyik jellemző vonása. Szerény kis történetek ezek, de az eleven előadás, az egészen átvonuló vallásos és hazafias szellem érdemessé teszi őket az elolvasásra; kivált iskolai, ifj. egyleti és gyülekezeti könyvtárakban igen jó szolgálatot fognak tenni. A kötet 20 elbeszélést foglal magába s nevét az első elbeszéléstől vette, mely Hetyei Márton megyaszói lelkész és II. József találkozását beszéli el. A többi is mind jóízű, kissé romantikus színezetű elbeszélés; van köztük egy pár történeti tárgyú is az elmult századokból, de a legtöbb a jelenkorban, a világháború zivataros, vagy az azt követő évek nyomorúságos idejéből való; az utolsó, a Mókuska, egy eleven eszű kis fiú kérdezgetéseiről, beszélgetéseiről nyujt vonzó képet. Számos elbeszélése a pataki diákéletből indul ki s szereplőivel a pataki főiskolához füződik.

* **Csokonai-Tanulmányok.** Irta dr. *Gulyás József.* Sárospatak, 1926. 40. l. — Dr. Gulyás J. sárospataki főgimn. tanár, aki Harsányi I. mellett egyik szerkesztője volt Csokonai Összes Művei 5 kötetes nagy kiadásának, azóta állandóan foglalkozik a nagy költő műveinek tanulmányozásával, nagy gonddal és kritikai elmeéllel vizsgálja költeményeinek forrásait s eddigi 11 e nemű kisebb-nagyobb dolgozatához most, a fentírt füzetben öt újabb tanulmányt bocsátott közre, amelyek tárgya a következő: 1. *Csokonai népies vonásai* (a költő műveiben előforduló népi szók, szólások, kifejezések, a népélet vonásainak — átkozódások, mesék, közmondások — gyüjteménye). 2. *Hogyan forditotta Cs. a Georgicont?* népies nyelven irott kitünő fordítást adott. 3. *Csokonai mint kritikus* — érdekes adalék Császár E. művéhez (A magyar kritika története), rendszeres összeállítása Cs. kritikai nézeteinek, amelyek fejlett ítélőképességéről tesznek bizonyságot. 4. *Cs. latin idézetei* (a római irodalom alapos ismerete alapján összeállított gazdag jegyzéke Cs. latin vagy latinból vett idézeteinek). 5. *Cs. újonnan megtalált verseinek hitelessége* (5 latin párversét és 2 magyar versét nyilvánítja nemhitelesnek).

* **Három jellemzés.** Irta dr. *Kristóf* György kolozsvári egyetemi tanár. Minerva-Könyvtár, 7. sz. 86 l. — Három alkalomszerű irodalmi tanulmányát foglalta a szerző e füzetben össze, amelyeket az utóbbi esztendőkben egy-egy irodalmi ünnepélyen adott elő, s amelyek amellett, hogy a magyar irodalom egének 3 fényes csillagáról szólnak, abban is hasonlítanak egymáshoz, hogy az ideálizmus elvét hangsúlyozzák a tárgyalt költő alkotásaiban s azt igyekeznek meggyökeresztetni vagy továbbfejleszteni. Az első — *Vörösmarty rózsái* — a nagy tragikus pompás színű és illatú, hervadhatatlan szépségű verseiről, rózsáiról szól; sajnálattal állapítja meg, hogy a mai kor már nem tud rajtok úgy lelkesedni, velök úgy a magasba szállani, mint a reformkor tudott. A második *Madách emlékezetét* újítja fel születésének 100 éves fordulója alkalmából és nyujtja nagy művének mélyenjáró elemzését. A harmadik *Jókai lelkét* ismerteti, különös tekintettel Erdélyre; igyekszik okát adni, hogy miért mondta azt Jókai 1853 ban: Még a levegő is könnyebb, amint a Székelyföldre lépünk! Mindhárom tanulmány magas színvonalon, alapos filozófiai elmével kidolgozott, színes, csillogó nyelven előadott essai, mely e nagyon ismert tárgyakon is tud újszerű vonásokat fölfedezni, őket új oldalról bemutatni. Illesse minden elismerés értök a szerzőt!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Előadás.** A s.-a.-újhelyi Kazinczy-Kör nov. 6-án tartott estélyén *dr. Felméry Albert* aszalói lelkész „Kiskirályok, apró szentek, parányi próféták" címmel a gyermekekről tartott fordulatos és szinekben gazdag előadást, mely a közönség figyelmét mindvégig lekötve tartotta s a melyért a Kör díszelnöke, Széll József főispán meleg szavakkal mondott köszönetet.

— **Harangszentelés Füzérradványban.** Október 31-én örömünnepet ült a füzérradványi gyülekezet. E nyár folyamán 32,000.000 kor. rendkivüli kivetéssel lelkészlakát renováló kis gyülekezet ekkor avatta fel több mint 20 éve Amerikában lakó füzérradványi születésü G. Demeter József és neje Danyi Hermina és családja által az 1917-ben elrequirált harang helyett öntendő harangra küldött 230 dollár adományából Szlezák László által öntött 187 kilogr. súlyú D hangú harangját. Felhúzás előtt Kónya József kovácsvágási lelkész áldotta meg szép imádsággal a harangot és kérte Isten áldását az adományozókra. A templomban Nagy Lajos füzérkajatai lelkész áhitatos imádsága emelte Istenhez a hívő lelkeket. Tóth Jenő felsőregmeci lelkész az elveszett és megtalált drachmáról mondott szép alkalmi prédikációt. Keresztyén István füzérradványi lelkész a harang történetéről s az áldott hitü buzgó adományozóról emlékezett meg, Kovács Bertalan vilyi lelkész lelkes agendázás után Kónya Józseffel urvacsorát osztott. A templomon kivüli nagyszámú gyülekezetnek Kiss Pál nyiri-i ref. lelkész hirdette az igét.

— **Templomszentelés.** F. hó 7-én tartotta az *abaujkéri* egyház templomszentelési ünnepét. Lélekemelő, kedves ünnepség volt, látva az alig 90 lélekszámu kicsiny gyülekezetnek áldozatkészségét, az aránylag igen nagy tehernek minden zúgolódás nélküli hordozását. Hiszen nem kevesebbről volt szó, mint közel 100 millióról, mely összeggel rendbehozta elavult templomát. A segítés és áldozatkészség terén elöljárt a kis egyház lelkes, ambiciózus főgondnoka, Bárczay János földbirtokos, ki

történelmi nevü családjának tradicióihoz híven mecénása a kéri egyháznak nemcsak az építkezésnél, de egyéb dolgainál is s aki nemcsak anyagiakkal akarja leróni a maga köteles tartozását — egy új orgonát is ígérve a saját költségén a közel jövőben — egyháza iránt, de komoly beszélgetések során lélekben is őszinte, átérzett kálvinistaságról tett tanubizonyságot. Az ünnepélyen Cziáky Endre esperes tartotta a színekben s gondolatokban gazdag felszentelő imát, az igehirdetést Medgyasszay András t. biró végezte, aki valamikor e templom szomszédságában levő parókia udvarán játszotta s álmodta át boldog gyermekéveit s a régi időkre való visszaemlékezés gondolataival saturált s egyébként is értékes beszéde sok hívő szeméből csalta ki a könnyeket. Az urvacsorai szertartást Kiss József végezte, délután pedig Szilvásy Jenő bűdi lelkész elégítette ki tartalmas beszédben az Élet igéire éhezők és szomjazó lelkét. A délelőtti beszédek közben a helybeli énekkar is szerepelt szépen betanúlt darabokkal, mi a nemrégen választott tanitó érdeme.

— **Harangszentelés** volt *Miskolcon* az avasi templomnál november 11-én d. u. 1/24 órakor, melyet *Farkas* István esperes végzett a nagy számmal egybesereglett hívek előtt. A Petra Istvánné hagyatékából készült 240 kgramm súlyú, 17 millió K értékű harangot Petra István p. ü. főtanácsos áldozatkészsége juttatta a háborúba küldött harangok helyett az avasi templomnak. Ugyanekkor szenteltetett fel a megjavított avasi torony is. A hálaadó istentiszteletet *Enyedy* Andor lelkész végezte.

— **Felhívom** az abauji lelkész urakat, hogy a közigazgatási, kultúradó, közalapi és nyugdíjintézeti járulékokat 1926 november 28-ig bezárólag az illetékes dékán és pénztárnok urakhoz mulhatatlanul küldjék el. A konvent intézkedése szerint 1927. évre hátrálék át nem vihető, december 1-én pedig a konventi iroda az új évre szóló előírást pengőben megkezdi. A folyó évi elszámolásnak tehát még novemberben meg kell történni. Kérem továbbá azon lelkész urakat (Gönc, K.-vágás, Vily, Telkibánya, Abaujvár, H.-szentandrás, N.-kinizs, Szikszó, A.-vadász, Tomor, Gagybátor, Vilmány), kiknek cimére Pacal: Vidéki Levelek cimű nagyértékű művet megküldtem, sziveskedjenek parochiális könyvtáruk részére elfogadni s árát (portó is benne van) 65.000 K-t cimemre minélelőbb elküldeni. A lelkész családokban az 1926. évben születés, esketés, halálozás folytán esetleg beállott változásokat 1926 december 30-ig megfelelő anyakönyvi kivonatokkal „Nyugdíjintézeti ügyben bélyegmentes" felírás mellett az esperesi hivatalnál igazolni sziveskedjenek. Az iskolákra és tanitókra eddig beadott jelentések K.-vágás és Hejce kivételével szabályszerütlenek, mert az Egyet. konvent általam jelzett 180. számu határozata a vallás- és közoktatásügyi miniszter 95.000/924, 93.000/925 és 11.100/925. sz. rendelkezései szerint kivánja a jelentés kiállítását. Méltóztassanak tehát aszerint elkészítve ívalakban, forduló póstával hozzám beküldeni. Emlékezésül közlöm, hogy az egyházi adózási viszonyokra vonatkozó rovatos ívek eddig csak nyolc egyházból, a szavazatok két egyházból érkeztek be. Cziáky Endre, esperes.

— **Noyon.** Kálvin szülőházára, melyet a francia Prot. Történelmi Társulat romjaiból újra fel akar építeni, a magyar ref. Egyház 40 millió K adományt küldött.

HIVATALOS RÉSZ.

1046—1926. **Körlevél**

I.

Az Egyetemes Konvent elnökségétől 2969/926. sz. alatt az alábbi intézvényt vettem, melyet tudomás és miheztartás végett itt közlök:

Tudomásunkra jutott, hogy a Helvétia r. t. (Budapest, VIII. Rákóczi út 15. II. e.) „Helvétia" cimű lapjában hivatalos közleményként az alábbi hirdetést tette közé: „Egyházi kölcsönök folyósítása. A Helvétia r. t. kedvezményes feltételü kölcsönöket folyósít az egyházak részére. Ezen kölcsönök 3—6 havi időre szólnak s felvételükhöz felsőbb egyházhatósági jóváhagyás nem szükséges. Közelebbi feltételeket megkeresésre közli a kö[illegible] ponti iroda."

Van szerencsénk Méltóságod bölcs figyelm[illegible] felhívni arra, hogy az egyházi törvények I. t.-c. 15. §-ának d) pontja szerint az egyházközségek kölcsönt csak a felettes egyházi hatóságok tudtával és jóváhagyásával vehetnek fel. És pedig hosszú lejáratú kölcsönt az egyházmegyei és egyháskerületi közgyűlés jóváhagyásával, átmeneti, az idézett törvényhelyen pontosan körülírt, kölcsönt pedig az egyházmegyei elnökség jóváhagyásával.

Lehetségesnek tartjuk, hogy a nevezett r. t. egyházközségeinknek a törvény szerint kötelező felsőbb egyházhatósági jóváhagyás megkivánása nélkül is folyósít kölcsönt. Tekintettel azonban arra, hogy a Helvétia r. t. fentidézett hirdetménye alkalmasnak látszik arra, hogy egyházközségeink vezetőségében azt a hitet keltse, mintha a fent idézett törvényes rendelkezés az egyházi felsőbb hatóságok rendelkezésével lett volna hatályon kívül helyezve, van szerencsénk Méltóságodat tisztelettel félkérni, méltóztassék alkalmas módon figyelmeztetni egyházközségeink vezetőit, hogy az esetleg szükségessé váló kölcsön felvétele csak az egyházi törvények I. t.-c. 15. §-a értelmében történhetik s az ezzel ellenkező magatartás az ugyanezen t.-c. 47. §-a és az egyházi V. t.-c. 34. A. 1. pontja szerinti következményekkel járhat.

II.

Több oldalról hallom, hogy a tanitóképezde átvételére vonatkozó Rovatos Iveket egyes lelkész urak illetőleg presbyteriumok késlekednek vagy nem is akarják kitölteni, mert az egyházközség több terhet már úgy sem bir meg. *De hiszen ezt épen a Rovatos Ivek alapján lehet hitelesen megállapítani.* Ennélfogva a legkomolyabban felszólítom a lelkész urakat, hogy a Rovatos Iveket pontosan kitöltve, a megjelölt helyre idejében és okvetlenül beküldjék.

Miskolc, 1926 november 15.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 48. szám. Sárospatak, 1926 november 28.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Farkas István:* A Rovatos Ivek. — *Marton J.*: Egy cikk a képezde átvétele ellen. — Vegyes közlemények. — Pályázati hirdetmény. — Szerkesztői üzenetek.

A Rovatos Ivek.

Úgy érzem, hogy a sok és felelősségteljes nagy munkát jelentő tennivalónkhoz, a Rovatos Ivek kiállításához, hozzá kell szólanunk a nagy nyilvánosság előtt is. Sokan nem értik, miért kell ez? Csak azt tudják mindenek, hogy a Tanítóképző átvétele, vagy át nem vétele, ettől függ. Mindenfelől a jajjok, a panaszok szava hallszik. Nehéz az élet. Nagyok, elbírhatlanúl nagyok a terhek. Az én gazdagnak kikiáltott egyházmegyémben is állandó lakos, nem vendég! a terhek miatt való zúgolódás. Nem csoda! A mezőcsáti, a mezőkeresztesi meg a többi gyülekezetek mind, teherbírásuk legutólsó fokáig jutottak.

A tanítói nyugdíjjáruléknak óriási terhe, a tanítói fizetésnek az egyház nyakába való visszavetése, a csak papíron maradó segítség, csak a lapok híradása szerinti 30 százalékos valorizált adósegély kis összege, a tandíjkárpótlás nevetségesen csekély alamizsnája, a hadiköltsönökbe fektetett egyházi alapítványok s alapok jövedelmének elmaradása, meg a többi! mind-mind a kolduskodás felé hajtották még legnagyobb egyházainkat is. A nagy átányi gyülekezetnek ma 100 milliós adóssága van, a tanítói nyugdíjjárulék meg a váratlanul reászakadt tanítói fizetések miatt. Ez így van! Nos, hát ezért kellett a Rovatos Iv. Hadd lássuk, bír-e még újabb terhet kerületünk? A bizottság előtt lefektetve az egész kerület minden gyülekezetének anyagi jóléte és bajai, terhei. Az évi hiány a Tanítóképzőnél, mint megállapítást nyert, 550 millió körül leend évenkint. Ennek az összegnek biztosnak kell lennie minden évben, mert a tanárok fizetésüket havonkint kell, hogy megkapják. Hadd lássuk hát, bírjuk-e még ezt az 550 milliót? Aztán azért is kellett ez a Rovatos Iv, mert a progressziv adózás, általam is, már régen indítványozott, elve az esetleges kivetésnél elfogadtatott. Ezért kell felelősségük teljes tudatában eljárniok minden egyház vezetőinek, hogy az adóssággal terhelt nagyobb birtokok teherlapja a valóságnak megfelelően legyen kitöltve.

Én a tanítóképző átvételét két cikkemben is, a kerület kötelességének ismertem el. De hangoztatom és fogom is mindig hangoztatni, hogy megrongált állapotában az épület át nem vehető s a jelenleg is igen nagy összegű hozzájárulást jelentő összeg évi elfogadásával nem tudunk megbírkózni. Az állam elvette értékeinket hadiköltsönökbe, annyit legalább kárpótlásul megérdemelnénk, hogy az épületet hozza teljesen rendbe és az évi hozzájárulás összegét feltétlenül csökkentse. Az állam a nyugdíj és tanítói fizetés sok terheit reánk rakta; állítsa vissza előbb az adósegélyt és a tandíjkárpótlást valorizáltan és akkor mi nem remegéssel, de szent bizakodással vállaljuk a terheket! Nekünk szent hely, Istennek háza lenne az a tanítóképző, hol a tiszta hazafiság és a tiszta nemes keresztyén ideáloknak a leendő tanítók szívébe való becsepegtetésével foglalkoznánk, de be kell látnia az államnak is azt, hogy neki is érdeke az, hogy a kálvinista tanítóképző, mint minden kálvinista templom és iskola, zúgolódás nélkül, ez igaz hazafiak édes menedéke legyen.

Nem szabad az intézet átvételéhez gyülekezetek átkának, végrehajtó útján beszedett fenntartói járulékok keserűségének hozzátapadnia, hanem az állam és a fenntartó Egyházkerület egyakaratú, megértő, segíteni kész szeretettel tartsa azt fenn! *Farkas István.*

Egy cikk a képezde átvétele ellen

van a szerkesztőség kezében, amelyet nem ad ki és pedig azért, mert a cikk közzéadása nem tenne jó szolgálatot a képezde megoldandó ügyének. Hogy hírt adunk erről a cikkről, tesszük főleg *személyi* szempontból. A cikket ugyanis egyik ismertebb egyházközségünk *presbitere* írta, akit mi jóakaratú, nagyon agilis, érdeklődő, sőt lelkes és áldozatkész egyénnek ismerünk. Ha a cikkírónak csak az az aggálya volna, hogy a képezde átvétele elviselhetetlen terhet ró egyházközségeinkre, még hagyján. Egy ilyen cikk szerintünk, főleg ha adataiban nem egyetlen egyházközség viszonyaira hivatkozik, egyenesen odavaló a nagy nyilvánosság, az általános megvitatás asztalára. De nemcsak ez van ebben a cikkben. Van valami más, ami *tárgyilag* is olyanná teszi, amiről beszélni kell.

Az derül ugyanis ki a cikkből, hogy derék és minden tiszteletreméltó presbiterek lelke sincs még áthatva kellőleg a képezde ügyének fontosságától. A lelkek talaja még nincs felszántva és előkészítve a képezde ügye számára.

Ime itt van ez a cikk és már a címe is

aggályt keltő: *Érdemes-e a sárospataki áll. tanítóképzőt a tiszáninneni ref. egyházkerületnek átvennie?* Hát lehet-e a kérdést a történtek után egyáltalán így feltenni? Hát van olyanféle és olyan fajta iskola, amelyet ne volna érdemes a ref. egyháznak átvenni? Hát nem volna érdemes Miskolcon ref. műegyetemet felállítani, a hegyaljai városok egész sorában ref. polgári iskolákat, Alsóborsod valamelyik nagy egyházközségében földmíves iskolát, Bőcsön kisdedóvónő-képzőt, Cigándon, vagy Rozvágyon földmíves-iskolát, Sátoraljaújhelyen ref. kereskedelmi iskolát? Hát lehet azon vitatkozni, hogy nem volna-e érdemes?

Nem volna-e érdemes egész iskolaügyünket gyors és erélyes revizió alá venni már a kor szükségletével szemben is, amely a gyakorlati életpályákon való elhelyezkedést és az azokra való előkészítést követeli? Nem volna-e érdemes régi typusú középiskoláink mellett a kenyér és megélhetés, gyűjtés, vagyonszerzés botját megragadva, a hivatalnoki pályákra való előkészítés helyett gazdálkodó, ipari és kereskedelmi pályákra készíteni elő tudatosan és jól megszervezetten a ref. ifjúságot?

És ha nem tesszük ezt, vajjon nem elemi kötelességeket hanyagolunk-e el aluszékonyan, elernyedve, hivatástudat nélkül? Hogy akarunk mi a mai gazdasági és szellemi viszonyok közt megélni, érvényesülni és nagy, becses és örökértékű szolgálatokat tenni szegény nemzetünknek, árva hazánknak, küzködő népünknek és pusztuló középosztályunknak? Miért várunk még tovább? Miért kívánunk mi más viszonyokat terveink és kötelességeink megtételére, holott minden kötelességet mindig kell teljesíteni, nem élni a pusztulni indulók örök halogatásával? Miért tudott a XVI. század kétségbeejtő viszonyok közt ref. iskolaügyet teremteni? Mert volt lelke, hite, élő felelősségérzete, felséges hazaszeretete és komoly istenfélelme. Hová jutunk mi, ha anyagi okok miatt folyton kitérünk az élet sürgető, meglátott és felismert követelményei elől?

Kérnünk kell azért presbitereinket, egyházunk minden tagját, döbbenjenek rá egyházunk helyzetére, teljesítendő kötelességeinkre. Vegyék tekintetbe, hogy *lelki ügy* mindez. Ahol égő hitű lelkek vannak, ott az anyagi eszközök is előteremnek. A hit még mindig meg fogja tenni az ő csodáit. S vannak még jogaink is az állammal szemben s hívő szív pedig bizonyára több van, mint amennyire gondolunk, csak jusson el hozzájuk kérő szavunk.

Azért tesszük szóvá ennek a cikknek gondolatait, mert azt szeretnénk, hogy akikről, mint presbiterekről sok szépet és jót meg lehet állapítani, minden más fölött és minden máson kívül egyet elengedhetetlenül tudnánk, azt, hogy *egyházias* gondolkozásúak.

Azt találjuk nevezetesen többek közt ebben a cikkben: „Nem érdemes átvenni a képezdét, mert:

1. a népoktatás állami, nem pedig felekezeti ügy.

2. Az egyházkerület az áll. tanítóképzőben a saját papja, vagy vallástanárja által taníttatja a hittant annyi órán, mint a ref. képzőben. Igy tehát vallásos nevelés van.

3. Az állami képzőben a zeneoktatás, ha nem magasabban, de feltétlen áll olyan szinvonalon, mint a felekezetiben. S az állami képzőből kikerült tanítók, kántorok mindig vannak oly vallásosak, mint a felekezetiben végzettek. Különben is, hogy ki minő hívő, az nem a képzőtől függ. Épúgy, hogy ki minő kántor? Az elsőhöz vallásos lélek, a másikhoz képzettség kell."

Az volna a mi hő óhajtásunk a mi egyházunk komoly és lelkes, tanúlt és gondolkozó tagjaihoz, hogy rendkívül gyorsan revideálják már éppen az ilyen kérdésekben állásfoglalásukat. Mi nem hadakozunk az állami iskolák ellen. Éljenek, viruljanak, még jobban, mint most virágoznak. De azt már ref. egyháztagjainknál szeretnénk közvéleménnyé formálni, hogy még a legkitünőbb állami iskola felett is ad a ref. felekezeti iskola olyat, amit az állami nem adhat meg, ami mérhetetlen magasba emeli a ref. iskolát az állami fölé, ad t. i. kálvinista öntudatot, ref. lelket, az örökkévalóság mélységeiből táplálkozó hitet, öntudatos ref. élet- és világfelfogást. És mivel ez előttünk a ref. iskola legszentebb feladata, azért kell nekünk áldozatokat hoznunk a felekezeti iskoláért.

Hogy „az állami iskolából kikerült tanítók, kántorok mindig vannak oly vallásosak, mint a felekezetiben végzettek" —, sajnos, csak állítás, ami nincs semmi által kétségtelenül bebizonyítva. Az ilyen jó egyházias tanítókra és kántorokra inkább azt kell mondanunk, hogy *dacára állami iskolai képzettségüknek* — megállják a helyüket. Az ellenkező az igaz minden észszerű meggondolás mellett. Az, hogy ref. tanítóképző légköréből, tanító- és nevelő munkájából jönnek elő az élő hitü, ref. gondolkozású és ref. jellemű tanítók. Ha ez nem állna, akkor minden iskola létjogát kellene kétségbe vonni.

Áldozatot kell azért hoznunk a ref. iskoláért. Komoly áldozatot. Élet- és emberismerők azt mondják, hogy lakomákra, bálokra, sok helyen korcsmázásra, cifrálkodásra stb. összehasonlíthatatlanul többet költenek még híveink is egy-egy alkalommal is, mint az élet fenntartó, nagy eszközei biztosítására.

Szóvá tettük a jelzett cikk némely gondolatát, hogy felhívjuk egyházkerületünk figyelmét, hogy mennyi munka van még előttünk a lelkek meggyőzése terén a képezdét illetőleg. Mig óriási területek vannak, ahová az egyházi élet megújhodásának lelke nem ért el. Pedig ezek a lelkek a mieink lesznek, ha megértettük egymást, hogy miről van szó.

Az *adó* szempontja alá kerül előkészítetlen lelkek előtt a képezde ügye, tegyünk meg azért mindent, hogy a lélek és élet kérdését lássák benne, mert ezek fejlesztése, teremtése és biztosítása szempontjából van szükségünk lélekformáló szent tűzhelyre, ref. tanítóképzőre.

— **A kormány,** mint a lapokból értesülünk, a felekezeti tanári és tanítói státussal szemben régóta tanúsitott méltánytalan elbánását jóvá akarja tenni s a tanárok és tanítók családtagjainak, valamint a nyugdíjas tanároknak és tanítóknak is meg fogja adni a kedvezményes vasúti jegy váltására jogosító arcképes igazolványt.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolánk köréből.** A theológiai ifjúság körében nov. 6-án megalakúlt a *Turul* bajtársi szövetség sárospataki fiókja: a *„Bocskay bajtársi egyesület“* s ennek képviselője nov. 21—22-én már részt is vett Budapesten a Turul nagy ünnepi közgyűlésén. — Nov. 20-án alakúlt meg újra a theologus és képezdész ifjak baráti és testvéri érzésének ápolására a *Kálvin János-Kör*, mely a két ifjúság köréből megválasztotta tisztikarát s 21-én este a tápintézet nagytermében thea-estélyt rendezett, melyen jelen volt az akadémia és a tan.-képezde tanári kara. Az est szinvonalát, a Kör tagjainak derék szereplésén kivül, nagyban emelte *dr. Victor* János budapesti theol. tanár előadása, aki a Ker. Diákok Világszövetségének nyári, dániai konferenciájáról tartott érdekes és magvas beszámolót, mig *Ivanyos* Lajos szövets. titkár bibliamagyarázatot tartott. Velök együtt itt járt még *Czmorek* Jenő hitoktató, a M. Külmissziói Szövetség titkára, aki 20-án az akad. hallgatók előtt a külmisszió fontosságát fejtegette. — *Dr. Ady* Lajos tankerületi főigazgató nov. 22—24. napjain végezte látogatását a spataki főgimnáziumban; a zárókonferencián elismeréssel nyilatkozott intézetünk tanítási munkájáról. — *Dr. Gulyás* József főgimn. tanár nov. 24-én előadást tartott a M. Néprajzi Társaság körében „Gyulai Pál és a népiesség“ cím alatt.

— **Lelkészi változások.** *Simon* Ernő rásonyi és *Kozma* Sándor szőllősardói lelkészek állást cseréltek; a csere, miután azt az egyh.-megyei gyűlés is megerősitette, már életbe is lépett. — *Dr. Páhy* József héti lelkész, az amerikai detroiti gyülekezet meghívására, az egyházmegyei gyűléstől nyert 1 évi szabadsággal, Amerikába indúl. — *Demeter* Bertalan boldvai és *Körössy* István hegymegi lelkészek lelkészi állásukat, a presbyterium és a felsőbb egyházi hatóság hozzájárúlásával elcserélték.

— **Felhívás! kerületünk minden lelkészéhez.** A napokban a főtiszt. Püspök úr által is melegen ajánlott — *Román Ernő* által írt — *Alsóborsodi egyh.-megye történetét* minden egyháznak megküldjük. A Lelkészi Könyvtár részére szeretettel kérjük lelkésztársainkat, méltóztassanak átvenni 1 példányt minden gyülekezetek. A komoly, sok munkát igényelt szerzőnek hadd legyen legalább ennyi jutalma. Testvéri szeretettel *Farkas István* esperes.

— **A kultuszminiszter körlevele.** *Dr. Szémán* István miskolci gör. kath. érseki vikárius, a ker. nemzeti párt képviselőjelöltje, mondotta nov. 21-én tartott programmbeszédében a következőket: „A kultuszminiszter a vallási súrlódások kiküszöbölése érdekében újabban bizalmas kérést intézett az u. n. felekezeti lapokhoz, hogy ne térjenek le a személyi és politikai polemiák terére. Helyesen mondja, hogy a kontroverz kérdések tudományos kutatását és tárgyalását érinteni nem akarja, mert nem is szabad, csak azt kívánja, hogy ez az állampolgári békés együttélést ne zavarja. Helyes és okos beszéd, de fogadjuk meg kivétel nélkül, s ha nem lesz *támadó fél*, nem lesz védekezés sem, s az eddig ütött sebek mihamar behegednek s annak elsősorban a haza fogja látni hasznát. Viszont a kormánynak nemcsak jó tanácsokkal kell szolgálnia a civódó feleknek, hanem a maga részéről a kormányzat minden ágazatában azon kell lennie, hogy a súrlódási felületeket, amelyek az egyházak és az alsópapság *arányos és méltányos támogatása* körül keletkeznek, bölcs megfontolással mielőbb csökkenteni, sőt kiküszöbölni igyekezzék, különben az okos tanács a várt eredményt nem igen fogja meghozni.“

— **Templomszentelések.** I. Bensőséges ünnepség keretében szentelte föl november 14-én az *emődi* ref. egyház templomát s újonnan emelt tornyát. A sok bajjal küzdő egyház nagy áldozatkézségét hirdeti a 250,000.000 korona költséggel megújított templom. Az ünnepélyen jelen voltak Édes Antal nemzetgyűlési képviselő, Zombory Zoltán, Szentiványi J. szolgabirák, Darvas Iván földbirtokos s a szomszéd egyházak lelkészei, tanítói. Az ünnepély lefolyása: a 74. dics., majd a 233. dics. éneklése után a bükkaranyosi ref. vegyes kar énekelte: Térj magadhoz drága Sion-t. Benke József hejőpapi lelkész imája után dr. Szalay Károly körorvos szólóénekével gyönyörködtette a gyülekezetet. Ezután Farkas István esperes beszélt szívbemarkolóan a Mózes III. 10. 1—2. alapján. Majd a bükkaranyosi énekkar éneke után Kocsis Jenő emődi lelkész olvasta föl az építés történetét. A bükkaranyosi énekkar: Erős várunk stb. éneke, aztán a Hymnusz, majd a CXXII. zs. 3 verse eléneklése után bezárult az ünnepély, örök emléket hagyva az emődi hívek lelkében. A délutáni istentiszteleten Tóth Sándor hejőbábai lelkész hirdette Istennek igéjét. — II. A *hevesi* csekély lélekszámú gyülekezet nov. 14-én örömünnepet ült, mert ekkor szentelte fel kicsiny templomát. Már évekkel ezelőtt készült hozzáfogni az építéshez, mert a kis imaház düledezett, de mind a mostani napokig anyagilag gyengének érezte magát. S bár e tekintetben templomépítés előtt sem állottak jobban, mégis hozzáfogtak, mert az Ur biztatta és erősitette őket elhatározásukban. S az Ur segítségével valóságosan csodát vittek véghez. Szeptember elején volt az alapkőletétel s már november 14-én fel is szentelték. A szentelés rendes istentisztelet keretében folyt le, amelyet Nyitray Béla sárospataki theológus éneke, Takács Imre helybeli helyettes lelkésznek szívbőljövő alkalmi imádsága és Tóth István egri lelkésznek alkalmi, minden lelket elmélyítő, beszéde tett épületessé. A beszéd után úrvacsoraosztás következett, amelyet Mészáros Lajos átányi lelkész szolgáltatott ki. A közebéden meleg szavak hangzottak el zsidó és katholikus testvérek ajkairól: „Hevesben nem ösmerjük a felekezeti gyűlöletet“. S hogy igy van, bizonyítja az, hogy a templomépítés anyagi költségeit sok részben, talán több mint fele részben zsidó és kath. testvérek fedezték, s ebéd közben a kath. dalárda szórakoztatta a jelenlevőket szép melódiájú s meglepő ügyességgel előadott darabjaival. Az esti műsort Takács Imre helyettes lelkész egy szellemes prológgal nyitotta meg. Ezután a kath. dalárda adott elő egy énekszámot. Majd a helybeli ref. tanító lánya szavalt. Ezután Nyitray Béla énekszólót adott elő a kath.

karnagy zongorakísérete mellett. Ezt követte a „Cigánybáró“ 3-ik felvonásának előadása, helybeli szereplőktől. A műsort a kath. dalárda énekszáma fejezte be.

— **Harangszentelés** volt Vámosújfaluban e hó 21-én, mikor a hívek áldozatkészsége Pungur lelkész és Koscsó kurátor buzgólkodása folytán egy százötven kg. súlyú harangot húzott a messze fehérlő toronyba. A harangszentelési imát Győry Kálmán erdőhorváti lelkész mondotta, majd a teljesen megtelt templomban Kiss Ernő esperes rázta meg alkalmi, hatalmas beszédével a szíveket, mely a bölcs szerint „nevetés közben is fáj.“ Utána Pungur Béla helybeli lelkész olvasta fel a harangra adakozók neveit; majd Szabó Zoltán theol. h. tanár emelte szivünket a bünbocsánat magaslatára és osztott úrvacsorát.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** 1. Sajnos, az egyházmegyei pénztár szűkös viszonyai még most sem engedték meg, hogy a költségvetés és számadás íveit kinyomassuk. Majd talán a jövő évre! A választók névjegyzéke, az meg leend! Kérem azért lelkésztestvéreimet, hogy ez évben még a saját vonalozású legyen a költségvetés és számadási ív. A költségvetéseket idejére *hozzám* kérem küldeni. 2. A pénztár számára még hátralékos egyházakat még egyszer felhívom *az azonnali fizetésre.* 3. A Kovatos Ivek a számvevőhöz küldendők. Atyafiúi szeretettel: Miskolc, 1926 nov. 24. *Farkas István* esperes.

— **Cserkészet.** A Magyar Cserkész-Szövetség okt. 31-én Budapesten, a M. Tud. Akadémia díszteremben tartott országos közgyűlésén *gr. Klebelsberg Kuno* közoktatási miniszter, megköszönve a szives üdvözlést, a cserkészetről a következőket mondotta: A bizonyítvány legvégén húzódik meg két osztályzat: a torna és a másik a magaviselet. A korábbi pedagógia nem ismerte fel sem a testnevelés, sem a jellemképzés fontosságát. Ez így nincs rendén. Nekünk nem elegendő az értelem fejlesztése. Az értelmiség ápolása mellett legalább is egyenlő, ha nem nagyobb fontosságot kell tulajdonítani a jellemképzésnek és a testnevelésnek. A nagy tudás erős, tiszta jellem nélkül gyakran csak nagy károkat tud tenni. Meg kell becsülnünk az irracionálisnak a kultuszát is. Ez európai mozgalom az eddig uralkodó herbartizmussal szemben. Ebből a mozgalomból mi is kivettük a magunk részét. A cserkészet és leventemozgalom az a két intézmény, amelyből kisarjadzik majd a felnőtteknél az egészséges turisztika kultusza is, amikor a hétnek pihenésre szánt napján a fülledt, levegőtlen városok apraja-nagyja a természetbe igyekszik. *A jövő évi állami költségvetésben megjelenik a cserkészetnek az államköltségek közé való iktatása és reméljük, minden évben meg fog jelenni.* A nemzet jövőjének munkálásában erre a cserkészmozgalomra óriási hivatás vár. A vezetők magukban hiába végeznék a legáldozatosabb munkát, ha a népek és nemzetek igazságos és hatalmas Istene nem állana ott segítő karjával. Midőn szives üdvözlésüket köszönöm, munkájukra annak a hatalmas Istennek áldását kérem.

— **Az Énekeskönyvügyi Bizottság** f. hó 15-én tartott ülésében konstatálta, hogy az énekeskönyvek árusításában visszaesés mutatkozik, ami jórészt az énekeskönyvek magas árának tulajdonítható. Erre való tekintettel a bizottság nem járult hozzá a nyomdavállalat azon kéréséhez, hogy 100.000 darab 32° új énekeskönyv nyomtatására kapjon engedélyt, hanem csak 10,000 példányt engedélyezett neki s egyben, mivel a szerződés lejáróban van, az új szerződés megköthetése céljából más nyomdavállalatok megkérdezését is elhatározta. Az ajánlatok beérkezése után fog a bizottság a szerződés meghosszabbitása vagy esetleg más nyomdavállalattal kötendő szerződés dolgában határozni. *(Dunántúli Prot. Lap).*

— **Szeretet.** A *putnoki* Lórántffy Zsuzsánna és Bethlen Gábor Ifj. Egyletek lapja. Megjelen havonta kétszer, előfizetési díja 1 évre 25,000 K. Főszerkesztő Juhász László esperes, fel. szerkesztő Zsiros József hitokt. lelkész. Ez az okt. 31-én eleven szerkesztéssel megindúlt gyülekezeti lap immár 5-ik e nemben egyházkerületünk területén; többi nagyobb gyülekezeteinkben is várjuk a jó példa követését. Fel a munkára! — 2-ik száma nov. 15-én már 12 oldalon jelent meg s többek közt az egyházmegye őszi közgyűlésének jegyzőkönyvét, valamint ugyancsak az e.-m. közgyűlés által alkotott Reversális Szabályrendeletet is közli, ami mutatja, hogy a putnoki gyülekezet lapja egyszersmind egyh.-megyei hiradó gyanánt szolgál.

— **Hirdetés.** Két millió kor. tiszteletdíjat küldök azon lelkész úrnak, ki a régi anyakönyvek átnézése után *Putnoky Mátyás* — ki 1784-ben Martonyiban mint ref. lelkész elhúnyt — keresztlevelét nekem elküldi. Nevezett papi családból származott s Miskolcról 1739-ben ment Sárospatakra theológusnak, tehát úgy 1718—20 körül született valamelyik tiszánineni egyházban. Miskolc, Reményi-u. 12. sz. *Putnoky István* ref. igazgató-tanító.

— **Eladó könyvek.** Néh. Sólyom Barna, volt egerlövői lelkész hagyatékából maradt *Debreceni Lelkészi Tár* 12 kötete (szerk. S. Szabó József) Miskolcon *Ferenczi* könyvkereskedőnél kapható.

— **Helyettes lelkészt** keresek a tanúlmányi szabadságolás folytán ideiglenesen megüresedett *héti* parochiára. A h. lelkész javadalma teljes ellátáson kivül havi 50 pengő. Az állás azonnal elfoglalható. Pályázati kérvények hivatalomhoz küldendők. Putnok, (Gömörmegye) 1926 nov. 24. *Juhász László* esperes.

Pályázati hirdetmény.

A *szöllősardói* (Abaújtornam.) ref. előkönyörgőkántor-tanítói állásra pályázatot hirdetek. Javadalom: jó lakás kerttel, közmunkás 8 kat. hold szántó és rét legeltetési joggal, 15 köböl búza, 32 köbméter beszállított és felvágott tűzifa, 30 aranykorona mustpénz, megfelelő államsegély. Adót egyház fizeti. Kötelesség: osztatlan iskolai tanítás, kántori teendők, vasárnaponként egyszer szószéki szolgálat, énekkar vezetése. Pályázati határidő december 13. Vasúti állomás 7 km, posta, szövetkezet, jegyző helyben, telefont most vezetik be. Állás azonnal elfoglalandó. *Simon Ernő* lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

J. L. P. A hirdetésért 30,000 K összeg küldendő. — **Ónod.** A hirdetésért 16.000 koronát kérünk.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnydájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 49. szám. Sárospatak, 1926 december 5.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *yr*: Hiúság vására egyházunkban. — Dr. Szabó Sándor nyugalmazott jogtanár pere a főiskola ellen. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Hiúság vására egyházunkban.

Hatalmas erővel, örvendetes lendülettel indúlt meg egyházunkban a restitutio in integrum; vagyis a háborús esztendők alatt leromlott templomok, tornyok kijavítása, ujjáépítése; harctérre, vagyis inkább hadiraktárakba vándorolt harangok beszerzése. S népünk, amely a párbérrel, persellyel, vallásos lapokkal, iratokkal; kulturális, szociális, vagy külmissziói szükségletekkel szemben a legtöbbször rideg, elutasító szükmarkuságot tanúsit: csodálatos áldozatkészséggel épít templomot, tornyot, öntet harangokat, faragtat márványból úrasztalát. Ez az áldozatkészség azonban sokszor igen nemtelen forrásból fakad: a hiúságból.

Tisztán áll mindnyájunk előtt, hogy az egyház megromlása ott kezdődik, mikor az egyház megalkuszik a bűnnel és elnézi a bűnt, ahelyett, hogy harcolna ellene; mikor az egyház építeni kezd az emberi gyengeségekre, ahelyett, hogy azokból kiemelni, kinevelni igyekezne híveit. Tudjuk, hogy Jézus, a mi Urunk milyen szigorú és kérlelhetetlen volt a bűnnel és minden emberi gyengeséggel szemben. Ugyanezt kívánja az Ő az ő egyházától is. S a mi református keresztyénségünknek létjogát az adta meg, hogy a hatalmi és anyagi érdekekért sokszor megalkuvó, alkalmazkodó római katholicizmussal szemben a bűn következményei ellen nem biztositani, hanem a bűntől megtisztitani, megszentelni igyekezett az embereket; gyengeségeiket pedig nem fogta be hajtóerőknek a saját érdekei szekerébe, hanem azok felett az evangyélium, a hit ujjászülő erejével úrrá tette őket. S különösen kitünt minden időkben egyházunknak, felekezetünknek az a jellemvonása, hogy Istennek egyedűlvaló dicsőségét hirdette, s azzal szemben, vagy annak rovására sohasem engedte előtérbe tolakodni az emberi dicsőséget.

Egyházunk evangyéliumi és történelmi jellegével teljesen ellenkezik a hiúságnak az a vására, ami egyházi életünkben mindjobban jelentkezik és elhatalmasodik. Végkép nem hozzánk való már az a határt nem ismerő embermagasztalás sem, ami ünnepélyeinken, közebédeinken sokszor szinte émelyítő tulzásokba csap. De nem hozzánk való különösen az, hogy híveink nevük megörökítésére, érdemük fitogtatására Urasztalokat, szószékeket, orgonákat használjanak fel. Ki fog egy olyan templomban Istenre, Jézusra gondolni, ahol azt kell mindenkinek mindenekfelett tudomásúl venni a különböző helyeken díszelgő öles felírásokból, hogy az orgonát Fehér Pál, az Urasztalát Fekete Péter, a szószéket Zöld Jánosné csináltatta; de már az asztalterítőt Fecske Istvánné, a szószéktakarót meg Galamb Györgyné himezte. Kelthet-e áhitatot, lelki elmélyedést az az Urasztala, amely a reávésett nevekkel inkább emlékeztet a kávéházi reklámasztalokra, mint arra, hogy itt a keresztfán meghalt Krisztus ereje megfogta a lelkeket?

Én nem mondom, hogy e helytelenség leküzdéséhez elég volna a puszta erély és nem volna szükség a legnagyobb tapintatra. Egyházunk tagjaiban a hiúsággal, mint adottsággal egyelőre számolnunk kell s a védekezés inkább annak helyes útra terelésében, a tulhajtások lemetszésében, mint a merev tiltakozásban állhat. Fődolog pedig, hogy mint más téren, úgy ebben a dologban is ne a lelkész álljon egyedül szemben a hiveivel. Hozzanak egyházi hatóságaink szigorú határozatot, hogy a templomi felszereléseken emberi nevek feltűnő helyen nem szerepelhetnek, mert ez ellenkezik a Soli Deo Gloria elvével. Ez nem zárná ki természetesen, hogy minden adomány jókedvü adakozója már csak a példaadás szempontjából is emlékezetben maradjon. *yr.*

Dr. Szabó Sándor nyugalmazott jogtanár pere a főiskola ellen.

A jogakadémiának 1923 szept. havában történt megszüntetése természetszerüleg vonta maga után, hogy a volt jogtanárokat a nyugdíjtörvény alapján végelbánás alá kellett vonni. Nemcsak az egyház, hanem az állam is kénytelen volt a trianoni béke s az ország megcsonkítása miatt a felesleges tisztviselők számát redukálni s B. listára helyezni. A közszükség és közérdek fájdalmas parancsa volt ez az eljárás és emellett törvényes, mert törvények és törvényes miniszteri rendeletek alapján történt ez mindenütt, igy mi nálunk is a jogakadémia megszüntetésekor. Sőt a 8400/1924. M. E. számú min. rendelet az 1914: XXXVI. t.-c. 31. §-ának megváltoztatásával módot adott arra, hogy az államsegély megvonása folytán megszűnő jogakadémiák tanárai azonnal, vagyis 3 évi vára-

kozási idő bevárása nélkül nyugdíjazhatók legyenek. A főiskola azonban, amikor dr. Szabó Sándor és dr. Gerőcz Kálmán nyugdíjaztattak, méltányosságból kimondotta, hogy nyugdíjukat 3 évig teljes fizetésre egészíti ki amit — bármily súlyos teher volt is — a főiskola híven teljesített. A három év elteltével 1926 október 1-én dr. Szabó Sándor követelte, hogy őt továbbra is aktiv tanárnak tekintsék és teljes fizetését szolgáltassák ki, mert nyugdíjazását nem tekinti törvényesnek. Az igazgató-tanács ezt a jogtalan követelést elutasítván, dr. Szabó Sándor beperelte a főiskolát a sárospataki kir. járásbíróság előtt teljes fizetésének kiszolgáltatása iránt. Sőt — nem keressük, kinek a jóvoltából — a per már megfelelőleg reklamirozva is van, mert a *Pesti Hirlap* november 20-iki számának a Törvénykezés rovatában már ott olvasható a nagy per: „A sárospataki főiskola ellen volt dékánja pert indított kényszernyugdíjaztatása miatt. Aktiv tanárnak tartja magát a nyugdíjazott volt dékán." Érvelését a felperes főleg arra alapítja, hogy a jogakadémia nem szünt meg, hanem csak az 1923 szept. havában beiratkozott kis hallgatói létszámra való tekintettel ideiglenesen szünetel s így őt nem lehetett nyugdíjazni, illetve kényszernyugdíjaztatása jogtalan. Az tény, hogy a vonatkozó egyházkerületi határozat jogfenntartási szempontból *szünetelésről* beszél, de hogy ez a szó legszorosabb értelmében vett *megszünés*, azt a tények mutatják és épen a volt tanároknak az állam részéről való nyugdíjazása. A per kimenetele elé a főiskola nyugodtan tekinthet, mert a jogerős nyugdíjhatározatot polgári bíróság felül *nem* bírálhatja s a kereset hatáskör hiánya miatt lesz elutasítandó.

De szomorúan tanúságos ez a pör abból a szempontból, hogy mily könnyen válik semmivé a főiskolával szemben oly sokszor elszónokolt szeretet, mihelyt az érdek nincs a kívánt legteljesebb mértékben kielégítve s jő a szeretet helyébe: a Justizmord vádja, a sajtó és a per! Magábanvéve a jogkeresést az egyház nem veheti zokon, hiszen az egyházi törvényünk is biztosítja minden hívőnek és tisztviselőnek ezt a jogot, azonban ennek az egyház kebelén belül kell történnie, az egyházi bíróságok útján. Dr. Szabó Sándor, bár követelését arra alapítja, hogy ő aktiv tanár, meg sem kisérelte ügyét az egyházi bíróságok elé vinni, hanem egyenesen a világi bíróságok és a nyilvánosság elé hurcolta, az első tárgyaláson pedig azt adta elő, hogy a főiskola őt *hamis* adatok alapján nyugdíjaztatta. És bár, az államtól havi 4,590.000 K nyugdíjat, havi 850.000 K családi pótlékot és V. fiz. osztályú lakpénzt húz, ez összegekre való tekintet nélkül, tehát nyilván a főiskola megkárosításával teljes fizetést, családi pótlékot és lakpénzt követel a főiskolán. Kell-e ehhez további kommentár?

IRODALOM.

* **Ravasz László: A magyar bánat.** Két beszéd. Sylvester-kiadás, 1926; 35 l. — Az egyik október 6-ikának, a másik a mohácsi ütközet 400 éves fordulójának emlékezetére tartott beszéd; az előbb rövid bevezetés után annak a magyar bánatnak tárgyalása, amely a magyar ember arcán és a magyar nemzet történetén lényeges vonásként végighúzódik, amelyben benne lüktet a vér ereje és zúg az elfojtott szenvedélyes akarat; a másik beszéd (*A szent mag*) annak kimutatása, hogy a mohácsi pusztulás után a jövendő szent magja a refomáció volt, a hívő és vértanú protestánsok mentik meg és emelik fel az elbukásból a magyar népet; s most is, Trianon után a bűnbánat és lelki megtisztulás fogja hazánkat megmenteni és fölemelni. Mindakét beszéd a hivő léleknek, a történelem bölcselőjének, s a nyelv és előadás művészének igazi remeke.

* **Sylvester Bibliai Kézikönyve.** Összeállította *Czeglédy Sándor. I. Az ó-szövetségi szent irodalom.* Bevezetés az ó-szövetségbe s annak könyveibe. A magyar bibliaolvasó keresztyének számára. Tahitotfalu, 1926. 8r. 184 l. Sylvester-kiadás. II. *Az új-szövetségi szent irodalom.* Ú. o. 8r. 100 lap. — Magyar nyelven az első ó- és újszövetségi irodalomtörténet-féle mű Bod Péter *A sz. bibliának históriája* c. könyve volt, mely Szebenben 1748-ban jelent meg. Rendszeres ószöv. irodalomtörténetet először Varga Istv. irt. (*Exeg. theol.* I. darab. Debr. 1807), de az újszöv. rész nem jelent meg. Angolból fordított mű volt Angus J. *Bibliai kézikönyve* (1876). Rendszeres bibliai irodalomtörténet volt a Keresztes—Kovács—Bartók-féle *Tájékozás az újabb theologia körében* (1879. Prot. th. Kvtár. 12-ik k.). Ujszövetségiek: György Jánosé (*Jézus és az újszövetség.* 1908) és Dr. Erdős Józsefé (*Újszövetségi bevezetés.* 1911.) A középiskolai idevágó tankönyveket, melyek között legkiválóbb voit a sok kiadást ért Zsarnay-írta *Bibliai bevezetés*, melynek első kiadása 1859-ből való, — itt nem említem. Igen jó munkát végzett Czeglédy S., mikor a fennti című, hiányt pótló, tömören megírt kézikönyvet, a Sylvester műintézet áldozatkészségéből, közrebocsátotta. Egészen gyakorlati cél lebegett előtte. A magyar kegyesség ügyének óhajtott szolgálatot tenni, mikor a bibliaolvasó keresztyének számára ama kérdések felől ad felvilágosítást, amelyek Isten igéje tanúlmányozása közben az emberek lelkében feltámadnak. Az egyes bibliai könyvek tartalmának összefoglaló ismertetése (ismerteti az apokrifusokat is) előtt hasznos tudnivalókat közöl a bibliáról, annak neveiről, isteni erejéről, olvasási módjáról, nyelveiről, fordításairól, a bibliatársulatokról, kiváló embereknek a bibliáról szóló nyilatkozatairól. Külön részben tárgyalja a héber szentiratgyüjtemény kialakulását. Végül, függeléket nyújt az ószöv. csodákról, példázatokról, imádságokról s főpapokról. — Az *újszöv.* részben az egyes könyvek tartalmí ismertetése után az újszövetségről, mint gyüjteményről, a kánon létrejöveteléről beszél. Végül 6 táblázatos függeléket közöl a példázatokról. Szerkesztő theol. álláspontja conservatív. Néhol szinte túlságosan is az. (Pl. Mózes öt könyvét csak egy ember írhatta. Mózes szerzősége vitán felül áll . . . Ő írta a pusztai vándorlás évei alatt! Józsué pótolta ki a Mózes halálára vonatkozó elbeszéléssel.) Viszont néhol elfogadja a tudományos búvárkodás megállapításait (Pl. Az Énekek-éneke: menyegzői dalok gyüjteménye). A nagy gonddal szerkesztett két kötetben van nehány

apróbb tévedés, vagy tollhiba, melyeket legyen szabad kiigazitanom. Meliusz Újszövetség-fordítása nem Debr.-ben 1565-ben, hanem *Szegeden 1567-ben* jelent meg. (Ma egy példánya sem ismeretes. Horányi és Szilágyi még látták 1-1 példányban). A bártfai biblia (1607) a Károlyi-biblia szövege volt, de, mint Miskolczi Pisztor István írta Szencinek *„félbe hagyatták a nyomtatóval, mert igen kezdette volt ubiquitarius módra megvesztegetni* és már az papirosában borsot és egyébb efféle morhát árulnak.“ A Komáromi Csipkés-bibliának elégetési ideje, nyomdai hibából 1574 nov. 1. — *1754 nov. 5.* helyett. Báthory László szerzetes bibliafordítása (melyből semmi sem maradt ránk) nem azonos a Jordánszky-kódexszel (1516—19.), amint azt Volf György 1879-ben kimutatta. Torkos Ujtestamentuma nem 1754-ben, hanem *1736-ban* jelent meg. A Szenicei Bárány György neve alatt emlitett Ujtestámentomot ő, továbbá Szenicei Bárány János és Sartorius János fordították (Lásd az 1794-iki utrechti biblia elejét.) Ezek az apró hibák azonban nem csökkentik a nagy lelki haszonnal olvasható, jeles kézikönyv értékét.

* **Komáromi János: Hat vőlegény.** Regény. Dick M. kiadása. 189 l. — Ki ne olvasta volna Gárdonyi G. *Hosszúhajú veszedelem* c. novellacyklusát, melyben egy agglegénytársaság tagjai, kik egykor vőlegények voltak, sorban egymásután elbeszélik, hogyan szakítottak imádottjukkal, futottak ki az édes bűvöletből? Ugy tetszik, mintha Komáromi János előttünk fekvő kötetében Gárdonyi emlitett novelláinak ellencyklusát akarta volna megírni, mert a 6 vőlegénynek és egy kivételével boldog férjnek történetében azt akarja kimutatni, hogyan lettek ők boldog vőlegények? Miként Gárdonyinál, itt is egy baráti összejövetel alkalmával a társaság 6 tagja, akiket barátokká, testvérekké kovácsolt össze a világháború zivatara, sorban egymásután beszéli el lángragyúlásának és imádottja megkérésének történetét. S e történetek ugyanoly érdekesek, vonzók, eleven és lebilincselő előadásúak, mint a Gárdonyi historiái; ügyes meseszövés, szines és változatos előadás tekintetében egy csöppet sem állanak azok megett. Historiáinak fele a világháborúban vagy az azt követő zavaros években folyt le s ezek még növelték a szerelmes szivek összekerülésének nehézségeit; általában boldog, megnyugtató akkorddal végződnek, csak az utolsóban nincs boldog vőlegény, az ott veszett egy lovasroham alkalmával a galiciai síkságon s helyette a bánatos menyasszony bátyja, a házigazda, beszéli el huga és Petróczy főhadnagy szerelmének historiáját. A 4 ik vőlegénnyel, Kocsák J. tanítóval, az ügyetlen udvarlóval s még ügyetlenebb leánykérővel már találkozott az olvasó a *Jegenyék a szélben* c. kis regényben; míg ott csak komikus mellékalak gyanánt szerepelt, itt végre is célt ér és szerez magának feleséget. E kötet csak fokozza Komáromi, a novellista és regényíró iránti elismerésünket.

— **Miskolc.** A felsővárosi ref. hívek kérelmére a városi tanács kész a Füzes-utcai volt iskola telkét *imaház* céljaira ingyen átengedni, a rajta levő épületet pedig az építési bizottság által megállapított árért fogja a ref. egyháznak átadni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** Elkésve kapjuk a gyászhírt, mely néhai *Csillik Balázs* tiszanánai tanító özvegyének szept. 27-ikén 59 éves korában Gesztelyen bekövetkezett halálát tudatja. Gyöngyössy Sámuel egykori nagyhírű tiszanánai lelkesznek volt a leánya s mely hitét utolsó órájáig megőrizte; a magas műveltségű, nemes érzésű és gondolkozású úrinőt az egész község részvéte kísérte 29-ikén sírjába. Emlékezete legyen áldott!

— **Rövid hírek.** *Csontos* József, főgimnáziumunk igazgatója, rheumatikus bántalmai ellen, melyek már hosszabb ideje kínozták, nov. 27. óta Budapesten, a Császár-fürdő használatában keres gyógyulást, ahol e hó végéig szándékozik maradni. — *Hegedűs* Lóránt volt pénzügyminiszter dec. 19-én a szegedi templomban bibliamagyarázatot fog tartani. — Dr. Ravasz László dunamelléki püspök *dr. Nagy Sándor* skót missziói lelkészt választotta maga mellé titkárúl. — *Deme* László, a péceli gyülekezet újonnan választott lelkésze, főiskolánk volt tanítványa, nov. 14-én foglalta el lelkészi állását; a beiktatást dr. Victor János theol. tanár végezte.

— **Lelkészváltozás.** Miután az egyh. ker. időszaki bíróság a sajóhidvégi lelkészválasztást megerősítette, *Takács* Béla megválasztott lelkész nov. 28-án búcsúzott ki Ondról, volt híveinek mélységes szeretetét vivén magával és dec. 5-én tartja Sajóhidvégen beköszöntőjét. Az ondi gyülekezet tagjai, mint értesülünk, *Zsiros* József putnoki hitoktatót fogják egyhangú meghívással lelkészökké választani.

— **A felekezeti béke.** *Gróf Bethlen István* miniszterelnök nov. 24 én *Szécsény*ben tartott programbeszédében a *felekezeti békéről* a következőket mondotta: „A legnagyobb érdeke ennek az országnak az, hogy a felekezeti béke meg ne bontassék. Örömmel látom, hogy a szécsényi kerületben ez a felekezeti béke megvan. Azt kérem önöktől, ápolják, gondozzák ezt a békét, mert ez az a kincs, melyről csupán az, aki nem bír vele, tudja, hogy mi hiányzik neki, de az, akinek megvan, nem is tudja, hogy milyen kincs birtokában van. De éppen ennek a békének fentartása és erősítése érdekében szükséges, hogy ez a kormány a *felekezetek lelkészeinek helyzetén is könnyitsen.* Szükséges a korpótlékok helyett, amelyek a régi időkben fennállottak, az egyes felekezetek papjainak fizetéskiegészítését évről-évre úgy rendeznünk, hogy így a korpótlékokért teljes mértékben kárpótlást kapjanak. Az állam hozzá fog járúlni az egyházak közszükségleteihez is, mert hiszen az egyházak is vásároltak állami címleteket, hadikölcsönöket, ilyenekbe fektették jótékony alapjaikat és ezen a réven oly károsodás érte a papságot, amely több helyen lehetetlenné teszi, hogy megfeleljenek azoknak a kívánalmaknak, amelyeket a közönség tőlük elvár.“ — Nov. 28-án *Debrecenben* tartott programmbeszédében is hangoztatja a felekezeti béke fentartásának szükséges voltát; bár ő református, nagy súlyt helyez a más felekezetbeliekkel való békés együttműködésre. A felekezeti béke attól függ, hogy az egyházak *egyenjogúsága*

necsak papíron, hanem a életben is meglegyen, hogy egymás hitét tiszteletben tartsuk. A felekezeti békén alapszik a társadalmi béke és a nemzet összetartása. Fogjunk össze a hitetlenekkel, a szabad gondolkozókkal szemben, akik el akarnak törölni minden hitet, ki akarják írtani a nép lelkéből azt a vallási hitet, melyen az erkölcsök alapszanak és amelyet semmiféle filozofiai theoriák nem tudnak pótolni. — Ugyanitt elmondta, hogy azért vállalt jelöltséget Debrecenben, mert erdélyi eredetü családi tradiciói, mindaz, amit szeret, mindazok a nagy eszmék, melyek Erdélyben mint történelmi valóság éltek: *a vallásszabadság, a türelem, a protestantizmus*, a magyar *függetlenség*, ide Debrecenhez is fűzik, mert meggyőződése, hogy azt a történelmi szerepet, amelyet évszázadokon keresztül Erdély fejtett ki a magyar politikában, a mai Csonkamagyarország politikájában Debrecen van hivatva kifejteni.

— **A tiszántúli egyházkerület őszi közgyűlésének**, nov. 24-ikén, egyik kiemelkedő pontja volt a néhai *Révész Imre* debreceni lelkipásztor emlékezetére rendezett ünnepély, melyen Baltazár D. püspök megnyitó szavai után *S. Szabó József* főgimn. igazgató tartott hatalmas szónoki lendülettel előadott, mély történeti tanúlmányon alapuló emlékbeszédet, amelyben hű és igaz képet rajzolt a nagy Révész Imréről s méltatta az ő elévülhetetlen érdemeit s azt a nagy munkát, melyet az egyházi, nemzeti és tudományos élet terén kifejtett. A közgyűlés elhatározta, hogy a nagyértékű emlékbeszédet kinyomatja. Az emlékbeszéd elhangzása után a különböző tudományos intézetek és hatóságok képviselői hajtották meg tiszteletük és kegyeletük lobogóját a R. I. emlékezete előtt.

— **Pápán** a Jókai Kör kezdeményezésére nov. 21-én kegyeletes ünneppel áldoztak néhai Vályi Ferencné Jókai Eszter, a nagy regényíró testvérnénje emlékének. *Hegedűs* Lóránt volt pénzügyminiszter a Kisfaludy-Társaság nevében helyezett koszorút Jókai Eszter sírjára, akinek házában lett költővé Petőfi és Jókai, aki által Pápa ma — Komárom elveszte után — Jókai városává lett; itt készül most Jókai és Petőfi szobra, hogy emlékőket megörökítse. *Ifj. Hegedűs* Sándor a Petőfi-Társaság nevében koszorúzta meg annak sírját, aki megaranyozta a nagy költő életét. *Dr. Körös* Endre ref. tanítónőképezdei igazgató (akit nem rég ért az a kitüntetés, hogy tankerületi főigazgatóvá nevezték ki) a Jókai Kör nevében mondott emlékbeszédet afelett, aki a hűség, a szeretet és a gyöngédség megtestesülése volt, s aki Jókait eszményi nőalakjai megirásánál inspirálta.

HIVATALOS RÉSZ.

1077—1926. **Körlevél***

* Lapunk múlt számából tévedésből kimaradt. Szerk.

I.

A lelkészi nyugdíjintézeti végrehajtó-bizottság arról értesít, hogy a már megtörtént többrendbeli sürgetés után is, a lelkésztársak közzül még nagyon sokan hátrálékban vannak a nyugdíjintézeti járulékokkal, annyira, hogy az eddigi befizetések még az előző évek amúgy is kedvezőtlen befizetéseinek is alatta maradtak, noha a járulékok zömét — az eddigi tapasztalat szerint — az őszi s főleg november hóban szoktak befizetni.

Minthogy a nyugdíjak, özvegyi évjáradékok és neveltetési segélyek akadálytalan kiszolgáltatásának biztosítása a nyugdíjintézeti járulékok rendszeres és pontos befizetését egyenesen megköveteli, a legkomolyabban felhívom hátrálékos lelkésztársaimat, hogy nyugdíjintézeti járulékaiknak lehetőleg azonnali, de legkésőbb dec. 15-ig való befizetését tartsák nemcsak hivatali, de egyúttal becsületbeli kötelességüknek.

II.

Minden lelkésztársamat emlékeztetem, hogy a kongrua és családipótlék tárgyában f. évi december hó végéig az előírt hatósági bizonyítványt *közvetlenül* küldjék be a vallás- és közoktatásügyi miniszterium II. ügyosztályához.

Miskolc, 1926 november 23.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Értesítés.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel értesítem egyházközségeink lelkészeit és presbitériumait, hogy amennyiben a Rovatos-ívek kitöltése különösen népesebb egyházközségekben nagy és fáradtságos munkát igényel, úgy, hogy a kitűzött határidőre ily helyeken el nem készülhetnek, méltányosnak és az ügy érdekében állónak látszik a beadási határidőt meghosszabbítani. A bizottság utólagos jóváhagyása reményében azért a Rovatosívek egyházközségenkénti kitöltését, egyházmegyénkénti felülvizsgálását és összesítését s az esperes urak részéről a kiküldött bizottsághoz való beterjesztését f. évi dec. hó 30. napjáig kérem.

Felmerült esetből kifolyólag lelkésztestvéreinket értesítem, hogy az adózó egyháztagok adóterhei közé a községi adó, vármegyei pótadó, útadó, közmunkaváltság nem vehető be. A bizottság csak a rovatfőkben megnevezett adónemekre nézve kéri és várja az összegek feltüntetését.

Bármily indokoltnak lássék is egy-egy különleges helyzetben levő egyházközségre nézve az, hogy a Rovatos-ívek részbeni vagy egészbeni kitöltése alól felmentessenek, az ilyen irányú hozzám intézett kérelmeknek jogkör hiján nem tehetek eleget.

Arról lehetne szó, hogy ily irányú kérelmet magához a kiküldött bizottsághoz azzal a nem precedens nélküli nyilatkozattal intézzenek, hogy egyházközségeik vállalnak egy bizonyos összegben megszabott évi fentartási terhet. A bizottság további feladata volna a bejelentések elbirálása s azok felett a határozat meghozatala.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel

Cigánd, 1926 nov. 30.

Janka Károly
a bizottság lelkészi elnöke.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 50. szám. Sárospatak, 1926 december 12.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Kövér Pál:* Zsidó keresztyének. — *Illyés Bertalan:* Egy életbevágó kérdésről. — *Dr. Szabó Sándor:* Helyreigazitó nyilatkozat. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Zsidó keresztyének.

A napilapok remrégiben érdekes eseményről adtak hírt: a zsidó keresztyén egyháznak a megszállott felvidéken és Budapesten való megalakulásáról és térhódításáról. A napilapok természetesen világnézeti és pártállásuk szerint különbözőképen fogadták a hírt, az emberek szintén. Sokan csak valami fogást látnak benne és rejtett célzat után kutatnak, vagy pedig jelentéktelen semmiségnek minősítik e mozgalmat. Pedig az emberiség jövő élete kialakulásának döntő jelentőségű eseményét kell e mozgalomban szemlélnünk. Mert az tagadhatatlan, hogy a zsidóság csak ez úton léphet az emberi társadalom konstruktiv tényezői közé és lehet átok helyett áldássá a világ számára. Csak ez a mozgalom oldhatja meg gyökeresen a zsidókérdést. A mozgalom vezetői maguk bevallják, hogy a zsidóság nem nélkülözheti azokat a felséges erkölcsi erőket, amelyek Krisztus személyiségéből és tanításaiból áradnak szét. A Krisztus isteni személyiségére, felséges erkölcsi tanításaira a zsidóságnak feltétlen szüksége van, mert csak ez formálhatja át jellemét, gondolkozását. A zsidóság ma a legridegebb materializmusnak hódol, egész életét a pénznek, a haszonnak hajszolása tölti be és el van merülve az érzékiség fertőjébe is. Emellett faji exkluzivitása folytán nem tud beleilleszkedni a népek társaságába, hiszen merev ótestamentomi, illetve talmudi felfogásával ma is kiválasztott fajnak tekinti magát, világuralomra tör és a többi népeket alsóbbrendű teremtményeknek tekinti.

Ezért volna kiszámíthatatlan fontosságú, ha a zsidóság elfogadná Krisztust az eljött Messiásnak és átengedné magát az Ő személyiség-átalakító, jellemformáló erejének, ha beleilleszkednék az újtestamentom gondolatvilágába. Igy tudna megszabadulni a materializmus és érzékiség bilincseiből és tűzne maga elé eszményibb célokat. Igy nyomulna előtérbe életében a szellem az anyag felett, a vagyonhajhászat helyett az üdvösségért és az Isten országáért folytatott küzdelem. Igy emelkedne ki a kiválasztottság exkluziv dogmájából s értené meg, hogy az újtestamentommal lejárt a faji kiválasztás kora s helyét az egyetemes emberiség elhivatása, az egész világgal kötött szövetség foglalta el.

A zsidóság christianizálását régóta próbálgatják missziói tűztől lobogó lelkek, de csak ez az angol földről megindult mozgalom vezethet eredményre. Azért, mert csak ez az irányzat végez tiszta munkát, csak ez nem zavarja össze a fogalmakat, amikor fenntartja a zsidóság fajiságát. Magyarországon is a zsidóságot tételes törvényeink vallásfelekezetnek minősitették s ezért a zsidóság fajiságának megóvása, a beolvadástól való félelem miatt idegenkedett a keresztyén vallásra való áttéréstől. Ha pedig áttért, csak szinből, érdekből tette, de lélekben nem lett keresztyén s igy csak romboló, bomlasztó tényező lehetett vagy legalább is közömbös, holt elem a keresztyén egyházak testében. S mivel igy lényegben nem lett keresztyén gondolkodásában, világnézetében sem változott meg, nem lehetett az emberiség életének előbbrelendítője sem.

A zsidó keresztyén egyházba való belépésével azonban nem kell félnie faji mivoltának eltűnésétől, hiszen e mozgalom épen a zsidóság faji mivoltának az alapján áll; érdekből, félelemből nem kell keresztyénné lennie, hiszen ezzel zsidó fajiságát el nem leplezheti. Ez új egyházban azonban megtalálja önmagát, napfényre hozhatja régen betemetett ősi értékeit, az ótestamentomi kegyes, istenfélő patriarchák utódjai léphetnek elő a világ porondjára a Krisztus fehér lobogója alatt a népek testvériségének megszentelt közösségében munkálni az Isten országának, a Krisztus királyságának megvalósúlását. Ezért kell örömmel üdvözölnünk és támogatnunk ezt a mozgalmat.

Kövér Pál.

*

Sok tekiatetben idetartozik, amit *A gettó és Jézus* cím alatt a ***Foi et Vie*** francia fotyóirat december 1-sei számában olvasunk:

„Majdnem 1900 esztendőn át a gettóban nem ejtették ki Jézus nevét. Egyetlen kiválóbb zsidó, az első 15 század folyamán, egy sort sem ír Jézusról. Ha egy zsidó szólott Jézusról, az vagy eretnek volt mint Spinoza, vagy cynikus, mint Heine.

S íme most ez a régi mentalitás megváltozik. Nemcsak a liberális zsidók körében beszélnek Jézusról, hanem a gettóban is . . ." Az 1906. évi szörnyű pogromtól lehet datálni a zsidók új magatartását Jézussal szemben, . . . ekkor tört ki egy új vallásos ébredés Keleten a zsidók közt. E pil-

lanattól kezdve találunk az ifjabb nemzedék körében oly zsidó írókat és költőket, akik végre fölfedezték Jézus alakját. Jézus vita tárgyává válik a gettóban."

Tekintélyes és nagyrabecsült zsidó tudósok könyveket adnak ki Jézusról, bebizonyítják ama tények történeti voltát, amelyek az ő történetét alkotják. Egy zsidó könyv jelent meg e címen: *Jézus úgy, ahogy mások látták.*

Végre egy kitűnő héber tudós: Dr. Klausner József, a jeruzsálemi héber egyetem tanára, közelebb egy elsőrendű alaposságú munkát adott ki Jézus életéről. A munkát angol nyelvre is lefordították.

„Így 1900 esztendő óta először volt egy zsidó őrállónak bátorsága, hogy részrehajlatlanúl nyilatkozzék Jézus személyéről. Szakítva a régi hagyománnyal, a keresztyénség alapítóját úgy mutatja be, mint egy eszményi alakot úgy erkölcsi, mint vallásos tekintetben. Hogy egy ilyen könyvet egy ilyen szerző kiadhatott, ez oly esemény, melynek fontossága csak egy fölszínes elmét hagyhat közömbösen . . . Most már híd van verve a gettó és Jézus közt, s ez az én véleményem szerint oly jelenség, amely korunk minden más jelenségét messze túlszárnyalja." (Kivonata Dr. G. Melamed a *The Drawen*-ben megjelent cikkének, melyet a new-yorki *Jewish Tribune* is átvett közlésre.) *Szerk.*

Egy életbevágó kérdésről.

Egyházunk jövője attól függ, hogy milyennek neveljük az ifjú nemzedéket. Ha ők vallásosabbak, hitben erősebbek lesznek mint mi, akkor nem kell félnünk a jövendőtől. Ez mindnyájunk előtt nyilvánvaló dolog. Az a kérdés, hogy tudjuk-e, lehet-e úgy nevelni őket, amint kell? (A nem református iskolába járó gyermekek vallásoktatásáról beszélek.) Sajnos, erre tagadó választ kell adni. A hibák azonban nem az óraadókban és hitoktatókban vannak. A hibák nagyrésze tőlünk független, a kényszerűség és szegénységünk szomorú következményei.

Mikor a hitoktatói állásokat szervezték, akkor a jól értesült katholikusok sietve beállították az összes szükséges állásokat. Mi azonban alig lélegzettünk fel, felállítottuk körülbelül a szükséges állások felét, már akkor jött a miniszteri rendelkezés, hogy a hitoktatói állások további felállítását a miniszterium beszüntette.

Igy történt aztán, hogy nem kétszer, de háromszor annyi növendéke van egy városi hitoktatónak, mint kellene. Hogy városban 350—400 gyermekkel mennyire megy a hitoktató az — teljes lelkiismeretessége mellett is — könnyen elképzelhető. Vidéken pedig maga a lelkész, vagy tanító kénytelen annyi gyermeket tanítani, amennyi elég lenne egy hitoktatói állás szervezéséhez.

Talán ez még nem lenne baj, mert úgy a lelkészek, mint a tanítók megteszik kötelességüket, de ha azért a nagy munkáért, egész évi küzködésért, a jutalmazás úgyszólván semmi, hogyan várhassunk akkor jó eredményt? A vallás és közoktatásügyi miniszterium 35.448/1926. számú iratában az óraadó-hitoktatók részére csak 14,100.000 koronát utalt ki. Most ha számítást teszünk, egészen szomorú adatokat kapunk: 141 a heti órák száma, amelyen az óraadó-hitoktatók — a tiszáninneni kerületben — vallástanítással foglalkoznak. Ez egy iskolai évet számítva 5640 órát tesz ki. Igy jut egy óra után 2500 korona.

Igy aztán, mikor valaki heti 7, sőt több óra után egész évi munkájáért hét-nyolcszázezer K-t kap, könnyen elképzelhető, hogy emiatt nemcsak a munkájától kedvetlenedik el, hanem elkeseredik. A hite, Krisztus iránti szeretete adta a lelkét ahoz a munkához eddig, de minden vallásos ereje, hite mellett is, ha méltatlansággal sőt a megélhetéssel kell küzdenie, nem tud olyan nemzedéket nevelni, amely képes legyen hithű harcosként megállani a magyar jövendő súlyos feladatának megoldásánál.

Most az óraadók egy közös kérvényt adtak be a Miniszterhez. Reméljük, kérésük meghallgattatásra talál. Addig is legyen áldásos a munkája minden vallástanítónak, mert ezzel nemcsak a hazáját, egyházát, hanem a saját üdvösségét is munkálja. *Illyés Bertalan.*

Helyreigazító nyilatkozat.

A „Sárospataki Református Lapok" ez évi 49. számában „Dr. Szabó Sándor nyugalmazott jogtanár pere a főiskola ellen" címen megjelent közleménynek a tényállásai közűl nem felelnek meg a valóságnak:

1. hogy én az ügyet a „nyilvánosság elé hurcoltam."

2. a közölt beállításban valótlan az is, hogy én „az államtól havi 4,500.000 K nyugdíjat, havi 850.000 K családi pótlékot és V-ik fizetési osztályú lakpénzt húzok, ez összegekre való tekintet nélkül, tehát nyilván a főiskola megkárosításával teljes fizetést, családi pótlékot és lakpénzt követelek a főiskolán."

Sárospatak, 1926. december 8.

dr. Szabó Sándor,
jogakadémiai rendes tanár.

*

Amidőn e helyreigazítást a sajtótörvényből folyó kötelezettségünknél fogva közzétesszük, egyúttal kijelentjük, hogy a kérdéses cikket, amelyre a helyreigazítás vonatkozik, mindenben fentartjuk.

A szerkesztőség.

IRODALOM.

* **Szabó Dezső: A magyar protestántizmus problémái.** Bp. (1926) Genius-kiadás. 8r. 63 lap. Ára 1 pengő. — Az Elsodort falu, Segitség és más művek nyughatatlan vérű, szertelen fantáziájú, radikális-szatirikus szerzője ime, mint világi egyén, a protestántizmus problémáival is foglalkozik, jelét akarván adni annak, hogy ő nemcsak karrikaturát tud írni a ref. lelkészekről, családjukról s egyes közéleti egyénekről, hanem tud komolyan is érdeklődni a protestántizmus nagy kérdéseivel. Nyilt levél alakjában teszi ezt, szólván a ref. lelkészi kongresszus tagjaihoz, a Tiszteletes és világi Urakhoz! A bevezetésben a kálvinista magyarság sérelmeiről s érdekeinek védelméről szól. Igy a

többek közt rámutat a folyton növekvő szerzetesés apácalavinákra, melyek rázuhannak a magyar fejlődésre; a nagyrészt közköltségen épített nagyszámú r. kath. templomra, szerzetesépületekre, plébániákra, melyek a magyarság fővárosában épültek. Rámutat arra, hogy az állam részéről a kálvinista magyar egyházak és iskolák a katholikusokéval nem részesülnek egyenlő elbánásban. Szerinte a Mikes püspök által kiadott rendelet nem prot. sérelem, hanem ártó tett az egész magyarság s a testvériség ősemberi vágyakozása ellen. A prot. magyarságnak fel kell venni a nagy küzdelmet — nem a kath. vallás — hanem a kath. nemzetközi érdekszövetség hódítása s a mögötte ható idegen faji elnyomás ellen. De e küzdelemmel egyidejüleg a magyar prot.-musnak meg kell újúlnia belső életében is. Mondanivalóit 2 részre osztja. Először szól a magyar protest. történelmi feladatairól, majd a magyar protestant. belső megújhodásáról. A protestántismus szerinte a magyarságban az ősi magyar pszihé, a faji egyéniség felébredése, megerősödése volt. Az ősi pszihé eddig elátkozott virágai felfakadnak az irodalomban. Tiltakozás és védelem a germán faji imperializmust beépítő, megemésztő Habsburg-dinasztia ellen. Őrzője, védője, örök követelője a magyar történelmi munka függetlenségének, a nemzeti egyéniség önállóságának. Fejlődésének útja a demokrácia: a magyarság nagy tömegeinek érvényesülése politikai, gazgasági, kulturális téren egyaránt. Kézenfogva jár az emberiség haladó eszméivel s védi, követeli a lelki szabadság minden formáját. Átviszi az új nemzedékek vérébe a magyar lélek ősi terméseit, amelyeket továbbfejleszt, csinál irodalmat és tudományt. Éberül vigyázza a nyugati kultura újabb és újabb terméseit, azokat beasszimilálja a magyar életerők eszközei közé és igy a magyarságot mindig benne tartja Európa legújabb szellemi horizontjában. A magy. kálvinizmus századokon át az egész magyarság csodálatos époszává lett. Ellenséges uralkodóház, idegen hordák, idegen és ellenséges érdekü urak s a kath. internacionálé halálos fenekedései közt: a kálvinista pap, szétgyökerezve népe lelkében, véd, vigasztal, életet vezet, iskolát teremt, nyomdát alapít, könyveket ír s a külföldi kultura forrásait odavezetgeti a lelkekhez. Közben üldözik, börtönbe vetik, gályára hurcolják, templomát elkobozzák. Szerinte az 1867-es évszám tragikusabb minden tatárjárásnál s mohácsi vésznél. A Habsburg uralom ránk minden halált jelent. Kifejti, hogy legsürgősebb teendők: az 1848. XX. t.-c. százpercentes életbeléptetése. Kultuszminiszter felváltva. r. k. és prot. legyen. Minden évben jöjjön össze egy orsz. prot. vándorparlament (nagygyűlés), hol vitassák meg a magy. prot.-mus teendőit, bajait, sérelmeit. Részt kell venni a magyar prot.-musnak az orsz. politikában. De nem szabad külön kálvinista politikai pártot alakitani. A magyar feltámadás programja: Minden kiváltságos és élősdi osztály teljes megszüntetése. Címek és rangok eltörlése. A nagybirtokok megszüntetése oly célból, hogy a magyar parasztság házakhoz jusson. A népképviselet reformja. Mindennemü papság kizárandó az állami akarat kialakulásából. Erős nemzeti hadsereg megszervezése. Az alkotmány demokratikus ujjáteremtése. A közoktatás ujjászervezése. A falu-kultura megteremtése. A belső megujhodás előfeltételei: a vallástanitás s a papnevelőintézetek reformja. A pap ne csak vallási, de társadalmi, gazdasági és kulturális vezetője is legyen a népnek. Legyen a magyar élet modern építője. A papjelölt tanuljon irodalmat, ethnográfiát, mezőgazdaságtant, szociológiát, kézügyességet (faragás, esztergályos munkát stb.). A modern nyelvek közül szerinte, a német teljesen mellőzendő. (Sz. D. nem tudja, hogy a német theol. tudományos szakirodalom a legalaposabb és legkiválóbb!) Ellenben tanitandó a francia és angol. Elmaradhatatlan reform még: a kálv. egyházi szónoklat s a predikáció reformja; mert ezek nem felelnek meg, szerinte, a mai lélek szükségleteinek. — Sz. D. nek van sok jó meglátása, de sok dologban téves úton jár. Téved akkor is, mikor azt hiszi, hogy a papi hivatal rengeteg időt hagy a lelkésznek „majdnem 24 órát egy napon", (Ez szerinte nagy baj.) mert hiszen a lelkiismeretes, hivatását szerető lelkész teendője nemcsak a reggeli és vasárnapi istentiszteletek végzése, hanem a hívek lelkigondozása, s egyéb belmissziói munka végzése is.

* **Goldsmith Olivér: A wakefieldi lelkész.** Fordította *Czeglédy Sándor.* Sylvester-kiadás. I. kötet 128. l.; II. kötet 138. l. — A XVIII. században jelent meg ez az angol regény, de még ma sem vesztette el becsét; egy lelkészcsalád történetét adja elő, melynek tagjai sok keserű szenvedésen esnek át és fájdalmasan megbűnhődnek azért, mert életük sokszor nem egyezik meg a családapa hivatásával. A regény középpontjában ez a családapa, a wakefieldi lelkész áll, aki ugyis mint lelkész, úgyis mint férj s úgyis, mint apa mintaképe az igazi keresztyén embernek. Az író nagy szeretettel veszi körül hősét, nagy kedvvel és melegséggel rajzolja annak alakját s ezzel egészen megragadja az olvasó szívét. A regény a maga ósdi, a becsületességre, lelki tisztaságra és nemességre irányuló felfogásával nagy ellentétben áll korunk naturalista és materialista, cynikus és érzékies felfogásával, de azért azok, akik nem hódolnak vakon e világ elveinek, hanem gyönyörködnek az Úr törvényében, az erény diadalában, szívesen fogják olvasni. Iskolai, ifj. egyleti könyvtárakban mindig méltó helyet fog elfoglalni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— ***Hátrálékosainknak.*** *Tisztelettel és szeretettel, de nagyon nyomatékosan kérjük* ***hátrálékosainkat,*** *hogy a f. évi előfizetési összeget még ez év végeig* ***feltétlenül*** *szíveskedjenek beküldeni.* ***A Kiadóhivatal.***

— **Gyászhír.** *Baksay József* kereskedő, a rimaszombati egyházközség presbytere, néhai Baksay Dániel aggteleki lelkész, Baksay István rimaszombati egy. prot. főgimn. tanár és Baksay Borbála, férj. Eperjessy Józsefné (Czinke István püspök anyósa) továbbá Erzsébet és Pál testvére, a rimaszombati ref. társadalom egyik kiváló oszlopa f. hó 4-én életének 92-ik esztendejében az élők köréből ama jobb hazába elköltözött. Áldott legyen emlékezete!

— **Főiskolánk köréből.** Főiskolánk dec. 6-án méltó kegyelettel és lelkesedéssel ünnepelte meg

a legelső magyar ember: *Horthy Miklós* kormányzó *nevenapját*, hódolt az ő emberi, katonai és államférfiúi nagysága előtt. Reggel 8¹/₄ órakor az ifjúság és tanári kar testületileg vonult a városi templomba, hol Forgács Gyula lelkész kérte forró imában az Ur áldását a Kormányzó életére és munkájára. Az iskolai tanítások egész nap szüneteltek. — *Gyulai Pál-emlékünnepélyt* rendezett dec. 6-án d. u. fél 3 órakor főiskolánk az imateremben a jeles költő, kritikus, esztétikus és irodalomtörténetíró születésének 100 éves fordulója alkalmából, kinek emlékezetét dr. *Gulyás* József főgimn. tanár újította fel, különösen kidomborítva a népköltészethez való viszonyát, a népies költői irány diadalra juttatásában kifejtett nagy értékű munkásságát. Misley J. és Mauks Gy. VIII. o. tanulók egy-egy Gyulai költemény szavalásával, az ifj. énekkar dalegyveleg előadásával járult hozzá az ünnepély fényének emeléséhez. — December 12-én d. u. 4 órakor főiskolánk a *mohácsi ütközet* 400 éves fordulójának emlékezetére ünnepélyt rendez, melyen *Novák* Sándor főgimn. tanár A mohácsi csata lefolyása, *Marton* János akad. tanár Mohács és a reformáció cím alatt fog előadást tartani. — A kárácsonyi *szünidő* főiskolánkban dec. 18-án d, e. 10 órakor kezdődik s 11 órakor lesz az *elekció*.

— **A Ref. Egyetemes Konvent** egy bizottságot nevezett ki, mely a *Presbyteri Világszövetség* keleti osztályának 1927 őszén Budapesten tartandó *konferenciáját* — melyen a P. Világszövetség kötelékébe tartozó egyházaknak mintegy 100 kiküldöttje fog előreláthatólag megjelenni — előkészítse. E bizottság elnöke dr. Ravasz László püspök, tagjai pedig dr. Ántal Géza, dr. Benedek Zsolt. dr. Boér Elek, dr. Erdős Károly, Forgács Gyula, dr. Kováts István, dr. Petri Pál, Pongrácz József, dr. Puky Endre, dr. Révész Imre, Soltész Elemér és dr. Victor János.

— **Ébredő zsidóknak** nevezik a megriadt budapesti zsidó hitközség tagjai azokat a zsidókat, akik az 1925 szeptember 8-iki londoni *Nemzetközi Zsidó-Keresztyén Szövetség* konferenciájának hatása alatt — mely kimondotta, hogy „erőteljesen valljuk az Ur Jézus Krisztusban, mint a mi Messiásunkban való élő hitünket és az ő benne való egyesülésünket" — a judaizmus megreformálására és Krisztus szellemével való átitatására törekesznek. Hazánkban az akciót dr. *Földes* Dezső budapesti zsidó ügyvéd indította meg, aki főleg a zsidó ifjúságot nyerte meg az új szektának. A bomlási folyamat a zsidóság körében megindult, s egyre többen lesznek, akik a zsidó hitközségtől elpártolnak. A pesti zsidó hitközség már erősen szervezkedik a reform-mozgalom irányítóival szemben, viszont dr. Földes D. is mindent elkövet, hogy minél több hívet szerezzen magának.

— **Csekme Ferenc** ismert nevű erdélyi írónk előfizetési felhívását meleg ajánlással hozzuk lapunk olvasóközönségének tudomására. *Képek a parókhiáról* c. novellás kötetének III-ik kötetét szándékozik kiadni kellő számú előfizető jelentkezése esetén. Pártoljuk ezt az erdélyi magyar testvérünket. Kötetének előfizetési ára 120 lei. *Képek a parókhiáról* c. művének I. és II. kötetét is hirdeti, valamint *A szárnyaskerék diadala* cimű — 60—60 lei áron.

— **A képviselőválasztások** folytán, amelyek zöme a napokban ment végbe, az új országgyűlés képviselőházába egyházi és iskolai életünk kiváló munkásai közül egyházkerületünkben mandátumot nyertek: dr. Puky Endre egyh.-megyei gondnok és főisk. igazgató-tanácsos, Farkas Géza egyh.-ker. tanácsbíró és főisk. igazgató-tanácsos, báró Bottlik István egyhm. gondnok, Bottlik József egyh.-megyei tanácsbíró, dr. Bessenyey Zénó egyhm. tanácsbíró és Janka Károly egyh.-ker. főjegyző, főiskolai papi gondnok. A választásokat általában gr. Bethlen I. nagy diadala, a legitimista, radikális és szocialista jelöltek leveretése jellemzi. A sárospataki választókerületben, mint sajnálattal értesültünk, az ellenzéki jelölt, a keresztyénpárti dr. Tauffer Gábor budapesti ügyvéd egyes túlbuzgó kortesei a vallási szempontot is latba vetették, amennyiben a kath. választók előtt azt hangoztatták: nem elég, hogy a Kormányzó, meg a miniszterelnök református, csak nem fognak még református képviselőt is választani! Igy történt, hogy Hercegkút, Károlyfalva, meg Ardó lakosai csaknem egy szálig Taufferre szavaztak. De Tauffer így is megbukott! Ime, Mikes püspök pásztorlevele — a politikára alkalmazva!

— **Lelkésziktatás és iskolaavatás Sajóhídvégen.** Emlékezetes ünnepségben volt része a zemplénmegyei Sajóhídvég község ref. gyülekezetének, mely december 5-én iktatta be Kiss Ernő esperes eltávozásával megüresedett lelkészi állásába *Takács* Béla volt ondi lelkészt. A beiktatási szertartást Kun Zoltán gesztelyi lelkész, egyházmegyei kiküldött végezte s az új lelkész tartott ezután hatalmas hatású beköszönő prédikációt a Jerémiás 51: 10 v. alapján. Ezután a gyülekezet és község nevében köszöntötték számosan a beiktatott pásztort, kit hívei csokrok és örömkönnyek közt fogadtak szeretetükbe. — Délután volt az egyház 250 milliós költséggel emelt új népiskolájának avató ünnepsége, melyen dr. Hegyaljai Kiss Géza beszélt s az énekkar adott elő több darabot Turóczi Miklós igazgató-tanító vezetésével.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Szeretettel kérem lelkésztársaimat, hogy ne lázadozzanak a Rovatosívek kitöltésével járó munkák miatt. Parancs, — tehát végre kell hajtanunk! Alig egynehányan készitették még el. Kérem, hogy *illetékes* számvevőikhez *mindnyájan juttassák el postafordultával.* 2 Az egyházmegyei dékán még mindig 20 hátrá[illegible]lékos egyházat s lelkészt mutat ki, kik nem fi[illegible]ték az ez év *dec. 1-re* befizetni rendelt járuléko[illegible]t. Kénytelen leszek végrehajtást kérni némelye[illegible]ellen, mert engem is szorongat a felsőbbség[illegible] A befizetések azonnali teljesítését tisztelette[illegible]em. 3. A családi változást igazoló születés[illegible]lotti, házassági anyakönyvi kivonatokat a[illegible]5. évi változásokról 1927 január 5-ig kérem [illegible]alomhoz juttatni. Akik mint új tagok v[illegible] fel a Nyugdíjintézetbe, a törvényben előír[illegible]es irataikat ugyanerre az időre küldjék be. 4. A főtiszt. Püspök úr által is figyelembe hozott bizonylatot a Kultuszminiszter úrhoz e hóban küldjük be. Atyafiúi szeretettel *Farkas István* esperes.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 51. szám. Sárospatak, 1926 december 19.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre ... ... 170.000 korona.
Fél évre ... ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Kövér Pál:* Királyvárás. — *Vadászy Pál:* A képezde ügye az egyházkerület előtt. — *y r:* Panaszos kenyér. — Irodalom. — *Szigethy Ferenc:* Kiáltás a magyar faluhoz. (Költemény.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Hirdetés.

Királyvárás.

A magyar közéletet állandóan izgalomban tartja a megoldatlan királykérdés. A napilapok szerint az ujonnan összeülő országgyülés fogja rendezni ezt a kérdést. Sokan gyökeres változásokat remélnek e probléma megoldásától; az ország teljes konszolidációját, a gazdasági helyzet fokozatosabb megszilárdulását, az egyéni és nemzeti jólét gazdag kivirágzását várják tőle. Mi nem fűzünk ilyen vérmes reményeket az üresen álló trón betöltéséhez. A mi hitünk és meggyőződésünk szerint a magyar lélek újjaszületését s ezzel együtt hazánk gazdasági fellendülését puszta emberi erő — még ha királyi trónról árad is szét a nemzet testébe—, nem biztosíthatja.

Adventi napokat él a keresztény világ s benne az elárvult, megalázott magyarság. A Krisztusvárás áldott napjai ezek. Királyt várunk mi is. Ugy érezzük, a lelkünk titkos ősi megérzése azt súgja, a történelem, a tapasztalat ezer bizonysága azt hirdeti, hogy Benne, az Ő áldott istenemberi személyiségében talaljuk meg minden kinzó problémának megoldását, minden fájó sebnek begyógyulását. Az egyéni ujjászületés mellett a nemzéti és egyházi élet ujjászületését.

Mert mit is hoz Ő, az áldott király a mi nemzetünk tagjai számára? Hozza az egyetértés, a segitő szeretet drága ajándékát. Szeretetének láthatatlan aranyszálaival testvéri egységbe fonja a gyülölködő magyar szíveket. Hozza a testben-lélekben tiszta életet, tiszta ifjuságot, hogy a paráznaság és kicsapongás be ne szennyezze, idő előtt ronccsá ne szegényítse azt az ifjúságot, amelyre szívszorongva vár a magyar jövendő, melynek nagyságát csak tiszta életű nemzedék alapozhatja meg. Áldozatkészséget plántál az önzésbe dermedt magyar lelkekbe; eszményeket, a szolgálat, a kötelességteljesítés, a másokért való élet drága eszményeit ültetgeti el a szenvedések vaseké jével felszántott uralkodni vágyó, önmagának élő szívek talajába. Kiemel a bűnöknek rabságából és a lelki ujjáteremtéssel együtt, mint következményt elhozza az anyagi fellendülést: a nyomorúság sajtolta könnyek letörlését, a mindennapi kenyérnek, a tisztes megélhetésnek biztositását.

De kiárasztja megujító erőit az anyaszentegyházra, az Ő testére is. Sőt elsősorban az anyaszentegyházba s azon keresztül sugároztatja áldott erőit. Épen ezért végtelen felelősséget hordoznak vállaikon az egyházak, kiváltképen a mi református egyházunk. Hiszen a reformáció egyházai, főleg a mi református egyházunk által lett ismét naggyá és hatalmassá a magyar nemzet a mohácsi katasztrófa után. Boldog jövője, felvirulása nagy mértékben függ ma is egyházi életünk megújulásától. Majd ha nemcsak kőtemplomok épülnek az Örökkévaló Isten dicsőségére, hanem testünket is boldogan engedjük át a Szentlélek templomául, majd ha pásztorok és hívek várvavárják, szivüket kitárják a bethlehemi jászolbölcsőben földre született Megváltó előtt s életükkel tesznek vallástróla, hogy valóban Ő lett számukra azzá, amivé Isten rendelte: Fő, és király, ut, igazság, élet, akkor eljön a megujulás egyéni, egyházi életünkben egyaránt. Megtelnek a templomok áhitatos, buzgó hívekkel. Fölcsendül az ősi zsoltár a házi áhitatok meghitt közösségében. A Biblia elfoglalja régi helyét a megszentelődött családok életében. Krisztus élete ábrázolódik ki az emberek érzéseiben, gondolataiban, cselekedeteiben. Egyházunk ekkor fogja betölteni ismét a kovász, a só, a tartóba helyezett gyertya hivatását: elhozza a megujulást, a boldog jövendőt a magyar nemzet számára is.

Kövér Pál.

A képezde ügye az egyházkerület előtt.

Dacára annak, hogy a sárospataki képezde átvétele ügyében már egyszer felszólaltam, újra felszólalok azon katasztrófálisnak mondható jelenségek, nyilatkozatok alapján, melyek a szomorú hírre vergődött „Rovatos Ivek" kiállítása alkalmából ismét foglalkoztatják az egyházakat, hátha javára lennénk felszólalásainkkal az ügynek, illetve az ezt előkészítő bizottságnak.

Legelső megjegyzésem, hogy F. I. esperes úr is panaszkodik a sok teher miatt, a mi még egyházkerületünk leggazdagabb egyházmegyéjének teherbíró képességét is sok tekintetben túlhaladja. Ha az alsóborsodi gazdag egyházmegye esperese is így beszél: a többi szegényebbek mit mondjanak? hol már az eddigi terheket sem bírják fizetni a szegény egyháztagok, a nagy állami, köz-

ségi és kulturadók s más sok károk miatt, melyeket F. I. esperes úr sok igazat mondó cikkében felsorol, amelynek olvasása közben önként jő ajkunkra a zsoltári éneknek ezen átvitt értelemben veendő két sora: Vállunkat nyomja nagy terhünk súlya, félünk erőnket, hogy felülmulja! És valóban különös dolog, feltünő eljárás, hogy itt magunk között, presbiteri gyűléseinken, bizottságokban, értekezleti üléseinken, egyhm. gyűléseinken csak úgy zúg az elégületlenség, az egyes egyházak anyagi helyzetének alapos ismeretéből származó panasz, zúgolódás szava, minek multkori cikkemben is kifejezést adtam, és az érdeklődésnek az ügy fontosságához mért melege eddig mégis alig észlelhető, voltaképen csak most kezdi felütni fejét *nagyobb mértékben* a „Rovatos ívek" céljanak szellőztetése folytán, amelyeknek számadatai egyenes ellenszegülést szülnek sok egyházban, még olyan családoknál is, hol a megállapított fizetésképesség dacára sem fizetik a kivetett összeget, amely példát követik a szegényebb egyháztagok is, mert a példa ragadós, amint a latin mondja: exempla trahunt, míg végre oda növi ki magát sok helyen a makacs ellenszegülés, hogy a kérés szavát a dobszó váltja fel. Ez pedig nem lehet cél főleg egyházi teher kirovásánál, ahol figyelni kell a húrok feszítésénél, hogy az ketté ne szakadjon. Bar megóvná egyházi életünket e veszélyes helyzettől a kegyelem Istene! Nekünk figyelni kell arra, hogy a hozott határozatok túlszigorú alkalmazása ellenszegülést, visszahatást — lehetőleg — ne szüljön a hívek között, mit aztán sok helyen a kisértőktől felhajszolt vallástalanság, közönyösség vagy az áttérés folyamata követ. Ennek következménye az is, hogy egy községben tömeges áttérésre készülnek a hívek a sok teher miatt, hátha még az szaporodni fog, pedig most is elbírhatatlan? Ki hitte volna pl. azt, hogy egyházkerületünknek egy népes és gazdag egyháza, Átány 100 millió koronával adós? Ki hinné, hogy sok egyházban 8—10 véka búza a papi, 2—3 v. a tanítói fizetés, amihez még jön a lelkészi és tanítói nyugdíjjárulék, tandíjkárpótlék, az egyházi alapok, alapítványok megszűnése, a tanítói fizetéseknek nyakunkba vetése, a nagy kulturadó sat. Hát nem indokolt-e panasz, még a nagyobb egyházak ajkán is, hol 3—4 vagy több a tanító?

Tudjuk, hogy az egyházak vezetőit a legnemesebb szándék vezeti ez ügyben, de kérdés, hogy a kormány segítségünkre jön-e és milyen hozzájárulással? Mert az államnak is nagy szüksége van a valláserkölcsi nevelésre, hogy magasabb céljait elérhesse a jelen és a jövő nemzedék számára, aki pedig a célt akarja elérni, az eszközöket is ápolni, akarni kell.

Várjunk tehát még, az új pénzügyi helyzetbe illeszkedjünk be *patres conscripti!* Kérjünk megfelelő állami támogatást *számokban kifejezve.* Nekünk elég lenne, ha csak ez lenne a kibékülés akadálya — az épületek rendbehozása, *teljes kizárásával az évenkénti teherviselésnek,* ami most 550 millió K-ra tehető, mert ezt mi el nem bírhatjuk. Kérjük fel az elnökség mellé egyházkerületünk vezérferfiait, nemzetgyűlési képviselőinket a kormánynál leendő közreműködésre, feltárva előtte szegény egyházaink súlyos helyzetét, hogy végezze el a maga munkáját a szívekben alkalmas időben a szelid beke angyala! *Vadászy Pál.*

Panaszos kenyér.

Közeledik a karácsony s feltámad, felsír az összemelegedés vágya, gondolata ott is, ahol arra egyházi életünkben a legégetőbb szükség van: a lelkipásztor és a gyülekezet között. Hiszen ennek az összemelegedésnek a hiánya bénítja meg és teszi sikertelenné sok gyülekezetben a pásztor egyébként jószándékú munkáját; ássa meg sok szep gyülekezet lelki életének borzalmas sírját; s ez az összemelegedés vált ki sok helyen csodákat a pásztor és a gyülekezet életében. Mi ennek az összemelegedésnek az akadálya? Ugy gondolom, a legtöbbször a panaszos kenyér, amit a lelkésznek ennie, a gyülekezetnek pedig adnia kell.

Hogy a lelkész kenyere panaszos, annak lehet oka néhol a lelkész is, aki nem érdemli még a panaszos kenyeret sem. De van ennek a szomorú tünetnek ennél nagyobb, egyetemesebb oka is, amit véleményem szerint így adventben, de a mi esedékes dolgainknál, így a képezde átvételénél is komoly tekintetbe kell venni. Ez az ok: népünk rettenetes mérvű elanyagiasodása. Mi állandóan beszélünk a nagy elszegényedésről. Pedig amikor eddigi létünket biztosító intézményeinket, iskoláinkat emeltek: a szegénység, vagy legalább is a pénzhiány sokkal, de sokkal nagyobb volt. De volt érzék az emberek lelkében a legszükségesebb, az egy szükséges dolog iránt; Istenországának a lelkekben való építése iránt; és volt ebből folyó áldozatkészség. Ma a nagy lelki célok elmosódtak, a lelki dolgok jelentősége eltörpült az emberek előtt: ellenben jöttek igények az evésben és az ivásban, öltözködésben, lakásberendezésben. S ezek az igények nemhogy pénzfeleslegeket hagynának, hanem adósságokba, kalandos vállalkozásokba, nem ritkán bűnbe kergetik szerencsétlen áldozataikat. Megszünt a kálvinista egyszerűség, igénytelenség; tehát elzáródtak a kálvinista létfentartás régi anyagi forrásai. Eláradt a hitetlenség s a hitélet intézményei, munkásai nélkülözhetők, fölöslegesek, kellemetlen tehertételek lettek az emberek szemében, Hiszen jóformán minden lelkész tapasztalhatta, hogy haszontalan, sőt káros dolgokra, fényüzésekre, mulatozásokra nagy, nehéz pénzek mennek ki olyan zsebekből, amelyekből egyházi szükségletre, vallási célokra csekély filléreket is alig lehet kiszorítani.

Bizony a Rovatos ívek kitöltésénél, a képezde átvételénél nagyobb bajunk, mélyebb nyomorúságunk az, hogy népünk nagy tömegeinél elzáródtak, berozsdásodtak a lelki kapuk; a lelkek üres magtárrá, parlagföldekké hanyagolódtak, amikből kincseket nyerni, tőkét formálni, gyümölcsöt várni ma alig lehet. Az Istenországát: az embernek Istennel a Krisztusban megpecsételt és kiépített közösségét az arra elhivatottak nem tudták úgy felmutatni, az anyagiasságtól hályogos szemek nem tudják úgy meglátni, mint legfőbb jót, mint legnagyobb kincset, amiért a példázatbeli szántóvető és kereskedő módjára érdemes mindenről

lemondani, mindent odaadni; aminek a megnyerésébe és terjesztésébe fektetett pénz a legnagyobb jutalmat nyujtó áldozat.

Ez a mi mindig fájóbb tünetekben jelentkező bajunk, nyomorúságunk hajtson nagy, szent adventi sóvárgással a Fiú elé, aki egyedül tudja a lelki munkát becsessé, minden pénzt megérővé, minden mulandó dolognál sürgősebbé és fontosabbá tenni, annak az élő Istennek ereje által, aki karácsony estéjén atyai karjával mindnyájunkat átölel s emlékeztet letünk nemesebb, tisztultabb, lelki oldalára. *y r.*

IRODALOM.

* **Szigethy Ferenc: Szavalókönyv.** Sylvester kiadás. Ára 25.000 K. Az ifjú pap költőnek ez a negyedik költeményes kötete. Előbbi köteteiben egy nemes lélek önfegyelmező lemondása, messzi vágyak hamú alatti parázsa nyilatkozik meg az egészségnek ideg-remegéseket nem ismerő, bölcs nyugalmában. Ilyen szép, tiszta csengésű versek után idegenkedéssel vettük kezünkbe e legújabb kötetet, melynek, mint szavaló könyvnek kissé könyvkereskedésre emlékeztető szaga van. Igaz, hogy a szavalni való költemények tulságosan is divatba jöttek Csonka-magyarországon, ilyenféle iparcikkeknek nagy a keresete olyan nemzetnél, ahol minden tettre való készséget ünnepéllyel intéznek el, mindamellett nem habozunk kijelenteni, hogy irodalmunk és a világirodalom legszebb, legbensőségesebb darabjai nem szavalni való költemények. Legalább is — nem a mostani módszer, a szavalás demagogiája szerint. Nagy elégtétele az olvasónak, hogy a kötet forgatása közben egyre több olyan költeményre talál, amelyek nem a trombita hangnemére, de diskrétebb szinezetű hangszerre vannak írva. Félreértések elkerülése végett szükséges aláhúznunk, hogy nem az erő, mint az igazság egyik legstilszerűbb megjelenési formája ellen szólalunk fel itt, hanem a szónokiasságnak a költészetbe való túlságos benyomulása ellen, amely legtöbbször az ürességnek cifrán kihimzett mágusz-palástja. Szembe kell nézni már egyszer azzal a divatos tömeg-szuggesztióval, mintha a stílus volna a költészet. Szerencsére e kötet darabjai nem a kirakat kiabáló gondolat-reklámjai, hanem egy vallásos szívnek kiáradó hullámveresei az élet, a kor-kérdések, a haza, az emberiség sziklafalain. A vallásos és a hazafias költemények cyklusában van egy pár, amely kinő a kötetből. Örülünk rajta, hogy e költemények nagy része túlrövid a szavalásra s igy akaratlanúl is tömörebbé és bensőségesebbé vált. Teljes szigorúsággal kifogásoljuk azonban az utolsó szakasz gyermek- és köszöntő verseit. Ez a feladat nem való a szerzőhöz és a kötet nemes darabjaihoz. Hagyja csak az ilyen selypítgetések faragcsálását olyanoknak, akik a szerzőnél távolabb vannak a költészettől és közelebb vannak a rígmushoz. Ezeknek a ballasztjával — az igazán szép költemények ellenére is — a vásári ponyva felé lejt e kötet. *N.*

— **Szives kérelem!** Szeretettel kérem mindazokat, akiknek „*Kis királyok* stb.“-c. füzetemet megküldöttem, szíveskedjenek az árát postafordultával elküldeni. *Felméri Albert.*

Kiáltás a magyar faluhoz.

Magyar falu, te drága őserő
Hívó szavamra állj most, állj elő!

Én megzörgetem most az ablakod,
Szavam talán hallgatlan nem hagyod.

Nézzen csak széjjel szép nyugodt szemed:
Itt segíteni csak neked lehet!

Sok természetes, józan gondolat
Hadd legyen szálló, repülő, szabad.

Sok szép őszinte mély szívérzelem
Ne maradjon a tengermélyeken!

Határidon a tél fehér hava
Hadd legyen a békesség zászlaja.

Add ide a virágid illatát,
Széthuzó szivünk az hadd járja át.

Add ide csodás, törhetlen erőd:
Hatha nagy lennénk úgy, mint azelőtt!

Kis harangjaid zengő kebele
A zűrzavarba konduljon bele.

A templomodban a hívő sereg,
Iskoládban az iskolásgyerek —

A csendes estén orsót pergető,
A határban kint a szántovető —

Aki csak ott él: egyakaratú,
A drága, kedves, jó magyar falu —

Ma mindnyájan, mindnyájan jőjjetek
És szeressetek és segítsetek!

Mert aki most szól, kinek zeng szava,
A legféltettebb az: a magyar haza.

S mikor kiált és hozzád esdekel:
A te jövendőd, sorsod fogja fel.

Téged félt ő: te szép magyar falu,
Széles jókedvű, két erős karú!

Nem önmagáért: éretted kiált,
Hogy neked legyen szép ez a világ.

Hogy kedved, nótát zengjen messzire, —
Hogy édes legyen folyóid vize.

Hogy boldog legyen magyar életed,
Hogy boldog legyen a kis gyermeked!

Magyar falu! a hazád szava esd:
Árvult hazádat segítsd és szeresd!

Szigethy Ferenc.

— **A kenézlői ref. egyház** új templomának felszentelése *karácsony* második napján délelőtt 10 órakor lesz. Ez alkalommal Sárospatakon a BkGV. állomásról délelőtt 8 órakor induló külön vonat fog rendelkezésre állani a résztvenni szándékozó vendégek számára.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhír.** Főiskolai nyomdánk egykori bérlője; *Steinfeld Jenő*, aki atyja: Steinfeld Béla után 1893 októbertól 1904 december végéig vezette a főiskolai nyomdát, majd innen Budapestre került az állam-nyomdához, f. hó 9-én életének 61-ik évében Kispesten elhunyt s 10-én a ref. egyház szertartása szerint temettetett el. Áldás emlékére!

— **Mohácsi emlékünnepély a főiskolában.** E hó 12-én (vasárnap) délután bensőséges és lélekemelő ünnepély keretében emlékezett meg Főiskolánk a magyar bánat nagy napjáról, a 400 év előtti mohácsi csatáról. A Himnusz közéneklése után *Novák Sándor* főgimn. tanár stratégiai és taktikai szempontból tárgyalta a csata lefolyását s élénk előadásban vetitette a közönség elé a nagy történeti eseményt. A mindvégig érdeklődést keltő előadás után a „Perelj Uram perlőimmel" kezdetü örökszép zsoltár zendült fel a hallgatóság ajkairól, mely után *Marton János* theol. tanár a halott Mohácsról az élő magyarságra vezette a figyelmet „Mohács és a reformáció" c. előadásában. Pompásan megalkotott beszédében megcáfolta azt a nézetet, mintha a reformáció lett volna a mohácsi vész oka és rámutatott arra, hogy a reformáció terjedésének oka nem a nemzet pusztulása volt, hanem a reformációban az élő magyarság arca derült fel. A Szózat éneklése zárta le az ünnepélyt.

— **Az elekcionális bizottság kérelme a lelkészekhez.** A főiskola elekcionalis bizottsága a legáció szinvonalának emelésére való törekvésében a legátusfogadó lelkészek segitségét kéri és várja elsősorban. Ezért szükséges az is, hogy az ünnepi követek *bizonyitványait* ne csupán szokványos sorokban intézzék el, s őszintén irják meg ne csak a jót, hanem a kifogásolhatót is, hogy ahol segitségre és orvoslásra van szükség, valóban módjában álljon az elekcionális bizottságnak tájékozódni és intézkedni.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Felkérem lelkésztársaimat, hogy az 1926. év folyamán családjukban előfordult változásokat (születés, házasságkötés, halalozás) — a vonatkozó egyházi anyakönyvi kivonat csatolásával — 1917 január 15-ig hozzám jelentsék be. 2. Akik a képezdei Rovatos íveket még nem küldték be, december hó 25-ig okvetlenül küldjék el, mert a késedelmes lelkészek költségére egyházmegyei megbizott fog a helyszínére kiszállani s az fogja azokat elkészíteni. Tovább nem várhatok, mivel én is köteles vagyok a felülvizsgált és összegezett íveket december végéig az egyh. ker. bizottsághoz felterjeszteni. 3. Az 1927-ik évre vonatkozó költségvetés két példányban pengő-értékben szerkesztve, december 31-ig beküldendő. A határidőket kérem minden alkalommal pontosan betartani, nehogy a késedelemből kellemetlenség származzék. Atyafiúi szeretettel vagyok Sajóbábonyon, 1926. dec. hó 14-én. *Elek József*, felsőborsodi esperes.

— **A vallásos szempont,** mint utólag értesülünk, a választások alkalmával sok kerületben jelentős szerepet játszott. A kath. és gör. kath. papok sok kerületben a vallás szent jelszavával igyekeztek hiveiket a kath. jelölt zászlaja alá térileteni, de zsidó papok és világi kormányzók is nem egy helyen (Miskolc, Sárospatak) a vallásos érdekeikre való tekintettel ajánlották hitsorsosaiknak egyik vagy másik jelölt támogatását. A szocialisták és zsidók között is nagyon szoros volt a kapcsolat, annak ellenére, hogy a szocialisták szuverén megvetéssel tekintenek a vallásra; de a választások idején a vallás, úgylátszik, non olet...

— **Hirdetés.** Két millió kor. tiszteletdíjat küldök azon lelkész úrnak, ki a régi anyakönyvek átnézése után *Putnoky Mátyás* — ki 1784-ben Martonyiban mint ref. lelkész elhúnyt — keresztlevelét nekem elküldi. Nevezett papi családból származott s Miskolcról 1739 be ment Sárospatakra theológusnak, tehát úgy 1718-20 körül született valamelyik tiszáninneni egyházban. Miskolc. Reményi-u. 12 sz. *Putnoky István* ref. igazgató-tanitó.

HIVATALOS RÉSZ.

1120—1926. **Körlevél.**

I.

Az 1925: XXXV. t.-c. rendelkezése szerint 1927 jan. 1-től a koronaszámítás helyébe általánosan a pengőszámítás lép. Ennélfogva az összes egyházi és iskolai számadások, naplók, kimutatások, leltárak stb. újesztendőre koronaértékről pengőértékre átírandók. Az átszámítási kulcs: egy pengő = 12 500 korona. A folyó év végén koronaértékkel lezárt összegek 1927 re pengőértékkel viendők át. Az átszámításnál 100 koronánál kisebb összeg figyelmen kívül hagyandó, 100 K = 1 pengőfillérrel és így tovább. Igen célszerű táblázatok kaphatók, melyekkel az átszámítás gyorsan és biztosan megy. A díjlevelek értékelésére nézve az egyetemes konvent jövő tavaszi ülésében fog utasítást adni.

II.

A *Protestáns Árvaházi Képesnaptár* az 1927 évre előkelő kiállításban és gazdag tartalommal Lamperth Géza szerkesztésében megjelent. Aki megszerzi, nemcsak egy jó naptára lesz, de a Protestáns Árvaházon is segít. Készséggel ajánlom a lelkész, tanitó urak és a gyülekezeti tagok pártfogó figyelmébe. Ára 20.000 K. A főbizományos Kókai Lajos könyvkereskedése (Budapest, IV. Kammermáyer Károly ucca 3.) az elárusitóknak 25 százalék, ha pedig a pénzt a rendeléssel együtt beküldik, 30 százalék engedményt ad.

Miskolc, 1926 december 6.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Megjelent!
SZIGETHY FERENC
Szavalókönyve
Ifjúsági egyesületek, vasárnapi iskolák számára; téli estékre, vallásos, hazafias és egyéb ünnepélyes alkalmakra. — **Ára 25.000 kor.**
Megrendelhető: Sylvester nyomda, Tahitótfalu (Pestmegye.)

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.

XXI. évfolyam. 52. szám. Sárospatak, 1926 december 26.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
Egész évre ... 170.000 korona.
Fél évre ... 85.000 korona.

Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN
Felelős szerkesztő és kiadó Dr. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak: MÁRTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DÍJA: Megegyezés szerint.

TARTALOM: *G.*: Karácsony ünnepén. — *Tóth János*: Dal a hiúságról. — *Győry Kálmán*: Napkeleti pásztor. (Költemény.) *Nsb.*: Könyvismertetés. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés.

Karácsony ünnepén.

Vajjon miben áll a Karácsony bája, varázsa? Mert, amint hajdan örömkiáltást váltott ki az emberi szívekből, ma is földeríti, megvilágítja az arcokat, sőt a hoborította tájakat is. Abban, hogy soha annyi szelidség, jóság és egyszerűség, oly termeszetfölötti és végetlen élet nem vette körül egy gyermek születését, mint 1926 évvel ezelőtt Betlehemben a Jézusét, és ha egyszer hallottuk az evangéliumok naiv elbeszélését az ő születéséről, azokat soha az idő nem képes többé emlékezetünkből kitörölni.

Hasztalan támadt fel ellene a tudomány és kritika, hasztalan nyilvánította az evangéliumi csodás történeteket legendanak, — mégis, ha kiejtjük ezt a varázsszót: Karácsony, — megindúlva fordúlunk Kelet felé, a betlehemi jászol felé, Judea ama mezői felé, ahol pásztorok tanyáztak és vigyáztak éjszakán az ő nyájok mellett, azok felé az útvonalak felé, amelyeken a napkeleti bölcsek egy csillag vezetése alatt az ő bölcsőjéhez zarándokoltak. Igen, meghatott érzések közt tekintünk Betlehem felé, mintha csak most ment volna ez a világboldogító esemény végbe.

A Karácsony ünnepe minden ember lelkében az *öröm* benyomását kelti fel, annak a hátsó gondolat nélküli, a szomorúság és halál minden gondolatától, a bűn és kevélység minden elemétől ment abszolut örömnek érzését, amely senkinek nem árt, hanem ellenkezőleg „minden népnek öröme lészen!"

Az evangéliumok elbeszélése a teljes valóság képét tárja elénk, de az isteni valóságét, a vallásos valóságét az ő egész fényességében: az ég és föld szorosan össze van kapcsolódva, a föld kér és az ég válaszol. Az éj homályában szegény emberek lelkei várnak és sóhajtoznak a megszabadúlás után; az ég világosságában az egész isteni élet, isteni szeretet ott fénylik, az angyalok és mennyei seregek egész sokasága megjelen és lehajol a szegény emberi lelkek fölé. Minden végtelen összhangban és békességben fürdik. A karácsonyi elbeszélés a legalázatosabb és legédesebb, a legkü önösebb és legtermészetesebb, legtökéletesebb érzelem kifejezése, amely a dolgok és az élet mystériumai felől az ember elé tárúlt.

S ez a végtelen örömérzés énekben keres magának útat, mert az igázi öröm mindig énekel; énekel a lelkek titkos mélyén, amelyek álmélkodva hajolnak meg a legfőbb szépség és a legfőbb jóság előtt. El akarja mondani az élet főbenjáró igéit az égben és a földön: az égben Istennek dicsőségét, a földön pedig az örömet, az élet felszabadúlását, a békeséget, melyet az az Isten szeretetében kiengesztelődött és összeolvadt emberi szívekbe áraszt.

Mindezt megértette később Máté és Lukács evangélista, amikor összegyűjtötte a karácsonyi elbeszéléseket. Leborúlva a keresztre feszitett es feltámadott Krisztus előtt, gondolatban mindaketten visszaszálltak, visszaútaztak az ő születésehez, és a kis gyermekben, aki azért született, hogy magával együtt es maga által a földre szállítsa az égből az örömet és kijelentse az elveszett emberek számára Isten szeretetét és irgalmát, — Istennek legfelsőbb világát üdvözöltek.

Mindez az öröm közel 2000 évvel ezelőtt született a betlehemi gyermekkel együtt s mindez a béke forrása mindazok számára, akiknek lelke úgy áhitozik az örök üdvösség után, mint a szomjúhozó szarvas a hideg kútfő után!

Engedjük át azért mi is szívünket a karácsonyi örömnek, zengjük az Ur dicséretét, aki egyszülött fiát számunkra a földre elküldötte, és borúljunk le lélekben az előtt, aki a világba lépésével örömet és békeséget árasztott az emberi szívekbe! *G.*

Dal a hiúságról.

Erről szólt lapunk dec. 5-ki számának vezércikke. Arról a beteges tünetről, mely nem új keletü egyházunkban és ma, mikor a lelki megujhodás forrásvizei indultak meg egyházi életünkben, bántólag hat, ha ezt a tisztaságot kloákákból jövő szennyvizek piszkolják be.

Szomorúan kell megállapitanunk, hogy a hiúság egyike a legfőbb motórikus erőknek mai közés egyházi életünkben, melynek berregése bántóan sivít bele új harangjaink csengésébe, orgonáink zúgásába s a hiúság sokszor plakátfallá teszi templomaink belsejét. Legfőbb ideje, hogy minél többször tiltakozzunk ellene és minél hathatósabb orvosságot keressünk e baj ellen.

Ennek keresésénél helyesen állapítja meg a

cikkíró, hogy a gyülekezet lelkészét nem lehet magára hagyni, hanem egyházi hatóságainknak kell szigorú rendelkezésekkel az elfajult tüneteken segiteni. Azonban mi még ennél is fontosabbnak és előbbre valónak tartjuk azt, amire a cikkíró csak nagyon mellékesen célzott: a saját magunk hiúságának lecsapolását s a helyes merték alkalmazását hiveink adakozásának elismerésénél és elkönyvelésénél.

Mindkét irányban végzetes és ma már nehezen operálható kinövésekkel segitettünk elcsufítani egyházi életünket.

Feletteseknek s egymás apróbb érdemeinek magasztalása egész a szervilizmusig fajúlt; a nyomdafesték némán tűri az álpáthosszal megírt magasztaló jegyzőkönyvi pontokat, de rikító voltát csak az nem látja, aki írta s akiről írták. Egész jelentéktelen kis tisztségeknek elnyerése érdekében egyesek lázasabb munkát végeznek, mint gyülekezetük pásztorálásában s ilyenkor sok hivatalos apparátus is fürgén mozog, amelynek pedig épen ilyen esetekben kellene sajnálni a bélyeget az elküldött levelekre s diszkrét magaslatra helyezkednie.

A magunk hiúsága mellett szertelen túlzással legyezgettük a híveinkét is. Sőt az elmúlt évtizedek apály-korszakában a kialudt kegyesség pótlékául elfogadtuk és szinte törvényes eszköznek iktattuk be az emberek hiúságának megpiszkálását és ápolását. Az adakozásra való rábirasnál megcsillogtattuk a presbiteri vagy épen gondnoki tisztség díszes polcát, az „aranykönyv" el nem évülő betűit; jelentéktelen adományokról hosszú és magasztaló jegyzőkönyvi pontokat vettünk fel. Az egyházlátogatóság a gyülekezet legkisebb áldozatkészségénél is „hegyen épült városnak" és az „evangyeliom fáklyahordozóinak" aposztrofálta az egyházat és presbitériumát, kik elégedetten vették tudomásúl, hogy hiába is korholja és inti őket a papjuk, mert ime mégis csak „mink vagyunk a legkülönbek a környéken."

Valóságos rombolás volt ez az eljárás az erkölcsi értékmérés terűletén.

Az elmondottak olyan jelenségek, melyeken paragrafussal nem lehet segíteni. A hiúságoknak, az emlitett cikkben találóan feltüntetett kinövései ellen feltétlenül felsőbb rendelkezések is kellenek, de azok mellett a hathatós gyógyitást magunkon is meg kell kezdeni. *Tóth János.*

Napkeleti pásztor.

— Irta: *Győry Kálmán.* —

Ott jár legelől. A nyáj mögötte . . .
Vonzóan villan fehér ruhája;
Zászló a sikon — mennek utána.
Éltét forrón a nyájhoz kötötte.

Legelnek. Csend van; szellő se rezdül —
Árnyékaik a hegyekig nyúlnak;
Nyugvó napfénybe belepirulnak . . .
— Álom suhan a sikon keresztül.

Pásztor szava zeng — tereli őket —
Nevén szólítja valahányat mind;
Indul; a karja hivón hátra int,
És már menésre gyújtja szivöket.

Mennek. Mely zordon, sziklás hely ez itt!
Tévedt bárányra ásít száz pokol . . .
Sasok vijjognak. Félő szív dobol —
Ám jön a pásztor; percet se veszit.

Sebzett bárányát emeli vállra —
Viszi boldogan; szíve megújúl;
Szeméből öröm forró könnye hull,
Ahogy üdítő vizzel kínálja.

Pásztor! halványulsz egyre, mindjobban —
Ma a pásztor más: hajtja a nyájat . . .
Árván bégetnek — a szivök fájhat,
Szemük epedőn ős múltig lobban;
Pásztor!
Jaj a nyáj érted búsul titokban . . .

KÖNYVISMERTETÉS.

Dr Hegyaljai Kiss Géza: Lélek és Élet. Prédikációk, temetési, esketési beszédek. I. kötet, 174 lap. 1926. Sylvester-kiadás. Ára 6 pengő.

A „Szív a szívnek", „A szív zenéje" s a többi tüzes hangú verskötetek égő szívű poétája, az „Árva Bethlen Kata", a „Lorántffy fejedelemasszony" s a „Nagyasszonyok" kedves tollú írója új könyvvel ajándékozta meg olvasóit. Ez alkalommal nem mint költő, vagy író szól hozzánk, hanem mint *prédikátor.* A karácsonyi magyar könyvpiacnak kedves eseménye ez a könyv; nekünk pedig, — elsősorban a magyar református közönségnek, — nagy nyereségünk.

A XIX. század végén s a XX. század elején megindult hatalmas predikáció-irodalom nagyon dicseretreméltó buzgóságot jelentett a magyar ref. egyházi életben, habár — sajnos — majdnem ez jelentette egész theologiai irodalmi munkásságunkat, mialatt külföldi protestáns testvéreink hatalmas munkákat alkottak a tudományos theol. irodalom mezején. — A prédikáció irodalom dús termése azonban egy jelentős szükségletet is próbált kielégíteni. A háború előtti témaszegény világban nagy kelendőségnek örvendtek a prédikációs könyvek, mert sokszor meredezett az igehirdetők elé ez a nagy kérdés: mit prédikáljunk? Ma megváltozott a helyzet. A szenvedések viharában s a lelkek nagy világcsatájában mélysége élettapasztalatokat szereztek hívők s prédikátorok egyaránt. Az igehirdető lelkek ma telve vannak mondanivalóval; s hogy az utóbbi esztendők prédikáció-irodalma mégis megcsappant az előző évekéhez képest, annak az anyagi nehézségeken kívül egy másik oka is van. A mai kor igehirdetői érezték, hogy az új tapasztalatokhoz, új meglátásokhoz s új mondanivalókhoz új *formák* is szükségesek. Felelni kellett a *hogyan?* kérdésre.

Ujabb prédikációs könyveinkben örvendetesen látjuk ezt a törekvést. Igehirdetőink megérezték, hogy a katedra magaslatáról le kell szállni bizonyos szempontból a való élet egyszerű, de problémákkal teljes világába, anélkül azonban, hogy a prédikáció vesztene komolyságából, méltóságából, — nehogy útszéli fecsegéssé váljék — s emellett művészi formáját is megőrizze.

H. Kiss Géza könyve hűséges kifejezője ennek a törekvésnek. Igyekszik egyszerüen. mindenki által érthető formában beszélni. Kerüli a szószé-

keinken egykor oly gyakori pathetikus hangot. Példái, szóképei a legtöbbször találó, szemléltető eszközök a probléma megvilágítására. — Ügyes gondolat, hogy csaknem minden beszédét, egy történeti példával, legendával vagy pedig egy valóban átélt eseménnyel vezeti be. Igy a prédikáció tárgyát egy képben ügyesen egybefoglalja s egyúttal az érdeklődést a legtermészetesebben felkelti. — Viszont egyes hasonlatain bizonyos mesterkéltség látszik. (Pl. Mária Magdaléna kertésznek nézi a feltámadott Krisztust, tehát: Krisztus a mi életünk kertésze!) Azt is fel lehetne hozni hibának, hogy nem igen igyekszik alaposan a mélyére hatolni a textusnak s inkabb csak a textus egyes jellemző kifejezését, képét vagy hasonlatát ragaadja meg. Azonban minden egyes alkalommal olyan megkapó erővel tudja ráirányitani a figyelmet egy-egy konkrét, kiválasztott tárgyra, hogy hallgató s olvasó akaratlanul is belefelejtkezik az ő világába. Igy beszél pl. A női eszménykép-ről, olyan hatással, hogy a hallgató szívében ismét a régi méltóságába helyezi vissza a nőt; a Könyvek áldásáról, hogy jó barátainkká lesznek a jó könyvek, a Zengedező szívek-ről, hogy mindannyian kedvet kapunk lelkesült szívvel énekelni . . . stb. Kedves témája, mikor a gyermekekről beszél. Látszik, hogy a szívéből nőttek ezek a sorok: „A gyermekek égi hirnökök, akiket azért küldött a Gondviselő, hogy a földiek figyelmét az égre fordítsák." (87 l.) Temetési beszédeiben is eltalálja az igazi ker. hangot. A szomorúság méla harangkondulasa mellett kiérzik mindenütt az örök vigasztalás zsolozsmája is. Legszebb alkotásai mégis az esketési beszédek. „Templom a szívben", „Szívet szívért", „Egy szívvel" . . . stb. Itt mutatja meg valójában H. Kiss Géza önmagát: a szív költőjét, a poéta igehirdetőt.

H. Kiss Géza költői lélek, a szív költője. Beszédjeiben is (ez tagadhatatlan) alapjában megmarad költőnek. Tartalom és kifejezési forma egyaránt ihletett költői lélekre vall. Egyesek talán ezt a költői vonást az építő elem rovására írják. Azonban H. Kiss Géza, mint prédikátor, annyiban építő, amennyiben beszédeiben *önmagát* adja. Mi érezzük, hogy a „Lélek és Élet" egy avatott tollú költő és hivatott igehirdető lelkének és életének őszinte, igaz megnyilatkozása. — Beszédei ugyan nem mintaprédikációk s nem arravalók, hogy mások szószerint utánamondják, könyve mégis gazdag kincsesház a kereső igehirdetők használatára s kedves, élvezetes olvasmány a ref. olvasóközönség számára. Istennek áldása kísérje útján!

A csinos kiállitásért a Sylvester-nyomdát illeti dicséret. (*Nsb.*)

IRODALOM.

* **Előfizetési felhívás.** *Andrássy Kálmán* búji lelkésznek egy újabb munkájára hirdet előfizetést a Kalvineum. A folyó év elején megjelent Bibliamagyarázatokat rövid idő alatt megvette a szerző művei iránt érdeklődő közönség. A kiadó közóhajnak vél és akar eleget tenni, mikor *Szenvedéstől a diadalomig* cím alatt a bőjti urvacsoraosztástól pünkösdig terjedő vasárnapokra s ünnepekre ad ki 16 egyházi beszédet. A mű előfizetési ára 25.000, bolti ára 40.000 kor. Előfizetni a kiadónál (Kiss Ferenc Debrecen, Kollégium) a 6705 számu „Kálvineum Debrecen" jelzésü befizetési lapon 1927 jan. 15-ig lehet. A mű február elején bérmentve a megrendelők kezébe jut.

* **Kis királyok, apró szentek, parányi próféták.** Irta *Felméri Albert* aszalói ref. lelkesz 16. l. Ára 10.000 K. — A kis király, aki tehetetlenségével környezete felett uralkodik s mindenkit szolgálatára kényszerit, az apró szent, aki szűzies tisztaságával, bűn-nemismerésével még Istenhez hasonlit, s a próféta, akinek lelkében az Istent jelentő és tartalmazó ideáloknak és igazságoknak egész serege nyüzsög, — a gyermek, s az egész beszéd a gyermeket magasztaló lelkes hymnusz; magas szárnyalásában inkább a pap, mint a pedagogus és psychologus nyilatkozik meg.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Tisztelt olvasóinkhoz!

Jelen számunk utolsó ebben az 1926-odik esztendőben és midőn ezt az évfolyamot befejezzük, a hála és köszönet érzése szall fel szivünkből a magasba; hála Istennek, aki munkánkban vezetett, támogatott és a nehézségek legyőzésében segitségünkre volt és köszönet lapunk azon tisztelt olvasói, előfizetői és barátai iránt, akik egyházkerületünk és főiskolánk szolgálatában nagybecsű támogatásukkal minket a lefolyt évben is megsegítettek.

Úgy érezzük, s ezt talán minden szerénytelenség nélkül kimondhatjuk, hogy nem futottunk hiába, hogy lapunk az egyházi és iskolai élet eseményeinek ismertetésével, az aktuális vallásos és egyházi kérdések tárgyalásával, a kibontakozás útjainak keresésével, egyházi irodalmunk újabb termékeinek komoly bírálatával, végül a külföldi vallásos és egyházi mozgalmak méltatásával hasznos és szükséges munkát végzett, jelentékenyen hozzájarult az egyházi élet konszolidációjának, nyugodt és békés fejlődésének előmozdításához, épen azért méltó arra, hogy egyházi életünk papi és világi munkásai támogassák. Támogassák anyagilag az előfizetési díjak pontos beküldésével, sőt új előfizetők szerzésével, és támogassák szellemileg az egyházi élet előbbvitelére irányuló eszméik, javaslataik közzétételével. Mi az elmélet emberei vagyunk és csak a gyakorlat embereivel karöltve tudunk értékes dolgot produkálni, tudunk Isten országának elővitelén sikerrel munkálkodni.

E reményben, midőn bizalommal kérjük t. olvasóink és munkatársaink közreműködését a jövőre is, igérjük, hogy mi a jövő 1927-edik esztendőben is a régi szellemben, a régi hűséggel és odaadással fogjuk magyar kálvinista egyházunknak és általa Isten országának ügyét munkálni.

Magunkat továbra is t. olvasóink jóindulatába és pártfogásába ajánlva, atyafiúi üdvözlettel és szeretettel maradunk

Sárospatakon, 1926 december 22-én.

a **„Sárospataki Református Lapok"** szerkesztősége.

*

Lapunk előfizetési díja 1927-ben a következő:

egész évre . . . . 14 pengő
fél évre . . . . . 7 pengő

—

Lapunk tisztelt olvasóinak és munkatársainak boldog Karácsony-ünnepeket kíván

a Szerkesztőség.

—

— **Hátrálékosainkat,** nevezetesen azt a 114 egyházat, amely ezévi előfizetését még nem küldte be, nyomatékosan kérjük, hogy a hátrálékos előfizetési díjat *haladéktalanul* sziveskedjenek még ebben az évben beküldeni. *A Kiadóhivatal.*

—

— **Felolvasás.** *Harsányi István* spataki akad. tanár dec. 11-en a M. Irodalomtörténeti Társaságban felolvasast tartott „Eddig ismeretlen költemények Zrinyiről, a költőről és hadvezérről" cimmel. Három ismeretlen, általa fölfedezett költeményt mutatott be kortörténeti magyarázatok kiséretében: a két első, 1663 ból és 1664-ből való magyar, a harmadik latin nyelvű travestalt mise (1664-ből); mindahárom magasztalja Zrinyi hadi tetteit és gyalázza Montecuccoli csaszári vezért.

— **Rövid hirek.** A *pápai* ref. egyházközség körében mozgalom indúlt meg egy második lelkészi állás megszervezése iránt, amelyre dr. *Antal* Géza püspököt hivnák meg, ki a gyülekezet óhajának engedve, késznek nyilatkozott az új lelkészi állás elfogadására. — *Pápai Kollégiumi Lapok* cimmel Horváth Endre, Sándor Pál és Tóth Endre pápai kollégiumi tanárok ez iskolai év elején havi lapot indított a kollégium volt és mai diakjai számára, a kollégium régi szellemének a régi pápai diákok lelkében való ápolására, az iránta való szeretet erősítésére. — A debreceni *Református Szemle,* nov. 30-án megjelent számában bejelenti, hogy a f. év végével — miután 14 havi fennállása alatt a kollégium gazdálkodásában egészségesebb eletfolyásnak tört útat — megszünik. — *Csontos József,* főgimnáziumunk igazgatója, a Lukácsfürdői kurából, egészségében megerősödve, dec. 23-án hazaérkezett. — A sárospataki Ref. Nőegylet, Forgács Gyuláné elnök vezetésével dec. 11-én *műsoros estélyt* rendezett, mely az egylet jótékony céljaira 6.400.000 K tiszta jövedelmet hozott. Részben az egylet alapjából, részben a vegyeskar gyűjtötte 800 000 K-ból több mint 30 gyermek részesült karacsonyi ruhasegélyben.

— **Egy világi papunk beszéde.** A budapesti ref. presbyterek dec. 17 én tartott konferenciáján *Hegedűs Lóránt* volt pénzügyminiszter egyebek közt ezeket mondotta: „Nem protestáns az, aki a bibliát nem olvassa . . . Holnap szombaton Szegedre megyek, mert egyik kis egyházunkat ott nagyon szorongatják. Ilyen ostromlott állomásokon akarom megmutatni, milyen büszkeségnek tartom, hogy protestáns vagyok. Igenis vallom, hogy a képviselőháznál fontosabb az irodalom, az irodalomnál fontosabb a biblia és Jézus, mert ennél magasabbra senki sem emelkedhetik. Szerintem minden iskolai tanítást bibliaolvasással kellene kezdeni. Felhívom a figyelmet arra, hogy nekünk a nagy prot. nemzetek, főként Anglia felé kell orientálódnunk. Aki a protestantizmust becsmérli, a magyar sorsot, a magyar jövőt kicsinyli le. Tudják meg az összes felekezetek, hogy mikor a magunk érdekeit istápoljuk, nem magunkért vagyunk önzők, hanem ő értük is. Minden magyar prot. lelkész politikai harcos is egyben és küzd az egész Magyarország minden felekezetének megerősödéséért. Nem régen megírtam az angol költőnek, Shawnak, mi a különbség Jézus elmélete és a kommunizmus közt: a kommunisták a mások kenyerét osztogatták el, — Jézus a maga utolsó falatját törte meg az úrvacsorában; a kommunisták másokat akasztottak fel, Jézus önmagát adta oda a világ váltságáúl."

— **A miskolci** egyházközség vezetősége a Füzes-utcai iskolaepület egyik termét felszabadítván, annak belső rendbehozatala dec. 21—22-én megtörtént s dec. 27-én este fel 7 órakor már a *bibliai kör* használatba vétszi azt. Az üléshelyek és más felszerelési költségekre a VII körzetben történt gyűjtés 6 és fél millió koronát eredményezett. — Ugyanott a II. körzet a maga területén levő testi és lelki nyomor kiirtatására és enyhítésére a Bethesdától *diakonissza-testvért* kért és kapott Erdélyi Zsuzsanna személyében, egyelőre 3 havi próba szolgálatra. Működési köre a következő irányú lesz: 1. Vasárnapi iskola vezetése d. e. 9—10 ig, d. u. 3—4 ig az Anna-otthonban foglalkozás a háztartási alkalmazottakkal, 4—5-ig a Filléregyleti árvak közt. 2 Minden hétfőn d. u. 2—4 ig kórházi betegek látogatása. 3 Kedden d. u. 2—4 ig ápoldai reformátusok látogatása, 6—7-ig vegyeskari órán részvétel. 4. Szerdán 4—5-ig Filléregyleti árvák látogatása. 5. Csütörtökön 3—4-ig a fegyházi rabok látogatása, 6—7. vegyeskar. 6. Pénteken fogadóóra 2—$^1/_5$5 ig, 5—6-ig a női bibliaórán megkeresések átvétele, 6—7-ig leánykör. 7 Szombaton házi dolgok d. u. 5—6-ig vasárnapi iskolai előkészítő óra. 8 Délelőttönkint betegek, szegények, családok látogatása, iskolai kisegités.

— **Vallási türelmetlenség.** Azillanet francia község képviselőtestülete megvonta a plébánustól a plébánia bérletét s kiűzte őt belőle, mire a montpellieri püspök eltiltott a községben minden istentiszteletet, csupán a keresztelés és temetés van megengedve, mise és ének nélkül.

Szerkesztői üzenetek.

Lelkészi hivatal: *Tiszalúc, Ónod-Hidvég, Szend-Szala-Devecser* Egyházkerületi szabályrendelet tiltja, hogy egyh. kerületünkbeli gyülekezetek ünnepi követet ne fogadjanak vagy specifikáljanak s így kérelmök nem volt teljesíthető. — **Tiszaszalka, Tiszavid** Legátust nem kérő bejelentésük két nappal az elekció után érkezett s így nagy kellemetlenséget okozott.

Most jelent meg:

A Pataki Diákvilág Anekdotakincse

Komáromi János közreműködésével szerkesztette **Panka Károly dr.**

I. kötet Kiadja a Sárospataki Diákok Orsz Szövetsége. 1927. Jóízű adomák, humoros históriák, diáktréfák, versek, két hosszabb, a diákéletet ismertető közlemény, számos történelmi adat a kiváló pataki diákokról és tanárokról, a 48-as diákok névsora stb.

A 270 lap terjedelmű kötet bolti ára **75.000 korona**; kapható a főiskola könyvkereskedésében.

Nyomatott a refom. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon. 1926.